T.C.
GAZİANTEP ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANA BİLİM DALI

OĞUZ AKYOL YÜKSEK LİSANS TEZİ GAZİANTEP ÜNİVERSİTESİ TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ABD TEMMUZ 2019

KIPÇAK TÜRKÇESİNDEN BAŞKURT TÜRKÇESİNE ANLAM DEĞİŞMELERİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

OĞUZ AKYOL

GAZİANTEP
TEMMUZ 2019

T.C.
GAZİANTEP ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANA BİLİM DALI

KIPÇAK TÜRKÇESİNDEN BAŞKURT TÜRKÇESİNE ANLAM DEĞİŞMELERİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

OĞUZ AKYOL

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Hülya ARSLAN-EROL

GAZİANTEP
TEMMUZ 2019

GAZİANTEP ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ ve EDEBİYATI ANA BİLİM DALI

Kıpçak Türkçesinden Başkurt Türkçesine Anlam Değişmeleri

OĞUZ AKYOL

Tez Savunma Tarihi: 22 / 07 / 2019

Sosyal Bilimler Enstitüsü Onayı

Prof. Dr. Hasan AKSOY
Enstitü Müdür Yardımcısı
Doç.Dr. Zekiye ANTAKYALIOĞLU
SBE Müdürü

Bu tezin Yüksek Lisans tezi olarak gerekli şartları sağladığını onaylarım.

Prof. Dr. Hülya ARSLAN-EROL
Enstitü ABD Başkanı

Bu tez tarafımca okunmuş, kapsamı ve niteliği açısından bir Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Prof. Dr. Hülya ARSLAN EROL

Bu tez tarafımızca okunmuş, kapsam ve niteliği açısından bir Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Jüri Üyeleri:

(Unvanı, Adı ve SOYADI)	İmzası
Prof. Dr. Hülya ARSLAN-EROL	
Dr. Öğr. Üyesi Hasan KARACA	
Dr. Öğr. Üyesi Mehmet ALPTEKİN	

ETİK BEYAN

Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü Tez Yazım Kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmasında;

- Tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- Tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu,
- Tez çalışmasında yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi,
- Kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı,
- Bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu,

bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

Oğuz AKYOL

22 / 07 / 2019

ÖZET

KIPÇAK TÜRKÇESİNDEN BAŞKURT TÜRKÇESİNE ANLAM DEĞİŞMELERİ

AKYOL, Oğuz
Yüksek Lisans Tezi, Türk Dili ve Edebiyatı ABD
Tez Danışmanı: Prof. Dr. Hülya ARSLAN-EROL
Mayıs 2019, 833 sayfa

Dil, doğadaki her şey gibi değişir ve gelişir. Dilin temelini oluşturan ses, yapı özellikleri ve kelimeler de tarihsel süreç içerisinde değişime ve gelişime uğrar. Diller insanla birlikte var olmuş, insanların yaşam tarzları değiştikçe ve geliştikçe diller de değişime ve gelişime uğramıştır. Diller üzerinde yapılacak art zamanlı bir çalışma ile bu değişimi ve gelişimi takip edebiliriz. Dil; ulusların yaşadığı coğrafyanın, göçlerinin, kendi ve karşılaştığı diğer toplulukların kültürü hakkında izler taşımaktadır. Bu çalışma yazılı kaynaklar ile takip edebildiğimiz tarihi Kıpçak Türkçesi söz varlığının günümüzdeki temsilcilerinden biri olan Başkurt Türkçesi söz varlığında hangi yollarla anlam değişmelerine uğradığını göstermektedir. Bu çalışma tarihi Kıpçak Türkçesi ile Başkurt Türkçesi arasındaki ortak söz varlığındaki kelimeler belirlenmiş, bu kelimeler arasındaki anlam değişmelerini sınıflandırılmıştır. Bu sınıflandırma Recep Toparlı'nın Kıpçak Türkçesi Sözlüğü ve Murat Özşahin'in Başkurt Türkçesi Sözlüğündeki ortaklıklar tespit edilerek esas alınmıştır. Anlam değişmeleri; anlam daralması, anlam genişlemesi, başka anlama geçiş, anlam iyileşmesi ve anlam kötüleşmesi başlıkları altında sınıflandırılmıştır. Bu anlam değişmeleri art zamanlı dil bilimi yöntemi kullanılarak tespit edilmiştir. Tarihi Kıpçak Türkçesinin mirasçısı olan Başkurt Türkçesi söz varlığındaki Kıpçak Türkçesi dil yadigarları genel hatlarıyla belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Kıpçak Türkçesi, Başkurt Türkçesi, Anlam Değişmeleri.

ABSTRACT

THE SEMANTIC CHANGES FROM QIPCHAQ TURKISH TO BASHKIR TURKISH

AKYOL, OĞUZ

Master Thesis, Department of Turkish Language and Literature

Supervisor: Prof. Dr. Hülya ARSLAN-EROL

May 2019, 833 pages

Language changes and improves like everything in the nature. Phonemes, structure properties and words, which consist of the basic parts of the language, have been exposed to changes and improvements during the historic process. It indicates that languages are available thanks to human beings, and so language will change and improve as well as human beings change and improve. This process can be followed with a diachronic study on languages. A Language gives us information about the geographic places where a nation has lived, the nation's immigrations and cultures. This study indicates in which ways Bashkir Turkish, which is one of the current representatives of the ancient Qipchaq Turkish vocabulary to be followed by the written resources, has been exposed to semantic changes. In the present study, the common vocabulary between the ancient Qipchaq Turkish and Bashkir Turkish was determined and the semantic changes between these vocabularies were classified. The classification process was realized based on the commonalities in Qipchaq Turkish Dictionary by Recep Toparlı and Bashkir Turkish Dictionary by Murat Özşahin. The semantic changes were classified under the titles called semantic restriction, semantic extension, semantic transfer, semantic recovery and semantic deterioration. These were analysed by using the diachronic linguistic method. The Qipchaq Turkish language reminders in Bashkir Turkish vocabulary, which is the inheritor of the ancient Qipchaq Turkish, were determined in general terms.

Key Words: Qipchaq Turkish, Bashkir Turkish, Semantic Changes.

ÖN SÖZ

İnsanlar yüzyıllar boyunca anlama ve anlaşılma gereksinimi duymuş, bu gereksinimini dil yoluyla karşılamıştır. Doğada hiçbir şey aynı şekilde kalmamış, sürekli değişim ve gelişim içinde olmuştur. Dil de bu değişimden ve gelişimden etkilenmiştir. Dil, yaşanılan çağa, toplumun duygu değerlerine, coğrafyaya, iklime göre şekillenir. Diller göç, din ve ticaret gibi alışveriş unsurlarıyla gelişmektedir. Bu yollarla bünyesine katılan yeni kavramlar ya ödünçleme yoluyla ya da var olan kelimelerin anlamlarının genişlemesi yoluyla isimlendirilmektedir.

Dil, sürekli bir değişim ve gelişim içinde olduğundan dolayı dil araştırmaları her zaman zor olmuş ancak aynı zamanda araştırmacıların ilgisini çekmeyi başarmıştır. Diller milattan önceki devirlerden günümüze kadar birçok araştırmacı tarafından incelenmiş ve incelenmeye devam etmektedir. 20. yüzyıl dil araştırmaları için önemli bir zaman olmuş, dil bilimsel yöntemler kullanılarak diller incelenmeye başlamıştır. Çalışmamızda kullandığımız anlam bilimsel yöntemler de bu dönemde kullanılmaya başlanmıştır. Art zamanlı ve eş zamanlı yöntemler anlam bilimine de uygulanmış ve araştırmacılar bu yöntemle dilin kavram alanlarını tespit etmeye çalışmışlardır.

Dilin gelişimi ve değişimi sadece ses ve yapı üzerinde olmaz. Zaman, toplum, kültür ve teknoloji gelişip değiştiği için dil de bu değişime ayak uydurmak zorundadır. Dil, bu değişime ya kelimelere yeni anlamlar yükleyerek ya da ödünçleme yoluyla ayak uydurur. Böylece ihtiyacı olan nesneyi veya hareketi adlandırmış olur.

Anlam bilimi çalışmaları diğer dil bilimi çalışmalarından daha geç bir gelişme süreci göstermiştir. Çünkü anlam ruh bilimi, psikoloji, felsefe gibi diğer bilim kollarıyla da ilgilidir. Bu bilim dallarıyla ilişkisinden dolayı anlam bilimi çalışmaları zorlaştığından genellikle yüzeysel kalmıştır. Günümüzdeki art zamanlı çalışmalar hem dil tarihini aydınlatmakta hem de anlam bilimi çalışmalarına katkı sağlamaktadır.

Bu çalışmamızda art zamanlı dil bilimi yöntemi kullanılarak tarihi Kıpçak Türkçesi söz varlığından Başkurt Türkçesi söz varlığına geçen kelimeler anlam bilimsel olarak incelenmiştir. Çalışmamız iki bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde Türkçenin, Kıpçak Türkçesine kadar olan tarihi devirleri ve anlam bilimine dair bilgiler kısa bir şekilde verilmeye çalışılmıştır. İkinci bölüm anlam değişmelerinden oluşmaktadır. Anlam değişmeleri tespit edilirken öncelikle Kıpçak Türkçesi Sözlüğü ve Başkurt Türkçesi Sözlüğündeki kelimeler saptanmış, daha sonra bu kelimeler genişleme, daralma, başka anlama geçiş, iyileşme ve kötüleşme başlıklarına ayrılarak Kıpçak Türkçesinden Başkurt Türkçesi söz varlığına kelimelerin hangi yollarla geçtiği tablolar halinde verilmeye çalışılmıştır. Aynı zamanda Codex Cumanicus'daki madde başları ile Kıpçak Türkçesi Sözlüğündeki maddeler de karşılaştırılmıştır. Başkurt Türkçesinde kelimelerin anlamındaki karışıklıkları çözmek için Başkurt Türkçesinin Anlatmalı Sözlüğünden de faydalanılmıştır.

Bu çalışmamız, Türk dil biliminin gelişmesini ve daha sonra yapılacak anlam değişmeleri çalışmalarına ışık tutmak amacıyla hazırlanmıştır. Yapılan her çalışmada olduğu gibi bu çalışmamızda hatalar olabileceği doğaldır. Bu çalışmamızda aynı zamanda Türkoloji çalışmalarında dil bilimi ve anlam bilimi üzerine yapılacak olan çalışmalara yol gösterici olmayı ve Türk anlam bilimine katkı yapmış olmayı ümit ediyoruz.

Bu çalışmanın her aşamasında katkılarını esirgemeyen hem meslekî hem de insanî yönlerini örnek aldığım değerli hocam Prof. Dr. Hülya ARSLAN-EROL'a sonsuz teşekkürlerimi ve saygılarımı sunuyorum.

Hayatımın her anında benden desteklerini esirgemeyen aileme, çalışma süreci boyunca yardımlaştığım arkadaşlarıma teşekkürü bir borç bilirim.

Temmuz 2019

Oğuz AKYOL

İÇİNDEKİLER

ÖZET i
ABSTRACT ii
ÖN SÖZ iii
TABLOLAR vii
KISALTMALAR viii
BİRİNCİ BÖLÜM 1
GİRİŞ 1
1.1. ÇALIŞMA HAKKINDA GENEL BİLGİLERİ 1
1.1.1. Çalışmanın Tanımı 1
1.1.2. Çalışmanın Önemi 2
1.1.3.Çalışmanın Yöntem ve Amacı 2
1.2. ESKİ TÜRKÇEDEN KIPÇAK TÜRKÇESİNE KADAR TARİHİ DEVİRLER 3
1.2.1. Eski Türkçe (VI. – XI. yy.) 3
1.2.2. Karahanlı Türkçesi (XI. – XIII. yy.) 4
1.2.3. Harezm Türkçesi (XIV. yy.) 5
1.2.4. Kıpçak Türkçesi (XIII. – XVI. yy.) 6
1.3. BAŞKURT TÜRKLERİ VE BAŞKURT TÜRKÇESİ 9
1.4. ANLAM BİLİMİ 12
1.4.1. Anlam Biliminin Tarihine Kısa Bir Bakış 14
1.4.2. Anlam Değişmeleri ve Nedenleri 16
İKİNCİ BÖLÜM 19
SÖZLÜKLER 19
2.1. KIPÇAK TÜRKÇESİNDE KULLANILMIŞ OLUP BAŞKURT TÜRKÇESİNDE KULLANILMAYAN KELİMELER 19
2.2. KIPÇAK TÜRKÇESİ VE BAŞKURT TÜRKÇESİNDE ORTAK KULLANIMIN TESPİT EDİLDİĞİ KELİMELER 187
2.3. KIPÇAK TÜRKÇESİNDEN BAŞKURT TÜRKÇESİNE ANLAM DEĞİŞMESİNE UĞRAMIŞ KELİMELER 578
2.3.1. Anlam Daralması 578
2.3.1.1. Özelleşme 590
2.3.2. Anlam Genişlemesi 599
2.3.2.1. Genelleşme 664
2.3.2.2. Mecazlaşma 668
2.3.2.3. Komşuluk 715

2.3.2.4. Eksiltme 724
2.3.2.5. Tabu ve Örtmece 727
2.3.2.6. Argo 729
2.3.3. Başka Anlama Geçiş 731
2.3.3.1. Yakın Anlama Geçiş 731
2.3.3.2. Uzak Anlama Geçiş 771
2.3.3.3. Zıt Anlama Geçiş 815
2.3.4. Anlam İyileşmesi 820
2.3.5. Anlam Kötüleşmesi 822
SONUÇ 825
KAYNAKLAR 829
ÖZ GEÇMİŞ x

TABLOLAR

Tablo 2.1. *Ortak Kullanımın Tespit Edildiği Kelimeler* 187
Tablo 2.2. *Anlam Daralması Anlam Olayının Tespit Edildiği Kelimeler* 579
Tablo 2.3. *Özelleşme Anlam Olayının Tespit Edildiği Kelimeler* 590
Tablo 2.4. *Anlam Genişlemesi Anlam Olayının Tespit Edildiği Kelimeler* 599
Tablo 2.5. *Genelleşme Anlam Olayının Tespit Edildiği Kelimeler* 664
Tablo 2.6. *Mecazlaşma Anlam Olayının Tespit Edildiği Kelimeler* 669
Tablo 2.7. *Komşuluk Anlam Olayının Tespit Edildiği Kelimeler* 715
Tablo 2.8. *Eksiltme Anlam Olayının Tespit Edildiği Kelimeler* 724
Tablo 2.9. *Tabu ve Örtmece Anlam Olayının Tespit Edildiği Kelimeler* 728
Tablo 2.10. *Argo Anlam Olayının Tespit Edildiği Kelimeler* 729
Tablo 2.11. *Yakın Anlama Geçiş Anlam Olayının Tespit Edildiği Kelimeler* 731
Tablo 2.12. *Uzak Anlama Geçiş Anlam Olayının Tespit Edildiği Kelimeler* 771
Tablo 2.13. *Zıt Anlama Geçiş Anlam Olayının Tespit Edildiği Kelimeler* 815
Tablo 2.14. *Anlam İyileşmesi Anlam Olayının Tespit Edildiği Kelimeler* 820
Tablo 2.15. *Anlam Kötüleşmesi Anlam Olayının Tespit Edildiği Kelimeler* 822

KISALTMALAR

1, ESER KISALTMALARI

BM : Kitâbu Bulgatü'l-Müştâk Fî Lügati't-Türk Vel'l-Kıfçak
BV : Baytaratu'l-Vâzıh
CC : Codex Cumanicus
DM : Ed-Dürretü'l-Mudiyye Fi'l-Lugati't-Türkiyye
GT : Gülistan Tercümesi (Kitâb Gülistân Bi't-Türkî)
İH : El-İdrâk
İM : İrşâdü'l-Mülûk Ve's-Selâtîn
İN : Kitâb Fî İlmi'n-Nüşşâb
KF : Kitâb Fi'l-Fıkh
KFT : Kitâb Fi'l-Fıkh Bi'l-Lisâni't-Türkî
Kİ : Kitâbu'l-İdrâk Li-Lisâni'l-Etrâk
KK : El-Kavanînü'l-Külliyye Li-Zabti'l-Lügati't-Türkiyye
MG : Münyetü'l-Guzât
MS : Kitâb-ı Mukaddime-i Ebu'l-Leysi's-Semerkandî
RH : Kitâb Fî Rıyâzâti'l-Hayl
TA : Kitâb-ı Mecmû-ı Tercümân-ı Türkî ve Acemî ve Mugalî
TZ : Et-Tuhfetü'z-Zekiyye Fi'l-Lügati't-Türkiyye

2, DİĞER KISALTMALAR

ar. Arapça
bit. Bitki
böc. Böcek
coğ. Coğrafya
din. Din terimi
dlblm. Dil bilimi
e. Eylem
fars. Farsça
giy. Giyim
Hr. Hristiyan
grmr. Gramer Terimi
has. Hastalık
hay. Hayvan
ism. İsim

mes. Meslek
mes. Meslek
moğ. Moğolca
özl. Özel isim
rus. Rusça
sıf. Sıfat
tıp. Tıp terimi
T. Türkçe
tic. Ticaret
ünl. Ünlem
yun. Yunanca
yy. Yüzyıl
zmr. Zamir
zrf. Zarf

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞ

1.1. ÇALIŞMA HAKKINDA GENEL BİLGİLER

1.1.1. Çalışmanın Tanımı

Bu çalışmada tarihi Kıpçak Türkçesi söz varlığından Başkurt Türkçesi söz varlığına geçen ve hâlen kullanılmakta olan ortak kelimelerdeki anlam değişmeleri incelenmektedir. Başkurt Türkçesi; Kazak, Kırgız, Tatar, Nogay, Karakalpak, Kumuk ve Kırım Tatar Türkçesi ile birlikte Kıpçak Türkçesinin mirasçısıdır. Türkçenin kuzey grubunda bulunan bu Türk lehçeleri Kıpçak Türkçesi söz varlığını günümüze kadar taşımışlardır. Bu çalışmamızda yazılı metinler yoluyla takip edebildiğimiz Kıpçak Türkçesi söz varlığını Başkurt Türkçesi söz varlığı ile karşılaştırarak anlamı değişmeyen ve anlam değişmesine uğramış kelimeler tespit edilerek tasnif edilmiştir.

Çalışma iki bölümden oluşmaktadır. Birinci Bölüm'de Eski Türkçe döneminden Kıpçak Türkçesine kadar Türk dili tarihi kısaca anlatılmıştır. Bu bölümde Türk dilinin tarihi seyri içinde Kıpçak Türkçesinin ve dolayısıyla Başkurt Türkçesinin yerini saptamaktır. Dil tarihi bölümünden sonra anlam bilimi ve anlam bilimi konuları hakkında bilgiler verilmiştir. Çalışmamızın ikinci bölümünde Kıpçak Türkçesinden Başkurt Türkçesine geçen kelimelerdeki anlam değişmeleri tablolar halinde gösterilmiştir. Anlam değişmeleri, *anlam daralması*, *anlam genişlemesi*, *başka anlama geçiş, anlam iyileşmesi* ve *anlam kötüleşmesi* başlıkları altında sınıflandırılmıştır.

Özelleşme, anlam daralmasının alt başlığı olarak; *genelleşme, mecazlaşma, komşuluk, eksiltme, tabu ve örtmece, argo* anlam genişlemesinin alt başlığında; *yakın anlama geçiş, uzak anlama geçiş* ve *zıt anlama geçiş* ise başka anlam geçiş anlam değişmesi olayının alt başlıkları altında ayrı ayrı tasnif edilerek gösterilmiştir. Bu çalışmada ortaklık tespit edilen kelimelerde köken bilgisi verilmemiş, sadece bulunan ortaklıklardaki anlam değişmeleri incelenip sınıflandırılmıştır.

Çalışmanın *Sonuç* kısmında ise çalışma genel hatlarıyla özetlendikten sonra Kıpçak Türkçesinden Başkurt Türkçesine anlam değişmesine uğramış kelimelerin oranı tablo halinde gösterilmiştir.

1.1.2. Çalışmanın Önemi

Başkurt Türkçesi günümüzde Avrasya'da konuşulan Kıpçak grubuna bağlı Türk lehçelerinden biridir. Kıpçak Türkçesinin devamı niteliğinde olan Başkurt Türkçesi ses, yapı ve kelime hazinesi bakımından da bu durumu kanıtlar. Çalışmanın önemi, tarihi Kıpçak Türkçesinde kullanılan kelimelerin günümüzdeki temsilcilerinden biri olan Başkurt Türkçesinde söz varlığında yaşayıp yaşamadığını tespit etmek ve hâlâ kullanılan kelimelerdeki varsa anlam değişmelerini sınıflandırarak göstermektir. Bu yolla hem Başkurt Türkçesinde hem de genel Türkçede kelimelerin hangi anlam değişmeleriyle taşındığı hakkında bilgi edinmeye yardımcı olacaktır. Aynı zamanda Kıpçak Türklerinin yaşadıkları döneme, karşılaştıkları kültüre, göç ettikleri coğrafi bölgelerde yaşayan toplulukların dilleri ile nasıl ödünçleme yapıldığı ve bu ödünçlemelerin genellikle hangi kelimeler üzerinde yoğunlaştığını öğrenmeye de yardımcı olacaktır.

1.1.3.Çalışmanın Yöntem ve Amacı

Çalışmaya başlarken öncelikle Kıpçak Türkçesi ve Başkurt Türkçesi eserleri ve sözlükleri incelenmiştir. Ardından alanyazın taranmış, anlam bilimi üzerine yapılmış tezler, yazılmış makaleler ve kitaplar incelenmiştir. Bu süreçte Kıpçak Türkçesi ve Başkurt Türkçesindeki ortak söz varlığındaki kelimeler fişlenerek sınıflandırılmıştır. Sınıflandırma yapıldıktan sonra anlam değişmeleri ayrı başlıklar halinde tablolar oluşturularak hazırlanmıştır. Fişleme esnasında gerekli görülen bazı yerlerde çeviriler yapılmıştır.

Çalışmanın amacı, tarihi Kıpçak Türkçesi ile Başkurt Türkçesi arasındaki ortaklığı söz varlığı üzerinde saptamaktır. Bu çalışmamızda dil biliminin art

zamanlılık yöntemi kullanılmış, kelimeler art zamanlı olarak incelenmiştir. Anlam bilimi çalışmalarının Türk dili için daha yeni yeni önem kazandığı bu süreçte Başkurt Türkçesine ve Türk anlam bilimine faydalı olacağı düşüncesindeyiz.

1.2. ESKİ TÜRKÇEDEN KIPÇAK TÜRKÇESİNE KADAR TARİHİ DEVİRLER

1.2.1. Eski Türkçe (VI. – XI. yy.)

Eski Türkçe, altıncı yüzyıl ortalarında Batı Moğolistan'daki Altay Dağları bölgesinde yaşayan ve aynı tarihte Çin'in kuzeyinde büyük bir göçebe devleti kuran eski Türklerin (Göktürklerin) diliydi (Tekin, 2014: 17). Türk dilinin metinlerle takip edilebilen dönemidir. Bu dönem Köktürk, Uygur olarak ikiye ayrılmaktadır. Karahanlıcanın dil özelliklerine bakarak onu da bu döneme dahil edenler vardır (Akar, 2017: 62).

Türk dilinin en eski belgeleri 8. asırda yazılan Orhun ve Yenisey yazıtlarındaki metinlerdir. Ancak bu metinler Türk dilinin ilk örnekleri değildir. Orhun ve Yenisey yazıtlarındaki dil yeni oluşmuş bir dil değil, işlenmiş bir yazı dili olarak karşımıza çıkmaktadır. Orhun ve Yenisey Yazıtlarındaki yazı dilinin hiç değilse birkaç yüzyıllık bir gelişme süreci sonucunda ortaya çıktığı düşüncesine kolaylıkla ulaşılabilmektedir. Ancak Orhun ve Yenisey yazıtlarından daha eski bir metne ulaşılamadığı için bu yazı dilini 8. yüzyıldan itibaren takip edebilmekteyiz (Ergin, 2008:13).

Köktürkler, Büyük Hun İmparatorluğu'ndan sonra, Asya'da hüküm sürmüş ikinci büyük Türk devletidir. "Türk" sözü ilk kez Köktürkler döneminde bir devletin resmi ismi olmuştur. *"Köktürkçe, Köktürk abecesi ile taşa yazılmış, basit tümceli, fiil ağırlıklı bir söylev dilidir"* (Akar, 2017: 87).

Köktürk adı II. Doğu Kağanlığı devrinde dikilen kitabelerde geçmektedir. Bunlar Költigin (732), Bilge Kağan (735) ve Tonyukuk (720-725?) kitabeleridir. Bu yazıtlardaki metinler, birer tarih ve söylev metinleridir. Hükümdarlar ve devletin ileri gelenleri, eski bir geleneğe göre halkına ve sonraki kuşaklara yaşadıkları devri ve yaptıklarıyla ilgili hesap vermektedirler. Bu ilk yazılı belgeler Türkçenin iç yapısı ve gelişmesini göstermektedir. Kitabelerde anlatılan olaylar sade, açık, samimi ve abartısız bir üslupla anlatılmaktadır. Sıklıkla kullanılan atasözleri, deyimler ve kalıplaşmış birleşik eylemler dilin anlatım gücünü ve zenginliğini göstermektedir.

İşte Köktürk kitabelerinin bu gibi dil özellikleri incelendiğinde Türkçenin 8. asırdan çok daha önceki devirlerde kullanılmış sözlü kültür dili olduğu anlaşılmaktadır (Akar, 2017: 93-94).

742 yılında Uygurların isyanında Köktürklerin kağanı öldürülünce Köktürk devleti yıkıldı (Ercilasun, 2010: 216). 840 yılına kadar Moğolistan'da yaşayan Uygurlar eski yurtlarını terk ederek Doğu Türkistan'da yeni bir devlet kurdular (Akar, 2017: 115). Doğu Türkistan'daki bu tarım havzasına yerleşen Uygurlar Maniheizm, Budizm ve Hristiyanlık dinlerini benimsediler ve pek azı Soğd alfabesi, büyük bir kısmı Soğd yazısından esinlenerek geliştirişmiş olan Uygur alfabesi, küçük bir kısmı ise Mani alfabesiyle yazılmış Uygurca metinleri Türk diline kazandırmışlardır (Tekin, 2014: 25). Din ve kültür değişikliği sonucunda Uygurlar, Çin, Hint ve Sanskrit dillerinden bu dinle ilgili pek çok eseri Türkçeye tercüme etmiş ve bu yoğun tercüme faaliyetleri sonucunda Türkçenin yapısal özellikleri gelişmiş, daha önce sınırlı kelimelerde görülen birçok morfolojik öge, yazıya geçirilerek kullanım alanı yaygınlaşmış ve dilin söz dağarcığı genişletilmiştir (Akar, 2017: 117).

Uygurcanın Köktürkçe ile arasında ses ve ek sistemi bakımından geniş ölçüde bir farklılık yoktur. Köktürkçenin fiil ağırlıklı söylev dili olmasına karşın Uygurca isim ve sıfat ağırlıklı bir betimleme dilidir. Hint Avrupa dillerinden etkilenmiş olmasından dolayı Türk dilinde ilk defa bağlı ve birleşik tümce yapısı kullanılmıştır (Akar, 2017: 86).

Kuramsal olarak miladın ilk asırlarından itibaren başladığını kabul ettiğimiz ve ilk örnekleri 8. yüzyıla ait olan bu yazı dili, Türk yazı dilinin ilk dönemini oluşturmuş ve bu dönem 13. yüzyıla kadar devam etmiştir. Kaşgarlı'nın en çok beğendiği ve şivelerle karşılaştırırken "Türkçe" diye adlandırdığı, Hakaniye Türkçesi veya Kâşgar dili, Kâşgar Türkçesi diye anılan dil bu ilk Türk yazı dilidir. Türkoloji öğretiminde Türkçenin bu ilk devresi için "Eski Türkçe" ifadesini kullanılmaktadır (Ergin, 2008:13).

1.2.2. Karahanlı Türkçesi (XI. – XIII. yy.)

Karahanlıların ilk hükümdarı Bilge Kül Kadır Han, Samanîler ile mücadele etmiştir. 893'te Samanîler Taraz'ı ele geçirince Karahanlılar merkezini Kaşgar'a taşıdı. Bir süre sonra hükümdar Saltuk Buğra Han 945 yılında Müslümanlığı kabul

etti ve yerine geçen oğlu Musa Baytaş 956 yılında bağlı bulundukları Doğu Kağanlığını yıkıp tüm Karahanlıları birleştirdi (Akar, 2017: 148).

Karahanlı hakanlarının hangi Türk boyundan geldikleri tarihçiler arasında tartışma konusu olmuştur. En çok tartışılan tez Karluk ve Yağma tezleridir. Barthold Karlukların Karahanlı ülkesinde önemli olduklarını belirtmekle beraber Yağma tezini de kabul etmektedir. Yağma tezini Zeki Velidî Toğan da kabul etmektedir. Karluk tezinin en büyük savunucusu Omeljan Pritsak'tır (Ercilasun, 2010: 287).

Orta Türkçenin başlangıç dönemi ve aynı zamanda Eski Türkçenin üzerinde temellenen Karahanlı Türkçesi, Karahanlı devletinin yazı diliydi (Özyetgin, 2006: 7). Karahanlı Türkçesi ve Harezm Türkçesi, Eski Türkçe ile Orta Türkçe arasında köprü oluşturmuş ve bu dönemden sonra Türk dili, batıda Oğuzca, kuzeyde Kıpçakça, doğuda Çağatayca olmak üzere üç farklı coğrafyada üç yazı dili meydana getirmiştir (Akar, 2017:146).

Karahanlı Türkçesi ses ve yapı özellikleri bakımından Eski Türkçeye daha yakındır. Ses, yapı, söz varlığı ve söz dizimi olarak Uygurcanın devamı niteliğindedir. Bu dönemde Uygur alfabesinin yanında Arap alfabesi de kullanılmıştır (Akar, 2017: 88). Karahanlı Türkçesi ile yazılmış en önemli yapıtlar Yusuf Has Hacib'in manzum eseri "Kutadgu Bilig", Kaşgarlı Mahmud'un "Divanü lugati't-Türk" adlı Türkçe-Arapça sözlüğü ve Edip Ahmet Yügneki'nin "Atebetü'l Hakayık" adlı manzum eseridir (Tekin, 2014: 35).

Türkçe, bu dönemde ölçünlü dil haline getirilirken bir yandan da Arap ve Fars dilleri ile etkileşime girmiş ve bu dillerin kavram alanları ile bir söz varlığı birikimi oluşturmuştur (Akar, 2017: 146). Eski Türkçenin üzerinde temellenen Karahanlı Türkçesinden sonra Türk yazı dilleri farklı kollarda dallanmaya başlamıştır (Özyetgin, 2006: 7).

1.2.3. Harezm Türkçesi (XIV. yy.)

Harezm Türkçesi, 1017 yılında Gazneli Mahmud'un Harezm bölgesini fethetmesinden ve bölgenin Türkleşmeye başlamasından sonra bu bölgede oluşan edebi dilin adıdır (Akar, 2017: 176). Harezm Türkçesi, Karahanlı Türkçesi ve Çağatayca arasında bir geçiş dönemidir (Tekin, 2014: 38). Harezm Türkçesi, etnik yapı ve siyasi hayat bakımından Türkleşen Harezm bölgesinde Oğuz, Kıpçak ve diğer Türk boylarının yerleşik hayata geçmelerinin sonucunda Türk dilinin doğu

kolunu oluşturan Karahanlı Türkçesi temelinde, Oğuz Türkçesi ve Kıpçak Türkçesinin kaynaşmasından meydana gelmiş Türkçenin adıdır (Ata, 2002: 12). Bu dönemde Oğuzlar, Kıpçaklar ve Karluk boylarının birbirinden coğrafi, siyasi ve dilsel sınırlara kesin bir şekilde ayrılmamaları nedeniyle, Türk yazı dili ve lehçeleri sürekli etkileşim içindeydi. Harezm sahası bu etkileşimin en yoğun yaşandığı alandır (Özyetgin, 2006: 8).

Harezm Türkçesi, Karahanlı Türkçesi yazı geleneğine bağlı kalmıştır. Ancak farklı boylara mensup nüfus yapısından dolayı dil de karma bir özellik kazanmış, Kıpçak-Oğuz-Karluk lehçe ve ağızlarından ses ve yapı özelliklerini bünyesine katarak kendine özgü yeni bir yazı dili kimliği kazanmıştır (Akar, 2017: 176). Harezm Türkçesinde eski ve yeni şekillerle, ağız özellikleri yan yanadır (Eckmann, 2011: 1).

Farklı lehçelerden aldığı çeşitli ek ve kelimelerle zenginleşen bu yeni yazı dilinde yazılmış başlıca eserler "Kısasu'l-Enbiya", "Mu'inü'l-Mürid", "Muhabbetname", "Nehcü'l Feradis", "Mukaddimetü'l-Edeb" ve "Mir'âc-Nâme"dir. Harezm Türkçesi, Timurlular devrinde, yerini kendisinden meydana gelmiş olan Çağatay Türkçesine bırakarak kaybolmuştur (Eckmann, 2011: 1).

1.2.4. Kıpçak Türkçesi (XIII. – XVI. yy.)

Müslüman araştırmacılar tarafından "Kıpçak", Avrupalı araştırmacılar tarafından ise genellikle "Kuman" adı ile anılan kavimler birliği aslında sonradan birleşen iki ayrı Türk kavmidir. 1103 yılında Kumanlar, Ruslar tarafından ağır bir yenilgiye uğratılmıştır. Bu yenilgi sonrasında yerlerini doğudan gelen yeni bir Türk kavmi olan Kıpçaklara terk ederek "Kıpçak" adı altında bu iki kavim birleşmiştir (Toparlı ve Vural, 2004: 1).

Özellikle 8. yüzyılda, Avrasya bozkırlarında çok geniş bir alana yayılan Kıpçaklar kendi adlarıyla bir devlet bırakmamışlardır (Öner, 1998: 17). Ancak yaşadıkları dönemde bölgelerinin güçlü ve önemli aktörlerinden olmuşlardır. Kıpçakların Rus Knezleriyle 1185'te yaptıkları savaş Rusların meşhur destanı "İgor"un ilham kaynağını oluşturmuştur (Akar, 2017: 226).

Kıpçaklar sadece Avrasya bozkırlarında boy göstermemiştir. Mısır-Suriye bölgesinde Kıpçaklar tarafından Memlûk-Kıpçak devleti kurulmuştur. 300 yıl bu

bölgede hakimiyet süren Kıpçaklar, Kıpçak Türkçesine ait zengin dil malzemesi bırakmışlardır (Özyetgin, 2006: 11).

Orta Türkçe döneminin kuzey-batı kolunu Kıpçak Türkçesi oluşturur (Akar, 2017: 228). Oğuz ve Kıpçakların batıya doğru olan göçleri ve farklı bölgelere yayılması Karahanlı Türkçesinden sonra farklı dil özelliklerinin ve yeni Türk lehçelerinin ortaya çıkma sebebidir (Argunşah vd., 2010: 175).

Kıpçaklar, Karadeniz'in kuzeyi boyunca uzanan Deşti Kıpçak bölgesinde yalnızca Codex Cumanicus'u ve Ermeni Kıpçaklarına ait eserleri bırakmışlardır. "Codex Cumanicus" Gotik harflerle yazılmış tek Orta Türkçe eseridir (Akar, 2017: 229). Bu eser Altın Ordu sahasında yaşamış olan Kıpçakların diliyle yazılmıştır. Bu dil, Kıpçak Türkçesinin kuzey (Kuman) lehçesidir ve kendi içinde birlik taşımaz. İtalyan ve Alman olmak üzere iki bölümden oluşan eserin bu bölümleri farklı ağızlarla yazılmıştır. "Codex Cumanicus", Türk dili ve kültürü için paha biçilemeyecek kadar değerlidir. Eserdeki zengin kelime hazinesi Türkçenin sözlüklerine büyük katkılar yapmakta, tarihi Türk lehçelerine ait eserlerde karşılaştığımız birçok sorunun çözümüme yardımcı olmaktadır (Argunşah ve Güner, 2015: 26).

Karadeniz'in kuzeyinde oluşturulan diğer eserler Ermeni Kıpçakçasına aittir. Ermenilerin Kıpçak Türkçesini neden ve ne zaman öğrendiklerine ait kesin bilgiler olmamakla birlikte Ermeni tüccarların Ukrayna'dan Altaylara kadar uzanan İpek Yolu'nda seyahat etmek için dönemin *"Lingua Franca"*sı olan Kıpçak Türkçesini öğrenerek kullandıkları eserlerden anlaşılmaktadır (Argunşah vd., 2010: 182). Ermeni harfleriyle yazılmış bu metinlerin dilini ifade etmek için *"Ḫıpçaḫ tili, bizim til ve Tatarça"* adlandırmaları kullanılmıştır. Ermeni Kıpçakçası ile yazılmış olan bu metinler gramer özellikleri bakımından Kuman, Karaim, Urum ve Kırım Tatar Türkçeleriyle benzerlikler gösterdiği saptanmıştır. Ayrıca Codex Cumaniscus'un dili ile örtüşmektedir (Güner, 2013: 28). Ermeni harfleri ile yazılan metinler altı başlıkta sınıflandırılabilir. *Tarihî Vakayinameler, Kanun kitapları, Mahkeme sicil defterleri ve tutanakları, Dil bilgisiyle ilgili eserler ve sözlükler, Dinî metinler, Edebî metinler ve Doğa bilimlerine ait metinler* Ermeni harfleri ile yazılan metinlerdendir.

Mısır'da Memlûklular (Kölemen) olarak bilinen Kıpçak-Türk devletinin kurulmasından sonra Türkler, Mısır ve Suriye bölgesinde etkili hale gelmiş ve

Türkçe burada önemini arttırmıştır (Akar, 2017: 231). Arap dilcilerin Türk dilinin öğrenilmesini gerekli görmesi, Kıpçak yöneticilerin Kıpçak Türkçesiyle eserler yazılması konusundaki hassasiyetleri bu önemin artmasında etkili olmuştur (Güner, 2013: 32). Memlûk Kıpçak Türkçesi Janos Eckmann tarafından üç döneme ayrılarak incelenmiştir (Eckmann, 2011: 53-54).

1. Asıl Memlûk Kıpçakçası dönemi: Bu dönem Harezm Türkçesi ile sıkı ilişkilerin devam ettiği bir diyalekttir. Seyf-i Serâyi'nin "Gülistān" tercümesi, Berke Faḳih'in "İrşādü'l Mülūk"u, yazarı bilinmeyen iki kitap "Kitāb Bayṭaratü'l-Vāżıḥ" ve "Münyetü'l-Guzāt" bu dönemde kaleme alınmıştır.
2. Oğuz-Kıpçak Karışık diyalekti: Bu dönem iki alt gruba ayrılmaktadır. Birinci dönemde Kıpçak unsurları hakimken, ikinci dönemde Osmanlı Türkçesi unsurları hakimdir. "Kitāb fi 'ilmü'n nüşşāb ve Kitābü'l-hayl" eserlerinde Kıpçak unsurları hakimdir. "Kitāb fi'l-fiḳḥ bi-lisāni't türkī ve Kitāb Muḳaddimet Ebi'l-Leys Semerḳandi" eserlerinde Osmanlı Türkçesi unsurları hakimdir.
3. Osmanlı Türkçesi dönemi: Bu dönemde Osmanlı Türkçesi, Memlûk Kıpçakçasının yerini almıştır. Muhammed b. Kayıtbay ve Kansu Gavri'nin şiirleri bu döneme aittir. Ayrıca Arapça ve Farsçadan Osmanlı Türkçesine tercüme edilmiş birkaç edebi eser bulunmaktadır.

Memlûk Kıpçak Türkçesi ile yazılmış eserleri genel olarak iki başlıkta değerlendirebiliriz. Birinci başlıkta sözlük ve gramer kitapları, ikinci başlıkta edebî, ilmî, dinî ve askeri eserler bulunmaktadır.

I. Sözlük ve Gramer Kitapları

a. Kitâbu'l-İdrâk li Lisâni'l-Etrâk
b. Kitâb-ı Mecmû-ı Tercümân-ı Türkî ve Acemî ve Mugalî
c. Ed-Dürretü'l-Mudiyye fi'l-Lügati't-Türkiyye
d. El-Kavânînü'l-Külliyye li-Zabti'l-Lügati't-Türkiyye
e. Et-Tuhfetü'z-Zekiyye Fi'l-Lügati't-Türkiyye
f. Kitâbu Bulgatü'l-Müştâk Fî Lügati't-Türk ve'l-Kıfçak

II. Edebî Eserler

a. Gülistan Tercümesi (Seyf-i Sarâyî)

III. Fıkıh Kitapları

a. İrşâdü'l-Mülûk ve's-Selâtîn
b. Kitâb fi'l-Fıkh bi Lisâni't-Türkî
c. Mukaddimetü'l-Gaznevî fi'l-İbâdât (Kitâb fi'l-Fıkh)
d. Kitâb-ı Mukaddime-i Ebu'l-Leysi's-Semerkandî

IV. Askerlik ve Okçulukla İlgili Kitaplar

a. Münyetü'l Guzât
b. Kitâb fî İlmi'n-Nüşşâb (Hulâsa)

V. Atçılık ve Baytarlıkla İlgili Kitaplar

a. Kitâbu'l-Hayl
b. Baytaratu'l Vâzıh (Argunşah vd., 2010: 187).

1.3. BAŞKURT TÜRKLERİ VE BAŞKURT TÜRKÇESİ

Başkurtlara dair ilk bilgileri 10. yüzyıl Arap yazarlardan öğrenmekteyiz. 922 yılında İbn Fadlan gezgin olarak Başkurtların sahip olduğu topraklar, onların inançları hakkındaki ilk bilgileri yazmıştır. Daha sonra Arap gezgini Ebu Zaid el-Balhî Başkurdistan'a 10. asrın ilk yarısında gelmiş ve Başkurtların yaşadığı yerlere dair ayrıntılı bilgiler vermiştir (Rudenko, 2001: 11).

Etnografya, dil ve toponomi bilgilerine göre, Başkurt halkı kültüründe Fin-Ugur, Hind-İran, Türk halkları kültürlerinden izler bulunmaktır. Moğolların 13. ve 14. yüzyıllarda Orta Asya, Deşti Kıpçak ve Doğu Avrupa'ya olan akınları Başkurtların dil ve kültürünün oluşmasına etki etmiştir (Yusupov, 2008: 92).

Ebul'l Gazi Bahadır Han, Başkurtların çoğunluğunun Kıpçaklar tarafından oluşturulduğunu ve yine Şemsettin Dimaskî de Başkurtları Kıpçak boyları arasında kabul eder. Başkurtlar, Kaşgarlı Mahmud'un Divanü Lügâti-t Türk adlı eserinde şöyle geçer: *"Bizans Rum ülkesine yakın olan boy Beçenektir; sonra Kıfçak, Uguz, Yemek, Başgırd, Basmil, Kay, Yabaku, Tatar, Kırkız gelir."* (Kamalov, 2008: 25-27).

Başkurt etnonimi ile ilgili birkaç görüş vardır. İlki Başkurt adının *Beş Ogur* isminden geliştiği ve *Bulgar* ismiyle ilgili olduğu yönündedir. İkinci ise Başkurt adının İran efsanelerinde geçen *Gurkser* (kurt-baş) adında bir kavmin yaşadığı ve eski bir halk etimolojisi ile *kurt-baş* > *baş-kurt* olarak açıklanır (Öztekten, 2008: 73-74). Üçüncüsü, Başkurt etnoniminin *Bozkurt* sözcüğünden türediği görüştür. Bu görüşü savunanlara göre Başkurt sözcüğünün *baş* kısmı *boz* > *bos* > *bas* (boz, gri renk) sözcüğünden ortaya çıkmış, *kurt* kısmı ise Türkçede *börü* anlamına

gelmektedir, diyorlar. Dördüncü ve son görüş ise Başkurt etnoniminin etimolojisi *başka-ar-tı* biçimde oluştuğu görüştür. *Başka* kısmını ya *"yabancı kişi"* ya da *"başka kabilenin insanı"* anlamında olabilir. *Ugır* etnonimine bakarak birinci anlamını açıklayabiliriz. *Ugır* kelimesinin *Ug* (üvey; öksüz) anlamından yola çıkılarak *Ugır* kelimesinin anlamı *"yabancı insan"* olarak açıklanabilmektedir. İkinci olarak ise *başka* sözcüğünün *mişe* (meşke, beşke) köküne dayandırılmasıdır. Arap, Fars ve Grek kaynaklarının Başkurtları Madcar ile karıştırması bu yüzdendir. Madcar sözcüğünden Mişerleri anlarsak, Mişer etnonimi *mişe* (orman, ağaç) köküden oluşmuştur diye düşünülürse; Başkurt etnoniminde de *mişe* (bişe, meşke, beşke) kökünü bulabiliriz. Böyle düşünüldüğünde, *Başkır* etnonimi *"orman insanları"* anlamında, *Başkurt* sözcüğü de *"orman insanlarıyla karışmış olan kabileler"* anlamındadır (Zekiyev, 2006: 11-12).

Başkurtlar günümüzde Ural Dağlarının kuzey ve doğusu ile İdil havzasının kuzeyinde yaşarlar. Yaşadıkları bölgeye *Başkırdistan* adı verilir. Başkenti Ufa'dır (Saray, 2016: 130). Türk lehçeleri arasında Kıpçak grubunda, coğrafi olarak Kuzey Türkçesi içinde yer alan Başkurtça, ses yapısı, tarihi ve gramerlik ses olayları bakımından kendisine has özellikleriyle dikkat çekmektedir. *Başkurt dili* diye adlandırılan yazı dili 20. yüzyıl başlarına kadar yoktur. Başkurt Türkçesi 20. yüzyıla kadar konuşma dilinde ve sözlü edebiyatta kullanılmış (Öztekten: 2008: 84), Başkurt Türkçesi 1920'lerden sonra yazı dili olmuştur. Bundan önce Başkurtlar tarafından meydana getirilen edebî eserlerde Tatarcayı veya daha önceleri Çağataycayı kullanmışlardır. Başkurt Türkçesi şekil bilgisi ve kelime hazinesiyle Tatar Türkçesine sıkı sıkıya bağlıdır (Benzing, 1995: 127). Tatar Türkçesi ile çok yakın bir şekil bilgisine sahip olan Başkurt Türkçesi ses değişmeleri, ünlülerin ileri derecede dudak uyumu ve ünsüzlerin benzeşmesi yönünden Tatar Türkçesinden farklılaşır (Öner, 2011: 351). Bu farklılıklar Başkurtçayı, Tatarcadan ayıran ve Kazakçaya yaklaştıran ünsüzlerle ilgili ses olaylarıdır. Bu yönüyle Başkurtça, Tatar ve Kazak lehçelerinin arasında bir köprü gibidir.

Başkurtçayı Genel Türkçeden ayıran karakteristik ses özellikleri, ünsüzlerdeki tarihi düzenli ses olaylarıdır (Öner, 2011: 173). Bunlar Tatarcadaki denkleriyle birlikte şöyledir:

GT s > Bşk. ś (Ortada, sonda)

GT. bas- > Bşk. baś- ~ Tat. bas- “basmak”

GT. tüs > Bşk. töś ~ Tat. tös “renk”

GT. tasma > Bşk. taśma ~ Tat. tasma “kurdele”

GT. z > Bşk. ź (Ortada, sonda)

GT. uzun > Bşk. oźon ~ Tat. ozın “uzun”

GT. kızıl > Bşk. ḳıźıl ~ Tat. ḳızıl “kırmızı, kızıl”

GT. söz > Bşk. hüź ~ Tat. süz “söz”

GT s > Bşk. h (Söz başında, hece başında)

GT. saġlıḳ > Bşk. havlıḳ ~ Tat. savlıḳ “sağlık”

GT. soñ > Bşk. huñ ~ Tat. soñ “son; sonra”

ET. sub > Bşk. hıv ~ Tat. suv “su”

GT. ç > Bşk. s (Başta, ortada, sonda)

GT. çeçek > Bşk. sesek ~ Tat. çeçek “çiçek”

GT. ḳuçaḳ > Bşk. ḳosaḳ ~ Tat. ḳoçaḳ “kucak”

GT. aġaç > Bşk. aġas ~ Tat. aġaç “ağaç”

GT. y- > Bşk. y- ~ Tat. c- (Başta)

ET. yıġ- > Bşk. yıy- ~ Tat. cıy- “toplamak”

ET. yadaġ > Bşk. yeyev ~ Tat. ceyev “yayan”

Ar. cannat > Bşk. yennet ~ Tat. cennet “cennet”

Fars. cān > Bşk. yen ~ Tat. can “can”

Başkurt Türkçesine Türk lehçelerinden en yakın olanı Tatar Türkçesidir. Türk lehçelerinin kelime hazinesi ile üslup kuralları bakımından karşılaştırıldığında, Başkurt diline en yakın olan Türk lehçesinin Tatarca olduğu ve bu iki lehçe arasında %85 oranında ortak Türkçe kelimeler olduğu saptanmıştır (Zekiyev, 2006: 11-12). Genel Türk diline ait söz varlığı Başkurt Türkçesinin de temelini oluşturur. Eski yazıtlardan kısıtlı bir şekilde takip edebildiğimiz Kıpçak Türkçesi söz varlığı, bugün

doğal bir dil olan Başkurt Türkçesinin içinde bütün boyutlarıyla yaşamaya devam etmektedir (Öner, 2007: 90). Biz, bu çalışmamızda tarihi Kıpçak Türkçesi söz varlığının bugünkü çağdaş Türk lehçelerinden biri olan Başkurt Türkçesi arasında anlam bakımından benzerlik ve farklılıklarını ortaya koymaya ve farklılıklarını sınıflandırmaya çalıştık.

1.4. ANLAM BİLİMİ

Anlam bilimi (semantik) kısaca dilde anlam boyutunu inceleyen bir dil bilimi dalı olarak tanımlanabilir (İmer vd., 2013: 29). Semantik terimi önceleri *im / işaret* anlamına gelmekteydi. Grekçe *semantikos* ya da *samainen* türeyen semantik teriminin kökü *sema*'dır. Daha sonra "anlam" olarak kabul edilmiştir (Guiraud, 1975: 6).

Semantik terimini ilk olarak Michel Breal 1897'de yayınladığı "semantik" adlı eserinde kullanmıştır. Breal anlam bilimini ayrı bir disiplin olarak adlandırmasına karşın onu sistematize etmemiş, terminolojisini kurmamış ve sınırlarını çizmemiştir (Dilâçar, 2018: 121). 20. yüzyılın başlarında İsviçreli dil bilimci F. de Saussure'ün dil bilimine "dizge" anlayışını getirmesiyle dil bilimi araştırmalarında yeni bir dönem başlamıştır (Aksan, 2016: 24). F. de Saussure ile birlikte eş zamanlı dil incelemeleri yaygınlık kazanmıştır. Bu durum anlam bilimi incelemelerine de yansımıştır (Arslan-Erol, 2014:17).

Anlam bilimini birçok araştırmacı tanımlamıştır. Guiraud, (1975 :8) *"Sözcüklerin anlamını inceler."* tanımını, Vardar, (2002: 18) *"Dili anlam yönünden ele alan, göstergenin gösterilen bölümünü ya da içeriği eşsüremli ve artsüremli açılardan inceleyen dil bilim dalı."* tanımını, Üçok, (2004: 89) *"Kelime içerisine yerleşmiş olan düşünme elemanının veya kavram çekirdeğinin ne şekilde kullanılmakta olduğunu veya ne gibi tesadüfi anlam işlerini kabullenebileceğini araştıran bilim kolu."* tanımını, Huber, (2008: 141) *"Göstergelerin gösterilen alanlarını inceleyen dil bilimi dalı."* tanımını, Karaağaç, (2013: 31) *"Dil birimlerinin gösterge değerini ve bu değerdeki değişiklikleri izleyen dil bilgisi kolu."* Aksan, (2016: 26) *"Sözcüklerin, tümcelerin ve sözcelerin anlamının incelenmesidir."* tanımını uygun görmüştür.

Anlam bilimi, dil bilimin dalları içinde gelişmesi açısından diğer alanlardan geride kalmıştır. Anlam bilimiyle ilgili asıl sorun anlamın kendisi olmuştur. Anlam bir göstergenin gerçekten de insanın dünya bilgisiyle ilişkili içeriğidir. Dil bilimi ile ilgilenenler anlam bilimini genel olarak üç şekilde tasarlamıştır.

1. Anlam bilimi, *anlam*ın incelenmesidir.
2. Anlam bilimi, *kelimelerin anlamı*nın incelenmesidir.
3. Anlam bilimi, *kelimelerin, cümlelerin ve sözcelerin anlamı*nın incelenmesidir (Aydın, 2014: 94 – 184).

Anlam bilimi; dil ile dünya arasındaki ilişkiyi sağlar. Anlam, göstergenin iki bileşeni olan gösteren (ses imgesi) ile onun dünyada gönderme yaptığı şey, insan, olaylar ve bunların nitelikleri arasındaki ilişkiden meydana gelmektedir. Bu göstergeler aracılığı ile insanların nasıl iletişim kurduklarını araştırmak ve incelemek, anlam bilimin en temel işlevidir (Kılıç, 2009: 18).

Aslında anlam, açıklanması oldukça güç, her zaman belirsiz özellikler içeren, soyut, somut bir sisteme indirgenemeyen bir olgudur. Ayrıca kullanıldıkları bağlama, toplumdan topluma, kişiden kişiye dahi değişebilmektedir. Anlam süreci dilin kendisi ile uzlaşmaz, dünyanın bir bölümü ile başlar. Dili kullanan kişi, kendisinin arzuladığı, gönderme yapmasını istediği dünyanın bir bölümüne sembolik olarak bağlıdır (Kılıç, 2009:14). Bu durum anlamın açıklanmasını zorlaştırdığı gibi anlam biliminin de açıklanmasını ve tasnif edilmesini zorlaştırmış; günümüzde de devam eden anlam tartışmalarına konu olmuştur.

Dil bilimi inceleme yöntemleri 20. yüzyılda F. de Saussure çalışmalarıyla yeni bir boyut kazanmıştır. F. de Saussure dil bilimi eş zamanlı ve art zamanlı yöntemle incelediğinden beri dil bilimi araştırmacıları da bu yöntemleri benimsemişlerdir. Eş zamanlı yöntem *"bir arada bulunan ve dizge oluşturan öğeleri, aynı toplumsal bilincin algıladığı mantıksal ve ruhsal bağıntıları"* araştırırken, art zamanlı yöntem *"aralarında bir dizge oluşturmadan birbirinin yerine geçen ardışık öğelerin bağıntılarını"* inceler. Eş zamanlı ve art zamanlı yöntemi anlam bilimine uyguladığımızda sözdiziminin ve edebi sanatların sağladığı imkanları kullanarak oluşturduğumuz anlam değişmelerini eş zamanlı yöntemle; zaman içinde iç ve dış nedenlerle dilde meydana gelen anlam ve ses değişmelerini art zamanlı yöntemle inceleyebiliriz (Sav, 2003: 149).

Biz de bu çalışmamızda tarihi Kıpçak Türkçesi ile Başkurt Türkçesini art zamanlı yöntem kullanarak bu iki Türk lehçesi arasındaki ortak söz varlığındaki kelimelerin anlam değişmelerini inceledik.

1.4.1. Anlam Biliminin Tarihine Kısa Bir Bakış

Tarihsel olarak insanlar dilleriyle ilgilenmeye başladıklarından beri anlam ile de ilgilenmişlerdir. Eski çağlarda dil ile ilgilenen milletler Hintliler, Eski Yunanlılar ve Romalılardır. Eski çağlarda yapılan dil araştırmalarının tamamı dilin biçimi konusundaki çalışmalardır. Platon'un "Kratylos Diyaloğu" anlamı inceleyen belki de ilk çalışmadır (Kılıç, 2009: 16).

Dil bilimi araştırmacıları anlam konusunu dilin biçim özellikleri içinde ele almalarından dolayı anlamın kendisi ile ilgilenmemişlerdir. 17. yüzyılda John Locke ve Francis Bacon, 18. yüzyılda Leibniz, Herder ve Wilhelm Humbolt dilin düşünceyle olan ilgisiyle ve dolaylı olarak anlam ile ilgilenmişlerdir (Aksan, 2015 III: 141).

19. yüzyılın ilk yarısında tarihsel dil biliminin gelişmesinin sonucu olarak kelimelerin anlamlarının da dilin tarihi boyunca değiştiğinin fark edilmesiyle bu değişiklikler üzerinde araştırmalar başlamıştır (Kıran ve Kıran, 2012: 245). Alman dilcisi K. Reisig anlam ile ilgili sorunlara *"Semasiologie"* başlığı altında inceleyip bu dil bilimi dalını temellendirdikten 70 yıl sonra M. Bréal kelimelerin anlamını *"Essai de Sémantique"* adlı eserinde bilimsel olarak incelemiştir (Aksan, 2016: 23).

20. yüzyılda F. de Saussure'ün dil biliminde dizge anlayışını ortaya çıkarmasıyla birlikte dil biliminde eş zamanlılık ve art zamanlılık ayrımı oluşmuş ve dil çalışmaları bu iki yöntemi esas alarak oluşturulmaya başlanmıştır. Anlam biliminin bir bilim dalı haline gelmesiyle birlikte F. de Saussure'ün ortaya çıkardığı bu yöntem anlam biliminin gelişmesini de etkilemiştir (Arslan-Erol, 2014: 18).

Iréne Tamba-Mecz (1998: 13) *"La Sémantique"* adlı eserinde anlam biliminin tarihine değinmiş ve bu dil bilimi dalını *"tarihsel anlam bilimin egemen olduğu evrimci dönem, tarihsel ve yapısal nitelikli "karma" dönem ve bir tümce ve sözceleme anlam bilimin geliştiği biçimselleştirilmiş kuramlar dönemi"* şeklinde üç döneme ayırarak incelemiştir.

Tamba-Mecz evrimci dönemde anlam bilimcilerin ortak öğretisini yakından inceler ve dil bilimciler arasında fikir ayrılıkları bulunmasına rağmen bu dönemin üç dayanak noktası bulunduğunu vurgular.

1. *Anlam bilimin konusu, dilsel anlamlamaların "evrimini incelemektir.*
2. *Bu evrimi genel "yasalar" belirler;*
3. *Anlam bilimsel "görüngüler"e özgü bu yasalar, anlam "olguları"nın "gözlemlenmesi"nden yola çıkılarak belirlenmelidir (Tamba-Mecz, 1998: 15).*

"La Sémantique" adlı eserde anlam biliminin ilk dönemlerinde evrim kavramıyla ortaya çıkan ikili etkinin önemi vurgulanmaktadır. Evrim kavramı anlam bilimini mantık ve felsefeye bağımlı olmaktan kurtarmıştır. Ayrıca tarihin dil bilimciler için amaç değil araç olabileceği göstermiştir (Tamba-Mecz, 1998: 23).

İkinci dönem olan karma dönemde, evrimci bakış açısı ve F. de Saussure'ün *"Genel Dilbilim Dersleri"* adlı eseri doğrultusunda gelişen eş süremli bakış açısı ile birlikte varlığını sürdürür. Bu nedenle ikinci dönem *"karma"* olarak adlandırılır. Bu dönem araştırmacıları alışılagelen şekilde etkinliklerini yalnızca kelime dağarcığıyla kısıtladılar. Buna karşılık olarak, kelime kavramına terim konumu kazandırıldı. Bu durum işlevsel bir bütün içinde birbirine bağlanan öğeler arasında anlama yönelik eş süremli bakış açısının oluştururken, kelimeleri ve kelimelerin tarihini inceleyen evrimci bakış açısını olumsuz etkilememiştir (Tamba-Mecz, 1998: 25).

Üçüncü dönem tümce ve sözceleme anlam biliminin geliştiği biçimselleştirilmiş kuramlar dönemi olarak adlandırılmaktadır. Bu dönem kendi içinde "tümceye ilişkin anlam bilimi kuramları" ve "anlama ilişkin edimbilim-sözcelem kuramları olarak iki kolda incelenmiştir.

1963 yılında J. Katz ve J. Fodor *"eş süremli dil bilimsel betimleme – dil bilgisi = anlam bilimi"* denklemine göre söz dizimsel bileşenlerle birlikte anlamsal bileşene de yer verilmesi fikrini ortaya atarlar. Bu dönemde sözlüksel anlam biliminden tümce anlam bilimine geçilmiştir.

Anlama ilişkin edimbilim-sözcelem kuramlarının ortak özelliği ise dilsel gösterilenleri sözlük veya bağlam dışı tümceler içine kapatmak değil, dillerin kullanım koşullarından kaynaklanan bazı belirlemeleri örnekler içine katmaktır. Bunun sonucunda, dil içinde yer alan dil bilimsel belirtiler ile (biçimbirimler ve

bağıtısal diziler) ortaya konabilen her türlü anlamlı olgu anlam bilimine bağlanacaktır (Tamba-Mecz, 1998: 32-39).

Günümüzde anlam bilimi çalışmaları daha çok dil bilimi açısından ele alınmakta, dil bilimsel anlam bilimi adı altında yürütülmekte ve başlıca iki alt alana ayrılarak incelenmektedir: 1. Sözcük anlam bilimi 2. Tümce anlam bilimi. Bu iki alt alanın dışında eş zamanlı ve art zamanlı yöntemin kullanıldığı durgun ve gelişmeli anlam bilimi olarak adlandırılan iki alt alan da belirlenmiştir (Arslan-Erol, 2014: 19).

1.4.2. Anlam Değişmeleri ve Nedenleri

Tabiatta her şey değiştiği gibi dil de değişir ve gelişir. Bu değişiklikler ses sisteminde olabileceği gibi anlam bilgisinde de değişmeler olabilir. Dil, iletişim sırasında değişim etkenlerinin baskısı altına girmesiyle yeni durumlara ve yeni koşullara uyarlanır (Arslan-Erol, 2014: 61). Bir dil ne kadar çok kullanılır ve o dille iletişimde bulunulursa ses, anlam ve alıntılar bakımından o denli değişime uğrar. Dil değişimleri kullanım sıklığı yüksek olan kelimelerde daha hızlı olmaktadır (Karaağaç, 2013: 223).

Doğan Aksan, (1978: 118) "Anlambilimi ve Türk Anlambilimi" adlı eserinde anlam değişmesini şu şekilde açıklamaktadır: *"Anlam değişmesi, bir kelimenin anlattığı kavramdan az ya da çok uzaklaşması, onunla uzak-yakın ilgisi bulunan, ya da hiç ilgisi bulunmayan yeni bir kavramı yansıtır duruma gelmesidir."*

Guiraud, (1975: 48) "Anlambilim", adlı eserinde *"Anlam değişimleri ya da değimeceler söz sanatlarıdır ve öbür yazınsal sanatlarla (söyleyiş, kuruluş, düşünce ya da anlam sanatlarıyla) birlikte deyiş yöntemlerini, "daha güzel, daha canlı, daha etkin konuşma yollarını"oluşturur".* der.

Anlam değişmeleri genellikle uzun bir zaman içinde oluşur. Bir toplumun yapısında ve yaşayışında kısa bir süre içinde oluşan değişimler, devrimler dilde de etkisini gösterir. Bu durum değişmelerin oluşması için geçen süreyi kısaltabilir. Anlam değişmeleri uzun bir sürede oluştuklarından dolayı eski anlamlar hemen unutulmaz; dilin lehçe ve ağızlarında yaşamaya devam eder (Aksan, 1978: 147).

Türkçenin ilk yazılı kaynakları incelendiğinde, o dönemden itibaren Türk dilinin anlatım olanaklarının zenginliği göze çarpar. Türkçenin ilk yazılı kaynaklarındaki soyut kavramların kullanılması bu zenginliği ispatlar niteliktedir.

Ayrıca Türkçe hem biçim özelliklerinden kaynaklanan türetme olanakları hem de kavramlar açısından zengindir (Aksan, 2015 III: 218). Dil araştırmacıların ortak düşüncesine göre dil önce somut kavramı oluşturur ve bu somut kavramdan yola çıkarak soyut kavramları oluşturur. Gelişme hep aynı doğrultuda (somuttan soyuta) devam eder. Daha sonraki dönemlerde coğrafya, din, sosyal yapıdaki değişiklikler vb. sonucu Türk diline birçok alıntı söz girmesiyle mevcut kelimeler unutulmuş ya da kavram alanı değişime uğramıştır. Bu durum bize Türkçedeki anlam değişmesi kavramının ilk yazılı kaynaklardan itibaren başladığını ve devam ettiğini göstermektedir. Eski Türklerin göçebe yaşam tarzı ve diğer topluluklarla ilişkisi bu değişimi sürekli kılmıştır. Doğan Aksan (2004:93) "Kelimelerin Ölümü" olayını incelediği makalesinde dilimizde karşılıkları bulunmasına rağmen Arapça ve Farsçadan alınan bazı kelimelerin bir zaman dilde beraber kullanıldıklarını ve bu kelimelerin daha sonra Türkçe kelimelerin unutulmasına yol açtıklarını örnekler vererek açıklamıştır.

Anlam değişmelerinin bir kısmı ruhsal ve dilin niteliklerine bir kısmı toplumsal etkenlere dayanır. İnsanın vücut bölümleri ve organ adlarıyla doğadaki nesneler arasında ilişki kurulması, doğadaki nesneler ve onların niteliklerinin insanlar için kullanılması, somutlaştırmalar, duyular arasındaki yaklaştırmalar ve ad aktarmaları ruhsal ve dilin niteliklerine bağlı değişmelerdir (Aksan, 2015: 216). Kelimenin dar bir toplumsal kesimden geniş bir kesime aktarılması toplumsal etkenlere bağlı değişmeleri içerir. Bu değişimler toplumun yaşayışı ve geçirdiği sosyal, kültürel değişmelere sıkı sıkıya bağlıdır.

Anlam değişmelerindeki en önemli yaklaşımlar mantığa ve ruh bilimine dayanan bakış açılarıdır. İlk anlam bilimciler Darmesteter ve Bréal anlam değişmelerini türlere (komşuluk, deyim aktarması, ad aktarması) ve mantığa dayalı (daralma, genişleme veya anlam aktarımı) olarak sınıflandırmışlardır (Arslan-Erol, 2014: 65).

Anlam değişmesinin, yeni anlama sahip olmasının dış ve iç olmak üzere iki nedeni vardır. Sözün kullanış sahasının değişmesi, kelime anlamının toplumdaki iletişim ve üretim yönteminin gelişmesine bağlı değişmesi, bir nesne ya da aracın başka bir nesne ve araçla nöbetleşerek yer değiştirmesi ve toplumun gelişmesi

sonucunda yeni öğrenilen nesne ve durumları adlandırırken söz anlamının değişmesi dış nedenlere bağlı değişmelerdir (Ahanov, 2013: 104).

Anlam değişmesinin iç yani dilsel nedenler dış nedenlere göre daha az incelenmiştir. Dil içi değişiklikler üç ayrılır. Bunlar; kelime bağıntısının veya adın yer değiştirmesi, gönderge bağıntısının ya da anlamın yer değiştirmesi ve kelime ile konuşan bireyler arasındaki kişisel bağıntının yer değiştirmesidir (Arslan-Erol, 2014: 66).

Bloomfield anlam değişmelerini daralma, genişleme, deyim aktarması, ad aktarması, komşuluk, abartma, bozma ve yüceltme şekilde sınıflandırmıştır. Arslan-Erol (2014: 67) çalışmasında anlam değişmelerini daralma, özelleşme, genişleme, genelleşme, mecazlaşma, komşuluk, eksiltme, tabu ve örtmece, argo, başka anlama geçiş, iyileşme ve kötüleşme biçimde sınıflandırarak ele almıştır. Biz de bu çalışmamızda Arslan-Erol'un tasnifine uyarak anlam değişmelerini ele aldık.

İKİNCİ BÖLÜM

SÖZLÜKLER

2.1. KIPÇAK TÜRKÇESİNDE KULLANILMIŞ OLUP BAŞKURT TÜRKÇESİNDE KULLANILMAYAN KELİMELER

A

āb (I) *Fars.* Su (GT)

āb (II) *Fars.* Rivayete göre Hz. Âdem'in ekinini yiyen karga (İN)

'abā *Ar.* Kaba kumaş, yünden yapılmış giysi (BV, GT)

ābādān *Fars.* Şen, bayındır (İM)

abaḳ (I) Put, suret (İM, TZ)

abaḳ (II) Koku kutusu (TA)

abanūs *Ar.* Kerestesi siyah ve sert bir ağaç (İM)

ābdest *Fars.* Abdest (İM)

'abeṣ *Ar.* Boş, amaçsız (KF)

'abher *Ar.* Nergis çiçeği (GT)

ablaḳ *Ar.* Yuvarlak yüzlü (RH)

abra- Korumak, savunmak (CC)

abraḳ Kumaş (Kİ)

abraş *Ar.* Alaca benekli at, tüysüz yerlerinde uyuz gibi illeti olan at (RH)

'āc *Ar.* **1.** Fildişi (GT) **2.** Deve kemiği (KFT)

'acāye *Ar.* Anası tarafından emzirilmeyen çocuk (BV)

'acb *Ar.* Kuyruk sokumu (BV)

'aceb (II) Ar. Acaba (GT)

'acebā *Ar.* Acaba (GT)

'acem *Ar.* İranlı, Arap olmayan (GT, İM, İN, RH)

'acemce *Ar. T.* Farsça (GT)

'acemī (II) *Ar.* Acemi, herhangi bir sanata veya işe yeni başlayan (İN)

'acībe *Ar.* Alışılmış olmayan (BV)

'acīn *Ar.* Hamur tutma (BV)

'acīzlik *Ar. T.* Güçsüzlük, zavallılık (İM)

acur Kurtlanmış (TZ)

'ācve *Ar.* Medine hurması (İM)

'acz *Ar.* Güçsüzlük, zavallılık (GT)

'ācża *Ar.* Dübürü büyük kadın (KF)

açıġan- Ekşimek, acımak (CC)

açırġa- Acımak, acınmak (CC)

açırġan- Pişman olmak (CC)

açıt- Acıtmak, acı vermek (Gİ, KF, TZ)

açḳı Amca (TA)

açuḳ (III) Kaygan, kayıcı (İM)

ʻād *Ar.* Ad kavmi (Gİ, KF, MG)

ʻaded *Ar.* Sayı, adet (Gİ, İM, KF)

ʻadel *Ar.* Yük dengi (BV)

ʻades *Ar.* Mercimek (BV, GT, İN)

ʻadn *Ar.* Bir cennet adı (İM)

aḍsız barmaḳ Küçük parmak ile orta parmak arasındaki parmak (KK, TA)

ʻadū *Ar.* Düşman (GT)

ʻadüv *Ar.* Düşman (GT)

afacan *Ar. Fars.* Anî ölüm (İH)

afrīyyūn *Ar.* Bir bitki adı (BV)

aġ (III) Pantolonun iki bacak arasındaki genişliği (Kİ)

āġāz *Fars.* Başlama (GT)

aġı (II) Cömert, eli açık (Kİ)

aġı (III) Bir tür ipek (Kİ)

aġıl Ağıl, koyun ve keçi sürülerinin gecelediği çit ve duvarlarla çevrili yer (KFT, Kİ)

aġın- Yükselmek, yukarı çıkmak (CC, Kİ, TA)

aġınan- Yükselmek, yukarı çıkmak (CC)

aġındır- Yukarı çıkartmak, yükseltmek (CC)

aġınġaç Merdiven (Kİ, TA)

aġınġıç Merdiven (CC)

aġınġuç Merdiven (CC)

aġır (V) Şan, şeref, şöhret (CC)

aġır- (I) (eşek) Anırmak (Kİ)

aġırla- Ağırlamak, hürmet etmek, ikram etmek (CC, GT, İM, KK, TA)

aġırsıy Saygı (CC)

aġırşaḳ Yün, iplik eğirilen iği ağırlaştırmak için alt ucuna geçirilen yarım küre ağaç (DM, TA, TZ)

aġlāl Ar. Boyna takılan zincirler, prangalar (Gİ, İM)

aġrı (II) 96 miskal tutarında bir ağırlık ölçüsü (GT, İM)

aġrı (III) Dirhem, para (DM)

aġruḳ Ağırlık, yol eşyası (Kİ)

aġsur- Aksırmak, hapşırmak (KFT)

aġul 1. Zihniyet, görüş tarzı (CC) **2.** Gönül (CC)

aġurçuḳ Satranç (Kİ)

aġurşaḳ Yün, iplik eğrilen iği ağırlaştırmak için alt ucuna geçirilen küre ağaç (Kİ)

aġuz oğlan Süt emen çocuk (TA)

aġyār *Ar.* Yabancılar (GT)

aḫ- (II) Yağma için akın yapmak (Kİ)

āḫar *Ar.* Başka, diğer (GT)

aḥded *Ar.* Ahmak, uzun boylu (BV)

āḫī *Ar.* Kardeş (GT)

aḫsur- Aksırmak, hapşırmak (Gİ, KF, MS)

aḫūr *Fars.* Ahır, hayvan barınağı (BV, DM, TA)

aḥvāl (I) *Ar.* Ok atarken hedefi göstermek, nişan almak (İN)

aḥvel *Ar.* Şaşı (GT, RH)

ʻaḳabe *Ar.* Yokuş, tepe (Gİ, İM)

āḳāl *Ar.* Ağaçtaki çatlak veya kurt yeniği (MG)

aḳar Irmak, çay (BM)

‘aḳār Ar. Para getiren mülk (İM)

aḳarsu Irmak, akarsu (KF, TA)

‘aḳd (II) *Ar.* Kılıç demirinde bulunan benekler (MG)

‘aḳd (II) *Ar.* Bağ, düğüm (MG)

aḳı Cömert, eli açık (TA)

‘āḳıbe(t) *Ar.* Son, nihayet (MG, MS)

‘āḳıla (I) *Ar.* Akıllı kadın (İM)

‘āḳıla (II) *Ar.* Baba tarafından akraba (KFT)

aḳır *Ar.* Ok atarken yapılan hatadan dolayı elin yağır olması (İN)

aḳış- Bir yöne doğru birçok kimsenin koşması (Kİ)

‘āḳif *Ar.* İbadet için bir yere kapanan (GT)

‘āḳīr *Ar.* Yaralanmış (BV)

‘āḳḳār *Ar.* Devaların aslı (BV)

‘āḳlī *Ar.* Akılla ilgili (İM)

aḳmık Boza (DM)

aḳnuna Kağnı arabası (DM)

‘aḳr *Ar.* Yara (MG)

aḳruḳ Kaçan beygirin yakalandığı ip, otlakta atın bağlandığı ip (Kİ, TA)

aḳsıla Dar nesne (TZ)

aḳşur- Aksırmak, hapşırmak (BM, İM, Kİ, TA)

aḳtaş Köle (TZ)

aḳtaşı Köle (TZ)

aḳulaḳaz Telli turna, alaca kaz (BM)

al (II) Doru at (İH, Kİ)

al (III) Hile, dalavere, kurnazlık (CC, GT, Kİ)

āl *Ar.* Soy sop, aile, sülale (KF)

ala- Değiştirmek (TZ)

alabula Alaca bulaca (TZ)

alaġan Değişken (BV)

alaḳ (I) Fikir ayrılığı (Kİ)

alaḳ (II) Sarnıç, havuz (BM)

alaḳ (III) Pekiştirme edatı (TZ)

alaḳ- Fikirleri ayrılmak (Kİ)

ala kidiş Melez at (TA)

ālāt *Ar.* Aletler (KFT)

ala yapışḳan Balıkçıl (BM)

alçaḳlıḳ Alçak gönüllülük (İM)

alçal Ala renkli, çil (TA)

alçu (I) Alçı (KFT)

alçu (II) Bir tür yemiş (Kİ)

aldanıl- Aldanılmak, kandırılmak (KFT)

‘alef *Ar.* Hayvan yemi (BV, İM)

‘ale'l-ġafle *Ar.* Dalgınlıkla (KF)

a‘lem *Ar.* En iyi bilen (Gİ)

‘ale'ṣ-ṣabāḥ *Ar.* Sabahleyin (GT)

ālet *Ar.* Alet, araç, savaş ve at donanımı (İM, MG)

alev *Fars.* Alev (BV)

‘alevī *Ar.* Hz. Ali’yi seven (İM, KFT)

‘aleyhi'l-la‘net *Ar.* “Allah’ın lâneti onun üzerine olsun” anlamında bir söz (İM)

‘aleyhi's-selām *Ar.* “Allah’ın selâmı onun üzerine olsun” anlamında bir söz (GT, İN, RH)

‘aleyke *Ar.* “Senin üzerine olsun” anlamında bir söz (İM)

alġıġ- Aşağılamak (TA)

alġışlı Kutsal, aziz (CC)

alıġ Korkak (TA)

alınçı Taşkın adam (Kİ)

‘alīḳ (I) *Ar.* Hayvana bir defada verilen yem (BV, RH)

‘alīḳ (II) *Ar.* Sakız (BV)

‘āliye (I) *Ar.* Süngü başı, toynağın ardı (BV)

‘āliye (II) *Ar.* Yüce, ulu (MG)

alḳışçı Alkışlayan, öven (MG)

Allāh te‘ālā *Ar.* “Yüce Allah” (MS)

Allāhu ekber *Ar.* “Allah en büyüktür” anlamında bir söz (İM, MS)

‘allāme *Ar.* Çok bilen (GT)

alleyoḫ “Allah’a çok şükür” anlamında bir söz (CC)

almaḳlıḳ Alma işi (KFT)

almazlıḳ Evlenmeme (CC)

almışı Para olarak değeri (TZ)

alpaḳ yay Bir tüy yay (İH)

alşaḳlıḳ Alçak gönüllülük (Gİ)

altar Mihrap (CC)

altın ḳur Kılıç askısı, alt kemer (CC)

alu (I) Alış (TZ)

alu (II) Borcunu ödemeyen (Kİ)

aluç Alıç, yabanî elma (BV)

aluḳ Hayvan esvabından olan şey, örtü, palan vb. (Kİ)

aluḳla- Palanı düzeltmek, hazırlamak (Kİ)

aluşdur- Alıştırmak (KF)

am Dişilik organı (CC, Kİ, KK, TA, TZ)

a‘mā *Ar.* Kör, gözleri görmeyen (GT, KFT)

āmāc *Fars.* Nişan tahtası, hedef (Kİ, MG)

amçuḳ Dişilik organı (DM, Kİ, TA)

‘ameldār *Ar.* Fars. İşi olan, hizmet eden, iş sahibi (GT, İH)

amıt- Eğilmek (TZ)

‘āmī *Ar.* Gözsüzlük, gözleri görmeme (BV, İM)

‘āmil (II) *Ar.* Sebep (Gİ)

‘āmil (III) *Ar.* Bildiklerini uygulayan kişi (Gİ, KFT, RH)

‘āmiyy *Ar.* Cahil, okuma yazma bilmeyen (GT)

‘amm *Ar.* Amca, babanın erkek kardeşi (İM, KFT)

‘ammāl *Ar.* Devlet memurları, idareciler (GT)

‘amme *Ar.* Baş yarığının bir çeşidi (İM)

amraḳ (I) Sevgili, aziz (CC)

amraḳ (II) Eğilme (TZ)

‘amūd *Ar.* Direk, sütun (İM, İN)

an Hudut, sınır; iki tarla arasındaki dar yolcuk (İH)

añ Engel (Kİ)

añ- Anmak, hatırlamak, zikretmek (GT, Kİ, MS, TA)

anaḫtar *Rum.* Anahtar (TZ)

‘anaḳ *Ar.* Yürüyüş, hayvan yürüyüşü (MG, RH)

anayt- Böyle söylemek (CC)

ançaḳ Ancak, yalnız (BM, BV, CC, Gİ, İM, KF, Kİ, TZ)

ançıḳ Merdiven (TZ)

ançılayın Onun gibi (İM)

andan (I) Sonra (Kİ)

andavuḳ Onun gibi (Kİ)

andı Öyle, böyle bir (CC)

anġı Aklı az, salak kimse (İH)

angıç Merdiven (TZ)

anır (II) Müddet, mühlet, süre (Kİ)

anıt Angıt kuşu (İH, Kİ)

anıt- 1. Bir şey yapmayı tasarlamak, niyet etmek (İH) **2.** Mücerret bir şeyi hazırlamak (İH)

anlıḳ eyle- Lakırdıda tutulmak, sersem olmak (İH)

añ mañ Şaşkın, şaşkınlık (MG)

ansız Ansızın, birdenbire (Kİ)

añsız Ansızın, birdenbire (GT)

ansızın Ansızın, birdenbire (CC)

antat- Üzülmek, kederlenmek (Kİ)

anul anul Ağır ağır, yavaş yavaş (İH)

anur Müddet, mühlet, süre (BM)

ʻanzerūt *Ar.* Anzerut ağacı ve reçinesi (RH)

apaḳ Bembeyaz (DM, KK, TA)

apostol *Hr.* Havarî (CC)

apostolik *Hr.* Havarîlik (CC)

appaḳ Bembeyaz (DM, İM, Kİ, KK, RH)

apraḳ (I) Kumaş (TZ)

apraḳ (II) Yıpranmış (TZ)

apraḳ (III) Tanrı yayı, yeşil kuşak (TZ)

apsa Tabut (TZ)

aptallan- *Ar. T.* Aptallanmak (TZ)

ʻarabī (I) *Ar.* Arap milletinin bir ferdi (BV, Gİ, İN, KFT, MG, MS)

ʻarabī (II) *Ar.* Arapça (MG)

aʻrābī *Ar.* Çölde oturan Arap (GT, KF)

ʻarabiyyet *Ar.* Araplık (KFT)

ʻarafā(t) *Ar.* Arafat dağı (İM, KF)

araḳ Çok ince (KF)

ʻaraḳ *Ar.* Ter, terleme (GT)

araḳlı Bir cins keten bezi (CC)

aramaḳlıḳ Arama (KFT)

ʻaran (I) *Ar.* Bacak

ʻaran (II) *Ar.* Hararet (BV)

ʻaran (III) *Ar.* Bıcılgan otu (BV)

ʻaran (IV) *Ar.* Atın tabanında çıkan nasır (RH)

arçıla- *Moğ.* Tartışmayı kesmek (CC)

arduḳ Ardıç ağacı (İH)

ʻarefe (I) *Ar.* Atın yelesi (BV)

argaç Dokunan bezin enliliğine gerilen iplik (İH)

arġan Evcil köpek (BM)

arḫa- Acelesi olmak (CC)

arı (IV) Oraya (TZ)

arı (V) Arı, bal arısı (TA)

arıçı Temizleyici (KF)

arıdıçı Temizleyici (KF)

arıġlıḳ 1. Münezzehlik (İM) **2.** Temizlik (İM)

arıḳ (III) Kuş pisliği (Kİ)

arıḳsuz Temiz olmayan (CC)

arıl- Temizlenmek (Gİ, KF)

arıla- 1. Ululamak, yüceltmek (MS) **2.** Berat etmek (CC) 3. Temizlemek (Gİ, KF)

arılıḳ Temizlik (Gİ, İM, MS)

arıluḳ Temizlik (Gİ, KF)

arınıçı Temizlenen (KF)

‘ārıż *Ar.* Bozukluk, kusur (KF)

‘ārıżī *Ar.* Sonradan olan, dıştan gelen, geçici(Gİ)

‘āriyan *Ar.* Atın arka budunun yoğun eti (BV)

‘āriyet *Ar.* Ödünç (İM, KFT)

arḳ (I) Kol (GT)

arḳalaş ḳıl- Yardım etmek (TA)

arḳataḳ Küçük kafası ileriye doğru çıkık olan (Kİ)

arḳınlıḳ Yüze gülme, müdara (İM)

arḳūb *Ar.* Ökçe siniri (BV)

arḳunlıḳ (II) Usulüne uygun olarak (İM)

arḳunraḳ (I) Çok yavaş, yavaşça (BV)

arḳunraḳ (II) Melezce (BV)

arla- Temizlemek (KF)

arlan- Kasılmak (TZ)

‘ārlanġan *Ar. T.* Şerefini, namusunu korumak için ağır başlı, azametli hareket eden kimse (İH)

armaġan Armağan, hediye (BM, Kİ, TZ)

armaḳ Zahmet, meşakkat (TZ)

armavu Tembel, üşenen (TA)

artat- Bozdurmak, azdırmak (TZ)

artımaḳ Temizlik, saflık (CC)

artır- (II) Yenmek, aşmak (CC)

artḳan Fazlalık, kâr, arta kalan (CC)

artuḳ- Artırmak (KFT)

artuḳçı 1. Fazla (Gİ, İN) **2.** Artıran, biriktiren (KF) **3.** Üstün (KFT)

artuḳçılıḳ Üstünlük (KFT)

artuḳla- Artırmak (KFT)

artuḳlu Artık, fazla (KFT)

aru (II) Arı, bal arısı (DK, TA, TZ)

arula- Temizlemek, temize çıkarmak (MG)

arun Uzun, büyük yılan (DM)

aruvlıḫ Arılık, temizlik, kusursuzluk (CC)

arvan Dişi deve (BM)

arvana Dişi deve (DM)

‘arża (I) *Ar.* Şiddet, kuvvet (BV)

‘arża (II) *Ar.* Himmet (KFT)

ās *Ar.* Mersin ağacı (İM)

‘aṣabe (II) *Ar.* Bir tek sinir (BV)

a‘sam *Ar.* Bir kolu ak olan at (RH)

‘asel *Ar.* Bal (BV, GT, KFT)

a‘ser *Ar.* Solaklık, solak hayvan (RH)

‘aṣfer *Ar.* Sarı, uçuk benizli (BV)

‘aṣfūr *Ar.* Safran (BV)

‘aṣıb *Ar.* Yaş ot (BV)

asıġ Fayda, yarar, kazanç (CC)

asır Düğün (CC)

‘asib (I) *Ar.* Dolmuş bağırsak (BV)

‘asib (I) *Ar.* Kemiğin kırılması (BV)

‘aşīde *Ar.* Bulamaç (BV)

‘aşīr *Ar.* Usare, öz (BV)

‘aşkūr *Ar.* Vücutta bir organ (BV)

aslam Faiz (İM)

aşlan Fayda, yarar, kazanç (Kİ)

aşlen *Ar.* Aslında, esasında (İM)

aşlī *Ar.* Esas, temel (KF)

asmaḳlıḳ Asma (KFT)

asnu Nazlı (Kİ)

asnulan- Nazlanmak (Kİ)

asov Yardım, yardımcı (CC)

‘aşr (II) *Ar.* İkindi vakti (BV, Gİ, İM, KF, KFT, KK)

asra- (I) Bakmak, beslemek (CC)

asra- (II) Isırmak, dişlemek (TZ)

asra- (III) Saklamak, gizlemek (GT)

asrat- Baktırmak, muhafazasına vermek, emanet etmek (CC)

asrı Aşırı, çok, fazla, fazlasıyla (MG)

asrov Himaye, koruma (CC)

asru Aşırı, çok, fazla, fazlasıyla (CC)

aşşı Fayda, yarar, kazanç (BM, KFT)

aşşıla- Kâr etmek, kazanç sağlamak (TZ)

astar Ölçü birimi (BV)

astılan Tefecilik, vurgunculuk, faizcilik (CC)

astrı Aşırı, çok, fazla, fazlasıyla (CC)

astru Aşırı, çok, fazla, fazlasıyla (CC)

asu Fayda, yarar kazanç (TZ)

‘aşā *Ar.* Akşam yemeği (GT)

aşaġ Aşağı (TA)

aşaġa Aşağı (BM, BV, DM, Gİ, GT, İM, İN, KF, Kİ, KK, RH, TA, TZ)

aşaġaraḳ Aşağıca, daha aşağı (BV)

aşaġı Aşağı (MG)

aşaḳ (I) 1. Aşağı (BV, İM, İN, KFT) **2.** Alçak (BM, TZ)

aşaḳ (II) Miğfer, başlık (DM, TA)

aşaḳ (III) Alçak gönüllü, mütevazı (Kİ)

aşaḳa Aşağı (MG)

aşaḳaḳ Aşağı (BV)

aşı Mısır tanesi (CC)

aşı daşı Aşı boyası yapılan kan kırmızısı taş (İH)

aşıḳ (I) Miğfer, başlık (DM, TA)

aşıḳ (III) Akıntı (BV)

aşıḳlı Akıntılı (BV)

aşınġı yıl Geçen yıldan önceki yıl (BM, Kİ)

aşıt- Aldatmak, kandırmak (TZ)

āşikār *Fars.* Belli, meydanda, açık, ortada (KF)

āşikāre *Fars.* Belli, meydanda, açık, ortada (DM, Gİ, KF, İM)

‘āşir *Ar.* Öşür toplayıcı (İM)

aşḳar Doru at (RH)

aşnu Eski zaman, geçmiş zaman (Kİ)

aşnuġı yıl Geçen seneden önceki sene (Kİ)

‘aşr *Ar.* On ayet (İM)

‘aşrūn fī ‘aşrin *Ar.* Onar onar (Gİ)

aştıḳ- İvmek, acele ettirmek (TZ)

‘aşūrā *Ar.* Muharrem ayının onuncu günü (Gİ, İM)

aşut Dağın aşılacak yolu, bel (İH)

ataḳ Havuz, sarnıç (BM)

‘ataḳ *Ar.* Serbest olma, izinli olma (KFT)

atana Ana rahminde çocuğun içinde gelişip yetiştiği ve doğumdan hemen sonra düşen parça (TZ)

atar *Ar.* Attar, baharatçı (CC)

‘aṭas *Ar.* Yügen halkasının durduğu yerden burnuna kadar olan kısmı (BV)

atın İğdiş edilmiş deve (Kİ)

‘atīḳ (I) *Ar.* Serbest kalmış (BV, İM)

‘atīḳlik *Ar.* T. Atiklik (BV)

atlı Adlı, isimli (İM)

atlıġ Adlı, isimli (İM)

atmaça ṭoġan Atmaca (TA)

aṭsız Adsız, adı olmayan (TA)

atsız barmaḳ Orta parmakla serçe parmak arasındaki parmak (İN)

attanıl- Ad verilmek, lâkap takılmak (İM)

‘attābī *Ar.* Bir kumaş veya giysi türü (TA)

‘aṭṭār *Ar.* Güzel kokulu şeyler satan dükkân (GT, İM, KFT)

aṭṭur Doru at (DM)

auric Çabuk, çevik (CC)

aut Zehire karşı kullanılan bir ilâç (Kİ)

a‘vān *Ar.* Yardım edenler, yardakçılar (Gİ)

avcılar evi Çalıdan, ottan yapılmış küçük kulübe (İH)

avdaz *Fars.* Abdest (KF, KFT, KK, MS)

avdes *Fars.* Abdest (Gİ)

ave *Hr.* Havva (CC)

avġas Divit (TA)

avlaġu Avlu, ağaçla, taşla çevrilmiş yer (İH)

avlaḳ (II) Havuz (TZ)

avlaḳ (IV) Çanak (TZ)

avlavçı Avcı (TZ)

avlu Av yeri (Kİ)

‘avrat *Ar.* Kadın, zevce (DM, Gİ, GT, KF, Kİ, KK, TA, TZ)

avrı Kat, yaprak şeklinde olan para (TZ)

avrız *Fars.* Abdesthane (CC, TA)

avrun Süt (TA)

avrun- Ağrılanmak, sancılanmak (TZ)

‘avs *Ar.* Navek okunun bir başka adı (MG)

‘avsec *Ar.* Yaban çileği, kızıl diken, geyik dikeni (BV)

avstır- Çene çalmak, gevezelik etmek (CC)

avun- (I) Bir şeyle meşgul olmak (Kİ)

avun- (II) (Çocuk) ağlamaktan vazgeçmek (Kİ)

avundur- Avutmak, çocuğu ağlamaktan vazgeçirmek (TZ)

avurçuḳ Ağırlık merkezi (TZ)

avurla- (I) Ağırlamak, hürmet etmek, ikram etmek (CC, TZ)

avurla- (II) Çalmak (TZ)

avursı Saygı (CC)

avurt Avurt (TZ)

avut- Çocuğu ağlamaktan vazgeçirmek (Kİ)

ay (II) Eğe demiri (TA)

aya (II) Kaya (BM)

aya- (II) Saymak, hürmet etmek (TZ)

aya- (III) Karşı koymak, mukavemet etmek (CC)

ayaçuk Ayakçık (İM)

ayağış- Aynı yatakta ayakları diğerlerinin başına gelecek şekilde yan yana yatmak (CC)

ayaḳaş- Elleri birbirine vurmak (BM)

‘ayāl *Ar.* Aile (KFT)

‘ayān *Ar.* Ok atmanın kurallarından biri, hedefi veya nişanı gözlemek (İN)

a‘yān *Ar.* İleri gelenler, eşraf, ekâbir (GT)

ayanu Şımarık (Kİ)

ayar- Ayartmak, teşvik etmek (TZ)

aydın 1. Işık, aydınlık, parlak (GT, TA) **2.** Ay ışığı (TA)

aydınla- Aydınlatmak

aydınlıġ Aydınlık, parlaklık (KF)

aydınlıḳ Aydınlık, parlaklık (DM, Gİ, GT, TZ)

āyete’l-kürsī Bakara suresinin 255. ayeti (Gİ, İM, KF)

āyete’l-müdāyene Bakara suresinin 282. ayeti (İM)

ayġaḳla- 1. Bir kimse hakkında bilgi vermek (CC) **2.** Birini şikâyet etmek (CC)

ayıġlan- Sarhoşluktan ayılmak (BM)

ayıḳlan- Sarhoşluktan ayılmak (TZ)

ayıl- Sarhoşluktan ayılmak (TZ)

ayıngçı İftira eden, müfteri (CC)

ayırla- Ayrılmak (BM, Kİ, TZ)

‘ayibe *Ar.* Eksiklik (BV)

‘ayilet *Ar.* Aile (KFT)

ayman Kalbur, elek (TZ)

ayman- Utanmak, çekinmek (BV)

‘ayn (I) *Ar.* Arap alfabesinin 18. Harfi (İM)

‘ayn (II) *Ar.* Göz (BV, GT)

‘ayn (IV) *Ar.* Pınar, kaynak (GT, KF)

ayna Cuma (CC)

ayna *Fars.* Ayna (BM)

ayna- Rengi değişmek, rengi atmak (İH)

aynat- Oynatmak, değiştirmek (MG)

‘aynī *Ar.* Gözle ilgili, görünen (İM)

ayraḳ Yaban keçisi (TA)

ayran (II) Ayıran (Kİ)

ayran (III) At ağılı, ahır (CC)

ayrıç İki çatallı olan ok, yol, tahta vb. (Kİ)

ayruḳ (II) Dağınık, ayrık (RH)

ayruḳ (III) Geri dönmez (TZ)

ayrulıḳ Ayrılık, başkalık (KFT)

ayruluḳ Ayrılık, başkalık (KFT, TZ)

‘ayş *Ar.* Yaşama, zevk alma (GT)

aytır- Söylemeye zorlanmak (CC)

ay tolun Dolunay (TZ)

ay ṭolun Dolunay (TZ)

ayuḳ (II) Leylek (BM)

ayvuġ Ceylân (BM)

ayvuḳ Ceylân (BM, TA)

‘ayyār *Ar.* Hilekâr, dolandırıcı (GT)

azaçuḳ azcık (KFT, TA)

āzādla- *Fars. T.* Serbest bırakmak (KFT)

āzādlı *Fars. T.* Kurtulmuş, serbest (İM, KFT)

āzādlu *Fars. T.* Kurtulmuş, serbest (KFT)

āzādsuz *Fars.* T. Serbest bırakılmamış (KFT)

azar- *Fars. T.* Azalmak (TZ)

‘ażāż (I) *Ar.* Bir tek lokma (BV)

‘ażāż (II) *Ar.* Otlarken yanına geleni ısırıan at (BV)

azdır- (II) Azaltmak (TZ)

azdur- (II) Azaltmak (BM)

‘azeb *Ar.* Bekâr erkek (GT)

‘azel *Ar.* Bir hastalık (BV)

a‘zel *Ar.* Kuyruğu kığır ve eğri olan at (RH)

azġar- Azdırmak, yoldan çıkarmak (GT)

‘āzıb *Ar.* Azap çeken (KFT)

azıġlı Vahşî (İM)

azıḫ (II) Fayda, çıkar, kazanç (CC)

azıḫlı Faydalı, kârlı, kazançlı (CC)

azıḳ (II) Fayda, yarar, kazanç (CC)

azıl- Azılmak, azgın hâle gelmek (BV)

azırġa- Küçümsemek (TA)

‘azīmet (I) *Ar.* Tılsım ve dua, efsun (GT)

‘azīmet (II) *Ar.* Gayretle iş yapan (Gİ)

‘azīmet (III) *Ar.* Gitme, gidiş (KF, KFT)

‘azīz (II) Sevgili (Gİ, GT)

‘azīzrek *Ar. T.* Çok kutsal, çok saygın (KFT)

azman (I) Azmış, iri yarı (TZ)

aznavur Yaramaz ahlâklı adam (İH)

azlıḳ Az olma (İM)

azraḳ Azca, daha az (BV)

‘ażud (I) *Ar.* Pazı (BV, İN, MG)

‘ażud (II) *Ar.* Tokmak kemiği (BV)

azuḳ (II) Aralık ayı (CC)

‘azze *Ar.* Allah adından sonra söylenen hürmet sözü (GT)

B

ba Süt emen kısrak (TA)

bā *Ar.* Arap alfabesinin ikinci harfi (İM, KF)

babalaġ Eyer kolonlarının ucuna geçirilen ince kayış (Kİ)

babtisma *Hr.* Vaftiz, isim verme (CC)

babuç *Fars.* Papuç (Kİ, KK)

bāc *Fars.* Vergi, baç (GT)

baca (I) Delik (DM)

baca (II) Bir nevi pencere, tepe penceresi (BM, Kİ, TZ)

baçin Maymun (BM)

bād *Fars.* Rüzgâr, yel (BV)

badanaḫ Yelve kuşu (TZ)

badi‘a *Ar.* Et kopmasıyla oluşan yara (KFT)

baġ (II) Düğüm (İM)

baġaçı Kıpçaktan gelen kamçıların çubuğu (Kİ)

baġarsuḳ Bağırsak (DM, GT, Kİ)

bāġ-bān *Fars.* Bahçıvan (GT)

baġdādī *Ar.* Bağdat şehrine ait olan, Bağdatlı (KFT)

baġdādlı *Ar.* Bağdatlı (KK)

baġdaş Bağdaş (oturuş şekli) (İN, KFT)

baġır (V) Her şeyin içi veya önü (İN)

baġırçı Aşçı (CC)

baġırdaḳ Beşik bağı (TA)

baġırsaġan Deberan yıldızı (Kİ)

baġırsaḳ (I) Bağırsak (TA)

baġırsaḳ (II) Ciğer (TA)

baġırtlaḳ Bağırtlak, orta büyüklükte bir cins göçebe ördek (İH)

bahāne *Fars.* Bahane, sebep, vesile (GT, MG, TZ)

bahāsız *Fars. T.* Paha biçilmez (CC)

bahāyim *Ar.* Hayvanlar (GT)

baḫīllıḳ *Ar. T.* Hasislik, cimri (Gİ, GT, İM, KF)

baḫş *Fars.* Pay, hisse (BM, GT)

baḫşāyiş *Fars.* Bağışlama, lütuf, ihsan (GT)

ba‘īd *Ar.* Uzak, ırak (İM, MG)

bāḳa *Ar.* Demet, deste (İM)

baḳağıla- Bağlamak, ip ile bağlamak (BM)

baḳar- Baktırmak (BM)

baḳatur- Beklemek (TA)

baḳıl- Bakılmak, değer verilmek (İM)

baḳırçı Bakırcı (KFT, TA)

baḳırgeli Havan (TZ)

baḳırşı Bakırcı (TA)

baḳıs- Kokmak, bozulmak (Kİ)

baḳış Bakış, nazar (RH)

baḳışla- Saygı göstermek, hürmet etmek (TA)

baḳḳ *Ar.* Bit (İM)

baḳḳāl Ar. Bakkal (GT)

baḳlā (I) *Ar.* Bakla (DM, İM, KK, MG, TA, TZ)

baḳlā (II) *Ar.* Semiz otu (BV)

baḳlı *Fars. T.* Aziz, saygın (CC)

baḳmaḳlıḳ Bakma, bakış (KFT)

baḳşı Yazıcı (CC)

baḳurdaḳ Boğaz deliği, gırtlak (Kİ)

balaçuḳ 1. Civciv, piliç (CC) **2.** Tecrübesiz genç kız (CC)

balçaḳ Sap, kılıcın sapı (MG)

balçaḳla- Çamur sürmek (Kİ)

balçıḳla- Çamur sürmek (BM, TA)

baley Edebî, sonsuz (CC)

balġam *Ar.* Balġam (CC, Gİ, İM, KF)

bāliġa *Ar.* Bulûğa ermiş kadın (İM)

balḳan Türk dağı (Kİ)

balşıra- Kekre olmak, kekreleşmek (TZ)

balşıray- Kekre olmak, kekreleşmek (TZ)

baltacaḳ Küçük balta (Kİ)

baltıçaḳ Çekiç (CC)

bālū‘a *Ar.* Kuyu (KFT)

baluḳla- Balık avlamak (CC)

ban (I) Sorgun ağacı (BV)

ban (II) Dam, çatı (BV)

ban- Batırmak (Kİ)

band *Fars.* Bağ, kuşak (CC)

bandıḳ- Son derece hırs ve iştah göstermek (İH)

banır- Bağırmak (İH)

banla- Ezan okumak (BM, Kİ)

banlaş- Barış yapmak (TA)

bapas *Rum.* Rum din reisi, rahip (CC)

bar (II) Bir çeşit çalgı, saz (TZ)

bār *Fars.* Yük (GT)

barararḳ Pudra (DM)

baraş- Arası düzelmek, barışmak (KK)

baraştır- Arasını düzeltmek, barıştırmak (KK)

barbaṭ *Fars.* Kopuza benzer bir saz (GT)

bardaḳ Büyük testi, fıçı, bardak (CC, DM, KFT, Kİ, KK, TA, TZ)

bardaḳçı Testi, fıçı yapımı ile uğraşan (DM)

bārī *Fars.* Hiç olmazsa, öyle ise (GT, KFT)

barlı Kıpçak kabilelerinden biri (Kİ)

barmaḳla- Parmaklamak, parmakla göstemek (TA)

barma suluḳ Yolculuk için su (Kİ)

barṭıl *Ar.* Rüşvet, rüşvet olarak alınan şey (GT, KFT)

basa Bundan başka, …den fazla, bundan dolayı, diğer taraftan, ancak, illâ (BM, CC, DM, Kİ, TZ)

basaġı kün Yarından sonraki gün (Kİ)

başal *Ar.* Soğan (BV)

basan Köpeklere verilen ad (Kİ)

basāṭ *Ar.* Düz, açık yer (KFT)

bas barmaḳ Baş parmak (Kİ)

başġı kün Yarından sonraki gün (BM)

basıluḫ Barış (CC)

başīret *Ar.* Uyanıklık, kavrayış, seziş (GT)

basmur Çetene, kendir tohumu (DM)

basṭ *Ar.* Yayma (BV, İM)

başa Tırnaklı hayvanların tırnağı (TZ)

başar Başarı, tedbir (TZ)

başar- (II) Başa çıkmak (Kİ)

başar- (III) Tedbir almak (TZ)

başar- (IV) İtham etmek, suçlamak (Kİ)

başbaşḳa Kendi kendine, kendi başına, yalnız (İM)

başḳar Başarı, tedbir (TZ)

başḳarış- Tartışmak, ağız kavgası etmek (CC)

başla- (II) Yaralamak (TA)

baṭal *Ar.* Hasmın hamlesini savuşturma, boşa çıkarma (MG)

baṭālet *Ar.* Avarelik, başıboşluk (GT)

baṭalla- *Ar.+T.* Hasmının hamlesini savuşturmak, boşa çıkarmak (MG)

baṭallan- *Ar.+T.* (Hamle) neticeye ulaşamamak, boşa çıkarmak (MG)

baṭallıḳ *Ar.+T.* Durdurma, son verme (MS)

baṭāne (I) *Ar.* Karın (MG)

baṭāne (II) *Ar.* Astar, döşek yüzü (Gİ)

bataş- Pataklaşmak, (kargı ile) dövüşmek (İH)

bāṭıllıḳ *Ar.+T.* Batıllık (KFT)

baṭım *Ar.* Sakız, çitlembik (BV)

batış Batı (CC)

baṭn *Ar.* İç, karın (Gİ, GT, KF, KFT)

baṭṭāl *Ar.* Boş, hükümsüz (Gİ, KF)

batuḳ Kara batak kuşu (Kİ)

batur- (II) İnkâr etmek (Kİ)

bavraḳ Çiriş otu (BV)

bayaḳ Demin, biraz önce (TZ)

bayan- Beğenmek (TZ)

baydaḳ *Fars.* Satranç oyununda piyade, piyon taşı (GT)

bayılt- Bayıltmak (TZ)

bāyın Ar. Bir boşanma türü (KFT)

bayından ol- Ödemek, kefil olmak (BM)

bayır Dağ eteği (İH)

baylavuç Tava (TZ)

baymaḳ Kıçı çıkık adam (TZ)

bayramla- Bayram etmek (TZ)

bayṭar(a) *Ar.* Veteriner, baytar (BA, BV, GT)

baz- (I) Kurtulmak (TZ)

baz- (II) Yarışmak (TZ)

bāẕı'a *Ar.* Bir cins baş yarığı (İM)

bāzıḳ *Ar.* Zeki, anlayışlı (KFT)

bazılıḫ Barış (CC)

bāzī *Fars.* Pazı (İM)

bāzincān *Ar.* Patlıcan (İM)

bazlamaç Sacda pişirilen yufka (BM, İH)

bazlıḳ Barış (CC)

bazu Oklava (Kİ)

bazuḳ Şişman adam (BV, Kİ)

bebeçük Göz bebeği (Kİ)

bebek Göz bebeği (GT, TZ)

beçek Kavlıç, oturak (TZ)

beçel Kalçası kırık, kötürüm (CC)

bed-baḫtlıḳ *Fars. T.* Bahtsızlık (İM)

bedene (I) *Ar.* Kurbanlık için boğazlanan deve (İM)

bedīhā *Ar.* İrticalen (güzel söylemek) (GT)

bedr (I) *Ar.* Müslümanların kazandığı ilk savaş (İN)

bedr (II) *Ar.* Dolunay (Gİ, GT, KF)

bedreḳā *Ar.* Kılavuz, delil (GT)

begen- Beğenmek (DM, TZ)

begli Yabalanmış (TZ)

beglik Beylik (KFT)

behet *Ar.* Sarraflık hakkı, pay akçesi (CC)

bekle- (I) Beklemek (Gİ, KF, KFT, Kİ)

bekmas Pekmez (KK)

bekmes Pekmez (BM, DM, MS)

bekmeş Pekmez (TA)

bel *Ar.* Lâkin, ancak, fakat, belki (Gİ)

belagat *Ar.* Güzel söz söyleme (GT)

belāṭ *Ar.* Kaldırım taşı, sert taş (İM)

beler- Göz belermek (TZ)

belert- (Göz) fazla açılıp kalmak (İH)

belgirt- Belirtmek (CC)

belgülü Belli, açık (KFT, Kİ)

belgür- Belirmek, ortaya çıkmak (BV, KFT, Kİ)

belgürüd- Belirtmek (KFT)

belgüsiz Belirsiz, işaretsiz (BV),

belgüsüz Belirsiz, alâmetsiz, işaretsiz (KFT)

bel-ḫod *Fars.* Büyük bir ihtimalle, muhakkak (MG)

belīġ *Ar.* Belâgatli, fasih (GT, KF)

beliġab Kuşak, kemer (CC)

belin Cahil (TA)

beliyyet *Ar.* Belâ, musibet (GT)

bellü Belirli, bilinen, açık (MS)

belsendi Belden üstü açık (CC)

belük Saçın örgülü kısmı (Kİ)

belvā ʻām *Ar.* Umumi keder, gam (İM)

ben (III) Sorgun ağacı (BM, KF, KFT, MS)

benek Siyah nokta (Kİ)

beng *Fars.* Afyon, esrar (TZ)

bengi *Fars.* Afyon kullanan, esrarkeş (DM, GT)

beniz Beniz (TA)

benir *Fars.* Peynir (TA)

benkle- Ezan okumak (MS)

benzer Benzer, müşabih (BM, KK)

beñzet- Benzetmek (MS)

beñzetle- Benzetmek (MS)

berāʻat *Ar.* Temize çıkma, aklanma (Gİ)

berāberle- *Fars. T.* Birliktelik sağlamak (KFT)

beraṣ *Ar.* Leke hastalığı (BV)

berbaṭ *Ar.* Kaz (İM)

bercās *Ar.* Bir çubuk üzerindeki hedef (MG)

bercimek *Fars.* Mercimek (TZ)

berekāt *Ar.* Bereket, bolluklar (Gİ, GT, İM, KF)

berele- Yaralamak, berelemek (KF)

berezeh Yakut (TZ)

ber-ḥāl *Fars.* Ar. Bu hâlde (KFT)

berī *Ar.* Uzak, kurtulmuş (İM, KFT)

berīd *Ar.* Postacı (İM)

berin- Ortaya çıkmak, görülüp anlaşılmak (CC)

beriyye *Ar.* Çöl, sahra (GT, KF)

beriyyelik *Ar. T.* Çöl, çöllük (Gİ, KF)

berḳ *Ar.* Şimşek (GT)

berkin- Kuvvetlenmek, kuvvetlendirmek, sağlamlaştırmak (KFT)

berklep Sağlam, güçlü (CC)

berklik Sağlamlılık, kuvvetlilik (RH)

berneli Borçlu (CC)

berr *Ar.* Kara, toprak, çöl (GT, MG)

berrī (I) *Ar.* Topraktan (BV)

berrī (II) *Ar.* Bir buğday türü (KFT)

besgeç Ekmek (İH)

besle- Beslemek, terbiye etmek (BV, CC, Gİ, GT, İM, KF, KK, TA, TZ)

bestle- Beslemek, yemlemek (CC)

besrek Kızgın deve (TZ)

beşāret *Ar.* Müjde, muştu (Gİ, GT, İM, KF)

beşerī *Ar.* İnsana ait (Gİ)

beşeriyyet *Ar.* İnsanlık (GT)

beşīr *Ar.* Müjdeci (İM)

betāt *Ar.* Kat', kesme (KFT)

betli (I) Tanıdık yüzlü (CC)

betli (II) Ayıplı, kusurlu (TZ)

bev Örümcek (TZ)

bevāşır *Ar.* Erkelik organında ve yumurtalıkta olan basur (BV)

bevvāb *Ar.* Kapıcı (GT)

bey' *Ar.* Satış, alım-satım (GT, İM, KFT)

beyen Sincap (Kİ)

beyenç Sevinç (CC)

beyer (Uygur ve Türkistan dilinde) Allâh, ilâh (Kİ)

beygine Beyciğim (CC)

beyi- (I) Büyümek (GT)

beyin- Dans etmek, oynamak (CC)

beyinç Sevinç (CC)

beylik (I) Beylik (KK)

beylik (II) Muhaberede askere verilen silâh, çanta vb. (İH)

beylik (III) Devlete ait olan her şey (İH)

beynir *Fars.* Peynir (DM, Kİ, KK)

beyt (II) *Ar.* Ev (BV)

bez (II) Vücutta deri ve et arasında ve en çok boyunda, kasıkta çıkan şiş, beze (TZ)

bezen Bir kumaş türü (KFT, TZ)

bezenli Bezenmiş, süslenmiş (TZ)

bezevü Yüze sürülen aklık (Kİ)

beẕr *Ar.* Tohum (BV)

bezzāz *Ar.* Kumaş tüccarı (GT)

bıçḳıç Makas (TZ)

bıçḳır- Horuldamak (TZ)

bıçḳuç Makas (TA)

bıġar Kaynak, göze (TA)

bıldıraḳ Yaprak (Kİ)

bıldırçın Bıldırcın (Kİ, TA)

bıldırçun Bıldırcın (BM)

bınduḳ *Ar.* Fındık (RH)

bınġar Kaynak, göze (BM)

bıngılda- Kımıldamak, (su için) cumbuldamak (İH)

bınşır *Ar.* Yüzük parmağı (İN)

bıraḳ- (I) Bırakmak (BV, Gİ, GT, İM, KF, KFT, KK, TZ)

bıraḳ- (II) Aşılamak, döllemek (KK)

bışaḳşı Bıçakçı (KK)

bışuḳ Yarım, buçuk (KK)

bıyġar Kaynak, göze (TA)

biber Biber (DM)

biçül Kötürüm, kalçası kırık (Kİ)

bigen- Beğenmek (GT)

bigev Benzer, gibi (CC)

bigi Gibi (GT)

bigin Gibi (GT)

bī-gümān Fars. Şüphesiz (GT)

bikit Zift (Kİ)

bikit- Kuvvetlendirmek (GT)

bikrlik *Ar. T.* Bekâret (KFT)

bil- (II) Saltanat sürmek, hükümdarlık etmek (CC)

bil- (III) Muktedir olmak (CC, GT, İM, KFT, MG)

bilā *Ar.* Arapçadan dilimize geçen olumsuzluk öneki (-sız) (GT)

bilād *Ar.* Beldeler (GT)

bilçik Kurt yavrusu (TA)

bileş *Ar.* Beleş, karşılıksız (KFT)

bilge Bilge, âlim (CC, Kİ)

bilgir- Belirlemek, ortaya çıkmak (MG)

bilgür- Belirlemek, ortaya çıkmak (MG)

biliçi Bilen, bilici (KF, RH)

bilik (II) Silâh (Kİ)

billevr *Ar.* Billûr (İM)

bilmeklik Bilmek (BV)

biltirik Savaş aletlerinin korunması (Kİ)

bī-nevā *Fars.* Muhtaç, nasipsiz (GT)

binşar *Ar.* Yüzük parmağı (Gİ, KF)

binüçi Binici (TZ)

biraz Biraz (DM, KFT, İN)

birez Biraz (İH, KFT, İN)

birezcük Birazcık (KFT)

birinç *Fars.* Pirinç (KK)

birinçe Birçok, bir nice (BV)

birinçer Birçok, bir nice (BV)

birisi kün Yarından sonraki gün (TA)

birişik Vergi (Kİ)

birke *Ar.* Havuz (GT)

birkin- Kuvvetlenmek, kuvvetlendirmek, sağlamlaştırmak (İM)

birle- Birlemek, tevhit etmek (Gİ, İM, KF)

birsi Biri, birisi (KK)

birṭīl *Ar.* Rüşvet, rüşvet olarak alınan şey (Gİ)

birtük bağı Kırık kemiğe bağlanan tahta sargı (İM)

biryān *Fars.* Kebap, kızartma (GT)

bir yolı Kendisi, özü (CC)

bis Terbiye (Kİ)

bisāṭ (I) *Ar.* Oyun (satranç vb.) tahtası (GT)

bisāṭ (II) *Ar.* Kilim, yaygı, döşenen veya serilen şey (GT, İM, KFT)

bisle- Beslemek, terbiye etmek (KFT, Kİ, MS)

bislen- Beslenmiş, terbiye edilmek (GT, Kİ)

bismil *Ar.* Hayvan boğazlama (İM)

bismillāhirraḥmānirraḥīm *Ar.* "Esirgeyen ve bağışlayan Allah'ın adıyla" anlamında bir ayet (Gİ, İM, KF, KFT, MG, MS)

bisre Yakın (TA)

bisrek Erkek ve kızgın deve (Kİ, TZ)

bisresi İkisinden yakını (TA)

bisü Terbiye (Kİ)

bişr *Ar.* Güler yüz (İM)

biştür- Olgunlaşmak, pişirmek (CC)

bit- (I) (Nebat) yetişmek, büyümek, bitmek (BM, BV, CC, DM, Gİ, GT, İM, Kİ, RH, TZ)

biṭāne *Ar.* Astar (İM)

bitek (I) Un ve diğer şeyler için altı delik olarak çamurdan yapılan kap (Kİ)

bitek (II) Tahtadan yapılmış arı kovanı (Kİ)

bitigçi Kâtip, yazıcı (TA)

bitik (II) Kefen (TZ)

bitik (III) Mehr (TZ)

bitikçi Kâtip, yazıcı (CC, TA)

bitişli Kibar, terbiyeli (CC)

bitlen- Bitlenmek (TA)

bitmek Bitme, tükenme, sona erme (TA)

bitür- (II) Yarayı bağlamak, sarmak (Kİ9

bitür- (III) Bitki yetiştirmek (İM)

biyābān *Fars.* Çöl, sahra (GT)

biyen- Beğenmek (GT)

biyi- (II) Büyümek (TZ)

biysin- Küçümsemek (CC)

biżā‘at *Ar.* Mali sermaye (GT)

bīzār *Fars.* Üzülmüş (KFT)

boġalıḳ Suyu bozulmuş kuyu (TZ)

boġanaḳ Testiden boşanırcasına yağan yağmur (İH)

boġavul Mübaşir (CC)

boġurdaḳ Boğaz deliği, gırtlak (İM)

boġurtlaḳ Damak (TZ)

boġuz- Boğazlamak, hayvan kesmek (İM)

boġuzġur- Pis boğaz, obur (CC)

boġuzlan- Boğazlanmak, kesilmek (İM)

boḫ Bok, insan dışkısı (CC)

boḫorik Ocak, şömine (CC)

boḳ Bok, insan dışkısı (BV, CC, Kİ, TA, TZ)

boḳsaḳ Yaya sarılan bir nevi kayış (Kİ)

bolaġan Bulanmış (BV)

bolḳay Ola ki, belki (TZ)

bollaş- Gebe olmak (CC)

bolmaḳlıḳ Olmaklık (BV)

bolor *Ar.* Billûr (CC)

bor (II) Şarap, içki (CC, İH, TA)

borġaṭoy Toy kuşu (BM)

borla (I) Bağ, bahçe (CC)

borla (II) Üzüm (TA)

boşaḳ Günah çıkartma (CC)

boşal- Boşalmak (GT)

boşandur- Serbest bıraktırmak (KFT)

botlaçı Hamile, yüklü (İM)

bovum Boğum (CC)

boy (II) Kişi, zat, kendi (CC)

boy (III) Buy çiçeği tohumu (BM)

boydaş Bir boyda olan iki kişi (TZ)

boyuḳ- Boyanmak, boyama işi yapılmak (TZ)

boyunla- (I) Boynuna tokat vurmak (BM, TA)

boyunla- (II) Kucaklamak (TZ)

boz- (II) Altın vb. bozdurmak (TA)

bozġay Ola ki, belki (CC)

bozıçı Bozucu, bozan (KF)

bozlan- Bozulmak, harap olmak (TZ)

bozmaḳlıḳ Bozma (KFT)

bozun Dişleri sökülmüş (TZ)

bögövrür- İğrenmek, tiksinmek (CC)

bögövür- Öğürmek (CC)

bögür Göğüs, böğür (BV)

bök Orman, birbirine girmiş çalı ve çırpı gibi yabanî ağaçlar (Kİ)

bökşmen Böğür (CC)

böleydir Böyledir (TZ)

bölik Cahil (TA)

bön Saf adam, budala, şaşkın (Kİ)

börek (II) Börek, içerisine et doldurulmuş hamur parçaları (BM, TZ)

börük Börek, içerisine et doldurulmuş hamur parçaları (Kİ)

böyürçin Bıldırcın (Kİ)

böz (II) İçki (TA)

brinç *Fars.* Pirinç (CC)

buçaḳ Bucak, köşe (BM, DM, KFT, Kİ, MS, TA, TZ)

buçġak Bucak, köşe (CC)

buçuḳ Yarı, yarım, buçuk (BM, BV, Gİ, GT, KF, KFT, Kİ, MG, RH, TA, TZ)

buġa (II) Yular (CC)

buġanaḳ Testiden boşanırcasına yağan yağmur (Kİ)

buġlat- Tütsülemek (TZ)

buġur Defa, kere (KFT)

buġuz Bu defa (Kİ)

buġż *Ar.* Kin, nefret (Gİ, KF, Kİ)

buḫaltuḳ Sorguç, çelenk (İH)

buḫl *Ar.* Cimrilik, hasislik (GT)

buḫūr *Ar.* Tütsü (BV, İM)

buḫūrla- *Ar. T.* Tütsülemek (BV, İM)

būḳālemūn *Ar.* Bukalemun (GT)

buḳūl *Ar.* Olgun hurma (İM)

bula- (II) (Köpek için) kuyruk sallamak (İH)

bulaca Alaca, bulaca, karışık renkli (DM)

bulaġav Karışıklık, düzensizlik (Kİ)

bularistek Uçkur, don bağı (TA)

bulġay- Bulandırmak (Kİ)

bulov Bir çeşit silâh (CC)

bulūġiyyet *Ar.* Bulûğa erme (GT)

buluḳluḳ Geçimsizlik (TZ)

bulun (I) Yağma, ganimet (Kİ)

bulun (II) Adaya bitişik kara (Kİ)

buluñ Köşe, açı (CC)

bulunla- Ganimet almak, yağmalamak (Kİ)

bun (I) Ayıp (Kİ)

buna- (I) Ayıplamak (Kİ)

bunçaḳ Bunca, bu kadar (Kİ)

bunduḳ *Ar.* Fındık (BV)

bunıla- Ayıplamak (Kİ)

bunut Binit, binilen şey veya hayvan (Kİ)

bura- Gürültü yapmak (TZ)

burçalaḳ Sahra lâlesi (Kİ)

burdı Burgu (TZ)

burġul Bulgur (TZ)

burġun Bulgur (TZ)

burhān *Ar.* Delil, dayanak (GT, KFT)

būriye *Fars.* Hasır (Gİ, KF)

burma Mancınık (TZ)

bursaḳ Tatar ekmeği (TZ)

burşaḳ Ufak taş, çakıl taşı (TZ)

burtar- Buruşturmak (TZ)

burtur Ekşi yüzlü (TZ)

buru- Misk kokmak (Kİ)

burut- Kabarmak (TZ)

busarıḳ Uzaktan gelen toz (Kİ)

busat Hemen, derhâl, şimdi (BM)

bustu Pusu (Kİ)

bustuḳ *Ar.* Fıstık (BV)

buşu Pusu (TA)

buşuḳ Yarım, buçuk (DM, KK)

buvarsıḳ Bağırsak (TZ)

buy- (I) Soğuktan donmak (İH)

buyrul- Emredilmek, buyrulmak (KF, KFT, İM)

buyrunıl- Buyrulmak, emredilmek (KFT)

buyū‘ *Ar.* **1.** Satışlar (KFT) **2.** Bir kitabın satışla ilgili bölümü (KFT)

buyurçuḳ Yelve kuşu (TZ)

buyurla- Hediye vb. kabul etmek (TA)

buyurul- Emredilmek, buyrulmak (Gİ, KF)

buz- (II) Atmak (CC)

buzla- 1. Donmak, buzlanmak (İM) **2.** Kırağı yağmak (TZ)

buzladı Devenin bağırtısı (Kİ)

bü İp vb. şeylerin düğümü (TZ)

büçük- Kumaş çürümek, bir şey değersizlenmek (İH)

büget Su doldurmak için açılmış çukur (İH)

bügi Büyü, sihir (TZ)

bügü Bilge, hakim (CC)

bühtān *Ar.* Kara çalma, iftira etme (Gİ, KF, KFT, MS)

bük- (II) Oynamak (Kİ)

büker (I) Bükülmüş şey (Kİ)

büker (II) Boğaz (Kİ)

büklü- Doğru yürümeyip oynamak, sıçramak (İH)

bükrül- 1. Kamburlaşmak (GT, TZ) **2.** Bükülmek (İH)

bükrün Büküm, büküm yeri (BV)

büksül- Kamburlaşmak (İH)

büksüm Böğür (İH)

bükter Hanımların deve üzerine koyup bindikleri beşik (Kİ)

bülçek Kurt yavrusu (BM, Kİ)

bülgür- Büngüldemek (TZ)

bünyād *Fars.* Temel, esas (CC, GT, İM)

bürāde *Ar.* Eğeden çıkan taş (BV)

bürcās *Ar.* Bir çubuk üzerindeki hedef (MG)

bürçek (I) Alındaki kesme saç (İH)

bürd-i yemānī Ar. Çizgili Yemen kumaşı ve bu kumaştan yapılan elbise (GT)

bürke *Ar.* Havuz, küçük göl (Gİ, İM, KF, MS)

bürkle- Ayıplamak (TZ)

bürḳū‘ *Ar.* Yaşmak, yüz örtüsü (Gİ)

bürkü Sıcaklık, hararet (BM, Kİ)

bürkür- Sıçratmak, püskürtmek (CC)

bürküt Kadının belden yukarısına giydiği elbise (TZ)

bürük Alnın üzerine dökülen saç (Kİ)

bürük- (I) Dargınlığı geçmek (TZ)

bürük- (II) Uykuda mışıldamak (TZ)

bürüt- Bitmek, yetişmek (TZ)

bürze‘ā *Ar.* Teğelti (BV)

büsr *Ar.* Hurma koruğu (İM)

büsre- İzin vermek, tasvip etmek, razı olmak (CC)

büsüre- İzin vermek, tasvip etmek, razı olmak (CC)

büt- İnanmak, kabul etmek (İH)

bütāne *Ar.* Battaniye (KF)

bütülük Göğüs zırhı (CC)

bütünle- Bütünlemek, bütün hâle getirmek (BV)

bütür Ekşi yüz, çehre (Kİ)

büve eyle- Suya dalmak (TZ)

büyen Meyan kökü (CC)

büz- Sıkıştırmak, torba vb. ağzını çekip darlaştırmak (Kİ, MG)

büzük Kıç, arka (Kİ, TZ)

C

cablaḳ Karmakarışık (iş) (İH)

ca‘de *Ar.* Kıvırcık saç (BV)

cadı *Fars.* Büyücü, sihirbaz (İH)

cahalluḳ *Ar. T.* Tembellik, gevşeklik (CC)

caḥfele *Ar.* At dudağı (BV)

cālut *Ar.* Davut peygambere karşı savaşan dev (KF)

cāmedān *Fars.* Eşya konulan çanta, meşin kap, heybe (İH)

cāmekī *Fars.* Hareme veya eşlere verilen vazife (KFT)

camḳa Çadır kazığı (DM)

cānbāz *Fars.* Pehlivan (TZ)

cān-fezā *Fars.* Can bağışlayan, gönle ferahlık veren, cana can katan (GT)

ca‘re *Ar.* İki yan başının ucu (BV)

cārī *Ar.* Geçerli, yürürlükte olan (İM, MG)

cāvidān *Fars.* Ebedî, sonsuz (GT)

cāyife *Ar.* Baş yarığının bir cinsi (İM)

cebbāne *Ar.* Mezarlık (İM)

ceberī *Ar.* Cüz’î iradeyi kabul etmeyenler (İM)

cebīre *Ar.* Kırık ve çıkık bir uzva sarılan tahtalar (Gİ, KF)

ceble- Elin ayası ile vurmak (TA)

cebr (II) *Ar.* Onarma, düzeltme, tamir (GT, KF)

cefākār *Ar.* Fars. Cefa eden, eziyet çektiren (GT)

ceft *Fars.* Çift, aynı değerde olan (KK)

celeb *Ar.* Koyun ticareti ile uğraşan (RH)

celle celāluhu *Ar.* "Yüceliği ulu oldu" anlamında bir söz (GT, İM)

celle ş̲enāüke *Ar.* "Övgün yüce oldu" anlamında bir söz (İM)

cemege *Ar.* Ücret, karşılık (DM)

cemre (I) *Ar.* Hacıların şeytan taşlarken attıkları taşlardan her biri (İM)

cemre(t) (II) *Ar.* Şubat ayında artan sıcaklık (Gİ, KF)

cemregü Cemregi, yanşak (İH)

cenābet *Ar.* Yıkanmayı gerektiren durum, cünüplük (İM, KF)

cennāt *Ar.* Cennetler (MS)

cerāb *Ar.* Dağarcık, torba (GT, İM)

cerāḥatlı *Ar. T.* Yaralı (GT)

cerāḥatlu *Ar. T.* Yaralı (KFT)

cercīr *Ar.* Bir bitki adı (BV)

cerde *Ar.* Ot bitmeyen yer (BV)

cereb *Ar.* Bir at hastalığı (BV)

cerīd *Ar.* Yaprağı ve budağı soyulmuş hurma ağacı (KFT)

cerre *Ar.* Topraktan yapılmış testi (GT)

cevāhir *Ar.* Cevherler, kıymetli taşlar (GT)

cevāriḥ *Ar.* Yaralar (MG)

cevherī *Ar.* Kuyumcu; cevherle ilgili olan (GT)

cevr *Ar.* Eza, cefa, eziyet (GT, İM, KFT)

cevşīr *Ar.* Arpa çorbası (BV)

ceyb *Ar.* Cep (İM)

ceyḥūn *Ar.* Ceyhun nehri (KF)

cezāf *Ar.* Ölçüp tartmadan satmak (İM)

ceẕe'ā *Ar.* Bir yaşına girmemiş koyun (İM, KFT)

cıcaḳ Hala, babanın kız kardeşi (İH)

cıġan Cimri (İH)

cıḫöv Tapınak, kilise (CC)

cılbra- Eklemek, bağlamak (CC)

cıltra- (Yıldırım) çakmak (CC)

cıltramaḳ Çakma, şimşek (CC)

cıltrın Cam, cam bardak (CC)

cırġa- Eğlenmek, yemeğe oturmak (CC)

cırġaġıl Eğlence, ziyafet (CC)

cırlaḳ Toygar kuşu (İH)

cırtmaḳ Yırtık, yırtma (CC)

cışḳıç Nane (CC)

cıva Civa (TA)

cibis *Ar.* Alçı taşı (KFT)

cibre Üzüm çöpü, üzüm süprüntüsü (İH)

cice Çocuğun annesine seslenirken kullandığı hitap (Kİ)

cicibil Zencefil (CC)

cicik Bitkinin yerden ilk görünen yeşilliği (İH)

cidāl *Ar.* Kavga, tartışma (GT, İM)

cidd (I) *Ar.* Çalışıp, çabalama, bir işi gerçekten işleme (GT)

cidrī *Ar.* Bir çiçek hastalığı (Gİ)

cigār *Fars.* Ciğer (CC)

ciger *Fars.* Ciğer (GT)

cihet (II) *Ar.* İş, vazife, hizmet, memuriyet (GT)

cilve *Ar.* Cilve (GT)

cim *Ar.* Arap alfabesinin 5. harfi (İM)

cimā‘ *Ar.* Çiftleşme, cinsel ilişki (Gİ, İM, KF, KFT)

cimāḥ *Ar.* Atın binicisini istememesi (BV)

cimāl *Ar.* Erkek develer (BV)

cināb *Ar.* Şeref, onur ve büyüklük terimi olarak kullanılır (İM)

cinān *Ar.* Cennetler, bahçeler (GT)

cinder- Doğruluğunu araştırmak, bir şeyi enine konuna tetkik etmek (İH)

cindī *Ar.* Ata iyi binen, savaşçı (KFT)

cinnī *Ar.* Cin, cin taifesine ait olan (Gİ, KF)

cisr *Ar.* Köprü (Gİ, GT, KF)

citen Kafes (TA)

cizye *Ar.* Müslüman olmayan halktan alınan vergi (Gİ, KF, KFT)

cūd *Ar.* Cömertlik, el açıklığı (GT)

cuhalaḳ *Fars.* El dokumacısı (CC)

culban Bezelye (DM)

cummār *Ar.* Hurma ağacının başından çıkan ak nesne (KFT)

cübrek Elbise, hırka (TA)

cülāh *Ar.* Dokuyan (TA)

cündebā *Ar.* Bir bitki adı (BV)

cündī *Ar.* Ata iyi binen, savaşçı (GT, İM)

cünge Kör, kesmeyen (TA)

cünūn *Ar.* Delilik (BV)

cünüb *Ar.* Yıkanmayı gerektiren durum (Gİ, İM, KF, MS)

cünüblik *Ar. T.* Yıkanma durumunda olma (Gİ, İM, KF)

cünüblük *Ar. T.* Yıkanma durumunda olma (İM)

cürde (I) *Ar.* Çorak bölge (BV)

cürde (II) *Ar.* Çıplak vücut (BV)

cürḥ *Ar.* Yara (MG)

cürm *Ar.* Suç, hata (CC, GT)

cüz‘iyyet *Ar.* Azlık (İM)

Ç

ça Bir şeyi severken kullanılan kelime (Kİ)

çabaḳla- Çabalamak, didinmek, kıvranmak, gayret etmek (KFT)

çabala- Çabalamak, didinmek, kıvranmak (İH)

çaban Çıban, yara (TA)

çaç Temizlenmiş buğday (Kİ)

çağa Tüyü henüz bitmemiş kuş yavrusu (Kİ)

çağalan- Gevşemek, sölpülmek (İH)

çağan Doğan kuşu (Kİ)

çağan- Rahat edemeyip kıvranmak, çalkalanmak (İH)

çağar- İftira etmek, birinin gıyabında, aleyhinde konuşmak (CC)

çağay Yoksul, fakir (TA)

çağıltılaḳ Koyunun kuyruğuna yapışıp kalan pislik (Kİ)

çaḫ (II) Durum, vaziyet (CC)

çaḫ (III) Güç, kuvvet (CC)

çaḫ- İftira etmek (CC)

çaḫla- Öyle yapmak, tam öyle yapmak (CC)

çaḳ (II) Durum, vaziyet (CC)

çaḳ (III) Güç, kuvvet (CC)

çaḳ- (I) İftira etmek (CC)

çaḳ- (II) İhbar etmek, ifşa etmek (GT)

çaḳ- (IV) Erişmek (KFT)

çaḳ- (V) İşaret etmek (Kİ)

çaḳ- (VI) Çalmak (TA)

çaḳ- (VII) Birini bir büyüğe şikâyet etmek (TA)

çaḳıl Çakıl (BV)

çaḳıldaḳ (I) Çocukların elleri ile döndürdükleri fırıldak (İH)

çaḳıldaḳ (II) Değirmen taşına tane döken ve sürekli takırdayan alet (İH)

çaḳır (II) Doğan (İH)

çaḳıtlıḳ İzdiham (İH)

çaḳlı O yaratılışta, o özellikte (CC)

çaḳrıḳ Çıkrık (TA)

çaḳuçı İftiracı, müfteri (CC)

çal- Müzik aleti, düdük vb. çalmak (BV, CC, GT, İM, Kİ, TA)

çalaça Az, azıcık (Kİ)

çalaḳ barmaḳ Serçe parmağı (İM, İN)

çālāklik *Fars.+T.*. Yiğitlik, kahramanlık (İM)

çalar- (I) Kamçılamak (İH)

çalar- (II) Koşturmak (İH)

çalart- Koşturtmak (İH)

çalat bol- Kıvrak, şen, zeki, uyanık olmak (İH)

çaldıra- Tepinmek, gürültü, patırtı yapmak (İH)

çaldırt- Koşturtmak (İH)

çalı Boysuz dikenli ağaç (İH)

çalıḫ Öfkeli, şiddetli, zorlu (CC)

çalıḳ (I) Afacan, yaramaz (TA)

çalıḳ (II) Başı sert at (Kİ)

çalıḳ (III) Kılıçla vurma, kesme (Kİ)

çalış (I) 1. Cenk, muharebe, dövüş (BM, İH, TA) **2.** Ok atışma (TZ)

çalış (II) Şaşı (CC)

çalış- Savaşmak, çarpışmak (TA)

çalıt Çalışkan (TA)

çaliş Okun kalın ve genişi (İN)

çalḳan- Çalkanmak, çalkalanmak (Kİ)

çalḳın Kapalı hava, bulutlu gün (BM, Kİ)

çalma Baş örtüsü, sarık (CC, MG)

çalpaḳ Dolaşık, karışık (İH)

çalpış- Çarpışmak (İH)

çalt ḳoyun uyu- Arka üstü yatmak (İH)

çamġa Menteşe (Kİ)

çamur Çamur, balçık (Kİ, TZ)

çamuş 1. Ham olgunlaşmamış (İH) **2.** Talim görmemiş salma beygir (İH)

çamuşluḳ Beygirin oynaması, hoplaması (İH)

çanaḳ Çanak, kap (BV, CC, DM, GT, İH, İM, KFT, Kİ, MS, TA)

çandır Türk veya gayrisinden cinsleşmiş olan (Kİ)

çandırġına Zayıfça (CC)

çanġ Çan (TZ)

çap- (I) 1. Koşmak (BV) **2.** Atılmak, hızlı hareket etmek (İN, RH) **3.** Sürmek, at koşturmak (BV, GT, MG)

çap- (III) Yüzmek, suda çırpınmak (İH)

çap- (IV) Derisi soyulmak, yağır olmak (İN, RH)

çapaḳ Göz çapağı (Kİ)

çapala- Kaygılanmak (TZ)

çapar Çaput denilen paçavralar (İH)

çapçacıḳ Fıçıcık (CC)

çap çap ye- Ağzını şapırdatarak yemek (İH)

çapdur- Çaptırmak, koşturmak (RH)

çapın- (I) Birden hücum etmek (Kİ)

çapın- (II) Elin ayası ile vurmak (TA)

çapla- Boyna bir şey takmak (TA)

çaplatmaḳ Şaplak indirme, tokat vurma (CC)

çapnı Bir Türk kabilesi (Kİ)

çapraz düş- Çapraşık olmak; satırların birbirine girmesi (İH)

çapul- Atılmak, vurulmak (İM)

çapuñ Vücuda geniş gelen gömlek (İM)

çapur Çaput denilen paçavralar (İH)

çaput Çaput, paçavra (Kİ)

çarça Tatarca'da bir kuş adı (Kİ)

çarçav *Fars.* Çarşaf (CC)

çarḫ *Fars.* Felek, baht (GT)

çarı- 1. Çamurlanmak (CC) **2.** (mec.) Namusu lekelenmek (CC)

çarlaḳ (I) Irmak, çay (BM)

çarlaḳ (II) Kartal (TZ)

çarp- Hızla vurmak, tepmek (İH)

çarpuvun Aksilik, kaza (CC)

çārsuv *Fars.* Çarşı (İM)

çaruḳ Çarık, ayakkabı (Kİ)

ças Duman (TA)

ças *Moğ.* Tuz (İM, Kİ)

çaşıt- Yaramazlık, terbiyesizlik yapmak (İH)

çāşnī *Fars.* Tat, lezzet (GT, İM)

çaşut Casus (Kİ)

çaşutla- Casusluk etmek (Kİ)

çat Kumaşın dikiş yeri (Kİ)

çat- Kumaşların kenarını birbirine eklemek, dikmek (Kİ)

çatal Çatal (TZ)

çatan Sepet (Kİ)

çatla- El şaklatmak (Kİ)

çatlat- Parmaklarını çatlatmak, çık çık ses çıkarmak (İM)

çatruḳ Kurbağa yosunu (İH)

çatul- Çatılmak (Kİ)

çav (I) Ün, şöhret (İM)

çav (II) Feryat, seda, ses (Kİ)

çavlı Erişte kesen alet (TA)

çavrun- Çevrilmek (TZ)

çavuş *Fars.* Padişahın önünde saygı ile bağıran adam (İH, Kİ)

çay daşı Bazı işlerde kullanılan yassı taş (İH)

çayḫal- (I) Fışırdamak, çağlamak, uğuldamak (CC)

çayḫal- (II) Kımıldanmak, oynatılmak (CC)

çaynal- Çiğnenmek (İM)

çeber (I) *Moğ.* Terbiyeli, kibar, zarif, alımlı (CC)

çeber (II) Beyaz benekli (TA)

çeçe barmaḳ Serçe parmak (Kİ)

çefrül- Çevrilmek (İM)

çeft *Fars.* Çift, aynı değerde (CC, TZ)

çege Boynun iki yanında bulunan damarlar (TZ)

çegin eti Kaba et, kas (İH)

çegnek Tekme, tepme (İH)

çehre *Fars.* Yüz, çehre (GT)

çek- (II) Katlanmak, tahammül etmek (GT)

çeke Yazı üzerindeki nokta (Kİ)

çekelen- (Yaranın iyileşmesi) gecikmek (Kİ)

çekertige Çekirge (TZ)

çekil- (I) Bitmek, ayrılmak (İM)

çekil- (II) Suyu boşaltılmak, çekilmek (İM, RH)

çekil- (III) Tartılmak (KFT)

çekirdek Çekirdek (BV, Gİ, KF, Kİ, RH)

çekirge Çekirge (DM, TA)

çekiş- 1. Tartışmak, bozuşmak, ihtilâfa düşmek (Gİ, GT, İM, KF) **2.** Davalaşmak (KFT) **3.** Gıyabında söz söylemek (KF)

çekişik Davalı (KFT)

çekişil- Niza edilmek (KFT)

çekmen (I) Sahte kumaş, bez, örtü (CC)

çekmen (II) Cepken (TZ)

çekmençi Dokumacı, kumaş dokuyucu (CC)

çektir- Çektirmek (TZ)

çekük Kuş (İH)

çekürdek Çekirdek (İM)

çekürge Çekirge (BM, İM, TZ)

çelber Dize kadar olan su (Kİ)

çeler- Göz kırpmak, göz ucuyla bakmak (İH)

çelik Çocukların oynadıkları çelik çomak (Kİ)

çelinlen- Kaygılanmak (TZ)

çember *Fars.* Çember, yuvarlak şey (İH)

çemçe Kepçe (TA)

çemen *Fars.* Çimen, çayır (GT, İN, TA)

çemer Havuç (TA)

çemregü Çemreği, yanşak (İH)

çemrü Havuç (Kİ)

çemşīr Şimşir ağacı (İH)

çemül- Yuvarlanmak (BM)

çenber *Fars.* Çember, değirmi, yuvarlak ağaç, demir (İH)

çendür- Aramak, taramak (Kİ)

çene Çene, ağzın altında enek kemiklerinin birleştikleri yer (Kİ)

çengel *Fars.* Duvara çakılan demir çengel (İH)

çengi *Fars.* Çenk denilen sazı çalan kimse (İM)

çengibāz *Fars.* Bir ok tutma şekli (İN)

çenk *Fars.* Eski Doğu müziğinde bir müzik aleti (İH, Kİ)

çenle- Köpeğin dayak yeyip ağlar gibi ürmesi (İH)

çepçevre Çepçevre (BV)

çeper (I) Gözü iyi görmeyen (Kİ)

çeper (II) Beyaz benekli (TA)

çepürde- Kekelemek, lâfı ağzında karıştırmak, mırıldanmak, ağzını şapırdatarak söylemek (İH)

çepürdek Çer çöp, karmakarışık, abur cubur şeyler (İH)

çepürdük söyle- Sözü açıkça söylemeyip değirmenden darı çeker gibi anlaşılmaz, hışırtılı söylemek (İH)

çerb *Fars.* Yağlı (GT)

çerçe Serçe (Kİ)

çerçi Perakendeci, çerçi, bakkal (CC, TZ)

çerdek Her şeyin çekirdeği, çekirdek (TA)

çerek Tembel, kokuşmuş (CC)

çeresi aḳar- (Doğum sırasında) sarı su gelmek (İH)

çerez (Şibrik) tazesi (İH)

çerlen- Ağrımak, (göz) çipillenmek (İH)

çerli Zayıf, cılız (CC)

çermen- Salındırmak (İM, TA)

çerpi Dalın ucu (Kİ)

çert- (I) Delmek, zımbalamak (CC)

çert- (II) Şapırdatmak, şaklatmak (CC)

çert- (III) Çatlamak (İH)

çert- (IV) Dedikodu etmek, birisi hakkında konuşmak, çamur atmak (CC)

çerten Sazan balığı (İM)

çeşme *Fars.* Çeşme (GT)

çeşte Ud adı verilen çalgı (İH)

çetin ḳoz Kırılması güç olan ceviz (İH)

çetik Kedi (DM)

çetr *Fars.* Çadır, gölgelik (GT)

çetük Kedi (BM, DM, GT, İH, İM, Kİ, TA, TZ)

çevçen Ucu ateşli ağaç (Kİ)

çevgān *Fars.* Cirit oyunu, bu oyunda kullanılan sopa (MG, RH)

çeviriçi Ayakkabı çeviren (TZ)

çevre Çevre, etraf, civar (BV, Gİ, İM, KF, MG, RH)

çevril- Çevrilmek (BV, MG)

çevrül- (I) Yönelmek (İM)

çevrül- (II) Değişmek (İM)

çevrül- (III) Çevrilmek (İM)

çevrüm Daire (KFT)

çevrün- Dolanmak, dönmek (İH)

çevüḫ Tatlı, hoş (CC)

çevük Çevik, tetik, neşeyle iş gören (İH)

çevüklük Çeviklik (MG)

çevür- (II) Bir yere yöneltmek (İM)

çeygel (I) Fitne koparan, fesat çıkaran (İH)

çeygel (II) Kanlı katil, kötü adam (İH)

çeyneyiçi Çiğneyici, çiğneyen (RH)

çez- Çözmek, açmak (Gİ)

çezil- Çözülmek (Gİ, KF)

çẖitāb *Ar.* Katip, yazıcı (CC)

çıban Çıban, yara (BM, BV, İM, TA)

çıbıḳ Dal, çubuk (Kİ)

çıbş *Ar.* Kireç (İM)

çıbuẖ Dal, çubuk (CC, TA)

çıbuḳ Dal, çubuk (CC, TA)

çıçlaḳ Küçük parmak (Kİ, TA)

çıġan Bahil, çingene (Kİ)

çıġıḳ Çıkık, çıkmış olan (BV)

çıġılda- Gıcır gıcır etmek (İH)

çıġıltı 1. İnce ses, çığlık (İH) **2.** Kuş sesi (İH)

çıġır Dar yol, sabanın açtığı yol (İH)

çıġıt Ergenlerin, bazen de ihtiyarların yüzünde peyda olan cilt lekeleri (İH)

çıġmaḳ (I) Ayak ve elin üstü (CC)

çıġmaḳ (II) Yonga, kıymık, talaş (CC)

çıġrıḳçı Çarkçı, bileyici (CC)

çıġuḳ Çıkık, çıkmış (BV)

çıẖ Çiğ, şebnem (CC)

çıḳ (I) Çiğ, şebnem (BM, CC, Kİ)

çıḳ (II) Köpeği kovarken kullanılan kelime (Kİ)

çıḳ- (III) Bir şeyi bir şeye sarmak (Kİ)

çıḳan ay Dolunay, kamer (BM)

çıḳar- (II) Uzatmak (MG)

çıḳarıl- Çıkarılmak (İM)

çıḳarınıl- Çıkartılmak (KFT)

çıḳarul- Çıkarılmak (BV)

çıḳdur- Çıkarmak (Kİ)

çıḳın Çıkın, boğça (TZ)

çıḳış Çıkma, çıkış (TZ)

çıḳış- Başa kakmak, hakkından gelmek (GT)

çıḳıt Peynir (TZ)

çıḳmar Kıskanç (Kİ)

çıḳrıḳ Kuyu ipinin sarıldığı yuvarlak dönen şey (İH, İM, Kİ, MG)

çıla- (I) At terlemek (BV)

çıla- (II) Islanmak (İM)

çılaḳ barmaḳ Serçe parmak (İN)

çılan- Islanmak (Kİ)

çıltaḳ Hüccet, delil, senet (İH)

çım Şedit, çok, pek (Kİ)

çımaḳ Bembeyaz (Kİ)

çımçıḳ Halis, sırf (İM)

çımḳış- Bir şeyi dumanlı, karışık görmek (İH)

çımuḳ gün Fırtınalı gün (İH)

çındır- Zannetmek (Kİ)

çınıḳ Denenmiş olmak, doğru çıkmak (CC)

çınḳar- İyice aramak (BM, Kİ)

çınlıḳ Kayık, sandal (BM, Kİ)

çınra- Zannetmek (Kİ)

çınşa- Hışırdamak (İH)

çıplaḳ Çıplak (Gİ, TZ)

çır Çocukların oynadıkları aşık arkası üzerine düşünce bu kelime kullanılır (Kİ)

çıra (II) *Fars.* Tutuşturucu (TZ)

çırāḳlıḳ *Fars.+T.*. Şamdan (CC)

çırālıḳ *Fars.+T.*. Şamdan (Kİ)

çıray *Moğ.* Çehre, yüz (CC)

çırla- Gürültü ile akmak (Kİ)

çırlaḳ (I) Çır çır böceği (CC)

çırlaḳ (II) Küçük çay (Kİ)

çırlaḳ (III) Akan suyun gürültüsü (Kİ)

çırlama Kızarmış, kıymalı hamur (BM)

çırlap aḳar Su sesi (TZ)

çırlavuḳ Sesi suyun gürültüsüne benzeyen bir tür kuş (Kİ)

çırlayıḳ Toygar kuşu (İH)

çırma- Sarmak, çemremek (CC)

çırmal- Sarılmak, dolanmak (CC)

çırman- Çemirlenmek, katlanmak, dolanmak (TA)

çırmış Katlanmış, çemrenmiş (CC)

çırpı Çalı çırpı, kuru ağaç (CC)

çıtırlan- Karmakarışık, alt üst olmak (İH)

çıvılda- Yavaşça ses vermek (TZ)

çıvla- Yavaşça ses vermek (TZ)

çıvşa- Yavaşça ses vermek (TZ)

çıyġanaḳnı Omuzun oynak yeri (İN)

çıyrun Felâket, şanssızlık (CC)

çız- Yazmak, çizmek (BM, İM, TA)

çızaḳ Çizik, çizgi (MG)

çızlaş- Yazışmak (BM, Kİ)

çızov Çizgi, yazı, hat (Kİ)

çi (I) Akbaba cinsinden bir kuş (BM, Kİ)

çi (II) Çiğ, pişmemiş (Kİ)

çiban Çıban, yara (Kİ)

çibiç Bir yaşındaki oğlak (TA)

çiçe Babanın kız kardeşi, hala (TA)

çift Peynir (Kİ, TA)

çig Çiğ, pişmemiş (BV, GT, RH, TA)

çigin *Moğ.* Omuz (BV, Gİ, İM, İN, KF, KFT, MG)

çik (I) Çiğ, pişmemiş (Kİ)

çik (II) Deneyimsiz, tecrübesiz (Kİ)

çik (III) Çiğ, şebnem (CC)

çik- (I) Bir şeyi bir şeyden çekip almak, çıkarmak (GT, MG)

çik- (II) Yay kurmak (MG)

çikirlik Pislik, çirkeflik (KFT)

çikiş- Tartışmak, bozuşmak, ihtilâfa düşmek (MS)

çikit Pamuğun tohumu (Kİ)

çil (I) Keklik (BM, CC, İH, Kİ)

çil (II) At tonlarından konur renk (İH)

çile Hafif yağmur (Kİ)

çile- Hafif yağmur yağmak (Kİ)

çilegü Çiy, rutubet (İH)

çim *Fars.* Çimen (İH, Kİ)

çim- Çimmek, yıkanmak (Kİ)

çimdir- Çimdiklemek (TA)

çimdivüç Cımbız (TZ)

çin (I) Çin (GT)

çiñ (II) En yüksek yer, doruk (İM)

çine- İpek ile işlemek, örmek (CC)

çīnī *Fars.* Çini (GT)

çinik- Tatbik edilmek (CC)

çint ḳır- Kuşun uçarken cıvık pislemesi (İH)

çiprek Bez parçası (RH)

çirbi Çalı çırpı, kuru ağaç (BM)

çirdek Çekirdek (TA)

çiriş *Fars.* Çiriş otunun kökünden yapılan bir tür tutkal (İH)

çirkeme İçine kıyma konulmuş ve yağda kızdırılmış hamur (Kİ)

çirkīn *Fars.* Çirkin, kötü (CC, GT, Kİ, TA, TZ)

çirpi Çalı çırpı, kuru ağaç (BM)

çirt- (I) İnce ince aramak, küçük parçaları seçmek (İH)

çirt- (II) Sarraf para bozmak (İH)

çise- Hafifçe yağmur yağmak (Kİ)

çisegi Çiğ, rutubet (İH)

çiten Kafes (TA)

çivilde- Yavaş yavaş konuşmak, hafif sesle söylemek (İH)

çivrumba Acı marul, hindiba (CC)

çiy Akbaba cinsinden bir kuş (TA)

çiyik Çiğ, pişmemiş (CC)

çiyin İpekle yapılan nakış (Kİ)

çiz- Yazmak, çizmek (CC)

çobān *Fars.* Çoban, hayvan bakıcısı (GT, İM, KFT)

çoçun Adam yerine konulmayan adî kimse, ne idüğü belirsiz (İH)

çoġ Güneş sıcağı (İH)

çoġan Doğan, şahin (BM)

çoġdu- Takır takır kurumak, tamtakır olmak (İH)

çoġı Toplanma, gürültü yapma (İH)

çoġı kıl- Yığılmak, bağırmak, çağırmak, gürültü yapmak (İH)

çoġ ḳop- Kalabalık toplanmak, yığılmak (İH)

çoġlu bol- Işıklı olmak (mec. ikballi, saadetli) (İH)

çoġru- Uyuşmak (İH)

çoġu- Toplanmak, gürültü yapmak (İH)

çoġu kıl- Yığılmak, bağırmak, çağırmak, gürültü yapmak (İH)

çoḫmarlı Topuzlu, çomaklı (CC)

çoḫraḫ Kaynak (CC)

çoḳal Zırh altına giyilen ipekli hırka (İH)

çoḳmar (I) Cimri, hasis (TA)

çoḳnaş- Yığılmak, toplanmak (İH)

çoḳra- Kaynamak (Kİ)

çoḳraḳ Kaynak (CC)

çoḳur Bir çeşit diken (TZ)

çolban Sabah yıldızı, şafak (BM)

çolġa- Çul sermek (BV)

çolġaştur- Çul serdirmek (BV)

çolmaḳ Sargı, dolak (Kİ)

çolpan Sabah yıldızı, şafak (BM, Kİ)

çonaḳ Kulağı kesik (TZ)

çopla- Toplamak, biriktirmek (CC)

çor Hastalık (Kİ)

çoraḳ Ot bitmeyen tuzlu, çorak toprak (İH, TZ)

çorlu Hasta, çaresiz (İH, Kİ)

çotuḳ Dalın kesilen yeri, talaş, süprüntü (İH)

çov Gürültü (CC)

çovġuş İftiracı (CC)

çovlan- Gürültü etmek (CC)

çoyun Eritilmiş maden, bakır (CC, İH)

çoz- Ortadan kaldırmak (İM)

çögdü- Havaya doğru fırlatmak (İH)

çögen At üstünde top çeldikleri ucu sivri değnek (İH)

çökek Cıvık çamur (İH)

çökmen Kilim (TA)

çöküt- Kıç üstüne oturup dizlerini karnına bitiştirerek iki kolunu dizlerine kavuşturmak suretiyle bağlamak (İH)

çölken Bıktırıcı (Kİ)

çömçe Kepçe (BV, DM, Kİ, TA)

çömçi Kepçe (TZ)

çömel- Çömelmek (Kİ)

çömiş Kepçe (CC)

çömüç Kepçe (GT)

çön- Isınmak (İH)

çönge Kesmez (bıçak vb.) (İH)

çönür Gözü içine göçmüş kimse (İH)

çöpçövre Çepeçevre (BV)

çöple- Derlemek, bir araya getirmek (CC, GT)

çöplen- Çöple kirlenmek (İH)

çöpreg Bez, paçavra (MG, RH)

çöprek (I) Bez, paçavra (İH)

çöprek (II) Elbise, hırka (BV, İM)

çörek Çörek, francala, somun (İH, Kİ, TA)

çörek otı Çörek otu (BM)

çörge- Yakmak, kıvrandırmak (GT)

çörgek Kundak (CC)

çövli- Sıçramak (Kİ)

çövre (I) Çevre, etraf (CC)

çövre (II) Ters (CC)

çöz- (I) Uzunluğuna çekmek (CC)

çöz- (II) Çözmek, açmak (KF, KFT, Kİ)

çözge- Sarmak, bağlamak, dolamak (GT)

çözil- Çözülmek (KF)

çubur Kirli eşya (Kİ)

çuçul- Soyunmak (CC)

çuġan Çöğen, sabun yerine kullanılan bir tür bitki (Kİ)

çuġrat Yoğurt (Kİ)

çuġrı- Pislikten korunmak (Kİ)

çuḫ çula- Kükremek (CC)

çul Çul (Kİ)

çula- (I) Dökmek, serpmek (RH)

çula- (II) Sıçramak (TZ)

çulban (I) Derinliği diz boyunu geçmeyen su (BM)

çulban (I) Bezelye (DM)

çulġa- (II) Dökmek, serpmek (İN)

çulġan- 1. Sarınmak, bürünmek (CC) **2.** Giyinmek (İM)

çulġaş- Dolaşmak, sarılmak (MG)

çulġav Dolak, dizden aşağıya sarılan bez (CC)

çulḫaçı Dokumacı (TZ)

çulla- Çullamak (Kİ)

çulpan Sabah yıldızı, şafak (TZ)

çum- Suya dalmak (TZ)

çumalı Dörtgül (TZ)

çumġalaḳ Dalgıç (Kİ)

çura Küçük bir cins yırtıcı kuş, av kuşu, cura (CC)

çuş Eşek ve katırı durdurmak için kullanılan kelime (CC)

çuval *Fars.* Çuval (İM, KFT)

çuvalduz *Fars.* Çuvaldız (CC, DM, İM, KF, KFT, Kİ)

çuvla- Gürültü, patırtı etmek (CC)

çuvu Biz, sivri uçlu alet, tığ (Kİ)

çuz (I) Keten veya pamuk artığından olan yem (CC)

çuz (II) Ortaçağ'da çok değerli, pahalı bir ipek dokuma, atlas (CC, TA)

çübrek Elbise, hırka (TA)

çüçi Tatlı (CC)

çüçkür- Hapşırmak (CC, Kİ)

çüft Peynir (TA)

çügündür Kırmızı pancar (CC)

çük Erkeklik uzvu (Kİ)

çüklü bardaḳ Dip tarafından oyulup bir tarafı kulp bir tarafı emzik olarak yapılan ağaç ibrik (İH)

çükündür Kırmızı pancar (TZ)

çükürge Çekirge (Kİ)

çülāh *Fars.* Dokuyucu (TA)

çülben Derinliği diz boyunu geçmeyen su (BM)

çülen- İşemek, bevletmek (BM)

çümen (I) *Fars.* Çayır çimen, çimenlik (BM, Kİ)

çümen (II) *Fars.* Kuru ot (BM)

çümgen Bahçe (İM)

çün (II) *Fars.* Vakta ki, -ınca (BM, GT, MG)

çün (II) *Fars.* Çünkü (GT, KF)

çün *Fars.* Eğer (GT)

çünki *Fars.* Çünkü (TZ)

çünkim *Fars.+T.*. Çünkü (TZ)

çüprek (I) Bez, paçavra (Gİ, KF, MS)

çüprek (II) Elbise, hırka (Kİ, TA)

çürüş- Buruşmak, büzülmek, çürümek (CC)

çüst (I) *Fars.* Yakışıklı (GT)

çüst (II) *Fars.* Çevik (GT)

çüve Baykuş (BM)

çüve- Devirmek, yere atmak (CC)

çüvel- Devrilmek (CC)

çüvre (I) Çevre, etraf (CC)

çüvre (II) Ters (CC)

çüvşen Baykuş (BM)

çüyre Çevre, başa örtülen örtü (CC)

çüz bol- Kolaylaşmak, önemsiz, kıymetsiz olmak (Kİ)

çüzüv Çizgi, yazı, hat (BM)

D

dād (II) *Fars.* Kısmet, nasip (GT)

dada *Fars.* Çocuk bakıcısı (KFT)

dāġ *Fars.* **1.** Yara (BV, GT, KFT) **2.** Ateşle yarayı yakma (RH)

dāġla- *Fars.+T.*. Dağlamak, yaralamak (KFT)

dāġlu *Fars.+T.*. Yaralı (KFT)

daġuḳ (I) Dağınık (İH)

daḫl *Ar.* Gelir, verim (GT)

dā‘ī *Ar.* Sebep olan (MG)

daḳīḳ (I) *Ar.* İnce (BV, MG)

daḳīḳ (II) Bir bitki adı (BV)

daḳ tut- Suçlamak, iftira etmek, bühtanda bulunmak (GT)

dāl *Ar.* Arap alfabesinin 8. harfi (İM)

dalġa Dalga (İH)

dalḳ *Ar.* (Eski ve yamalı) derviş hırkası (GT)

dambırdı Davula vurdukça çıkan ses (İH)

damışḳı *Ar.* Kılıç (GT)

dāmi‘a *Ar.* **1.** Baş yarığının bir cinsi (İM) **2.** Kan akan yara (KFT)

dāmiye *Ar.* **1.** Baş yarığının bir cinsi (İM) **2.** Kan akan yara (KFT)

damın- Damlamak (İH)

damızlıḳ Tadına bakılmak üzere bir nesneden alınan az bir şey (İH)

dāne (II) *Fars.* İnci (TA)

dañla Yarın (Gİ, KF)

dānıḳ *Ar.* Bir dirhemin altıda biri (BV)

danır- Şaşakalmak (TZ)

dānī *Ar.* Yakın (MG)

dāniş *Fars.* Bilgi, ilim (GT)

dānişmend *Fars.* Âlim, bilgili, danışman (GT, TA)

danḳ vur- Tak diye ses vererek sert bir şeye vurmak (İH)

dar- Darmadağın etmek (İH)

daraġa *Moğ.* Askerî vali (CC)

daram Çevresi ve üstü keçe, bez ya da saz ile örtülen çadıra benzer göçebe evi (Gİ)

darāme *Ar.* Ucu ateşli kuru ot veya odun (BM)

daras *Ar.* Ekşi yemekten dolayı dişin kamaşması (BV)

dardaġan bol- Ufalanmak, darmadağın olmak (TZ)

dardaġanla- Ufalanmak, darmadağın olmak (TZ)

darġıl Koyu krem rengi (İH)

darıḳ- İçi daralmak, sıkılmak (İH)

darıl- Dağılmak (İH)

dartın- (II) Kılıç çekmek (İH)

dartu Tartı, terazi (KFT)

daş (II) Beraber, birlikte bulunan (Kİ)

daşaḳ Taşak, husye, testis (RH)

daşla- (II) Dışlamak (KFT)

daşlamaḳlıḳ Taşlama (KFT)

davlum Ata eyerin bağlandığı yer (İH)

Dāvūdī *Ar.* Davut peygamberin sesi gibi gür ve yankılı (GT)

davuşaġan Tavşan (BM)

dāye *Fars.* Dadı, çocuk bakıcısı (GT, İM, KFT)

dayıza Teyze (İH)

dayrın- Ayağı kaymak, yıkılmak (İH)

debe Kavlaç, kasığı yarık, torbası düşük, sarkık (İH)

debelen- İki tarafa yuvarlanmak (İH)

debīr *Fars.* Kâtip, yazıcı (GT)

dede Dede, büyük baba (KFT, Kİ, TZ)

dedirt- Dedirtmek (TZ)

def *Ar.* Müzik aleti, çalgı (GT, KFT)

def‘ (I) *Ar.* Öteye itme, savma (Gİ, GT, İM, KF, KFT, MG)

def‘ (II) *Ar.* Oku yaydan bırakma (MG)

defīn *Ar.* Gömülmüş, gömülü (KF)

degi Bir dilim (İH)

degim Bir dilim (İH)

degin- Ulaştırmak, yetiştirmek (TA)

degirmi Değirmi, yuvarlak (KFT, RH, TZ)

değiş- Değişmek (TZ)

deglügeç Delice kuşu (TA)

degneç Kıymet, değer (RH)

degrin- Değirmi olmak (TZ)

değşir- Değiştirmek, tedbil etmek (TZ)

degşür- Değiştirmek, tebdil etmek (BM, KFT, TA)

degşüril- Değiştirilmek (KFT)

degzin- Dönmek, dolaşmak, devretmek (TZ)

deḫas *Ar.* Toynak ile tüy arasındaki ağrı (BV)

dehn *Ar.* Yağ (KF)

dek (I) –e kadar (MS, RH)

dekel- Şaşırmak, hayran olmak, alkışlamak (İH)

dekke *Ar.* Oturulacak yüksekçe yer (TA)

del- Delmek (Kİ)

delā *Fars.* Sansar (CC)

delāleten *Ar.* Yol göstererek (İM)

delice doğan Akbaba, çaylak (İH)

delim Çok (Kİ)

delin- Delinmek, deşilmek (RH)

dellāl *Ar.* Tellâl, davetçi (GT, KFT)

delü toġan Akbaba, çaylak (BM)

delv *Ar.* So kovası (Gİ, KF)

dem *Ar.* Kan (BV)

demām *Ar.* Çocukların yüzüne sürülen ilâç (BV)

dem-be-dem *Fars.* Zaman zaman, her zaman (GT)

demek Damda, duvarda pencere gibi delik (GT)

demregü Temriye, uçuğa benzeyen bir tür cilt hastalığı (Kİ)

demren Temren, okun ucundaki demir (BM, DM, Kİ)

den Kadar, miktar (İM)

dene- Tecrübe ve imtihan etmek (İH)

dengeş- Muadili olmak; şekilde, ağırlıkta vesairede benzeri olmak (İH)

denşür- Değiştirmek, tebdil etmek (İH)

denzin- Dönmek, etrafında dönmek (İH)

dep- (II) Azıcık kurumak (Gİ, Kİ)

depek Tepen (Kİ)

depele- (I) Oh olsun diye nisbet vermek (İH)

depi Tipi (kar) (Kİ)

derāhim *Ar.* Dirhemler, akçeler, paralar (GT, KFT)

dere (I) Dere, ırmak, nehir (DM, Gİ, MS)

dere (II) Vadi (KK)

derecāt *Ar.* Dereceler (Gİ, GT, KF)

derekāt *Ar.* Aşağı basamaklar (GT)

derem *Fars.* Para, akçe (KF)

dergü At eyerinin arkası (Kİ)

derḫost *Fars.* İstek, arzu, dilek (İN)

derīçe *Fars.* Pencere

derinçek Kadının başına örttüğü dört köşe çember, baş örtüsü (İH)

derk *Ar.* Anlama, kavrama (İM)

derk Acele (BM)

derler ṣu Küçük göl (DM)

dermān *Fars.* İlâç, derman, deva (BM, İH, RH)

derūn (I) *Fars.* İç (GT)

derūn (II) *Fars.* Kalp (GT)

deryūze *Fars.* Dilenme, dilencilik (GT)

derzī *Fars.* Terzi (CC)

destārce *Fars.* Mendil (TA)

dester *Ar.* Bir ağırlık ölçüsü (BV)

destūrınsuz *Fars.*+*T.*. İzinsiz (KFT)

destūrsızın *Fars.*+*T.*. İzinsiz olarak (İM)

destūrsuz *Fars.*+*T.*. İzinsiz (İM)

deşd-i tuturġan *Fars.*+*T.*. Bir çeşit pirinç (RH)

deşni Bir at hastalığı (RH)

dev- Tırmalamak (Kİ)

devā *Ar.* İlâç, çare (BV, Gİ, GT, İM, KF, KFT, MG)

devānik *Ar.* Dirhemin dörtte biri (İM)

devāret *Ar.* Bir tür bitki (BV)

devāyir (I) *Ar.* Daireler (BV)

devāyir (II) *Ar.* Yara (BV)

devek Üzüm çubuğunun taze dalı (İH)

devin- (I) Çalışmak, uğraşmak, didinmek (İH)

devin- (II) Dövünmek (İH)

devit *Ar.* Divit (TA)

devlengeç Delice kuşu (TZ)

devletsiz *Ar.*+*T.* Bahtsız, talihsiz (GT)

devlingeç Delice kuşu (KK)

devlügeç (I) Yay yapılan bir tür ağaç (İH)

devr *Fars.* Şarap kadehi (GT)

deyin (II) Gibi (KFT)

deyiş- Değişmek (TZ)

dez- Ürküp sürüden ayrılmak (Kİ)

dıltaġ Delil (TA)

dıldaġla- (I) Hac için bedel göndermek (TA)

dıldaġla- (II) Delil getirmek (TA)

dıltaḳ Delil, hüccet, bahane (Kİ)

dımışḳī *Ar.* Bir kılıç çeşidi (MG)

dın- Söylemek, ses çıkarmak (KFT)

dınma- Aldırış etmemek (İH)

dır- Koparmak (Kİ)

dırġaḳ (II) Kuş tırnağı (TA)

dībā *Fars.* Bir tür ipekli kumaş (GT)

dībāç *Fars.* İpek (KFT)

dibe *Ar.* Atın uyatlığını şişirten hastalık (RH)

dibis Pekmez, hurma pekmezi (KFT)

dicle Dicle nehri (GT, KF)

dide Tahtırevan (Kİ)

diger Değer, kıymet (BM)

dīger *Fars.* Diğer, başka, öteki (KF)

digi –e kadar (İM)

digre- Zehirlenmek (İH)

digril- Tekerlek gibi dönmek, yuvarlanmak (İH)

dik (II) –e kadar (MS)

dik- (III) Vekil tutmak, yerine atamak (KFT, Kİ)

dikek Şamdan, mumluk (İH)

,dikke *Ar.* Düz, kuruluk yer (Gİ)

dil *Fars.* Gönül (GT)

dil-ārām *Fars.* Gönül dinlendiren, sevgili (GT)

dil-bend *Fars.* Tercüman (İH)

dildār *Fars.* Gönül tutan, sevgili (GT)

dil-rübā *Fars.* Gönül kapan, sevgili (GT)

dimeklik Söyleme (KFT)

dimük- Gönül oyalamak, hoş bir şeyle eğlenmek (İH)

dinek Boynuz (İH)

dinel- Ayağa kalkmak, büyük huzurunda ayakta durmak (İH)

diñlendür- Dinlendirmek (BV)

diñsüz ol- Susmak (BM)

diplen- Kökleşmek, etrafına yayılmak (İH)

dirdük Tezgâh (TA)

diren- Dayanmak, yaslanmak (İH)

dirgi Tepsi (Kİ)

dirhem (I) *Ar.* Dirhem, okkanın dörtyüzde biri (KF, KFT, RH)

dirīġ (I) *Fars.* Esirgeme (GT)

dirīġ (II) *Fars.* Yazık (GT)

dirīġlik bol- *Fars.*+*T.*. Teessüf etmek, tasalanmak (İH)

dirnek Cemaat (İH)

dirre *Ar.* Kırbaç (KFT)

dirşür- Derlemek, toplamak (KFT)

diş (II) Eski yazıdaki harflerde bulunan diş, çıkıntı (KFT)

diş- (I) Bakireliği gidermek (TA)

dişleyiçi Dişleyen, ısıran (RH)

ditretmek Sıtma, sıtma nöbeti (BM)

ditruv Keskin (Kİ)

divşin- Çalışmak, uğraşmak, didinmek (İH)

divşür- Devşirmek, toplamak (Gİ)

diyaza Teyze (İH)

diyet Ar. Kan pahası (Gİ, İM, KF, KFT)

dizgin- Bir şeyin etrafını dolaşmak (İH)

doġurud- Doğurtmak (KFT)

doḳdoḳ Öz kardeş (Kİ)

doḳın- Çakılmak (KFT)

doḳu- (I) (Damar vb.) tık tık atmak (İH)

doḳu- (II) (Kumaş dokurken) mekiği tık tık atmak, tarağı tok tok vurmak (İH)

doḳumaḳlıḳ Dokuma (KFT)

doḳun- (I) Dokunmak, değmek (BM, Gİ, İH, KF)

doḳun- (II) Çakılmak (KFT)

dolāb Fars. Kuyudan su çıkaran döner makine (KFT)

dolamaç Dolambaç (İH)

dolan- 1. Dolanmak, sarılmak (Gİ, KF) **2.** Daire şeklinde çevrilmek (İH)

dolaş- Sarılmak (KFT)

dolḳuḳ Tulum (Kİ)

dolmen Değil (CC)

dolun- (Güneş, ay vb.) batmak (İH)

don (II) Kadınların aybaşısı (TZ)

donluḳ Aylık, maaş, ücret (BM)

doru (II) Tepe, en yüksek yer, doruk (İH)

dozad- Toz çıkarmak, saçmak (BM)

dozat- Toz çıkarmak, saçmak (BM, TA)

dögmeklik Dövme (KFT)

dögüç Sarımsak havanı (DM, TA)

dögün- Aletle veya şişle dağlamak (İH)

dökiçi Dökücü (KFT)

dökme Hilekâr adam (Kİ)

dölçün- İçi rahatlamak, avunmak, oyalanmak, dönüp dolaşmak, meşgul olmak (İH)

dölek Vakarlı, temkinli, şerefli (İH)

dölen- (III) İlimde olgunlaşmak (İH)

dölendir- İçini rahatlatmak, müsterih etmek (İH)

dölenme- Gidip gelmek, çalkalanmak, muttasıl kımıldamak, ızdırap göstermek (İH)

döndürü ḳoy- Yerine koymak (TA)

döngel Yuvarlak, kozalak gibi dönen şey (İH)

dördevü Bir arada toplu olan dört şey (Kİ)

dözen- Ağır davranma (İN)

duġ Toy kuşu (Kİ)

duḥā *Ar.* Kuşluk vakti (KF)

duḫūl *Ar.* Girme (GT, İM)

duley Ebedî (CC)

dumaġı Nezle (İH)

dumlu Soğuk (Kİ)

dumul- Vazgeçmek (Kİ)

dūn *Ar.* Aşağı, alçak (GT)

dun- İslenmek, kararmak, donuklanmak (İH)

dur- (IV) Yardımcı fiil (Gİ, GT, İN, KF, MG, RH)

duraḳ otu Bir tür bitki (İH)

durfanda Turfanda, ilk çıkan yemiş (İH)

durġur- (I) Durdurmak, hareketten alıkoymak (Gİ, İH)

durġuz- (I) İkame etmek, yerine getirmek (KF)

durġuz- (II) Durdurmak (Gİ, İN, KF, MS)

durḳuz- Durdurmak (KFT)

durḳuzıl- Durdurulmak (KFT)

durḳuzılın- Durdurulmak (KFT)

durmaḳlıḳ Durma (KFT)

durrāc *Ar.* Bir cins keklik, keklik cinsinden olan turaç kuşu (GT)

durşaḳ Yerden ilk çıkan sürgün veya yeşillik (İH)

durşaḳlan- Yeşillenmek, ilk sürgün yerden çıkmak (İH)

duru Saf, berrak (İH)

duruḳ- (I) Giderken duruvermek (İH)

duruḳ- (II) Bir meselenin bir yerinde şüphelenip zihnen durmak (İH)

duş- Buluşmak, tesadüf etmek, rast gelmek (İH)

dutuḳ Boylu boyuna örtünen ipekli kumaş, peçe (İH)

duvaḳ Kadınların yüz peçesi (İH)

duy- Kadir olmak, takat getirmek (İH)

duzla Tuzla, tuzlu göl, tuz madeni (İH)

dübür *Ar.* Makat, oturak (BV)

düden Düdük (DM, KFT, Kİ, TA, TZ)

düdükçi Düdükçü, düdük çalan (TA)

dügü Bulgurun incesi (İH)

dügümlü Düğümlü (KK)

dügün (II) Evlenme meclisi (Kİ)

dühn *Ar.* Ot, yemiş veya çiçekten çıkarılan yağ (Gİ, İM, KF)

dükeli Tamamı, hepsi, tamamen (Gİ, KF)

düknük Göçebe Türk kabile çadırlarının kubbesi (Kİ)

dülbenid *Fars.* Tülbent (KFT)

dülendi Sabit ve müstakil olan (Kİ)

dülübenid *Fars.* Tülbent (KFT)

dümri Dümbelek, tef (TZ)

dümre İçinde hayvanlara yem verilen torba (İM)

dümrü Dümbelek, tef (Kİ)

dümük- Oyalanmak, avunmak (İH)

dündülbi Gece vakti, geceleyin (BM)

dünen Dört yaşındaki tay (TA)

dünle Gece, geceleyin (BM)

dünür Damat ile gelinin birbirlerine karşı olan durumu (İH)

dünürşü Damatla gelinin aileleri (İH)

düpdüz Dümdüz (İN, Kİ)

düpürde- Tıp tıp etmek, yürek atmak (İH)

dürdi Tortu (BV)

düre Kanun, töre (Kİ)

dürer *Ar.* İnciler (GT)

dürk Çağ gibi zaman, devir (İH)

dürpülde- Yüreğin şiddetle çarpması (İH)

dürt- (II) Yağlamak (Kİ)

dürüt- (I) Yaratmak (TZ)

düşlen- Bir mahalle yönelmek, teveccüh etmek (İH)

düşül- Düşülmek (Gİ)

düşvār *Fars.* Müşkil, zor (BV, İH, İM, MG)

düvde Küçük solucan (BV)

düzil- Düzülmek (KFT)

düzül- Düzülmek (KFT, RH)

düzün Dizi, dizilmiş inci vesaire (Kİ)

E

e- Olmak (CC)

e‘āneke’llāh Ar. “Allah yardımcın olsun” anlamında bir söz (GT)

ebbe *Ar.* Ok (RH)

ebçi Eş, hanım (KF, Kİ, MS, İN, RH)

ebḥaḥ *Ar.* Ayakları yanlara doğru genişçe atarak kusurlu yürüyen at (RH)

ebleh *Ar.* Ahmak, akılsız, aptal (GT, KFT)

ebnā *Ar.* Oğullar (GT)

ebsem Suskun (KK)

ebşi Eş, hanım (DM)

ebyāt *Ar.* Beyitler (GT)

ecel (II) *Ar.* Süre, müddet (KFT)

ecell *Ar.* En ulu, pek büyük, celil (GT)

ecelsiz *Ar.+T.* Eceli gelmeyen (GT)

eczā *Ar.* Parçalar, kısımlar (İM)

eççi Amca (BM)

eçki (I) Keçi, teke (BM, CC, KFT, Kİ, TA)

eçki (II) İçki (TZ)

eçuḳ böget Tarlaya su akıtan yarma (İH)

edā (I) *Fars.* Tarz, üslûp (GT)

edā (II) *Fars.* Naz, cilve (GT)

edāen *Ar.* Yerine getirerek (Gİ)

edbes *Ar.* Rengi ne kızıl ne siyah olan at (RH)

edeble- *Ar.+T.* Terbiye etmek (KFT)

edeblemeklik *Ar.+T.* Terbiye

eden *Ar.* Ön ayakları kısa, arka ayakları uzun at (BV)

edgü (I) İyi (İM)

edgü (II) Doğru, gerçek (İM)

edgülük İyilik, güzellik (İM)

edhem *Ar.* Her tarafı siyah olan at (RH)

edīb *Ar.* Çok edepli (GT)

edil- Yapılmak, edilmek (KF)

edīm (I) *Ar.* Debbağlanmış deri (GT)

ednā *Ar.* En aşağı, alçak, adî (GT)

edük Mesh, ince ayakkabı (Gİ, KF, Kİ)

ef'al *Ar.* İşler, hareketler (GT)

efḍal *Ar.* Daha üstün (Gİ, KF, KFT, MG)

efġān *Fars.* İnleme, feryat (GT)

efrenç *Grek.* Frenk (BV)

efsik Eksik (CC)

eg- Eğmek (Kİ, TA)

ege- Eğelemek (TZ)

egeçi *Moğ.* Hala (CC)

eger (I) Eyer (İH)

eger (II) Dil altında çıkan sivilce (TZ)

egerçi *Fars.* Eğer (KFT)

eger sapraġı Eyer ağacı (İH)

egi İyi (CC, TZ)

egilik İyilik (CC)

egin Kürek kemiğinin bulunduğu yer, insanın arka tarafı, sırt (Kİ, TA)

egir (I) Eyer (CC)

egir (II) Siyah renkli at (Kİ)

egir- İp eğirmek, bükmek (CC, KFT, Kİ, TA, TZ)

egle- 1. Eğlendirmek (KFT) **2.** Meşgul ettirmek (Kİ)

eglen- Gecikmek, oyalanmak (BM, KFT)

eglendür- Geciktirmek, oyalamak (BM)

egrek Deve yatağı, kuyu kenarında develerin çöktüğü yer (İH)

egri (I) Eğri (CC, İN, KFT, TA, RH)

egri (II) Yalan (CC)

egrik Eğrilmiş ip (TZ)

eḫaşş *Ar.* En adî, en faydasız (MG)

eḫer Bir bitki (CC)

ehlā ve sehlā *Ar.* İyi, hoş; selâm sözü (GT)

eḫşi Ekşi (CC, KFT)

ekābir *Ar.* Büyükler, devlet ricali (GT)

ekeçi Büyük bacı, abla (TA)

ekel *Ar.* Bir tür hastalık (KFT)

ekindü İkindi, ikindi namazı vakti (CC)

ekle Kuyrukta oluşan bir at hastalığı (BV)

eklil Bir tür at hastalığı (BV)

ekmekçi Ekmekçi (CC)

ekne- Kaybolan veya elde bulunmayan bir şeye acımak (TZ)

eksik Eksik, noksan (CC, TZ)

eksiklik Eksiklik, noksanlık (CC)

eksil- Eksilmek, azalmak (BV, BM, KFT, Kİ, RH, TZ)

eksilid- Eksiltmek, azaltmak (KFT)

eksit- Eksiltmek, azaltmak (CC, İM)

eksük Eksik, noksan (CC, Gİ, İN, KF, Kİ, MS, RH)

eksüklik Eksiklik, noksanlık (Gİ)

eksüklük Eksiklik, noksanlık (İN)

eksükle- Azaltmak, eksiltmek (KFT)

ekşi Ekşi (DM, GT, RH, TA)

el (I) El (organ) (CC, DM, Gİ, İN, KF, KFT, Kİ, KK, MG, MS, TA)

el (II) Yabancı, el âlem (Gİ, TZ)

elat Özsu (CC)

elā-yā *Ar.* Özellikle manzum parçalara başlarken kullanılan bir ünlem, şimdi, ey! (GT)

elbek *Moğ.* Bol, geniş, zengin (CC)

elbeklik *Moğ.* Fazlalık (CC)

elegim saġma Gök kuşağı (İH)

elestik Salatalık (TA)

eleş- Barışmak, sulh yapmak (BM)

eleşke Et ile beraber haşlanmış yufka, hamur parçaları (Kİ)

eleştür- Barıştırmak, sulh yaptırmak (BM)

eletle- Atlamak (İH)

el-faḳah Ar. Âlim (CC)

elfāz Sözler, kelimeler (GT)

elgen- Korkmak (CC)

elgendir- Korkutmak (CC)

elgin Yabancı (özellikle kâfir için kullanılır) (İH)

elḥān *Ar.* Sesler (GT)

elik- Utanıp mahcup olmak (İH)

elikle- Alay etmek (CC)

elin- Elini sürmek, araştırmak (TA)

el-ḳıṣṣa *Ar.* Neticede, hasılı, sözün kısası (GT)

elkin (I) Garip, kimsesiz (Kİ)

elkin (II) Yıldırım (Kİ)

el-ḳoran *Ar.* Kur'anıkerim (CC)

elleştür- Barıştırmak, sulh yaptırmak (BM)

ellik (I) Eldiven (Kİ)

ellik (II) Sulh, barış, rahat (CC)

el-maḳṣūd *Ar.* Neticede, hasılı, sözün kısası (GT)

elpek *Moğ.* Bol, geniş, zengin (CC)

eltir Kuzu derisi (CC)

em (II) Renk, yüz rengi (Kİ)

em (III) Kuvvetlendirme ön eki (CC)

emder- Çevirmek, aktarmak, döndürmek (Kİ)

emderil- 1. Çevrilmek, döndürülmek (Kİ) **2.** Kumaş vb. çevirmek (Kİ)

emegen *Moğ.* Yaşlı kadın, kocakarı (CC)

emek Emek (Kİ)

emekle- Emeklemek (TZ)

emen Utanmak, çekinmek (CC)

emen- Zahmet çekmek, emek çekmek (Kİ)

emgek (II) Emek (Kİ)

emildeş Süt kardeşi (TZ)

emit- Gönlü ona dönüp onunla meşgul olma, yönelme, taraftar olma (İH)

emlāk *Ar.* Mülkler (GT, KFT)

emle- semle- İlaç yapmak (İH)

emmāre *Ar.* (Kötülük) Emredici (GT)

emme Bir yara cinsi (KFT)

emr (II) *Ar.* İş, husus (Gİ, GT)

emr idil- Yıkılmak (İH)

emsük Eksik, noksan (TA)

emzir- Emzirmek (KK)

emzirçi Süt nine (TZ)

emzür- Emzirmek (KFT, Kİ, TA)

emzürçi Süt nine (TZ)

eñ Yanak (Kİ)

eñ- 1. Eğmek (TZ) **2.** Eğilmek (CC)

enār *Fars.* Nar (meyve) (TA)

ences *Ar.* Çok necis, en pis (GT)

enç Sakin, huzurlu (CC)

endām *Fars.* Endam, boy pos, vücut (BV, GT, İM, İN, RH)

ender- Çevirmek, alt üst etmek (Kİ)

endir- İndirmek, batırmak (CC)

endīşe *Fars.* Düşünce, endişe (GT)

endür- İndirmek, batırmak (CC)

ene- At vb. hayvanları burmak (TA)

eneş İniş, yokuşun zıddı (Kİ, KK)

engüşter Fars. Dikiş yüzüğü (İM)

eñil- Eğilmek (TZ)

enilik Kadınların kullandıkları kırmızı yüz boyası, allık (Kİ)

enir Pelikan kuşu (DM)

eniş İniş, yokuşun zıddı (CC, Kİ, TZ)

enlik Renklik. Eskiden şeker boyası yapılan bir diken köküdür, kızılca da denilir (İH)

eñlik Kadınların yüzlerine yaptıkları allık (TA)

ennellāhu a'lem *Ar.* "En iyi bilen Allah'tır" anlamında bir söz (Gİ)

eñre- Kükremek (TZ)

enṣārī *Ar.* Peygamberimiz Medine'ye göç ettiği zaman kendisine yardım eden müslümanlar (İM)

ense Ense (Kİ, KK)

eñse Ense (CC, DM, TA, TZ)

ensele- Ensesine vurmak (Kİ)

eñsele- Ensesine vurmak (Kİ)

ent- Şaşmak, hayran olmak (İH)

enük Köpek ve yırtıcı hayvan yavrusu (Kİ, TZ)

epçi Eş, hanım (CC, İN, TZ)

epger Eğer (TZ)

eprit- Pişirmek, lime lime yapmak (İH)

epritmek İyice pişmiş, erimiş (İH)

epsem Suskun (DM, TZ)

er- (I) Kavuşmak, erişmek (BV, KF)

er- (II) Kendini huzur içinde hissetmek (CC)

er- (III) Olmak (CC)

er- (IV) Cevheri fiil (İN)

erāk *Ar.* Misvak ağacı (Gİ, İM)

erbāb *Ar.* Sahipler (GT)

erbeke Şalgam (TA)

erçel Uğursuz, huysuz (Kİ, RH)

erçelik Uğursuzluk, huysuzluk (RH)

erdeb Bir ölçü birimi, kile (KFT, TA)

erdem Fazilet (DM, Kİ)

erdemlü Erdemli, âlim (TA)

erdeñ Bakire (CC)

erdeñlik Bekâret, kızlık (CC)

eren- Bıkmak, sıkılmak (Kİ)

eremsi- Övünmek (CC)

eresik Fahişe (TZ)

eres *Ar.* Çiftçilik (KF)

ereyne Evet (TZ)

ergen Bekâr erkek (TA, TZ)

ergil Geri bırakılmış bir şey (İH)

ergillen- Geri bırakılmak (İH)

erik (II) Tabaklanmış deri (CC)

erikle- Tabaklamak (CC)

eril- (I) Ulaşılmak (KF)

eril- (II) Batmak (Gİ)

erin (I) Burun deliği (CC)

erin (III) Diş eti (CC)

esirkele- Esirgemek, merhamet etmek (TZ)

esker- Düşünmek, dikkate almak (CC)

eski- Eskimek (KFT)

eṣlaḥ *Ar.* Daha iyi (MG)

esle- Dikkate almak, dikkat etmek (CC)

eslem *Ar.* En emin (MG)

eṣliḥ *Ar.* Sulh yapma (İM)

esmes Havanın durgunluğu, rüzgâr esmemesi hâli (BM)

esr *Ar.* Bağlanmış (BV)

esrekü kün Dünden bir önceki gün (TA)

esri Pars (Kİ)

esridiçi Sarhoşluk verici (KFT)

esrikçi İçkici, ayyaş (CC)

esriklük Sarhoşluk (İM)

esrüklik Sarhoşluk (Gİ, İM, KFT)

esrüklük Sarhoşluk (KF)

es-selām *Ar.* "Selâm" anlamında bir söz (İM)

es-selāmu ‘aleyke *Ar.* “Senin üzerine selâm olsun” anlamında bir hitap sözü (İM)

estaġfirullāh *Ar.* “Allah’tan bağışlanmamı dilerim” anlamında bir söz (İM, KFT)

esved *Ar.* Siyah (BV)

eş (II) Eş, arkadaş, yoldaş (Kİ)

eş- (I) Çekmek, çevirmek (CC)

eş- (II) Binekte gitmek (TZ)

eşāci‘ *Ar.* Bağanak ile iki diz arasında bir kemik (BV)

eşaḳḳ *Ar.* Zahmetli (BV)

eş‘ār *Ar.* Şiirler (GT)

eşcār *Ar.* Ağaçlar (GT)

eşeklü Eşekli, eşeği olan (TA)

eşeksüz Eşeği olmayan (TA)

eşelik Ökçe (İH)

eşemek Delice mantar (TZ)

eşerr *Ar.* En şerir, en kötü (MG)

eşhedü *Ar.* “Tanıklık ederim” anlamında bir söz (KFT)

eşi Kaynana (CC)

eşken Kurdeşen de denilen bir tür hastalık (TZ)

eşkiyā *Ar.* Eşkıya (GT)

eşkün Açık adımlarla yürüyen olan şeyler (GT)

et- Yapmak, etmek (BM, CC, DM, İN, KF, KFT, KK, RH, TA, TZ)

etāballāhu serāhum *Ar.* “Allah (yattığı) toprakları güzel, iyi etsin, toprağı bol olsun” anlamında bir dua (GT)

etan Ana rahminde çocuğun içinde gelişip yetiştiği ve doğumdan hemen sonra düşen parça (İH)

etek (I) Oyuk, hendek (BM)

eten Ana rahminde çocuğun içinde gelişip yetiştiği ve doğumdan hemen sonra düşen parça (İH)

etez Vücut (CC)

eṭıbbā *Ar.* Tabipler, hekimler (GT)

etil- Yapılmak, edilmek (CC)

etiz Vücut (CC)

etiz- Ulaştırmak, iletmek, yetiştirmek (CC)

etmek Ekmek (BM, CC, KFT, Kİ, KK, TA)

etmekçi Ekmekçi, fırın (CC, TA)

etmeksiz Ekmeksiz (TA)

etteḥiyyāt *Ar.* Namaz oturuşunda okunan dua (İM)

etükli Mesi olan, çizmeli (İM)

e‘ūẕübillāh *Ar.* “Allah’a sığınırım” anlamında bir söz (Gİ, İM)

e‘ūẕübillāhimine’ş-şeyṭāni’r-racīm *Ar.* “Taşlanmış şeytandan Allah’a sığınırım” anlamında bir söz, dua (Gİ, İM, MS)

ev *Ar.* Veya (MG)

ev- Acele etmek (İM, Kİ)

evangelim İncil (CC)

evc *Ar.* En yüksek nokta (GT)

evdaş Bir evde oturup birbirini tanıyanlar (Kİ)

evdeş Eş, hanım (KFT)

evdü- Yemişi toplamak (İH)

evdür- Acele ettirmek (İM)

evet Evet (tasdik edatı) (CC, DM, Kİ, KK)

evlik Ev için gerekli eşya (İH)

evlü (I) Evli, evlenmiş olan (KFT, Kİ)

evlü (II) Ev sahibi (KFT, TA)

evrād *Ar.* Zikir, Allah'ı tesbih etmeler (GT)

evren Büyük yılan (DM)

evri- Üfürmek, şişirmek (TA)

evşen Yavşan da denilen köklü ot ya da çalı (İH)

evşet- Alışmak, munis olmak (Kİ)

evür- Evirmek (BV)

evvābīn *Ar.* Beş vakit namaz dışında kılınan nafile namaz, kuşluk namazı (Gİ, KF)

evvelā *Ar.* İlk önce (Gİ)

eyā *Ar.Fars.* Ey, hey (GT, MG)

eydil- Söylenmek, konuşulmak (Gİ, KF, MS)

eyeg Eye kemiği (TA, TZ)

eyegü Eye kemiği (BV, Kİ)

eyer Eyer (CC, DM, Gİ, KF, KFT, Kİ, KK, TA)

eyerçi Eyerci (CC, DM)

eyerle- At vb. eyerlemek (Gİ, KF, Kİ, KK, RH, TA, TZ)

eyerlen- Eyerlenmek (TZ)

eyert- İçini dışını iyice araştırıp aslına ermek (İH)

eygenle- Oyalanmak (Kİ)

eygi İyi, güzel (CC, TA)

eygilik İyilik (CC)

eygir (I) Siyah renkli at (Kİ)

eygir (II) Yanık kırmızı (TA)

eygü İyi (İH, KFT, Kİ)

eygülik İyilik (GT)

eygülük İyilik (GT)

eygüsüz Kötü (KFT)

eyi İyi, güzel (TZ)

eyiddür- Söyletmek (KFT)

eyidilin- Söylenilmek (KFT)

eyidinil- Söylenilmek (KFT)

eyidmeklik Söyleme, deme (KFT)

eyin Kürek kemiğinin bulunduğu yer, insanın arka tarafı, sırt (Kİ)

eylediçaḳ -nca, -dığı zaman (BM)

eyle kim Öyle ki, o tarzda ki (BM)

eylen- (I) Dönmek, döndürmek (MS)

eylen- (II) Yapılmak, meydana getirilmek (KFT)

eylen- (III) Deri terbiye edilmek (İM)

eylenmiş Sepilenmiş, tabaklanmış (TZ)

eylet- Hedef aldırmak (GT)

eylin- Dokunmak, elini sürmek (TA)

eyn Cuma günü (TZ)

eynek Tek biricik (CC)

eynelik Haftalık (TZ)

eyneştir- Bir şeyi gereği gibi araştırıp soruşturmak (İH)

eysik Eksik (CC)

eyü İyi, güzel (İH)

eyürle- Eğilmek, meyletmek (BM)

eyürlen- Eğilmek, meyletmek (BM)

eyvāh *Fars.* Eyvah, yazık (KF)

eyvi Helâ (TA)

eyyām *Ar.* Günler (Gİ, GT)

ez- (I) Ezmek (RH)

ez- (II) Erimek, eritmek (KK)

ezber tut- Ezberlemek (TA)

ezdür- Eritmek (TA)

eze Teyze (Kİ)

ezelī *Ar.* Önceliksiz, başlangıçsız (Gİ, İM, KF)

ezell *Ar.* En aşağı, en adî (GT)

ezik Düşkün, zavallı (CC)

eziyyet *Ar.* Eziyet, cefa (GT)

F

fācir *Ar.* Günahkâr (Gİ, İM, KF, KFT)

fafla- Sıkıntıdan pof pof etmek (İH)

faḳ Tuzak (İH)

fāḳa *Ar.* Fakirlik, yoksulluk (GT)

faḳīh (I) *Ar.* Fıkıh âlimi (Gİ, İM, KF, KFT, MS)

faḳīh (II) *Ar.* (Âmil kelimesinin yanında) Muallim (GT)

faḳḳāḥ *Ar.* Ezhar otunun çiçeği (BV)

faḳme *Ar.* Alt dudağı sakık at (BV)

faraḳ *Ar.* Bir ağırlık ölçüsü (İM)

farāyiż *Ar.* Farzlar (İM)

fāriġ *Ar.* Ayrılmış (BV, GT, İM, KFT)

fāris *Ar.* Binici (BV, GT, MG)

fārisī *Fars.* Farsça (BV, İM, KFT)

fārislıḳ *Ar.+T.* Binicilik (BV, MG)

fārislik *Ar.+T.* Binicilik (BV, MG)

farḳ *Ar.* Fark, ayrılık (Gİ, GT, İM, İN, KF, KFT)

fārsī *Ar.* İran'a ait (MG)

farżlıḳ *Ar.* Farz olma (İM)

faş *Ar.* Yüzük kaşı (KFT)

fāsıḳlıḳ *Ar.+T.* Günahkârlık (İM)

fāsid (I) *Ar.* Fesat çıkaran (BV, Gİ, KF, MS)

fāsid (II) *Ar.* Yanlış, bozuk (Gİ, GT, İM, İN, KFT, MG)

fāsidlıḳ *Ar.+T.* Bozukluk, yanlışlık (İM)

faşīl *Ar.* Aile (Gİ)

fāṭır *Ar.* Ilık, sıcakça (BV)

fāżīḥat *Ar.* Utanmazlık, rezillik, alçaklık, edepsizlik (GT, KFT, MG)

fecel *Ar.* Bir bitki (BV)

fecr (I) *Ar.* Sabaha karşı (Gİ, KF, İM)

fecr (II) *Ar.* Sabah namazı (İM)

feḫaz *Ar.* Yan başından incik kemiğine kadar olan kısım (BV)

fehid *Ar.* Yabanî bir hayvan, tazı (KFT)

feḥim *Ar.* Köpük (BV)

felāḥ *Ar.* Mutluluk, felâh (GT)

felüs *Ar.* Bir cins para (İM)

fer' *Ar.* Ayrıntı (KFT, İN)

ferāġat *Ar.* Vazgeçme, el çekme (GT)

feraḥ *Ar.* Sevinç, sevinme, ferahlık (Gİ, GT, İM, KF)

ferc *Ar.* Kadının tenasül uzvu (BV, Gİ, GT, İM, KF, KFT)

fere Parça (KK)

ferke *Ar.* Ok atarken sağ eli hızla geriye çekmek, sağ baş parmakla,

şehadet parmağını birlikte çekmek (İN)

fersaḫ *Ar.* Bir uzunluk ölçüsü birimi (İM, KFT)

ferve *Fars.* Kürk, kürklü kaftan (GT, İM)

ferveçilik *Fars.+T.*. Kürkçülük (GT)

fesaḫ *Ar.* Atın ön ve arka ayakalrındaki sancı (BV)

feṣāḥat *Ar.* Güzel söz söyleme (GT)

fetā *Ar.* Genç, yiğit, mert (GT)

fetāvā *Ar.* Fetvalar (Gİ, İM, KF)

fetḥ *Ar.* Fetih, ele geçirme (GT, İM)

fetl *Ar.* Hasmın süngüsünü süngüyle uzaklaştırma (MG)

fettān *Ar.* Fitne ve fenalık yapan (GT)

fevt *Ar.* Kaybetme, kaçırma (Gİ, GT, İM, İN, KF)

fezā *Fars.* Can bağışlayan, gönüle ferahlık veren cana can katan (GT)

feżāyil *Ar.* Faziletler (KF)

fıḳḥ *Ar.* Fıkıh ilmi (Gİ, İM, KF, KFT)

fıḳırda- Fıkırdamak, fıkır fıkır yapmak (İH)

fınduḳ *Ar.* Fındık (DM)

fısḳ *Ar.* Hak yoldan çıkma (GT, İM, KFT)

fışār *Ar.* Sıkıcı, sıkan, sıkıp suyunu çıkaran (KFT)

fışıltı Fış fış ses çıkarmak (İH)

fıṭnat *Ar.* Anlayış, zekâ, zihnin her şeyi çabucak anlayışı (GT)

fıṭra *Ar.* Fıtır sadakası (Gİ, İM, KF)

fi'al *Ar.* İşler (KF)

fidā (I) *Ar.* Fidye, can kurtarma karşılığı verilen bedel (Gİ)

fidde Gümüş (BV)

fig (Hayvan yemi olan) fiğ (İH)

fīhi *Ar.* "İçinde" anlamında bir söz (MS)

fi'l- cümle *Ar.* Neticede, sonunda (GT)

firāvān *Fars.* Çok (GT)

firencī *Fars.* Bir kılıç çeşidi (MG)

firenç *Fars.* Frenk (GT)

fişādiyye *Ar.* Kan aldırdıktan sonra bağlanan şey (İM)

fitile Ağırlık ölçüsü birimi (BV)

fodulluḳ ḳıl- Yaramazlık etmek (İH)

forçu Fırça (İH)

fuḫret *Ar.* Övünme (KF)

fuḳ *Ar.* Okun gezini kirişin üzerine koymak (İN)

ful *Ar.* Bakla, fasulye (BV, KFT)

fulus *Ar.* Bir cins para (İM)

furḳān *Ar.* Kur'anıkerim (İM)

furūn *Ar.* Fırın (İM, KFT, TA)

furūnçı *Ar.+T.* Fırıncı (İM, KFT, TA)

fustuḳ *Ar.* Fıstık (İM)

fusūḳ *Ar.* Ahlâksızlık, azgınlık (GT)

fuşār *Ar.* Sıkıcı, sıkan, sıkıp suyunu çıkaran (KFT)

fūtune *Ar.* Bir bitki (BV)

fużalā *Ar.* Fazıllar (GT)

fużūlī *Ar.* Gerekli şey (İM, KFT)

fücūr *Ar.* Ahlâksızca sefahat (GT, KFT)

fülfül *Ar.* Karabiber (BV)

füls *Ar.* Bir cins para (İM)

fülūs *Ar.* Bir cins para (GT)

fütūh (I) *Ar.* Üstünlük (GT)

fütūh (II) *Ar.* Ferahlık (GT)

fütüvvet *Ar.* Cömertlik, mertlik (GT)

Ġ / G

ġabānet *Ar.* Aldanma, hayal kırıklığına uğrama, hayıflanma (GT)

ġabn-ı fāḥiş *Ar.* Alış verişte aldatılma (İM)

ġaddār *Ar.* Gaddar, zalim (GT)

ġafūr *Ar.* Bağışlayan (Allah) (GT)

ġālibā *Ar.* Galiba (GT)

ġāliblıḳ *Ar.+T.* Yenme (İM)

ġaliye *Ar.* Misk ve amberden yapılmış güzel kokulu siyah bir macun (RH)

ġalīẓ *Ar.* Kaba, iri (MG)

ġamgīn *Ar.Fars.* Kederli, tasalı (GT)

ġamidiyye *Ar.* Bir Arap kabilesi (KFT)

ġamus *Fars.* Manda, camız (BM)

ġamze *Ar.* Süzgün ve göz ucu ile bakış (GT)

ġanır- Bükmek, eğmek, kırar gibi yapmak (İH)

ġanīlıḳ *Ar.+T.* Zaenginlik (Gİ, KFT)

ġanīmetlik *Ar.+T.* Ganimet malı (İM)

ġar Bir bitki (BV)

ġār *Ar.* Mağara (GT, İM)

ġarab *Ar.* Gözyaşı akan damar (İM)

ġaraf Bir bitki (BV)

ġarāmet (I) *Ar.* Azap (GT)

ġarāmet (II) *Ar.* Borç, borç ödeme (İM, KFT)

ġaranful *Ar.* Karanfil (CC)

ġarazsız *Ar.+T.* Kötü niyetli olmaksızın (İM)

ġāret *Ar.* Yağmalama, çapulculuk (GT, İM)

ġarġara *Ar.* Suyu boğazda oynatıp çıkarma (Gİ, İM, KF)

ġarġı Kargı (Kİ)

ġarīḳ *Ar.* Hasım, rakip (MG)

ġārim *Ar.* Alacaklı (İM)

ġarīm *Ar.* Boğulma, batma (BV, GT, İM)

ġarḳa *Ar.* (Suya) batmış (GT)

ġarre *Ar.* Mağrur (GT)

ġaṣb *Ar.* Zorla alma (İM, KFT)

ġavḳaz Çalı (İH)

ġāvurlik *Ar.+T.* Kâfirlik (KK)

ġaybet (I) *Ar.* Kaybolma (Gİ, GT, MS)

ġayır Çakıl, kum (İH)

ġāyiblıḳ *Ar.+T.* Kaybolma, belirsizlik (KFT)

ġāyiblik *Ar.+T.* Kaybolma, belirsizlik (İM)

ġayrla- *Ar.+T.* Değiştirmek (İM)

ġayrlan- *Ar.+T.* Değiştirilmek (İM)

ġazā *Ar.* Din, vatan, millet uğrunda yapılan savaş (KF, İN)

ġażālıḳ (I) *Ar.+T.* Kutsal savaş (Gİ, KF)

ġazālıḳ (II) *Ar.+T.* Gazilik (MS)

ġāzilıḳ *Ar.+T.* Gazilik (İN)

ġāzilik *Ar.+T.* Gazilik (İM)

gebr *Fars.* Ateşe tapan, Mecusî (GT)

gedāyīlik *Fars.+T.* Dilencilik (GT)

geh *Fars.* Kimi zaman, bazen (GT)

genc *Fars.* Hazine (GT)

genç Taze, körpe çocuk (İH)

gensiz getir- Gelmeye mecbur olmak, ister istemez gelmek (İH)

gepölüç Çörek (İH)

gerdeme Bitkisel ilâçlardan (İH)

geri ḳayıḳ- Giderken geri dönmek (İH)

germ *Fars.* Hararet (MG)

gerüz Abdesthane ve bulaşık lağımı (İH)

gev- Çiğnemek, ezmek, gevelemek (İH)

gevzenlik Ahmaklık, bilir bilmez söylemek (İH)

geyin Hayvanın rahmi (İH)

geyiş Boynu gövdesi içine geçmek, başı öne düşüp sırtı arkaya domalma hâli (İH)

geykirde- Korkmak, kemikleri birbirine girmek, tüyleri ürpermek (İH)

geyrek Eye kemiği yumuşaması (İH)

geze gel- Ziyaret etmek (İH)

gezegen Dolaşan, tavaf eden (İH)

ġıdā *Ar.* Yiyecek, insanı besleyen şeyler (Gİ, GT, İM, KF)

ġıḳ yoḳ Verilen sözden dönülmez (İH)

ġınā *Ar.* Dal, çubuk (MG)

ġırbāl *Ar.* Kalbur, elek (GT)

ġıriy *Fars.* Bağrışma, çığlık (GT)

giçik Kaşınma, gidişme (İH)

gil *Fars.* Kil (GT)

ginren- Hayvanın yaramazlaşması, huylanması (İH)

girān su *Fars.+T.*. Temiz, tatlı su (TA)

girçek it- Doğrulamak (BM)

girde Tandırda pişen ince ekmek (İH)

givir- (I) Büküştürmek, sokuşturmak (İH)

givir- (II) (Sancı) kıvırmak, iki büklüm yapmak (İH)

goli Bütün işe yaramayanları bir işi temizlemek için çağırma (İH)

ġoyuḳ et- Söylemek, demek (İH)

göçek ḳuşu Yazın içeri, kışın sahile veya çöle uçan kuş (İH)

gödrü Yaramaz, kötü adam (İH)

gögüs tigresinin içi Sine, göğüs denilen sinenin hududu (İH)

gökçek Pek sevimli, cana yakın (İH)

göl baġası Balıkçıl (İH)

gömren Ada soğanı (İH)

gömren- İçinden hiddetle söylenmek, homurdanmak (İH)

gönçük Elbisenin iç cebi (İH)

gönder- Göndermek (KF)

göñli mutun mutun gel- Mahzun olarak gelmek, kalbi üzüntülü gelmek (İH)

gönül- Yönelmek, bir yönü tutup gitmek (İH)

göremez Süt çalınmış yoğurt, bir tür peynir (İH)

götürüsü Hepsi, tamamı (İH)

gövele- Kalbur ile çalkalamak (İH)

göy- Bir noktaya göz dikip bakmak, beklemek (İH)

gözer Geniş delikli büyük kalbur (İH)

göz örtüsü Yalnız gözü saklayan örtü, peçe (İH)

ġubār *Ar.* Toz (GT, İM)

ġulāf *Fars.* Gül, gül suyu (İM)

ġulām *Ar.* Erkek çocuk (BV)

ġuldura- Karnı gur gur yel sesi vermek, guruldamak (İH)

ġulġul *Ar.* Kuşların ötmesi, bülbülün feryadı, ötüşmesi (GT)

ġulūl *Ar.* Ganimet malından çalmak (MS)

ġūre *Fars.* Koruk (GT)

güçemle- Israr etmek, zorla yapmaya mecbur etmek (İH)

güçeymen Baş örtüsü (İH)

güçüken Kartal cinsinden bir kuş (BM, Kİ)

güdük (I) Kesik, kırık, ucu çomak gibi kalmış (İH)

güdük (II) Kuyruğu kesik köpek (İH)

güdük (III) Kuyruksuz tavuk (İH)

güftār *Fars.* Söz (GT)

güher *Fars.* Mücevher (GT)

güher-bār *Fars.* Cevher yağdıran (GT)

gül- Ayağını uzatmak (İH)

gülāb *Fars.* Gül, gül suyu (TA)

gülāf *Fars.* Gül, gül suyu (CC, DM, Kİ)

gül-beden *Fars.Ar.* Gül bedenli, vücudu gül gibi olan (sevgili) (GT)

güldürde- Güldür güldür ses vermek (İH)

gülef *Fars.* Gül, gül suyu (KK, MS, TZ)

gülgūn *Fars.* Gül renkli, pembe (GT)

gülistān (II) *Fars.* İran edibi Sadi'nin meşhur eseri (GT)

gül-ṣıfāt *Fars.Ar.* Gül gibi, çiçek gibi, gül sıfatlı (GT)

gümbürtü Davul gibi şeylerin sesi (İH)

gümele Avcı evi (İH)

gümlüç Tatarcık, gürp düşen (İH)

günlük Buhurdanda yakılan bir tür ağaç (Kİ)

güpür güpür Gümbür gümbür ses vererek (İH)

güre Kendini beğenmiş, mağrur, azametli (İH)

gür gür yan- Ateşin gürleyerek yanması (İH)

güveç Topraktan yapılan bir tür tencere (İH)

güveli- Şaşırak sağa sola koşmak (İH)

güvle- (Kulağı) uğultu yapmak (İH)

güyegü ot Kebaba saçılan bir oti güveyi otu (İH)

güyegü otı Kebaba saçılan bir oti güveyi otu (TA)

güzāfe *Fars.* Boş, gereksiz (KFT)

güẕer *Fars.* Geçme, geçiş (GT)

H

ḥa *Ar.* Arap alfabesinin 27. harfi (İM)

ḥabbe *Ar.* **1.** Kabarcık (BV) **2.** (Hububat için) tane (GT, İM)

ḥabbetü'l-ḫażrā Ar. Çitlenbik meyvesi (RH)

ḥabsla- *Ar.+T.* **1.** Hapsetmek, hapse atmak (KFT) **2.** Hareketsiz tutmak, bırakmamak (MG)

ḫacālet *Ar.* Utanma, mahcubiyetle şaşırma (GT)

ḥacāmat *Ar.* Kan aldırma (BV, İM, KFT)

ḥacer *Ar.* Taş (GT)

ḥacetsiz *Ar.+T.* İhtiyacı olmayan (İM)

ḥacībe *Ar.* İki yanbaşı kemiği (BV)

ḫacīl *Ar.* Utanmış, mahcup (Gİ, GT)

ḫaclet *Ar.* Utanç (GT)

ḥadaḳ Çivi, çengel, mıh (CC)

ḥadde *Ar.* Madenleri ince tel olarak çekmeye yarayan alet (İN)

hādi *Ar.* Bir bitki (BV)

ḫaḍrā *Ar.* Yeşil, yeşillik (BV)

ḫafīf *Ar.* Hafif (BV, Gİ, İM, KF, KFT)

ḥafikeyn *Ar.* Doğu ve batı tarafları (BV)

hā'il *Ar.* Korkunç (GT)

ḥaḳ (III) *Ar.* Bir şeye veya kimseye ait olan pay, hisse, hak (Gİ, GT, İM)

ḥaḳ (IV) *Ar.* Hak, hukuk (İN, KF, KFT)

ḥaḳ (VI) *Ar.* Konu, husus (İN)

ḥaḳ (VII) *Ar.* Kuvvetlendirme edatı (MS)

ḥaḳīḳī *Ar.* Doğru, gerçek (Gİ, İM)

ḥakīm (I) *Ar.* Allah'ın isimlerinden (GT)

ḥakīm (II) *Ar.* Hikmet sahibi, bilge (Gİ, GT, İM, KF, KFT)

ḥaḳḳullāh *Ar.+T.* Tek Allah (KF)

ḫāl (II) *Ar.* Dayı (CC)

hala Köy (CC)

ḫalāllaş- *Ar.+T.* Helâlleşmek (İM)

ḫālāt *Ar.* Hâller, durumlar (BV)

ḫalāvāt *Ar.* Halâvetler, tatlılıklar, şirinlikler (GT)

ḫalāvet *Ar.* Tatlılık, şirinlik; zevk (GT)

ḫalebli *Ar.+T.* Halepli, Halep şehrinden olan (KK)

ḫalġan Artık, arta kalan, kalıntı (CC)

ḫalḫal *Ar.* Arap kadınların ayak bileklerine taktıkları bilezik (BV, KFT)

ḫalı *Fars.* Halı (DM, TZ)

ḫalıfe *Ar.* Gebe deve (İM)

ḫālī *Ar.* Şimdi, henüz (GT)

ḫalīl *Ar.* Hz. İbrahim, İbrahim peygamber (GT)

ḫalīlullāh *Ar.* Hz. İbrahim, İbrahim peygamber (Gİ)

ḫālīm *Ar.* Yumuşak huylu, halim (Gİ, GT, İM, KF)

ḫālişlıḳ *Ar.+T.* Samimiyet (İM)

ḫāliş muḫliş *Ar.* Samimî olarak (İM)

ḫalḳ (I) *Ar.* Boğaz, hançere (GT)

ḫalḳ (II) *Ar.* (Güzel) ses (GT)

ḫalḳ (II) Yaratılış (GT)

ḫall *Ar.* Çözme (GT)

ḫalt *Ar.* Karıştırma (BV)

ḫalta *Ar.* Köpeğin boynuna takılan ağaç vb. (İH)

ḫalvāçı *Ar.+T.* Helvacı (DM)

ḫalvet *Ar.* Yalnız kalma, tenhaya çekilme (Gİ, GT, İM, KF, KFT)

ḫām *Ar.* Pamuktan yapılmış kaba kumaş (MG)

ḫamal *Ar.* Hamal, yük taşıyan insan (CC)

ḫamāme *Ar.* Bir bitki (BV)

Hāmān *Ar.* Firavun'un baş veziri, Haman (GT)

hamaşa Adet, töre (TZ)

ḫamāyil *Ar.* Omuzdan çapraz asılan bağ (GT, MG)

ḫāme *Ar.* Toyağın iki yanının büyüklüğü (BV)

ḫamır (I) *Ar.* Bilek altındaki fazlalık (BV)

ḫāmis *Ar.* Beşinci (Gİ, KF, KFT)

ḫamiye *Ar.* Tonyağın yanları (BV)

ḫaml *Ar.* Atıf, isnat (Gİ, GT, İM, KF)

ḫammāl *Ar.* Hamal, yük taşıyan insan (GT, KFT)

ḫammām *Ar.* Hamam, sıcak kaplıca (GT, İM, KFT)

ḫammārā *Ar.* Şarapçı dükkanı, meyhane (GT)

hāmmi *Ar.* Bir tür hastalık (BV)

ḫammuş *Ar.* Bir tür bitki (BV)

ḫamrā *Ar.* Kırmızı, kızıl (GT)

ḫān *Fars.* Sofra (İM, KFT)

ḫanāzīr *Ar.* Domuzlar (BV)

ḫandaḳ *Ar.* Hendek, çukur (BV, Gİ, GT, İM, KF)

ḫandiḳun *Ar.* Bir tür bitki (BV)

ḫānekī *Ar.* Vücutta bir bölge, ağız tavanı, damak (BV)

ḫanḫan *Ar.* Bir tür bitki (BV)

hanı Hani, nerede (TZ)

ḫānıḳāh *Ar.* Tekke, hankah (GT)

ḫanıs *Ar.* Kemiğin parçalanmış olması (BV)

ḫanış *Ar.* Yemini yerine getirmeme (KFT)

ḫannān *Ar.* Çok acıyan, çok acıyıcı (Allah'ın sıfatlarından) (Gİ, KF)

hantaz Hantal, iri yarı, dört köşe yakışıksız adam (İH)

ḫānumān *Fars.* Ev, bark, yuva (GT)

ḫanut *Ar.* Ölü için kullanılan ilâç, ot (İM)

ḫanẓal(e) *Ar.* Ebu Cehil karpuzu da denilen meyve, acı hıyar (RH)

hapazla- Avucunu doldurarak almak (İH)

ḫar *Fars.* Eşek, merkep (GT)

ḫār *Fars.* Hor, hakir, aşağı (İM)

ḫarābāt *Ar.* Genelev (CC)

ḫarācī *Ar.* Haraçla ilgili (İM)

ḫarām (II) *Ar.* Kâbe (GT)

ḫarāmī *Ar.* Hırsız, haydut, harami (Gİ, GT, KF)

ḫarāmlıḳ *Ar.+T.* Haram olma (İM)

ḫarām-zāde *Ar.Fars.* Haramzade, piç (GT)

ḫaran *Ar.* Atın çifte atma ve ısırma huyunu öğrenmesi (BV)

ḫarb *Ar.* Savaş, harp (Gİ, GT, İM, KF, MG)

ḥarbaḳ *Ar.* İlâç, zambakgillerden bir bitki (RH)

ḫarbī *Ar.* Bir ok atış şekli (İN)

ḫarc *Ar.* Harç, masraf (CC, GT, İM, KF)

ḥāre *Ar.* Semt, mahalle (Gİ)

ḥarekāt *Ar.* Hareketler (GT)

ḥarem *Ar.* Hac mevsiminde ihrama girilen yerden itibaren Kâbe'ye doğru olan kısım (GT, İM)

ḥaremeyn *Ar.* Mekke ile Medine (İM)

ḥarfī *Ar.* Harfe ait (KF)

ḥārışa *Ar.* Deride çizik yoluyla açılan yara (KFT)

ḫāric *Ar.* Dışarı, dışarıya doğru (İM, MG)

ḫāricī *Ar.* Hz. Aişe'ye isyan eden (İM)

ḥarīr *Ar.* İpek (Gİ, GT, İM, KF, KFT, MG)

ḥāris *Ar.* Muhafız, bekçi (GT)

ḥārişa *Ar.* Bir cins baş yarığı (İM)

harla- Har har yanmak (İH)

ḫarman *Fars.* Harman, harman yeri (BM)

ḥarūn *Ar.* İlerleyeceği yerde gerileyen veye duran at, huysuz at (MG, RH)

hasal Nöbet, nöbetçi (CC)

ḥasefe *Ar.* Erkeklik uzvunun başı (KFT)

ḫāṣekī *Ar.* Hükümdarın yakını, has adamları (GT, MG)

ḥasenāt *Ar.* İyilikler, iyi hâller, hayırlı işler (Gİ, KF)

ḥasene(t) *Ar.* İyilik, iyi hâl, iyi iş (Gİ, İM, KF)

ḫasīb *Ar.* Gülistan Tercümesi'ndeki hikâyede, Harun Reşid'in Mısır'ı fethettiği zaman, firavunlara nisbetle Mısır'ın başına getirdiği nakledilen zenci köle, Huseyb olarak da bilinir (GT)

ḫaşīm *Ar.* Düşman, iki düşmandan biri (KF)

ḫasīs (I) *Ar.* Cimri, hasis (GT)

ḫasīs (II) Alçak, insanı küçülten (GT)

ḫāṣiyyet *Ar.* Kuvvet, tesir (GT, MG)

ḫaṣletlü *Ar.+T.* Hasletli, iyi huylu (RH)

ḫaṣm *Ar.* Düşman, hasım (Gİ, GT, İM, KF, KFT)

ḫāṣṣa *Ar.* **1.** Bir kimseye ya da bir şeye özgü olan (BV, İM, İN) **2.** Özellik (İM, İN)

ḫāṣṣaten *Ar.* Bilhassa, özellikle (Gİ, GT, MG)

ḫastalan- *Fars.+T.*. Hastalanmak (TZ)

ḥaşaḳriş *Ar.* Kurumuş cerahat (RH)

ḥaşem *Ar.* Maiyet, hizmette bulunanlar, tebaa, ordu (GT)

ḥaşeri *Ar.* Haşarı, terbiyesiz, kötü adam (İH)

hāşime *Ar.* Baş yarığının bir türü (İM)

ḫaşīnlik *Ar.+T.* Sertlik (İM)

ḥaşv *Ar.* Yün (MG)

ḥaṭab *Ar.* Tehlike (GT, İM, MG)

ḫaṭāblıḳ *Ar.+T.* Odun (KFT)

ḫaṭa(y) Doğu Türkistan (GT)

ḫatımlama- *Ar.+T.* Mühürlemei kapatma (KFT)

ḫatımlı *Ar.+T.* Mühürlü (KFT)

ḫatımsuz *Ar.+T.* Mühürsüz (KFT)

ḫatın *Ar.* Tamamlama, kapatma (KFT)

hātīf *Ar.* Gizli (İM)

ḫaṭīra *Ar.* Mezar (İM)

ḫaṭmī *Ar.* Çiçekleri hekimlikte kullanılan bir bitki, hanım çiçeği (BV)

ḫatra *Ar.* Kabza tutan sol elin yayla birlikte boşalması, kurtulması (İN)

ḫaṭṭābiyye *Ar.* Bir Arap kabilesi (KFT)

hav Atın bir kavis çizerek tekrar geldiği yola, çizgiye geri dönmesi (MG)

ḫavāle (I) *Ar.* Bir işi veya bir şeyi başkalarına bırakma (GT, İM)

ḫavāle (II) *Ar.* Gönderme (KFT)

ḫavālī *Ar.* Çevre, etraf (Gİ, KF)

havan Havan (BV)

ḫavāricī *Ar.* Hariciler (İM, KFT)

ḫavāyic *Ar.* İhtiyaçlar (Gİ, İM, KF)

ḫavel *Ar.* Görmeme hastalığı (BV)

ḫavale *Ar.* Bölge, havali (RH)

ḫavşeb *Ar.* Köstek yeri (BV)

hayat Evin avlusu, etrafı çevrilmiş meydanlığı (İH)

haybatlı *Ar.+T.* Heybetli, gösterişli (CC)

ḫāye *Fars.* Haya, yumurta, husye (İM)

ḫayḫay Atı harekete geçirmek için söylenen ünlem (RH)

ḫayırlıḳ *Ar.+T.* İyilik (KF)

ḫāyıṭ *Ar.* Duvar (BV, MG)

ḫāyil (I) *Ar.* Kısır hayvan (BV)

ḫāyil (II) *Ar.* Engel, mânia (Gİ, KF)

ḫayl (I) *Ar.* At (BV)

ḫayl (II) *Ar.* Kabile (GT)

ḫaylı *Fars.* Epeyce, çok, hayli (GT, TZ)

ḫayme *Ar.* Çadır (Gİ, GT, İM, KF, KFT)

ḫayrāt *Ar.* Hayırlar (İM)

ḫayret *Ar.* Şaşma, hayret (GT)

ḫayrlıḳ *Ar.+T.* İyilik (Gİ)

ḫayvān (I) *Ar.* Canlılık, hayat (GT, KF)

ḫayy *Ar.* Canlı, diri (Allah) (GT)

ḫayyāt *Ar.* Terzi (KFT)

ḫayye'ale'l-felāḥ *Ar.* "Kurtuluşa gelin" anlamında ezanda geçen bir söz (İM)

ḫayye'ale'ṣ-ṣalāt *Ar.* "Namaza gelin" anlamında ezanda geçen bir söz (İM)

hāẕā *Ar.* Özellikle, bu (CC)

ḫaẓam *Ar.* Hızla yürümek (BV)

ḫażar *Ar.* Barış hali (GT)

ḫaẕer *Ar.* Sakınma, kaçınma (Gİ ,GT, KF)

ḫaẕf *Ar.* Aradan çıkarma (Gİ)

ḫāẕıḳ *Ar.* Usta, mahir (BV, GT, MG)

ḫāżırlıḳ *Ar.+T.* Hazırlık (İM, KFT)

ḫażīre *Ar.* Mezar (İM)

ḫażrā *Ar.* Yeşillik (GT)

ḫaẓẓ *Ar.* Zevk, haz (GT)

hecā *Ar.* Hece (İM)

hecīn *Ar.* Deve (BV)

hecr *Ar.* Hicran, ayrılık (GT)

hegbe *Ar.* Heybe, hurç (DM, İH)

ḥekim *Ar.* Hekim, doktor (CC, GT, İM)

helaklik *Ar.+T.* Mahvolma, helâk olma (Gİ, GT, İM)

helīlec (I) *Ar.* Tohumları müshil olarak kullanılan bir bitki (Gİ, KF, RH)

helīlec (II) *Ar.* Hindistan cevizi (İM, KF)

helyūn *Ar.* Kuşkonmaz (BV)

hemdāniyye *Ar.* Bir Arap kabilesi (KFT)

hemdem *Fars.* Yakın arkadaş, dost (GT)

hemm *Ar.* Gam, keder, tasa (KF, KFT)

hemyān *Fars.* Büyük kese, heybe (GT)

herekli baġ Çubukları ağaçları bağlanıp çadır gibi yapılmış (İH)

herevī *Ar.* Bir altın çeşidi (KFT)

hersek Erkeğe düşkün kadın (CC)

hersekçi Fahişe, iffetsiz, namussuz (CC)

herze *Fars.* Saçma söz, hezeyan (BM)

heş *Ar.* Ağır keten örtü (CC)

hevā (I) *Ar.* Heves, istek, arzu (BV, İM, KF, KFT)

hevān *Ar.* Aşağılık, horluk (BV)

heybetlü Ar.+T. Heybetli, gösterişli (KFT)

heyhāt Ar. Yazık (ünlem edatı) (GT)

heyyin Ar. Kolay (Gİ, İN, KF)

hezīme Ar. Koşarken kişneyen at (BV)

ḥıcāmat Ar. Kan aldırma (KF)

ḥıçıp Ar. Perde çavuşu, sarayın ileri gelen hademesi (İH)

ḫıffet Ar. Hafiflik (GT)

ḫıfẓ Ar. Saklama, ezberleme (GT, İM, KFT)

ḫıfża Ar. Kelimenin sonunu kesre kılmak (Gİ)

ḫıḳāḳ Ar. Dört yaşına girmiş develer (İM)

ḫıḳḳa Ar. Dört yaşına girmiş deve (İM)

ḫılıṭ Ar. Safra (BV)

ḫımār (I) Ar. Kadınların baş örtüsü (İM, KF)

ḫımmāṣ Ar. Nohut (İM)

ḫımmış Ar. Nohut (KFT)

ḫınān Ar. Yara (BV)

ḫınduḳuḳ Ar. Kara yara (BV)

hıra bol- Alıklaşmak, şaşırıp kalmak (İH)

ḫırāmān Fars. Salınarak, salına salına (yürüme) (GT)

ḫırāset Ar. Koruma, muhafaza (GT)

ḫırdal Ar. Hardal (BV)

hıjıldı 1. Hışıltı, göğsün hış hış ötmesi (İH) **2.** Rüzgârdan ağaçların hışıldaması (İH)

ḫırḳa Ar. Hırka, önü açık kollu kazak (BV, GT, İM, KF)

ḫırmen *Fars.* Harman, harman yeri (İH, TA)

ḫırva‘ *Ar.* Bir bitki (BV)

hıryar Tekit sözü, muhakkak (İH)

ḫırz *Ar.* Sığınak (İM, KFT)

ḫışāl *Ar.* Huylar, tabiatlar (GT)

ḫışım *Ar.* Hısım, akraba (BM, İH, KF)

ḫısset *Ar.* Hasislik, cimrilik (GT)

ḫışım *Ar.* **1.** Gazap, kin (İH) **2.** Ağır surette birine kızmak (İH)

ḫışīn *Ar.* Haşin (BV, İN)

ḫışīnraḳ *Ar.+T.* Haşince (BV)

ḫıtān *Ar.* Duvarlar (KF)

ḫıṭmī *Ar.* Çiçekleri hekimlikte kullanılan bir bitki, hanım çiçeği (BV, İM)

ḫıyār (II) *Ar.* Bir işi yapıp yapmama konusundaki serbestlik (BV, İM, KFT)

ḫıyārī *Ar.* Tercihli (KFT)

ḫızām *Ar.* Kolan (MG)

ḫibr *Ar.* Mürekkep (Gİ)

ḫibre(t) *Ar.* Tecrübe (GT)

ḫicāzī *Ar.* Hicaz yolcusu, hacca giden (GT)

hiçilik Küçüklük (KFT)

ḫiddet *Ar.* Öfke, kızgınlık, hiddet (GT)

ḫikāyāt *Ar.* Hikâyeler (GT, İM)

ḫilālla- (I) *Ar.+T.* Diş, kulak karıştırmak (KF)

ḫilālle- (II) *Ar.+T.* Parmakların arasını aralamak, açmak (İM)

ḫil‘at *Ar.* (Hükümdar tarafından verilen) elbise, kaftan (GT)

ḫilel *Ar.* Ara, aralık (İM)

ḫilm *Ar.* Yumuşak huy, yavaşlık (Gİ, GT)

himyā *Ar.* Para konulan kese (İM)

Hindī (I) *Ar.* Hint’e ait, Hindistan’a ait (BV, GT, KFT)

hindī (II) *Ar.* Bir kılıç çeşidi (MG)

hindibā *Ar.* Bir bitki (BV)

Hindūstān *Ar.* Hindistan (GT)

ḫink *Ar.* Çene (MG)

ḫisār *Ar.* Kale, hisar (GT)

ḫiṣṣār *Ar.* Kale (TA)

ḫiṣṣe *Ar.* Pay, hisse (GT)

ḫitān *Ar.* Sünnet, erkeklik organı (Gİ)

ḫōcadaş *Fars.+T.*. Aynı efendinin adamları, kulları, kapı yoldaşı (GT)

ḫōd *Fars.* Kendi, bizzat (GT)

ḫōd-rāy *Fars.* Kendi kafasına giden, kendini beğenmiş (GT)

holuncan *Fars.* Havlican (CC)

ḫōn *Fars.* Sofra, yemek (GT, İH)

hop *Fars.* Kötü, hatalı (CC)

ḫop- Çıkmak, kalkmak, yükselmek, yeniden dirilmek (CC)

ḫor- Sallanmak, yaylanmak (CC)

ḫora- Güçsüz, dermansız kalmak, dermansız, hâlsiz olmak (CC)

ḫorāsānī (I) *Fars.Ar.* **1.** Horasan bölgesi (MG) **2.** Horasanlı (GT)

ḫorāsānī (II) *Fars.Ar.* Bir çeşit süngü tutma şekli (MG)

horata eyle- Başkasıyla alay etmek, alaya almak (İH)

ḫorezm *Fars.* Harezm (GT)

ḫorla- (I) Horlamak, uykuda burnundan ses çıkarmak (İH, TZ)

ḫorla- (III) *Fars.+T.*. Güçsüzleştirmek, zayıflaştırmak (CC)

horon *Yun.* Horon (CC)

ḫortla- Horlamak, uykuda burnundan ses çıkarmak (İH)

ḫoryat *Ar.< Yun.* Hoyrat, kaba, muamele bilmez, sokulgan olmayan, vahşî, terbiyesiz (İH, TZ)

ḫoşdaş *Fars.+T.*. Samimî, dost (DM, TZ)

ḫoşnūd *Fars.* Razı, memnun (GT, İM)

ḫoşnūdluḳ *Fars.+T.*. Razılık, memnunluk (İM)

ḫoşraḳ *Fars.+T.*. Güzelce, iyice, hoşça (BV)

ḫotar- Tencereden tabağa yemek koymak, boşaltmak (CC)

ḫovan Arı kovanı (CC)

ḫovanlan- Böbürlenmek, övünmek (CC)

ḫovar- Övmek (CC)

ḫovat Küçük, ufak (CC)

ḫoyrat *Ar.< Yun.* Hoyrat, kaba, muamele bilmez, sokulgan olmayan, vahşî, terbiyesiz (GT)

ḫoz Ceviz (CC)

ḫubṣ *Ar.* Ayıp, kötülük, çirkinlik (GT)

ḫubūb *Ar.* Taneler (KFT)

ḫudde *Ar.* Atlarda bir hastalık (RH)

ḫuḳḳa *Ar.* Hokka (BV)

ḫuḳne *Ar.* Şırınga (BV, Gİ, İM, KF, RH)

ḫul‘ *Ar.* Ücret vererek karısını boşamak (İM)

ḫulāṣa *Ar.* Özet, öz (İN)

ḫulbe *Ar.* Hububattan olan şey (BV)

ḫulefā *Ar.* Halifeler (BV)

ḫulḳūm *Ar.* Boğaz, hançere (Gİ, KF)

ḫulle *Ar.* İki parçadan oluşan elbise, cennet bahçesi (Gİ, KF, KFT)

ḫulū‘ *Ar.* Nikâh mülkünü kadının kabulüne bağlı olarak ve özel tabirlerden biriyle ortadan kaldırmak (KFT)

ḫuluḳlu *Ar.+T.* Yaratılışlı, güzel huylu (KFT)

ḫumar *Ar.* İçki içtikten sonra gelen baş ağrısı (GT)

ḫumḳān *Ar.* Bir bitki (BV)

ḫumme *Ar.* Bir at hastalığı (BV)

ḫummış *Ar.* Bir bitki (BV)

ḫummiye *Ar.* Bir at hastalığı (BV)

ḫummuṣ *Ar.* Nohut (BV, KFT)

ḫums *Ar.* Beşte bir (Gİ, İM, KF)

ḫunān *Ar.* Mankafalık (BV)

ḫunnī *Ar.* Bir bitki (BV)

ḫūr-ı ‘īn *Ar.* Cennet kızı, huri (İM)

ḫurūf *Ar.* Harfler, sözler (GT, İM)

ḫuşūmet *Ar.* Düşmanlık, husumet (GT)

ḫusye *Ar.* Haya, yumurta, husye (BV, İM)

ḫuşū‘ *Ar.* Gönül alçaklığı (İM)

ḫuv- Av sürmek, kovalamak (CC)

ḫuvāceh *Fars.* Ulu, yüce (TA)

ḫuvala- Avlanmak, kovalamak, takip etmek (CC)

ḫuvār *Ar.* Çığlık (BV)

ḫuvārī *Ar.* Bir bitki (BV)

ḫuya *Ar.* Atın kulaklarının şişmesi ve boğazının ağrıması (RH)

ḫuyye *Ar.* Bir at hastalığı (RH)

ḫuzām *Ar.* Kolan (MG)

ḫuzme *Ar.* Demet (BV)

ḫużūr *Ar.* Huzur, yan, kat, nezd (GT, İM)

ḫücce(t) *Ar.* Delil (GT, İM, KFT, MS)

ḫüccetleş- *Ar.+T.* Delil getirmek (GT)

ḫüffet *Ar.* Temkinsizlik (MG)

ḫükmī *Ar.* İtibarî olan (Gİ, İM, MS)

ḫürmetsizlik *Ar.+T.* Saygısızlık (GT)

I

ı- (I) Göndermek (Kİ)

ı- (II) Cevherî fiil (İN)

ıbraḳ- Değiştirmek (BM)

ıbrīḳ *Ar.* Su testisi, ibrik (GT, İM)

ıdır- Gönderilmek, yollanmak (CC)

ıdış Giriş (CC)

ıġ Buğdayın üzerindeki saçak ya da kılçık (Kİ)

ıġlamaḳ Ağlama (CC)

ıġray- Hırlamak, hırıldamak, homurdanmak (CC)

ıḫ (Gemi) nehirde akmak, gitmek (CC)

ıḳlıḳ Üç telli, yayla çalınır bir saz (İH, TA, TZ)

ıḳrıḳ Bitkisiz arazi (BM)

ıḳşa- Kapı ve benzerinin açılma ve kapanmasından ses çıkarmak (Kİ)

ıldırım Yıldırım (Gİ, KF)

ılıḳ Kebap (Kİ)

ılır Katır (TA)

ılırlu Katır sahibii katırı olan (TA)

ıllı şu Hamam (TA)

ınaḫ Sadık, inanılan, güvenilen kişi, dost (CC)

ınaḳ Sadık, inanılan, güvenilen kişi, dost (CC, TA, TZ)

ınam Güvenli (Kİ, MG)

ınamlı Sadık, dürüst, güvenilir (CC)

ınanıl- İnanılmak, güvenilmek (KFT)

ınanmaḳ İnanç (CC)

ınçıḳır- Hıçkırmak (TZ)

ınçḳırıḳ Hıçkırık (TZ)

ınçḳa- İnlemek (BV, CC)

ınçḳır- Gagalamak, gaga vurmak (İM)

ındal- Hastalanmak, bir fenalığa tutulmak (İH)

ındala- Azarlamak, paylamak (İH)

ıñır- İnlemek (BM)

ınrıḳ Zifirî karanlık (İH)

ınşıḳırıḳ Hıçkırık (TZ)

ıra- Beşik veya ona benzer bir şeyi sallamak (Kİ)

ıraḫtı Uzaktan, ıraktan (CC)

‘ıraḳ *Ar.* Bilekteki yara (BV)

‘ıraḳī *Ar.* Terli (BV)

ırāḳlı *Ar.+T.* Iraklı, Irak ülkesine mensup olmak (KK)

ırġa- Beşik veya ona benzer bir şeyi sallamak (Kİ)

ırġat Amele, rençber, gündelikçi (İH)

ırḳıl Uğursuz (TZ)

ırḳla- Fal bakmak, gelecek ile ilgili söz söylemek, tahminle sonuç çıkarmak (İH)

ırḳtaḳ Cebbar denilen yıldız (Kİ)

ırşıḳ Has ekmek (TZ)

ıs- Isırmak, dişlemek (İH)

ısbas *Fars.* Minnet, şükran (İH)

ısbatan Gerdeme denilen ve eskiden ilâç yapımında kullanılan bir ot (İH)

ısıġ Fayda, yarar, kazanç (DM)

ısıl- (Ağzı) ıslatmak, nemlendirmek (İH)

ışır- Isırmak, dişlemek (BM, İH, Kİ)

ısıtma Sıtma (TA)

ısḳarlat *Fars.* Bir cins ince bez (CC)

ısḳāṭ *Ar.* Düşünme (İM)

ısla- Islamak (BV, RH, TZ)

ıslıḫ Islık (TZ)

ısmarla- Sipariş etmek, ısmarlamak (BM, Kİ)

ıspanak *Fars.* Ispanak (CC)

ısra (I) Bir şeyin sonu (Kİ)

ısra (II) (Daha) aşağı, ileri, öte (MG)

ıssıḳ Hararet, nöbet (BM)

ışṭabl *Ar.* Ahır (BV, KFT)

ısuz Issız (KFT)

ışan Resim (CC)

ışanmak İnanç, iman, inanış (CC)

ışıġ Fayda, yarar, kazanç (BM)

ışım Kılıf, mahfaza (CC)

ışır- Alevlendirmek, ateşi canlandırmak (CC)

ıṭlāḳ *Ar.* Salıvermek, serbest bırakmak (İM, İN)

ıtla ḳaz Bir çeşit kuş (TZ)

ıtrıb Turp (DM)

‘ıvāż *Ar.* Karşılık (Gİ, İM, KFT)

‘ıvażen *Ar.* Karşılık olarak (KF)

ıy Harp, savaş (BM)

ıy- (I) Koklamak, kokmak (CC)

‘ıyāl *Ar.* Birinin geçindirmek zorunda olduğu kimseler, aile (Gİ, GT, İM, KF)

‘ıyān *Ar.* Açık, aşikâr, belli (GT)

ıyar- Uydurmak (TZ)

ıyı Pis koku (CC, GT)

ıyıḳ Çiğin, omuz (TZ)

ıylamaḳ Koku (CC)

ıymış Kokan, pis kokulu (CC)

ıyun Aşiret, kabile (BM)

ıyvan Kertenkele (BM)

ızarlı Kıskanç (CC)

ızarlıḳ Kıskançlık (CC)

ıżṭıbā‘ *Ar.* Hacda usulüne uygun olarak ihrama sarınma (İH)

İ

i- (I) Acele etmek (MG)

i- (II) Cevherî fiil (GT, İM, İN, KFT, MG, RH)

‘ibād *Ar.* Kullar, abidler (Gİ, KF)

‘ibāret (II) *Ar.* Bir şeyin aynı (İM)

‘ibāret (III) *Ar.* –den meydana gelmiş (MS)

ibçi Eş, zevce, kadın (GT, MG, TA)

iblik İp, iplik (DM)

ibn-i meḥāż *Ar.* İki yaşındaki deve (İM)

ibn-i sebīl *Ar.* Yolcu (İM)

ibre (I) Göz yaşı (BV)

ibre (II) Halhal yerindeki küçük bir kemik (BV)

ibrençek Yay kabzasının iç yanı (İN)

ibrişim *Fars.* İbrişim, ipek (DM)

ibşi Eş, zevce, kadın (KK)

ibtidā (II) *Ar.* Bir tür süngü tutma şekli (MG)

ibük İbibik, çavuş kuşu (İH)

icābet *Ar.* Kabul etme, uyma (GT, İM)

īcār *Ar.* Kira (KFT)

icmā‘ *Ar.* Bir araya getirme, toplama (İM, KFT)

ictihād (II) *Ar.* Yorum, hüküm çıkarma, görüş beyan etme (İM, KFT)

ictimā‘ *Ar.* Toplanma, bir araya getirme (İM)

iç (II) Konu, husus, saha (İN, RH)

içdir- İçirmek (TZ)

içegi (I) Hekim (TZ)

içġı Küçüklerin büyüklere hitap ettikleri zaman söyledikleri kelime (Kİ)

içḫur- Şekerleme yapmak (BM)

içi Amca (Kİ)

içiç İçiş (TZ)

içik Kürk veya iç çamaşırı (CC)

içim İçim (su), yudum (GT, TZ)

içinde ayt- Bir şeyin üzerinde düşünüp taşınmak, bir şeye azmetmek (CC)

içirgi Eyer keçesi, yamçı (GT)

içirki Eyer keçesi, yamçı (GT)

içiş- (I) Karşı koymak (BM)

içiş- (II) Biriyle birlikte içmek (CC)

içki Keçi (TZ)

içkü Keçi (İM)

içmek İçecek şey (GT, İM)

içmeklik İçme (KFT)

içrih İç, kalp, yürek (CC)

içürül- İçirilmek (KF)

id- Yapmak, etmek, eylemek (KFT, MG, MS, RH)

iḏ- Göndermek, yollamak (İM)

‘idde(t) *Ar.* Dul kalan kadınların yeniden evlenebilmek için beklemeye mecbur olduğu süre (GT, İM, KFT)

iddür- Ettirmek, yaptırmak (İM, Kİ)

idi (Bugünkü manasında) adet (Kİ)

idiçi Yapıcı, edici (KFT)

idiçirek Daha çok yapıcı (KFT)

idil- Yapılmak, edilmek (KFT)

idin- Edinmek, elde etmek (KFT)

idiş- Birlikte yapmak (KFT)

idmān *Ar.* İdman, alıştırma (MG, İN)

idmānsuz *Ar.+T.* İdman, alıştırma yapmamış olan (İN)

idrāk *Ar.* İdrak, anlayış (GT)

idrār *Ar.* Bir büyük tarafından tayin edilen bağış, ihsan, maaş (GT)

iflāḥ *Ar.* İflâh, iyi bir duruma gelme (BV)

iflāt *Ar.* Kement veya bağdan kurtulup kaçma; okun yaydan kurtulması (İN)

ig (I) İğ, küçük sivri şey, ip eğirmeye mahsus şiş (DM, TZ)

ig (II) Ayıp, kusur (TZ)

igdiş İğdiş, erkekliği burulmuş hayvan (BV, KFT)

ige (I) Akciğer (TA)

igen (I) Çok fazla, çok (MG)

igen (II) Akciğer (TA)

igeşle- (I) Soymak, çıkarmak, yontmak (İH)

igeşle- (II) Para bozmak (İH)

igin Kürek kemiğinin bulunduğu yer, insanın arka tarafı, sırt (BV, GT, MG)

igin- Iklamak, ığınmak (İH)

iginti Iklamayla gelen şiddetli sancı (İH)

igir- (I) İp eğirmek, bükmek (İM)

igir- (II) Tiksinmek (İM)

igiş Terbiye (TA)

iglen- Hastalanmak (TZ)

iġmā *Ar.* Bayılma (Gİ, KF)

igrem Girdap (GT)

igri Eğri (GT, MG)

igür- Geri çevirmek (Gİ)

iḫḍir *Ar.* Yeşil renkli (BV)

iḫlīlec *Ar.* Siyah helile denilen bitki (KFT)

iḫrāc *Ar.* İhraç, dışarı çıkarma, atma (GT)

iḥrām (I) *Ar.* Hacıların örtündükleri dikişsiz bürgü (Gİ, İM, KF)

iḥrām (II) *Ar.* Hac veya umreyi eda etmek için mübah olan şeylerden bazılarına nefsi yasaklamak (KFT)

iḥṣān *Ar.* İffetli, namuslu (İM)

iḫṣār *Ar.* Kısalma, kısaltma (İM)

iḥtiḳār *Ar.* Tüccarın halkın yiyecek ve içecek gibi zorunlu ihtiyaçlarını ucuz ucuz satın alıp fırsat bulunca pahalı satması (İM)

iḫtilāc *Ar.* Segirme, çarpıntı, havale nöbeti (BV)

iḥtilām *Ar.* İhtilâm, düş azması (GT)

iḫtiṣār *Ar.* İhtisar, kısaltma (GT, İM)

iḥtiyāṭ *Ar.* İlerisini görerek, düşünerek davranma, tedbirli olma (Gİ, GT, İM, KF, KFT, MG, MS, RH)

iḫvān-ı ṣafā *Ar.* Hicri 4. yüzyılın sonlarına doğru Basra'da kurulan, birbirine bağlı insanlardan müteşekkil bir topluluk; geniş manada tarikat kardeşliği (GT)

ihżim *Ar.* Hazım, sindirme (KF)

ik (I) İğ, küçük sivri şey, ip eğirmeye mahsus şiş (Kİ)

ik (II) Hastalık (Kİ)

iḳ'ā (I) *Ar.* Dizini çöküp makadı üzerine oturma (Gİ, İM)

'iḳāb *Ar.* Eza, cefa, eziyet (Gİ, İM, KF)

iḳāle *Ar.* Her iki tarafın da isteğiyle alışveriş mukavelesini bozma (KFT)

ikçi Ekşi, acı (TZ)

iken Çok, çok fazla (İH)

ikeş- (I) Dayanmak, bitişmek, eklenmek (İH)

ikeş- (II) (Hayvan) hamlamak, şımarmak (İH)

ikile- İki yapmak; ikinci kez yapmak (Kİ)

ikindi İkindi, ikindi namazı vakti (İM, KF, Kİ, MS)

ikindü İkindi, ikindi namazı vakti (Gİ, KF)

ikkindi İkindi, ikindi namazı vakti (TZ)

iklīme *Ar.* Bakır, gümüş ve altın eritildikten sonra üstünde ve altında kalan köpük (BV)

iksik Eksik, az (MG)

iksil- Eksilmek, azalmak (Gİ, İM)

iksit- Eksiltmek, azalmak (İM, MG)

iksü Ucu yanmış odun; iyice yanmamış ve zehirli gaz çıkaran kömür (İH)

iksük Eksik, az (BV, GT, İM, MG)

iksüklük Eksiklik, noksanlık (MG)

iksül- Eksilmek, azalmak (BV, İM)

iksüt- Eksiltmek, azaltmak (GT, İM)

itsütül- Eksiltilmek, azaltılmak (İM)

ikşi (I) Ekşi, acı (TZ)

ikşi (II) Ekşi yoğurt (TZ)

ikşi (III) Keçi (TZ)

iḳtiṣār *Ar.* Sözü kısa kesme (Gİ, İM, KF)

ikti Evcil, ev hayvanı (CC)

iktü Ekin, zahire, darı (İH)

il (I) El (organ) (BV, GT, İM, KF, MG, MS, TA, TZ)

il (II) İklim (TA)

il (V) Atın ön ayakları (MG)

il- (I) Değmek, dokunmak, ilişmek, tutmak (GT)

īlā *Ar.* Bir kocanın karısına yaklaşmamak için yemin etmesi (KFT)

‘ilācsız *Ar.+T.* İlâçsız, dermansız, çaresiz (BV)

ilçek Elcik, küçük el (İM)

ilek (II) İncir (Kİ)

ilen- (I) Biri hakkında kötü söylemek, kötülüğüne dua etmek (BV, İH)

ilen- (II) Öfkelenmek (Kİ)

ilenç 1. Beddua, kargış (İH) **2.** Birinin aleyhinde söz söyleme (İH)

ilengir Lenger, çapa demiri (TZ)

ilengiş Yengeç (TZ)

ilersik Uçkur (TZ)

ilersük İliştirilmiş, tutturulmuş şey (İH)

iley (I) Ön, yan (BV, Gİ, GT, İM, KF, KFT, RH, TZ)

ileyin Arka (KK)

ilgevür Raf, sergen (TZ)

ilgik Düğme için kumaşa açılan delik, ilig (MG, TZ)

ilgü Ok nişangâhı (Kİ)

ilgün (I) El gün, el âlem (Kİ)

ilgün (II) Devlet (Kİ)

ilḥāḳ *Ar.* Katılma, katıştırma (İM)

ilik (I) Düğme için kumaşa açılan delik, ilik (GT, TA, TZ)

ilik- Alay etmek, takılmak (CC)

ilikçi Gündelikçi (CC)

ilikle- İliklemek (TZ)

ilim Balık ağı (CC)

ilin- (II) Tutulmak, yakalanmak (GT)

ilin- (III) Birbirine girmek (TZ)

ilin- (IV) Sorumlu olmak (CC)

ilindir- Yapıştırmak, takılı kalmak (CC)

ilişen yıl Bir önceki yıldan önceki yıl (TA)

iliştir- İlişmek, birbirine girmek (TZ)

ilkek Düğme için kumaşa açılan delik, ilik (TA)

ilki Havan (Kİ)

ilkik Düğme için kumaşa açılan delik, ilik (Kİ)

ilkü Hedef, ulaşılmak istenen amaç, nişangâh (İN)

illeş- Barışmak (TA)

‘illet (II) *Ar.* İllet, hastalık (MG)

illi (II) Şehirli, şehirde oturan (İM)

illik Şehirli, şehirde oturan (İM)

ilşige Yüksek, yüce (TZ)

ilti Kadın (TA)

ilticā *Ar.* İltica, sığınma (GT)

il yaz ay Yaz mevsimi (CC)

ilzem *Ar.* Daha lüzumlu, daha gerekli (MG)

im (I) Vergi, haraç (BM)

im (II) Elbise, don (İH, TA)

‘imāme *Ar.* Sarık (İM, KF)

imāmetlıḳ *Ar.+T.* İmamlık yapma (İM)

imāmeyn *Ar.* Hanefi mezhebinin imamlarından Ebu Yusuf ve Muhammed’e verilen ad (KFT)

imāmlıḳ *Ar.+T.* İmamlık, namaz kıldırma (Gİ, Kİ)

‘imāretlik *Ar.+T.* İmaretlik nesne (KFT)

imekle- Emeklemek (TZ)

imge- Zorluk çekmek (BV)

imget- (I) Emek verdirmek, çalıştırmak (BV)

imil- (I) Durmak, kımıldamak, bir yere oturmak (İH)

imil- (II) Bir işi yapmakta birleşmek (İH)

imli- (I) Gizlenmek, büzülmek (İH)

imli- (II) Tevazu göstermek (İH)

immā (II) Ar. Gerekse (KFT)

imsiri Mumya (CC)

imtinā‘ (I) *Ar.* Çekinme, geri durma (İM, KFT)

imtinā‘ (II) *Ar.* Süngüyü hamleden sonra geri çekme (MG)

imtinā‘ (III) *Ar.* Atı geriye döndürme (MG)

imtişāl *Ar.* Emre uyma (MG)

in (II) Çukur (İH)

in (III) Koyun kulağının dilimi (Kİ)

in- (II) Eğilmek (İM)

in- (III) Akmak, gelmek (İM)

in- (IV) Nazil olmak (İM)

inābet *Ar.* Günahlara tövbe edip Allah’a yönelme (GT)

inak Sadık, inanılan, güvenilen kişi (İH)

‘inān *Ar.* Dizgin (GT)

inançi Kendisine güvenilen, inanılan (BV)

inanıl- İnanılmak, güvenilmek (KFT)

inçe (I) İnce (İN, MG, RH)

inçe (II) Böyle, böylece (BV)

inçid- İncitmek (Gİ, KF, KFT, MS)

inçikelik İncelik (KFT)

inçin- İncinmek (GT, KFT, RH)

inçit- İncitmek (DM, GT, İM, KF, TZ)

inçke İnce (BV, CC, MG, RH)

inçkelep Kıldan ince (CC)

inçkelük İncelik (RH)

inçüçi İncici (KFT)

indir Buğday, döğme (İM)

indür- (II) Vurmak (GT)

indür- (III) Başını eğmek (Gİ, İM)

ine- Hayvanların taşak yumurtasını çıkartmak, burmak (Kİ)

inegü İn, mağara (BV)

inek (I) İnek (BM, CC, DM, KK, TA, TZ)

inek (II) Husye, taşak yumurtası (BV)

inek (III) İnilecek yer, yurt (TZ)

iñek (I) Husye, taşak yumurtası (BV)

inen Çok, en, pek (İH)

inen- Enenmek, iğdiş edilmek (Kİ)

iñen- (I) Çok, en, pek (BV, GT, İM, İN, RH)

iñen (II) Kolay (MG)

ingebe Çukur, derinlik (İH)

iñilde- İnlemek, ahlayıp vahlamak (İM)

iñildü İnilti, ses (MG)

inim Büyüğün küçüğe hitap ettiği zaman söylediği kelime (Kİ)

inin- İnilmek (TZ)

inirçik Deve hörgüçü (İH)

iniş İniş, yokuşun zıddı (İM, TA, TZ)

inḳā *Ar.* Temiz (KF)

inḳıṭā *Ar.* Kesinti (BV)

iñle- İnlemek (Kİ, TZ)

innā enzelnā(hu) *Ar.* Kadr suresi (Gİ, KF, MS)

innā fetaḥnā *Ar.* Fetih suresi (KF)

‘innīn *Ar.* Erkeklik organı kalkmayan kişi (KFT)

insek Uzak (RH)

insüz Ensiz (KFT)

inşāallāhu te‘ālā *Ar.* “Yüce Allah dilerse, nasip ederse” anlamında bir cümle (İN, RH)

inşike Yüksek (KK)

intifā‘ *Ar.* Faydalanma (KFT, MG)

intiḳāl *Ar.* Bir yerden bir yere göçme (BV, İM)

intisāb *Ar.* Bir yere bir kimseye ait olma, maiyetine girmek, bağlanmak (İN)

intişār *Ar.* Ayrılma, üreme (BV)

ipçi Eş, zevce, kadın (TZ)

ipkin Menekşe (CC)

iplik İplik (KFT) (KFT)

ipren- (I) Tat almak (TZ)

ipren- (II) İyi olmak (TZ)

ir- (I) Erişmek, ulaşmak, kavuşmak (KF, Kİ, MG)

ir- (II) Sıkılmak (Kİ)

ir- (III) Sormak, anlamak (TA)

ir- (IV) Ayırmak (Kİ)

ir- (VI) Cevherî fiil, imek (BV, GT, İM, İN, MG)

i'rāż *Ar.* Yüz çevirme, başka tarafa dönme (Gİ, KF)

irçel Erkek isteyen kadın, fahişe (İH)

irde- (I) Araştırmak, didiklemek, yoklamak (İH)

irde- (II) İstemek (KK)

irdem Erdem, fazilet ve meziyet (GT, TZ)

irençli Puşt (TZ)

irgeç Arap kadınların takındıkları bir çeşit boncuk (İH)

irḫā *Ar.* Aşağı salıverme, sarkıtma (Gİ, KF)

iri (I) Sert (TA)

irik (I) Katı, eski olan şey (BV)

irik (II) Erik (TZ)

irik (III) Eğrilmiş (TZ)

irik- (I) Toplamak, dolmak (BV, TZ)

irik- (II) Alt üst olmak (İH)

irik- (III) Bıkmak, usanmak, nefret etmek (MG)

irik- (IV) İçi daralmak, sızlamak (TZ)

irik- (V) 1. (Hayvan) kuvveti, şen, dinç olmak (İH) **2.** (Hayvan) korkup arkırı hareket etmek (İH)

irikinçe Mühlet (TZ)

iriklen- Dolmak, toplamak (BV)

irikmek Sıkıntı, gam (TA)

iril- Çekilmek, bertaraf olmak (Kİ)

irinli İrinli, cerahatli (BV)

irk (I) Yığılmış, birikmiş, yığın (İH)

irk- (I) İrkmek (Kİ)

irkeç Erkek keçi (BM)

irken Erken, tam zamanında, o anda, hemen (İH)

irkinçe Mühlet (TZ)

irklen- Bir şeyin sahibi olmak, başı olmak (İH)

irmenī *Ar.* Ermeni (İM)

irmik İrmik (İH) irmik ekmeği irmik ununda yapılan ekmek (İH)

irşek Matkap (TA)

irtesi (I) Ertesi gün, yarın (İM)

irtesi (II) Bir sonraki (KF)

irteş̲ *Ar.* Eğlenme, oyalanma (İM)

irti'ād *Ar.* Okçulukta oku titretme (İN)

irtifā' *Ar.* Yükseklik (GT)

irtiḫāş *Ar.* Toynakları birbirinden uzak olan at (BV)

Īsā *Ar.* İsa peygamber (GT, KF)

işābet *Ar.* Rast gelme, doğruca gidip erişme (Gİ, KF)

īṣār *Ar.* İyilik için mal dağıtmak, cömertlik (GT)

iseb Gelin çeyizi (CC)

isfīẕāc *Ar.* Bir bitki (BV)

isittir- Isıttırmak (Kİ)

iske- (I) Koklamak (KK)

iske (II) Tiksinmek, nefret etmek (RH)

isken- Koklamak (RH)

iṣm *Ar.* Suç, günah (KF)

isne Üstünde, üzerinde (BM)

işneyn *Ar.* Pazartesi (İM)

isre Uzak (TA)

isresi Ondan en uzağı (TA)

issi (II) Sahip, malik (Gİ)

isilik (II) Sıtma nöbeti (BM, Kİ)

isilik (III) Hiddet (CC)

issirek Çok sıcak (BV)

ista‘mel *Ar.* Kullanma (KF)

istebraḳ *Ar.* Sırma ile işlenmiş bir çeşit kaba kumaş (Gİ, KF)

isti‘āẕe *Ar.* Sığınma (İM)

istibrā *Ar.* Küçük abdestten sonra akıntıyı tam temizleme (Gİ, İM, KF, MS)

istifhām *Ar.* Sorma, öğrenmek için sorma (İM)

istiftāḥ *Ar.* Başlama, açma (Gİ, İM, KF)

istiḥāża (I) *Ar.* Aybaşılı kadın (Gİ, İM)

istiḥāża (II) *Ar.* Özür, kusur (KF)

istiḥfāf *Ar.* Önem vermeme (Gİ, KF)

istiḥsān *Ar.* Beğenme, güzel sayma (Gİ, İM, KF)

istiḥṣān *Ar.* Gizli kıyas (KFT)

istīlād *Ar.* Cariyenin çocuğunu nesebine dâhil etme (KFT)

istīlām *Ar.* El ile dokunup öpme (İM)

istincā *Ar.* Pislikten temizlenme (Gİ, İM, KF, MS)

istindāc *Ar.* Bir bitki (BV)

istinḳā *Ar.* Temiz olmayı isteme (Gİ, İM, KF, MS)

istiṭā‘at *Ar.* Kudret, iktidar (GT)

iş (III) Olay, hadise (Kİ)

iş (IV) İkisinden biri (BM)

iş (V) Şey, nesne (CC)

iş (VI) Eser (CC)

‘işā *Ar.* **1.** Akşam namazından yatsı namazına kadar olan süre (BV, KF) **2.**

Akşam veya yatsı namazı (Gİ, GT, KFT)

iş‘ār *Ar.* Haber verme (İM)

işbunda İşte, işte burada (İH)

işe- İşemek, bevletmek (MS)

işeği İçerik, muhteva (TZ)

işim İç donu (Kİ, TA)

işitin- İşitilmek,duyulmak (İM)

işke Keçi (TZ / TZ)

işki Keçi (TZ)

işkik (II) Kova (TZ)

işḳun Hoş kokulu bir ot (Kİ)

iş küç Gerek, ihtiyaç (DM)

işlegen İşleyen, çalışkan (TZ)

işlemek İşleme, faaliyet (CC)

işmek (I) İçilecek şey (DM, KK)

işmek (II) Eritilmiş şeker şerbeti (KK)

iştiġāl *Ar.* Uğraşma, meşgul olma (İM)

iştir- İçirmek (DM)

iş yaġı İç yağı (DM)

it (III) Ağacın kabuğu ile özü arasındaki kısım (MG)

it- (I) Telef etmek, öldürmek (BM)

it- (III) Yapmak, etmek, eylemek (BV, CC, Gİ, GT, İN, KF, MG, MS, RH, TZ)

‘itāb Ar. Tekdir, azarlama (Gİ, GT, KF)

itebir- İtivermek, iteklemek (TZ)

i‘ticār *Ar.* Kiraya verme (İM)

i‘tikāf *Ar.* Bir yere kapanıp ibadetle vakit geçirme (Gİ, İM, KF)

itil- Yapılmak, edilmek (İM)

i‘timād *Ar.* Güven, itimat (BV, GT, İM, İN, MG)

i‘tinān *Ar.* İnsanın önüne durma (KF)

i‘tirāf *Ar.* İtiraf, suçunu veya yerinde olmayan bir hareketini saklamaktan vazgeçip söyleme, hakkı teslim etme (GT)

i‘tirāż *Ar.* Bir fikri, bir hükmü kabul etmeyip çürütmeye kalkışmak (GT)

itlen- Kaybolmak (CC)

itlet- Kaybetmek (GT)

itlik Etlik (BV)

itme İdman yaptırma, alıştırma (CC)

itmek Ekmek (GT)

itmele- Egzersiz yapmak (CC)

itsiz Etsiz (BV)

ittifāḳ (II) *Ar.* Tesadüf, tesadüfle olan şey (GT)

itük (II) Köpek yavrusu (TA)

iv- Acele etmek (BM, İM, TA)

ivdeş Eş, zevce, hanım (GT, İM, TA)

ivleş Eş, koca (İM)

ivril *Ar. (< erbil)* Mezopotamya'da Erbil şehri (BM)

iy (III) İğ, küçük sivri şey, ip eyirmeğe mahsus şiş (CC)

iy- (I) Göndermek, yollamak (İM, KFT)

iyegü Omurga, eye kemiği (BV)

iyez Sivrisinek (TZ)

iygilik İyilik (CC)

iyikle- Kınamak, ayıplamak (TZ)

iyil- Gönderilmek (İM)

iyin Arka, sırt (Kİ)

iyir- Eğirmek (İM, TZ)

iyiz Kaşıkçı kuşu (BM)

iy kayın Çene kemiği (CC)

iyle- Deriyi terbiye etmek (İM)

iylen- (I) Deri terbiye edilmek (İM)

iylü Evli, ev sahibi (TA)

iyr O sırada, o esnada (TZ)

iz (II) Bir kimsenin eseri, telifi (İH)

iz- (II) Erimek, eritmek (TZ)

izāle *Ar.* Giderme (Gİ)

izan Zarar, ziyan (CC)

'izār *Ar.* Peştemal (Gİ, İM, KF, KFT)

'izārlan- *Ar.+T.* Peştamal takınmak (İM)

i'zāz *Ar.* Ağırlama (GT)

izba *Rus.* İzbe, izbe oda (CC)

izde- (II) Denemek, uğraşmak (CC)

izden- İstenmek (KFT)

izdiḥām *Ar.* Yığılma, birikme, izdiham (GT)

iẕer Eyer (MG)

izil- Ezilmek (BV)

izin Bir bitki (BV)

izit Şeytan (TA)

izletil- İstenilmek (İM)

izlik Ayağa giyilen bir tür papuç (Kİ, TA)

iẕn *Ar.* İzin, müsaade (Gİ, İM, KF)

'izz *Ar.* İzzet, şeref, itibar (GT)

iẕẕeḥār *Ar.* Boya otu (İM)

'izzetsizlik *Ar.+T.* Hürmetsizlik (GT)

J

jengār Fars. Küflenmiş renk, bakır rengi (İH)

jive Fars. Civa (İH)

Ḳ / K

ḳa‘as *Ar.* Uca kemiğinin aşağı kaymış olması (BV)

ḳab (II) Kılıf, muhafaza (İM)

ḳab (III) Kabuk (Kİ)

ḳabā (I) *Ar.* Bir kumaş cinsi (KFT)

ḳabā (II) *Ar.* Üste giyen elbise, kaftan (GT)

ḳababa Biber (CC)

ḳabaḳ (I) Boynuzsuz koç (İH)

ḳabaḳ (IV) Kapı, büyük kapı, sokak kapısı (CC)

ḳabal Toptan ücret (İH)

ḳabāle *Ar.* Senet, tapu (GT)

ḳabar Kaburga, eye kemiği (TZ)

ḳabar- (II) Koparmak, kesmek (TA)

ḳabarçaḳ Ağaçtan içi oyularak yapılan sandık, kutu (TZ)

ḳabarçaḳlı baġa Kaplumbağa (KK)

ḳābe ḳavseyn *Ar.* Miraç gecesinde Hz. Muhammed'in Cenabıhakk'a olan yakınlık derecesinden kinaye (İM)

ḳabırçaḳlı baġa Kaplumbağa (BM)

ḳabırşaḳ Ağaçtan içi oyularak yapılan sandık, kutu (TZ)

ḳabīḥ *Ar.* Kötü, çirkin (BV, GT, MG)

ḳābile *Ar.* Süt nine (GT)

kabīn *Fars.* Ağırlık, mehir (GT, İM)

ḳabḳab Nalın (GT)

ḳabḳara Kapkara, simsiyah (DM, KK, TA)

ḳabsa- 1. Ablukaya almak (İH) **2.** Kapsamak, içine almak (İH)

ḳabtal At eğerinin iki yan örtüleri (İH)

ḳaburçaḳlı baġa Kaplumbağa (İM)

ḳaburçaḳlu baġa Kaplumbağa (TA)

ḳaburçuḳ Ağaçtan içi oyularak yapılan sandık, kutu (İH, İM)

ḳabūrī *Ar.* Bir kılıç çeşidi (MG)

ḳaburtuġa Çanta, dağarcık, torba (İH)

ḳabz *Ar.* Eli ile tutma, kavrama; el koyma (Gİ, İM, KF, KFT)

ḳabza *Ar.* 1. Avuç (MG) 2. Tutacak, tutma yeri, sap (Gİ, İN, KF, MG)

ḳaç Kaç, kaça, ne kadar (KFT, Kİ, TA)

ḳaçan (I) Ne zaman, ne vakit, vakta ki (BM, CC, Gİ, GT, İM, İN, KF, KFT, Kİ, MG, MS, RH, TA, TZ)

ḳaçan (II) ...dığı zaman, ...dığında (TA)

ḳaçmaḳlıḳ Kaçma (KFT)

ḳadarlan- *Ar.+T.* Belirlenmek (İM)

ḳadd *Ar.* Boy, boy pos (GT, MG)

ḳadeḥ *Ar.* Bardak, kâse, kadeh, bir bardaklık ölçü (GT, İM, KFT)

ḳa‘de-i aḫīre *Ar.* Namazdaki son oturuş (İM)

ḳadem *Ar.* Ayak (Gİ, GT, Kİ, RH)

ḳaderi *Ar.* “Kul yaptığı işlerin yaratıcısıdır” inancında olan sapık mezhebe bağlı olan (İM)

ḳaderiyye *Ar.* “Kul yaptığı işlerin yaratıcısıdır” diyen sapık mezhep (İM)

ḳaḏġurt- Üzülmesine, kederlenmesine sebep olmak (İM)

ḳāḏī *Ar.* Ağaç vb. deki çatlak veya kurt yeniği (MG)

ḳāḏīlıḳ *Ar.* Kadılık, hâkimlik (KFT)

ḳadr (I) *Ar.* Kur'amkerim'in inmeye başladığı Ramazan ayının 27. gecesi, Kadir gecesi (İM)

kāf *Ar.* Arap alfabesinin 22. harfi (İM)

kāf *Ar.* Arap alfabesinin 21. harfi (İM)

ḳafā (I) *Ar.* Arka, geri (GT)

ḳafā (II) *Ar.* Kafa, baş (Gİ, KF)

ḳāfile *Ar.* Kafile, birlikte yolculuk eden topluluk (Gİ, GT, İM, KF, KFT)

kāfire *Ar.* Allah’ı inkâr eden kadın (Gİ, İM)

kāfirlik *Ar. T* Allah’a inanmama (İM)

ḳafīż *Ar.* Bir ağırlık ölçüsü (İM)

ḳafle *Ar.* Yağ kirişinin parmakları çarpması (İN)

ḳafr *Ar.* Bir bitki (BV)

kāfūr *Ar.* Uzakdoğu’da yetişen bir cins taflandan elde edilen ve hekimlikte kullanılan beyaz ve yarı saydam, kolaylıkla parçalanabilen kokusu çok bir madde (İM)

kāfūrī *Ar.* Defne cinsinden bir ağaçtan elde edilen beyaz ve kokulu madde (GT)

kagisse Kaygı, tasa, endişe (CC)

kāh *Fars.* Kimi zaman, bazen (TZ)

kahal *Ar* Yavaş, uyuşuk, tembel (CC)

ḳaḥbe *Ar.* Kahpe, fahişe (GT, KFT)

kāhīl *Ar.* Yağırlığın önünün büyük olması (BV)

kahna İnce kuzu postu (CC)

ḳā‘im-i maḳām *Ar.* Birinin yerine geçen (İM)

ḳaḳ (II) Taş üzerinde olan ve su toplanan göz gibi çukur (Kİ)

ḳaḳ- (I) Birini jurnal etmek (BM)

ḳaḳ- (IV) Öfkelenmek, kızmak (TZ)

ḳaḳalı Pişkin, çok pişmiş, lime lime (İH)

ḳaḳı- (II) Öfkelenmek, kızmak (Kİ, TZ)

ḳaḳı- (III) Elem vermek, acı vermek (BM)

ḳāḳıle *Ar.* Zencefilgillerden, sıcak memleketlerde yetişen kokulu bir bitki (BV)

ḳaḳımaḳ Küfretme, sövme (CC)

ḳaḳın- Öfkelenmek, kızmak (KK)

ḳaḳırdaḳ (I) Kıkırdak (TZ)

ḳaḳırdaḳ (II) Rahimde oğlan yatağı denilen deri (İH)

ḳakıya Bir bitki (BV)

ḳakla- (II) Eti parçalamak (TA)

ḳaklanmış balıḳ Kurutulmuş balık (İH)

ḳakraḳ Ot bitmeyen yer (Kİ)

ḳaksır- Kansırmak (TZ)

ḳal (I) Sergi (TA)

ḳal (II) Vahşi, yabanı, canavar (CC)

ḳalavun Düğün beleği (TZ)

ḳalb (II) *Ar.* Döndürmek (MG)

ḳalçır Şaşı, şaşı gözlü (KK)

ḳaldıra- (I) Kuru bir şey karıştırıldığında kaldır kaldır ses çıkmak (İH)

ḳaldıra- (II) Titremek (TZ)

ḳalender *Fars.* Dünyayı umursamayıp derviş gibi yaşayan kimse (GT)

ḳalı (I) Muvafık, uygun (Kİ)

ḳalı (II) Sergi (TA)

ḳalı *Fars.* Halı (CC)

ḳalın (II) Kın, sadak (TZ)

ḳali‘ *Ar.* Atın tüylerinin kazınması, dökülmesi (RH)

ḳal‘i *Ar.* Bir kılıç çeşidi (MG)

ḳalḳançı Kalkan işi ile uğraşan (DM)

ḳalḳatar *Ar.* İlaç yapımında kullanılan bir madde (BV)

ḳalḳı- 1. (Balık için) Batıp çıkmak, oynamak (İH) **2.** Hoplamak, zıplamak (İH)

ḳaltabān *Fars.* Pezevenk (İH)

ḳam (II) Sütnine (TZ)

ḳam (IV) Kendir (TZ)

ḳama‘ *Ar.* Av yeri (BV)

ḳama- (IV) Kamaştırmak, köreltmek (CC)

ḳamḳaḳ başlu Akılsız adam, akılsız insan (TA)

ḳamla Tüylerin bitlenmesi (BV)

ḳamla- (II) Koku sürünmek (BM)

ḳamlıḳ Falcılık, kehânette bulunma (CC)

ḳamov Eğri, çarpık, büklüm, kıvrım (CC)

ḳamu Hep, bütün, hepsi (GT, KF)

ḳamuç Kepçe (Kİ)

ḳamuġ Hep, bütün (BV, İM, Kİ)

kān *Fars.* Maden, memba, kaynak (GT, TA)

ḳanan- Kanamak (TZ)

ḳanbaz Boşboğaz, koğucu (TZ)

ḳanda Nerede (BM, GT, KFT, MS)

ḳandalıḳ Bir şeyin nerede olduğu, neredelik (KFT)

ḳandan Nereden (GT)

ḳanġı Hangi (TZ)

ḳañlı Kağnı arabası (TA)

ḳanı Hani, nerede (GT, KF, TZ)

ḳanır- Olanca kuvvetiyle bükmek, eğmek, kökünden yana doğru çekmek, söküp çıkarmak (İH)

ḳaniḫ Tarhana (RH)

ḳankı Hangi (KFT)

ḳanlı (II) Kağnı arabası (Kİ)

ḳanrıḳ Geniz (Kİ)

ḳanrıl- (Ağaç dalı gibi bir şey) eğilmek (İH)

ḳanṭara *Ar.* Taştan yapılan kemerli büyük köprü (BV, Gİ, İM, KF)

ḳanṭūriyyūn *Ar.* Bir bitki (BV)

ḳapaġan Kapanan (BV)

ḳapışḳaḳ Yağmalanmış (BV)

ḳapḳara Simsiyah, kapkara (Kİ)

ḳapla- (II) Kaplamak, kap yapmak (Kİ)

kapsa Sandık, tabut, kutu (CC)

ḳapsa- Kapsamak, içine almak (İM)

ḳapsan- Kuşatılmak (İM)

ḳapuçı Kapıcı, hizmetçi (TA)

ḳapurçuḳ Kabuk (MG)

ḳar (II) Düz arazi (Kİ)

ḳar- (I) Karıştırmak (Kİ)

ḳar- (II) Bitirmek, sona erdirmek (BM)

ḳar- (III) Suya batmak, dalmak (İH)

ḳar- (IV) Boğazı tıkanmak (TZ)

ḳarābet *Ar.* Yakınlık (İM)

ḳarabūs *Ar.* Eyerin ön ve arka kaşı (MG)

ḳara boyaġ Demirsülfat (İM)

ḳaraca Karaca (Kİ)

ḳaraġa ur- Kararmak (MG)

ḳara ḳulaḳ Çakala benzeyen bir hayvan (GT)

ḳara ḳurbān *T. Ar.* Kurban bayramında kesilen kurban (İM)

ḳarañ (I) Ufuk (İM)

ḳarañ (II) Sahil, kenar (İM)

ḳarañı- Karanlık olmak (TZ)

ḳarañul Karaya çalan, siyaha benzer (RH)

ḳarapçı Fakir (Kİ)

ḳarar- Kararmak (BV, CC, GT, İH, İM, KF, KK, RH, TZ)

ḳarārī *Ar.* Yerli, mukim (GT)

ḳara tanıḳ bil- Tanımak, anlamak (TZ)

ḳarav Tanzimat, ücret, ödül (CC)

ḳaravaş (I) Hizmetçi kız (CC, İH, Kİ, TA, TZ)

ḳarbūs Ayarın ön ve arka kaşı (MG)

ḳarca- Karma karışık olmak, birbirinden ayırt edilemez hâle gelmek, benzeşmek (İH)

ḳare *Ar.* Atın kulak dibinin şişmesi (RH)

ḳarġaça Kavgacı (CC)

ḳarġan (I) Put, kabir (TA)

ḳarġan (II) Müstahkem duvar, sur (BM)

ḳarġaşa Kargaşa, karışıklık (TZ)

ḳarġışla- Beddua etmek, lânetlemek (DM)

ḳarġışlı Lânet olsun! Kör olası! (CC)

ḳarġışlu Lânet olsun! Kör olası! (CC)

ḳarḥa *Ar.* Yara (BV)

ḳarı- (II) Karışmak (TZ)

ḳarıça Kolun omuzdan alt yanı (İH)

ḳarıġ Kenar, kıyı, sahil (İM)

ḳarıl- (III) Karışmak (TZ)

ḳarılıḳ İhtiyarlık, yaşlılık (GT)

ḳarımaḳ İhtiyarlık, yaşlılık (CC)

ḳarınça Karınca (BM, DM, Gİ, GT, İM, KF, KK, TA)

ḳarınçaḳ Karınca (TZ)

ḳarış- (II) Karşılaşmak (CC)

ḳarışrıḳ Karışık (TZ)

ḳārin *Ar.* Hac çeşitlerinden biri (İM)

ḳarḳıl *Ar.* Kolsuz savaş elbisesi (MG)

ḳarnaḳ Cariye (KK)

ḳarov Tazminat, ücret, ödül (CC)

ḳars- İki eli veya iki kanadı birbirine çarpmak (İH, TZ)

ḳarşul- Yan yana gelmek, bir araya gelmek (MG)

ḳartabān *Fars.* Deyyus, pezevenk (KFT, TZ)

ḳartal Kartal (BM, DM, Kİ)

ḳaru Nereye (Kİ)

ḳaruḳ Kavuk, sidik kavuğu, sidiklik, mesane (TZ)

ḳas Kas (BV)

ḳasa İpekten mamul bir elbise (Kİ)

ḳaṣab (I) *Ar.* Saz, kamış (İM, MG)

ḳaṣab (II) *Ar.* Keten ve ipekten dokunmuş bir tür kumaş (GT)

ḳaṣaba *Ar.* Keten ve ipekten dokunmuş bir tür kumaş (GT)

ḳasāne *Ar.* Bir topluluğun yemin ettirilmesi (KFT)

ḳasarlar Köpek sürüsü (TZ)

ḳaṣartḳa Kene (TA)

ḳasatlıḳ Sedef (TZ)

ḳasbe *Ar.* Kabızlık belirtisi taşıyan hastalık (BV)

ḳası- Kaşımak (TZ)

ḳasırġa Kasırga (İH)

ḳasırḳa Kasırga (İH)

ḳāsī *Ar.* Uzak, uzak olan (MG)

kāsib *Ar.* Geçimini çalışarak sağlayan, emeği ile kazanan (GT)

kāsid *Ar.* Revaçsız, sürümsüz (GT)

ḳas ḳas kül- Katıla katıla gülmek (TZ)

ḳasḳatı Çok sert, sertleşmiş, katılaşmış (RH)

ḳasmaḳ Ateşin çokluğundan kabın dibine yapışan yemek artığı (TZ)

ḳaṣr (I) *Ar.* Köşk, saray (Gİ, GT, KF)

ḳaṣṣār *Ar.* **1.** Leke çıkarıcı, yıkayıcı (GT, KFT) **2.** Halı çırpıcı (İM)

ḳaṣt *Ar.* Adaletli olma (İM)

ḳastalıḳ Sedef (Kİ)

ḳastana *Yun.* Kestane (CC)

ḳasurġa Kasırga (Kİ)

ḳaş (III) Yüzük kaşı (İM, KFT, TA)

ḳaş (IV) Eyerin ön ve arkasındaki yükseklikler (MG)

ḳaşa- Kaşımak (CC)

ḳaşdar- Kaçırmak, dağıtmak, karmakarışık etmek (İH)

ḳaşı- (II) Atı kaşağı ile temizlemek (Kİ, TA)

ḳaşın- (I) Kaşınmak (RH)

ḳaşınmaḳ Uyuz, bir at hastalığı (RH)

ḳaşḳa (II) Kabak kafalı (CC)

ḳaşḳaldaḳ Alnında biraz aklık bulunan at (TZ)

ḳaşla- Haşlamak (Kİ)

ḳaşu (I) Sopa, tokmak (TZ)

ḳaşu (II) Keser denilen alet (TZ)

ḳaşuḳşı Kaşıkçı (KK)

ḳat (III) Menzil, kat (MG)

ḳat (IV) Büklüm, kat (KF)

ḳaṭ‘ *Ar.* Kesme (GT)

ḳataġan Hindiba otu (Kİ)

ḳata ḳal- Şaşa kalmak (TZ)

ḳaṭār *Ar.* Deve kervanı, birbiri ardına sıralanan hayvan dizisi (KFT)

ḳaṭārla- *Ar. T.* Katar katar dizmek (İH)

ḳaṭāyıf *Ar.* Kadayıf (İM)

ḳaṭġan Marul (TA)

ḳatı (II) Çok, fazla, aşırı (BV, Gİ, İM, KF, KFT, MS)

ḳatı (III) Şiddetli, sert (İM)

ḳatı (IV) Sesli, gürültülü (MS)

ḳatı (VI) Büyük (İM)

ḳatı (VII) Sık sık (BV)

ḳatı (VIII) Ağır (BV)

ḳatıġ (II) Çok, fazla, aşırı (İM, MG)

ḳatıġ (III) Şiddetli, sert (İM)

ḳatıl- (I) Katılmak (BV, TZ)

ḳatıl- (II) Katlamak, bükmek (BV)

ḳatıl- (III) Katılaşmak (Kİ)

ḳatıl- (IV) (Hayvanlar için) Cinsî ilişkide bulunmak (KFT)

ḳatıl- (V) Tenasül uzvu dimdik olmak (İH)

ḳatılan- Katılaşmak (Kİ)

ḳatılmaḳlıḳ Cinsî ilişkide bulunma (KFT)

ḳatın Yanında (TA)

ḳatıraḳ Çok şiddetli (KFT)

ḳaṭırānsız *Ar. T.* Katransız (BV)

ḳatırġa *Yun.* Kadırga, kayık (TA)

ḳatla Defa kere (MG, TZ)

ḳatmer yuḳa Yağlı hamurla yapılan katmer (İH)

ḳatra Baca (CC)

ḳatrıġa *Yun.* Kadırga, kayık (Kİ)

ḳaṭṭār *Ar.* Deve kervanı, birbiri ardına sıralanan hayvan dizisi (İM)

ḳattı (II) Çok, aşırı, fazla (GT)

ḳatūnā *Ar.* Bir bitki (BV)

ḳaṭur- Boşaltmak (BM)

ḳaturġan Sivilce, uyuz (BM)

ḳavā‘id *Ar.* Kaideler (Gİ, KF)

kavanoz Kavanoz (İH)

ḳavdan Çorak arazi (CC)

ḳavl *Ar.* Söz (Gİ, GT, İM, İN, KF, KFT, MS

ḳavluḳ Kap konacak şey (Kİ)

ḳavnuç Kavlıç, oturak (TZ)

ḳavrul- Kavrulmak (TZ)

ḳavrun- Kavrulmak (TZ)

ḳavsuḳ Göbek (TZ)

ḳavuḳ (II) Kavut, öğütülüp kavrulmuş buğday ve arpa (BV, Kİ)

ḳavunluḳ Kavun, karpuz tarlası (GT)

ḳavur- Et vb. kavurmak, kızartmak (BM, Kİ, TA)

ḳavurġa Kavrulmuş hububat (Kİ)

ḳavurḳına Kavurma tası (CC)

ḳavurma Yağda kızartılmış et parçası (Kİ, TA)

ḳavurmış Kavrulmuş (GT)

ḳavursaḳ Oyuncak, oyun aletleri (TZ)

ḳavuş (I) Koğuş, oluk, boşluk (MG)

ḳavuş (II) Rende (TA)

ḳavut (I) Kavrulmuş hububat (BM, İM, Kİ, TZ)

ḳavut (II) Darıdan yapılan bir yemek (BV, İM)

ḳavvād *Ar.* Pezevenk, kavat (GT)

ḳay (II) Yağmurla birlikte yağan dolu (İH)

ḳayaġan Ayak kayan düz, cilâlı taş (İH)

ḳayd (I) *Ar.* (Ayağa vurulan) zincir, pıranga (GT)

ḳayd (II) *Ar.* Bağlama, sıralama (İM)

ḳaydasa Nerede olursa, nereye olursa (DM)

ḳaydur- Çevirmek (Kİ)

ḳayġa- Kaygılanmak, kaygı duymak (TZ)

ḳayġana Un ve yumurta ile yapılıp içine yağ dökülen tatlı (İH)

ḳayġur- (II) Anlatmak (Gİ, Kİ)

ḳayıdla- *Ar. T.* Bağlamak (KFT)

ḳayıḳ- İltifat etmek (TZ)

ḳayın (II) Kayınbaba, kaynata (CC)

ḳayın (IV) ... ki o (CC)

ḳayıp- Ayağı kaymak, düşecek gibi olmak (İH)

ḳayır- (III) Kaygılanmak, endişe etmek (MG)

ḳayıra Tekrar (MG)

ḳayırı Geri (CC)

ḳayırla- Kayırmak, iltifat etmek (TZ)

ḳayırmas Zararı yok (İM, MG)

ḳayış- (II) Birbirine acımak (BV)

ḳayışḳa Cüce (TZ)

ḳayıttur- Geri döndürmek (Kİ)

ḳāyil (I) *Ar.* İdrak eden, razı olan (GT)

ḳāyil (II) *Ar.* Söyleyen (GT, İM)

ḳāyim (I) *Ar.* Ayakta duran, devam eden (Gİ, İN)

ḳāyim (II) *Ar.* Yerine geçen (GT, İM)

ḳāyime *Ar.* Bürcasın yere çakılan ayağı, çubuk (MG)

ḳāyim-maḳām *Ar.* Birinin yerine geçecek kimse (GT)

ḳayḳalan- Kaygılanmak, endişelenmek (TZ)

ḳayḳıç Gaye, maksat (Kİ)

ḳayḳır- Üzülmek (MS)

ḳayma Her ne (kim) olursa olsun (CC)

ḳaymaḳ (II) Kayma işi (KFT)

ḳaynan- Kaynatılmak (RH)

ḳayra (I) Tekrar (İM)

ḳayra (II) Geri (CC)

ḳayrı Geri (CC)

ḳayrıl- Eğrilmek (TZ)

ḳayrılıp baḳ- Dönüp bakmak (İM)

ḳaysı (I) ... ki onu (CC)

ḳayş Yüzük kaşı (KK)

ḳaytarınıl- Döndürülmek (KFT)

ḳaytarmaḳlıḳ Döndürme (KFT)

ḳayta tüş- Geri durmak (MG)

ḳaytur- Reddetmek, geri vermek (TA)

ḳayu Hangi (BV, İM, KF, MG)

ḳayur- (I) Kaygılanmak, endişe etmek (GT)

ḳayur- (II) Kayırmak, önem vermek (KF)

ḳayusı Hangisi (İM)

ḳayyūm *Ar.* Allah'ın sıfatlarından, ezelden ebede kadar kaim ve mevcut olan (Gİ, KF)

ḳażā (II) Bir dinî vecibeyi sonradan eda etme (GT, İM, KF)

ḳażā (III) *Ar.* Kadılık etme, hüküm verme, yargı (GT, KFT)

ḳazaġuç Atı durduran kimse (Kİ)

ḳazaldırıḳ Eksen, mihver (TZ)

ḳaz ayağı Maydanoz (İH)

ḳaẕf *Ar.* Namuslu birine iftira etmek (Gİ, İM, KFT)

ḳazġış Cimri, hasis (KK)

ḳāżī *Ar.* Yapan, yerine getiren (KF)

ḳażiyye *Ar.* Husus, hüküm (GT, İM)

ḳazma Kazma,kazma işi (CC, DM)

ḳazmaḳ Ateşin çokluğundan kabın dibine yapışan yemek artığı (TZ)

ḳazmaḳlıḳ Kazma işi (KFT)

ke'ab *Ar.* Topuk (BV)

kebākī *Ar.* Kılıcın üzerine çizilen şekil, resim (MG)

kebe Gebe, hamile, karnı büyük (Kİ, TZ)

kebel- Giyinmek (CC)

kebensi Gürültü etmek, gürlemek, çınlamak, ötmek (CC)

kebermek Üfleme, şişme (Kİ)

kebilgen Meyhane, bar (İH)

kebīn *Fars.* Kadına verilen mehir, nikâh parası (İH, KFT, TZ)

kebīnle- *Fars. T.* Nikâhlamak, nikâh kıymak, mehir vermek (TZ)

kebīnlü *Fars. T.* Mehirli (KFT)

kebīre *Ar.* Büyük, ulu (KFT)

kebūt *Fars.* Mavi (CC)

kebve *Ar.* Tereddüt etme (İM)

keç- (III) Güneş batmak, kaybolmak (MS)

keç- (IV) Geçerli olmak (MG)

keç- (V) Ölmek (CC)

keçe (II) Keçe, aba (KF, Kİ, TA)

keçip kit- Bir suyun öte yakasına geçmek (CC)

keçken ay Geçen ay (TA)

keçkün Kadının üst abası (TZ)

keç oğlan Küçük çocuk (TA)

keçöv Gevşek, tembel (CC)

keçür- (II) Kabul etmek (KFT)

keçür- (III) Hükmü geçerli olmak (KFT)

keçüt Geçit (BM, Kİ, TA)

kedi Kedi (İH)

keḏik Her türlü av hayvanı (İM)

keennehü Ar. Nasıl ki, güya, sanki (KFT, MG)

kefāf *Ar.* Yaşayacak kadar rızık (GT)

kefel *Ar.* Dip, art, kıç, her şeyin gerisi; atın oturma yeri (BV, İM)

kefeli *Ar.* Tımar edilmiş (RH)

keff *Ar.* Elin iç tarafı, avuç (Gİ, GT, KF, İN, MS)

kefīllik *Ar. T.* Kefillik, kefalet (KFT)

kefūr *Ar.* Nimete küfran eden, inkâr eden (GT)

keġaz Düz (TA)

kehel *Ar.* Tembel, dermansız, kımıldamaz (İH, TA)

kehne *Ar.* Heybe (DM)

kejegen Geçegen denilen kuş (İH)

kekegülik Kekemelik (İH)

keken- Çekinmek, imtina etmek (İH)

kek etmegi Fırınlanamış kuru ekmek, peksimet (İH)

kekilde- Tavuk yumurtlarken vak vak ses çıkarmak (İH)

keklik Keklik (BM, Kİ, TZ)

keksen- Bir işi yapmaktan imtina etmek (İH)

kel Çorak, bitki olmayan yer (TZ)

ke'l-'adem *Ar.* Yok, yokmuş gibi (GT)

kelbeteyn *Ar.* Kerpeten (BV)

keldeçi ay Gelecek ay (TA)

keldeçi kün Gelecek gün (TA)

keldeçi yıl Gelecek sene, gelecek yıl (TA)

keleben Miskinlik hastalığına uğrayan kimse, cüzzamlı (Kİ)

keleçi Söz, sohbet, lâkırdı (İH)

kelek (I) Düz ve uzun burunlu büyük bir kuş (TZ)

kelek (II) Bir tür tahtadan yapılmış sal (Kİ)

kelem Lâhana (KK)

kelenü Tarla faresi (İH)

kelepen Miskinlik hastalığına uğrayan kimse, cüzzamlı (BM, CC)

keleppen Miskinlik hastalığına uğrayan kimse, cüzzamlı (CC)

keler Kertenkele (BM, TA)

kelgen ay Gelecek ay (TA)

kelgen keyce Gelecek gece (TA)

kelgen yıl Gelecek sene, gelecek yıl (TA)

keli (II) Musluk, kurna (TZ)

kelik (I) Avcı kulübesi (İH)

kelik (II) Atın başına konulan gölgelik (İH)

kelimçi *Ar.* T. Çevirmen, tercüman (BM)

kelīmullāh *Ar.* Hz. Musa (Gİ, KF)

kellāse *Ar.* Şam camiindeki havuzun adı (GT)

kelmişte Vakta ki, ta ki (BM)

kelpildet- Kuş kanadını sallar gibi hafif kımıldatmak (İH)

keltürgen Getiren (Kİ)

kemān göre *Fars. T.* İçine çakıl koyup kuş vurmaya yarayan av aleti (İH)

kemeç Mayasız, hamursuz (CC)

kemend *Fars.* Kement (GT)

kemesen Levha altın, kâğıt hâlindeki altın, yaldız (CC)

kemiş- (I) Bırakmak, aşağı bırakmak, salmak (BV, DM, İM, İN, KFT, Kİ, RH, TA, TZ)

kemiş- (II) 1. Ezmek, yıkmak (CC) **2.** Mahvetmek, yok etmek (TA)

kemiş- (III) İsraf etmek (CC)

kemişil- Fırlatılmak, atılmak (CC, İM)

kemişül- Fırlatılmak, atılmak (İM)

kemmiyet *Ar.* Sayı (Gİ)

kemmūn *Ar.* Kimyon (BV)

kemre Hayvan ayağı altında çiğnenmiş fışkı (İH)

kemrik Dişi gedik (İH)

kemrük Dişi gedik (İH)

kemürdek Kıkırdak (Kİ)

kendirsi Keten, kumaş parçası (DM)

kene (II) Koyunda ve sığırda olan yapışkan böcek (İH, Kİ, TA, TZ)

kene- Karşılıklı ziyaret etmek (BM)

kenel- Komiklik yapmak (TZ)

kenez Kolay (İH)

keñez Yavaş, kolay (Gİ, KF)

kengel Şaka, latife, alay (İH, KFT)

kengelçi Alaycı, şakacı, maskara (İH)

kenger Kenger denilen diken (İH, TA)

kengez Yavaş, kolay (TZ)

kengük Kenger otu ve dikeni (İH)

kenինçe Mehil, müddet (TZ)

kenkelçi Alayı, şakacı, maskara (TZ)

kentli Kentte oturan (İM)

kepçe Büyük kaşık (Kİ)

kerāhiyyet *Ar.* Şeriatın kesin olarak yasaklamadığı fakat harama yakınlığı ihtimali çok olduğu için çekinilmesi gereken şeyin hâli (Gİ, GT, İM, KF)

keraḳı- Asmak, germek (TA)

kerāmāt *Ar.* Kerametler (GT)

kereklürek En gerekli (KFT)

keraslıḳ it- Hazırlanmak (BM)

kerey (I) Ustura (İM, TZ)

kere yaġ Kaymak (TA)

kereyav Tereyağ (TZ)

kerfes *Ar.* Kereviz (BV)

kerhen *Ar.* Yanlışlıkla, istemeden (GT)

keri (III) Önce, önceden, daha önce (CC)

kerīh *Ar.* Çirkin, kötü (GT, KF, KFT, MG)

kerin- Gerinmek (TZ)

keriş (I) Tartışma, çekişme, kavga (CC, GT)

keriş (II) Tepe (Kİ)

kerkes *Ar.* Kerkenez, karakuş cinsinden bir kuş, akbaba (DM, İH, İM, TZ)

kerki- Cima eder gibi birinin diğerine sürtünmesi (Kİ)

kerkü Üzerinde bir şey dokunan tezgâh (Kİ)

kernip Lâhana (BV)

kerrāt (II) *Ar.* Bir hastalık (BV)

kerremallāhu vechehü *Ar.* "Allah yüzünü keremlendirsin" anlamında bir dua (KFT)

kersen Ağaçtan hamur teknesi (Kİ)

kesenç *Fars.* Tembel, uyuşuk (CC)

kerşen Allıktan önce sürülen yağ, krem (TA)

kertek (I) Gelin odası, gerdek (CC)

kertek (II) Kiler (TZ)

kertekli ketir Arkasına dönüş (TZ)

kerti Doğru, hakikî, gerçek (CC, TA, TZ)

kertilep Hakikî, doğru, samimî (CC)

kertilik Hakikat, gerçek (CC)

kertin- Kertilmek, çentik atılmak (TZ)

kertir- Anlamında olmak, anlamına gelmek (CC)

kertlep Hakikî, doğru, samimî (CC)

kertme (I) Elma (Kİ)

kertme (II) Armut (CC, TA)

kesād *Ar.* Alış verişte durgunluk, yokluk (Gİ, KF)

kesel *Ar.* Tembellik, uyuşukluk (Gİ, KF)

kesiçi Kesici, kesen (KF, KFT, Kİ)

kesil- (I) Kesilmek (BM, BV, Gİ, GT, İM, KFT, KK, MS, TZ)

kesil- (II) Sona ermek (KFT, MS)

kesin- Kesilmek (TZ)

keskerī *Ar.* Göl ördeği (İM)

keslānlıḳ *Ar.+T.* Gevşeklik, tembellik (Gİ, KF)

keslen *Ar.* Tembel, gevşek (İM)

keslenlik *Ar.+T.* Tembellik, gevşeklik (İM)

kesni Hindiba (İH)

kesr *Ar.* Dönme, çevirme (MG)

kestene *Yun.* Kestane (DM, TZ)

kesük (II) Harem ağası (Kİ)

keş İçine ok konulan kap (CC, DM)

keş bol- Akşam olmak (TZ)

keşek İki yaşındaki deve yavrusu (TZ)

keşgek Keşkek, düğün yemeği (İH)

keşim İlâç yapımında kullanılan bir madde (BV)

keşiş Rahip, papaz (TZ)

keşk *Fars.* Köşk (Kİ)

keşkek Keşkek, düğün yemeği (İH)

ket- (II) Yüz çevirmek, ayrılmak (İM)

kete İçi kızartılmış unla doldurulmuş bir tür yağlı ekmek (Kİ)

ketelük Boğaz (Kİ)

keteril- Giderilmek, ortadan kaldırılmak (İM)

ketif *Ar.* Omuz (KF)

ketik (II) Terlik (KK)

ketir- (I) Getirmek (TZ)

ketür- (I) Getirmek (Gİ, GT, İM, KF, KFT, Kİ, MS, TA)

ketür- (II) Develeri bir araya toplamak (TA)

ketürül- Kaldırılmak (İM)

kevgeş (I) Kulağı arkaya eyer (İH)

kevrek Deniz gevreği (BM)

kevrük Gevrek (Kİ)

kevrül- Girdirilmek, sokulmak (İM)

kevşe- Geviş getirmek (Kİ)

kevşen- Geviş getirmek (TZ)

kevur *Ar.* Bir bitki (BV)

kevül Bir tür ağaç (Kİ)

kevül- İhtiyarlamak (Kİ)

kevür- Girdirmek, sokmak (İM)

kevüz Yaygı, yere serilen şey (Kİ)

keydürül- Giydirilmek (İM)

keyesi Giysi (Kİ)

keyin Kadının ve hayvanların rahmi (İH)

keyit Giysi, elbise (CC)

keykenek Bir takım kuşlar (Kİ)

keyl *Ar.* Ölçme, ölçek (Gİ, KF)

keymek Elbise, kadının gömleği (DM)

keyne- Kuşun yuvasını bırakıp başka bir yuvaya geçmesi (Kİ)

keysi- Hastalıktan kurtulup iyiliğe dönmek, nekahet kesbetmek (İH)

keyvān *Fars.* Ülker yıldızı (GT)

kez (I) Kez, kere, defa (BM, BV, CC, DM, Gİ, GT, İM, KF, KFT, Kİ, MG, MS, TZ)

kezen Keven, kufret helvası, havadan yağan yumuşak bir madde ki helvaya benzer (Kİ)

kezer- Cima için aleti dimdik yapmak (Kİ)

kezmek Gezme, gezinti (BM)

kezüç Çok gezen, gezgin (Kİ)

ḳı Evet (Kİ)

ḳıbal *Ar.* Çevre (KFT)

ḳıbḳızıl Kıpkırmızı (DM, KK, TA)

ḳıblegāh *Ar.Fars.* Kıblenin bulunduğu yer (GT)

ḳıbṭı Makas (KK, TA)

ḳıç (I) Kıç, arka (Kİ)

ḳıç (II) Hardal (TZ)

ḳılçıḳla- (II) Alay etmek (TZ)

ḳıçır- Üst kapağı tersine çevrilmiş göz (Kİ)

ḳıçırtı Gıcır gıcır etme sesi (İH)

ḳığ Koyun, deve pisliği (İH, KFT, TA)

ḳığılçım Kıvılcım (TZ)

ḳığır Kuyruğun kısa ve kılsız olması (RH)

ḳığır- Bağırmak, çağırmak, emretmek (BM, Kİ)

ḳığruv Baykuş (BM)

ḳığşa- Kağış kağış ses çıkarmak, çıkıldamak (İH)

ḳıḳırda- Kıkırdamak (İH)

ḳılāde *Ar.* Gerdanlık (İM)

ḳılā'ī *Ar.* Bir kılıç çeşidi (MG)

ḳılavuz Kılavuz (İH)

ḳılbarḳ Tüylü av köpeği (Kİ)

ḳılçır Şaşı (TZ)

ḳıldıra- Teker vb. şeylerin yol üzerinde kıldır kıldır ses vermesi (İH)

ḳıldur- (II) (Ata) istenilen tavrı takındırmak, gerekli vaziyete getirmek (MG)

ḳılı Yaratılıştan, yaratılış itibarıyla (CC)

ḳılıççı Kılıççı (KK)

ḳılıḫlı Kılıklı, belirli bir karaktere sahip olan (CC)

ḳılın- (II) Kendisinde ahlâk olmadığı hâlde ahlâklı görünmek (Kİ)

ḳılḳıdıs *Ar.* Bir bitki (BV)

ḳılḳuya *Ar.* Bir bitki (BV)

ḳılpılda- Kıpranmak, debelenmek, yavaş yavaş yürür gibi sıralanmak (İH)

ḳımār *Ar.* Kumar (KFT)

ḳımatsız *Ar.+T.* Paha biçilmez (CC)

ḳımtara Eşya veya kitap saklanan yer (KFT)

ḳın (II) Istırap, acı çekme (CC, GT)

ḳın (III) Beyaz kavak ağacı (TA)

ḳın- (I) 1. Elem vermek, acı vermek (BM) **2.** Kızmak (Kİ)

ḳın- (II) Yenmek, mağlûp etmek (BM)

ḳın- (III) Korkuyla kaldırtmak (Kİ)

ḳına- (I) Cezalandırmak, eziyet etmek (CC, DM, TA, TZ)

ḳına- (II) Kınalamak, kına yakmak (TZ)

ḳınala- *Ar.+T.* Kına sürmek (TA)

ḳınalan- *Ar.+T.* Kınalanmak (TZ)

ḳınan- Kınanmak (KFT)

ḳınçıḳ Hancık, şah (İH)

ḳınçır Şaşı, şaşı gözlü (CC)

ḳındır- Teşvik etmek, tahrik etmek (İH)

ḳındıra Sazlık cinsinden bir ot (İH)

ḳındur- (I) Teşvik etmek, tahrik etmek (Gİ, Kİ)

ḳındur- (II) Zayıflamak, zayıf olmak (İM)

ḳınġır (II) İnatçı (TZ)

ḳınıḳ Bir Türkmen kabilesi (Kİ)

ḳınır (II) Kinli (İH)

ḳınlıḳ Azap, işkence, ceza (İH)

ḳıp- Göz ucunu kapar gibi işaret çakmak (İH, Kİ)

ḳıpḳızıl Kıpkırmızı (Kİ)

ḳıptı Makas (CC, TZ)

ḳıptu Makas (İM)

ḳır (III) Çakıllı ve taneli kum (İH)

ḳır (V) Felek (TA)

ḳıraġ (II) Ufuk (MS)

ḳıraḳ Acı (TA)

ḳırān *Ar.* Haccın bir türü (KF, İM)

ḳıraṭ Bir ağırlık ölçü birimi (BV, İM)

ḳırba *Ar.* Kırba, su kabı (BV, İM)

ḳırbat Gemi, kadırga (BM, Kİ)

ḳırçı- Kıvrım kıvrım olmak (İH)

ḳırḫma Kırkılmış koyun pöstekisi (CC)

ḳırıd Kart (KFT)

ḳırıġ (I) Kırık, kırılmış (BV)

ḳırıġ (II) Göz bebeği (TA)

ḳırḳıḳ Oya (TZ)

ḳırḳlıḳ Ortası raptedilmiş bir tür makas, koyun tüyü kırkan makas (İH)

ḳırlış- Kavga etmek hırlaşmak (CC)

ḳırlov Yırtık, yarık (CC)

ḳırnaḳ Cariye, halayık, hizmetçi (DM, Gİ, GT, İH, İM, KF, KFT, Kİ, TA, TZ)

ḳırnaḳlıḳ Cariyelik, hizmetçilik (KFT)

ḳırtās *Ar.* Kağıt (BV)

ḳırtıḳ (I) Nefis (BM)

ḳırtıḳ (II) Boynuzdan yapılıp üflenerek çalınan boru (TZ)

ḳırtıs Kuyruk yağı (TZ)

ḳırtuḳ Ekşi suratlı kimse (Kİ)

ḳışā *Ar.* Hıyar (MS)

ḳışar *Ar.* Boyun dibi (BV)

ḳısarla- Kıstırmak, daracık yere sıkıştırmak (İH)

ḳışāş *Ar.* Kısas, adam öldüreni öldürme cezası (GT, İM, KFT)

ḳısda- Kısmak (KFT)

ḳısı Şişmanlıktan karnın büklüm büklüm olması (İH)

ḳısḳaçuḳ Kısacık, çok kısa (TA)

ḳısḳalıḳ Kısalık (CC)

ḳısḳı Bir şeyi kıstırarak kapayacak şey (İH)

ḳısraḳ Kısrak (BV, DM, KK, TA, TZ)

ḳıssa *Ar.* Hıyar, salatalık (BV)

ḳıstraḳ Kısrak (CC)

ḳış (II) Hardal (TZ)

ḳış- Yırtmak

ḳışḳır- Bağırmak, çığlık atmak (KK)

ḳıştıraḳ Ötürük, ishal (TZ)

ḳıṭār *Ar.* Deve kervanı (KFT)

ḳıvraḳtur- Saçları kıvrılmış olmak (Kİ)

ḳıy- (III) İhanet etmek (TZ)

ḳıyıḳ otur- Tam oturmamak, ilişmek (İM)

ḳıyın ḳıyın Kinli kinli (İH)

ḳıyır Kum tepesi (TZ)

ḳıyḳaş Gözü kaymış şaşı (İH)

ḳıyma Kıyma (Kİ, TZ)

ḳıymetsüz *Ar.+T.* Değersiz, kıymetsiz (TH)

ḳız (II) Pahalı, değerli (BM, DM, Kİ, TA, TZ)

ḳızaḳ Buz üstünde kayılan alet (İH)

ḳızdırma Humma (İH)

ḳızġançı Hasis, cimri, pinti (CC)

ḳızġaş Bir tür kuş (TZ)

ḳızıl- Güneşten kızarmak (TZ)

ḳızlat- Pahalılandırmak, fiyatını yükseltmek (Kİ)

ḳızlıḳ (I) Kıtlık, darlık (GT, KFT)

ḳızluḳ (I) Pahalılık (Kİ, TA)

ḳızma Çiriş (TZ)

kibrit *Ar.* Kükürt (CC, BV)

kiç- (III) Zulmetmek, adaletsizlik etmek (İM, MG)

kiç- (IV) Anılmak, zikredilmek (İM)

kiç- (VI) (Zaman, vakit) uzamak (İM)

kiççilik Küçüklük (GT)

kiçi- 1. Gidişmek, kaşınmak (CC, Kİ) **2.** Vücut kızmak, hararetlenmek (TZ)

kiçigez Küçücük (BV, KFT)

kiçilik Küçüklük (RH)

kiçit Geçit (İM, Kİ)

kiçkes Küçük (İM)

kiçkez Küçük (DM, İM, KK, RH, TZ)

kiçüt Geçit (İM)

kiderilmeklik Giderme, izale etme (KFT)

kifāfet *Ar.* Yeterlik, geçinme vasıtası (GT)

kifāyet *Ar.* Yetişme, elverme (Gİ, İM, KF, KFT)

kikiş Alın (Kİ)

kiklik Keklik (DM)

kikre- Hamlıktan yaramaz olmak, huysuzlanmak (İH)

kil *Fars.* Kil, bir cins toprak (GT)

kilāfser *Ar.* Atın başlığı (BV)

kilitle- *Fars.+T.*. Kilitlemek (BM, Kİ)

kilitlü *Fars.+T.*. Kilitli, kilitlenmiş (KFT)

killikçü Yastığın üstüne örtülen örtü (Kİ)

kils Kireç taşı (BV)

kimerde Bazen (İH)

kin Misk kokusu (Kİ)

kinbala Misk yavrusu (Kİ)

kinçek Misk göbeği (Kİ)

kinçi Susam (DM)

kinkine Miskceğiz (Kİ)

kiras *Fars.* Kiraz (CC)

kirav ḳoy- Tutsak almak, tutsak koymak (BM)

kirāye *Ar.* Kira (Kİ)

kiraz *Fars.* Kiraz (DM)

kirde Pasta, pide (CC, GT)

kirdek Gerdek, gerdek odası (Kİ)

kireç *Fars.* Kireç (CC, İM, KF, TA, TZ)

kiren ay Ayın batması (BM)

kireş *Fars.* Kireç

kirevet *Rum.* Kürsü, geniş koltuk (İH)

kirişçi Yay, kiriş yapan (DM)

kirişi Dönüm (İM)

kiriv Kenar, ufuk (CC)

kirke ber- Kiraya vermek (Kİ)

kirkiz- Girdirmek (TZ)

kirmen Kirmen, ip eğirmeye yarayan âlet (BV)

kirş (I) Ok atışı gibi yarışlarda kendi tarafında olan (Kİ)

kirş (II) Yarış, oyun (Kİ)

kirtek Gerdek, gerdek odası (İM)

kirti Doğru, hakikî, gerçek (CC)

kirti eñlik Bitkiden yapılan allık (TA)

kirtü Doğru sözlü (Kİ)

kirtüle- Doğru davranmak (Kİ)

kiseleñi Kertenkele (İM)

kisen Yular (DM)

kisil- 1. Kesilmek (GT) **2.** Ayrılmak, kopmak (MG)

kisrā *Ar.* Kisra, İran hükümdarı (GT, KF)

kisve *Ar.* Elbise (İM)

kisvet *Ar.* Elbise (GT)

kiş (I) İçine ok konulan kap, sadak (TZ)

kişgir- Tazıyı ava teşvik etmek, saldırtmak (İH)

kişifçi *Ar.+T.* Casus (DM)

kişniç Kişniş otu (BM)

kit Oturak yeri, kıç (TZ)

kitābet (I) *Ar.* Kâtiplik, yazma (GT)

kitābet (II) *Ar.* Yazılmış, yazı (MG)

kitābet (III) *Ar.* Bir köleyi, kabul ve taahhüt ettiği bedeli ödediğinde azat olmak üzere tasarrufta bulunmak hürriyetine ve mülk edinme hakkına malik kılmak (İM, KFT)

kitābī *Ar.* Kitap ehli olan Yahudi ve Hristiyanlar (KFT)

kitābullāh *Ar.* Kur'anıkerim (KFT)

kitebe Kırk bayır (İH)

kiteril- Giderilmek, ortadan kaldırılmak (İM)

kitira Yabanî meyan otu, keven (CC)

kitür- Getirmek (GT, MG)

kivür- (II) Girdirmek, sokmak (Gİ, KF, KFT)

kivürt- Sokmak, yerleştirmek, girdirmek (RH)

kivven Keven otu (BV)

kiymek Elbise, uzun kadın gömleği (KK)

kiyür- Girdirmek, sokmak (KF)

kiz (I) Kez, kere, defa (İM, MG)

ḳo (I) Koğu (TZ)

ḳo (II) Uğursuz (TZ)

ḳobuzçı Kopuz çalan, çalgıcı (CC, TA)

ḳoca (I) Yaşlı, ihtiyar (Gİ, KF)

ḳoca (II) 1. Koca, ulu, efendi (TA) **2.** Bay, koca, kadının beyi (CC, TZ)

ḳocadaş Bir efendinin iki kölesi ki biri diğerine kocadaş der (TA)

ḳocalıḳ İhtiyarlık, yaşlılık (İH)

ḳoca ṭaş Bir efendinin iki kölesi ki biri diğerine kocadaş der (Kİ)

ḳoç Koç (BM, Kİ, TA)

ḳoçun- Rahatsız olup kaçınmak, çekinmek (İH)

ḳoçur Çorak (TZ)

ḳoduḳ Eşek sıpası (İH, TZ)

ḳofa Kova (İM)

ḳoġ Göze veya yemeğe düşen çöp, süprüntü (İH)

ḳoġa Kova (DM, TZ)

ḳoġan Kıvılcım (TZ)

ḳoġı Koğu (TZ)

ḳoġur- Güvercin gibi kuşların ötmesi (İH)

ḳoġuz Çöğür denen bitki (TZ)

ḳoḳ- Kokmak (KFT, Kİ, TZ)

ḳoḳaz Çöğür denen bitki (TZ)

ḳoḳsu- Kokmak (TZ)

ḳoḳu Koku (Gİ, KF, KFT, MS)

ḳoḳu- Kokmak (TZ)

ḳoḳuruş Bir bitki (BV)

ḳoḳuz (I) Alçak yer, alçak arazi (BM, Kİ)

ḳoḳuz (II) Su akıntısı (TZ)

ḳol (III) Taraf (MG)

ḳol- (I) Rica etmek, istemek (CC)

ḳol- (II) Koymak, bırakmak (TA)

ḳolaḳ Kolu çolak (İH)

ḳolan (I) Yular, eyer kolanı (CC, DM, İH, KK, TA)

ḳolansa Koltuk altı kokusu (TZ)

ḳolanṣa Koltuk altı kokusu (KK)

ḳolat Arslan, arslan gibi güçlü (TZ)

ḳolġaç Yarasa (İH)

ḳolġı- Sıçramak, kalkmak, fırlamak (TA)

ḳolluḳ 1. Yumruk, bilek (DM) **2.** Bileklik (KK)

ḳolun At yayı (İH)

ḳom Dalga, fırtına (CC)

ḳomaḳlıḳ Bırakma, terk etme (KFT)

ḳomut- (I) Hoplatmak (İH)

ḳomut- (II) Heveslendirmek, teşvik etmek (İH)

ḳon- (I) Bırakmak (Gİ)

ḳonaḳ (I) Konulacak yer (İH)

ḳonaḳ (III) Baştaki konak, tepek (İH)

ḳonaḳ tarıġ Bir cins darı (İH)

ḳonan- Nimet sahibi olmak (TZ)

ḳonaṣ Komşu (KK)

ḳonat Konulacak, ikamet edilecek menzil (İH)

ḳonıl- Konulmak, bırakılmak (KFT)

ḳonlançı ḳısraḳ Döl veren kısrak (TA)

ḳoñraġu Çul (İM)

ḳoñrov Çıngırak, zil, küçük çan (CC)

ḳoñruñ Çul (İM)

ḳonş Komşu (TZ)

ḳonşı Komşu (CC, DM, İM, KFT, TA)

ḳoñşı Komşu (GT)

ḳonşılıḳ Komşuluk (İM, KFT)

ḳonşu Komşu (CC, Kİ)

ḳonuḳlıḳ Misafirlik (KFT)

ḳonuḳluḳ Misafirlik (Kİ, İM)

ḳonuş (I) Komşu (DM)

ḳonuş (III) Yağma (BM, TZ)

ḳonuş- (I) Bir araya toplanmak, komşu olmak (Kİ)

ḳonuş- (II) Savaş meydanında dönüp düşmana hücum etmek (Kİ)

ḳoñuzan ḳurt Gübre böceği, bok böceği (İM)

ḳop- (II) Toz kalkmak, toz yükselmek (BM, Kİ)

ḳop- (IV) Yeniden dirilmek, hortlamak (İM)

ḳop- (V) Ortaya çıkmak, yetişmek, büyümek (BV, Gİ, GT, İN, KF, Kİ, TZ)

ḳop- (VI) Yerinden çıkarmak, sökmek (BM, İM)

ḳop- (VII) Meydana çıkmak, görünmek (MG)

ḳopar- (I) Ortaya çıkarmak, meydana çıkarmak (İM)

ḳopar- (II) Yeniden dirilmek (İM)

ḳopar- (IV) Kurmak, imşa etmek (CC)

ḳoparul- (II) Toplanmak (İM)

ḳopmaḳlıḳ Ölümden sonra dirilmek (CC)

ḳopsa- Ney ile ilâhi söylemek, şarkı söylemek (CC)

ḳopuzçı Kopuz çalan, çalgıcı (CC)

ḳor (I) Vakit, sıra (Kİ)

ḳor (III) Bel bağı, kemer, kuşak (Kİ)

ḳorġuy Bülbül (CC)

ḳorḳıçı Korkan, korkak (KF)

ḳorkmaḳlıḳ Korkma hâli (KFT)

ḳorḳmazlıḳ Korkusuzluk (İN)

ḳorḳuçı Korkan, korkak (KF)

ḳorḳunıl- Korkmak (KFT)

ḳorla- (At için) yem torbasını görünce boğazından ses çıkarmak (İH)

ḳorluḳ Fars.+T.. Horlanmış, aşağılanmış kimse (TZ)

ḳormaḳ Koku (CC)

ḳoru- Kayırmak, saklamak, himaye etmek (İH, TA, TZ)

ḳoruḳ Olgunlaşmamış üzüm veya meyve (BV, DM, TA, TZ)

ḳoş (I) Kıran, fal (BM)

ḳoş- (II) Koşmak, atlamak (KK, TZ)

ḳoşdaş (I) Uşak (BM)

ḳoşdaş (II) Arkadaş (Kİ)

ḳoşıçı Koşma yazan, âşık (CC)

ḳoşucu Haber getiren, peyk, haberci (İH)

ḳotaḳ Taşak, yumurtalık (TZ)

ḳotar- Tencereden tabağa yemek koymak, boşaltmak (DM, İH, TZ)

ḳoṭar- Tencereden tabağa yemek koymak

ḳoturġan Sivilce, uyuz (BM)

ḳov (I) Kor, külün altındaki ateş (CC)

ḳova Kova (Kİ, İM)

ḳovaḫ Kepek, pul (CC)

ḳovan Arı kovanı (İH)

ḳovan- Sevinmek, kıvanç duymak (CC)

ḳovanç Kıvanç, sevinç (CC)

ḳovla- İftira etmek, arkasından söz söylemek (Kİ)

ḳovġu Oyuk, çukur yer (İH)

ḳovra Ekin sapı, ot, saman (CC)

ḳovrun- Kavrulmak (TZ)

ḳovşala- Karıştırmak, çalkalamak, sallamak (İH)

ḳovu Toprak, toz rengi (Kİ)

ḳovuḳ İçi boş olan oyuk (BV, İH, Kİ)

ḳovur- Kavurmak, kızartmak (TZ)

ḳovurdaḳ Kakırdak (TZ)

ḳovurluḳ Kavurga, kavrulmuş hububat (TZ)

ḳovuş Kovuk, oluk, boşluk (CC, MG)

ḳovuş- Kavuşmak, birleşmek (CC)

ḳoy- (II) Hastalığı ortaya çıkmak (Kİ)

ḳoy- (III) İzin vermek (İM)

ḳoyġaş- Koyun koyuna uyumak (CC)

ḳoyın Koyun (Gİ, İN, KF, KFT)

ḳoyın- Koyulmak (İM)

ḳoyın ḳarındaş Kayın birader (TA)

ḳoyma- Yüz çevirmek, engel olmak (TZ)

ḳoyuġluḳ Yoğunluk, kesiflik (İM)

ḳoyul- (II) (Köpek için) ulumak (Kİ)

ḳoyul- (III) Koyulaşmak (İM)

ḳoyul- (V) Yatırılmak (CC)

ḳoyun- Su dökünmek (İM)

ḳoz Ceviz (BV, CC, DM, Gİ, GT, İM, KF, KFT, Kİ, RH, TA, TZ)

ḳozaḳ 1. Yeşil kabuklu ceviz ve buna benzer yuvarlaklar (İH) **2.** Çam fıstığı (Kİ) **3.** Kozalak (TZ)

ḳozar Cam (İM)

ḳozġalış- Karıştımak, eşelemek (CC)

ḳozġar- Sözü çevirmek (TZ)

ḳozlu ḥelva Kozlu helva, ceviz helvası (İH)

köbelek (II) Çoban köpeği (TZ)

köbürçük Sandık, kutu (TZ)

köçe Bulgur (TZ)

köfün Küfe (İH)

kök (II) 1. Kök, asıl (BM, CC, GT) **2.** Irk, soy (BM)

kök (III) Saman (TA)

kökçek Güzel, pek sevimli, cana yakın (BV, İM, İN, MG, RH)

kökçüber Ucu kırık kılıç (Kİ)

köken Şeftali (TA)

köklük Nesep, soy, sop (İM)

köknar Çam fıstığı (İH)

kökremek Gök gürlemesi (BM)

köl aygruv Gece kuşu, baykuş (BM)

kölçük Küçük göl (İM)

kölgeç Başa sarılan nesne, gölgelik (TZ)

kömülgen Şiddetli çamur (Kİ)

kömürçi Kömürcü (DM)

köngek 1. Don, pantolon (CC, Gİ, KF, KFT, KK, TA, TZ) **2.** Pelerin gibi omuza alınan bir elbise (DM, İM)

köngekli kedik Ayakları tüylü bir hayvan (İM)

köngekli kögerçin Paçalı güvercin (İM)

köngük Cep, elbisenin iç cebi (İM)

könder- (I) Uzatmak (BM)

könder- (III) Koymak, bırakmak (MG)

köndür- (I) Yakmak (BV)

köndür- (II) Göndermek, yollamak (İM)

köne Kene (TZ)

könel- Bir şeye kabiliyeti olmak (CC)

könen- (II) Tatmin olmak, memnun olmak (CC, TZ)

könen- (II) Bezenmek, süslenmek (TZ)

könen- (III) Nimet sahibi olmak (TZ)

köne suvı Civa (CC)

köney şu Civa (TA)

könilik Adalet, doğruluk (CC, GT)

könül- Doğru yola girmek, yönelmek (İM)

könülük Adalet, doğruluk (CC)

könülükçe Adilce, adilâne (CC)

köpirek Çokça (KFT)

köplek İlkbahar'da açan güzel kokulu nergis çiçeği (İH)

köprüçük Geyrek kemiği (İH)

köptelük *Fars.+T.*. Undan ve etten yapılan bir yemek (CC)

köpü- Astarlı elbiseyi silkmek (Kİ)

kör- (III) Yardımcı fiil (MG)

kördür- Göstermek (Kİ)

körgüz- (I) Açıklamak, izah etmek (CC)

körgüz- (II) Yaptırmak, yaşatmak (CC)

körgüz- (III) Göz yummak, ses çıkarmamak (CC)

körgüz- (IV) Göstermek (CC, GT, MG)

köri Davul (DM)

körksizlik Çirkinlik (CC)

körküz- Göstermek (Kİ, TZ)

körle- Horlamak, horuldamak, uykuda hırıltılı ses çıkarmak (CC)

körmeklik Görme, görüş, usul, tarz (CC)

körmez Kör, âmâ (KFT)

körövül Set, duvar, bent (CC)

körse- Bir kadınla yatmak için şehveti artmak (Kİ)

kört- Çekmek (TA)

körtül Kuvvetli, şiddetli (Kİ)

körüklürek Güzelce (KFT)

körümli Gösterişli, güzel (CC)

körüvse- Görmek istemek (CC)

köslün- Sıralanmak, dizilmek (İH)

kösnü- Kadınların çiftleşmeye iştahlanması (İH)

kösnük Çok iştahlı, çiftleşmek isteyen dişi (İH)

kösnüyüptür Kısır (TZ)

köstebek Köstebek, gözsüz tarla faresi (İH, TZ)

köstek Atın ayağına vurulan bağ (İH, TZ)

köstekle- Köstelemek, atın ayağına bağ vurmak (TZ)

kösül- Uzanmak (CC)

kösürükle- Atın ayağına zincir takmak (CC)

kösüz tümek Köstebek, gözsüz tarla faresi (BM)

köşek Bir yaşındaki deve, deve yavrusu (BM, Kİ, TA, TZ)

köşene Kubbe (TZ)

köt Göt, oturak yeri, kıç (BV, CC, DM, İM, Kİ, KK, TA, TZ)

kötçek Kıç, göt (MS)

köten Ham deri (TZ)

kötle- Götünü kullanmak (Kİ, TZ)

kötlen- Götlenmek (TZ)

kövrük Kükürt (CC)

kövrüv Davul (BM)

köy- (II) Eğlenmek, durmak (TA)

köy- (III) Tutmak, alıkoymak (BM)

köy- (IV) Yakmak (BV, CC, İM)

köydürül- Yaktırılmak (İM)

köylü *Fars.+T.*. Köylü (KFT)

köynü- Pişmek, olmak, kemâle ermek (İH)

köyülmiş Yanmış, yanık (TZ)

köz (IV) "Könü" kelimesini pekiştirme sözü (CC)

közeri Gözcü, keşif kolu (BM)

közgüçi Aynacı (DM)

közgüçilik Aynacılık (GT)

közinmek Görünmek, ortaya çıkmak (DM)

közsiz Gözü görmeyen (KK, TA)

kreç *Fars.* Kireç (CC)

ḳristian *Hr.* Hristiyan (CC)

kriv Kenar, ufuk (CC)

ḳu' *Ar.* Başparmak ile bilek arası (İN)

ḳu'aş *Ar.* Bir at hastalığı (BV)

ḳuba Toprak rengi (Kİ)

ḳubar- Bozarmak, benzi toprak ve toz rengine dönmek (Kİ)

ḳubas Çoban köpeği (Kİ)

ḳubaş Çoban köpeği (BM)

ḳubḥ *Ar.* Çirkinlik (GT)

ḳuburçuḳ Kutu (CC)

ḳubuzçu Kopuz çalan, çalgıcı (İH)

ḳuduḳ Eşek sıpası (DM, KK, TA)

ḳuffaẕeyn *Ar.* Eldiven (Gİ)

ḳuġu Kuğu kuşu (TZ)

ḳuġuz Oyuk, çukur (İH)

kuḥl *Ar.* Göz ilâcı, sürme (BV)

ḳulaġuz Kılavuz, delil (TA)

ḳulaġuzla- Kılavuzluk etmek, delil olmak (TA)

ḳulaḳaz Telli turna (BM)

ḳulampara Oğlancı (TZ)

ḳulamşa Puşt (TZ)

ḳulamus *Ar.* Bir bitki (BV)

ḳulan (II) Eyer kolanı (BV, İN, Kİ)

ḳulavuz Kılavuz, delil (GT)

ḳulavuzla- Kılavuzluk etmek, delil olmak (Kİ)

ḳulluḳçı Hizmetçi, maiyet memuru (CC, KFT)

ḳulmaşlık Sahtekârlık (KFT)

ḳulna- (At) Doğurmak (Kİ)

ḳulp Bir şeyin kulpu (Kİ)

ḳultur- (Su) dalgalanmak, kımıldamak (İH)

ḳulūb *Ar.* Kalpler (GT)

ḳuluḳ İki yaşındaki koyunun doğurduğu zaman (Kİ)

ḳulun Bir yaşındaki tay (Kİ, TA)

ḳulunaçı Gebe kalan tay (Kİ)

ḳulunç Kulunç (BV)

ḳulunçaḳ Küçük tay, taycık (TA)

ḳulunla- Bereket saçmak (CC)

ḳum (II) Dalga, fırtına (İH, TA)

ḳum (IV) Kum üzerinde falcılık yapma (Kİ)

ḳumartḳı Miras, geride kalan (CC)

ḳumāş (I) *Ar.* Kumaş (Gİ, GT, İN, KF, MS)

ḳumāş (II) *Ar.* Satılacak mal, eşya (İM)

ḳumçı Kum üzerinde falcılık yapan (Kİ)

ḳumġan İbrik (TZ)

ḳumḳuş Kuş sürüsü (TZ)

ḳumlaḳ Şarap (TA)

ḳumral Kumral (Kİ)

ḳumravu Çan (Kİ)

ḳun Güç, kuvvet, takat (CC)

kūn *Fars.* Kıç, makat (GT)

ḳuna İki yaşındaki dana (TZ)

ḳunaçın Üç yaşına girmemiş dişi buzağı (İM)

ḳunan Üç yaşındaki tay (TA)

ḳunūd *Ar.* Vitir namazının son rekâtında okunan dua (MS)

ḳunūt *Ar.* Vitir namazının son rekâtında okunan dua (Gİ, İM, KF)

ḳupturġa Kemerin sağ tarafında taşınan deri çanta (Kİ)

ḳur (I) Zarar, ziyan (TA)

ḳur (II) Yaşıt, emsal, akran (Kİ)

ḳur (III) Kemer, kuşak, bel bağı (CC, İM, TA)

ḳur (IV) Defa, kez, kere (İN)

ḳur- (III) Ok atmak (TA)

ḳur'a *Ar.* Kura, ad çekme, çekiliş (İM, KFT)

ḳura- Eksilmek, azalmak (Kİ)

ḳuraḳlıḳ Kuraklık (GT)

ḳurbaġa Kurbağa (BM, İH, Kİ, RH, TA, TZ)

ḳurbet *Ar.* **1.** (Allah'a) yakınlık (GT) **2.** Akrabalık, yakınlık (İM)

ḳurbuġa Kurbağa (DM)

ḳurç Çelik (CC, TA)

ḳurdan Hançere, boğaz (İH)

ḳurdemana *Ar.* Bir bitki (BV)

ḳurdeşeni Kurdeşen de denilen bir tür hastalık (İH)

Ḳureyş *Ar.* Hz. Muhammed'in mensubu olduğu Arap kabilesi (İM)

Ḳureyşī *Ar.* Kureyşli, Kureyş kabilesinden olan (İM)

ḳurġan (III) At ahırı (TA)

ḳurġan (IV) Kubbe (TZ)

ḳurġaş Atmaca kuşu (TZ)

ḳurġaşunla- Kurşunlamak, kurşun sürmek (İM)

ḳurġul Orta yaşta olan (TA)

ḳurġuş Kuruş (BV)

ḳurla Defa, kere, kez (BV, CC, GT, MG)

ḳurluḳ Meşin torba, tulum, tuluk (İH)

ḳurma *Ar.* Hurma, hurma ağacının yemişi (BM, KK, TA, TZ)

ḳurrasa Kitap, mukaddes kitap (BM)

ḳurş *Ar.* Yuvarlak (İM)

ḳurşa *Ar.* Görünen, yuvarlak ve düz yüz (GT)

ḳursaḳ (II) Sidik torbası (CC)

ḳurşa Parça (BV)

ḳurşovla- Kemerle bağlamak, sarmak (CC)

ḳurtak Boynuzdan yapma boru (Kİ)

ḳurtḳa Yaşlı kadın (CC)

ḳurttuḳ Tepici, kapıcı, haşarı hayvan (İH)

ḳurtul- Kurtulmak (Gİ, GT, İM, KFT, Kİ, MG, MS, RH, TZ)

ḳurṭuman Bezelye (DM)

ḳurṭuş Kavun, karpuz kabuğu (TA)

ḳuruġı Bir cins doğan kuşu (Kİ)

ḳurul- (III) Oturmak, ikamet etmek (TZ)

ḳurulġan Tırnak dibinde çıkan bir çıban (İH)

ḳurulta Kurultay (CC)

ḳuruluḳ Kuruluk, kuru olma (RH)

ḳurum Kurum, is (İH)

ḳurunçuḳa Cüce (TZ)

ḳurvalı Kavlıç, oturak (TZ)

kūs *Fars.* Kös, büyük davul (GT)

ḳusġun Atın kuyruğu altından geçirilen kayış (TA)

ḳusḳun Atın kuyruğu altından geçirilen kayış (TA)

ḳusmaḳ Kusuntu, kusmak (TZ)

ḳustun- Sık ve şiddetli nefes almak, içini çekmek, inlemek (CC)

kūşe *Fars.* Köşe (GT)

ḳuşluḳ (I) Kuşluk vakti, sabah ile öğle arasındaki vakit (BV, İM, Kİ, KK, TA, TZ)

ḳuşluḳ (II) Kuşları vurmaya özgü geniş ok (Kİ)

ḳūt *Ar.* Yiyecek, gıda (GT, İM)

ḳut- Karıştırmak (TA)

ḳutan Bir kuş (TZ)

ḳutḳaruvsa- Kurtulmayı istemek (CC)

ḳutlula- Kutlamak (TA)

ḳuṭn *Ar.* Pamuk (GT)

ḳuttul- Kurtulmak (CC)

ḳutuḳ Yabanî eşek yavrusu (BM, Kİ)

ḳutuluş Kurtuluş (CC)

ḳutuz (I) Hayvanların boynuna asılan tüy (Kİ)

ḳutuz- (I) Hiddetlenmek, kudurmak, çıldırmak (İH, TZ)

ḳutuz- (II) Terbiyesizlik etmek (İH)

ḳuv (I) Soluk, uçuk sarı (CC)

ḳuv (II) Kuğu kuşu (BM)

ḳuv (III) Boş, kof (CC)

ḳuvar- (Ağaç için) sararmak, solmak (GT)

ḳuvasla- Cimrileşmek (TZ)

ḳuvuḫ Kovuk, süprüntü (CC)

ḳuvvetlüsüz *Ar.+T.* Güçsüz, kuvvetsiz (KFT)

ḳuvuruḳ (I) Kıvrılmış (BV)

ḳuvuruḳ (II) Kavrulmuş (BV)

ḳuyşḳan Atın kuyruğu altından geçen kayış, kuskun (CC)

ḳuyul- Coşmak, neşelenmek, coşturmak (BM)

ḳuyum- Kalıba dökmek (TZ)

ḳuz Güneş dokunmayan yer (Kİ)

kūz *Ar.* Çanak, tas (Gİ, İM, KF)

ḳuzaḫ *Ar.* Renk renk çizgi (İM)

kūze *Fars.* Testi (GT)

ḳuz ol- Pahalanmak (BM)

küç (I) Güç, zor (BV, CC, DM, Gİ, GT, İM, İN, KF, KFT, Kİ, MG, MS, RH)

küçegen Kartal (TA)

küfiye *Ar.* Başa örtülen bir tür örtü, takke (Gİ, KF, MS)

küflen- Küflenmek (TZ)

küfrlük *Ar.+T.* Allah'a inanmamazlık (İM)

küfye *Ar.* Ancak geçinebilecek kadar olan yiyecek (KFT)

küher *Fars.* Cevher (TZ)

kükel *Moğ.* Yabanî erik, kara diken (CC)

kükevür İbrik (TZ)

kükün Yaban arısı, erkek eşek arısı (BM)

kül- (II) Koyun keserken ayağını bağlamak (Kİ)

külāf *Fars.* Gül (BV, CC)

külfet *Ar.* Külfet, zahmet (Gİ, GT, İM, KFT)

küliçe *Fars.* Külçe (İH)

külik Çabuk, hızlı (CC)

külit- Acı duymak, acı çekmek yakınmak (BM)

külküç Kadınların başlarına bağladıkları bez (Kİ)

külte (I) Balta sapı (İH)

külte beg Dolambaçlı, çember, çelenk (CC)

kültkün Gülüş, gülme (CC)

külünk Kazma (İH)

küme Hasır (Kİ)

kümeyt *Ar.* Koyu kırmızı at (RH)

kümişlik Gümüşlük (KFT)

kümişlik Gümüşlük (KFT)

kümü Hasır (Kİ)

kümüşli Gümüşlü (İM)

kümüşlü Gümüşlü (KFT)

künç *Fars.* Köşe (GT)

künçük Cep, elbisenin iç cebi (Kİ)

künd *Fars.* Alık, ebleh, anlayışsız (İH)

künder Bir bitki (BV)

kündüs Bir bitki (BV)

küne şufı Civa (İM)

künen Gelincik (TA)

künlen- Şaşmak, hayret etmek (TA)

künyet *Ar.* Bir kimsenin adı, soyadı vb. gibi hususiyetleri gösteren kayıt (Gİ, İM, KF, KFT)

küpe Küpe (KFT, Kİ, TZ)

kürdük- Didinmek, çırpınmak, kıvranmak (İH)

küre *Fars.* Maden eritme fırını, döküm ocağı (CC)

kürken Gürültü, asker arasında kargaşalık (BM, Kİ)

kürkül- Gürültü etmek (TZ)

kürreş *Ar.* Bir bitki (BV)

kürt Ayva (Kİ)

kürt kürt ye- Kütür kütür yemek (İH)

kürtün 1. Eyer keçesi (İH) **2.** Adî palan (Kİ)

kürüd- Kırıtmak, büyüklük göstermek (İH)

kürünçük Cep (TA)

küs- 1. Küsmek, darılmak (KK, TA, TZ) **2.** Kızmak (KK)

küse- (I) Ateşi karıştırmak (Kİ)

küsemek Arzu, istek (CC)

küsenç Arzu, hasret, talep (BV, CC)

küsküben Ok atmanın beş temelinden biri (İN)

küsūf *Ar.* Güneş tutulması (Gİ, KF)

küsük Didilmiş pamuk külçesi (Kİ)

küşek (I) Melez (KFT)

küşek (II) Deve yavrusu (TA)

küşen- Tekrarlamak (CC)

küştüvan *Fars.* Okun arkasındaki kelebek (İN)

küştüvansız *Fars.+T.*. Küştüvanı olmayan ok (İN)

küştüvansuz *Fars.+T.*. Küştüvanı olmayan ok (İN)

küşünsiz Zayıf, güçsüz (KK)

küt Ayağı düşük, kesik, kırık, basamaz, topal (İH)

kütle- (I) Gütmek, otlatmak (TZ)

kütle- (II) Küt etmek, küt diye ses çıkarmak (Kİ)

L

lā *Ar.* Olumsuzluk edatı, -sız, siz (GT)

labd *Ar.* Çukur, mezar (İM)

lā-büdd *Ar.* Gerekli, muhakkak (Gİ, GT, İM, KF, KFT, MG)

lā-cerem *Ar.* Şüphesiz, elbette (GT)

laçato Bir çeşit çizgili örtü (CC)

lā-ġayr *Ar.* (Bundan) başkası değil (MG)

laḫan *Yun.* Lâhana (CC)

laḥn *Ar.* Nağme, ezgi (İM)

lā ilāhe *Ar.* "İlah yoktur." (İM)

lā ilāhe illallāh *Ar.* "Allah'tan başka Tanrı yoktur." (Gİ, İM)

lā ilāhe illallāh muḥammedün resūlullāh *Ar.* "Allah'tan başka Tanrı yoktur (ve) Allah büyüktür." (İM)

küttāb *Ar.* Kelimenin asıl anlamı katipler olmasına rağmen eserde mektep, okul manasında kullanılmıştır (GT)

kütüb *Ar.* Kitaplar (KFT)

küvelek Sütün sağıldığı kova (Kİ)

küvezlü Kibirli, heybetli, taşkın, coşkun, yaramaz (CC)

küvüldür Balıkçıl kuş (TZ)

küvür- Yöneltmek, doğrultmak, götürmek (CC)

küy- (I) Beklemek, sabretmek (CC, KFT)

küye Kaynana (TZ)

küyge Bekleyen (CC)

küz (II) Kez, kere, defa (Kİ)

küzbere *Ar.* Kişniş, tere (BV, RH)

lak (II) Şaşkınkın durumunda söylenen bir kelime (Kİ)

laḳīṭ *Ar.* Yeni doğmuş ve sokağa bırakılmış çocuk (Gİ, İM, KF, KFT)

lām *Ar.* Arap alfabesinin 23. harfi (Gİ, İM)

lā-nazīr *Ar.* Eşsiz, benzersiz (MG)

lanḳurṭ Domuzlan böceği (DM)

last Ham ipek (CC)

lāşā *Fars.* Leş, ceset (DM)

lā-şekk *Ar.* Şüphesiz, gerçek oluşundan şüphe edilmeksizin (GT)

latıḳ *Ar.* Bir Bitki (BV)

laṭīflıḳ *Ar.+T.* Yumuşaklık (RH)

lā-vallāh *Ar.* "Vallahi hayır." (GT)

lay Yan, kat, nezd (İH)

lā-ya'lem *Ar.* Cahil, bilmez (GT)

lazen *Ar.* Bir bitki (BV)

lazuḳ *Ar.* Bir hastalık (BV)

le‘anehullāh *Ar.* “Allah ona lânet etsin.” anlamında bir beddua (İM)

lebbeyk *Ar.* “Buyrunuz, emrediniz.” anlamında bir söz (Gİ, İM, KF)

leben *Ar.* Bir bitki (BV)

leblāb *Ar.* Sarmaşık (BV)

leblebü *Fars.* Leblebi, nohut (Kİ, TZ)

leclāc *Ar.* Satranç oyununun mucidi, kumarbazların piri, oyunların üstadı (GT)

legün Fıçı (DM)

lehce *Ar.* Lehçe, konuşma dil anlamına gelen bu kelime Gülistan Tercümesinde “ses” anlamında kullanılmıştır. (GT)

lenger Lenger, çapa demiri (İH)

leñger Lenger, çapa demiri (CC)

levn *Ar.* Renk (BV, Gİ, GT, İM, KF, KFT, MG, RH)

levṣ *Ar.* Pislik, kir (İM)

levünli *Ar.+T.* Renkli (RH)

levz *Ar.* Badem (İM)

leylī *Ar.* Leylâ ve Mecnun mesnevîsinin kadın kahramanı (GT)

leyyin *Ar.* Yumuşak (MG)

lırp Ansızın (Kİ)

li‘ān *Ar.* Karı ile kocanın hâkim huzurunda din kurallarına uygun olarak dörder defa şehadette bulunduktan sonra karşılıklı nefislerine lânet okumaları (İM, KFT)

libāḳa(t) *Ar.* Binicinin iyi hareketleri, ustalık (MG)

libās *Ar.* Elbise (GT)

licām *Ar.* Hayvanın ağzına vurulan gem, dizgin (KF, KFT, MG, İN, RH)

licāmla- *Ar.+T.* Gemlemek, dizginlemek (RH)

licāmsız *Ar.+T.* Gemsiz, dizginsiz (RH)

lifāfe *Ar.* Sargı (İM)

liff *Ar.* Çul serdirmek (BV)

lift *Ar.* Şalgam (BV)

liḥā *Ar.* Sakallar (BV)

li-hāẕā *Ar.* Bundan dolayı (KFT)

li’llāh *Ar.* “Allah için” (İM)

lim Salyangoz (DM)

livā *Ar.* Bayrak (Gİ, KF)

livāṭā *Ar.* Erkek erkeğe cinsi sapıklık (Gİ)

loda Sürülmüş zahire yığını (İH)

loġ Damları düzeltmek için kullanılan taş (Kİ)

loġla- Damın üzerini taşla düzeltmek (Kİ)

lor (I) Peynir suyuna süt veya yoğurt katarak yapılan yiyecek (BV)

lor (II) *Ar.* Keçi veya koyun doğurduktan sonra üç gün zarfında onun sütünden yapılan peynir (Kİ)

lök 1. Yedi yaşındaki deve (BM) **2.** Asil, iyi cins deve (Kİ)

Luḳmān *Ar.* Lokman hekim, meşhur hekim ve bilge (GT)

Luṭ *Ar.* Lut peygamber (GT)

lübbed *Ar.* Yün (KFT)

lübed *Ar.* Yün (MS)

lüben Bir bitki (BV)

lüff *Ar.* Sarmak, sarınmak (Gİ)

lük Nar ağacına benzeyen bir ağacın zamkı (BV)

lüle Emzik (İH)

lüzen Bir bitki (BV)

M

ma *Ar.* Aşık kemiğinin üstündeki sinir (BV)

ma‘ana *Ar.* Tarz, karakter (CC)

ma‘āş *Ar.* Maaş (GT)

ma‘āyine *Ar.* Göz ile, bizzat (GT)

mabṭūn *Ar.* Karın ağrısı (BV)

maçı Kedi (CC, GT, Kİ, TA, TZ)

ma‘de *Ar.* Mide (BV, GT)

mādeme *Ar.* Devam ettikçe, süresince (KF)

mafāṣıl *Ar.* Eklemler (MG)

ma‘füv *Ar.* Affedilmiş, bağışlanmış (İM)

maġat *Moğ.* Muhakkak, şüphesiz, gerçekten (CC, İM)

maġdanos *Ar. Fars.* Maydanoz (İH)

maġfiret *Ar.* Allah’ın kullarının günahlarını bağışlaması (Gİ, İM, KF)

maġla- Ezan okumak (KK)

maġribī *Ar.* Batılı, Faslı ve Kuzey Afrika halkından

maġz (I) *Ar.* Beyin (GT)

maġz (II) *Ar.* İç (GT)

mah *Ar.* Nah, işte (İH)

maḫafte *Ar.* Deve, katır gibi bineklerin sırtına konulan ve içine iki kişi oturabilecek vasıta (İM)

mahak *Ar.* Mihenk (CC)

mā-ḥażar *Ar.* Hazır bulunan şey (GT)

maḥcūb *Ar.* Kapalı, örtülü (GT)

maḥcūr *Ar.* Malını kullanmaktan engellenen (KFT)

maḥḍar *Ar.* Hazır olma, mahkeme sicili (KFT)

maḫdūm *Ar.* Kendisine hizmet edilen, efendi (GT)

maḥfī *Ar.* Gizli, saklı (Gİ, KF)

maḥfil *Ar.* Toplantı yeri, oturup görüşülen yer (GT)

maḥfūẓ *Ar.* Korunmuş, saklanmış (GT)

maḥḥāre *Ar.* Deve üstüne oturtulan ve iki kişinin oturduğu odacık (GT)

Maḥmūd *Ar.* Peygamberimiz, Hz. Muhammed (KF)

maḥmūd naḫlesi *Ar.* Kûfe’den Hicaz’a giderken üçüncü konak yeri (GT)

maḫrec *Ar.* Çıkış noktası, bir harekete başlama noktası (BV, İM, KF, MG)

maḥrem *Ar.* Dinen kadının kendinden kaçmadığı erkek (İM)

maḥsūb *Ar.* Sayılmış (İM)

maḫż *Ar.* Katışıksız, saf (İM)

maḳ‘ad *Ar.* Oturak yeri, kıç (BV, Gİ, İM, RH)

maḳal (I) *Ar.* Bir bitki (BV)

ma‘ḳale *Ar.* Kan pahası (İM)

maḳāmāt *Ar.* Nutuk tarzında söylenilen sözler (GT)

maḳlūb *Ar.* Ters çevrilmiş, altı üstüne getirilmiş (İM, İN, MG)

maḳra‘a *Ar.* Kamçının ağaç kısmı (MG)

maḳrıf *Ar.* Melez ot (BV)

maḳsūm *Ar.* Taksim edilmiş, ayrılmış (GT)

maḳsūre *Ar.* Camilerde etrafı parmaklıklı yüksek yer (İM)

maḳta Övme, medih (TZ)

maḳṭa *Ar.* Kesit (BV)

maḳtel *Ar.* Öldürülen yer (RH)

mala *Fars.* Mala, sıvama aleti (İH)

Malāṭıyye *Ar.* Malatya (GT)

ma‘lef *Ar.* Samanlık (BV)

māllan- *Ar.+T.* Mal almak, servet edinmek (İM)

māllıḳ *Ar.+T.* Malla ilgili, mallık nesne (İM, KFT)

ma‘lūm (II) *Ar.* Para (GT)

mā-meżā *Ar.* Geçmiş şeyler, olan biten (GT)

mamlaha (I) *Ar.* Tuzlu yer (BV)

mamlaha (II) *Ar.* Bir bitki (BV)

mamraḫ Kurt yavrusu (TZ)

mamuḳlı Pamuklu (İM)

mamuḳlu Pamuklu (İM)

mān *Fars.* Ev, bark, yuva (GT)

mañ Ezan (İM)

mańa Bana (GT, İM, TA)

manaş Dörtte bir (TA)

manaysız Sınırsız, hudutsuz, ölçüsüz (CC)

mandalla- Kilitlemek, sürgüyü sürgülemek (İH)

manġdanus *Ar. Fars.* Maydanoz (CC)

manġla- Ezan okumak (TZ)

manġra- Melemek (CC)

manḳaḳaḳ Mankafa, uyuşuk (CC)

mañḳav Mankafalık (BV)

mañla- Bağırmak (GT, TZ)

manna *Hr.* Kudret helvası (CC)

mantar *Rum.* Mantar (İH)

mār *Fars.* Yılan (GT)

marcumaḳ *Fars.* Mercimek (CC)

ma‘refe *Ar.* Atın yelelerinin bittiği yer (RH)

marul *Yun.* Marul (CC, İH, TZ)

masra *Fars.* İplik sarılan kamış, masura (İH)

maṣṭaba *Ar.* Sedir, seki (İM)

maşad *Ar.* Mezarlık, kabristan (İH)

ma‘taḳ *Ar.* Dururken güzel görünen ancak yürürken sıfatı değişen at (BV)

maṭbaḫ *Ar.* Mutfak (GT, KFT)

ma‘tel *Ar.* Bilmece (CC)

maṭlablayın *Ar.+T.* İstenilen şekilde, arzu edilircesine (GT)

maṭlūb (II) *Ar.* Hasmının ön tarafında olan kişi, kaçan (MG)

maṭlūbāt *Ar.* İstenilen şeyler (MG)

matrāḳ (I) *Ar.* Değnek, sopa (KFT)

matrāḳ (II) *Ar.* Uzun ok (İM)

matuh semelen- *Ar.+T.* Aklı ermez olmak, şaşırmak, bunamak (İH)

ma‘ūn *Ar.* Maun (BM)

mā-verd *Ar.Fars.* Gül suyu (GT)

mavla- (Kedi) miyavlamak (İH)

māya *Ar.* Kuzu midesinden yapılan peynir mayası; her nevi maya (İH, TZ)

mayaḳ Hayvan pisliği (TA)

mayan Başlıca, esas olarak (CC)

mayrıl- Eğilmek (TZ)

maytı Sopa, değnek (TZ)

māzī *Fars.* Mazı, pelit ağacı (BV, İM, TZ)

māzū *Fars.* Mazı, pelit ağacı (BV, İH, KFT)

ma'zūl *Ar.* Azledilmiş, uzaklaştırılmış (GT, KFT)

ma'zūlluḳ *Ar.+T.* Azledilmiş olma (GT)

me'āḳıl *Ar.* Kan bahaları (İM)

mecālis *Ar.* Meclisler (GT)

mecāz *Ar.* **1.** Kelimeyi benzetme yoluyla başka bir anlamda kullanma (Gİ, İM) **2.** Gerçeğin zıddı (Gİ, KF)

Mecnūn *Ar.* Leylâ ve Mecnun hikâyesinin erkek kahramanı (GT)

mecnūnlik *Ar.+T.* Delilik, aklını yitirme hâli (KFT)

mecūsiyye *Ar.* Ateşe tapan kadın (İM)

meçele Sert kabuk, deri (CC)

meçik Topuz (İH)

med *Ar.* Ok atarken hedefe dikkatli bakmak (İN)

meddāḥ *Ar.* Çok methedici, metheden (GT)

medḫal *Ar.* Girecek yer, kapı (GT)

medḥar *Ar.* Övünülen, övünmeye değer olan (GT)

medīd *Ar.* Uzun (GT)

medīne *Ar.* Şehir (İM, İN)

Medīne *Ar.* Arabistan'da bulunan Medine şehri (KF)

mefāze *Ar.* Sığınılacak yer (İM)

meflūc *Ar.* Felçli, felç olmuş (İM)

mefred *Ar.* İri yarı, çirkin (İH)

meġal *Ar.* Bir hastalık (BV)

meġas (I) *Ar.* Göbek burmak (BV)

meġas (II) *Ar.* Bir bitki (BV)

meġaz *Ar.* Bir bitki (BV)

mehcūr *Ar.* Terk edilmiş, uzaklaşmış, ayrılmış (GT)

meḥek *Ar.* Ayar taşı, mihenk taşı (GT)

mehrecān *Fars.* Eski İranlıların iki büyük bayramından biri olup Güneş ayının 16. günü (Gİ, KF)

mekārim *Ar.* Keremler (GT)

mekīn *Ar.* Yerleşen, oturan (MG)

mekkāre *Ar.* Çok hileci, düzenbaz kadın (GT)

Mekke *Ar.* Arabistan'da bulunan Mekke şehri (GT, KF)

Mekketullāh *Ar.* Mekke şehri (KF)

Mekkī *Ar.* Mekke'ye ait, Mekkeli (BV)

mekkin *Ar.* Bir yerde sabit olma (İM)

mekseb *Ar.* Kazanç (GT)

mektāf *Ar.* Bir at hastalığı (BV)

mekūk *Fars.* Mekik, dokumacılıkta kullanılan masuralı alet (İH)

melāḥat *Ar.* Güzellik (GT)

melāl(et) *Ar.* Usanç, bıkkınlık (GT)

melāmet *Ar.* Ayıplama, kınama, azarlama (GT, İM)

mele- Melemek (Kİ)

melik *Ar.* Hükümdar, melik (GT, İM, İN, MG, RH)

melūl *Ar.* **1.** Usanmış, bezmiş, bıkmış (GT, İM, MG) **2.** Mahzun, hüzünlü (GT)

melūllik *Ar.+T.* **1.** Bıkkınlık, usanmışlık (GT, İM) **2.** Mahzunluk, hüzünlü olma (GT)

melūllük *Ar.+T.* **1.** Bıkkınlık, usanmışlık (GT) **2.** Mahzunluk, hüzünlü olma (GT)

memreç Ayı yavrusu (Kİ)

me'mūn *Ar.* Emin, korkusuz (MG)

memzūc *Ar.* Meczolunmuş, karıştırılmış (GT)

men (II) Benzeyiş (Kİ)

meñ (II) Kaş (Kİ)

menāfi' *Ar.* Menfaatler, yararlar (GT)

menāḳıb *Ar.* Övünülecek vasıflar, menkıbeler (Gİ)

menāhī *Ar.* Yasaklanmış şeyler, günah, haram (GT)

menāsik *Ar.* İbadetin rükünleri (İM)

mañdeş ḳoy- Bağdaş kurarak oturmak (İM)

mendīl *Ar.* Mendil (İM)

meneviş Bir dağ yemişi (İH)

menfa'atlı *Ar.+T.* Yararlı, faydalı (BV, İM, İN)

menfeşe *Ar.* Boyuna takılan bir nesne (KFT)

menhī *Ar.* Dinen yapılması yasaklanmış olan, haram olmuş (Gİ, İM, KF, KFT, MS)

menim Benim (GT)

meniñ Benim (GT)

meñiz (II) Gibi (GT)

menḳūl *Ar.* Nakledilmiş (İN)

mennān *Ar.* Çok ihsan eden, veren (Gİ, KF)

menşefe (I) *Ar.* Havlu (Gİ, KF)

menşefe (II) *Ar.* Konu (MS)

meñüdeş Başka birisi ile ebedî olan (CC)

meñzeş bol- İhtiyar ve zaruretten müşkil durumda kalmak (Kİ)

menzile(t) *Ar.* Derece, rütbe (Gİ, GT, İM, Kİ)

merbūye *Ar.* Akkar usaresi (BV)

mercemek *Fars.* Mercimek (BM, KK, TA)

mercimek *Fars.* Mercimek (DM, Kİ)

merdemen *Fars.* Merdiven (İH)

merdimen *Fars.* Merdiven (TZ)

merḥale *Ar.* Menzil, konak (İM)

merkeb *Ar.* Eşek (Gİ, İM, KF)

merkūb *Ar.* Binit, üzerine binilmiş (BV)

merrāt *Ar.* Defalar, kereler (GT)

mersūm *Ar.* (Resmedilmiş, resmî) maaş (GT)

mertemen (I) *Fars.* Merdiven (İH)

mertemen (II) *Fars.* Tavan kirişi (Kİ, RH)

mervaḥa *Ar.* Yelpaze (İM)

Meryem *Ar.* Hz. İsa'nın annesi (KF)

merzencūş *Ar.* Sıçanotu (BV)

meṣābīḥ *Ar.* Kandiller, aydınlatıcı nesneler (GT)

mesācid *Ar.* Mescitler (İM)

meşāḳifī *Ar.* Sol dizi yere koyarak ok atma (İN)

mesākīn *Ar.* Miskinler (GT)

me'ş̲em *Ar.* Günah, kabahat, suç (Gİ)

mesḥūḳ *Ar.* Dövülerek toz hâline getirilmiş (KF)

meskenet (I) *Ar.* Fakirlik, yoksulluk (GT)

meskenet (II) *Ar.* Gururlu olmamak (MG)

mesned *Ar.* Rütbe, derece, makam (GT)

mesnūn *Ar.* Sünnet olan şey (İM)

meste Şey, nesne (DM)

mestūr (I) *Ar.* Namuslu (Gİ, GT)

mestūr (II) *Ar.* Gizli, örtülü, kapalı (İM, KF, KFT, MG)

mestūrlik *Ar.+T.* Örtülülük, gizlilik (KFT)

mes'ūd *Ar.* Mutlu, saadetli, bahtlı (KF)

meş'ale-dār *Ar.Fars.* Meşaleci (GT)

meş'ari'l-ḥarām *Ar.* Hac zamanında Kâbe'de ziyaret edilen muayyen yer (İM)

meşāyiḫ *Ar.* Şeyhler (Gİ, GT, İM, KF, KFT)

meşeş *Fars.* Atın ayaklarında ceviz gibi olan şişlik (BV, RH)

meşġale *Ar.* Uğraşılan iş, meşguliyet (MG)

meşġūlluḳ *Ar.+T.* Bir işle uğraşma, meşgul olma (GT)

meşhed *Ar.* Bir adamın şehit olduğu veya şehidin gömüldüğü yer (İM)

meşkūk *Ar.* Şüpheli (İM)

meşkūr *Ar.* Şükredilmiş (İN)

meşrū' *Ar.* Dinen yapılmasına izin verilen (Gİ, İM, KF)

meşveret *Ar.* Danışma, meşveret (GT, KFT)

meṭāli' *Ar.* Doğacak yerler (Gİ, İM, KF)

metbū' *Ar.* Kendisine uyulan (Gİ, İM, KF)

mevc *Ar.* Dalga (GT)

meveddet *Ar.* Sevgi, muhabbet (GT)

mev'iẓa *Ar.* Öğüt, vaaz (GT)

mevḳūf *Ar.* Durdurulmuş, bağlanmış (BV, İM, KFT)

mevṣūf *Ar.* Vasıflanmış (GT)

mevt *Ar.* Ölüm (Gİ, GT)

mevżi' *Ar.* Yer (MG)

mevzūn *Ar.* Ölçülü, vezinli (GT)

meydānsız *Ar.+T.* Ok kirişinin kulaklarının olmaması (İN)

meyşūm *Ar.* Uğursuz, mel'un (GT)

meyzer *Ar.* Peştemal (İM)

meẕī *Ar.* İdrardan önce gelen meniye benzer koyuca beyaz sıvı (KF)

meẕīd *Ar.* Çoğalma, artma (GT)

meẕīyy *Ar.* İdrardan önce gelen meniye benzer koyuca beyaz sıvı (KF)

meziyyet *Ar.* Meziyet, üstünlük (GT)

meẕy *Ar.* İdrardan önce gelen meniye benzer koyuca beyaz sıvı (İM)

me'zūn *Ar.* İzinli, bir konuda kendine izin verilmiş (KFT)

mīḫ *Fars.* Çivi, mıh (CC, DM, GT)

mıḫla Su taksimi için kullanılan taş (BV)

mīḫla- *Fars.+T.* Çivilemek, çivi çakmak (Kİ, TZ)

mıḳla- *Fars.+T.*. Çivilemek, çivi çakmak (Kİ)

mıḳlay Su taksimi için kullanılan taş (BV)

mırḫı *Ar.* Yumuşak (KF)

mışırlı *Ar.+T.* Mısırlı (KK)

mısmıl Temiz (İH)

mışr *Ar.* Mısır (BV, GT, İM, KF, KFT, MG, TA)

Mışrī *Ar.* Mısırlı (BV, GT)

mışrī *Ar.* Bir kılıç çeşidi (MG)

mışmış *Ar.* Zerdali, kayısı (İM)

mi Soru edatı (KF)

mi'cer *Ar.* Baş örtüsü (İM)

miftāḥ *Ar.* Anahtar (Gİ, GT, KF, MS)

mihmāz *Ar.* Çizme mahmuzu (MG, RH)

mihmāzla- *Ar.+T.* Mahmuzlamak, mahmuzla ata vurmak (BV, MG)

mihricān *Fars.* Eski İranlıların iki büyük bayramından biri olup Güneş ayının 16. günü (İM)

mihter *Fars.* Yüksek rütbeli hizmetkâr, çavuş (GT)

mīḳāt *Ar.* Mekke yolu üzerinde hacıların ihrama girdikleri yer (İM)

Mikāyil *Ar.* Dört büyük melekten biri (GT)

miktāt *Ar.* Bir yara çeşidi (BV)

mīl (I) *Ar.* Göze sürme çektikleri şey (İM)

milḥ *Ar.* Tuz (BV)

mīm *Ar.* Arap alfabesinin 24. harfi (Gİ, KF)

minā *Ar.* Mekke'de bir yer adı, Arafat ile Kâbe arasında hacıların şeytan taşladıkları yer (KF)

mindīl *Ar.* Mendil (İM)

minen- Binilmek (KK)

minez Pınar, çeşme (Kİ)

minil- Binilmek (BV, TZ)

miniş Biniş (KK, RH)

minmiş Binici (KK)

mīrāṣçı *Ar.+T.* Vâris, mirasçı (KFT)

miraz Bir bitki (BV)

miret *Ar.* Ölen bir kimsenin yakınlarına bıraktığı mal, mülk (CC)

miron *Hr.* Merhem (CC)

mirre *Ar.* Öd (BV)

mirvaḥa *Ar.* Yelpaze (GT)

mīṣāḳ *Ar.* Sözleşme, anlaşma (İM)

miṣḳāl *Ar.* 24 kıratlık bir ağırlık ölçüsü (BV, Gİ, İM, İN, KF, KFT)

miṣlleş- *Ar.+T.* Benzeşmek, eş olmak (İM)

mismār (I) *Ar.* Ensiz çivi (BV, GT, İM)

mismār (II) *Ar.* Kılıç korkuluğu (MG)

mişmiş *Ar.* Kayısı, zerdali (CC)

miyānçi *Fars.* Titiz (CC)

mīzāb *Ar.* Suyolu, oluk (İM, KFT)

mizāc *Ar.* Bünye, tabiat, mizaç (GT)

mizersüz *Ar.+T.* Peştemalsiz (KFT)

mohdak *Moğ.* Küt, kör (CC)

mona- İhtiyarlıktan ne yaptığını bilememek, bunamak (İH)

mondobarı Bir çeşit çizgili bez (CC)

mor Mor renk (İH)

mu Bu (BV, GT, İN, TA, TZ)

mu'aḫḫar *Ar.* Sonda olan, sonraki (Gİ, KF)

mu'āḳıb *Ar.* Cezalandıran, cezalandırıcı (GT, İM)

mu'ālece *Ar.* İlâç yapma, tedavi (GT)

mu'arrec *Ar.* Esnek (MG)

mu'arref *Ar.* Bildirilmiş, tanımlanmış (İM)

mu'aşfar *Ar.* Bir cins çiçek (İM)

mu'ātib *Ar.* Azarlayan, paylayan, çıkışan (GT)

mu'aṭṭal *Ar.* Kullanılmaz (MG)

mu'avved *Ar.* Hazırlıklı, idmanlı (MG)

mu'azzez *Ar.* Aziz, saygı gören (GT)

mu'cib *Ar.* Hayrete düşüren, şaşkınlık veren (GT)

muḍar *Ar.* Bir kabile adı (KFT)

muḍārebe *Ar.* Vurma, vuruş (KFT)

muḍıḥa *Ar.* Kemiğin göründüğü yara (KFT)

mufāraḳat *Ar.* Ayrılık, ayrılma (GT)

mufarraḳ *Ar.* Ayrılmış (KF)

muġ *Fars.* Zerdüşt rahibi, ateşe tapan (BM, İM)

muġannī *Ar.* Şarkı söyleyen, şarkıcı (GT)

muġāylān *Fars.* Deve dikeni (GT)

muġra Bulanıklık (BV)

muḥāba *Ar.* Korku, çekingenlik (MG)

muḥaddiṯ *Ar.* Hadisçi, hadis nakleden (KFT)

muḫālif *Ar.* **1.** Aykırılık gösteren, aykırı, uygunsuz (Gİ, GT, İM, İN, MG) **2.** Karşıt, çapraz (KFT)

muḥallil *Ar.* Analiz yapan, tahlil eden (İM)

Muḥammed *Ar.* Hz. Muhammed (KF)

muḫannat *Ar.* Korkak, kadın mizaçlı, edepsiz (GT)

muḫanneṯ *Ar.* Kadınlaşmış erkek (KFT)

muḥārif *Ar.* **1.** Tahrif eden, bozan (GT) **2.** Hilekâr, düzenbaz (GT)

muḥarref *Ar.* Tahrif edilmiş, değiştirilmiş (Gİ, KF)

muḫās *Ar.* Demir (İN)

muḥāsebe *Ar.* **1.** Hesap ilmi, muhasebe (GT) **2.** Hesaplaşma (GT)

muḥāṭara *Ar.* Tehlike(li) (GT, MG)

muḫattem *Ar.* Tamamlanmış, olgunlaşmış (MG)

muḫayyer *Ar.* Seçmeli, beğenmeye bağlı (Gİ, İM)

muḫbiṯ *Ar.* Kötü, alçak, soysuz, pis (Gİ, İM, KF)

muḫḍār *Ar.* Atın yürürken güzel görünmesi (BV)

muḥdeṯ *Ar.* Sonradan meydana gelmiş (MG)

muḥīl *Ar.* Havale eden (İM)

muḥkim *Ar.* Tahkim edilmiş, sağlamlaştırılmış (BV)

muḥrim (I) *Ar.* İhrama girmiş olan kimse (İM)

muḥrim (II) *Ar.* Saygı gösteren, saygılı (Gİ)

muḥrim (III) *Ar.* Mahrum olunmuş (KFT)

muḥrim (IV) *Ar.* Haram eden (KF)

muḥşın *Ar.* Haramdan kaçınan (İM)

muḥşına *Ar.* Haramdan kaçınan kadın (İM)

muḫtār (I) *Ar.* Seçilmiş, seçkin (Gİ, İM, KF)

muḫtār (II) *Ar.* Hareketlerinde serbest olan (Gİ)

muḫtāṭ *Ar.* Bir yer ele geçirildiğinde hükümdar tarafından kendisine verilen kimse (İM)

muḥtemel *Ar.* İhtimal dahilinde, olabilir (GT)

Muḳaddime *Ar.* Zemahşerî'nin meşhur nahiv kitabı (GT)

muḳallid *Ar.* Taklitçi (KFT)

muḳārin *Ar.* Yakın, bitişik (Gİ, KF)

muḳarreb *Ar.* (Allah'ın) yakını, sevdiği (Gİ, GT, İM, KF)

muḳarrer *Ar.* (Allah tarafından) kararlaştırılmış (GT)

muḳavvī *Ar.* Kuvvetli (BV)

muḳīm *Ar.* İkamet eden, oturan (Gİ, GT, İM, KF, KFT)

muḳrıb *Ar.* Uzaktan atın güzel görünmesi (BV)

muḳrıf *Ar.* Melez at (BV)

muḳrī *Ar.* (Kur'anıkerim) okuyan (GT)

muḳteża *Ar.* İktiza eden, icap (GT)

mula- İnek bağırmak (Kİ)

mulāṭafa(t) *Ar.* İyi, güzel muamele etme, tatlı davranma (GT)

mu'lem *Ar.* **1.** Belirtilmiş (GT) **2.** Süslü (GT)

mulūha *Ar.* Ebegümeci denilen bitki (BV)

mūm *Fars.* Mum, bal mumu (BM, DM, Kİ, KK, TZ)

mun Çorba (İH)

muñ (II) Zaruret (Kİ)

mun- Bunamak (GT)

muña Buna (TA)

munaḳḳıla *Ar.* Kemik kırıldıktan sonra kemiğin yerinden çıkması (KFT)

mun'aḳid *Ar.* Sözleşmiş (KFT)

muñar Buna (İM)

munaṣṣaf *Ar.* Şıra kaynatıldığında kalan kısmına verilen ad (İM, KFT)

munçaġına Biraz (CC)

munduz Saf, temiz (CC)

muñlaz Esrar (İM)

munı Bunu (KK, TA)

munın Bunun, bununduz (TA)

mūnis *Ar.* Alışılan, alışılmış, yadırganmaz (Gİ, GT)

munlar Bunlar (BM, TA)

munṣarıf *Ar.* Geri dönmüş, uzaklaşmış (GT)

munu Kayış ucu (Kİ)

munut çeker Bitki veya meyve şekeri (BM)

munżamm *Ar.* Yan yana olma, bir arada bulunma (MG)

mūr *Fars.* Karınca (RH)

murābıṭ *Ar.* İbadete bağlı kişi (MG)

murāḳabe(t) *Ar.* **1.** Denetleme, kontrol (Gİ) **2.** Kendi iç âlemine dalarak kendinden geçme (Gİ)

muraḳḳa‘ *Ar.* Yamalı (hırka, elbise) (GT)

muraṣṣa‘ *Ar.* Süslü, bezenmiş (GT)

murda‘a *Ar.* Emzikli (KF)

murdāsenk *Fars.* Bir taş çeşidi (İM)

murrançlık İffetsizlik (CC)

murżı‘ *Ar.* Çocuk emziren (Gİ)

Mūsā *Ar.* Musa peygamber (GT, KF)

muṣādere *Ar.* (Bir kimseyi) yakalayıp veya hapsedip mallarına el koyma (GT)

muṣaffī *Ar.* Temizlenmiş (BV)

musaḫḫar *Ar.* **1.** Bağlı, bağlanmış (BV) **2.** Ele geçirilmiş (İM) **3.** Birinin emrine ve hizmetine verilmiş (RH)

muṣāḥib *Ar.* Sohbet eden, dost, arkadaş (GT, KF)

muṣālaḥa *Ar.* Anlaşma, barışma (İM)

muṣallā (I) *Ar.* Şiraz’ın musalla semti, mesire yeri (GT)

muṣallā (II) *Ar.* **1.** Cenaze namazı kılınırken tabutun üzerine konduğu taş, mezar taşı (Gİ) **2.** Cenaze namazı kılmaya mahsus açık yer (Gİ, İM, KF)

musallaṭ *Ar.* Sataşan, rahat bırakmayan (Gİ, KF)

mūsiḳī *Ar.* Müzik (GT)

Muṣṭafā *Ar.* Hz. Muhammed’in isimlerinden biri (BV, GT, KFT)

muṣaḳ *Ar.* Tedavide kullanılan bir madde (BV)

muştiçi Müjdeci (Kİ)

muştla- Müjdelemek (TZ)

muştula- Müjdelemek (Kİ)

muştuluḳ Müjde veene verilen hediye (Kİ)

muştulu Uyurken çıkarılan horultulu ses (İH)

mutāba‘at *Ar.* Tâbi olma, uyma (GT)

muṭālebe *Ar.* Talep, arzu etme (GT)

muṭallaḳ *Ar.* Boşanmış (İM)

mutavassıṭ *Ar.* Orta (MG)

mutāża‘af *Ar.* Düşkünleşmiş (GT)

mu‘teber *Ar.* İtibarlı, inanılır (GT, İM, KFT, RH)

mu‘teḳid *Ar.* İtikad eden, inanan (GT)

mu‘tekif *Ar.* Bir ibadethaneye çekilip ibadetle meşgul olan kimse (GT)

mu‘temed *Ar.* Güvenilen, kendisine itimat edilen (GT)

mu‘terif *Ar.* İtiraf eden (GT)

mu‘tezile *Ar.* Kaderi inkâr eden mezhep ve bu mezhebin bağlısı (İM)

mu‘tezilī *Ar.* Kaderi inkâr eden mutezile mezhebine bağlı olan (İM, KFT)

muttaḳī *Ar.* Kesinlikle (KFT)

muṭma’inne *Ar.* İçi rahatlamış hâlde (BV)

muṭrib *Ar.* Çalgı çalan, şarkı söyleyen (GT)

muvācehet *Ar.* Karşı karışıya gelme (MG)

muvāfaḳat *Ar.* Razı olma, uzlaşma (GT)

muvāneset *Ar.* Ünsiyet, alışma (GT)

muvar Bura, burası (TZ)

muvāẓaba(t) *Ar.* Bir işle daimi uğraşma (Gİ, KFT)

muvāzin *Ar.* Denk, beraber (MG)

muynuz (II) Boynuzdan yapılan boru (İH)

muza Yusyuvarlak, ufak tefek (İH)

mużā‘af *Ar.* İki kat, kat kat, katmerli (Gİ, KF)

muẓaffer *Ar.* Üstünlük kazanmış, muzaffer (GT)

mużaraba *Ar.* Bir tarafın sermaye bir tarafın emek koymasıyla oluşan ortaklık (İM)

mużıḥa *Ar.* Baş yarığının bir cinsi (İM)

mużmer *Ar.* Savaş veya yarış için atını hazırlayan kişi (MG)

mübāḥaşe *Ar.* Bahse girişme, münakaşa (GT)

mübālaġa *Ar.* İleri vardırma, bir şeyi çok abartma (Gİ, GT, İM, KF)

mübālaġat *Ar.* Mübalâğalar, abartmalar (Gİ)

mübāşere *Ar.* Başlama, girişme (İM)

mübeddel Ar. Değişmiş, tebdil edilmiş (GT)

mübeẕẕir *Ar.* Müsrif, israf eden (GT)

mübezzirlik *Ar.+T.* Müsriflik, israf etme (GT)

mübtedī *Ar.* Yeni başlayan, acemi (GT, İN, KF, MS)

mübtedi‘ *Ar.* Ehlisünnet anlayışına karşı olan, yeni şeyler uyduran (İM)

mücāhede (I) *Ar.* Azap, ıstırap, sıkıntı (GT)

mücārā *Ar.* Yarış, çekişme, tartışma (GT)

mücāvir *Ar.* (Bir yere) çekilip oturan, komuşu (GT, İM)

mücerreb *Ar.* Tecrübe edilmiş, denenmiş (BV, RH)

mücerred *Ar.* Yalnız, tek, mücerret (GT, İM)

mücevvef *Ar.* Oyuk, içi boş (Gİ, KF)

müctehid *Ar.* Kur’anıkerim’den ve hadisten hüküm çıkarma kudretinde olan din âlimi (İM, KFT)

müctemi‘ *Ar.* Toplanmış, birikmiş, bir araya gelmiş (BV, MG)

müdām *Ar.* Devamlı, durmadan (GT)

müdārā(t) *Ar.* Hoş görme, yüze gülme, dostluk gösterme (Gİ, GT, KF)

müdāyene *Ar.* Kur’anıkerim’de bir ayet adı (Gİ, KF)

müdbir *Ar.* Talihsizliğe uğramış, düşkün (GT)

müdd *Ar.* İki batmanlık bir ağırlık ölçüsü (İM, KF)

müddü *Ar.* Yaklaşık 181 litrelik bir ölçü, ölçek (Gİ)

müdebber (I) *Ar.* Azat edilmesi sahibinin ölmesiyle gerçekleşecek köle (İM, KF)

müdebber (II) *Ar.* Tedbirli, tedbir konmuş (KFT)

müdebbere (I) *Ar.* Azat edilmesi sahibinin ölmesiyle gerçekleşecek köle (Gİ)

müdebbere (II) *Ar.* Tedbirli, tedbir konmuş (KFT)

müdebbir *Ar.* Tedbirli, ihtiyatlı, müdebbir (GT)

müdevver *Ar.* Yuvarlak (BV, İN, MG)

müdhāmmetānī *Ar.* Rahman suresinin 64. ayeti (Gİ)

mü'ekkede sünnet *Ar.* Peygamberimizin her zaman eda ettikleri sünnetler (İM)

mü'ellefe-i ḳulūb *Ar.* Kalpleri İslâm'a ısındıranlar (İM)

müfāvaża *Ar.* Ortaklık, işbirliği (İM)

müferraḳ *Ar.* Ayrılmış, tefrik edilmiş (İM)

müferriḥ *Ar.* Ferahlık veren, iç açıcı (GT)

müfezzez *Ar.* Dayanamama, katlanamama (MG)

müflis *Ar.* İflas etmiş, parasız, müflis (GT, İM, KFT)

müfrid *Ar.* Bir hac çeşidi (İM)

müfriṭ *Ar.* Sınırı geçen, aşırı, aşırıya vardıran (MG)

müfsid *Ar.* Bozguncu (GT)

müheyyā *Ar.* Hazır, hazırlanmış (GT, MG)

mühmel *Ar.* Manasız, boş söz, cümle (GT)

mühmelāt *Ar.* Manasız, boş sözler (GT)

mükāleme *Ar.* Konuşma (GT)

mükārī *Ar.* Kira ile hayvan işleten (İM)

mükāşefet *Ar.* (Tasavvufta) ilâhî sırların görünmesi (GT)

mükāteb *Ar.* Tamamlandığında azat edilmek üzere bedel bağlanan köle (Gİ, İM, KF, KFT)

mükātebe *Ar.* Kitabet (KFT)

mükāteblik *Ar.+T.* Bir bedele bağlanma (İM)

mükellef *Ar.* Bir şeyi yapmaya ya da ödemeye mecbur olan (Gİ, İM, KF)

mükerrer *Ar.* Tekrar, mükerrer (GT, İM)

mülāzim *Ar.* (Bir vazifeye veya hizmete) devam eden, hizmette bulunan (GT, KFT)

mülhid *Ar.* Dinsiz (GT)

mülket (II) *Ar.* Lâhit yapılmayan adî mezar çukuru (İH)

mülkle- *Ar.+T.* Miras edinmek (CC)

mülṣaḳ *Ar.* Bitiştirilmiş, dokundurulmuş (MG)

mültefit *Ar.* Yüzünü çevirip bakan, iltifat eden (MG)

mültezim *Ar.* Lüzumlu, gerekli (MG)

mülūk *Ar.* Melikler (GT, KFT)

mü'mine *Ar.* İman etmiş, inanmış, müslüman kadın (İM)

münādī *Ar.* Münadi, tellâl (GT)

münāfıḳlıḳ *Ar.+T.* İkiyüzlülük, münafıklık (Gİ, KF)

münaḳḳıle *Ar.* Baş yarığının bir cinsi (İM)

münecces *Ar.* Pis, murdar (GT)

münezzeh *Ar.* Muhtaç olmayan, temiz, uzak (Gİ, GT, KF)

münḥarif *Ar.* Yüz çevirmiş, sapmış (Gİ, KF)

mün'im *Ar.* Nimet veren, zengin (GT)

münīr *Ar.* Aydınlık veren, parlak (GT, İM)

münḳād *Ar.* Tâbi, uyan (GT)

münḳaleb *Ar.* Dönmüş, değişmiş (İM)

münḳasım *Ar.* Bölünmüş (MG)

münḳatı‘ *Ar.* Kesilmiş (GT)

müntefi‘ün-bih *Ar.* Kendisinden faydalanılan (MG)

mürde *Fars.* Ölmüş (RH)

mürdesenk *Fars.* Bir bitki (BV)

mürdümük *Fars.* Mercimek (İH)

mürre *Ar.* Bir hastalık (BV)

mürtekib *Ar.* Kötü iş yapan, rüşvet alan (İM)

müṣādere *Ar.* Yasak edilen bir şeyin kanuna göre zorla alınması (KFT)

müsāḳāt *Ar.* Meyvesinin bir kısmını almak şartıyla bir bağ veya bostanı birine verme (İM)

müsāmaḥat *Ar.* Müsamaha, göz yumma, hoş görme (GT)

müsecca‘ *Ar.* Secili söz (söyleme) (GT)

müṣelleṣ (I) *Ar.* İçkiyi kuvvetlendirmek için içmek (KFT)

müṣennā *Ar.* İkili (MG)

müsta‘cil *Ar.* Acele eden (GT)

müstaġnī *Ar.* Lüzumsuz, gerekli bulunmayan (MG)

müstaġraḳ *Ar.* Dalmış, batmış (GT)

müsteḥab (I) *Ar.* Farz ve vacipten başka olarak sevap kazandıran iş (Gİ, İM, KF, KFT, MS)

müsteḥab (II) *Ar.* Sevilen, beğenilen (Gİ)

müsteḥāża *Ar.* Aybaşılı kadın (İM)

müstaḥsen *Ar.* Güzel sayılmış, beğenilmiş (MG)

müstaḳirr *Ar.* Durulmuş, karar kılınmış (MG)

müste’men (I) *Ar.* Aman dileyen (KF)

müste’men (II) *Ar.* Ecnebi tebaasından olan kimse (Gİ)

müstemi‘ *Ar.* Dinleyen (GT)

müste’min *Ar.* Aman verilmiş kimse (Gİ, KFT)

müstemirr *Ar.* Devamlı, sürekli (KFT)

müstesḳī *Ar.* İstiska illetine tutulmuş, çok su içen ve karnı su toplayan (GT)

müstevī *Ar.* Düz, her tarafı bir (MG)

müşābehet *Ar.* Benzerlik (GT)

müşaḳḳaḳ *Ar.* Yarık, yarılmış (MG)

müşāvere(t) *Ar.* Danışmak, istişare etmek (GT, KFT)

müşedded *Ar.* Süngünün hamle için doğrultulmuş olması (MG)

müşemmer *Ar.* Sağlam, sıkı (MG)

müşk *Fars.* Misk (BV, DM, Gİ, GT, İM, KF, Kİ)

müştaġīl *Ar.* İştigal eden, meşgul (GT)

müştāḳ *Ar.* Özleyen, can atan (GT, İM, MG)

müştāḳlıḳ *Ar.+T.* Özleme, müştak olma (GT)

müştebeh *Ar.* Zor (Gİ)

müştebih *Ar.* Şüpheci (KF)

müştemil *Ar.* Kavrayan, saran, içine alan (Gİ, KF)

müşterī (I) *Ar.* Satın alan, müşteri (GT, İM)

müşterī (II) *Ar.* Müşteri yıldızı (GT)

müt'a *Ar.* Temettü hacca giren kimsenin kesmek zorunda olduğu kurban (İM)

müte'abbid *Ar.* İbadet eden, kulluk vazifesini yerine getiren (GT)

müte'aḫḫir *Ar.* Sonradan gelen, sonraya kalan (İM, MG)

müte'allim *Ar.* Bilgi edinen, öğrenen (MG)

müte'ayyin *Ar.* Açıklığa kavuşmuş (KFT)

müte'azzir *Ar.* Özürlü olma (KFT)

mütecebbir *Ar.* Cebir ve zor kullanmaya yeltenen, zorba (GT)

müteferrik *Ar.* Dağılan, dağınık (Gİ, GT, İM, KF, MG)

müteġarrıḳ *Ar.* Yerleşik (BV)

müteġayyir *Ar.* (Hâli, tavrı) değişen, başkalaşan, bozulan (GT, İM)

müteḥammil *Ar.* Tahammül eden, katlanan, dayanan (GT)

müteḥayyir *Ar.* Şaşmış, şaşırmış, hayrette kalmış (GT, MG)

müteḳaddim *Ar.* Önde bulunan (İM)

mütekebbir *Ar.* Kibirli, azametli, kendini beğenmiş (Gİ, GT, İM)

mütekellif *Ar.* Usta olmayan (MG)

mütekellim *Ar.* Söyleyen, konuşan (GT)

mütekemmil *Ar.* Olgunlaşan, olgun (MG)

mütelāḥime *Ar.* Bir cins baş yarığı (İM, KFT)

mütemekkin *Ar.* Yerleşen, yerleşmiş (BV, GT, MG)

mütemetti' (I) *Ar.* Bir cins hac (İM)

mütemetti' (II) *Ar.* Faydalanan, kazanan (Gİ)

mütena'im *Ar.* Nimet içinde ve nazlı büyüyen (GT)

mütenāḳıż *Ar.* Tenakuz eden, zıt, çelişik (GT)

mütereddid *Ar.* Kararsız, tereddüt eden (GT, İM)

mütesāvī *Ar.* Birbirine denk olan (MG)

müteṣavver *Ar.* Tasarlanmış (KFT)

müteşebbek *Ar.* Ağ gibi olmuş (BV)

mütetābi' *Ar.* Birbiri ardınca (Gİ, KF)

mütevātir *Ar.* Tevatür edilmiş (KFT)

mütevellī *Ar.* Birinin yerine geçen kişi (KFT)

mütevellid *Ar.* İleri gelen (İM)

müttaḳī *Ar.* Takva sahibi, Allah'tan korkan (GT, KFT)

müttefiḳ *Ar.* Birlik olmuş, uyuşmuş, anlaşmış (GT, İN)

müttehem *Ar.* İtham edilmiş, suçlanmış (KFT)

müttehim *Ar.* İtham eden, suçlayan (KFT)

müvekkel *Ar.* Vekil, memur edilen (GT)

müvennis *Ar.* Kolay (KF)

müyesser *Ar.* Hasıl olan, kolaylıkla olan (GT)

müyin Çorba (TA)

müz *Fars.* Ücret, karşılık (BM, İM, KFT, Kİ, TZ)

müzd *Fars.* Ücret, karşılık, mükâfat (İN, Kİ, MS, TZ)

müzdli *Fars.+T.*. Ücretli, mükâfatlı (İM)

müẕehheb *Ar.* Süslenmiş, süslü (GT)

müzekkī (I) *Ar.* Şahitlerin şehadeti hakkında tezkiyede bulunan, tezkiyeci (GT)

müzekkī (II) *Ar.* Temizleyen, ıslah eden (KFT)

müzekkī (III) *Ar.* Zekâtını vermiş (İM)

N

nā *Fars.* (Olumsuzluk edatı) olmayan, -sız (GT)

na‘al *Ar.* Nal (CC)

na‘am *Ar.* Evet, pek güzel (Gİ, İM, KF, KFT)

na‘amutlu *Ar.+T.* Nimetli, saygıdeğer, sevgili (CC)

nacaḳ Nacak, balta (DM)

nacaşlıḳ *Ar.+T.* Hayvan sürücülüğü (İM)

nacıḳ Nacak, balta (DM)

nā-cins *Fars.Ar.* Cinsi bozuk, soysuz (GT)

nafaḳa *Ar.* Geçinecek para, nafaka (Gİ, GT, İM, KF, KFT)

nafas *Ar.* Nefes, soluk (CC)

nāfile (I) *Ar.* Faydasız, işe yaramaz, boş (Gİ)

nāfile (II) *Ar.* Farz ve vacip dışında yapılan ibadet (İM, KF, MS, İN)

naġam *Ar.* Nağmeler (GT)

naġaş Yokuş (TZ)

naġme *Ar.* Nağme, ses (GT)

nā-ḥalef *Fars.Ar.* Hayırsız halef (evlât) (GT)

naḫl *Ar.* Hurma ağacı (GT)

naḫle *Ar.* Hurmalık (GT)

naḫnaḫ *Ar.* Öksürük (BV)

nā‘im *Ar.* Yumuşak (MG)

nak Altın sırmalı bir kumaş türü (CC)

nāḳa *Ar.* Dişi deve (GT, KFT)

naḳāre *Ar.* Köçek (çengi) zili (CC)

naḳāre *Fars.* Davul, kös, dümbelek (DM)

naḳd *Ar.* **1.** Servet (GT, İM) **2.** Nakit, peşin para (GT)

naḳıd *Ar.* Nakit, peşin para (KFT)

naḳḳaş *Ar.* Nakış yapan, nakkaş (GT)

naḳl (I) *Ar.* Bir şeyi bir yerden bir yere götürme (GT, İM, KF)

naḳl (II) *Ar.* Aktarma, nakil, rivayet etme (İN, KFT)

naḳl (III) *Ar.* Süngünün tutuş usulünü değiştirme (MG)

naḳl (IV) *Ar.* **1.** Atı yürütme, harekete geçirme (MG) **2.** Atı döndürme (MG)

naḳlla- (I) *Ar.+T.* Süngünün tutuş usulünü değiştirmek (MG)

naḳlla- (II) *Ar.+T.* **1.** Atı yürütmek, harekete geçirme (MG) **2.** Atı döndürmek (MG)

naḳt *Ar.* Nakit, peşin para (CC)

na‘l *Ar.* **1.** Nal (BV, GT, MS) **2.** Ayakkabı, pabuç (Gİ, İM, KF, KFT)

nāle *Fars.* İnleme (GT)

na‘lla- *Ar.+T.* Nallamak, binek hayvanlarının ayaklarına nal takmak (BV)

naman Köstebek (TZ)

nā-mevzūn *Fars.Ar.* Ölçüsüz, vezinsiz (GT)

na‘na *Ar.* Nane (BV)

nār *Fars.* Nar (DM, KK, TA, RH)

narangi *Fars.* Narencî, portakal rengi (CC)

nārdan *Fars.* Nar, nar tanesi (BM, CC)

nardivan *Fars.* Merdiven (BM)

narinç *Fars.* Narenciye, portakal (CC)

narçın Bir bitki (BV)

naṣab *Ar.* Harfin üstünlü okunması (İM)

naṣārī *Ar.* Hristiyanlar (İM)

naṣāyiḥ *Ar.* Nasihatler, öğütler (GT)

naṣb *Ar.* Dikme, saplama (MG)

nāṣıḥ *Ar.* Uslanmış (BV)

nāṣırī *Ar.* Yardımcı, yardım eden (Gİ)

nāsī *Ar.* Nisyan edici, unutan (KF)

nasiç Altın sırmalı ve incili bir kumaş türü (CC)

nāṣiye *Ar.* Halkın ileri geleni (Gİ)

nāṣiye(t) *Ar.* Alın, başın dörtte biri (Gİ, KF)

naṣl *Ar.* Kılıcın boyu (MG)

naṣrānī *Ar.* Hristiyan (Gİ, GT, İM, KF, KFT)

naṣrānīlik *Ar.+T.* Hristiyanlık (İM)

naṣrāniyye *Ar.* Hristiyan kadın (İM)

naṣṣ *Ar.* **1.** Açıklık, sarihlik (Gİ, KF) **2.** Kur’an’ın anlamı açık ve kesin olan ayetleri (İM, KFT)

naṣūḥ (I) *Ar.* Halis, temiz (Gİ)

naṣūḥ (II) *Ar.* Öğüt veren, nasihat eden (KF)

naṣūḥ (III) *Ar.* Bozulması imkânsız tevbe (KF)

nāsūr *Ar.* Nasır (RH)

nat‘a *Ar.* Satranç tablası (GT)

nat‘a *Ar.* Sahtiyan döşek (KFT)

nav *Fars.* İçinden ok atılan küçük oluk (MG)

nāvek *Fars.* İçinden ok atılan küçük oluk (MG)

nāverd *Fars.* Meydan (MG)

nāṭıf *Ar.* Helva (BV)

naṭrun *Ar.* Sodyum bikarbonat (BV)

nāyiblik *Ar.+T.* Yardımcılık (KFT)

naẕīf *Ar.* Temiz (BV, GT)

nāzil *Ar.* İçinden ok atılan küçük boru (MG)

nāzüklük *Fars.+T.*. İncelik, kibarlık (RH)

ne (III) Yok, değil (Olumsuzluk anlamı veren bağlaç) (Gİ, KFT)

ne (IV) *Fars.* Olumsuzluk ön edatı (CC, GT)

nebātī *Ar.* Sami ırkından bir kavim (İM, KFT)

nebīlik *Ar.+T.* Peygamberlik (İM)

nebīyullāh *Ar.* Peygamber (Gİ)

nebīẕ *Ar.* Hurma ve arpadan yapılan bir tür içki (İM, KFT)

nebṭī *Ar.* Bir bitki (BV)

necāsatlıḳ *Ar.+T.* Pislik (İM)

necāsetlik *Ar.+T.* Pislik (İM)

neçek ki Nasıl ki, nice ki (KF)

neçeye Kaça (TA)

neçin Niçin, neden (DM)

neçün Niçin, neden (BM, DM)

nedāmet *Ar.* Pişmanlık (GT)

nedīm *Ar.* Sultanın meclis ve sohber arkadaşı (GT)

nefaḫ *Ar.* Nefes (BV)

nefes (I) *Ar.* Soluk, nefes (BV, GT, İM, MG, RH)

nefes (II) *Ar.* Bir nefeslik, bir nefeslik an (GT)

nefesli *Ar.+T.* Nefesli (BV)

nefḫa (I) *Ar.* Üfürmek (BV)

nefḫa (II) *Ar.* Bir at hastalığı, atın dizindeki şiş (RH)

nefī *Ar.* Nefiy, sürme (KFT)

nefy *Ar.* Sürme, sürgün etme (İM)

neheng *Fars.* Timsah (GT)

nehmet (I) *Ar.* Büyük himmet (GT)

nehmet (II) *Ar.* Aşırı hırs (GT)

nekende Dikişte koltuk altına konan parça (İH)

ne ki Nice (TZ)

nekim Nice, ne ki (TZ)

nekre *Ar.* Belirsiz isim (İM)

nem *Fars.* Islak, yaş, hafif ıslaklık (GT)

nemeçük Nesnecik (KFT)

nemedzīn *Fars.* Eyerin altına konulan keçe (TA)

nemezīn *Fars.* Eyerin altına konulan keçe (TA)

neml (I) *Ar.* Karınca (BV, KF)

neml (II) *Ar.* Kur'anıkerim'de bir sure adı (Gİ)

nenün üçün Niçin, ne sebeple (DM)

nerd *Fars.* Tavla, tavla oyunu (İM, KFT)

nerdüven *Fars.* Merdiven (TZ)

nesḫ *Ar.* Hükümsüz bırakma, Kur'anıkerim'in sonra gelen bir ayetinin önce gelmiş bir ayetin hükmünü değiştirmesi (İM)

neşāṭ *Ar.* Sevinç, neşe (GT)

neşe ki Nice ki, nasıl ki (TZ)

neşük Niçin, neden (CC)

neşün Niçin, neden (CC, DM)

ne'ūẕübillāh *Ar.* "Allah korusun" anlamında bir cümle (KFT)

nevā *Fars.* Ses, makam, ahenk (Gİ)

nevāḥī *Ar.* Nahiyeler, obalar (GT)

nev-bahar *Fars.* İlkbahar (GT, TA)

ney çün Niçin, neden (KF, MG)

ne'yle- Ne yapmak, ne etmek (DM)

nez' *Ar.* Can çekişme (GT)

Neẕīr *Ar.* Hz. Muhammed'in adlarından biri (İM)

nıḳrıs *Ar.* Bir at hastalığı (BV)

ni (III) Olumsuzluk edatı (GT, İM)

ni'am *Ar.* Evet, pek güzel (KFT)

niçelik Özellik, nicelik (KF, MS)

niçüklik Nasıllık, nicelik (İM)

niçüklük Nasıllık, nicelik (İM)

niçüksiz Örtüsüz, engelsiz (İM)

niçün Niçin, neden (GT, İM)

nifās *Ar.* Loğusalık hâli (Gİ, İM, KF, KFT, MS)

nigit Zift (İH)

nikāḥī *Ar.* Nikahla ilgili (İM)

nikb *Ar.* Meyletmek (BV)

nikim Nice, ne ki (İM)

niks *Ar.* Pislik (MS)

nīl *Fars.* Çivit (CC)

Nīl *Ar.* Nil nehri (GT)

ni'metlü *Ar.*+*T.* Nimet sahibi (KF)

niñ Şey (BV)

nişāb *Ar.* Bir malın zekātını vermek için ulaşılması gereken miktar (İM, KF, KFT)

niṣār *Ar.* Gökten yere saçılan, saçı (GT)

nisvān *Ar.* Kadınlar (BV)

nişān (IV) *Fars.* Nişan almak (İN)

nişān (V) *Fars.* Atın alnındaki beyazlık (RH)

nişānla- *Fars.*+*T.*. Nişanlamak, bellik koymak, belgelemek (CC, Kİ, TA, TZ)

nişānlu *Fars.*+*T.*. Nişanı olan (RH)

nişe Niçin, neden (Kİ)

nişter *Fars.* Neşter, hekim bıçağı (RH)

nişün Niçin, neden (KK)

nite ki Nitekim (KF)

nitekim Nitekim, nasıl ki (KF, İN, MG)

ni içün Niçin, neden (İM)

ni üşün Niçin, neden (KK)

noḳta *Ar.* An (CC)

nuḳaṭ *Ar.* Noktalar (İM)

num *Çin.* Şeriat (İH)

Nu'mān *Ar.* Ebu Hanife (KF)

nūn *Ar.* Arap alfabesinin 25. harfi (İM)

nusūr *Ar.* Kuşlar (BV)

nuṭfe *Ar.* Meni, döl suyu (GT)

nüdemā *Ar.* Nedimler (GT)

nüfesā *Ar.* Loğusa (İM)

nügüd Vezin, ölçü (BM)

nügüy Vezin, ölçü (BM)

nüḥās *Ar.* Bakır (BV, İM, KFT)

nükte *Ar.* Nükte, etkili söz (GT)

nüsük *Ar.* Haccın şartlarından her biri (İM)

nüş(ş)āb *Ar.* Ok (İN)

nüvre *Ar.* Alçı taşı (BV)

nüzūl *Ar.* İnme, iniş (GT)

O

o (II) Ooo! (nida) (CC)

ofut- Azatmetle başını kaldırarak geçmek (İH)

oġ Boş, halvet (Kİ)

oġaz Bir çeşit kuş (TZ)

oġlançıḳ Oğlancık, çocukçuk (GT)

oġlançuḳ Oğlancık, çocukçuk (KFT)

oġlanlıḳ Oğlanlık, evlâtlık (KFT)

oġluḳ Üç telli, yayla çalınır bir saz (TZ)

oġun- Bayılmak (Kİ)

oġuntaġa Omurga (KK)

oġurlu Uğurlu (Kİ)

oḫşaşı Benzer (BV)

okış- Karşılıklı okumak (KFT)

okışı Okuyucu (KK)

oḳıyya Ölçü birimi (BV)

oḳruḳ Kement (İH)

oḳuş- Karşılıklı okumak (KFT)

ol (II) Asil, soylu (Kİ)

olaça- Takdir etmek (Kİ)

ol biri Öbürü, öteki (GT)

olça *Moğ.* Ganimet (İM, CC)

olturġuz- Oturtmak (CC)

oluḳ (II) Üç telli, yayla çalınır bir saz (TZ)

omaca Köprücük kemiği (TZ)

omaç Amaç, nişangâh (TZ)

omuz Omuz (TA)

ona- Saymak, itaat etmek (İH, TA)

oñat Akıllı, uslu kimse (İH, TA, TZ)

oñḳolı Askerin sağ tarafı, sağ kolu (Kİ)

oñurġa Omurga (BV)

opa Kadınların yüzlerine sürdükleri merhem (TZ)

opea Kör köstebek (CC)

opraḳ (I) Elbise (CC)

opraḳ (II) Yıpranmış (TZ)

or (II) Oğul (Kİ)

or (III) Ora, orası, o yer (TZ)

orana Doğumdan sonra düşen parça (TZ)

orbu Taş fırlatan sapan (CC)

orġa Bayrak (Kİ)

orna- İkamet etmek (CC)

ornat- Yerleştirmek (TZ)

ortaçaḳlı Ne uzun ne kısa, orta (MG)

ortar Ortak (TZ)

orunla- Sanmak (TZ)

oruspi *Fars.* Orospu (TZ)

oruspu *Fars.* Orospu (Kİ)

orutġa Bel kemiği (TZ)

orutḳa Bel kemiği (TZ)

osan bol- Usanmak, bıkmak (TZ)

oşır- Osurmak, yellenmek (TA)

osraḳ Osurgan, çok osuran (TZ)

osruḳ Osuruk (İM, TZ)

osur- Osurmak, yellenmek (Kİ, TZ)

oşatıptır Yazılmış (TZ)

oşbu İşbu (BV)

oşla- Sineği kovmak, uzaklaştırmak (TA)

oşta İşte (BM)

otaçı Tabip, hekim (CC, GT, Kİ, TA, TZ)

otala- Şifa vermek (CC)

otalamaḳ Otlak, mera (CC)

otçı Tabip, hekim (Kİ)

otlatıl- Hayvan otlatılmak (İM)

otlı Otlu (İM)

otluḳ (I) Yiyecek (CC)

otraç Ada (BM, CC)

otraḳ Oturak, oturulacak yer (TZ)

otraş Oturak, oturulacak yer (TZ)

otruḳ Oturak, oturulacak yer (TZ)

oturaḳ Oturak, oturulacak yer (TZ)

oturġu Oturak, oturulacak yer (TZ)

ovdarı Yere, sırtüstü (CC)

ovrula Gizlice (CC)

ovrun Gizli (CC)

ovus (I) *Rus.* Çavdar (CC)

ovus (II) Mum (Kİ)

oy (II) Kül rengi (TA)

oya Oya, işleme (İM)

oyalan- Şımarmak (İH)

oyan Gem, atın koşumlarından biri (Kİ)

oyan- (II) Pişman olmak (BM)

oyandır- Uyandırmak (Gİ)

oyandur- Uyandırmak (BM)

oyanla- Gemlemek, gem vurmak (Kİ)

oyar- Uyurmak, uyandırmak (Gİ)

oynal- Oynamak (MG)

oyu Oya, işleme (TZ)

oyuḳ (I) Yığın, bağda ve bahçelerde kuşları ürkütmek ve gelememesi için yapılan şey, korkuluk (Kİ)

oyuḳ (II) Oyulmuş (TZ)

oyuru Dere (Kİ)

ozul- İleri geçilmek (İM)

ozun- Geçilmek (BV)

Ö

öbtek Alaca, ibibik (DM)

öbüge Dede (CC)

öç- 1. Yarışmak (CC) **2.** Bahis tutuşmak (İH)

öçeş- 1. Yarışmak (TZ) **2.** Bahse girişmek (KK)

ödemeklik Ödeme (KFT)

öden Necip, asil (TA)

ödü Ruh, can, nefes (TA)

ög (II) Hatır, gönül (TA)

ögendire Öküzü sürmeye yarayan ucu çivili ağaç (İH)

ögerçi Kurye (TA)

ögeyik Meşhur kuş, kumru (İH)

ögikye Okka (İH)

ögri- Çocuğun beşiğini sallamak (Kİ)

ögrümük Salıncak (Kİ)

ögül- Öğütülmek, ezilmek (RH)

ögür (II) Birbirine alışık olan hayvan, uysal hayvan (Kİ)

ögüt- Öğütmek, un vb. çekmek (MS)

ök (I) Kalp (Kİ)

ökeç Üç yaşındaki koyun (TA)

öki- Kusmak (Kİ)

öksürmek Öksürük (BM, KK, TA)

öktem Gururlu, kibirli, azametli (CC)

öktemlen- Gururlanmak, çalım satmak (CC)

öktemlik Gururluluk, kibir, büyüklük (CC)

öktün- Gücendirmek, rencide etmek (CC)

öktünmek Hakaret, tahkir (CC)

öküş Çok, fazla (BV, İM, İN, Kİ, RH, TA)

öküşrek Pek çok, çokça (BV, İM)

öküşsin- Çoğumsamak (TA)

öldürmeklik Ölüdürme (KFT)

ölet- Islatmak (BM)

öl eyle- Islatmak (BM)

öl it- Islatmak (BM)

ölmek Ölmek, ölüm (TA)

öl ol- Islanmak, nemlenmek (BM)

ölşey- El ile vurmak (TZ)

ölşürüptür Ölçülmüş, tartılmış (TZ)

ölü- Nemlenmek, ıslanmak (TZ)

ölümdük Leş, hayvan ölüsü (İM)

ömek Bitki adı (BV)

ön (II) Hayvanın duygusu (TZ)

öñ (III) Doğru (TZ)

ön- (III) Dar gelmek (CC)

ön- (IV) İnat etmek (Kİ)

önegü İnat eden, inatçı (Kİ)

önevü İnat eden, inatçı (Kİ)

öngü 1. Çıplak, yalın (CC) **2.** Tek, yalnız, biricik (CC)

öngü- Yüzünü buruşturmak (TZ)

öngülmüş İçi boş (TZ)

öngüz Bellek, hafıza (TZ)

öp- (II) Höpürdetmek (TZ)

öpkelmekçi Öfkeli (CC)

örçele- İnat etmek, ısrar etmek (İH)

örçeleş- Bir mesele üzerinde inatlaşmak, münakaşa etmek (İH)

örenle- (I) Hecelemek (İH)

örenle- (II) Zannetmek, sanmak (Kİ)

örgeç (II) Erkek, enenmiş koç (BV)

örgülüg Belirmiş (BV)

örgüz- (Koyunları) otlağa salmak (CC)

örkeç yavı Deve hörgücünden çıkarılan yağ (TZ)

örkü Yapağı, yün (Kİ)

,örs Demircilerin üzerinde demir dövdükleri ve iki ucu söbü demir avadanlık (CC, İH, TZ)

örsele- Hırpalamak, yıpratmak (İH)

ört- Örtmek, gizlemek (BM, BV, GT, İM, Kİ, MG)

örtli Alevli, ateşlenmiş (CC)

örtü Örtü (TZ)

örtüglü Örtülü, gizli (GT, İM)

örtüglüg Örtülü, gizli (BV, İM)

örtük Örtü (Kİ)

örtül- Örtülmek (BV)

örtülik Gizlilik (İM)

örtün- Örtünmek, gizlenmek (TA, TZ)

örük (I) Örülmüş, eğrilmiş yün (İH, TZ)

örük (II) İğdiş edilmiş koç (BM)

örük (III) Yalan (TA)

örükle- Yalan söylemek (BM)

örüt- Örtmek, gizlemek (TA, TZ)

öşen- Avunmak, aldanmak (TZ)

öşendir- İncitmek (TZ)

öşeng İnatçı, dikkafalı, asi (CC)

öt- (I) Ötmek (İN)

öt- (III) Affetmek, bağışlamak (İM)

ötenil- Ödenilmek (İM)

ötetilük İki farklı sokağa çıkışı olan iki kapılı ev (İH)

ötkek Öksürük (CC)

ötkün- Hikâye anlatmak (İH)

ötkünç Hikâye, uzun masal (İH)

ötkürü Ötürü, ... den dolayı (KFT)

ötli Ödlü, safralı (CC)

ötmekçi Ekmekçi (DM, İM)

ötri Ötürü, ...den dolayı (TZ)

ötrü Ötürü, ...den dolayı (İM, MG, İN)

ötrük (I) Midenin bozulması ile sulu, çok kokmuş olarak sancı ile def edilen insan pisliği (İH)

ötrük (II) Yalan (Kİ, TA)

ötrükçi Yalancı (CC)

ötrükle- Yalan söylemek (Kİ)

ötsiz Ödsüz (BV)

öttür- Nüfuz ettirmek, geçirmek (TZ)

ötür- (I) Cıvık ve sancılı olarak pislemek (İH)

ötüri Ötürü, ...den dolayı (KFT)

ötürmek Öksürük (TA)

ötürü Ötürü, ...den dolayı (KFT)

öv- (I) Övmek (CC)

övden Necip, asil (TA)

övdü Övgü (CC)

övdür- Övülmek (CC)

övger- Övmek (CC)

övük Değirmen taşı (CC)

övün- Övünmek (CC)

övünçlü Övgülü (CC)

övüşle- Ovuşturmak (BV)

övüt- Silmek, temizlemek (CC)

övüz Bal arısı (TZ)

öyez Sivrisinek (TZ)

öygen Gem, yular (TA)

öygünç Övgü, övünç (CC)

öyken (I) Ciğer (TA, TZ)

öyken (II) Gem, yular (TA)

öyüş bol- Nemlenmek, ıslanmak (TZ)

öyütli Öğüt veren (TZ)

öz Yemek kaynarken üzerine çıkan yağ (Kİ)

özdek Ağacın bedeni, özü (İH)

özden (I) Hür, asil (CC)

özden (II) Seçkin, her şeyin güzel olanı (GT, KFT, KK, TZ)

özdeñ Seçkin, her şeyin güzel olanı (GT)

özdenlik Güzellik, seçkinlik (KK)

öze (I) Üzerine, üzerinde (BV, GT)

öze (II) Aracılığıyla, yüzünden (CC)

özen (I) Bitkinin özü (BM)

‘özrsiz *Ar.+T.* Özürüsüz, özrü olmayan (İM)

özüle- Arzulamak, bir şeyi içinden şiddetle istemek (İH)

öz yürimek Kanlı basur (TA)

P

pālān *Fars.* Palan (BV, İM)

palang *Fars.* Leopar, pars (CC)

pan-şenbe *Fars.* Perşembe (CC)

papas *Rum.* Rum din reisi, papaz, rahip (CC, TZ)

papaz *Rum.* Rum din reisi, papaz, rahip (CC)

parġal *Fars.* Pergel (CC)

parla Tüyü az olan köpek (TZ)

pārsālıḳ *Fars.+T.*. Zahitlik, sofuluk (GT)

pārsīçe *Fars.+T.*. Farsça (RH)

pās *Fars.* Pas (GT, Kİ, TZ)

paslan- *Fars.+T.*. Pas tutmak, paslanmak (Kİ, TZ)

pater nostar *Hr.* Hristiyan kiliselerinde Hz. İsa'dan havarîler vasıtasıyla intikal etmiş olan bir dua (CC)

pazıla- Yıpranmak, çürümek, eskimek (İH)

peç *Rum.* Fırın (CC)

pekiş Sivri diş (TZ)

pekmez Pekmez (TZ)

pekter Devenin üzerine konan kapalı oturma yeri (TZ)

peleng *Fars.* Kaplan veya pars (GT)

pelīd *Fars.* Pis, murdar (GT)

panc-şenbeh *Fars.* Perşembe (BM)

pençe *Fars.* Pençe, tırnak (GT, İH)

pend *Fars.* Nasihat, öğüt (GT)

penīr *Fars.* Peynir (Kİ, TA)

perākende *Fars.* Perakende, tek tek yapılan, satılan (İM)

perde-dār *Fars.* Perdeci, kapıcı, teşrifatçı (GT)

perhīz *Fars.* Perhiz (GT)

perīşān *Fars.* Dağınık, perişan (GT)

perīşānlıḳ *Fars.+T.*. Dağınıklık, perişanlık (GT)

persenk *Fars.* Tartının ayarı (İH)

pervāne *Fars.* Işığın etrafında dönen böcek, pervane (GT)

pesle- Yellenmek (TA)

peşa *Fars.* Sanat, meslek, iş (CC)

peşe *Fars.* Sanat, meslek, iş (TZ)

peşeker *Fars.* Sanat sahibi, sanatkâr (TZ)

peynīr *Fars.* Peynir (BM, DM, TZ)

pışlaḳ Kurutulmuş yoğurt (TZ)

piçe *İt.* Peçe, yüz örtüsü (İH)

pinti (I) Çaresiz, elden ayaktan düşmüş (İH)

pinti (II) Bitli (İH)

pirinç *Fars.* Pirinç (İM)

pisle- Yellenmek, osurmak (TA)

pistaḳ *Yun.* Antep fıstığı (CC)

piş Bağırma, çağırma (CC)

pīşe (I) *Fars.* Sanat, iş, meslek (GT, İM)

pīşe (II) *Fars.* Huy, âdet, tabiat (GT)

pīşekār *Fars.* Sanatkâr, meslek sahibi (GT)

piyāde *Fars.* Piyade, yaya (GT)

piyāla *Fars.* Bardak, tas, kupa, kadeh (CC, GT, İM)

poşġut Irgat, gündelikle çalışan (İH)

profet *Hr.* Peygamber (CC)

psalmo *Hr.* Kilise manzumeleri, ilâhîler, dinî şarkılar (CC)

pulat *Fars.* Sopa, değnek (TZ)

puluç Puşt (TZ)

pursla- Hayvana yem vermek (TZ)

pus (I) Hayvan yemi (TZ)

pus (II) Nefes (TZ)

pus (III) Güneş ışığı tellerinde görülen pus (TZ)

pusaṭ Silâh (KFT)

puşu Pusu (TA)

pürçek Pürçek, şakaklardan sarkan saç (TZ)

R

rabbenā *Ar.* "Ey rabbimiz" anlamında bir cümle (Gİ, KF)

rabbenā leke'l-hamd *Ar.* "Allahım hamd sanadır" (İM, MS)

rācī *Ar.* Geri dönen (İM)

rāciḥ *Ar.* Üstün (İM)

raḍıyallāhu 'anh *Ar.* "Allah ondan razı olsun" anlamında bir dua sözü (İM, KFT)

raḍıyallāhu ecma'īn *Ar.* "Allah onların hepsinden razı olsun (İN)

rafeş *Ar.* Cima, cinsel ilişki (İM)

rāfiżī *Ar.* Hz. Ebubekir ile Hz. Ömer'in halifeliğini kabul etmeyen (İM)

rāhib *Ar.* Hristiyanlarda manastırda yaşayan ve evlenmeyen din adamı (İM)

raḥim *Ar.* Hısımlık, akrabalık (GT)

raḥīmehullāh *Ar.* "Allah merhamet etsin" anlamında bir dua sözü (İM, KFT)

raḥmetullāhi 'aleyh *Ar.* "Allah'ın rahmeti üzerine olsun" anlamında bir dua sözü (GT)

raḫt *Fars.* Ev eşyası (GT)

raḳım *Ar.* Bir tedavi yolu (BV)

raḳīḳ *Ar.* İnce (BV, KFT)

raḳs *Ar.* Oyun, dans etme (GT)

ramaḳ *Ar.* Pek az şey (GT)

rāmī *Ar.* (Ok) atan (MG)

ra'na *Ar.* Güzel, lâtif (GT)

rançlıḳ Kehanette bulunma (CC)

rāsic *Ar.* Bir bitki adı (BV)

rāsiḫ *Ar.* Bir bitki adı (BV)

rāsin *Ar.* Bir bitki adı (BV)

rāst *Fars.* Doğru, gerçek (BV, DM, GT, İM, İN)

rāstlıḳ *Fars.+T.*. Doğruluk (İM, İN)

rāşidīn *Ar.* Olgunlar (BV)

raṭab *Ar.* Bir hastalık (BV)

ratḳa *Ar.* Kadının cinsel organındaki kemiğin temasa engel teşkil etmesi durumu (KFT)

ravand *Fars.* Ravent kökü (CC)

rāved *Fars.* Bir bitki (BV)

rāvende *Fars.* Bir bitki (BV)

rāygān *Fars.* Bedava, karşılıksız (CC)

rāyıż *Ar.* Terbiye (RH)

rāz *Fars.* Sır, giz (GT)

rāzıḳ *Ar.* Rızık veren (Gİ, KF)

raziyana *Fars.* Dereotu türünden bir bitki (CC)

rāzlaş- *Fars.+T.*. Gizli konuşmak (İH)

rāzyānc *Fars.* Dereotu türünden bir bitki (BV, RH)

rebe *Ar.* Faiz, haraç (CC)

rebī *Ar.* Bir kabile adı (KFT)

rec‘ *Ar.* Bir bitki (BV)

rec‘at *Ar.* Geri gelme (KFT)

ref‘ *Ar.* Arapça bir kelimenin sonunu ötreli okuma (İM)

reġāyib (II) *Ar.* Recep ayının ilk Cuma gecesi (İM, KF)

rehin *Ar.* Rehin (İM, KFT)

reḥsa *Ar.* Bir at hastalığı (BV)

rehvār *Fars.* Atın sarsmadan yürüyüşü (RH)

rehvārlıḳ *Fars.+T.*. Atın sarsmadan yürüyüş tarzı (RH)

rekāb *Ar.* Bir bitki (BV)

remel *Ar.* Hızlı hızlı yürüme (İM)

rencīde *Fars.* İncinmiş, kırılmış (GT)

renclü *Fars.+T.*. Sıkıntılı, hastalıklı (RH)

rencūr *Fars.* Dertli, sıkıntıda (GT)

renglü *Fars.+T.*. Renkli (RH)

re’s *Ar.* Baş (GT)

resīde *Fars.* Erişmiş, yetişmiş (İM)

re’s-i māl *Ar.* Sermaye, anamal, ana para (GT, İM)

resm (I) *Ar.* Âdet, usul (Gİ, GT)

resm (II) *Ar.* Eser, iz, alâmet (İM)

resūllik *Ar.+T.* Peygamberlik (İM)

resūlullāh *Ar.* “Allah’ın elçisi Hz. Muhammed” (Gİ, İM, İN, KF, KFT)

reşīd *Ar.* Doğru yolu gösteren, Allah’ın sıfatlarından (İM, KFT)

reşīdlik *Ar.+T.* Erginlik (KFT)

revaḳ *Ar.* Sundurma, çardak (GT)

revālıḳ *Fars.+T.*. Uygun olma (İM)

revnaḳ *Ar.* Parlaklık, tazelik (GT)

reyyān *Ar.* Suya kanmış (Gİ, Kİ)

rışaş *Ar.* Bir bitki (BV)

ribā *Ar.* Tefecilikte alınan fahiş faiz (KF, KFT)

ribāṭ *Ar.* Konak, han (Gİ, KF)

rics *Ar.* Pislik, murdarlık (İM, KF, MS)

ridā *Ar.* Belden yukarı örtülen örtü (İM, KFT)

rif‘at *Ar.* Yükseklik, yükselme (GT)

rīḥ *Ar.* Bir bitki (BV)

riḳāb *Ar.* Üzengi (Gİ, GT, RH)

riḳāz *Ar.* Yeraltında tabiî olarak bulunan madenler ve defineler (İM)

rind *Fars.* Çevik, neşeli, geniş mezhepli (İH)

riyāset *Ar.* Reislik (GT)

riyāżātü’l ḫayl *Ar.* At terbiyesi (RH)

rubā‘iyyāt *Ar.* Atın dördüncü yılda çıkan dişleri (RH)

rubemā *Ar.* Belki, muhtemel (MG)

ruḫām *Ar.* Mermer (İM)

rūḥullāh *Ar.* Hz. İsa (Gİ, GT, İM, KF, KFT)

ruḳ‘a *Ar.* Deri parçası (MG)

rūm *Ar.* Anadolu (BV, GT, İM)

rūmī *Ar.* Anadolulu (KFT)

rūmlı *Ar.+T.* Anadolulu (KK)

rummān *Ar.* Nar (BV, İM, KFT)

rūstāī *Fars.* Köylü, köye has (CC)

ruṭab *Ar.* Olgun hurma (İM, KFT)

rutūbet *Ar.* Nem, ıslaklık (BV)

rūy *Fars.* Yüz (GT)

rücū‘ *Ar.* Geri dönme (Gİ, İM, KF, KFT)

rükebī *Ar.* Dizlerle ilgili (BV)

rükn *Ar.* Bir şeyin en sağlam tarafı, temel direği (Gİ, İM, KF, KFT, MS)

rükū‘lı sücūdlı *Ar.+T.* Namaz kılan (İM)

S

sa (II) *Ar.* Arap alfabesindeki sin harfi (KF)

ṣā‘ *Ar.* Bir dirhemlik kutu (Gİ, İM, KF, KFT)

saan- Sanmak, zannetmek (TZ)

saar Utanma (CC)

ṣa‘b *Ar.* Çetin, zorlu (GT, MG, RH)

sabaḳat *Ar.* Öncülük (KF)

sabalan- Debelenmek, çabalanmak (İH)

ṣabar *Ar.* Bir bitki (BV)

saba saba yürü- Kurumlanarak yürümek (TZ)

ṣabırluḳ *Ar.+T.* Din uğruna canını feda etme (CC)

ṣabṣarı Sapsarı (DM)

ṣabṣaru Sapsarı (TA)

ṣabūḥ *Ar.* Sabahleyin içilen içki (GT)

ṣaburluḫ *Ar.+T.* Din uğruna canını feda etme (CC)

sāc *Ar.* Hindistan’da yetişen sert ve iyi cins bir ağaç türü (KFT)

saç (II) Üzerinde yufka ekmek pişirilen saç (Kİ)

şaç (II) Üzerinde yufka ekmek pişirilen saç (TA)

saçır- Su boğazda durmak (TZ)

ṣād *Ar.* Arap alfabesindeki sad harfi (Gİ, İM)

ṣadar *Ar.* Başlangıç (İM)

ṣādıḳ *Ar.* Sadık, doğru, sadakatli (Gİ, GT, İM, KF, MS)

saf Atasözü (İH)

sa‘f *Ar.* Bir at hastalığı (BV)

ṣafāyıḥ *Ar.* Madenî levhalar (İM)

sa‘fe *Ar.* Bir at hastalığı (BV)

ṣafen *Ar.* Husye kabı (BV)

ṣafrā *Ar.* Safra, hastalığa sebep olan dört unsurdan biri (Gİ, İM, KF)

saġ (I) Sağ (solun zıddı) (BV, Gİ, KF, KFT, Kİ, MG, MS, RH)

saġ (III) Gerçek (TA)

saġa Sana (KK)

saġan Ok demiri (Kİ)

saġan- Sanmak, zannetmek (Kİ, KK)

saġanġus Şahin, doğan (BM)

ṣaġaş Sayma, sayış, sayı (Gİ)

saġay Tereyağı (BM)

ṣaġāyır *Ar.* Küçükler (KFT)

saġda Sağ el (BM)

ṣaġın Yaban eşeği (TA)

saġındır- Hatırlatmak (CC)

saġış (I) Sayı, hesap (BM, DM, GT, KFT, Kİ)

saġış (II) Niyet (CC)

şağış Sayı, hesap (DM, TA)

sağışa- Niyetlenmek (CC)

sağışla- (I) Düşünmek (CC)

sağışla- (II) Saymak, hesaplamak (DM, KK)

şağışla- Saymak, hesaplamak (TA)

sağıt 1. Alev, edevat (CC) **2.** Zırh (MG)

sağıtlan- Silâhlanmak (CC)

sağlaḳ Koyun, sağılan koyun (BM)

sağlıḳ (II) Sağımlı koyun ve keçi (Kİ)

şağlıḳ (II) Sağımlı koyun ve keçi (TA)

sağmalı Sağımlı koyun ve keçi (TA)

sağraḳ Emziksiz uzun boğazlı su kabı (İH, Kİ)

sağrı (II) Deri (CC)

sağrī *Ar.* Bir çeşit süngü tutma şekli (MG)

sağsağan (II) Kıvrılmış olan yılan (TZ)

sağsı Saksı, çanak (İH)

sağtuç Damadın düğününde adamlara hizmet eden arkadaşı, sağdıç (Kİ)

sağu Ağıt (KFT)

sağyağ Tereyağı (Kİ)

sah Uyanık (CC)

saḫāvet *Ar.* Cömertlik, eli açıklık (GT, MG)

şaḥāyif *Ar.* Sayfalar (İM)

şaḫḥat *Ar.* Toynak ortasının geniş olması (BV)

şāḥibe *Ar.* Kadın sahabe (İM)

şaḥīḥlıḳ *Ar.+T.* Sıhhat (KFT)

sahkeşt Bir bitki (BV)

şaḥn (I) *Ar.* Kırma (BV)

şaḥn (II) *Ar.* Kâse, çanak (GT)

şaḥn (III) *Ar.* Avlu (GT)

saḥūr *Ar.* Sahur, gece yemeği (Gİ)

sa'īd *Ar.* Yükselen, yukarı çıkan (KF)

sāḳ *Ar.* Diz ile ayak arasındaki kısma verilen ad (Gİ, KF)

saḳā *Ar.* Su taşıyan kişi (KFT)

şaḳaleyn *Ar.* İnsan ve cin (BV)

saḳālıḳ *Ar.+T.* Suculuk (KFT)

saḳalsız Sakalsız (DM)

şaḳalsız Sakalsız (KK, TZ)

saḳamunya *Ar.* Bir bitki (BV)

saḳavṭar *Ar.* Bir bitki (BV)

saḳçılı yol Bekçisi, karakolu, menzilcisi olan emin yol (İH)

saḳf *Ar.* Tavan, çatı (İM, KFT)

saḳın Sakın (tenbih için kullanılır) (DM)

saḳın- (II) Sakınmak, çekinmek (İM, KF, MG, TA, TZ)

saḳışla- Hesaplamak (GT)

sāḳıṭ *Ar.* Düşen, düşmüş (Gİ, İM, KFT)

sāḳī *Ar.* Saki, içki sunan (GT)

sakīm *Ar.* Hasta (GT)

sākinlik *Ar.+T.* Gönül rahatlığı (İM)

sākit *Ar.* Susan, susmuş (BV, Gİ, GT, KF)

sāḳiye *Ar.* İçki sunan kadın (KF)

saḳlaġ Davar sulayacak pınar, havuz, gölcük (İH)

saḳsızlıḳ Sağlıksızlık, hastalık (CC)

saḳurġa Kene (Kİ, TZ)

şalāḥ *Ar.* Rahatlık, barış, huzur (İM, GT, KFT)

salama Zift (TZ)

salamçaḳ At eğerindeki kayış (Kİ)

şalavāt'llāhi 'aleyhim *Ar.* "Allah'ın iyiliği ve selamı onların üzerine olsun" anlamında Hz. Muhammed zikredilince söylenen hürmet ibaresi (İN)

şalavātüllāhi 'aleyhi vesellemehu *Ar.* "Allah'ın iyiliği ve selamı onun üzerine olsun" anlamında Hz. Muhammed zikredilince söylenen hürmet ibaresi (GT)

salç Adaçayı (CC)

şalıber- Salıvermek, bırakmak, koyuvermek (TA)

salı nesne Ele alıp yukarı kaldırmak veya aşağı sarkıtmak suretiyle ağırlığı tahmin edilen nesne (İH)

salıver- Salıvermek, bırakmak, koyuvermek (İH)

şalīb *Ar.* Haç (BV)

şāliḥ (I) *Ar.* Dinî emirleri yerine getiren (Gİ, GT, İM, KF, KFT, MS)

şāliḥ (II) *Ar.* Doğru, iyi (Gİ, MG)

şāliḥlıḳ *Ar.+T.* Salihlik, iyilik, doğruluk (Gİ, KF, KFT)

sālim (I) *Ar.* Emin, selâmette, salim (BV, GT, KFT)

sālim (II) *Ar.* Noksansız, eksiksiz (İM)

sālimlik *Ar.+T.* Eminlik, korkusuzluk (İM)

salḳım Salkım, üzüm salkımı (DM)

salḳum Salkım, üzüm salkımı (DM, TA, TZ)

salmaḳ Oyun, eğlence (İM)

sālūs *Fars.* Riyakâr, ikiyüzlü (GT)

sālūslan- *Fars.+T.*. Kendini zahit, salih, büyük adam göstemek (İH)

salyar Ağızdan akan su, salya (İH)

salyaz Ağızdan akan su, salya (TZ)

şama Bir bitki (BV)

şamaġ Bir bitki (BV)

samala Zift, katran (Kİ)

samala *Rum.* Talihsizlik (CC)

samanlu Samanlı (KFT)

samas- Israr etmek, aksilik etmek (Kİ)

samasan Israr (Kİ)

şamed *Ar.* **1.** Yüksek, ulu (Gİ) **2.** Kimseye ve hiçbir şeye muhtaç olmayan Allah (Gİ)

samla Zift, katran (BM)

samparı Zemheri (İH)

samra- Homurdanmak, ağzının içinde anlaşılmaz sözler söylemek (İH)

şamt *Ar.* Susmak (Gİ, KF)

samuḳ Etli kökleri yenen bitkiler (CC)

saña Sana (BM, Gİ, GT, İM, TA)

şanamaḳ Sayı (TA)

sanar Denktaş, denk, eşit (İH)

şanavber *Ar.* Sevgilinin boyuna teşbih edilen çam fıstığı ağacı (BV, GT)

sanç- (I) Karnını yarmak (İM)

sanç- (II) Bastonla vurmak (İM)

sanç- (V) Takmak, bağlamak (İN)

sançaḳ Sancak, bayrak (Gİ, KF)

sançı Sancı, ağrı (İH, TZ)

sançıç Vuruşma, dürtüşme, savaş (TZ)

şançıḳ Kova (DM)

sançıl- Dürtülmek, vurulmak (İM, MG)

sançış- Vuruşmak, dürtüşmek, savaş (BM, CC, KFT, MG)

şançış- Vuruşmak, dürtüşmek, savaş (TA)

şançuḳ Kova (DM)

sanıl- Bir yere takılmak (İM)

sanır Dağın ucu, burnu, çıkıntısı (İH)

sanki Sanki, güya, tutalım ki (İH)

sanḳu Aptal kimse (Kİ)

sanḳula- Aptallaşmak (Kİ)

şanşış Vuruşma, dürtüşme, savaş (DM)

sanşlı Damgalı (TZ)

şanu Sayısız (MS)

sanzaġan Kıvrılmış yılan (TZ)

sap- (I) Salına salına yürümek (Kİ)

sap- (II) Birinden ayrılmak (CC)

şap- Sapmak (KFT)

sapan- Saban sürmek, tarla ekmek (TZ)

sapanla- Tarlayı sürmek, tarlaya ekin ekmek (TZ)

sapçaḳ Süt konulan bakır kulplu kap (İM, Kİ)

sapraş- Ayrılmak (Kİ)

sapsarı Sapsarı (BV, Kİ)

sapsavuḳ Çok soğuk, sopsoğuk (Kİ)

saptur- Saptırmak (Kİ)

sar (II) Yumurtanın iç, ince kabuğu, zar (İH)

saraça Hayvanın zekâsı ve süratli hareketi (Kİ)

saraf *Ar.* Sarraf (CC)

saraġuç Sorguç, çelenk (İH)

saran- Sarık sarınmak (TZ)

sarana Sopa, değnek (TZ)

şarb Zor, güç, sarp (TA)

sārbān *Fars.* Sarık (Kİ)

sarça *Fars.* Sırça, cam, çanak (DM)

sarı (III) Şarap (Kİ)

şarın- Sarınmak, dolanmak (BM)

sarışın Sarışın (Kİ)

şarı yaġ Tereyağı (KK)

şarīḥ *Ar.* Açık, belli (İM)

sarḳık Sarkık, sarkmış olan (BV)

sarmaş- İplik gibi şeyler birbirine dolaşmak (İH)

sarnaşa Kâse, kadeh (DM)

sarov Mide (CC)

sarp Sert, sarp, zor (CC, DM, Kİ, TZ)

sarpan Masa örtüsü (CC)

sarsıt- Kovmak, defetmek (İH)

sartaban Nil nehrinde bulunan iyi cins bir balık (TZ)

şaruşın Sarışın (KFT)

saru yaġ Tereyağı (RH)

sas Sis, buhar (CC)

saşaḳ Yamalı eski elbise (TZ)

sa'ter *Ar.* Keklik (BV)

satın Satın (GT, MG)

şaṭın Satın (DM, İM, KK)

saṭīr *Ar.* Mitoloji (İM)

satḳa Hasta etmek, hakaret etmek (CC)

satov Satış, ticaret (CC)

şaṭr *Ar.* Satır (İN)

satu Satma, satış (TZ)

satuġ Satma (KFT)

satuḫ Satma, satış (CC)

satuḳ Satma, satış (CC, TZ)

şatun Satın (CC, GT, KFT)

sav (II) Dava (Kİ)

sav (III) Sağ, solun zıddı (CC)

şavāmi‘ *Ar.* Tekkeler (özel ibadet yerleri) (GT)

savda *Ar.* Kara sevda, aşırı sevme (CC)

savçı (I) Savcı, davacı, kadı (Kİ)

savçı (II) Peygamber (Kİ)

savla- Dava etmek (TZ)

şavlet *Ar.* Hücum, saldırı (GT)

savluḳ (II) Sağılan koyun (TZ)

şavma‘a *Ar.* İbadet yeri, tapınak (İM)

savraḳ İçki tası, kadeh (CC)

savsa- Kendini göstermeden gizlice sıvışmak (İH)

sav sav gel- Nöbeşleşe gelmek (İH)

savu- Yüz çevirmek, dönmek (İM)

şavul- (I) Ses çıkarmak (Kİ)

savulçaḳ Karın yılanı, solucan (TZ)

savurşuḳ Aklı zayıf olan kimse (TZ)

sa‘y (II) *Ar.* Hac’da Safa ile Merve arasında koşma (İM)

sayaça *Fars.+T.*. Sadece (İH)

şayaġ Tereyağı (TA)

şayd *Ar.* Av, avlanma (GT, İM)

şayḫānī *Ar.* Medine’de yetişen bir cins hurma (İM)

sayı Zırh (MG)

şayıfī *Ar.* Yazlık, yaz ürünleri (KFT)

sayıḳla- (Uyuyan adam veya hasta) abuk sabuk konuşmak (İH)

sāyib *Ar.* Bir yerle ilgisi olmayan, başı boş (İM)

şayḳal *Ar.* Cilâ, yaldız (GT)

şayḳalla- *Ar.+T.* Cilâlamak (İH)

şaymaḳ Sayı, adet (DM)

şayrafī *Ar.* Sarraf (İM)

sayrı Hasta (İH, TZ)

sayrılan- Hastalanmak (TZ)

şayru Hasta (BM)

say su Duru su (TZ)

şayyād *Ar.* Avcı (GT)

say yir Toprak, arazi (İH)

seb‘a *Ar.* Yedi (GT)

sebeḳāt *Ar.* Geçme, ilerleme (Gİ)

sebūt *Ar.* Sebt, cumartesi günü (KFT)

seccāde *Ar.* Seccade, namazlık (GT, İM, MS)

seç- Bir şeyi bir şeyden ayırmak (Kİ)

sedd-i ramak Ar. Ölmeyecek kadar yiyip içmek (GT)

sedl *Ar.* Bırakmak, salmak (İM)

sefātīḥ *Ar.* Başlangıçlar (İM)

sefercel *Ar.* Ayva (KFT)

sefîh *Ar.* Akılsız, savurgan (Gİ, GT, İM, KF, KFT)

sefîhlik *Ar.+T.* Sefahate düşkün olma (KFT)

segerle- (I) Teşvik etmek (TA)

segerle- (II) Yermek, hicvetmek (TA)

segirden Oturak yeri, uca (İH)

segirt- Koşmak, (atı) koşturmak (TA, RH)

seḫā *Ar.* Cömertlik, el açıklığı (GT)

seḫaṭ *Ar.* Öfke, gazap (İM)

seh(e)l *Ar.* Kolay (BV, GT)

seḥer-gāh *Ar.Fars.* Seher vakti (GT)

sehv *Ar.* Hata, yanlış, yanılma (Gİ, GT, İM, KF, MG)

sekbinç *Ar.* Bir bitki (BV)

seker Kaynamış hurma suyu (İM, KFT)

seket- Koklatmak (MS)

seklaba Pazı (TA)

seksen- (I) Korkmak (CC)

seksen- (II) Tehdit etmek (Kİ)

seksendir- Korkutmak (CC)

sekü 1. Peyke, kanepe (BM, İM) **2.** Kapı önlerine oturmak için ayrılan yer (TA)

sekül Sekili at (İH)

selāṭīn *Ar.* Sultanlar (GT)

seleb *Ar.* Birinden soyularak alınan şey (İM)

selekle- Gerinmek (İH)

selem *Ar.* Peşin para ile malı sonradan almak kaydıyla yapılan alışveriş (KFT)

seli Temiz (Kİ)

selīḫa *Ar.* Kabuk (BV)

selik Kibar, kibar genç (Kİ)

selīm *Ar.* Doğru, kusursuz, sağlam (BV, GT, İM, İN, RH)

selki Sölpük, gevşek (adam) (İH)

sellim *Ar.* Selem yoluyla yapılan alışveriş (KFT)

selm *Ar.* Barış (İM)

selmānī *Ar.* Bir demir çeşidi (MG)

selpük Zayıf, sıska (İH)

semā' *Ar.* Musikî, sema (GT)

seme Sersem, aptal, zekâsız (İH)

s̱emen *Ar.* Kıymet, değer (İM)

semend *Fars.* Çevik ve güzel at (RH)

semer Yük hayvanı palanı (İH)

semi'allāhu limenḥamide *Ar.* "Allah hamd edeni işitir." anlamında bir söz (İM, MS)

s̱enā *Ar.* Övgü (BV, Gİ, GT, İM, KF)

s̱enāyā *Ar.* Atın ikinci yılda çıkan dişleri (RH)

sendire- (I) Sendelemek, iki tarafa sarsılarak yürümek (İH)

sendire- (II) Saçma sapan konuşmak (İH

seng (I) Buz topağı (CC)

seng (II) İlâç olarak kullanılan bir bitki (RH)

sengir- Esnerken ağzını yummak (İM)

senir Hudut, sınır (İH)

señir Tepe, siper, kale (Kİ)

senit Yastağaç, hamur tahtası (İH, TA)

ş̲eniy *Ar.* Beş yaşındaki deve, iki yaşındaki sığır ve bir yaşındaki koyuna verilen ad (İM)

ş̲eniyye tife *Ar.+T.* Beş yaşındaki deve (İM)

ş̲enne *Ar.* Bileğin ardında tüy biten yer (BV)

sepet Sepet (İM)

sepkün Yağmur serpintisi (Kİ)

ser *Fars.* Baş (GT, KF, Kİ)

ser- Sermek (TZ)

serbāz *Fars.* Yiğit, cesur (GT)

serben *Fars.* Sarık, baş örtüsü (TA)

ser-bend *Fars.* Sarık, baş örtüsü (TA)

serçe *Fars.* Serçe (BM, İH, TA)

seredür Saraça (Kİ)

ser-efrāz *Fars.* Benzerlerinden üstün olan, itibar ve nüfuz sahibi (GT)

serendībī *Ar.* Bir demir çeşidi (MG)

sergek Uyanık (CC)

sergen Raf (TZ)

sergiz- Evcilleştirmek, eğitmek (CC)

serḫoşluḳ *Fars.+T.*. Sarhoşluk (GT)

ş̲erīd (I) *Ar.* Tirit denilen yemek (İM)

seriv Ehlî, uysal (CC)

seriyye *Ar.* Sayıları dört ile dört yüz arasında olan askerden meydana gelen müfreze (KFT)

sermūze etük *Fars.+T.*. Kısa çizme (İM)

serneşe Kâse, kadeh (DM)

serövün Serin (CC)

serpildi Serpinti (CC)

serrā *Ar.* Kolaylık (KF)

serşe Serçe (DM, TZ)

serük Deriden yapılmış sergi (TA)

ser-vaḳt *Fars.Ar.* Kimse bulunmayan, yalnız kalınan yer, halvet yeri (GT)

servin Esin (TZ)

ses Ses (İH)

sesi- Erimek (BV)

sesken- Vehimlenmek, kuruntulu olmak (GT, İM)

setkik Zeki (Kİ)

setirlik *Ar.+T.* Gizlilik (KFT)

sev- (II) Alacaklıyı savmak (İH)

sevā *Ar.* Denk, müsavî (GT, MG)

sevābıḳ *Ar.* Geçmiş (şeyler) (GT)

sevād *Ar.* Karalık (KFT)

sevād-ı aʿẓam *Ar.* Mekke (İM)

sevdā *Ar.* Sevgi, aşırı sevme (Gİ, GT, KF)

sevdālı *Ar.+T.* Sevdalı, tutkun (RH)

sevgü 1. Sevgi (TA) **2.** Sevilmiş kimse (Kİ)

sevgüli Hoşa giden, sevimli, sevgili (MS)

sevgülürek Daha sevgili, en sevgili (KFT)

sevügrek Sevimli, hoş (İM)

sevüv Hareket, sefer (BM)

seyb yüri- *Ar.+T.* Başıboş, yürümek, gezinmek (İM)

seyis *Ar.* Seyis, at bakıcısı (BV)

seylān *Ar.* Kılıcın sapa giren yeri (MG)

seyrānī *Ar.* Atın bir yürüyüş şekli (RH)

sezāb *Ar.Fars.* Su teresi (BV)

sezek Hatıra gelen duygu (TZ)

sezeli Uyuklayarak başını iki yana sallayan kimse (TZ)

sezgen- Deprenmek, kımıldamak (TZ)

sezmek Sezme, seziş (CC)

sıbırġu Islıkçı, düdükçü (TA)

şıbızġı Davul (DM)

sıç- Sıçmak (BM, Kİ, TA)

sıçḳaḳ Sık sık sıçan kimse (TZ)

şıddīḳ *Ar.* Çok doğru kimse (GT)

sıdır- Kurmak (TZ)

şıdḳ *Ar.* Doğruluk, gerçeklik (Gİ, GT)

şıdur- Kırdırmak (BV)

şıfāt *Ar.* Vasıflar, nitelikler (GT)

sıġ- (II) Yakışmak, uymak (KFT)

şıġa- Sığamak, çekmek (Gİ, İH, KF)

şıġal- Yoklamak, aramak (TZ)

sıġan- Salınmak (İM)

sıġa su Duru su, sığ su (İH, TZ)

sıġın Geyik, yaban öküzü (BM, İH, Kİ, TZ)

sıġın- (II) Yayılmak (TZ)

sıġınç Sığınma (CC)

sıġınçı Kendine sığınılan (İM)

şıġır keyik Yabanî hayvan (TA)

sıġız (I) Kuru, koyu (İH)

sıġız (II) Zeyrek, akıllı (TZ)

sıġlıḳ Islık (Kİ)

sıġraḳ İki parmağın arası (Kİ)

sıġza Gömleğin yakası (Kİ)

sıḫ- (II) Yüzünü ekşitmek (TZ)

sıḳ (I) Birbirine bitişik, sık, yoğun (BV, DM, İH, İM)

sıḳ (II) İplik teli (TZ)

s̱ıḳā *Ar.* İtimat edilen bilginler (KFT)

sıḳda- Ölen kimseye karşı mersiye söyleyerek ağlamak ve ağlatmak (Kİ)

sıḳış Sıkışıklık, izdiham (İH)

sıḳḳır- Yıldırmak, bezdirmek (TA)

sıḳlın- Sıkılmak (İM)

sıḳnaş- Sıkışmak, sıkılmak (TZ)

sıḳuḳ Sıkık, sıkılmış (BV)

şıla *Ar.* Memleketine gitme, akrabasına ulaşma (KF)

şıla‘ *Ar.* Bir at hastalığı (BV)

şılā *Ar.* Köy (İM)

sıla- (I) Sıvazlamak, okşamak (CC, İM, KFT)

sıla- (II) Düğün şöleni vermek (TZ)

sılta- (II) Salmak, bırakmak, terketmek (İH)

sıltalı Bahaneli (TZ)

sınal- Parçalamak (CC)

sındı Makas (İH, TZ)

sındu Makas (İH, TZ)

sınġar Uzak için benzetme (TZ)

sınra- Yapmak istemek (İH)

sınur Sınır, hudut (İH)

sıpa Eşek yavrusu (Kİ, TA)

sıpıldaḳ Çıplak, üryan (İH, KK)

sıpḳın Zıpkın (MG)

sıpḳun Zıpkın (Kİ, MG)

sıplaḳ Çıplak, yapraksız (ağaç) (İH)

sıra Saf, dizi (İH)

sırça *Fars.* Cam, sırça (BM, BV, Gİ, KFT, Kİ, TA)

sırça parmak Serçe parmak (İH)

sırdaḳ İlikli kemik (TZ)

sırıçḳa Çekirge (TA)

sırınsı- Yüzünü buruşturmak (TZ)

sırıt Saban demiri (BM)

sırıt- Dişlerini göstererek tebessüm etmek (İH)

sırsır Cırcır böceği (İH)

sırşa *Fars.* Cam, sırça (TZ)

sırṭān *Ar.* Sıraca hastalığı (BV)

sıruḳ Bilek kalınlığında uzun ağaç (Kİ)

sısām *Ar.* Susam (KFT)

sış- Sıçmak (TZ)

sışḳaḳ Sık sık sıçan kimse (TZ)

sıtın- Deşilmek, fışkırmak (TZ)

sıva- Sıvamak (TZ)

sıvaġu Mala, sıvama aleti (İH)

sıy (I) Elbisenin etek bölümü (İH)

sıy (II) Şeref (CC)

sıy- (I) Uymak, yakışmak (CC)

sıy- (II) Genişlemek (TZ)

sıy- (III) Ürkmek (İM)

sıyın Yaban öküzü, geyik (TZ)

sıyın- (II) Yayılmak (TZ)

sıyın- (III) Acıklanmak, teessüf etmek (TZ)

sıyır- Soymak, çekip çıkarmak (İH, MG)

sıyırım Beyaz kaş (Kİ)

sıyrıḳ Sıyrılmış (TZ)

sıyrın- Kaymak (TZ)

sıza- Sıvamak (TZ)

sızal- İncelmek (TZ)

sızlıḳ Çorak (TZ)

sızur- Sızdırmak (KFT)

sızurul- Eritilmek (KFT)

si‘āye *Ar.* Çalışıp kazanmak (İM)

sibeh-sālār *Fars.* Komutan (TA)

sibek Buğdayı değirmen taşı içine döken huni (İH)

sifteh ḳıl- *Ar.+T.* İlk başlama (İH)

siġaḳ Sinek (TA)

sigek Sidik, idrar (TZ)

siggek İşeyen (TZ)

sik Erkeklik organı,penis (CC, DM, Kİ, KK, TA, TZ)

sik- 1. Cinsî ilişkide bulunmak (BM, Kİ, KK, TA, TZ) **2.** Nikâhlamak, nikâhına almak (TA)

siḳāye *Ar.* Bir tür yara (BV)

sikiş- Cinsel münasebette bulunmak (Kİ)

sikke *Ar.* Sikke, mühür (İN)

siktir- Siktirmek (BV)

s̱īl *Ar.* Bir bitki (BV)

sil- 1. Silmek, temizlemek (BM, Gİ, İM, KF, Kİ, KK, TA, TZ) **2.** Mesh etmek, sığamak (MS)

silāḥ *Ar.* Silâh (Gİ, GT, İN, KF, KFT, MG)

silāḥ-nāme *Ar.Fars.* Silâhla ilgili yazılan kitap (MG)

sile- Elini bir şeyin üstünde gezdirmek (İH)

silecek Silgi (TZ)

silen- Silinmek (TZ)

silgü Silgi (TZ)

sili Saf, temiz, iffetli, temizlenmiş (CC, Kİ)

sīlī *Fars.* Şamar, tokat (GT)

silin- Silinmek, temizlenmek (MS)

silkgü Tozak (TZ)

sille (I) *Fars.* Tokat (BV)

sille (II) Bir at hastalığı (BV)

simāṭ *Ar.* Sofra, ziyafet sofrası (GT)

simḥāḳ *Ar.* Deriyi ve eti aşarak kemiğe ulaşan yara (İM, KFT)

simkirik Sümük (Gİ, İM, KK)

simkürük Sümük (İM)

simsār *Ar.* Komisyoncu (İM)

simsim *Ar.* Susam (İM)

sī-murġ *Fars.* Anka kuşu, masal kuşu (İH)

sin- Hazm olunmak (TZ)

sinçi Boy, pos, endam (BV)

sinek (I) Sinek (DM)

sinek (II) Levha (TZ)

siñek Sinek (BM, DM, Gİ, KF, Kİ, TZ)

sini Bakırdan değirmi geniş tepsi (İH)

siñilde- (Köpek) açlıktan havlamak (Kİ)

siñir- (II) Solumak (CC)

siñirik Ağızda bir bölge (BV)

sinle Mezarlık (KFT)

sinle- Gizlenmek, saklanmak (İH)

sinlig Dilenci (TZ)

si'r *Ar.* Fiyat, narh (İM)

sirāc *Ar.* Işık, kandil (İM)

sirbençeñ Bir hastalık (BV)

sirçe Serçe (BV)

sirim Üzengi kayışı, sırım (Kİ)

siriş *Fars.* Talihsizlik, müşkül durum (CC)

sirmūze etük Fars.+T.. Kısa çizme (İM)

sirşe Serçe (TZ)

sis Sis, sis rengi (DM, TA)

sisen *Fars.* Susam (BV)

sişik- İsabet etmek, bulaşmak, değmek (İH)

sitāre *Fars.* Karı ile koca arasında kalan ev (KFT)

sivek Dayanak yeri (İN)

sivilçi Sivilce (İH)

siviş- Kimseye sezdirmeden kaçmak (İH)

sivri çibin Sivrisinek (BM)

siy Sidik, idrar (CC)

siz (II) Erkeklik organı, penis (TZ)

sobı Çene ve yanağın düzlüğü (Kİ)

sobu Çene ve yanağın düzlüğü (Kİ)

soçul- Soyunmak (CC)

şofra *Ar.* Sofra, yemek tepsisi (GT, İH)

şoġ Son, arkada kalan şey (KFT)

soġanġuş Şahin, doğan (BM)

soġlaḳ Koyun (BM)

soġrı- Uyuşmak (Kİ)

soġşur- Sokuşturmak, sıkıştırmak, istif etmek, gizlemek (İH)

soġul- Çekilmek, toprak tarafından emilmek (İH)

soġulçan Solucan, karın yılanı (İH, TZ)

soġulu- Saplamak, geçirmek (İH)

soḫran- Matem tutmak (CC)

soḫta Kan sucuğu (CC)

soḳlıḳ Aç gözlülük, göz doymazlık, hırs (İH, TA)

soḳum Lokma, parça (BM, TA, TZ)

sol (II) Kuzey (TZ)

soluḳun Soluyan, nefes alan (Kİ)

solunçan Sülük, solucan (Kİ)

somun *Rum.* Somun, çörek (İH, TZ)

soñaçaḳ Ayak ökçesi (İM)

sonra Sonra (BM)

sonkulda- İnlemek, ıklamak (İH)

soñraḳı Sonraki (İM)

sor- (III) Ziyaret etmek (İM, MS)

soralçı Süzgeç, süzgü (TZ)

sorat Türkiye buğdayı, mısır buğdayı (BM)

sorḳun Uzun salkım söğüt, sorgun ağacı (İH, Kİ)

şorma Bir cins içki, boza (DM, Kİ)

sorp Gafleten, bilmeyerek (Kİ)

soruḳ Olgnlaşmış (KFT)

sorun- Sünmek, uzamak (TZ)

sorunıl- Kendisine sorulmak (KFT)

sovlaçan Solucan, sülük (BM)

sovrun- Sıyrılmak (TZ)

sovulşan Solucan, sülük (TZ)

sovun Yaban keçisi, antilop (BM, Kİ)

sovunçaḳ Ökçe (CC)

şovur Yabanî geyik (Kİ)

sovuşla- Yavaşça ses vermek (TZ)

soy Bir kökten gelen evlât (İH)

soyalaşı gel- Birbiri ardınca gelmek (İH)

soyḳa Kaftan (İH)

soylaḳ tişli Sivri dişli, ısırgan dişli (TZ)

soytar- Saplamak, kısılmak (İH)

soyun- Soyunmak (BV)

soyurġa- *Moğ.* Lütüf bahşetmek, rahmet eylemek (CC)

soyurġa- Bir hakanı tahttan indirme (TZ)

soyurġal *Moğ.* Lütuf, ihsan, inayet (CC)

soyurġat- İnayet bulmak (CC)

soyurḳa- Bir hakanı tahttan indirme (TZ)

söbi Söbü, sivri şey (TZ)

söbü Söbü, sivri şey (İH)

sögen Hasta (MS)

sögen balıḳ İt balığı (İH)

söglün- Kebap olmak, kavrulmak (Kİ)

sögmeklik Sövme, küfür, küfretme (KFT)

sögül- (II) Kebap olmak, ateş üzerinde pişirilmek (Kİ)

sögüt Söğüt ağacı (DM, MG, TA)

sögüt- Diz çözmek (İH)

söḫür *Ar.* Sahur, gece yemeği (Gİ)

sökel Hasta (BM, GT, İM, Kİ, TA, TZ)

sökelek Hastalık (Kİ)

sökellik Hastalık (BM, İM, TA)

söklençe Kebap (DM)

söklençi Kebap (BM, TA)

söklenmiş et Kesilmiş, inceltilmiş et (BM, TA)

söklün- Kebap yapılmak (TZ)

sökrük Ateşte veya güneşte kurutulmuş et (BM)

söküç Sövücü, söven (TZ)

sökük Sökük, sökülmüş (İM)

sökül- (I) Kızartmak (BM)

söküş (II) Hastalanma (İH)

söküt- Diz çökmek (TZ)

sölençü Parçalanmış, kebaplık et (TZ)

sövgülürek Daha sevgili (KFT)

sövlün Sülün (CC)

sövünçü Dilim dilim kesiilmiş et (Kİ)

sövündirgiçi Sevindirici, sevindiren (CC)

sövüş Dost, arkadaş (CC)

söykenmeklik Dayanma (KFT)

söyüşliḫ Karşılıklı sevgi (CC)

sözli Söz sahibi (KK)

su (II) Meni (KFT)

su'āl *Ar.* Soru (Gİ, GT, İM)

ṣu'bān *Ar.* Büyük yılan, ejderha (GT)

subaşı Serasker, komutan (İH)

ṣubḥ-dem *Ar.Fars.* Sabah vakti (GT)

suçu- Sıçramak, tepinmek (BV, MG)

suçuḫ Bağırsak (CC)

ṣuçuḳ Sucuk, bumbar dolması (BM, DM, Kİ, TZ)

suçul- Soyunmak (CC, Kİ)

ṣuda' *Ar.* Bir at hastalığı (BV)

ṣūf *Ar.* Yün (CC)

sufra Baca (CC)

ṣufra *Ar.* Bir bitki (BV)

ṣuġır ṣavṣar Gelincik (TA)

suh Haris, aşırı istekli (CC)

suhlan- Göz dikmek, harislenmek (CC)

suḫra (I) *Ar.* Zorla ve ücretsiz gördürülen iş, angarya (GT)

suḫra (II) *Ar.* Alay etme, eğlenme (GT, İM)

suḥūr (I) *Ar.* Seherler (İM)

suḥūr (II) *Ar.* Sahur, gece yemeği (KF)

suḳlıḳ Hırs, arzu, heves (CC)

suḳluḳ Hırs, arzu, heves (CC)

suḳūl-ı ḫayıl *Ar.* At pazarı (KFT)

sulanġır Gelin kadın, gelincik (TZ)

ṣulb *Ar.* Sert, katı (MG)

ṣulbī *Ar.* Birinin soyundan gelme (KF)

suluḳ (II) Bir bitki (BV)

sulunçan Solucan, sülük (Kİ)

sumaġ Bir bitki (BV)

sun- (II) Sunmak, vermek, arz etmek (BV, CC, GT, İN, Kİ, MG)

şun- Elini uzatmak (TA)

sunçuḳ Halef, birinin yerine geçen (Kİ)

sundur- (I) Sündürmek, çekip uzatmak (İN)

sunḳur- (I) Köle (TZ)

şunuber- Vermek (TA)

sunus Bir genişlik ölçüsü, başparmakla işaret parmak arasındaki mesafe (BM)

sunuş- Bir şeye elini uzatıp vermek (TZ)

sūr *Ar.* Sur, kale duvarı (KFT)

sūre(t) *Ar.* Kur'anıkerim'in 114 bölümünden her biri (Gİ, GT, İM, KF, MS)

şurūf yel *Ar.+T.* Sabahları dalga dalga esen rüzgâr (DM)

sus- Su çekmek (CC)

susam *Ar.* Susam (İH)

susan bol- Susamak (BM)

susmār *Fars.* Kertenkele (İM, TZ)

sust *Fars.* Çürük (CC)

susun İçki (CC)

suv- Yıkanmak (İM)

suva- Sıvamak (TZ)

suval- (Su) yere batmak, kaybolmak (İM, KF, KFT)

suvlu (II) Kılçıksız buğday (CC)

suvluv Su keleği (nehir üzerinde kullanılır) (BM)

suvsaġan Susamış (CC)

suvsamaḳ Susama, susayış (CC)

suvseb *Ar.* Bir bitki (BV)

suvul- Geri çekilmek (CC)

şuyaḳ Hayvanları sulama (TA)

sü Asker (TA)

sübaşı Komutan, serasker (TA)

sübḥānallāhi *Ar.* "Allah'ım seni noksanlıklardan tenzih ederim" anlamında bir dua sözü (GT, İM)

sübḥāne *Ar.* Allah sözünden sonra zikredilen saygı sözü (GT)

sübḥāneke (I) *Ar.* "Allah'ım seni her türlü kusurlardan tenzih ederim" anlamında bir sua sözü (Gİ)

sübḥāneke (II) *Ar.* Namazın başlangıcında okunan dua (KF, MS)

sübḥāneke allāhümme *Ar.* "Yüce Allah'ım seni noksanlıklardan tenzih ederim" anlamında bir dua sözü (İM)

sübḥāne rabbiye'l-a'lā *Ar.* "Yüce Allah'ım seni noksanlıklardan tenzih ederim" anlamında secdede okunan dua (MS)

sübḥāne rabbiye'l-'aẓīm *Ar.* Yüce Allah'ım seni noksanlıklardan tenzih ederim" anlamında rükûda okunan dua (İM, MS)

sücūd *Ar.* Secde etme, ibadet (Gİ, GT, İM, KF, MS)

sücūdlı *Ar.+T.* İçinde secde bulunan namaz (İM)

sücūdlu *Ar.+T.* İçinde secde bulunan namaz (KF)

süçi (I) Üzümden yapılan şarap, içki (DM, İH)

süçi (II) Tatlı, her şeyin tatlısı (KFT, Kİ)

süçre- (At için) ayağı kayıp diz üstü düşmek (BM)

süçü (I) Üzümden yapılan bir şarap (TA)

süçü (II) Tatlı, her şeyin tatlısı (Kİ, TA)

südd *Ar.* Engel olmak (İM)

süglün Sülün (İH)

sügüm (I) Bir sele uzunluğunda iplik ve benzeri (İH, TZ)

sügüm (II) Kanaat, aza razı olma (İH)

sügümsüz Kanaatsiz, aza razı olmayan(İH)

sükker *Ar.* Şeker (BV, GT, KFT)

sükr *Ar.* Sarhoşluk (GT)

süksük Atın düzgün ve süratli olmayan bir çeşit yürüyüşü (MG)

süksükle- Atı süksük tarzında yürütmek (MG)

süksün Omuz başı, dal (İH)

sükūn *Ar.* Olgunluk (MG)

süleymānī Ar. Bir kılıç çeşidi (MG)

s̲ülüs̲ (I) *Ar.* Bir bitki (BV)

s̲ülüs̲ (II) *Ar.* Üçte bir (Gİ, İM, KF, KFT, MG, MS)

süm'a *Ar.* Göstemecilik, ikiyüzlülük (Gİ, İM, KF)

sümek Sömek, mısır sömeği (BV)

sümeye al- Ölçüsüz, hesapsız almak (İH)

sümkürük Sümük (KF, TZ)

s̲ümm *Ar.* Sekizde bir (İM)

sümrük (I) Sümük (İM)

sümük (I) Sümük (TA)

sümülde- Boğazın temizlenmesi için öh öh diye ses çıkarmak (Kİ, TZ)

sümülgün Hastanın zihin dalgınlığı (Kİ)

sünbüke *Ar.* At toynağının ucunun olması (BV)

sündür- Uzatmak (Kİ)

süngüçi Süngü kullanan (TA)

sünig Vücut, endam (BV)

sünnetlen- *Ar.+T.* Sünnet edilmek (İM)

süñüçi Süngü kullanan (MG)

süñüçilik Süngü kullanma işi, sanatı (TA)

süñülçe Küçük süngü (CC)

sünüşek Sünen, uzayan (İH)

süprül- (II) Çekip gitmek (Kİ)

süpürüçi Süpürücü (KFT)

sür- (IV) El ile dokunmak, el sürmek (İM)

sür- (VI) Canlılarda neşvünema bulmak (TZ)

sürç- Sürçmek, yanılmak (BV, TZ)

sürçek Hikâye (İM, Kİ)

sürek sırt Bir tür su kertenkelesi (BM)

süret Darı (DM)

süret Rüzgârda kurtulmuş et (TZ)

süriçibin Sivrisinek (GT)

sürişibin Sivrisinek (TZ)

süri tüş Öğle vakti (TZ)

sürmedān *T.Fars.* Sürme kabı (İM)

sürmelik Sürme, sürmelik (TA)

sürmelük Sürme, sürmelik (KFT)

sürt- (II) Elle bir şeyi eğmek (İM)

sürtüştür- Sürtüştürmek (BV)

sürü (I) Sürü, koyun sürüsü (DM, Kİ, TA)

sürü (II) Sivri (CC)

sürüçi Sürücü, süren (KFT)

sürük 1. İnce yumuşak deri (CC) **2.** Deriden yapılmış yaygı (DM)

sürük sırt Nil nehri sahilinde bulunup hem suda hem karada yaşayan bir canavar (Kİ)

sürün Sürü, koyun sürüsü (Kİ)

sürün- (II) (Atı) sürmek (MG)

sürünçeñ Yara (BV)

sürüşdür- Sürüştürmek (BV)

sürüt- (I) Sürdürmek (BV)

sürüv (I) Hareket, sefer (BM)

sürüv (II) Sürü, koyun sürüsü (CC)

süryānī *Ar.* Süryanî (İN)

süsen *Fars.* Susam (BV, İH)

süst *Fars.* Gevşek, tembel (BV, GT, İM, KFT)

süstel- Çekiçle düzelmek, yassılanmak (İH)

sütmek Yuvarlak şey, top (Kİ)

sütre *Ar.* Perde, örtü (İM, KF, KFT)

sütürlik *Ar.+T.* Örtmelik (KFT)

süv- Kendine doğru sündürüp çekmek (İH)

süvelek tişli Sivri dişli, ısırgan dişli (TZ)

süvelt- Sivriltmek, dikmek, dorutmak (İH)

süvrü çibin Sivrisinek (İM, Kİ)

süvü Pergel (Kİ)

süyrel- Sürünmek (TZ)

süzme (I) Süzgeç (TZ)

süzme (III) Mahmur bakışlı göz (Kİ)

süzmeli Süzülmüş yoğurt (TZ)

süzük Süzülmüş, berrak (CC)

Ş

şab- Sürmek, hayvan sürmek (DM, KK)

şabad Usta, akıllı (TZ)

şa'ban *Ar.* Şaban ayı, Arabî ayların sekizincisi (Gİ, İM, KF, KFT)

şabat gün Cumartesi (CC)

şabış- Sürmek (DM)

şabla- Tokat atmak, tokatla vurmak (TA)

şa'de *Ar.* Bir bitki (BV)

şādī *Fars.* Sevinç, memnunluk (GT)

şaf Karıştırma, harmanlama (RH)

şāh bellūṭ *Fars.* Kestane (TA)

şāhidsuz *Ar.+T.* Tanıksız, şahitsiz (KFT)

şāhīn *Fars.* Şahin kuşu (DM)

şaḥm *Ar.* İçyağı (BV)

şaḳ (II) *Ar.* Ok atarken meydana gelen kusurlardan biri (İN)

şaḳ- (I) Acı çekmek (KK)

şaḳ- (III) Yıkanmak (TZ)

şaḳı- Ötmek (İH)

şaḳī *Ar.* Fena hareketli, haylaz (KF)

şākir *Ar.* Şükreden, iyiliği unutmayan (GT)

şāḳla- (I) Şak sesi çıkarmak (İH)

şāḳla- (I) İkiye ayırmak (İH)

şaḳlaḳ Beyinsiz (TZ)

şaḳtur- Acı çektirmek (KK)

şal- Düdük, müzik aleti vb. çalmak (TZ)

şalġa- Çalkalamak (TZ)

şalḳa- Çalkalamak (TZ)

şalu Bavlı, içine ot doldurulmuş hayvan derisi (TZ)

şam aġaçı Çam ağacı (Kİ, TA)

şam aġaşı Çam ağacı (DM)

Şāmī (I) *Ar.* Şam şehrinden olan, Şamlı (GT)

şāmī (II) *Ar.* Bir çeşit süngü tutma şekli (MG)

Şāmlı *Ar.+T.* Şem şehrinden olan, Şamlı (KK)

şamruḳ Derenin derinliği (TZ)

şanaḳ Çanak, kap (KK, TZ)

şanaḳşı Çanakçı (KK)

şanşmala- Süslenmek (TZ)

şanşu Sancı, ağrı (TZ)

şanus Başparmakla şehadet parmağı arasındaki mesafe (Kİ)

şap- Çarpmak, vurmak (DM, TZ)

şapaḳlı Çapaklı (TZ)

şapış Sürme (DM)

şaplama Şaplak, tokat (İH)

şa‘ra *Ar.* Sadaka toplanan yer (İM)

şārlu *Fars.+T.*. Şehirli (KFT)

şarman- Kolunu sığamak, çemremek (TZ)

şāş *Ar.* Başa örtülen örtü (Gİ, KF)

şaşa- Su boğazda durmak (TZ)

şaşaḳ Yamalı ve eski elbise (TZ)

şaşı Şaşı, şehlâ gözlü (İH, TZ)

şaşḳır- Su boğazda durmak (TZ)

şaşra- Sıçramak (TZ)

şaṭb *Ar.* Kılıcın yüzündeki yol, oyuk (MG)

şaṭıb *Ar.* Bir tedavi yolu (BV)

şāṭır *Ar.* Şen, neşeli, çevik (KFT, MG)

şāṭırlıḳ *Ar.+T.* Çeviklik (MG)

şatla- Parmak çıtlamak (TZ)

şatlan- Parmak çıtlatmak, şık şık ses çıkarmak (TZ)

şavk *Ar.* Işık (İH)

şavṭ *Ar.* Kâbe ziyaretinde Haceriesvet'ten başlayıp şartı üzere dolanarak yine aynı yere gelmek üzere yapılan tavaf (İM)

şaya Döşeme, kaldırım (TZ)

şayfal- Dağılmak, parçalanmak (TZ)

şayır şimen Çayır çimen (DM)

şāẕẕ *Ar.* Kural dışı (İM)

şebbe *Ar.* Bir bitki (BV)

şebbek *Ar.* Birbirine girdirme (İM)

şebek Şebek, çirkin (TZ)

şebḥa *Ar.* Köstek (BV)

şeb-kūr *Fars.* Gece körü, gece görmeyen (İN, RH)

şebşeb Kınından çıkarılmış kılıç (Kİ)

şedd *Ar.* **1.** Sıkı bağlama (Gİ, KF) **2.** Kemer, kuşak (GT)

şedīd *Ar.* Katı, sıkı (MG)

şef‘a *Ar.* Çift, tek olmayan (Gİ, Kİ)

şefā‘atçi *Ar.+T.* Şefaat eden (İM, KFT)

şefi‘ *Ar.* Şefaat eden (GT, KFT)

şefre *Ar.* Kılıcın ağzı (MG)

şehādet (II) *Ar.* Şehitlik (İM, KF)

şehd *Ar.* Bal (GT)

şehīdlik *Ar.+T.* Şehitlik (Gİ, İM)

şehriyār *Fars.* Hükümdar (GT)

şek- (II) Çekmek, ölçmek, tartmak (KK)

şeḳāvet *Ar.* Bahtsızlık, kutsuzluk (GT)

şekirdek Çekirdek (DM)

şekiş- Çekişmek, bozuşmak, ihtilâfa düşmek (KK)

şem‘a *Ar.* **1.** Bal mumu (BV) **2.** Mum fitili (İM)

şemāyil *Ar.* Huylar, tabiatlar (GT, MG)

şemme (I) *Ar.* Pek az, bir nebze (GT)

şemme (II) *Ar.* Bir kere koklama (BV)

şemmir *Ar.* Acele (KF)

şen Şen, sevinçli, mamur (TA)

şengül *Fars.* Zarif ve işveli sevgili (GT)

şenḫıyār *Ar.* Salatalık (İM)

şenī‘ *Ar.* Kötü (KFT)

şer‘an Dine uygun olan (İM)

şerat *Ar.* Neşter (BV)

şerefe *Ar.* Minarede ezan okunan yer (İM)

şerez *Yun.* Çerez, yemek dışında yenilen şeyler (TZ)

şerī‘atlik *Ar.+T.* Dine uygun davranış (KFT)

şerīḥa *Ar.* Et dilimi (BV)

şerşe Serçe (TZ)

şetik Kedi (DM)

şetük Kedi (DM, KK, TZ)

şevnir *Ar.* Çörek otu (BV)

şevre- Çevirmek, aktarmak (TZ)

şevren- Çevrilmek, aktarılmak (TZ)

şeyin Nasıl, nice (TZ)

şeysi Bir hastalık (BV)

şezā *Ar.* İnciğe yapışık sinir başındaki kemik (BV)

şıbbe *Ar.* Bir bitki (BV)

şıbke Bir at hastalığı (BV)

şıḫ (I) Bir bitki (BV)

şıḳ Çiğ, şebnem (DM, KK)

şıḳ- (II) Şikâyet etmek (KK)

şıḳraḳ Dolap (TZ)

şıḳrıḳ Çıkrık, kuyu ipinin sarıldığı yuvarlak dönen şey (DM)

şılbıḳ Sopa, baston (TZ)

şınġıl Derin (TZ)

şınḳırt Şıngırtı, şıngırdama (İH)

şıraḳlan- *Fars.+T.*. Aydınlanmak (TZ)

şıraḳlıḳ *Fars.+T.*. Şamdan (DM)

şıray Renk (TZ)

şırdaḳ Kuduz veya atlarda beyin hastalığı (CC)

şırıt *Ar.* Delme (BV)

şırlaġan Susam yağı (İH)

şırşa Sırça, cam (TZ)

şıryıḳ Bir at hastalığı (BV)

şırurġan Yağ (KFT)

şış- Sıçmak (KK)

şıytaḳ Bahaneli, özürlü (TZ)

şiba Yağmur gibi ok yağdırma (İN)

şiban Çıban (TZ)

şiddet *Ar.* Zorluk, sıkıntı (GT, İM)

şig Çiğ, şebnem (DM)

şigin Omuz (DM, KK)

şikāl *Fars.* Atın bacağındaki beyazlık (BV, RH)

şikāllen- *Fars.+T.*. Kösteklenmek (BV)

şikembe *Fars.* İşkembe, karın (İH)

şikence *Fars.* İşkence (GT)

şimen *Fars.* (< çemen) Çimen, çayır (TZ)

şimgen *Fars.* (< çemen) Çimen (TZ)

şin Şen, mamur, sevinçli (İH)

şinük Şinik, bir tür tartı (İH)

şīr *Fars.* Aslan (GT)

şira *Fars.* Şıra, usare (CC)

şīrāzlan *Fars.+T.*. Kitap ciltlerinin iki ucunda bulunan ve yaprakları muntazam tutan ibrişimden ince şeridin takılması (İM)

şīre *Fars.* Şıra, usare (İM)

şīrec *Ar.* Donyağı (İM)

şiriç *Fars. (< sirīş)* Çiriş, çiriş otunun kökünden yapılan bir tür tutkal (BV)

şīr-i hişt *Fars.* Pamuk çiçeğinden yapılan kuvvet macunu (CC)

şīrīn *Fars.* Tatlı, güzel, hoş (GT, İH, TZ)

şirk *Ar.* Allah'a eş koşma (İM, KFT)

şirkin *Fars.* Çirkin, kötü, şebek (KK, TZ)

şirşe *Fars.* Şen, şatır (Kİ)

şirşe Serçe (TZ)

şişdür- Şişirmek (RH)

şişil- (I) Yayılmak (İM)

şişil- (III) Şişilmek, şişirilmek (BV)

şişmek (II) Bir at hastalığı (RH)

şişmiş Bir at hastalığı (RH)

şoluḳ barmaḳ Serçe parmak (KK)

şorultu Bir kaba dökülen suyun, sütün çıkardığı ses (İH)

şovulşan Solucan, sülük (TZ)

şölen Ziyafet (İH)

şörek Çörek, francala, somun (TZ)

şörli Sanlı, ünlü, namlı (TZ)

şu'al *Ar.* Kızarık (BV)

şuf'a *Ar.* Satılan veya karşılık şartıyla hibe edilen bir akarın müşteriye kaça mal olmuşsa, o miktarı vererek, müşteri veya satıcısından zorla alıp sahiplenmek (İM, KF)

şuġl *Ar.* İş, uğraş (GT)

şuḳāḳ (I) *Ar.* Atın bacağındaki tüylerin dökülmesi (RH)

şuḳāḳ (II) *Ar.* Yarıklar (BV)

şulġu Dolak, dizden aşağıya sarılan bez (TZ)

şuval *Fars.* Çuval (DM)

şuvaldız *Fars.* Çuvaldız (DM)

şūre *Ar.* Çorak, verimsiz (GT)

şebrek Yırtık bez parçası (KK)

şüdd *Ar.* Gitme, gidiş (Gİ)

şük Erkeklik organı (DM)

şükrlen- *Ar.+T.* Şükredilmek (İM)

şükürlü *Ar.+T.* Memnunluk, minnettarlık (KF)

şüniz *Fars.* Bir çiçek (BV, RH)

şüprek Yıpranmış, eski (DM, TZ)

şürşek Arık deve (TZ)

şürū‘ *Ar.* Başlama, girişme (İM, MG)

şüşüş Kuru üzümden yapılan bir tür şarap (KK)

T

tā (I) *Ar.* Arap alfabesindeki te harfi (İM)

tā (II) *Fars.* Tâ, -e kadar, zaman ve mesafe bakımından mübalâğa bildiren edat (BM, MG, MS, RH)

ṭā *Ar.* Arap alfabesindeki tı harfi (KF, İM)

ṭā‘ *Ar.* İtaat etme, boyun eğme (İM)

ta‘accüb *Ar.* Hayret, şaşma (GT)

ta‘annüd *Ar.* İnatlaşma (KFT)

ta‘arruż *Ar.* Sataşma, saldırma (GT, İM, MG)

tāb *Fars.* Işık (GT)

ṭab‘ *Ar.* Tabiat, huy, yaratılış (GT)

ta‘bān *Ar.* Yorgun, bitkin, bîtap (GT)

ta‘biye *Ar.* Tertip, yerli yerine koyup düzenleme (GT)

ṭabṭab *Ar.* Atın alt dudağının şak şak etmesi (BV)

tabuh Saygı, hürmet (CC)

ṭabula- Hizmet etmek (KK)

tabuş- Tartışmak (CC)

tabuvsa- Bulmayı dilemek (CC)

tacırlıḳ *Ar.+T.* Ticaretle uğraşma, tüccarlık (KFT)

ta‘cīl *Ar.* Acele etme, çabuklaştırma (GT, İM)

tācirlik *Ar.+T.* Ticaretle uğraşma, tüccarlık (İM)

tācirlük *Ar.+T.* Ticaretle uğraşma, tüccarlık (Gİ, KF, MS)

taçik Tecimen, bezirgan (TZ)

ta‘dīl *Ar.* Düzeltme, doğrulama (KFT)

taf *Ar.* Tef, küçük davul (CC)

tafaḳ *Ar.* Bir işe başlayıp onu devam ettirmek (KFT)

tafaruc Eğlence (CC)

tafarçuġa Eğlence olarak (CC)

ṭāfī *Ar.* Su üzerine çıkan balık (İM)

taġar Omuz (İM)

taġarçuḳ Dağarcık (Kİ, TZ)

taġay Dayı (CC)

taġdıl- Şaşırmak (MG)

taġıl- (II) Nefret etmek, kaçmak (İM)

ṭāġī *Ar.* Azgın, isyankâr (GT)

taġla- Yara açmak (Gİ, KF, Kİ)

ṭaġlava Boğazın tavanı (KK)

taġsırçıḳ Dağarcık (TZ)

taġza Teyze (BM)

ṭaḥāl *Ar.* Tahıl (BV)

taḥammül *Ar.* Dayanma, katlanma (BV, GT)

taḥarrī *Ar.* Arama, araştırma (Gİ, İM, KF)

taḥayyür *Ar.* Hayran olma, hayret, şaşma (GT)

taḫfīf *Ar.* Hafifletme (İM)

taḫfīfe *Ar.* Hafif ve ince sarık, geceleyin veya evde sarılan sarık (GT)

ṭāḥir *Ar*. Temiz (KFT)

taḥiyyāt *Ar.* **1.** Selâmlar, dualar (Gİ, KF, MS) **2.** Namazın ka'delerinde okunan "ettehiyyatü" duası (İM, KF)

taḥiyyet *Ar.* Selâm, dua (BV, Gİ, İM)

taḥmīd *Ar.* Allah'a hamdetme (İM)

taḥrīme *Ar.* Namaza başlarken tekbir alma (GT)

ṭāḥūn *Ar.* Değirmen (BV)

ṭāḳ *Ar.* **1.** Takmak, asmak (CC, GT, Kİ, MG) **2.** Bağlamak (MG)

ṭāḳa *Ar.* Pencere (BV, GT)

taḳarrüb *Ar.* Yaklaşma, yakın olma, yakınlık (GT, İM)

taḳāżā *Ar.* Sıkıştırma, zorlama, tazyik (GT)

taḳrīb *Ar.* Yaklaştırma, yakınlaştırma (GT)

taḳṣīrlıḳ *Ar.+T.* Kısaltma (İM)

taḳṣīrliḳ *Ar.+T.* Kusurluluk, noksanlık (BV)

taḳṭi *Ar.* Bir hastalık (BV)

taḳṭi' *Ar.* **1.** Kesme, parçalama (GT) **2.** Edebiyatta bir mısra veya beyti veznine göre ayırıp okuma (GT)

taḳva Ok atmanın usullerinden biri (İN)

taḳviyet *Ar.* Kuvvetlendirme, takviye (GT)

talal *Ar.* Tellâl, komisyoncu (CC)

talaşman Dalaşan, kavgacı (CC)

ṭal'at *Ar.* Yüz, çehre, suret (GT)

talaz (I) Dalga (İH, TZ)

talaz (II) Fırtına (TZ)

talıbı- Çırpınmak (Kİ)

ṭalışman Fakih, fıkıhla uğraşan (DM)

ṭālib (II) *Ar.* Hasmının arka tarafında olan kişi, kovalayan (MG)

talḳazlıḳ Fitne, fesat (İH)

talmav Maskara (TZ)

tam (I) Yağmur damlası, bir damla (BM, Kİ, TZ)

tam (IV) Düz olan nesne (TZ)

tam (V) Bir şeyin dış yüzü; elbise (Kİ)

ṭamaker *Ar.Fars.* Tamahkâr, aç gözlü (CC)

ṭama'lıḳ *Ar.+T.* Açgözlülük (Gİ)

tamaşalan- Gezmek, gezinti yapmak (Kİ)

tamçıḳ Damla, damlacık (BM)

ṭamla Damla (Gİ, İM, KF)

ṭam üsti Baca (TA)

tamzum Damlatılmış bir damla (Kİ)

ṭa'n *Ar.* Sövme, yerme, ayıplanma (KFT)

tan- (I) Şaşırmak, şaşmak (BV)

tan- (III) İzin istemek (Kİ)

ṭan- Danışmak (TA)

tañ- Şaşmak, şaşırmak (Kİ)

tana‘um *Ar.* Bolluk ve nimet içinde rahat yaşama (GT)

tañar- Kinlenmek (BM)

tañaz- Şiş kızarmak, şiddetlenmek (Kİ)

ṭanbūr(e) *Ar.* Tambur, bir tür müzik aleti (Gİ, İM, KF)

tanda Yarın (BM, CC)

ṭanda Yarın (KK)

tañda (I) Yarın (BM)

tañda (II) Şafakta (CC)

ṭa‘ne *Ar.* Yerme, çekiştirme (GT, İM)

tang *Fars.* Eşya, denk (CC)

tanġ- Bağlamak, desteklemek (CC)

tanġırda- Tın tın ses çıkarmak (İH)

tanġlıḳ Hayret edilen şey (TZ)

tanıḳlat- Bildirmek (CC)

tanış Mucize (CC)

tañış- Kızarmak, ateşlenmek (CC)

tanışıḳ Danışım, müşavere (Kİ)

tañla (I) Sabah erken (Kİ)

tañla (II) Damla (BV)

tañla- (I) Sabahlamak (TZ)

tañlaçıḳ Harikulâde (CC)

tañlançıḫ Harikulâde (CC)

tañlaş- İncelemek, denemek (CC)

tanlı Şaşırmış, şaşıran (TZ)

tañrılıḳ Allah için, Allah’a lâyık (GT)

tañsara Şafak, tan kızıllığı (CC)

tan tarı Kabuğu soyulmuş darı (Kİ)

tañuş Mucize (CC)

tap- (II) Sezmek (BV)

tap- (III) Hizmet etmek (BV, İN)

tapa (I) Çatı (BM)

tapa (II) Tıpa, fıçı tıpası (BM)

tapçaḳ Hükümdar tahtı (TZ)

tapçan Ağaç ve taş yontan alet (Kİ)

ṭapı Hizmet (BM)

tapır- Koşa koşa yürümek (Kİ)

tapn Hizmetçi, yumuşçu (TZ)

ṭaprıl- Kaymak, yürürken ayağı kaymak (MS)

tap tik Sessiz, sakin (İM)

ṭapu Hizmet (Gİ, İM, KF, Kİ)

ṭapuçı Hizmetçi (DM)

tapuçı Bulucu, bulan (KFT, Kİ)

tapuġ (I) Hizmet (GT, İM, MG)

tapuġ (II) Huzur (GT, MG)

tapuġçı Hizmetçi (GT, İM)

tar (II) Kelek (küçük nehir kayığı) (Kİ)

tar- Tartmak (BV)

ṭarab *Ar.* Sevinç, şenlik (GT, İM)

taraḳ (II) Ok atış hatalarından biri (İN)

taraḳalat- Ata taraklı yürüyüşünü öğretmek (RH)

taraḳalu Atın bir yürüyüş ve koşma şekli (RH)

ṭaraḳşı Tarakçı (KK)

tarançubin *Fars.* Elhacı bitkisinden yapılan kuvvet macunu (CC)

ṭārem *Fars.* Gök kubbe (GT)

ṭarfa *Ar.* Bir bitki (BV)

tarġat- Dağıtmak (CC)

ṭarḥ (I) *Ar.* (Bir malı) belli bir bedelle almaya mecbur etme, salma (GT)

ṭarḥ (I) *Ar.* (Bir şeyi) yöneltmek, doğrultmak (MG)

ṭarḫana(ḫ) *Fars.* Tarhana (BM, DM, TZ)

tarıma Düz olmayan, engebeli (CC)

ṭarī *Fars.* Taze, taravetli (GT)

tarḳa *Ar.* Bir at hastalığı (BV)

tartıḳ Armağan, hediye (TZ)

tar tirlik Geçim sıkıntısı (İM)

tartu Terazi (Kİ)

tās *Fars.* Kayıp, yok olmuş (CC, GT, İM, KFT)

ṭaş *Fars.* Kayıp, yok olmuş (DM, TA)

taşavvur *Ar.* Tasarlama, kafada kurma, düşünme (GT, İM)

taşnīf *Ar.* **1.** Kaleme alma, şiir yazma (CC) **2.** Sınıflandırma, bu suretle meydana getirilen eser, kitap (GT, RH)

ṭaş (II) *Fars.* Kayıp (DM)

ṭaşaḳ Taşak, husye, testis (CC, DM, İM, Kİ, KK, TA, RH, TZ)

ṭaşaḳsız Hadım (DM)

taşıl- (I) Islanmak (BM)

taşıl- (II) İyileşmek (BM)

taşıt Taşıyıcı (BV)

taşlanıl- Taşlanılmak (İM)

taştıb *Ar.* Yazılmış yer (BV)

tat (II) Dilsiz, Türkçe bilmeyen (İH)

tat (III) Şehirli (TZ)

ṭaṭ (II) Çiftçi, köylü (DM, Kİ, TZ)

tatan- Tat almak (TZ)

tatarī *Fars.Ar.* Tatarlara ait (BV)

taṭavvu‘ *Ar.* Farz olmayan ibadette bulunma (Gİ, İM, İN, KF, KFT)

tatıḳ- Köylü gibi konuşmak (Kİ)

tatın- Tat almak (TZ)

ṭav‘an *Ar.* İsteyerek (GT)

ṭav‘an ve kerhen *Ar.* İster istemez (GT)

ṭavāşī *Ar.* Hadım, hadım ağası (İM, KFT)

ṭavdul- Şaşırmak (MG)

tavḫāne *T.Fars.* Fukara meskeni, güzçsüzler yurdu (İH)

ṭavīle *Ar.* Hayvan sürüsü (GT)

ṭavḳ (I) *Ar.* Takat, güç (Gİ)

ṭavḳ (II) *Ar.* Gerdanlık (Gİ, KF)

ṭavşan Tavşan (DM, KK, TA, TZ)

ṭavşancıl Tavşancıl (TA)

tavus- Tamamlamak, bitirmek (CC)

ṭay (II) Dayı (BM, TA)

tayaḳ (III) Erkeklik organı (GT)

ṭay eze Teyze (TA)

tayı Dayı (Kİ)

tayın Uygurlarda dinî lider (Kİ)

ṭayın- Ayağı kaymak (BM)

taşındır- Ayağı kaydırmak, saptırmak (İM)

ṭāyi‘ *Ar.* Bir işi istekle yapan (KFT, MG)

ṭaylesān *Ar.* Kışın giyilen bir elbise (İM)

ṭayy *Ar.* Bükme, katlama (KF)

ṭayyib *Ar.* Hoş, güzel (GT, İM)

taz *Fars.* Arap (Kİ)

tażarru‘ *Ar.* Yalvarma (GT, İM)

tāzī (I) *Fars.* Arap atı (Kİ)

tāzī (II) *Fars.* Arap (GT)

ṭazı *Fars.* Arap atı (TA)

tazluḳ Kel, dazlak (Kİ)

te Vakta ki, ta ki (BM)

te‘ab (I) *Ar.* Kir, pas (BV)

te‘ab (II) *Ar.* Kıtlık (BV)

te‘ab (III) *Ar.* Yorgunluk, sıkıntı (Gİ, KF, KFT)

te‘addī *Ar.* Zulmetme, adaletsizlik (GT, İM)

teb‘ *Ar.* Tâbi olma (İM)

tebārekallāh *Ar.* “Allah mübarek etsin” anlamında bir dua sözü (İM)

tebāreke *Ar.* “ve te‘âlâ” sözleri ile Tanrı adından sonra gelen saygı sözü (GT)

tebe‘iyyet *Ar.* Tâbi olma (İM)

teberrā *Ar.* Uzak durma (KFT)

teberru‘ *Ar.* Bağış, bağışlama (Gİ, İM, KF, KFT)

tebiz Tuzlu (İM)

tebriş Hareket (TA)

tebük Bir tür çocuk oyunu (Kİ)

tecāsür *Ar.* Cesaret gösterme, cür’et (GT)

tecebbür *Ar.* Kibirlenme, büyüklenme (MG)

tecellī *Ar.* Görünme, ayan olma, tecelli (GT)

tedārük *Ar.* Ele geçirme, edinme, tedarik (GT)

te’dīb *Ar.* Edeplenme (BV)

te’emmül *Ar.* İyice, etraflıca düşünme, teemmül (GT)

tefāvüt *Ar.* Farklılık (Gİ, GT, İM, KF)

tefażżul *Ar.* Fazilet, üstünlük (MG)

teferrüc *Ar.* Gezme, gezip görme, eğlenme (GT)

tefri‘ *Ar.* Dal, budak salma (İM)

teget Bir tür zift, reçine (BM)

tegi –e kadar (İM)

tegirme Değirmi, yuvarlak (CC)

tegirmi Değirmi, yuvarlak (İM, RH)

tegirt- (Un vb.) Öğütmek (BM)

tegmek Değer, paha (CC)

teḫnīk *Ar.* Bir hastalık (BV)

tehniyet *Ar.* Tebrik etme, kutlama (GT)

tehzīb *Ar.* Islah etme, düzeltme (GT)

tek (II) Sık sık (CC)

tek (III) Hızlı (CC)

tek (V) Tek tek (CC)

tekellüm *Ar.* Söyleme, konuşma (GT)

tekene Tekne (CC, TZ)

teket Bir tür zift, reçine, katran (BM)

tekim Bir dilim (İH)

tekit Bir tür zift, reçine, katran (İM)

tekleç Yengeç (DM)

tekne Tekne (İM, Kİ)

tekne- Delmek (TZ)

teksük Kadeh (Kİ)

tekşi Tekdüze (CC)

tek tek Sık sık (CC)

tek tur- Susmak, sakinleşmek (KK)

teküt- Boşaltmak (TA)

tekye (I) *Ar.* Tekke (BV)

tekye (II) *Ar.* Dayanma, yaslanma (GT, İN, MG)

tel- Delmek (TZ)

telaṭṭuf *Ar.* Nazikâne muamelede bulunma (GT, MG)

telbiye *Ar.* Hacda hacıların "lebbeyk" demesi (İM)

telbuġa Yular (CC)

teleme Yumuşak (İH)

telḫīn *Ar.* Güzel okumak için kelimeyi değiştirme (İM)

telim Çok (TA)

telin Göz ile kulak arası (TA)

telin- Delinmek (RH)

temeddüd *Ar.* Uzatma (BV)

temek Damda, duvarda pencere gibi delik (İH)

temennā *Ar.* Dilek, istek, temenni (GT)

temettü' (I) *Ar.* Kâr, fayda, kazanç (GT, KF)

temettü' (II) *Ar.* Bir hac çeşidi (İM)

temirbaş Başı sivri çomak (Kİ)

temkīn *Ar.* İhtiyat, tedbir (MG)

temme(t) *Ar.* Temmuz ayı (GT)

temmūz *Ar.* Temmuz ayı (GT)

temren Okun ucundaki demir (İH, TA)

temyīz *Ar.* Ayırma, seçme (İM)

ten (I) Zekâ, ruh (CC)

tenaḫnuḫ *Ar.* Boğazı temizlerken çıkan ses, öksürerek boğazı açmak (Gİ, İM, KF, MS)

tena'um *Ar.* Nimet içinde bulunma (İM)

tengeç Yengeç (BM)

tengit- Başını önüne düşürmek, saklamak (İH)

tengle Yine (TZ)

tengü Çok (CC)

tenli *Fars.+T.*. Vücutlu (CC)

tennūr *Ar.* Fırın (BV)

teñrilik Tanrılık (CC, GT, İM)

tenrütke Develerin burnu üzerinde yapılan işaret (TZ)

tenüñ Burun deliği (BV)

tenzīh *Ar.* Kabahat ve kusuru yok etmek (KF)

tepegen Çok tepen (BV)

tepengi Eğer yastığı (TZ)

tepiçi Tepen, tepici (RH)

tepikley Tekmeleme (BV)

ter (II) İnsandan başkasının kıllı gönü (TZ)

ter (III) *Fars.* Taze (GT)

teraḥḥum *Ar.* Merhamet etme, acıma (GT)

terāḫī *Ar.* Zayıf, âciz (İM)

terbes Padişahların başı üzerinde açılan büyük gölgelik (Kİ)

terbī‘ *Ar.* Dört köşeli (MG)

tercī‘ *Ar.* Geri çevirme, döndürme (İM)

terçe- Acele etmek, hızlı davranmak (TA)

tere (I) Dere, ırmak, nehir (TZ)

tere (II) *Fars.* Tere denilen bitki (GT, TZ)

terfīḳ *Ar.* Arkadaş etme, birini yanına katma, katılma (KF)

teri (III) *Fars.* Tere otu (İH)

terinçek Kadınların başlarına örttükleri dört köşe çember, baş örtüsü (İH, İM)

terinlet- Derinletmek (Kİ)

terisine düş- Dedikodusunu yapmak (GT)

terk Hızlı, çabuk (CC, GT, Kİ)

terk *Ar.* Bırakma, vazgeçme, terk (Gİ, GT, İM, İN, KF, KFT, MG, MS)

terkeş *Fars.* Sadak, ok mahfazası (GT)

terkey Tez, çabuk (CC)

terkin- Acele etmek (TA)

terkle- Acele etmek (Kİ)

terklep Çabucak (CC)

terklet- Acele ettirmek (TA)

terkü At eğerinin arkası (İH, TA)

terme (I) Kutsallık (CC)

termiş Bir bitki (BV)

ters (II) Bir çeşit bez (CC)

tersā *Fars.* Hristiyan (GT, İM, Kİ)

tersīmleme *Ar.+T.* Resmetmek (KFT)

tervīḥa(a) *Ar.* Teravih namazının her dört rekâtı (İM)

terviye kün *Ar.+T.* Arefe gününden önceki gün (İM)

terzi *Fars.* Terzi, dikiş diken (İM)

terzü *Fars.* Terzi, dikiş diken (İM)

tese Başın ön tarafı (TA)

tesellī *Ar.* Avutma, teselli (GT)

teşdīd (I) *Ar.* Bir harfi iki kere okuma (İM)

teşdīd (II) *Ar.* Süngünün hamle için doğrultulması (MG)

teşebbüh *Ar.* Benzemek, andırmak (Gİ, KF)

teşebbük *Ar.* Ağ şeklini alma (BV)

teşehhüd *Ar.* Namazda oturarak ettehiyyatü duasını okuma (İM)

teşmek Çukur (CC)

teşnī‘ *Ar.* Ayıplama, çekiştirme (GT)

teşrīḳ (I) *Ar.* Güneşlendirme, güneşte kurutma (Gİ)

teşrīḳ (II) *Ar.* Teşrik günlerinde farz namazlardan sonra okunan tekbir (KF)

teşt *Ar.* Leğen (İM)

tetābu‘ *Ar.* Aralık, birbirini takip etme (Gİ)

tetik (I) Akıllı, zeki, bilge (CC, TA)

tetir Arap devesi (TA)

tevaḳḳu‘ (I) *Ar.* Umma, isteme, bir şey talep etme, dilenme (GT)

tevaḳḳu‘ (II) *Ar.* Bekleme, durma (GT)

tevāżu‘ *Ar.* Alçak gönüllülük (Gİ, GT, KF, MG)

tevbīḫ *Ar.* Azarlama, tekdir (GT)

teveçi Deveci (GT)

tevek Üzüm çubuğunun taze dalı (TZ)

tevekkeltü *Ar.* Kadere razı olarak işi Allah'a bıraktım deme (İM)

tevekkül *Ar.* Kadere razı olma (Gİ, GT, İM, KF)

tevelü Devesi olan, deve sahibi (TA)

tevfīḳliḳ *Ar.+T.* Allah'ın kuluna yardım etmesi (Gİ)

tevḥīd *Ar.* Allah'ın birliğine inanma (GT, İM, KF, MS)

te'vīl *Ar.* Söze ayrı mana vermeye kalkışma, yakıştırma (Gİ, GT, İM, KF)

tevlengeç Dölengeç veya devlengeç kuşu, delice kuşu (DM)

tevliye *Ar.* Vakıf işlerine bakma görevi (İM)

tevlügeç Dölengeç veya devlengeç kuşu, delice kuşu (DM, TZ)

tevlük Kör (TA)

tevmek Bir şeyi dövecek alet, çekiç (Kİ)

tevşe *Ar.* Bir at hastalığı (BV)

teyemmümli Ar.+T. Teyemmüm almış olan (İM)

teyin (II) Deri (İH)

teyir- Ulaştırmak, yöneltmek, nasip aldırmak (CC)

teyirmi Yuvarlak, değirmi (Kİ)

teys *Ar.* Teke, erkek keçi (KF)

tezgin- (I) Kaçmak, ürkerek kaçmak (İN)

tezgin- (II) Dönmek, çevrilmek (İM)

tezgün- Dönmek, çevrilmek (İM)

tezken- Bir şeyin etrafını dolaşmak, dönmek (Kİ)

tezkere Tahtadan dört saplı hamur teknesi (İH)

tezkin- İstilâ etmek, alt etmek (TZ)

tezkiye *Ar.* Temiz etme, temize çıkarma, temizleme (İM, KFT)

tezkiyelik *Ar.+T.* Temize çıkarma (İM)

ṭīb *Ar.* Güzel koku, güzel kokulu nesne (Gİ, İM, KF, KFT)

ṭīblan- *Ar.+T.* Güzel koku sürünmek (İM)

ṭīblandur- *Ar.+T.* Güzel koku sürdürmek (İM)

ṭıfl *Ar.* Küçük çocuk (GT)

tıġa Dayı (TA)

tıḫa- Tıkamak (CC)

tıḳım Dilim, lokma (İH)

tıḳın Dilim, lokma (TZ)

tıḳnaz Etine dolgun, etli kimse (İH)

ṭılā *Ar.* **1.** Üzüm şırası kaynatıldıktan sonra üçte birlik kısmından daha az kalanına verilen ad (İM) **2.** Üzüm suyundan elde edilen şarap (KFT)

tılaḳ Çillik (Kİ, TZ)

tılta- Bahane göstermek (CC)

tımarsıḳ Murdar, alçak (TZ)

tın (II) Zekâ, ruh (CC, Kİ)

tın- (I) Dinlenmek, istirahat etmek (CC, Kİ)

tın- (II) Susmak (TZ)

tın- (III) Söylemek, ses çıkarmak (TZ)

tın- (IV) Alıkoymak, eğlendirmek, durdurmak (TZ)

ṭın- 1. Dinlenmek, istirahat etmek (TA) **2.** Durmak, kımıldamak (TA)

tınım Rahat, huzur (CC)

ṭınmaḳ Rahat, huzur (CC)

tınġla- Çınlamak (TZ)

tınġu Çok (CC)

tınlıvar Canlı varlıklar (CC)

tınta- Gıdıklamak, dürtmek (TZ)

ṭırāz *Ar.* İşleme, elbiseye yapılan süs, nakış (GT, İM)

tırḳazla- Mandallamak, sürgüyü sürmek (İH)

tırrıl Makbul, beğenilir (İH)

tırtanaḳ Sadaka, zekât, vergi (BM)

tırtıl Tırtıl, küçük kurt (İH)

tıyılın- Yasaklanmak (İM)

ti Arap alfabesindeki te harfi (GT)

tibiz Tuzlu yer (Kİ)

tifeçi Deveci (İM)

tig- (III) Yılan sokmak (İM)

tig- (IV) Afet gelmek (İM)

tigele Mintan, Acem gömleği (İH)

tigenek Dikenli çalı (CC)

tigi (II) Kadar, -e kadar (BV, İM)

tigin- İsabet etmek, dokunmak (İM)

tigir- Dokunmak, değmek (İM, MG)

tigirmi Değirmi, yuvarlak (BV, MG)

tigür- (I) Ulaşmak, eriştirmek (GT, İM)

tigür- (II) Dokunmak, el ile dokunmak (BV, İM)

tik (V) Dilim, lokma (TZ)

tik- (II) Lokma almak (Kİ)

tik- (VII) Vekil tutmak, yerine atamak (İM)

tik- (IX) Dili ile incitmek (BM)

tiki Çift (TZ)

tikiç Mahmuz (TA)

tikte Orada (TZ)

tikük Dikilmiş, dikik (İM)

til- (I) Delmek, delik açmak (TA)

tilāve *Ar.* Okumak (İM)

tilke Dilim, parça (İH)

til ḳuş Bir tür kuş (TZ)

tīmār *Fars.* Tımar (CC, RH)

tīmārla- *Fars.+T.*. Tımar etmek (RH, TZ)

tīmārsuzluḳ *Fars. T.* Bakımsızlık (RH)

timcan Temren, okun ucundaki demir (MG)

tiñsi- Bir şeyin tadına bakmak (CC)

tiñtür- Susmak (BM)

tintövçi Arayan, inceleyen (CC)

tipi Tipi (Kİ, TA)

tip tik Sus pus, hareketsiz (GT)

tiren- Katılaşmak (CC)

tireñ 1. Seviye (BV) **2.** Derinlik (İM)

tirgizgiçi Diriltici, canlandırıcı (CC)

tirkin- (Kılıç sapı elin içinde) iyi durmamak, gevşek durmak (MG)

tirkizgen Dirilten, can veren (TZ)

tirle Diri, canlı (İM)

tirle- (II) Derlemek, toplamak, bir araya getirmek (İM)

tirlik (I) Dirlik, düzen (DM)

tiröv Hayat, yaşama (CC)

tirşür- Derlemek, toplamak, biriktirmek (GT)

tiryāk (I) *Fars.* Afyon, haşhaş (BV)

tiryāk (I) *Fars.* Panzehir (GT)

tişilik Dişilik (İM)

tişlegen Isıran, dişleyen (MG)

tişleyiçi Dişleyici, ısırıcı (RH)

tişsizlüẖle- Bir şey ile dişlerini karıştırmak (CC)

titreme Titreme (TA)

titrü baḳ- Sert bakmak (Kİ)

tiyin Diye (GT, TZ)

tizge Çorap bağı (CC)

tizgin- 1. Döndürmek, çevirmek (BV, İM) **2.** Bir şeyin etrafını dolaşmak, dönmek (MG)

tizgindür- Döndürmek, çevirmek (İM, MG)

tizgün- 1. Döndürmek, çevirmek (İM) **2.** Dönmek, dolaşmak (MG)

tizgüt- Döndürmek (BV)

tizi- Delmek (İM)

tīz tīz *Fars.* Acele acele, çabuk çabuk (İM)

tobalaḳ (II) Hoş kokulu ve ilâç yapımında kullanılan suud adlı bir bitki (Kİ)

toblaḳ (Bitki) kütük (BM)

toġa Toka (CC, Kİ, TZ)

toġan (I) Akbaba, çaylak (BM, TA)

toġma tilü Anadan doğma deli (İM)

toġran- Doğranmak (TZ)

toġtoy Toy kuşu (BM)

toġtuy Toy kuşu (BM)

toġu Balık yavrusu (TZ)

ṭoġurt- Doğurtmak, doğum yaptırmak (İM)

toẖum *Fars.* Tohum, ekin tohumu (BM, DM)

toḳ- Doymak (Kİ)

toḳa Toka (TZ)

toḳı- (II) Şiddetle vurmak (Kİ)

toḳsuba Bir Kıpçak kabilesi (Kİ)

toḳtaptır Sabit, hareketsiz (TZ)

toḳun Tohum (TZ)

toḳun- 1. Dokunmak, değmek (BV) **2.** Çarpılmak, vurulmak (TZ)

toḳunuş- Vuruşmak, çarpışmak (TZ)

toḳurçin Satranca benzer bir tür oyun (Kİ)

toḳuş Savaş, gaza (İN)

toḳuş- Savaşmak, vuruşmak (İM, MG, TZ)

tol- (II) Yerine getirilmek (CC)

tolaḳ Dolak, sargı (Kİ)

tolan- (I) Dolanmak (TZ)

tolan- (II) Bulanmak (TZ)

tolanaḳ Bulanık (TZ)

tolġan- Dolanmak (TZ)

toltur- (II) Yayı ok atabilecek kadar germek (MG)

tolun Dolunay (GT)

tolun- (I) Dolaşmak (Kİ)

tolun- (Ay, güneş) batmak (Kİ)

tomal- Kızın memesi yumrulmak (İH)

tomala- (II) Saklamak, gizlemek (TZ)

tombur Davul (CC)

tomruḳ Yumru odun, kütük (İH)

tomrul- Kabarmak, şişmek (İH)

tomurçuḳ Çiçek goncası, tomurcuk (İH)

tonan- Süslenmek (TZ)

tonçı Kürkçü (CC)

tontarma Toka (CC)

top (I) Kerpiç (İM)

top (III) Tortu (TZ)

topa (II) Tıpa, fıçı tıpası (BM)

topan yat- Yüzüstü yatmak (TZ)

topraḳ Kir, pas (CC)

ṭopraḳla- Topraklamak, tozlamak (TZ)

toptolu Çok dolu, dopdolu (GT)

topuḳlu Topuklu (RH)

topuz Topuz, gürz (İH)

toran- Doğranmak, parçalanmak, dilim dilim edilmek (TZ)

torlamaḳ Bir kalkan türü (Kİ)

tornaḳiy Kuzey rüzgârı (CC)

tortalı Tortulu (BV)

tovram Kırıntı, küçük parça (CC)

tovu Zarif, neşeli, hoppa (İH)

tovulġa Mihver (CC)

toy (II) Toy kuşu (İH, Kİ)

toy (III) Yavru (TZ)

ṭoy (II) Toy kuşu (TA)

ṭoyra Yem torbası (DM)

ṭozat- Toz çıkartmak, saçmak (BM)

tozlı Tozlu (İM)

tök (I) Puşt oğlan, ahlâksız adam (İH)

töki Çift (TZ)

tökmek Bir tür çadır (Kİ)

töleç Beleş, parasız (CC)

töleklik Ağır başlılık (İM)

töletke Gölge (TZ)

tölük- Dökülmek (MG)

tömel- Dömelmek, dizlerinin üzerine çökü kıçını havaya kaldırmak (BV)

tönertke Ağaç gövdesi, kütük (BM)

töre (I) 1. Din, âdet, görenek, örf, töre (CC, İM) **2.** Kanun, kural, yasa (CC)

töre (II) Kadınların aybaşısın (İM)

töre- Türemek, üremek, çoğalmak, doğmak (CC)

törele- Yönetmek, hüküm vermek, düzenlemek, tanzim etmek (CC)

töret- Yaratmak (CC)

törpüle- Törpü ile sürtmek, düzeltmek (İH)

tövlük Kör (CC)

töz- (I) Istırap çekmek, acı çekmek (CC)

tözdeş Özdeş, aynı nitelikte, ayrı huyda (CC)

tözmelüḫ Acı, ıstırap, sıkıntı (CC)

tözt- İşkence etmek, ıstırap çektirmek (CC)

tu- Tıkamak (CC)

tuç Tunç (BM, CC, İM, KFT, Kİ)

tudu Tabiat, huy, davranış (İH)

tufur Askere, hademeye verilen ulûfe (İH)

tuġluḳ Yük yüklemek için her bir çatına ip bağlanan çatal ağaç (Kİ)

tuġrul Tuğrul kuşu (Kİ)

tuḫfe *Ar.* Hediye, armağan (GT)

tuḫm *Fars.* Tohum (GT)

tulban *Fars.* Başörtüsü, sarık, tülbent (Kİ, TZ)

ṭulband *Fars.* Sarık, başörtüsü, tülbent (DM)

tulḳma Kütük (CC)

tulp tulp Çok çok (İH)

tuluḳ Balkon (CC)

tulum (II) Tulum (RH)

ṭulum Tulum (TA)

tulun Şakak (TZ)

tuluñ Kaşla kulak arasında giyilen şey (Kİ)

tulup Derin (İH)

tuma Savaşta giyilen bir zırh ve benzeri (Kİ)

tumaġı Nezle (TZ)

tuman (II) Boru, flüt (TZ)

tumav Nezle (TZ)

ṭu'me *Ar.* Azık, yemlik, lokma (GT)

tumġı yoḳ Nilüfer yaprağı (TZ)

ṭumġuluḳ Nilüfer çiçeği (TA)

tumış- Aksi, ters, huysuz olmak (CC)

tumlu Soğuk (İH, Kİ)

tumnu Büyük çanak (Kİ)

tumov Nezle (CC)

tumut- Bir araya gelmek, toplanmak (TA)

tunaḫ Garanti, rehin, temimnat (CC)

tunġa- Bildirmek, ilân etmek (CC)

tunġavul Bildirme, haber verme (CC)

tur- (IV) Yardımcı fiil (BV, GT, İN, MG, RH)

tura (I) Din, âdet, görenek, örf, töre (İH)

turaḳ (I) Koyulaşmış süt (Kİ)

turaḳ (II) Yoğurttan yapılmış baharatlı bir yemek (TA)

turaptır Sabit, hareketsiz (TZ)

ṭurb Turp (TZ)

turçı *Fars.* Turşu (TZ)

turġuz- (I) 1. Durdurmak, hareketten alıkoymak (BV, GT, İM, Kİ, MG, TZ) **2.** İkamet ettirmek (İM)

ṭurnaḳlan- Nazlanmak (TA)

turp Turp (Kİ, TZ)

turş *Fars.* Ekşi (GT)

turtanaḳ Zekât vergisi (Kİ)

turuḳ- 1. Duraklamak, kalmak, tereddüt etmek (GT, İM) **2.** Giderken duruvermek (TZ)

turul- Durulmak (BV)

turumçaḫ İki yaşında deve (BM)

turunç *Fars.* Turunç (GT)

turuptur Sabit, hareketsiz (TZ)

turut- Dikmek, kaldırmak (İH)

ṭurut- İp uzatmak (TA)

tuş- Ziyaret etmek (Kİ)

tuşaḳ Ata vurulan ayak bağı (Kİ, TZ)

tuşar Ata vurulan ayak bağı (TZ)

ṭuṭı Rehin, tutsak (DM)

tutḳın Cehennem (CC)

tutmaç (I) Et suyuna atılan hamur parçaları (Kİ)

tutmaç (II) Bir tür tel şehriye çorbası (BM)

tutsaḳ Tutsak, rehin, esir (CC, GT, Kİ, TZ)

ṭutsaḳ Tutsak, rehin, esir (TA)

tutsav Tutsak, rehin, esir (TZ)

tutu Rehin, esir, tutsak (TZ)

ṭuṭu Rehin, esir, tutsak (TA)

tutuġ Rehin, esir, tutsak (İM)

ṭuṭuġan Pirinç (DM)

tutuḳuptur Kızarmış (TZ)

tuturġan Pirinç (CC, DM, Kİ, RH, TZ)

ṭuṭurġan Pirinç (DM, KK, TA)

tutuş (I) Çıkışma, çekişme (BV)

tututġan Pirinç (BM)

tuvus- Tamamlamak, bitirmek (CC)

tuyana (I) Alenî, açıkça (CC)

tuyana (II) Dileyerek anlamına (TZ)

tuydur- Duyurmak (MG)

tuzlat- Tuzlamak (BM)

tuzul- Tuz vermek, tuzlamak (TZ)

tü Darı (CC)

tübe kaz Evcil kaz (TZ)

tüdük Düdük (BV)

tüge Cariye (TA)

tügmele- Düğmelemek (BM, İM, MG)

tügsiz Tüysüz, saçsız (BV)

tüksüz Tüysüz, saçsız (CC)

tükü Darı (Kİ)

tülbent *Fars.* Sarık, baş örtüsü, tülbent (İH)

tülek yılḳı Terbiye görmemiş salma hayvan (İH)

tülge kör- Yıldıza bakmak (TZ)

tülkün Çaylak (Kİ)

tülüngi Yabancı, kimsesiz (İH)

tülüveç Pelikan kuşu (İM)

tümek Beşik örtüsü (DM)

tüme yine Çuvaldız (DM)

tümrü Dümbelek, tef, büyük davul (TA)

tünle Gece, geceleyin (Kİ, KK)

tüp tüz Dümdüz (İM)

tür Din, adet, görenek, örf, töre (TZ)

türe- Ağaç dikmek (Kİ)

türkistān *T.Fars.* Türkistan, Türk yurdu (GT)

türkiyye *T.Ar.* Türke ait (BV)

türlendi Türlü, çeşitli (CC)

türmes Bir bitki (BV)

tüskür- (II) Bir şeyi şiddetle itip ileri fırlatmak (İH)

tüş- (V) Yüz çevirmek (İM)

tütük Baca (İM)

tütüz- Tüttürmek (BV)

tütüz- Buğulatmak (TZ)

tüvi Darı, bulgurun incesi (CC)

tüvlek Kavunun olmamışı (İH)

tüvmele- Düğmelemek (BM, Kİ)

tüvün Kısır, doğurmaz (CC, Kİ)

tüvür Meclisin yukarı tarafı (Kİ)

tüvür- Döndürmek, çevirmek (CC)

tüymele- Düğmelemek (TZ)

tüz- (III) Sabit olmak (TZ)

tüz- (IV) Söylemek, demek (İM)

tüze Tezmeğe meyli olan at (RH)

tüze- Sarılmak (TZ)

tüzenlik Düzenlik, emniyet (TZ)

tüzge Seviye, hiza (MG)

tüziş- Anlaşmak (KFT)

tüzrek Tashih (CC)

tüzülük Eşitlik (İM)

U

u *Fars.* Ve (GT, MG)

u- Cevrehî fiil (KFT)

‘ucze *Ar.* Kuyruktaki sıkı et (BV)

uç- (II) At yarışında veya ok atışında bahse girmek (Kİ)

uçal- Kıça vurmak (Kİ)

uçan Küçük gemi, yelkenli kayık (BM, Kİ, TZ)

uçḳun- Kaçmak, uçup gitmek (İH)

uçmaḳlı Cennetli, cennette bulunan (CC)

uçunda Sonunda, ... ucunda (BM)

uçurum Uçurum, yar (İH)

uçuzlıḳ Ucuzluk (TA)

uçuzluḳ Kolaylık (MG)

ud Hayâ, edep (Kİ)

‘ūd *Ar.* Çalgı, ud (KFT)

udaa *Moğ.* Art arda, peşi sıra (CC)

‘udde *Ar.* Hazırlık (MG)

‘udūl *Ar.* Kadılık makamında bulunan ve gerektiğinde reyine baş vurulan kimseler, bir tür jüri üyesi (GT)

uġas Divit (TA)

uġul- Bayılmak, kendinden geçmek (TZ)

uġun- Bayılmak, kendinden geçmek (TZ)

uġur (I) Zaman (İH)

uġurlayıçı Hırsız (KFT)

uġurlayın Gizlice (KFT)

uġurt Yudum (TA)

uġut Keşkek, lâpa (İH)

uḫbirū *Ar.* “Haber verildi” (KFT)

‘uḳal (I) *Ar.* Ayak kösteği (BV)

‘uḳal (II) *Ar.* Atın yürürken ayağını yere sürtmesi (İN)

uḳar ḳazı Balıkçıl kuş, leylek (BM)

‘uḳr *Ar.* Doğum yapamayan kısır kadın (İM)

‘uḳūbet *Ar.* Ceza, eziyet, işkence (GT)

‘uḳūd *Ar.* Bağlar, şartlar (İM)

‘uḳūr *Ar.* Cariyenin mehrine denir (KFT)

‘uḳve *Ar.* Kuyruk dibi (BV)

ula- Bitiştirmek, ulaştırmak (CC, Kİ, TA, TZ)

ulaġur- Nazlanmak (TA)

ulaḳ (II) Posta ulağı (Kİ)

ulam Vasıtasıyla, yoluyla (CC)

ulan- Köklenmek (Kİ)

ulaş Yakın, bitişik (Kİ)

ulaş- Erişmek, ulaşmak (GT, İM, KFT)

ulaşdur- Ulaştırmak, yetiştirmek (Gİ, KFT)

ulaştur- Ulaştırmak, yetiştirmek (İM, MG)

ulça Doyumluk (TZ)

ulçala- Doyumluk elde etmek (TZ)

ullandır- Kökleştirmek (Kİ)

‘ullīk *Ar.* Bir bitki (BV)

ulu- (I) Avlamak (Kİ)

ulu- (II) Yükselmek, büyümek (Kİ)

ulula- (II) Ağırlamak (Kİ)

ulullan- Kökleşmek (Kİ)

‘ulvī *Ar.* Yüksek, yüce, ulvî (GT)

um- Ummak, arzu etmek (BV, İM, Kİ, TZ)

umay Kurtulma, kurtuluş (TZ)

umınç Arzu, istek (İM)

‘umre *Ar.* Hac mevsimi dışında Kâbe’yi ziyaret (Gİ, İM, KF)

umsuluḳ Arzu edilen şey (Kİ)

umsun- 1. (Kadınların) gebe iken bir şeyi arzu etmek, aş ermek (Kİ) **2.** Ummak, arzu etmek (İM, TA, TZ)

umsunlı Umulan, arzu edilen (TZ)

umunç Arzu, istek (CC)

un- Oyarak içini boşaltmak (Kİ)

uñ- Oyarak içini boşaltmak (Kİ)

una- Kabullenmek, boyun eğmek, itaat etmek (CC, TA)

uñaç Boğaz (İM)

unaş Boğaz (TZ)

‘unnāb *Ar.* Hünnap (GT)

unutçanġ Unutulabilir (CC)

ur Tohum (Kİ)

urġuḳ Köpek yavrusu, enik (TZ)

urġur- Yürümek, koşmak (CC)

urıla- İkamet etmek, yerleşmek, çadır kurmak (İM)

urmaḳ Kamçı, kırbaç (CC)

urtu (I) Karşı, karşılık (CC)

urtu (II) Eşit değerli, uygun, aynı değerde (CC)

uru (III) Duruş, dikiliş, ayakta (İN, Kİ)

uru balı Arı balı (KK)

uruḳ (II) Köpek yavrusu, enik (TZ)

uruḳ (III) Bir bitki (BV)

‘urūḳ *Ar.* Damarlar (MG)

urul Örs (Kİ)

urum *Ar.* Anadolu (KFT)

urun- (IV) Örtünmek, sarınmak (GT)

urunlu bol- Bir mekân ve mesken sahibi almak, halk içinde mevki ve şeref sahibi olmak (İH)

uruşçı Savaşçı (İN)

uruşul- Vuruşulmak (TZ)

urutḳa İhtiyar, yaşlı (TZ)

‘uryān *Ar.* Çıplak, üryan (GT, MG)

us- Yanlış fikirde bulunmak, sanmak (İH)

usan Saf, aptal, sersem (İH)

usan- Usanmak (TZ)

‘uşāre *Ar.* Öz, özsu (BV)

uslan- Akıllanmak (Kİ, TZ)

uşsı Nefes, soluk (DM)

uşūl-i dīn *Ar.* Dinin esasları (İM)

usun- Bir şeye elini uzatıp vermek (TZ)

uşacık Küçücük (KFT)

uşaḫ Kırıntı (CC)

uşaḳ Küçük, ufak (BV, GT, İH, İM)

uşaldı Uzantı (CC)

uşat- Parçalamak, parçalatmak, kırmak (GT)

uşda İşte (KFT)

uşḳu Marangoz rendesi (CC)

‘uşşāḳ *Ar.* Âşıklar (GT)

uşuḳ Çok, çokluk (CC)

uşun Omuz başı (BV)

ut Hayâ, edep (Kİ)

uṭan- Utanmak (BM, GT, Kİ, KK, TZ)

utru (I) Karşı, karşılık (CC)

utru (II) Eşit değerli, uygun, aynı değerde (CC)

utru (III) Ötürü, -den dolayı (İM)

utuv Kazanç, kâr, menfaat (BM)

utuz- Ziyan etmek, ütülmek (TZ)

uus 1. Mum (BM) **2.** Bal mumu (BM)

uv- 1. Kırmak, parçalamak (CC) **2.** Bir şeyi ezmek (Kİ)

uvan- Ufanmak, küçük parçalara bölünmek (TZ)

uvr *Ar.* Gözsüzlük, âmâlık (BV)

uvşa- Okşamak, sevmek, kucaklamak (CC)

uvul- Bayılmak, aklı başından gitmek (TZ)

uvurġan Hırsız, uğru (TZ)

uvus Mum, bal mumu (Kİ)

uvuş Parça (KFT)

uvut- Avutmak, teskin etmek, susturmak, yatıştırmak (CC)

uy Kül rengi (TA)

uy- Uymak, tâbi olmak (BV, GT, İM, İN, KF, KFT, İM, MS, TZ)

uyaḫ- (Güneş) batmak (CC)

uyaḳ- (Güneş) batmak (İM)

uyan Atın koşumlarından biri, yular (KFT, TZ)

uyan- (II) Pişman olmak (İM)

uyanḏır- Uyandırmak (KK)

uyandur- Uyandırmak (KFT, Kİ)

uyanıḳ Uyanık (TZ, KFT, Kİ, TA)

uyanuḳ Uyanık (TZ, KFT, Kİ, TA)

uyanla- Gem vurmak (TA)

uyar- Utanmak, haya etmek (CC, GT, TZ)

uyatlıġ İnsanın gösterilmesi ayıp olan yeri, avret yeri (RH)

uyatlıḳ İnsanın gösterilmesi ayıp olan yeri, avret yeri (Gİ, KF, TZ)

uyġan (I) Uyuyan (Kİ)

uyġan (II) Yağı alınmış yoğurt (TZ)

uyḳusra- Imızganmak, uyumak (TZ)

uyḳusuzluḳ Uykusuzluk (GT)

uyuḫısıra- Uykusuz kalmak (CC)

uyuḳla- Uyuklamak, şekerleme yapmak (BM, Gİ, KF, KFT, KK, MS, TA, TZ)

uyuḳlan- Uyuklamak, uyumak (KF)

uyuḳlaş- Uyuklamak (TZ)

uyuḳsıra- Imızganmak, uyumak (TZ)

uyup Sulu yoğurt (TZ)

uyuş- Uyuşmak, keçeleşmek (İH)

uyuz Uyuz (BM)

uyvala- Yere yuvarlanmak, sendelemek (İH)

uz Mahir, usta, akıllı (CC, GT, Kİ, TZ)

uzan (I) Kopuz çalarak türkü söyleyen (Kİ)

uzan (II) Örs (TZ)

‘uzlet *Ar.* Yalnızlık (Gİ, GT, KF)

‘użv *Ar.* Organ, uzuv (Gİ, KF, KFT)

Ü

ü *Fars.* Ve, bağlama edatı (GT, İN, MG)

üb- Yavaş yavaş içmek (Kİ)

übhel *Ar.* Bir bitki (BV)

übhül *Fars.* İlâç olarak kullanılan bir bitki (RH)

übük İbibik kuşu (TZ)

ücret *Ar.* Ücret (Gİ, GT, KF, KFT)

üç (III) Üç yaşındaki koyun veya keçi (Kİ)

üçe Yüce, ulu (DM)

üçürüm Yassı enli taş (TA)

üdük (II) Mesh, ayakkabı (MS)

ügeyik Üveyik kuşu (TA, TZ)

ügin Ağız (TA)

ügün ügün Küme küme, top top (İH)

ügüt- (Un vb.) Öğütmek (Kİ, TA, TZ)

ügütçi (I) Öğütücü (TZ)

ügütçi (II) Çoban (TZ)

üksük Dikiş yüksüğü (TZ)

üksün- Hatırlamak (CC)

üküş Çok, fazla (MG)

üküt- (Un vb.) Öğütmek (BM)

ükütüptür Kısır (TZ)

ül- 1. Hisse almak (GT) **2.** Paylaşmak (KFT)

üldür Islak (Kİ)

üldürük Katran (İH)

üle- Taksim etmek, paylaştırmak (Kİ)

ülefe *Ar.* Memurun, askerin ücreti, aylığı, yıllığı (İH)

üleşdür- Üleştirmek, paylaştırmak (Gİ)

üleştir- Üleştirmek, paylaştırmak (Gİ, KF)

üleştü Sırasıyla, sırası üzerine (İM)

üleştür- Üleştirmek, paylaştırmak (GT, TA, TZ)

üleştürü Sırasıyla, sırası üzerine (İM)

üli- Islanmak (Kİ)

ülit- Islanmak, ıslatmak (TA)

ümerā *Ar.* Emirler, beyler (GT)

ümm *Ar.* Ana (BV, GT, KF)

ümmī *Ar.* Okuma yazma bilmeyen (Gİ, İM, KF)

ümmü ġılān *Ar.* Çöllerde yetişen bir diken (İM)

ümmü veled *Ar.* Bir kişinin cariyesinden olan çocuğu veya çocuğun annesi (İM)

ündenil- Çağrılmak, seslenilmek (İM, KFT)

ündet- Çağırtmak (CC)

ünegü İnatçı (Kİ)

ünevü İnatçı (Kİ)

üns *Ar.* Alışıklık, ünsiyet (Gİ, GT, KF, KFT)

üprek Ürpermiş (İM)

üpsün- Hatırlamak (CC)

üptek Alaca ibibik (DM)

ürgür- Parlatmak, alevlendirmek (İH)

ürküz- Bitirmek (Kİ)

ürpek Kıvırcık, karışık (CC)

ürper- Kaşımak (BV)

ürün Süt (TA)

ürüt- Örtmek (BV)

üsbürle- Teslim etmek, eline vermek (TA)

üsküli Keten (CC)

üsnemek Esneme (TA)

üstāḫlıḳ *Fars.+T.*. İç açılma, ferahlama (İM)

üş- Üşüşmek, toplanmak (GT, Kİ)

üşet- Kırıp ufaltmak (TZ)

üşkü (I) Taşçı, çekici (TZ)

üşkü (II) Matkap, burgu (TA)

üşle- Sineği kovmak, uzaklaştırmak (TA)

üşnān *Ar.* Çöğen otu (BV, İM, KFT, MS, RH)

üşre- Anmak, hatırlamak (TZ)

üşük Kalem (TA)

ütlü Oyuklu, delikli (CC)

ütük (II) Durumu açıklama, hikâye etme (TA)

ütükle- Yalan söylemek (TA)

ütür- Delmek (Kİ)

üvez (I) Sivrisinek (BM)

üvez (II) Tatarcık (İH)

üvüş (I) Parça (KFT)

üyegenci Büyük, ulu (TA)

üyez Sivrisinek (BM, DM, TA)

üyük Büyük tepe, höyük (BM, Kİ, TA)

üyürdlen- Ayırt etmek (KFT)

üyürüdle- Tercih etmek (KFT)

üyüş Kaygılı, şaşkın (TZ)

üyüz Sivrisinek (Kİ)

üz (I) Yüz, üst kısım (CC)

üz (II) Sebep (KK)

üz- (I) Üzmek (Kİ)

üze Üstüne, üzerine (MG)

üzen (II) Ağacın kütüğü (Kİ)

üzen- Zulmetmek (Kİ)

üzere Üzerine, üstüne (Gİ, İN, MG)

üzeri Üzeri, üstü (Gİ, MG)

üzgüçi Yüzücü (GT)

üzre Üzerine, üstüne (BM, Kİ)

üzüre Üzere, üzerine, üstüne (İN, TA)

üzürmürs Mür ağacı (CC)

üzüt Ölü, meyyit (BM, Kİ)

üzütlük Cimrilik, hasislik (İH)

üz yürimek Kanlı basur (TA)

V

vāciblıḳ *Ar.+T.* Vaciplik (Gİ)

vāciblik *Ar.+T.* Vaciplik (Gİ)

vad *Fars.* Rüzgâr, hava (CC)

vādī *Ar.* Vadi (GT)

vaḫḫar *Ar.* Tehir etmek, geciktirmek (İM)

vahī *Ar.* Boş, manasz, faydasız (KFT)

va'īd *Ar.* Birini iyiliğe sevketmek veya kötülükten uzaklaştırmak için korkutmak (İM)

vaḳfe *Ar.* Hacıların Arafat'ta durmaları (Gİ, İM, KF)

vaḳtī *Ar.* Vakta ki, -dığı zaman (Gİ, GT)

vaḳtlan- *Ar.+T.* Zamanı belirlemek (İM)

vālīlıḳ *Ar.+T.* Valilik, vali olma (KFT)

vālīlik *Ar.+T.* Valilik, vali olma (İM)

vallāhu a'lem(ü) *Ar.* "Allah bilir" (BV, KFT)

vallāhu ekber *Ar.* "Allah en büyüktür" (İM)

varaḳ *Ar.* Kağıt yaprağı (GT)

varaḳa *Ar.* Tek yaprak, yazılı kağıt (BV, Gİ, GT, İM, KF, KFT, KK)

vārid *Ar.* Gelen, erişen vasıl olan (İM, KF, MS)

vāṣıf *Ar.* Vasfeden, niteleyen (GT)

vāsıṭ *Ar.* Kufe ve Basra arasında bir şehir (GT)

vaşıyya *Ar.* Bir ölünün vasiyetini yerine getirmeye memur kimse (İM)

vāsitān *Ar.* Atın iki yaşında çıkardığı dört diş (RH)

vaşla *Ar.* **1.** Ekleme, birleştirme (MG) **2.** Süngüyü uzatmak için eklenen parça (MG)

vat Keten ayakkabı (CC)

vaṭvaṭ *Ar.* Yarasa (GT)

vāv *Ar.* Arap alfabesinin 26. harfi (İM)

vave Talep, dilek (İH)

vāveylā *Ar.* Gürültü (İH)

vaż' *Ar.* Koyma (İM)

vaẓīf *Ar.* Atın bir organı (BV)

vec' *Ar.* Bir bitki (BV)

vecih *Ar.* Yön, vecih (KFT)

vedī *Ar.* Akıntı (Gİ)

vedī'ā(t) *Ar.* Emanet (İM, KFT)

vefādār *Ar.Fars.* Sözüne sadık, vefakâr (GT)

vefāsızlıḳ *Ar.+T.* Vefasızlık (GT)

velā (I) *Ar.* Ne, ne de (Gİ, KF)

velā (II) *Ar.* Efendisinin azat ettiği köle veya cariyesinin üzerindeki hakkı (İM)

velākin *Fars.* Lâkin, fakat, ama (GT, KFT, MG, MS)

velāyet (I) *Ar.* Kuvvet (GT)

veles Pamuk bez (CC)

velī (I) *Ar.* Eren, ermiş, veli (Gİ, GT, İM, KF)

velī (II) *Ar.* Bir çocuğun her türlü hareketinden sorumlu olan (İM)

velī (IV) *Fars.* Fakat, ama, lâkin (GT)

velīd *Ar.* Köle (İM)

velīkin *Fars.* Fakat, ama, lâkin (BV, GT, İN, RH)

vera‘ *Ar.* Harama düşmek kaygısı ile şüpheli şeylerden kaçınmak (Gİ, KFT)

verd *Ar.* Gül (GT)

verdī *Ar.* Gül renkli (RH)

Y

ya (II) Ama (TZ)

yā (II) *Ar.* Arap alfabesinin 28. harfi (İM)

yab- (I) Ekmek, yapmak (TA)

yab- (II) Yapmak, etmek (KK)

yaba Harman yabası (Kİ)

yabānī *Fars.Ar.* Yabanî (KK)

yabçı Bina yapan usta, inşaat ustası (TA)

yābis *Ar.* Kuru (BV, Gİ, KF, MG)

yablaḳ Çıplak (Kİ)

yaçan- (I) Utanmak, çekinmek, sıkılmak (CC)

yaçan- (II) Tiksinmek (CC)

yaçanlı Çekinen, utangaç (TZ)

yaçı Yağcı (TA)

yaçın- Utanmak, çekinmek (İH)

yada- (I) Yormak (CC)

yada- (II) Sıkılmak, daralmak (TZ)

yādigār *Fars.* Süreyya (KK)

yaġ Yağ (BM, BV, CC, DM, Gİ, GT, KFT, Kİ, KK, MG, MS, RH, TA, TZ)

yaġçı Yağcı (BV)

yaġımala- *Fars.+T.*. Yağmalamak, talan etmek (TA)

yaġır (I) Bakır (BM)

yaġır (II) Hayvanın sırtındaki yara (BV, İN, Kİ)

yaġırlıḳ Eğerin altına konulan keçe (BV, Kİ, MG)

yaġır ṣıġın Sevr yıldızları, eldeberan burcu (BM)

yaġıştır- Birleştirmek, eklemek (KK)

yaġız 1. Kahverengi, esmer (GT, İH, TA) **2.** Dört ayağı da sekili at (MS, TA) **3.** Atlarda meşhur bir renk (GT, Kİ)

yaġla- (I) Yağlamak, yağ sürmek (BV, İM, İN, Kİ, KK, TZ)

yaġlav Yağ tavası (CC)

yaġlıḳ (I) Düşman için hazırlanmış ok (Kİ)

yaġmā (I) *Fars.* Yağma, talan (Kİ, TZ)

yaġmā (II) *Fars.* Sofra (Kİ)

yaġmāla- *Fars.+T.*. Talan etmek, yağmalamak (Kİ, TZ)

yaġrı- Yağır olmak, atın vücudunda yara meydana gelmek (İN)

yaġrıḳ Üstünde et kesilen kalın ve düz tahta (İH)

yaġruḳ Düzgün, pürüzsüz, fasih (İH)

yaġsuz Yağsız (RH)

yaġum Şehadet parmağı ile ölçülen bir uzunluk ölçüsü (BM)

yaġur- Yoğurmak, hamur yoğurmak (BV)

yaġurt Yoğurt (BM, DM, Kİ, TA)

yaḫnı Bir tür et yemeği, yahni (BM, GT, TZ)

yaḫsi Pişmiş et (KK)

yaḫşıla- Güzelleştirmek, iyi muamele yapmak (KFT)

yaḫşıraḫ Daha iyi, daha güzel (CC)

yaḫşıraḳ Daha iyi, daha güzel (BV, KK)

yaḳaz Kuma (TA)

yaḳın- Kına yakmak (İM)

yaḳınraḳ Daha yakın, yakınca (İM)

yaḳīn *Ar.* Kesin, kuşkuya yer olmadan (bilme) (Gİ, GT, İM, KF, MG, MS)

yaḳ iv Kilise, tapınak (İM)

yaḳmaç Kötürüm (Kİ)

yaḳnı Bir tür et yemeği, yahni (BM, Kİ)

yaḳrar- İkrar etmek, itiraf etmek (CC)

yaḳşıla- İyi muamele etmek (Kİ)

yaḳuş Yokuş (DM, TA)

yaḳ yavuḳ Eş, dost, akraba (İM)

yal (II) Yal, hayvan yemeği (TA)

yalaġanş bol- Soyunmak (TZ)

yalam Kadir, kıymet, itibar, değer (Kİ)

yalañ (II) Kınsız kılıç (MG)

yalañaçla- Ortaya çıkarmak (CC)

yalanşla- Soyunmak (TZ)

yalbarmak Rica, dua (CC)

yaldırım Yıldırım, şimşek (DM)

yaldrım Sırça, cam (BM)

yalġa bir- Kiraya vermek (İM)

yalġa tut- Kiralamak (İM)

yalġanġa tut- Yalanlamak (İM)

yalġaşla- Hayır dua etmek (Kİ)

yalġuzın Yalnız olarak, tek başına (İM)

yalġuzun Yalnız olarak, tek başına (İM)

yalı (I) Tayları bağlamak için kullanılan ip (BV)

yalım Kertenkele (DM)

yalım ḳaya Yalçın kaya (İH)

yalıñaçlan- Tecrit edilmek, soyutlanmak (İM)

yaltaḳlan- Yaltaklanmak (İH)

yamala- Yamalamak, yama yapmak (CC, TZ)

yamança Kötüce (DM)

yamanıraḳ Çok kötü (KFT)

yamanlı Günahkâr, günahlı (CC)

yam bas- Yardım etmek, korumak (TZ)

yamdı 1. Kasık (Kİ, KK) **2.** Kasık bölgesindeki kıllar (DM)

yamız Kaşık (BV)

yan (II) Uca kemiğinin başı (BV)

yan (III) Şeytan (İH)

yañ (I) Salgın hastalık (CC)

yana (II) Sonra (TA)

yana (III) Yön, cihet (TZ)

yaña Cihet, yön (Kİ)

yan bas- Yardım etmek, korumak (TZ)

yan baş Dizin aşağı kısmında yer alan kabaca etler (İM)

yandaḳ Diken (İH)

yandır- (I) Geri vermek (CC)

yandur- (II) Döndürmek (BM, KFT)

yandur- (III) Aktarmak (BM)

yanġır- Öfkelenmek, kızmak, hiddetlenmek, hınç beslemek (TZ)

yanġuçı Marangoz (TA)

yanġur- Öfkelenmek, kızmak, hiddetlenmek, hınç beslemek (TZ)

yanıḳ Mazlum (TZ)

yañıla- Yenilemek (İM)

yanḳar- İltifat etmek (İH)

yañla (I) Yeniden (CC, TZ)

yañla (II) Henüz, yeni (GT)

yañlan- Yankılanmak (CC)

yañlu Enli (RH)

yañrıt- Açığa çıkartmak (BV)

yanşı- Çiğnemek, ezmek (TZ)

yantı Anlamsız muttasıl konuşmak (İH)

yanulan- Nazlanmak (İH)

yap- (I) Yapmak, etmek (BV, GT, KF, TZ)

yapaġlı Tay (TZ)

yapçı Maymun (TZ)

yapçın Maymun (TZ)

yapıl- (I) Yapılmak, edilmek (BV, Gİ, KF,MS)

yapıl- (II) İnşa edilmek (MS)

yapıldaḳ Çıplak (İH)

yaplaḳ Korkak (TZ)

yaplanmış Yabalanmış (TZ)

yapmaḳlik Yapma, etme (KFT)

yapsa- (Ağaçları) çatmak (CC)

yapsı Kene (TZ)

yapuç- Örtünmek, giymek (GT)

yap yazı Dümdüz çöl, ova (İH)

yar (II) Tükürük (TA)

yaradıçı Yaratıcı, Allah (KF)

yaraḳ (II) Serbest (CC)

yaraḳ (III) Yarar, fayda (KFT)

yaraḳla- (II) Fayda vermek (KFT)

yaraḳla- (III) Silâhlandırmak (Kİ)

yaramaz Yaramaz, kötü, fena (CC, İH)

yaran Deniz (TZ)

yaran- Atı epeyce koşturup terletip yem vermeden soğutmak (Kİ)

yarasa Yarasa (Kİ, TA, TZ)

yaraşıl- Lâyık olunmak (KFT)

yaraşmaḳ Birlik olma, uyma (CC)

yaraştur- (I) Yapmak, etmek (MG)

yaratġan Yaratan, yaratıcı, Allah (İM, Kİ)

yaratḳan Yaratan, yaratıcı, Allah (TA)

yarġıçı Yargıç, belediye başkanı (CC)

yarġu 1. Yargı, karar, emir, mahkeme (CC) **2.** Adalet, yargı (GT)

yarġuçı Yargıç, belediye başkanı (CC)

yarġula- Karar vermek, yargılamak (CC)

yarı (III) Taraf (İM)

yarı (IV) Bulutsuz (İH)

yarı (VI) Yardım (BM, CC, GT, İM, MG)

yarıḫlıḫ Aydınlık, ışıklı, parlaklık (CC)

yarıḳ (VI) Zırh (Kİ, TA)

yarıḳçı Zırh yapan, zırhçı (TA)

yarıḳlıḫ Aydınlık, ışıklı, parlaklık (CC)

yarıḳlıḳ Aydınlık, ışıklı, parlaklık (CC)

yarılḳaġan Günahları bağışlayan Allah (İM)

yarın (I) Yarın (BM, Gİ, GT, KF, TA, TZ)

yarın (II) Sabah (TZ)

yarındaḳ Tabakalanmış deri (İH)

yarıt- Aydınlatmak, nurlandırmak (CC)

yarḳın (I) Parlaklık, parıltı (CC, TZ)

yarḳın (II) Şimşek (Kİ)

yarlıġan Rahîm, merhamet eden, Allah (TA)

yarlıġançlı Merhametli (CC)

yarlıġançlu Merhametli (CC)

yarlıḳan- Affedilmek, suçları bağışlanmak (İM)

yarma (I) Ağaç yarması (CC)

yarov Gerekli olan, techizatlanma (CC)

yarovlı Yararlı, uygun, kabiliyetli (CC)

yarpuz (I) Yaban pancarı (İH)

yarpuz (II) Su nanesi (TZ)

yarsa Yarasa (DM)

yarsı- Çok arzulamak (İH, TZ)

yarsıt- Kışkırtmak (CC)

yarsov Tiksindiren, tabiî olmayan (CC)

yaru Taraf (İM, MG)

yaruḳluḳ Parlaklık, nur (İM)

yas (I) Yas, üzüntü (Kİ)

yaş Yas, üzüntü (DM)

yas- 1. Yayın kirişini gevşetmek, düz hâle getirmek, yassılamak (İN, Kİ) **2.** Oku yaydan ayırmak (TA)

yaslu Yaslı, yas tutan (Kİ)

yasman Yassı şişe (CC)

yasmıḳ Yabanî, zaferan (BM)

yasraġı kün Evvelki gün (BM)

yassıl- Yamyassı olmak (İH)

yaşşısız Ensiz, dar (TA)

yaş (V) Üzüntü, yas (DM)

yaş- (VII) Saklamak, gizlemek, örtmek (Kİ, RH)

yaşa- Yaşında olmak (GT)

yaşar Yaşında, yaşamış (İM)

yaşıḳ yamlı Süheyl yıldızı (TZ)

yaş ḳozaḳ Pamuk kozası (İH)

yaşlı (II) Yaşlı, ihtiyar (KFT)

yaşlu Yaşlı, ihtiyar (GT, İM)

yaşlu tirek Yeşil ağaç (DM)

yaşmaḳ Bir tür yüz örtüsü (Kİ, TA, TZ)

yaş peynir Hayır için dağıtılan peynir (BM)

yat (II) Kudret (Kİ)

yat- (II) Eğilmek (MG)

yataġan Devamlı yatan (BV)

yatar- Kızını kocaya vermek (Kİ)

yaṭaṭ- Düzeltmek (KK)

yatba Bir Kıçak kabilesi (Kİ)

yatḫarı Ardınca, arkasınca (DM)

yatḫaru Ardınca, arkasınca (DM)

yatlı Kötü şey, kötü adam (İH)

yatlıḳ Kız (Kİ)

yatsı Yatsı, yatsı vakti (İM)

yatsız Kudretsiz (Kİ)

yatsu Yatsı, yatsı vakti (Gİ, İH, KF, MS)

yatsun Yatsı, yatsı vakti (BM, TA)

yattur- Telef olmak, mahvolmak (Kİ)

yaṭuḳ Tavşan yuvası (TA)

yatur- (II) Telef olmak, mahvolmak (Kİ)

yav (II) Yağ (CC, TZ)

yava it- Kaybolmak (TA)

yavan (II) Kene denilen böcek (İH)

yavaş (II) Yavaş (Kİ, TZ)

yavaş (III) Kolay (TZ)

yavaşlıḳ Yavaşlık, ağır hareket etmek (RH)

yavı Aslı itibarıyla Türk olmayıp Türkler arasına katılan (Kİ)

yavınçı- İçi ezilmek, açlık duymak (İH)

yavıt Düğün ve emsaline götürülen hediye (Kİ)

yavla- Yağlamak, yağ sürmek (TZ)

yavlaḳ Büyük, korkunç (BM)

yavlı Yağlı (CC)

yavlıḳ (I) Yağlık (TZ)

yavlov Yağ tavası (CC)

yavrı (I) Civciv, kuş yavrusu (BM, DM, TA)

yavrı (II) Balık yavrusu (TZ)

yavrut- Yıpranmak, kuvvetten düşmek, dermansız kalmak (CC)

yavsı 1. Kene, koyuna musallat böcek (İH) **2.** Kene yavrusu, bit yavrusu (TZ)

yavşan Bir tür ot, yavşan otu (İH, TA, TZ)

yavu Kayıp (KFT)

yavuḳlat- Yaklaştırmak (Kİ)

yavuḳraḳ Daha yakın (KFT)

yavuḳulan- Yaklaşmak (BM)

yavurt Yoğurt (TZ)

yavurt- Yuvarlamak (İH)

yavut- Yaklaştırmak (TA)

yavuzla- Kötülemek, yermek (TA)

yavuzraḳ Kötüce, daha kötü (BV)

yay- (II) Bir şeyi kışkırtmak (Kİ)

yayan (I) Sefer (BM)

yayan (II) Hareket (BM)

yayıl- (III) Kışkırtılmak (Kİ)

yayḳa- (I) Ağız çalkalamak, çalkalayarak ağzı yıkamak (İH, TZ)

yayḳa- (II) Yıkamak (Kİ)

yayḳan- Çalkalanmak (Kİ)

yayuḳ Yayık (BV)

yaz (III) Çayır, çimen (CC)

yaz- (V) Şaşırmak (MG)

yaz- (VI) Hedefe isabet ettirememek (CC, KK)

yazı 1. Ova, bozkır (BM, BV, KFT) **2.** Çöl, sahra (BM, GT, İM, Kİ)

yazı gögerçini Kumru, yaban güvercini (İH)

yazıḳsızlıḳ Günahsızlık (CC)

yazıl- (III) Yayılmak, serilmek (GT)

yazış Yazış (TZ)

yazı yir Ova, bozkır (DM)

yazmaḳlıḳ Yazı yazma (BM)

yazu Yazı, mektup vb. (KFT, Kİ, MG)

yazuḳla- (I) Günah işlemek (CC, Kİ)

yazuḳla- (II) Suçluyu yakalamak (GT)

yazuḳsuz Günahsız, suçsuz (CC, GT, İM)

yed *Ar.* El (BV)

yedek Yedek (İH)

yeder Kuş yavrusu (TA)

yegāne *Fars.* Biricik, tek (GT)

yege *Moğ.* Geniş (CC)

yege Eğe, demirci eğesi (TA)

yegen (III) Yiyen, obur (TZ)

yegin (II) Galip, kâvi (İH)

yegrek Daha iyi (İH)

yeken (I) Topallayarak yürüyen (Kİ)

yekindü İkindi, öğleden sonra (BM)

yele- Yavaş koşmak (TZ)

yelek (I) Yelek (DM)

yelemçi Koşu atı (CC)

yelge Boynun iki yanında bulunan damarlar (TZ)

yelkülde- Bir yandan öbür yana sallanmak, titremek (CC)

yelmen Kılıcın üst tarafı, kenarı (MG)

yelmük Bir tür ot (Kİ)

yelpik Çarpılmış, cin çarpmış (İH)

yelte- Teşvik etmek, kandırmak (İH)

yeltir- (Rüzgâr) hafif esmek (İH)

yelve Bıldırcına benzer bir kuş (Kİ)

Yemānī *Ar.* Yemen'e ait (BV, KF)

yemek (I) Yemek, aş (DM, Gİ, KF, TZ)

yemek (II) Bir Kıpçak kabilesi (Kİ)

Yemen *Ar.* Yemen, Yemen ülkesi (GT, KF, KFT, MG)

yemenī *Ar.* Bir kılıç çeşidi (MG)

yemese Ya da, yahut da, yine de (CC)

yeñ (II) Kırmızılık, kırmızı (DM)

yen- (II) Yemek yenmek (Gİ)

yençi Hamur (TZ)

yendir- Yendirmek, sırtı yere gelmek (CC)

yeñile- Yenilemek, tekrar etmek (Kİ, TZ)

yeñillet- Hafifletmek (İM)

yeñmek Yenme, zafer (CC)

yengeç Yengeç (DM, TA)

yeniçke İnce, hassas (DM)

yenişke İnce, hassas (DM)

yenkeş Yengeç (TZ)

yenşi- Kekremek, kekre olmak (TZ)

yeprül- (Kumaş) eskiyip lime lime olmak, iplikleri gözükmek (İH)

yer (VI) Tükürük (TA)

yerḥamükallāh Ar. "Allah sana merhamet etsin" anlamında bir söz (Gİ, İM, KFT, MS)

yerin- Üzülmek (DM)

yertinçi Dünya, yeryüzü (CC)

yeş- İşemek (BM)

yet- (IV) Yedeğine almak, sevketmek (TA, TZ)

yete Hristiyanların ayini (CC)

yetinçek Cemaatten ayırılıp yalnız kalan kimse (Kİ)

yetürmek Öksürük (BM)

yeyil- Neşeli olmak (İH)

yeyiş Yeyiş (KK, TZ)

yeynit- Hafifletmek (TA)

yıḏıġ Koku (İM)

yıdıḳ Kötü kokan her şey (BV)

yıḏıġlıḳ Kokulu (İM)

yıġ- (II) Yasaklamak, engel olmak (İM, KFT)

yıġ (III) Kaçınmak (KFT)

yıġın Yığın, küme (İH)

yıġınaḳ Yığınak, birikinti (KF)

yıġlan- Çekinmek, sakınmak (İM)

yıġlın- Çekinmek, sakınmak (MS)

yıġlış- Toplanmak, bir araya gelmek (KFT, MS)

yıġnaḳ Yığınak, birikinti (Gİ)

yıġrıl- (I) Yığdırılmak (BV)

yıġrıl- (II) Çekilmek, büzülmek, tortop olmak (İH)

yıġrıl- (III) Et kavrulmak (İM)

yıġruḳ Bir işe bakmayan kimse, gayri müteşebbis kişi (Kİ)

yıġşur- Birbiri üstüne koymak, yığmak (İH)

yıḫ öv Tapınak, kilise (CC)

yıḫrar Ar. İkrar, itiraf (CC)

yın Yığın (CC)

yıḳıḳ Yıkık, yıkılmış (TZ)

yıḳuḳ Yıkık, yıkılmış (TA)

yıl- (I) Eğilip, bükülmek, büzülmek (İH)

yıl- (II) Sürünmek (TZ)

yıl- (III) (Kuşun) kanadını hareket ettirmeyip akar gibi süzülmesi (İH)

yılbıra- Bağlamak, eklemek, iliştirmek (CC)

yıldıra- Yıldırım çakmak (TZ)

yıldırım Yıldırım, şimşek (Gİ, İM, KF, TZ)

yılḏırım Yıldırım, şimşek (KK)

yılġun Ilgın ağacı (TA)

yılmanuḳ Yalabık, sakalsız (TZ)

yıltıra- Şimşek çakmak (CC)

yıltırın Şişe (CC)

yımırtla- Yumurtlamak (İH)

yınġa Beraber, birleşmiş (CC)

yınġırçaḳ Mekkâre semeri, kürtün (CC)

yıpın- Yapışmak (TZ)

yıpıt- Islatmak (TZ)

yıpraḳ Paçavra, kumaş parçaları eskisi (İH)

yıpran- Eskimek, çürümek, yıpranmak (İH)

yıraḳlıḳ Uzaklık, uzak olma (İM)

yırġa- Eğlenmek (CC)

yırışdur- Namazı düzenine uygun biçimde kılma (MS)

yırtıl- (I) Küstah, yüzsüz olmak (CC)

yış Sürülmemiş, ekilmemiş arazi (CC)

yışık Başa giyilen zırh, baş zırhı (Kİ)

yışḳıç Nane (CC)

yıvıl- Uzamak (Kİ)

yi Koku (TA, TZ)

yi- (II) Kurt, böcek kemirmek (MG)

yiblik İplik (KK, TA)

yid- Yedeklemek (KFT)

yidegüç Yedici, at yedekleyen kişi (TZ)

yidiçi Atı yedekleyen kişi (KFT)

yidürül- Yedirilmek (İM)

yig (I) İğ (DM, TA)

yig (II) Daha fazla, iyice (Gİ, GT, KF, RH)

yigde İğde, yaban iğdesi (TA)

yigel- Çolak olmak (İH)

yigil- Eğilmek (MG)

yig kör- Kinlenmek, nefret etmek (İM, TA)

yiglen- Hastalanmak (TZ)

yigrek Daha iyi, hayırlı (İM)

yigüt Siniri çekilmiş, eli bileğinden kurumuş kimse (İH)

yik (I) Daha fazla, üstün (Kİ)

yikdey Siyah kumaştan, gayet bol, kıvrak etek (İH)

yikindü İkindi, ikindi vakti (TA)

yikiz (II) İkindi, ikindi vakti (TA)

yiksük Yüksük (TA)

yikü Yerde vesairede olan çizgi (Kİ)

yil (IV) Romatizma (RH)

yil (V) Bağırsak gazı (GT, MS)

yilmir- Boynunu bükmek (İH)

yilmük Teke sakalı da denilen bir ot (İH)

yimek Yemek, aş (Gİ, GT, İM, KF)

yimişlü Yemişli, meyveli (KFT)

yimkir- Korkup birisine sokulmak (İH)

yin- (I) Yenilmek, yemek yenilmek (İM, KK)

yin- (III) İnmek (RH)

yinçe İnce (BV, İN, TA)

yinçe- İncelmek (İN)

yinçeçük İncecik (İN)

yinçil- İncitilmek, sarsılmak, sıkıştırılmak (İH)

yinçilt- İncitmek, sarsmak, eziyet etmek (İH)

yinçge İnce (BV)

yinçi Yoğurulmuş hamur (BM, Kİ)

yinçke İnce (İM, İN, RH)

yinçker- İncelmek (BV)

yindek Daima, her zaman (İH)

yinil- (Yemek) yenilmek (Gİ, KK)

yiñilde- İnildemek, ses çıkarmak (MG)

yinile- Yenilemek (KFT)

yinül- (Yemek) yenilmek (KF)

yini yindirge- Korkmak, ürkmek, çekinmek (İH)

yiper- Akmak, çabuk yürümek (TZ)

yipkir- Midesini bulandırmak (CC)

yiplik İplik (Gİ, İM, KF)

yir- (III) İp eğirmek (CC)

yircügez Yercik, küçük yer (KFT)

yirençi Korkak, korkunç (CC)

yirge *Moğ.* Sıra, mevki, makam (MG)

yirin- Gamını, kederini sayıp dökmek (İH)

yirli yirinde Derli toplu, yerli yerinde (İN)

yirmik Eğri, eğrilmiş (TZ)

yiryüzi Yeryüzü, dünya (KF)

yiryüzü Yeryüzü, dünya (KFT)

yişim İç donu (İH, Kİ)

yiştir- Su içirmek (DM)

yit- (VI) Kaybolmak (İM, Kİ, KK, TA, TZ)

yit- (VIII) Yormak (İM)

yitevir- Yitmek, defetmek (KF)

yitiker Yedi kardeşler yıldızı (TZ)

yitir- Yitirmek, kaybetmek (CC)

yitit- Bilemek (Kİ)

yitür- (I) Eriştirmek, ulaştırmak (GT)

yitür- (II) Saldırmak, hücum etmek (BM)

yitür- (III) Yitirmek, kaybetmek (İM)

yiv Kalın, kaba (CC)

yiv- İrtibat kurmak, bağlılığını söylemek (İH)

yiy Koku (İM)

yiy- (I) Yararlanmak (Kİ)

yiy- Kokmak (BV)

yiyegü Yiyecek (BV)

yiyi (II) Yiyecek (BV)

yiyi (III) Koku (Kİ)

yiyi- Kokmak, koku yayılmak (BM, Kİ)

yiyil- (II) Kızmak, fenalaşmak (İH)

yiyiş Yeyiş, yemek yeme (RH)

yobap Zahmetli, külfetli, hemen hemen, zorla (CC, KK)

yobula- Alay etmek (İH)

yoġoy- Ufalmak, küçülmek (CC)

yoġunraḳ Sıkıca (BV)

yoġur- Yoğurmak, hamur yoğurmak (BM, KFT, Kİ, KK, TA)

yoġurt Yoğurt (BV, MS, RH, KK)

yoġurtşı Yoğurtçu (KK)

yoġurud Yoğurt (KFT)

yoġurul- Yoğurulmak (Gİ)

yoḫa- Yok edilmek, tahrip edilmek (CC)

yoḳa- Yoklamak, aramak (TZ)

yoḳlu Yoksul, fakir (KFT, Kİ, TA)

yoḳluluḳ Yoksulluk, fakirlik (KFT)

yoḳsız Fakir, yoksul (DM)

yoḳsullan- Yoksullanmak, fakirleşmek (TZ)

yoḳuş Yokuş (Kİ, TZ)

yoldaşlıḳ Arkdaşlık (GT)

yolḳovuş Cımbız (TZ)

yolsuz bar- İşaret etmek (BM)

yoluḳ- (IV) Yünle pamuğu karıştırarak fala bakmak (TZ)

yom Fal (Kİ)

yomla- Fal tutmak, yorumlamak (Kİ)

yomuḳ- Toplanmak, bir araya gelmek (CC)

yoñ Örfî hukuk, hak (Kİ)

yonça Yonca (İH)

yont ḳuşu Yont kuşu (İH)

yop İyi (Kİ)

yor- (III) Gitmek (yardımcı fiil olarak) (CC)

yora 1. Tabir (Kİ) **2.** Kehanet, falcılık (BM)

yorala- Rüya yorumlamak (CC)

yorçu Yol gösteren, delil (İH)

yorul- Yorulmak, kesilmek (İH, TZ)

yorun Bir şeyin sonu, ucu (Kİ)

yosım Yarım (BM)

yota Atın ağzına vurulan gem (CC)

yova (II) Sürüden ayrılıp yalnız kalan koyun (Kİ)

yovaç Öbür dünya, ahiret (CC)

yovaşlıḳ Tevazu, baş eğme (CC)

yovıḳ Günah çıkartma (CC)

yovlaḳ Çok, pek (BM, Kİ)

yovur- Yoğurmak (TZ)

yovuz Yağız, kahverengi, esmer (TZ)

yoz- Osurmak, yellenmek (Kİ)

yozla- (Koyun) kısır kalmak (İH)

yön (I) Hayvan eğerinin keçesi (İH)

yön (II) Yön, cihet (KFT)

yöne Hayvan eğerinin keçesi (İH)

yöp (I) Yavaş yavaş, gitgide (CC)

yöp (II) Gerçek (TZ)

yöpsen- (I) Tasvip etmek, kabul etmek, razı olmak (CC)

yöpsen- (II) Yapılmasını buyurmak (CC)

yöre Civar, etraf, yöre (İH)

yörük Tefsir, yorum (İH)

yu Soğan (Kİ)

yubraḳ Kuraklık (BM)

yubūset *Ar.* Kuruluk (BV)

yuġrul- Yoğurulmak (İM)

yuġurt Yoğurt (CC, GT)

yuġurul- Yoğurulmak (KF)

yuḳar- Su boşaltmak, dökmek (İM)

yular Yular (CC, İH, Kİ, TA, TZ)

yulav Yular (DM)

yuldırım (I) Yıldırım, şimşek (TA)

yuldırım (II) Cam (TA)

yuldura- Yıldırım çakmak (Kİ)

yuldurum (I) Yıldırım, şimşek (Kİ)

yuldurum (II) Cam (Kİ)

yuluġna Fidye, kurtuluş parası (CC)

yuluv Fidye, kurtuluş parası (CC, Kİ)

yumaḳ közlü Gözü kapalı (Kİ)

yumluḳ Tüfek kurşunu, top güllesi (İH)

yumran Köstebek, büyük sıçan (İH)

yumruḳçı Yumrukla dövüşen, bir çeşit boksör (GT)

yumur (I) Hayvanın yuvarlandığı yer (İH)

yumur (II) Hazırlanmış maya (TZ)

yumur- Koşmak (Kİ)

yumur- Yumrulmak (TZ)

yumurlat- Yuvarlamak, yuvarlak hâle getirmek (TA)

yumurtla- Yumurtlamak (TZ)

yumuş (II) Hacet, lüzumlu şey (Kİ)

yunad Beygir sürüsü (Kİ)

yūnān Yunan, Rum (GT)

yunçuḳ- Yerinden oynatmak (TA)

yunçuḳmaḳ İncinme, burkulma (TA)

yunġalaḳ Yuvarlak (CC)

yunġuḳ Eşya yıkamakta kullanılan bir tür kök, sabun (İH)

yunt At, otlakta otlayan atların tümü (TA, TZ)

yuntavlı At (TZ)

yup Tepe (TZ)

yur- Yoğurmak (CC)

yura Fal, falcılık (Kİ)

yuraḳtur Alıştırılmış at (Kİ)

yurma- Seyrek seyrek dikmek (İH)

yuşuḳ Lâubalî kimse, şeytan gibi adam (Kİ)

yuşuḳlan- Lâubalîleşmek, fena ve şeytan gibi olmak (Kİ)

yuv- (II) Yuvarlanmak (İH)

yuvala- (II) Yuvarlamak (TZ)

yuvalan- Yuvarlanmak (TZ)

yuvaçañ Yavaş, gevşek, uyuşuk (CC)

yuvaş bol- Kolay olmak (TZ)

yuvduḫ Çiğ, işlenmemiş, kaba (CC)

yuvuḳ- Günah çıakrtmak (CC)

yuvul- (II) Etin sürtünerek yağır olması (İN)

yuvun- (II) Saklamak, gizlenmek (İH)

yuvut- Gizlenmek (İH)

yuvuz Alçak, basık (CC)

yuyuçı Yıkayan, yıkayıcı (KF)

yuyundu Yıkanmadan çıkan su (Kİ)

yuzaḳ (I) Damga (TZ)

yüçe (I) Yüce, yüksek (BM, BV, Gİ, KF, MS, RH)

yüçe (II) Yüksek olan her şey (Kİ, TA)

yüçe (III) Arka, sırt (TA)

yüçel- Yücelmek (Kİ)

yüçele- Yükseltmek (DM, Kİ)

yüçelik Yücelik, ululuk (BV, İM)

yüçerek Büyükçe, irice (BV)

yügençi Gem yapan, gemci (CC)

yügrük dil Düzgün ve kekelemeden söylenen söz (İH)

yügünç Saygı (CC)

yügürt Hızlı koşan (İM)

yügürüklük Atlarda hızlı koşma (RH)

yügüt- Öğütmek (TZ)

yüki Ağır hareketli, kibar (Kİ)

yüklülük Hamilelik (İM)

yüksek Yüksek, ulu, yüce (BV, DM, İM, Kİ, KK, RH, TA)

yükset- Yükseltmek (TA)

yüksük Dikiş dikerken parmağa geçirilen alet (İH, TZ)

yükter Loğusa yatağı (BM)

yükü Tüy (Kİ)

yükül Binek hayvanı (İM)

yükün- (I) 1. Namaz kılmak (İH) **2.** Secde etmek (TZ)

yükün- (III) Büyüklerin huzurunda baş eğmek (İH)

yükünç Namaz (İH)

yüldirek Kamış tohumları (BM)

yüldürük Kamış tohumları (Kİ)

yülek Ok kayışı (Kİ)

yülgeri Ön (TA)

yülgüç Ustura (DM)

yülküvüç Ustura (TZ)

yülüçi Berber (CC)

yülügüç Ustura (CC)

yülük Yolunmuş, tıraş edilmiş (TZ)

yülüngüç Ustura (CC)

yülüvüç Ustura (TZ)

yümlü Mübarek, uğurlu (İH)

yünçi Yüncü, yün satan (DM)

yüne Eyer altına konulan keçe (TA)

yüñülerek Hafifçe (KFT)

yüre Etraf, civar, yöre (Kİ)

yüreklendür- Cesaretlendirmek (İM)

yürgeş- Sarılmak, dolaşmak (BV)

yürimeklik Yürüme, yürüyüş (KFT)

yürrülgen Bozuk, bozulmuş (Kİ)

yürümçük Peynir (TA)

yüvrül- Bozulmak (Kİ)

yüvütle- Teselli etmek (CC)

yüz (IV) Sarı bakır (Kİ)

yüzerlik Tütsü olarak yakılan bir bitki, üzerlik (GT, İH)

yüzerlük Tütsü olarak yakılan bir bitki, üzerlik (GT, İH)

yüz eyle- Havale etmek (KFT)

yüzilmiş Yüzülmüş, soyulmuş (TZ)

yüzleş- Yüzleşmek (TZ)

yüzlü Yüzlü (RH)

yüzül- (I) Yüz çevirmek, çekinmek (İH)

yüzül- (II) Üzülmek, eskimek, ayrılmak (İH)

Z

zā *Ar.* Arap alfabesinin 11. harfi (İM)

zā *Ar.* Arap alfabesinin 17. harfi (İM)

żabbe *Ar.* Kertenkele, keler (BV)

żabt *Ar.* Anlama, kavrama (MG)

zāc *Ar.* Demir sülfat (BV, RH)

żād *Ar.* Arap alfabesinin 15. harfi (İM)

ża'f *Ar.* Zayıflık, güçsüzlük, zaaf (GT)

ẓafer *Ar.* Başarı, üstünlük (GT, İM, KFT, MG)

ẓafere *Ar.* Bir at hastalığı (BV)

zāġ *Fars.* Karga (GT)

zaġab *Ar.* At yavrusunun doğuşta üzerinde bulunan kıllar (BV)

zaġal *Fars.* Kalp, geçmez (para) (GT)

zaġallıḳ *Fars.+T.*. Düşmanlık, kindarlık (Gİ, KF)

zaġallıḳ *Fars.+T.*. Tembellik, gevşeklik (KFT)

zaġar Bir tür küçük köpek (İH)

żaḥḥāk *Ar.* Dahhak, Şehnâme kahramanlarından, Cemşid'in yerini alan zalim bir hükümdar (GT)

zāhid *Ar.* Dinine bağlı, sofu (GT, İM, KF, KFT)

zāhidlik *Ar.+T.* Dini kurallara sıkı bağlılık (İM)

ẕaḫire *Ar.* Yiyecek, zahire (GT)

ẕaḫirī (II) *Ar.* Ebu Davud Zâhirî'nin kurduğu mezhebe bağlıu olan (İM)

zaḫm (I) *Fars.* İzdiham, sıkıntı (İM, MG)

zaḫm (II) *Fars.* Yara (GT, MG)

zaḫm (III) *Fars.* Isırmak veya sokmak suretiyle meydana gelen diş yarası (GT)

zaḫmet utuv *Ar.+T.* Kâr ve zarar (BM)

zaḫmleş- *Fars.+T.*. Sıkışmak (İM)

zaḫmlı *Fars.+T.*. Yaralı (GT)

ẕahr *Ar.* Arka, kâğıt ve benzeri şeylerin arka tarafı (GT)

zāl *Ar.* Güneşe karşı dururken gözünü yumup karşıdan geleni göremeyen at (RH)

ẕāl *Ar.* Arap alfabesinin 9. harfi (İM)

żāllīn *Ar.* Azmışlar, yoldan çıkmışlar (Gİ)

ẓalūm *Ar.* Çok zulum ve haksızlık eden (GT)

żamān (I) *Ar.* Kefil olma (Gİ, GT, İM)

żamān (II) *Ar.* Tazmin etmek, ödemek (KFT)

żamānlıḳ (I) *Ar.+T.* Tazmin edilecek şey (KFT)

zāmile *Ar.* Küçük yük hayvanı (İM)

żamīn *Ar.* Tazmin eden, kefil olan (İM, KF, KFT)

żamīnsiz *Ar.+T.* Tazmim edecek kişisi olmayan (KFT)

żamme *Ar.* Ötre, zamme işareti (İM)

zānī *Ar.* Zina eden erkek (KFT)

zānīraḳ *Ar.+T.* Çok zina eden kişi (KFT)

zāniye *Ar.* Zina eden kadın (İM, KFT)

ẓarāfet *Ar.* Zariflik, naziklik, incelik (GT)

ẓarāyif *Ar.* İncelikler, zariflikler (MG)

zarınçı- (I) Göresi gelmek, iç çekmek (İH)

zarınçı- (II) Yana yakıla yalvarmak (İH)

zarınçı- (III) Ağlamak (İH)

ẓarīf (I) *Ar.* Zarif, zerafet sahibi (GT, KFT, MG)

ẓarīf (II) *Ar.* Nükteden yakışıklı (GT)

zarnīḫ *Ar.* Sıçan otu (İM)

żarūreten *Ar.* Zorunlu olarak (İM)

zāyid *Ar.* Artık, fazla, fazlalık (İM, MG)

zāyil *Ar.* Sona eren, biten, devamı olmayan (İN, Gİ, KF, MG)

zāyir *Ar.* Ziyaret eden, ziyaretçi (GT)

zeberced *Ar.* Değerli bir taş (İM, KFT)

zebḫar *Fars.* Bir bitki (RH)

zebīl *Ar.* Dışkı, pislik (BV)

zebīlle- *Ar.+T.* Pislemek (BV)

zebūn ḳıl- *Fars.+T.*. Yenmek, ele geçirmek (İH)

zecr *Ar.* Zorlama, yasak etme, kovma (GT)

zefit *Ar.* Zift (BV)

ẕeheb *Ar.* Altın (BV)

zehleh *Ar.* Cesur (TZ)

zehleyle- *Ar.+T.* Cesaretlenmek (TZ)

ẕeker *Ar.* Erkeklik organı (BV, Gİ, İM, KF, KFT)

zekī *Ar.* Temiz, pak (İM)

ẕelil *Ar.* Hor, aşağı, rezil (GT)

zeme‘ *Ar.* Yara (BV)

zemzeme *Ar.* Nağme, terennüm (GT)

zenbūr *Fars.* Arı, eşek arısı (GT, İM)

zenc *Ar.* Sıkıntı, hastalık (İM)

zencebil *Ar.* Zencefil (BV, RH)

zengī *Fars.* Zenci, siyahî (GT)

zenib *Ar.* Bir çeşit ilâç (BV)

zerāric *Ar.* Kuduz böcekleri (RH)

zerārıc *Ar.* Bir bitki (BV)

zerdalū *Fars.* Erik (DM, TA)

zerdeli *Fars.* Kayısı, zerdali (KK)

zerḳ *Ar.* Riya, ikiyüzlülük (GT)

zerḳa *Ar.* Şehadet parmağının ucunda hatalı ok atmaktan meydana gelen göğerme (İN)

zernek *Fars.* Zırnık, sıçanotu (CC)

zernic *Ar.* Kıl gidermek için kullanılan bir alet (İM)

zerniḫ *Fars.* Zırnık, sıçanotu (BV, KFT)

zerrāḳ *Ar.* İkiyüzlü (GT)

zevāyid *Ar.* Atlarda bilek altındaki fazlalık (BV)

zevfā *Ar.* Bir bitki (BV)

ẕevi’l-ḳurbā *Ar.* Yakın, akraba (İM)

zevraḳ *Ar.* Kayık, sandal (GT)

zeybaḳ *Ar.* Civa (BV)

zeydiyye *Ar.* Dinî bir grup (KFT)

zeyt *Ar.* Zeyinyağı (BV, İM, RH)

zıbḳ *Ar.* Bir bitki (BV)

żıda‘ *Ar.* Dirsek kemiği (BV)

żıdd (I) *Ar.* Ters, karşıt (Gİ, İM, KF)

żıdd (II) *Ar.* Kendisinden nefret edilen (Gİ)

ẓıhār *Ar.* Kocanın karısını, ömür boyu mahremi olan bir kadının bakmak caiz olmayan bir uzvuna benzetmesi (Gİ, İM, KF, KFT)

żıḥḳ *Ar.* Gülme (İM)

zıḳḳ *Ar.* Su tulumu (İM)

zırh Küpe

zırnīḫ *Fars.* Zırnık, sıçanotu (Gİ)

zīb *Ar.* Bir bitki (BV)

zibeh *Ar.* Bir at hastalığı (BV)

zibil *Ar.* Pislik, çöp (Gİ, İM, KF)

zibille- *Ar.+T.* Pislemek (Gİ, KF, MS)

zibillik *Ar.+T.* Çöplük (İM)

ziftlen- *Ar.+T.* Ziftlenmek (İM)

ziḫām *Ar.* İzdiham, sıkışıklık (İM, MG)

żīḳ *Ar.* Dar (BV)

ẕilḥicce *Ar.* Arabî ayların on ikincisi (İM)

ẕilḳa‘de *Ar.* Arabî ayların on birincisi (İM, KFT)

zi‘l-ḳurbā *Ar.* Akraba (GT)

ẕimmī *Ar.* Müslümanlara vergi veren Hristiyan ve Yahudiler (İM, KFT)

ẕimmiye *Ar.* Zimmet ehlinden olan kadın (İM, KFT)

zinālıḳ *Ar.* Zina işi (Gİ)

zincār *Ar.* Bir tür muz (BV)

zindānla- *Fars.+T.*. Hapsetmek (TA)

zirāvend *Fars.* Loğusa otu (BV, RH)

zişt *Fars.* Kaba, iri, çirkin (DM, GT)

ziyānlıḳ *Fars.+T.*. Zarar edilen nesne (KFT)

ziyāret *Ar.* Ziyaret (Gİ, GT, İM, KF, KFT)

ẕiyy *Ar.* Dış görünüş, kılık (KFT)

żu‘afā *Ar.* Zayıflar (BV)

ẕūfā *Ar.* Bir bitki (BV)

ẕū-fünūn *Ar.* Bilgin, marifet sahibi, bir işi bilen kimse (GT)

ẓuhr *Ar.* Öğle vakti (Gİ, GT, İM, KF, KFT, KK, MS)

zulumāt *Ar.* Karanlık (GT)

zu‘m *Ar.* Şüphe (İM, MG)

zūr *Fars.* Yalancı (KFT)

zuyūf *Ar.* Eksik akça (KFT)

zübde *Ar.* Öz (BV)

zühd *Ar.* Dinî görevlere sıkı bağlılık, sofuluk (Gİ, GT, KF, KFT)

züre *Ar.* Darı (KFT)

zürḳā *Ar.* Ok atarken meydana gelen kusurlardan biri (İN)

2.2. KIPÇAK TÜRKÇESİ VE BAŞKURT TÜRKÇESİNDE ORTAK KULLANIMIN TESPİT EDİLDİĞİ KELİMELER

Çalışmamızın bu bölümünde Kıpçak Türkçesinden Başkurt Türkçesi söz varlığına geçen anlam değişmesine uğramamış, hâlâ aynı anlamda kullanılan kelimeler tespit edilip tablo halinde verilmiştir. Kelimelerde bazı ses ve yapı farklıları görülebilir. Tarihsel süreçte bu ses ve yapı farklılıklarının olması doğaldır. Bu farklılıklara rağmen aşağıda tabloda gösterilen kelimelerin kavram alanı değişmemiş ve hâlâ aynı anlamda kullanılmaya devam edilmektedir.

Tablo 2.1. *Ortak Kullanımın Tespit Edildiği Kelimeler*

KIPÇAK TÜRKÇESİ	BAŞKURT TÜRKÇESİ
a A!, Ey! (KK, TZ)	**a a ONO** 1. Sevinci, büyük bir mutluluğu bildirmekte kullanılan bir ünlem 2. Rahatsızlığı bildirmekte söylenir.
aba Anne (Kİ)	**ebe 2 әбә AKR** Anne ya da büyükanneye seslenme de kullanılan söz
abav Şaşma bildirir (TZ) **abay** Şaşma bidirir (TZ) **abu** Şaşma bidirir (TZ)	**aba аба ONO / EŞAN** Şaşkınlık ve hayret bildirmede kullanılır; abo! ***aba hal-*** Yardım isteyerek ağlamak. **abav 1 абay ONO** Korku, telaş halinde söylenir. Abo!
abav Şaşma bildirir (TZ) **abay** Şaşma bidirir (TZ) **abu** Şaşma bidirir (TZ)	**aba аба ONO / EŞAN** Şaşkınlık ve hayret bildirmede kullanılır; abo! ***aba hal-*** Yardım isteyerek ağlamak.
‘abd *Ar.* Kul	**ġabid ғабид AR DİN** İbadet eden, kulluk eden
‘ābid *Ar.* Kul, ibadet eden	**ġabid ғабид AR DİN** İbadet eden, kulluk eden
‘acāyib Şaşılacak, tuhaf (GT, KFT, MG)	**ġejeip ғәжәип AR SIF** Akıl alan, şaşırtan, acayip

‘āceb 1 Şaşılacak, tuhaf (Gİ, GT, KF)	**ġajib ғажиб AR SIF** Acayip, şaşırtan
‘acīb *Ar.* Şaşılacak şey (GT)	**ġajib ғажиб AR SIF** Acayip, şaşırtan
‘ācīz *Ar.* Güçsüz, zavallı (Gİ, GT, KF, KFT)	**ġajiz ғажиз AR SIF** Aciz, güçsüz, mahrum
aç (I) Aç, acıkmış, tok zıddı (BV, CC, GT, İM, Kİ, TA) **açı (III)** Aç, acıkmış olan (TZ) **açıḳ (II)** Aç, acıkmış olan (TZ) **aş (II)** Aç, acıkmış olan (TZ)	**as 2 ac SIF** Aç, karnı aç olan kimse
aç- (I) Açmak, aralamak, açık duruma getirmek(BM, BV, CC, Gİ, GT, İN, KF, KFT, Kİ, MG, RH, TA, TZ	**asıv 2 асыу E** Açmak
aç- (II) Acıkmak (CC, GT, İM, KK)	**asıv 3 асыу E** Acıkmak, aç hale gelmek, aç olmak
açı (I) Acı	**esĭ әce DUY** 1. Acı 2. Ekşi 3. Zorluk, zahmet
açı (II) Üzücü, üzüntü veren, acı, keder (KF) **açıġ** Üzücü, üzüntü veren, acı, keder (GT)	**esĭ әce DUY** 1. Acı 2. Ekşi 3. Zorluk, zahmet
açıḳ (I) Açık, örtülü olmayan (BM, BV, CC, İM, MG, TZ)	**asıḳ 1 асык SIF** Açık, açık olan
açıḳ- Acıkmak	**asıġıv асығыу E / EŞAN** Acıkmak, aç olmak
açıl- (I) 1.Açılmak, açık duruma gelmek (BM, BV, CC, Gİ, İM, KF, Kİ, MG, MS) 2. Açıklanmak, izah edilmek (KFT) 3. Yüzden bir şeyi çıkarmak (İM) 4.Ele geçirilmek (İM) 5.Açığa çıkarılmak, ortaya çıkmak (İM)	**asılıv асылыу E / EŞAN** Açılmak

Tablo: 2.1. (devam)

açın- (II) Açılmak, ortaya çıkmak (İM)	**asınıv 1 асыныу E / EŞAN** Açılmak
açḳuç Anahtar, kilit	**asḳıs асқыс MOB** Anahtar
açlıḳ Açlık, tok olmama (Gİ, GT, İM, KF, KFT)	**aslıḳ аслық KAV** Açlık; yokluk, kıtlık
açtur- Açtırmak	**astırıv астырыу E** Açtırmak **aṡtırıv аçтырыу E** Açtırmak
açuḳ (I) **1.** Açık, örtülü olmayan (BV, Gİ, GT, İM, İN, KF, Kİ, MG, MS, RH) **2.** Keşfedilmemiş, açık (İM) **3.** Bulutsuz, açık hava (İM) **4.** Fethedilmiş, ele geçirilmiş (İM) Aşikâr, meydanda, ortada (İM)	**asıḳ 1 асық SIF** Açık, açık olan **asıḳ 2 асық ŞEH / EŞAN** Alan, meydan
adaḳ Ayak (Kİ) **ayaġ** Ayak (BV, KK) **ayaḳ (I)** Ayak (CC, DM, Gİ, GT, İM, İN, KF, MG, MS, RH, TA, TZ) **aẕaḳ** Ayak (Kİ)	**ayaḳ 1 аяқ İNS** Ayak
‘adālet *Ar.* Adalet, âdillik, hak ve hukuka uygunluk (KFT)	**ġadelet ғадәләт AR DEĞ** Adalet
ad Ad, isim, lâkap, unvan (Gİ, İN, KF, KFT, Kİ, MG, MS) **aḍ** Ad, isim, lâkap, unvan (DM, KK) **at** Ad, isim, lâkap, unvan (BV, CC, GT, İM, MG)	**at 2 ат KAV** Ad, isim

Tablo: 2.1. (devam)

ada Ada, her yanı sui le çevrilmiş kara parçası (Kİ, TZ) **atov** Ada, her yanı sui le çevrilmiş kara parçası (CC) **aṭuv** Ada, her yanı sui le çevrilmiş kara parçası (BM) **otuv** Ada (Kİ)	**atav 2 атау DÜN / EŞAN** Ada; açık yer; alan
ada- Ad vermek, unvan vermek, lâkap takmak (TZ) **ata-** Ad vermek, unvan vermek, lâkap takmak (TZ) **atta-** İsim vermek, unvan vermek, lâkap takmak (İM) **aya- (I)** Ad vermek, unvan vermek, lâkap takmak (İH)	**atav 1 атау E** İsim vermek, ad koymak
‘aḍam *Ar.* Kişi, insan (KK) **ādem (I)** İnsan, adam (Gİ, GT, İM, İN, KFT, RH, TZ) **azam** İnsan, adam (CC)	**eźem әҙәм AR İNS / EŞAN** İnsan, âdem, kişi
‘adāvet *Ar.* Düşmanlık	**ġadevet ғадәүәт AR DEĞ** Düşmanlık
‘āde *Ar.* Âdet, görenek, alışılmış şey (BV, İM, KFT, MG, RH) **‘ādet (I)** *Ar.* 1. Âdet, görenek, alışılmış şey (Gİ, GT, KF) Huy, alışkanlık (İN, MG, RH)	**ġeźet ғәҙәт AR TOP** Adet; kişinin karakter özelliği, tavır, davranış
adım Adım (TA, TZ) **atım** Adım, yürümek için yapılan ayak atışlarından her biri (TZ)	**aźım аҙым İNS / EŞAN** 1. Adım 2. Bir işe yönelişteki hareket, yöneliş, hareket
‘adem *Ar.* Yokluk (Gİ, GT)	**ġedem ғәдәм AR DÜŞ** Yokluk, adem

Tablo: 2.1. (devam)

‘ādil *Ar.* Doğru, adaletli davranan (Gİ, GT, KF, KFT)	**ġeźīl ғəҙел AR SIF** Dürüstlükten yana, adil
‘adllıḳ *Ar.+T.* Adalet, doğruluk, adaletli olma (İM, KFT)	**ġeźīllīk ғəҙеллек DEĞ** Adillik
āfāt *Ar.* Belâlar, afetler (Gİ) **āfet** *Ar.* Belâ, büyük felaket (BV, İM, KF, KFT, MG)	**afat афат AR DÜŞ / EŞAN** Afet, felaket, bela **afet афәт AR DÜŞ / EŞAN** Afet, felaket, bela
‘āfīf *Ar.* İffetli, namuslu (Gİ, İM, KF)	**ġafif ғафиф AR SIF** İffetli, namuslu
‘āfiyet *Ar.* Rahatlık, sağlık (Gİ, GT, İM, KF)	**ġefiyet ғəфиәт AR SOYT** Esenlik, sağlık, afiyet
‘afv *Ar.* Af, bağışlama (Gİ, GT, İM, KF)	**ġefüv ғəфү AR DEĞ** Bağışlama, merhamet, affetme ***ġefüv it-:*** Bağışlamak, affetmek
aġ (I) Ak, beyaz (BV) **aḫ** Ak, beyaz (CC) **aḳ** Ak, beyaz (BV, CC, DM, Gİ, GT, İM, İN, KF, KFT, Kİ, KK, MG, MS, RH, TA)	**aḳ 2 ак RENK** Ak, beyaz.
aġ- (II) Akmak (CC, İM) **aḫ- (I)** Akmak (CC) **aḳ-** Akmak (BV, Gİ, GT, İM, KF, KFT, Kİ, MG, TZ)	**aġıv 1 ағыу E** Bir yönde hareket etmek; akmak
aġa Ağabey, büyük erkek kardeş (CC, KK)	**aġa аға AKR / EŞAN** 1. Ağabey 2. Mevki sahibi erkek kişi, ağa ***il aġahı*** Aklı, çalışması ile halk arasında itibar kazanmış mevki sahibi kişi.

Tablo: 2.1. (devam)

ağaç 1.Ağaç (BV, CC, Gİ, GT, İM, İN, KF, KFT, Kİ, MG, RH, TA) 2.Değnek, sopa, asa (GT, İM, KFT, Kİ) **ağaş** Ağaç (DM, KK) Değnek, sopa, asa (KK, TZ)	**ağas ağac AĞAÇ** **1.** Ağaç **2**. Soyun bir simgesi, şecere
ağaç 1.Ağaç (BV, CC, Gİ, GT, İM, İN, KF, KFT, Kİ, MG, RH, TA) 2.Değnek, sopa, asa (GT, İM, KFT, Kİ) **ağaş** 1.Ağaç (DM, KK) 2.Değnek, sopa, asa (KK, TZ)	**yığas йығас AĞAÇ / EŞAN** Ağaç
ağaçlıḳ Orman, ağaçlık yer (İM) **ağaşlıḳ** Orman, ağaçlık yer (DM)	**ağaslıḳ ағаслыҡ DÜN** Ağaçlık; fidanlık; orman
āgāh *Far.* Uyanık, haberdar (BV, GT, İM, İN, RH)	**agah ағah FARS. DEĞ** Önceden haberli; haberdar.
ağar- 1.Yaşlanmak, saç sakal ağarmak (Kİ, TZ) 2.Ağarmak, beyazlamak (Kİ, RH, TZ) **aḳar-** 1.Yaşlanmak, saç sakal ağarmak (İM, KF) 2.Ağarmak, beyazlamak (KK)	**ağarıv ағарыу E** Ak düşmek, beyazlamak
ağart- Ağartmak, beyazlatmak, rengini soldurmak (TZ)	**ağartıv ағартыу E** Beyazlaşmak, ağarmak
ağı Zehir (TZ) **ağu** Zehir (BM, GT, KFT, RH, TA) **avu** Agı, zehir (TZ) **uvu** Zehir (Kİ)	**ağıv 2 ағыу HEK** Zehir.
ağır (I) Ağır, hafif olmayan (BM, DM, Gİ, İM, KF, KFT, Kİ, KK, TA, RH, TZ) **avur** Ağır, hafif olmayan (TZ)	**avır 1 ауыр SIF / ZIT** 1. Ağır 2. Zor, çetin, meşakkatli, güç

Tablo: 2.1. (devam)

ağır- (II) Ağrımak, acımak (BM, CC) **ağrı-** Ağrımak, acımak (BV, CC, Gİ, GT, İM, KF, Kİ, İN, RH) **ağrur-** Ağrımak, acımak (CC) **avur- (II)** Ağrımak, acımak (TZ)	**avırıv 1 ауырыу E** Hastalanmak
ağırlıḳ Ağırlık, ağır olma durumu (KFT)	**avırlıḳ 1 ауырлыҡ KAV** 1. Ağırlık 2. Zorluk, çetinlik
ağız Ağız (BV, CC, DM, GT, İM, KF, KFT, Kİ, KK, MG, MS) **aız** Ağız (Kİ) **avuz (I)** Ağız (CC, TZ)	**avıź ауыҙ İNS** Ağız
ağız- Akıtmak (İM)	**ağıźıv ағыҙыу E** Akıtmak
ağışdur- Birlikte akıtmak (CC)	**ağıtışıv ағытышыу E** Karşılıklı akıtmak.
ağla- (I) Ağlamak (Gİ, KF, Kİ, KK, TA) **ığla-** Ağlamak (CC, Kİ) **ıla-** Ağlamak (CC) **yağla- (II)** Ağlamak (DM)	**ağlav ағлау E** Ağlamak **ilav илау E** Ağlamak
ağla- (II) Anlamak (KK) **ağna- (II)** Anlamak (BV) **añla-** Anlamak (BM, CC, GT, KFT, Kİ, MG)	**añlav аңлау E** Anlamak
ağlaḳ Keçi yavrusu (Kİ) **avlaḳ (III)** Keçi yavrusu, oğlak (TZ) **oğlaḳ (I)** Oğlak, keçi yavrusu (BM, DM, Kİ, TA, TZ) **oğulaḳ** Oğlak, keçi yavrusu (CC)	**ılaḳ ылаҡ EVC** 1. Oğlak 2. Oğlak burcu

Tablo: 2.1. (devam)

aġna- (I) Yere yatıp debelemek (İM, Kİ, TA) **avna-** Yere yatıp debelemek (TZ) **ıġna-** Yatıp yuvarlanmak (TA)	**avnav ауһау E** Bir o tarafa bir bu tarafa dönmek, yıkılmak, sallanmak
aġrıt- Acıtmak, ağrıtmak (GT, İM, Kİ, MG)	**avırtıv ауыртыу E** Ağrıtmak
aġrıttur- Ağrıttırmak, ağrı çekmesini sağlamak (Kİ)	**avırttırıv ауырттырыу E** Ağrıtmak, sıkıntıya sokmak
āh *Far.* Feryat, ah (Gİ, İM, KF, RH)	**ah ah ONO** Ah, acı ve feryadı bildiren ünlem
aḫça (II) Akçe, beyazca (Gİ, KFT) **aḫşa** Akçe, para (DM, KK) **aḳça** Akçe, para (BM, BV, CC, İM, KF, Kİ, MG, TZ) **aḳşa** Akçe, para (TZ)	**aḳsa аҡса TİC** Para
‘ahd *Ar.* Yemin, ant, söz (Gİ, GT, İM, KF, KFT, MS)	**ġehĭd ғәһед AR DÜŞ** Verilmiş söz, ant **ḳehet ҡәһәт AR DEĞ / EŞAN** And, verilmiş söz
āḫir *Ar.* Son, nihayet (BV, Gİ, GT, İM, İN, KF, KFT, MG, MS)	**aḫır 1 ахыр AR DÜN** Son, nihayet **aḫır 2 ахыр ZARF** Son, nihayet, sonunda, nihayetinde
āḫīret *Ar.* Ahiret, öbür dünya (BV, Gİ, GT, İM, KF, MS)	**eḫiret 1 әхирәт AR DİN / EŞAN** Ahiret, diğer dünya
aḥkām *Ar.* Hükümler (İM, KFT, MG)	**eḫkem әхкәм AR YASA** Hükümler, kararlar, kurallar, yasalar
aḫlāk *Ar.* Ahlâk (GT)	**eḫlaḳ әхлаҡ AR DEĞ** Ahlak, toplumsal ve bireysel ilişkilerdeki prensipler
aḥmaḳ *Ar.* Ahmak, akılsız (GT, İM) **aḳmaḳ** *Ar.* Ahmak, aptal, akılsız (CC)	**aḫmaḳ ахмаҡ SIF / EŞAN** Ahmak, akılsız
aḥmer *Ar.* Kırmızı (BV)	**eḫmer әхмәр AR RENK** Kızıl, kıpkırmızı

Tablo: 2.1. (devam)

aḫşam Akşam (BM, Gİ, GT, İM, KF) **aḳşam** Akşam (CC, GT, TA)	**aḫşam ахшам DÜN** Akşam **aḳşam аḳшам DÜN** Akşam, güneşin batmaya başladığı vakit; akşam namazı
aḫtar- Aktarmak, devirmek, yere yıkmak (GT) **aḫtur-** Döndürmek, çevirmek, baş aşağı getirmek (BM) **aḳdar-** Aktarmak, döndürmek, baş aşağı getirmek (KF) **aḳdur-** Aktarmak, döndürmek, baş aşağı getirmek (KF) **aḳtar-** Aktarmak, döndürmek, baş aşağı getirmek (Kİ, KK, TZ)	**aḳtarıv аḳтарыу E** Aktarmak, çevirmek
aḫvāl (II) *Ar.* Hâller, durumlar (BV, İM)	**eḫvel әхүәл AR DÜŞ** Ahval, durum, vaziyet; bulunuşlar
aḳıt- Akıtmak (GT, İM, KFT, MG)	**aġıtıv ағытыу E** Akıtmak.
‘aḳīḳ *Ar.* Kıymetli, kırmızı renkli bir taş (BV, İM)	**aḫaḳ ахаḳ MAD** Akik taşı **aḳıḳ аḳык AR. MAD** Akik; yüzük kaşı
‘aḳl *Ar.* Akıl, us (BV, Gİ, GT, İM, KF, MG) **ḫaḳıl** *Ar.* Akıl, bilgelik, anlayış	**aḳıl аḳыл AR SOYT / EŞAN** Akıl **ġaḳıl ғаḳыл AR SOYT / EŞAN** Akıl
aḳmaḳ Akın, sel (TZ)	**aḳma аḳма DÜN** Güçlü şekilde akan kar ya da yağmur suyu.
‘aḳreb *Ar.* Akrep, zehirli bir hayvan (GT, İM, KFT)	**ġaḳrap ғаḳрап BÖC / EŞAN** Akrep
aḳrın Yavaş, sakin, sessiz (CC, MG, TZ) **arḳın** Yavaş, sakin, sessiz (MG) **arḳun (I)** 1.Yavaş, sakin, sessiz (BV, CC, Gİ, GT, İH, İN, KF, Kİ, MG, RH) 2. Gizli, hafif (İM, MS)	**aḳrın аḳрын SIF** Ağır, yavaş **ekrĭn әкрен ZARF / EŞAN** Yavaş, hafif; yavaşça, hafifçe

Tablo: 2.1. (devam)

‘aks *Ar.* Aksi, zıt, ters (Gİ, İM, KF, KFT, MG)	**ġeḳs ғəкс AR DÜN** Akis, karşı taraf, geri taraf
aḳsa- Aksamak (BM, BV, Kİ, RH)	**aḳhav aкhay E** Aksamak
aḳsaḫ Aksak, topal (CC, İM, KFT, Kİ, TZ) **aḳsaḳ** Aksak, topal (KK)	**aḳhaḳ aкhaк SIF** Aksak
aḳtaran- Aktarılmak (TZ)	**aḳtarınıv aктарыныу E** Aktarılmak
aḳvā *Ar.* Çok sağlam, kuvvetli (MG)	**eḳve əкүə AR SIF / EŞAN** Kuvvetli, güçlü
al (I) **1.** Al renkli, kızıl, kırmızı (İH, RH, TA) **2.** Ala benekli (CC)	**al 3 ал RENK** Açık kızıl, al
al- (I) **1.** Almak (BM, BV, DM, Gİ, GT, İM, İN, KF, KFT, Kİ, KK, MG, MS, RH, TA, TZ) **2.** Tutmak (TA)	**alıv алыу E** Almak, kabul etmek
al- (III) Yardımcı fiil (CC, GT, MG) *cān al* “öldürmek” (GT), *destur al-* “izin almak”(GT), *ḥaẓẓ al-* “zevk almak, hoşlanmak” (GT), *ḳayra al-* geri almak, sözünden dönmek (GT) *satın al-* “satın al-” (GT)	**al-** Yardımcı fiil (Başkurt Türkçesinde yeterlik şekli *-a, -ä, -y* zarf fiil eki almış bir temel fiilden sonra al- yardımcı fiilinin kullanılmasıyla gerçekleşir: *yaża alırmın* “yazabilirim”.
a‘lā *Ar.* En yüksek, yüce (GT)	**eġle əғлə AR SIF** En yüksek, en yüce, âlâ
alabuta Kazayağı (CC)	**alabuta алабута BİT / EŞAN** Kazayağı, karapazı (ıspanakgillerden bir bitki)

Tablo: 2.1. (devam)

alaça (I) Ala renkli, alaca (CC, DM, TA, RH)	**alas 1 алас RENK / EŞAN** Alaca **alasa 1 аласа RENK / EŞAN** Alaca
‘alāḳa *Ar.* İlgi, bağlantı (MG)	**ġeleke ғәләкә AR SOYT** Alaka, ilgi, bağlantı, bağ
‘alāmet *Ar.* İz, belirti, nişan (BV, Gİ, GT, İM, KF, KFT, MG, RH)	**ġelemet ғәләмәт AR DÜŞ** Alamet, iz, işaret
alar Onlar (GT, KK, TZ) **allar** Onlar (KK, TZ) **anlar** Onlar (BM, DM, Gİ, KF, Kİ, KK, MS, TA) **onlar** Onlar (şahıs zamiri) (KF)	**ular улар ZAM** Onlar
alay Öyle, öylece, o şekilde (CC, GT, MG)	**alay 2 алай ZARF** Öyle
alda- Aldatmak, kandırmak (GT, KFT, Kİ, TZ) **yalda-** Aldatmak (TZ)	**aldav алдау E / EŞAN** Aldatmak, kandırmak
aldan- Aldanılmak, kandırılmak (GT, KFT, Kİ, TZ)	**aldanıv алданыу E / EŞAN** Aldanmak, kandırılmak
aldur Aldırmak, kaptırmak (KFT)	**aldırıv алдырыу E** Aldırmak
‘alem *Ar.* Bayrak (BV, GT, İM, MG)	**elem 1 әләм AR HÜK** Alem, bayrak
‘ālem *Ar.* 1. Dünya, âlem (Gİ, GT, İM, KF, MG) 2. Halk (Gİ, GT, İM, KF, MG)	**ġalem ғаләм AR DÜN** Alem, dünya, gökyüzü, cihan
alġış Alkış, sena övgü; hayır dua (CC, DM, KK, TZ) **alḳış** Alkış, sena övgü; hayır dua (Kİ, TZ)	**alġış 2 алғыш DÜŞ** Güzel istek, dilek; alkış **alḳış алҡыш DEĞ** İyi dilek, alkış; teşekkür

Tablo: 2.1. (devam)

alın (I) Alın (BV, DM, Gİ, KF, RH, TA, TZ)	**alın алын İNS** Alın
alın- **1.** Alınmak (İM, KF, Kİ, KK, MG) **2.** Ele alınmak, konu edinmek (İM)	**alınıv алыныу E** Alınmak
alıştur- Değiştirmek (CC)	**alıştırıv алыштырыу E** Aralarında yer değiştirmek
ʻālī *Ar.* Yüce, yüksek (BV, GT, MG)	**ġali ғали AR DEĞ** Ulu, büyük, yüce
ʻalim *Ar.* Bilgin (Gİ, GT, İM, KF, KFT, MG, MS,RH)	**ġalim ғалим AR MES** Alim, uzman, bilgi sahibi
all Ön taraf, bir şeyin önündeki yer (CC, GT)	**al 1 ал DÜN** Ön, yüzün dönük olduğu taraf
Allāh *Ar.* Allah, Tanrı (Gİ, GT, İM, KF, MS)	**alla алла AR DİN / EŞAN** Allah, tanrı ***alla bélhén:*** Allah bilir ***alla bérhe:*** İnşallah
alma Elma (BV, CC, DM, GT, İM, KFT, Kİ, KK, TA, TZ)	**alma 1 алма MEY** Elma; elma ağacı
alp Kahraman, cesur, yiğit (Kİ, TA)	**alp алп DEĞ** İri gövdeli, güçlü kahraman
alt Alt, bir şeyin altında kalan kısım (BM, BV, CC, Gİ, GT, İM, İN, KF, KK, MG, MS, RH, TA, TZ) **alṭ** Alt (TA)	**aṡ 2 aç DÜN** Alt, aşağı
altağu Altısı bir arada (Kİ)	**altav алтау SAYI** Altı kişi ya da şey
altı Altı (sayı) (BM, BV, CC, DM, Gİ, GT, İM, İN, KF, KFT, Kİ, KK, MG, MS, TA, TZ)	**altı алты SAYI** Altı
altımış Altımış (sayı) (BM, CC, DM, GT, İM, KF) **altmış** Altmış (sayı) (Gİ, KK) **alṭmış** Altmış (sayı) (TA) **atmış** Altmış (sayı) (TZ)	**altmış алтмыш SAYI** Altmış

Tablo: 2.1. (devam)

altın Altın (DM, TZ) **alţın** Altın (DM, TA) **altun** Altın (BM, CC, DM, Gİ, GT, İM, KF, KFT, MG, TA) **alţın** Altın (KK, TA)	**altın алтын MAD** Altın
altınçı Altınçı, sarraf (RH) **altınçı** Altınçı, sarraf (CC)	**altınsı 1 алтынсы MES** Altın ustası; kuyumcu **altınsı 2 алтынсы SAYI** Altıncı
altunla- Bir şeye altın sürmek, yaldızlamak (İM)	**altınlav алтынлау E** Altın rengi vermek, altına banmak
altuz- Aldırmak, kaptırmak (Kİ)	**aldırıv алдырыу E** Aldırmak
‘ām *Ar.* Umumî, genel (Gİ, İM, KF, KFT)	**ġem 2 ғәм AR HÜK** Bütün halk, halk yığını
aman Meşe ağacı (TA)	**imen имән AĞAÇ** Meşe
amān (I) *Ar.* Eminlik, korkusuzluk (Gİ, KF, KFT)	**imĭn имен AR SIF** 1. Emin, sakin, güvenilir 2. Sağ salim (zarf olarak)
amaşe *Far. (< hemīşe)* Daima, her zaman (CC) **hemīşe** *Far.* Daima, her zaman (GT, MG, RH)	**hemişe һәмишә FARS ZARF / EŞAN** Daima, her zaman
ambar *Far.* Ambar (CC) **anbar** *Far.* Ambar (GT, İM)	**ambar амбар EV** Ambar, depo, kiler
‘amel *Ar.* İş, amel (Gİ, GT, KF, İN, MG, MS, RH)	**ġemel ғәмәл AR DÜŞ** İş, hizmet; amaç, gaye
amen *Hr. < Ar.* Âmin, öyle olsun (CC) **āmīn** *Ar.* Âmin, öyle olsun (Gİ, İM, KF, MS)	**amin амин AR DİN** Dua ve namazdan sonra söylenilen söz; amin
amġur Yağmur (CC) **yağmur** Yağmur (BM, DM, Gİ, GT, İM, KF, KFT, KK, MS, TA) **yamġır**	**yamġır ямғыр DÜN / EŞAN** Yağmur; yağış

Yağmur (MG) **yamġur** Yağmur (CC, DM, Kİ, KK, MG, TA, TZ)	
‘āmil (IV) *Ar.* Vergi tahsiline memur kişi (KF)	**ġamil ғамил AR MES** İşçi, hizmetkar
amma *Ar.* Ama, lâkin, fakat (BV, Gİ, GT, İM, İN, KF, KFT, MG, RH) **imma (I)** *Ar.* Ama, ancak (İM)	**emme әммә B / EŞAN** Ama, fakat, lakin
ana Anne (BM, CC, Gİ, GT, İM, KF, KFT, Kİ, KK, TA, TZ)	**ana 2 ана AKR / EŞAN** Anne, ana
anarı Öte taraf, ileriye doğru (İH) **anġaru** Öte taraf, ileriye doğru (BM)	**arġı арғы SIF / ZIT** Ötedeki, ilerideki; karşı ya da uzak taraftaki **arı-birĩ ары-бире ZARF** Öte beri
‘anber *Ar.* Güzel koku (GT, İM)	**ġember ғәмбәр AR GİY** Amber
ança O kadar, öylesine, öylece (CC, İM)	**ansa анса ZARF** O kadar, o miktarda
and Ant, yemin (Gİ, İM, KF, TA) **ant** Ant, yemin (CC, GT, İM, İN, KFT, Kİ, KK)	**ant ант DÜŞ** Kesin söz ile sağlamlaştırılan vaat, ant
anda **1.** Orada (BM, DM, İM, Kİ, TA) **2.** Onda (Gİ, İM) **anḍa** Orada (KK)	**anda анда ZAMİR** Onda, orada
andan (II) Ondan (Gİ, TA) **anḍan** Ondan (KK)	**anan анан ZAMİR** Ondan
andı- Sabırsızlıkla beklemek, pusu kurmak (CC)	**añdıv аңдыу E / EŞAN** Kişi ya da varlıkları gizlice gözlemek
andur- Andırmak, hatırlatmak (TA)	**añdırıv аңдырыу E** Birinin aklına girmek; aklına düşürmek; birini düşündürmek
anduz Andız otu, eskiden ilâç olarak kullanılan bir ot (İH) **antuz**	**andıź аңдыҙ AĞAÇ** Yaprakları dikenli bir çeşit ardıç

Andız otu, eskiden ilâç olarak kullanılan bir ot (İH)	
anı Onu (Gİ, KK)	**unı** Onu
anın Onun (TA) **anuñ** Onun (Gİ, KK)	**unıñ** Onun
añlat- Anlatmak (GT)	**añlatıv аңлатыу E** Anlattırmak, açıklatmak
añlı Zeyrek, anlayışlı (TZ) **añlu** Zeyrek, anlayışlı (Kİ)	**añlı аңлы SIF** Akıllı, zeki
anuz *Far. (< henüz)* Henüz (CC) **hanuz** *Far.* Henüz, şimdi, hâlâ (CC) **hanuz** *Far.* Henüz, şimdi, hâlâ (CC)	**hanuź һаnуʒ FARS ZARF / EŞAN** Daima, sürekli **henüz һәnүz ZARF / EŞAN** Daima, sürekli
avsak Telli kavak (CC)	**avhaķ ayhaĸ AĞAÇ** Titrek kavak
‘ār *Ar.* Utanma, hayâ (GT, TZ)	**er 2 әp AR DEĞ** Ar, utanma **ar 3 ap AR DÜŞ / EŞAN** Ar, namus **ġer ғәp AR DÜŞ / EŞAN** Ar, namus
ar- Yormak, yorulmak, âciz bırakmak, kuvvetten düşürmek (BM, BV, CC, GT, İH, Kİ, TA, TZ)	**arıv 1 арыу E / EŞAN** Yorulmak; güçsüz hale gelmek; halsizleşmek
ara Ara, açıklık (BM, BV, CC, GT, İM, İN, KF, Kİ, MG, MS, TA, TZ)	**ara 1 apa DÜŞ** İki şeyin ortası, iki şeyi ayıran yer, ara
ara- (I) Aramak, araştırmak (İH)	**arav apay E / EŞAN** Aramak, bakınmak, bulmağa çalışmak
‘arab *Ar.* Arap (BV, Gİ, GT, İN, KF, KFT, MG, MS)	**ġerep ғәрәп AR ÖZEL** Arap halkı ya da bu halktan olan kimse
araba Araba (CC, TA, TZ)	**arba арба ARAÇ** Araba
‘arabça *Ar.* Arapça (Kİ)	**ġerepse ғәрәпсә AR ZARF** Arapça, Arap dili

Tablo: 2.1. (devam)

a‘raf *Ar.* Cennet ve cehennem arasında tasavvur olunan yer (GT)	**eġraf әғраф AR DİN** Cennet ile cehennem arasındaki yer, araf
araslan Arslan (BM, BV, CC, DM, GT, İM, KF, KFT, Kİ, RH, TZ) **arslan** Arslan (BM, CC, DM, GT, İM, Kİ, KK, TA, TZ) **aslan** Aslan (DM) **astlan** Aslan (CC)	**arıṡlan арыҫлан YAB** Arslan
araṭma Heybe (DM) **artmaḳ** Heybe (CC)	**artmaḳ артмаҡ MOB / EŞAN** Eyere asılan heybe
arav Arı, temiz, pak, günahsız (CC) **arı (I)** Arı, saf, temiz (CC, Gİ, GT, İM, KF, Kİ, MG, MS, RH) **arıġ** **1.** Arı, saf, temiz (BV, İM, Kİ) **2.** Kutsal, mübarak (İM) **3.** Güzel, hoş (İM) **arıḳ (II)** Temiz, saf, arı (KF) **arov** Saf, arı, temiz (CC) **aru (I)** Saf, temiz, arı (Gİ, KF, RH, TA, TZ) **uru (I)** Temiz (KK)	**aruḳ аруҡ SIF** Safça, temizce
ard 1.Art, arka, (DM, Gİ, KF, Kİ, MS) 2.Son (BV) **art** 1.Art, arka, bir şeyin ardında kalan kısmı (BV, CC, İM, İN, MG, RH, TZ) 2.Arka, sırt (KK) 3.Sonraki (İM) 4.Kıç (İM) **arṭ** Arka, sırt (KK)	**art арт DÜN / ZIT** Art, arka

Tablo: 2.1. (devam)

‘arefe (II) *Ar.* Dinî bayramlardan bir önceki gün (Gİ, KF)	**erepe ərəпə DİN / EŞAN** Arife, arife günü **ġerefe ғərəфə AR DİN** Arife günü
arfa Arpa (DM, KK) **arpa** Arpa (BM, CC, DM, GT, İM, Kİ, KK, TA, TZ)	**arpa 1 арпа MEY** Arpa
arḫa Arka, arka taraf (CC) **arḳa** Arka, arka taraf (BV, Gİ, KF, KFT, Kİ, MG, MS, İN, TZ)	**arḳa арқа İNS / EŞAN** Sırt, arka
arı (II) Buradan başlayarak, buradan itibaren (CC)	**arı ары ZARF** Belirli bir denkliği geçerek; belirli bir andan sonra; daha; fazla; öte
arı- (II) Yorulmak (İM)	**arıv 1 арыу E / EŞAN** Yorulmak; güçsüz hale gelmek; halsizleşmek
arıḫ Zayıf, cılız (CC) **arık (I)** Zayıf, cılız (BV, GT, TZ) **arḳ (II)** Zayıf, cılız (Kİ) **aruḳ** 1. Zayıf, cılız (Gİ, GT, İM, Kİ, TA) 2. Yorgun (BV)	**arıḳ 2 арық SIF / EŞAN** Zayıf, güçsüz
arıḳla- Zayıflamak (TZ) **aruḳla-** Zayıflamak (KFT, Kİ, RH)	**arıḳlanıv арықланыу E** Güçsüzlenmek, zayıflamak
arık taḳ Çobanyıldızı, üç Orion yıldızı (TZ) **arık taḳ** Çobanyıldızı (CC)	**arḳısaḳ 2 арқысақ DÜN** Kutup yıldızı, çoban yıldızı
arın- Temizlenmek (BV, CC, Gİ, İM, KF, KFT, Kİ, MG, MS) **arun-** Temizlenmek (KF)	**arnıv арныу E / EŞAN** Arınmak, bir şeyden kurtulmak, rahatlamak **arınıv арыныу E / EŞAN** Arınmak, kurtulmak, boşa çıkmak
‘ārif *Ar.* Arif, bilen (GT)	**ġarif ғариф AR DEĞ** Arif, irfan sahibi
arḳa (IV) Sırt (CC, DM, İM, İN, KK, MG, RH)	**arḳa арқа İNS / EŞAN** Sırt, arka

Tablo: 2.1. (devam)

arḳalan- Dayanmak, güvenmek (MG)	**arḳalanıv арқаланыу E** Dayanmak, desteklenmek
arḳunlıḳ (I) Yavaşlık, sakinlik (BV, İM)	**ekrĭnlĭk әкренлек KAV** Yavaşlık, hafiflik
‘ārlan- *Ar. T.* Utanmak (Gİ)	**erlenĭv 2 әрләнеү E** Arlanmak, ar duygusu hissetmek **ġerlenĭv ғәрләнеү E** Arlanmak, uslanmak, utanmak
armūd *Far.* Armut (CC, DM, KK, TA) **armut** *Far.* Armut (DM, KK, TA)	**armıt 2 армыт MEY** Armut ağacı; armut
‘arş *Ar.* Dokuzuncu gök (Gİ, KK)	**ġerĭş ғәреш AR SOYT** Arş, gökyüzündeki tanrı tahtı
arşın Bir dirsek uzunluğu (TZ) **arşun** Bir dirsek uzunluğu (BM, BV, CC, DM, GT, İM, İN, KF, KFT, KK, MG, TA)	**arşın аршын BİL** Arşın, endaze
arṭ Arka, sırt (KK)	**art арт DÜN / ZIT** Art, arka
art- Artmak, çoğalmak (BM, CC, Gİ, GT, İM, KF, KFT, Kİ) **arṭ-** Artmak, çoğalmak (KK)	**artıv 1 артыу E** Artmak, çoğalmak, fazlalaşmak
artıḳ Artık, fazla (TZ) **artuḳ** Artık, fazla, fazlalık (BV, CC, Gİ, İM, İN, KF, Kİ, MG, RH, TA)	**artıḳ артыҡ SIF** Fazla, çok; artık
artunça Ardınca, ardı sıra (BM)	**artınsa артынса ZARF** Ardınca, izince
artır- (I) Artırmak, çoğaltmak (TZ) **artur-** Artırmak, çoğaltmak (BM, BV, Gİ, İM, İN, KF, KFT, MG, MS, TA)	**arttırıv арттырыу E** Artırmak, çoğaltmak
arturul- Artırılmak, fazlalaştırılmak (İM)	**artırılıv артырылыу E** Artırılmak, çoğaltılmak
‘arūż *Ar.* Aruz, şiir vezni (GT)	**ġaruz ғаруз AR DİL** Aruz ölçüsü
‘arż (II) *Ar.* Bir büyüğe sunma, arz (Gİ, GT, İM, KF, KFT)	**ġerĭz ғәрез AR DÜŞ / EŞAN** Dilek, istek
ārzū *Far.* İstek, arzu (GT)	**arzu арзу FARS DÜŞ** İstek, dilek, arzu

Tablo: 2.1. (devam)

ārzūla- *Far. T.* Arzulamak, sahip olmayı istemek (CC)	**arzulav арзулау E** İstemek, arzulamak
as Az, çok olmayan (RH) **az (I)** Az, çok olmayan (BV, CC, Gİ, GT, İM, İN, KF, KFT, KK, MG, MS, RH, TA, TZ)	**aź aʒ ZARF / EŞAN** Az, eksik
ās *Far.* Gelincik (BM, DM)	**aṡ 1 aç YAB** Sansargillerden yazın esmer kırmızı, kışın beyaz renkli kürkü değerli etçil bir hayvan; kakım, as
as- Asmak (KK, TA) **aş-** Asmak (BV, CC, İM, KFT, Kİ, MG, RH)	**aṡıv açıy E** Asmak, takmak, bağlamak
'aşā *Ar.* Değnek, baston (İM, İN)	**ġasa ғaca AR MOB** Asa, dayanak
āsānlıḳ (II) *Far.* Esenlik (BV, İM)	**iṡenlīk иçәнлeк KAV** Sağlık, selametlik, esenlik
āsāyiş *Far* Rahat, huzur (GT)	**asayış асайыш FARS KAV** Asayiş, sakinlik
aṣḥāb *Ar.* 1. Sahipler (Gİ, GT, KF) 2. Hz. Muhammed'i gören ve sohbetinde bulunan kimseler (GT, KF, İM	**esḫeb әсхәб AR DİN** Ashab, sahabeler
aṣıl- Asılmak (BM, İM, KFT)	**aṡılıv açылыу E** Asılmak, takılmak, askıya geçirilmek, askıya asılmak
'āṣī *Ar.* İsyan eden, isyankâr (Gİ, GT, İM, İN, KF, KFT, MS)	**ġasi ғаси AR SIF** Asi, baş eğmeyen, söz dinlemeyen; günahkar
'asker *Ar.* Asker (KFT, MG)	**ġesker ғәскәр AR ORDU / EŞAN** Asker
aṣl *Ar.* Asıl, esas, temel (BV, Gİ, GT, İM, İN, KF, KFT, MG, RH)	**asıl асыл AR SIF** Asıl, esas, temel
aṣlā *Ar.* Asla, hiçbir vakit (BV)	**asla асла B / EŞAN** Asla, hiç
'aṣr (I) *Ar.* Asır, yüzyıl (GT, KF)	**ġasır ғасыр AR DÜN** Asır, yüzyıl
ast Alt, aşağı (BV, CC, GT, İM)	**aṡ 2 aç DÜN** Alt, aşağı
astar *Far.* Elbisenin altına kaplanan bez (İH, İM)	**aṡtar açтap AR GİY** Astar, içlik

Tablo: 2.1. (devam)

astın Alt, aşağı (GT)	**aṡ 2 aç DÜN** Alt, aşağı
aş (I) **1.** Yemek, yiyecek (BM, BV, CC, DM, GT, İM, Kİ, KK, TA, TZ) **2.** Yem, tahıl (CC)	**aş 1 аш BES** Azık, yemek
aş (II) Aç, tok olmayan (TZ)	**as 2 ac SIF** Aç, karnı aç olan kimse
aş- (I) Aşmak, geçmek (BV, CC, GT, MG, RH, TZ)	**aşıv 1 ашыу E** Aşmak, taşmak
aş- (III) Açmak, açık duruma getirmek (DM, Kİ, KK)	**asıv 2 асыу E** Açmak
aşa- Yemek yemek (CC, GT, TA)	**aşav 1 ашау E** Yemek yemek
aşıġ- Acele etmek (BV) **aşıḳ- (I)** Acele etmek (CC, GT, İH, İM, KFT, MG, RH, TZ)	**aşıġıv ашығыу E** Acele etmek, çabuk hareket etmek, telaşlanmak
aşıḳ (II) Topuk kemiği, aşık (MG, TZ) **aşuḳ** Topuk kemiği, aşık (Kİ)	**aşıḳ 1 ашық AR İNS / EŞAN** 1. Ayak kemiği 2. Oyunda kullanılan bir kemik
ʻāşıḳ *Ar.* Âşık, aşırı derecede seven, tutkun (GT)	**ġaşiḳ ғашық AR SIF** Birisine sevgi besleyen, aşık
aşıḳtır- Acele ettirmek (KK)	**aşıḳtırıv ашықтырыу E** Acele ettirmek, telaşlandırmak, hızlandırmak
aşḳak Sağ baldır (Kİ)	**aşḳaḳ ашқақ İNS** Bacak diz kapağı ile ayak arasındaki kısım
āşkāre *Far.* Belli, meydanda, açık, ortada (CC, DM, KF, KFT) **eşkere** *Far.* Aşikâre, açık (TZ) **işker** *Far.* Aşikâr, açık, belli (KFT)	**eşkere әшкәрә FARS SIF** Aşikâr, belirli olan, açık
aşlıḳ Buğday (BM, CC, DM, Kİ, TZ)	**aşlıḳ ашлық MEY / EŞAN** Buğday; tahıl
aşşı Aşçı (KK)	**aşşı ашсы MES / EŞAN** Aşçı
aşur- Aşırmak, geçirmek (BV, MG, İN)	**aşırıv 1 ашырыу E** Aşırmak, taşırmak

Tablo: 2.1. (devam)

at (I) Ad, isim, lâkap, unvan (BV, CC, GT, İM, MG)	**at 2 ат KAV** Ad, isim
at (II) At (BM, BV, CC, DM, Gİ, GT, İM, İN, KF, KFT, Kİ, RH, TZ) **aṭ** At (DM, KK, TA)	**at 1 ат EVC** At
at- **1.** Atmak, fırlatmak (BV, Gİ, GT, İM, İN, KF, KFT, Kİ, KK, RH, TZ) **2.** Bırakmak, salmak (KK) **3.** Ok atmak (İN, RH) **aṭ-** Atmak, fırlatmak (TA)	**atıv атыу E** Atmak, fırlatmak
ata (I) Baba, ata (BV, CC, Gİ, GT, İM, KF, KFT, Kİ, KK, MS, TA, TZ) **aṭa** Baba (BM, TA)	**ata ата AKR** Baba **atay атай AKR / EŞAN** Baba **atıy атый AKR** Baba, babacığım
ata- Ad vermek, unvan vermek, lâkap takmak (TZ)	**atav 1 атау E** İsim vermek, ad koymak
atan- Ad verilmek, lâkap takılmak (TZ) **adan-** Ad verilmek, lâkap takılmak (İN, Kİ, TZ)	**atalıv аталыу E** İsim verilmek, ad koyulmak
aṭaş Adaş, aynı adda olanlar (CC, İM)	**aźaş аҙаш TOP** Adaş; aynı isme sahip kimseler
atıl- (I) Atılmak (İM)	**atılıv атылыу E** Atılmak, fırlatılmak
atım Adım, yürümek için yapılan ayak atışlarından her biri (TZ) **adım** Adım (TA, TZ)	**aźım аҙым İNS / EŞAN** 1. Adım 2. Bir işe yönelişteki hareket, yöneliş, hareket
atış Atış (İN)	**atış атыш TOP** Atış, fırlatma
ʻātīḳ (II) *Ar.* **1.** Soyu temiz (BV) **2.** Kadim (BV, MG)	**ġatiḳa ғатиҡа AR SIF** Çok eski, eski
atlam Adım, yürümek için yapılan ayak atışlarından her biri (İM, İN, MG)	**atlam атлам İNS / EŞAN** Adım

Tablo: 2.1. (devam)

atlan- Ata binmek, at sürmek (CC, Kİ)	**atlanıv атланыу E** Ata binmek
aṭlas *Ar.* Yüzü ipek, tersi pamuklu bir kumaş cinsi, atlas (GT)	**atlas атлас AR GİY** İpek dokuma, atlas
aṭlı Atlı, süvari (GT) **atlıġ (II)** Atlı, süvari (BV) **atlu** Atlı, süvari (KFT, Kİ, TA)	**atlı атлы SIF** Atı olan, atlı
atḳarı Arka, geri, arkaya, geriye (TZ) **aṭḳarı** Arka, geri, arkaya, geriye (KK) **ardġarı** Arka, geri, arkaya, geriye (Gİ) **artḳaru** Arka, geri, arkaya, geriye (BV, İM)	**artḳa артқа ZARF** Geriye doğru, arkaya doğru, geriye
av (I) **1.** Av (BM, Gİ, İM, KF, KFT, Kİ, MG) **2.** Av hayvanı (BM)	**av 2 ay TOP** Av
av (III) Ağ (TZ) **aġ (II)** Ağ, iplik, sicim, tel gibi ince şeylerden kafes biçiminde yapılmış örgü (BM, CC, GT, TA, TZ)	**av 1 ay MOB / EŞAN** Ağ, tuzak
aval *Ar.* Başlangıç, kaynak (CC)	**evel 1 әүәл AR ZARF / EŞAN** 1. Evvel, önce, ilk, ilkin 2. Geçmiş zaman, mazi 3. Olup bitmiş, evvelki
ʻavām *Ar.* Halk, avam (GT, İM)	**ġavam ғаүам AR HÜK / EŞAN** Avam, halk
āvāz *Far.* Avaz, ses, seda (BV, DM, Gİ, GT, İM, İN, KF, KK, MG)	**avaz ауаз FARS.** Ses, ün
avçı Avcı (GT)	**avsı аусы MES / EŞAN** Avcı
avıç Avuç, el içi (GT) **avuç** Avuç, el içi (GT)	**us yc İNS** Avuç, aya, el içi, avuç içi
avla- Avlamak (BM, DM, GT, İM, KFT, Kİ, RH, TA, TZ)	**avlav аулау E** Avlamak, ağa düşürmek

Tablo: 2.1. (devam)

avlaḳ (III) Keçi yavrusu, oğlak (TZ)	**ılaḳ ылаʞ EVC** 1. Oğlak 2. Oğlak burcu
avlaḳ (V) Issız, tenha arazi, çöl, işlenmemiş arazi (CC) **oġlaḳ (II)** Issız, tenha arazi, çöl, işlenmemiş arazi (DM, Kİ)	**avlaḳ aулаʞ SIF** Issız, boş; sakin
avlan- Avlanmak (İM, KFT)	**avlanıv ауланыу E** Avlanmak
‘avn *Ar.* Yardım (KF)	**ġevïn ғəγен AR DEĞ** Yardım
avna- Yere yatıp debelenmek (TZ)	**avnav ауnау E** Bir o tarafa bir bu tarafa dönmek, yıkılmak, sallanmak
‘avret *Ar.* Görünmesi dinen yasak olan beden yerleri (KF, İM)	**ġevret ғəγрət AR DEĞ** Bedendeki saklanacak, örtülecek yerler, avret yerler
avsaḳ Kavak ağacı (TA)	**avhaḳ ayhaʞ AĞAÇ** Titrek kavak
avuçla- Avuçlamak, avuçla almak (İM, İN)	**uslav услау E** Avuçlamak; ele almak, avuca almak
avul- Elle ovulmak (İM)	**ıvılıv ыуылыу E** Ovulmak, sürtülmek
avulan- Zehirlenmek (TZ)	**aġıvlanıv ағыуланыу E** Zehirlenmek.
avur- (I) Ağır olmak (TZ)	**avırayıv ауырайыу E** Ağır olmak, ağır hale gelmek
avuz (II) Deve ve koyunun ilk sütü (BM, TZ) **aġuz** Deve ve koyunun ilk sütü (Kİ) **ovuz** Deve ve koyunun ilk sütü (Kİ) **öz (II)** İlk süt (TZ)	**ıvġıź ыуғыʒ BES / EŞAN** Memelilerin doğum ardından gelen ilk sütü **ıvıź 1 ыуыʒ BES / EŞAN** Memelilerin doğum ardından gelen ilk sütü **uġıź 2 уғыʒ BES / EŞAN** Memelilerin doğum ardından gelen ilk sütü
avuzġun Azgın, yolunu şaşırmış (TZ)	**aźġın аʒғын SIF** Azgın, azmış, yoldan çıkmış, sapmış, sapkın
ay (I) Ay, kamer (BM, BV, DM, Gİ, GT, İM, İN, Kİ, KF, KK, MG, TA, TZ)	**ay 1 ай DÜN** Dünyanın çevresinde dönen gök cismi; ay

Tablo: 2.1. (devam)

ay (IV) Ay! (Ünlem) (CC, GT)	**ay 2 ай ONO** Korku ya da şaşkınlık halinde söylenen ünlem
ay- Söylemek, demek (BV, GT, İM) **ayd-** Söylemek, demek (MS) **ayıt-** Söylemek, demek (İM, MG, TA, TZ) **ayt-** **1.** Söylemek, demek (İM, MG, TA, TZ) **2.** Anlatmak **eyid-** Demek, söylemek (GT) **eyit-** Söylemek, konuşmak (TA) **eyt-** Demek, söylemek (İN, RH) **iyid-** Söylemek, konuşmak (KFT)	**eytĭv 1 әйтеү E** 1. Söylemek, demek 2. Anlatmak, öğretmek, beyan etmek 3. Türkü söylemek 4. Laf taşımak, söz yetiştirmek
aya- (IV) Esirgemek, sakınmak (GT)	**ayav аяу E** Acımak
ayan- Korunmak, esirgenmek (CC)	**ayanıv аяныу E** Acınmak, acınacak halde olmak
āyāt *Ar.* Ayetler (Gİ, İM, KF)	**ayet айәт AR DİN / EŞAN** Ayet.
ayaz Açık, bulutsuz hava (CC, TZ)	**ayaź 1 аяҙ SIF** Bulutsuz, açık
‘ayb *Ar.* Ayıp, kusur (BV, Gİ, GT, İM, KF, KFT, MG, İN, RH)	**ġeyĭp 1 ғәйеп AR DEĞ** Yakışık almayan, edebe sığmayan hareket, ayıp; günah, suç
‘aybla- *Ar. T.* Ayıplamak, kınamak (İM)	**ġeyĭplev ғәйепләү E** Ayıplamak, suçlamak
‘ayblı *Ar. T.* Ayıplı, kusurlu (İM) **‘aybl**u *Ar. T.* Ayıplı, kusurlu (İM)	**ġeyĭplĭ ғәйепле SIF** Ayıp yapan, yakışıksız harekette bulunan, suçlu
‘aybsuz *Ar. T.* Ayıpsız, kusursuz (RH)	**ġeyĭphĭź ғәйепһеҙ SIF** Suçsuz, günahsız; ayıpsız, hatasız
āyet *Ar.* Ayet, Kur’anıkerim’in cümleleri (Gİ, GT, İM, KF, KFT, MS)	**ayat аят AR DİN / EŞAN** Ayet **ayet айәт AR DİN / EŞAN** Ayet. **ayıt айыт DİN / EŞAN** Ayet.

Tablo: 2.1. (devam)

aygır Aygır, damazlık erkek at (BV, BM, DM, KK, RH, TA, TZ)	**ayġır айғыр EVC** Damızlık erkek at.
ayıġ Ayık, ayılmış, sarhoş olmayan (TA) **ayıḳ** Ayık, ayılmış, sarhoş olmayan (TA)	**ayıḳ айыҡ SIF** Sarhoş olmayan, ayık; uyanık
ayıl Semer kolanı (TZ)	**ayıl 1 айыл MOB / EŞAN** Eyer kayışı
ayın- Aklı başına gelmek, ayılmak (İM)	**aynıv айныу E / EŞAN** Ayılmak; gücü kuvveti azalmak; herhangi bir durumdan arınmak
ayır- **1.** Ayırmak (BM, CC, Gİ, GT, KF, MG, MS, TZ) **2.** Arasını açmak (KF) **3.** Kesmek, bölmek (İM) **4.** Uzaklaşmak (İM, MG)	**ayırıv айырыу E** Ayırmak, bölmek
ayla- (II) Yapmak, etmek (Gİ) **eyle- (II)** Eylemek, yapmak, etmek (BM, BV, DM, Gİ, KF, Kİ, KK, TA, TZ)	**eylev 1 әйләү E** 1. Hayvanı sürmek 2. Toplu bir şeyleri çağırmak
aylan- **1.** Çerçevelenmek (TZ) **2.** Dönmek, çevrilmek (TZ)	**eylenĭv әйләнеү E** Eylenmek, dönmek, dolanmak
aylandır- Döndürmek, çevirmek (MG) **aylandur-** Döndürmek, çevirmek (MG)	**eylendĭrĭv әйләндереү E** Döndürmek, dolandırmak, eylendirmek
‘ayn (III) *Ar.* Asıl, kendisi; aynı tıpkı (Gİ, GT, İM, KF, KFT)	**ġayn ғайн AR DEĞ** Kendi, tam kendi
ayran (I) Ayran (BM, DM, GT, TA, TZ)	**ayran айран BES / EŞAN** Ayran
ayrı (I) Ayrı, başka, farklı (CC, TZ) **ayrıḳ** Ayrı, başka, farklı (KK, TZ) **ayruḳ (I)** Ayrı, başka, farklı (BV, TA, TZ) **ayuḳ (I)** Ayrı, başka, farklı (Kİ) **eyrik** Başka, ayrı (TZ)	**ayrı айры SIF** Ayrı; farklı **ayırı айыры SIF** Ayrı; farklı

Tablo: 2.1. (devam)

ayrıl- **1.** Ayrılmak (Gİ, GT, İM, İN, KF, KFT, MG, TA) **2.** Uzaklaşmak (İM) **3.** Kesilip ayrılmak (İM) **4.** Ayrılmak, boşanmak (KFT) **ayrul-** Ayrılmak (İM)	**ayırılıv айырылыу E** Ayrılmak, bölünmek
ayrılış- Ayrılışmaki ayrı hâle gelmek (TZ)	**ayırılışıv айырылышыу E** Ayrılmak, terk etmek, birbirinden kopmak
aytıl- Söylenmek, zikredilmek (CC, İM)	**eytĭlĭv әйтелеү E** 1. Söylenmek, denilmek 2. Anlatılmak, öğretilmek 3. Türkü söylenmek
ayu Ayı (BM, BV, CC, DM, KK, RH, TZ)	**ayıv айыу YAB** Ayı.
ayva Ayva (GT, TA) **ẖayva** Ayva (BV, DM, İM, KK, MG, TZ)	**ayva айва MEY** Ayva
az (I) Az, çok olmayan (BV, CC, Gİ, GT, İM, İN, KF, KFT, KK, MG, MS, RH, TA, TZ)	**aź aş ZARF / EŞAN** Az, eksik **eź әş ZARF / EŞAN** Az, eksik
az- Azmak, sapmak, şaşırmak (BV, Gİ, GT, İM, MG, TA, TZ) **ez- (III)** Azmak (Kİ)	**aźav 1 aşay E** Ne yaptığını bilmemek; şaşırmak **aźıv 1 aşıy E** 1. Yerinde durmayarak dışarıda gezmek (İnsan ve hayvan için) 2. Ahlaksızlaşmak; azmak 3. Tohum, cins yönünden bozulmak (canlılar için) 4. Güçlenerek devam etmek 5. Hayali olmak
a‘ġża *Ar.* Organlar (Gİ, KF, KFT, MS)	**aġźa arğa AR. İNS** 1. Organizmanın belirli bir vazife yürüten kısmı. 2. Bir kurumda, idarede bulunan kişi.
‘az̲āb *Ar.* Azap, eziyet, işkence (Gİ, GT, KF, KFT, MS)	**aźap aşап AR DEĞ / EŞAN** Cefa, azap **ġazap ғазап AR DÜŞ / EŞAN** Azap, cefa, eza, eziyet
āzād *Far.* Hür, serbest (BM, CC, Gİ, GT, İM, İN, KF, KFT, MS, TZ)	**azat азат FARS SIF** Boyunduruksuz, hür, azat

Tablo: 2.1. (devam)

āzādlıḳ *Far. T.* Kurtulmuş, serbest (İM, KFT)	**azatlıḳ азатлыҡ DEĞ** Bağımsızlık, hürlük, özgürlük
azaş- Yolunu şaşırmak, yoldan çıkmak (CC)	**aźaşıv аҙашыу E** Yoldan çıkmak; yanlış yola girmek; yolunu kaybetmek, yolundan sapmak
azbar At ahırı (TA)	**aźbar аҙбар EVC / EŞAN** Hayvanların kapatıldığı yer; ahır; at ahırı
azdır- (I) Şaşırtmak, yoldan çıkarmak (MG, TZ) **azdur- (I)** Azdırmak, yoldan çıkarmak (Gİ, KF, KFT, MG)	**aźźırıv аҙҙырыу E** Azdırmak, saptırmak
azġan Kâfir, sapık (İM)	**aźġın аҙғын SIF** Azgın, azmış, yoldan çıkmış, sapmış, sapkın
azġunlıḳ Azgınlık, azgın olma durumu, sapıklık (GT, İM) **azġunluḳ** Azgınlık, azgın olma durumu, sapıklık (Gİ, İM) **azḳunluḳ** Azgınlık, azgın olma durumu, sapıklık (MS)	**aźġınlıḳ аҙғынлыҡ DEĞ** Azgınlık; ahlaki bozukluk, sapkınlık, sapıklık
azı Azı diş (TZ) **azıġ (II)** Azı diş (TA) **azu** Azı diş (Gİ, KF, MG)	**aźıv 2 аҙыу İNS / EŞAN** Azı (diş)
azıġ (I) Azık, yiyecek, gıda (BV) **azıḫ (I)** Azık, yiyecek, gıda (CC) **azıḳ (I)** Azık, yiyecek, gıda (BM, TZ) **azuḳ (I)** Azık, yiyecek, gıda (GT, İM)	**aźıḳ аҙыҡ BES** Azık, yiyecek
‘aẓīm *Ar.* **1.** Büyük, ulu, yüce (GT, İM, MG) **2.** Çok (KFT)	**ġezim ғәзим AR SIF** Yüce, yüksek, rütbeli, dereceli
‘azīz (I) *Ar.* Aziz, kutsal, saygın (CC, GT, İM, KF, RH)	**ġeziz ғәзиз AR SIF** Aziz, kıymetli, kutsal, mukaddes

Tablo: 2.1. (devam)

‘azm *Ar.* Niyet ve hareket (GT)	**ġazim ғазим AR SIF** Azimli, kararlı, niyetli
‘azl *Ar.* Kovma, işinden çıkarma (İM, KFT)	**ġezĭl ғəзел AR HÜK** İşten ya da makamdan mahrum bırakma, azil ***ġezĭl it- / ķıl-*** **:** İşten çıkarmak, bulunuduğu makamdan almak
azsın- Azımsamak (TA)	**aźhınıv аҳһыныу E** Bir şeyin sayısını az görmek; azımsamak **eźhĭnĭv əҳһенеү E** Az görmek, azımsamak
azuķlandur- Yiyecek vermek, rızık vermek (İM)	**aźıklandırıv аҳыкландырыу E** Bir canlıya besin vermek; toprağa gübre vermek
bāb (I) *Ar.* Kapı (BV, GT) **bāb (I)** *Ar.* Kısım, fasıl, bölüm (Gİ, GT, İM, İN, KF, MG, RH)	**bab баб AR EV** 1. Kapı; cümle kapı 2. Kitapta bölüm 3. Şekil, kıyafet, suret
bacanaķ Bacanak (Kİ) **pacnaķ** Bacanak (TA)	**baja бажа AKR** Bacanak
bādām *Far.* Badem (CC, GT, TA) **bayām** *Far.* Badem (DM, Kİ, TA) **beyam** *Far.* Badem (KF) **pāyām** *Far.* Badem (Gİ, KFT, TZ)	**baźam баҙам AĞAÇ** 1. Badem ağacı 2. Badem
bad-baķt *Far.* Bedbaht (CC) **bed-baḫt** *Far.* Bahtsız, kötü talihli (İM)	**bedbeḫĭt бəдбəхет FARS SIF** Kahrolmuş, kabahatli, bedbaht
baġ (I) Bağ, ip (BM, BV, CC, İM, Kİ, MG)	**bey 1 бəй MOB** Bağ, ip
baġ (III) Kuşak (MG)	**bav бay GİY** Bağ, kemer
bāġ *Far.* Bahçe (BM, GT, İM, Kİ, KK, TA)	**baġ бағ FARS TAR** Bağ, bahçe
baġır (I) Bakır (CC) **baķır (I)** Bakır (BM, DM, KFT, Kİ, KK, TA, TZ)	**baķır баҡыр MAD** 1. Bakır 2. Bakır para

Tablo: 2.1. (devam)

bağır (III) Göğüs (İN)	**bavır бауыр İNS** 1. Bağır, döş; karın 2. Hayvanların kursağı 3. Nesil, soy **beğĭr бәғер SOYT** Bağır, gönül ***beğĭrĭm*:** Kıymetli görülen kişiye söylenir.
bağış Hediye, bağış (CC)	**bağış 1 бағыш DÜŞ** Bağış, bağışlama
bağışla- Hediye etmek (CC, Gİ, GT, İM, KF, KFT, KK, MS) **bağışla-** Hediye etmek (BM, İM, TA)	**bağışlav бағышлау E** Bağışlamak, önceden bir kişi ya da şeye tayin etme
bağışlan- Bağışlanmak, karşılıksız verilmek (Gİ, İM, KF)	**bağışlanıv бағышланыу E** Bağışlanmak, önceden bir kişi ya da şeye tayin edilmek
bāğī *Ar.* Haksızlık eden, zalim (GT, İM, KFT)	**bağı бағи AR DEĞ** Zalim, zorba
bağla- (I) **1.** Bağlamak, demet yapmak (CC) **2.** Bağ ile, ip ile bağlamak (BM, BV, Gİ, GT, İM, İN, KF, KFT, Kİ, MG, RH, TA, TZ) **balġa** Bağlamak, demet yapmak (CC) **bavla-** Bağlamak, ip ile bağlamak (CC) **bayla-** Bağlamak, ip ile bağlamak (TZ)	**bağlav бағлау E** Bağlamak, iki şey arasında ilgi kurmak
bağlan- **1.** Bağlanmak (BV, Gİ, GT, İM, KF, KFT, MG, RH) **2.** Kuşanmak, takınmak (İM)	**bağlanıv бағланыу E** Bağlanmak, iki şey arasında ilgi kurulmak
bağlı Bağlanmış (GT, İM) **bağlu** Bağlanmış (KFT)	**beylĭ бәйле SIF** Bir yere ya da şeye bağlı, bir yere düğümlenmiş
bağşīş *Far.* Bağış, bahşiş (KFT) **baḫşīş** *Far.* Bağış, bahşiş (GT, İM, KF)	**beḫĭş бәхеш FARS TOP / EŞAN** Armağan, hediye

Tablo: 2.1. (devam)

baḫ Bakmak (CC) **baḳ-** **1.** Bakmak (BM, BV, CC, DM, Gİ, GT, İM, İN, KF, KFT, Kİ, KK, MG, MS, RH, TA, TZ) **2.** Göz ucuyla bakmak (TA)	**baġıv 1 бағыу E** 1. Bakmak 2. Bakıp terbiye etmek 3. Fal bakmak
bahā *Far.* Paha, kıymet, değer (BM, CC, DM, Gİ, GT, İM, KF, MG)	**baha 1 баһа FARS TİC / EŞAN** Paha, değer, eder **beye бәйә TİC / EŞAN** Paha, değer
bahādır Yiğit, bahadır, cesur (İM) **bahādur** Yiğit, bahadır, cesur (CC, DM, GT, KK, MG, TZ) **baġatur** Yiğit, bahadır, cesur (CC)	**bahadir баһадир FARS DEĞ** Güçlü, gayretli, yürekli kişi **batır 1 батыр SIF** 1. Korku bilmez, cesur 2. Kahraman, cesur kişi 3. Fedakarca hizmeti ile tanınan kişi
bahādırlıḳ Yiğitlik, kahramanlık, cesurluk (KFT) **bahādırlıḳ** Yiğitlik, kahramanlık, cesurluk (KK)	**batırlıḳ батырлыҡ DEĞ** Kahramanlık, cesurluk, yiğitlik
bahālı *Far. T.* Paha biçilmez, pahalı (CC)	**beyelï бәйәле SIF** Pahalı, değerli
baḫça *Far.* Bahçe (CC) **baḳça** *Far.* Bahçe (CC, İH, TZ)	**baḳsa баҡса TAR** 1. Bahçe, ekilen toprak, yer 2. Ağaçlı ve çiçekli dinlenme, piknik yeri
baḫil *Ar.* Hasis, cimri, kıskanç (GT, İM, KFT, İN)	**böḫil бөхил AR SIF** Cimri, pinti
baḫr *Ar.* Deniz (GT, MG)	**beḫr бәхр AR DÜN / EŞAN** Deniz
baḫṣ *Ar.* Konuşulan şey, söz, sözü edilen (Gİ, GT, İM, KF, KFT, MG)	**beḫes бәхәс AR DİL** Bahis, bir konu üzerine yapılan sözlü mücadele
baḫt *Far.* Baht, talih, şans (CC, GT)	**baḳ баҡ SOYT** Baht, şans, kısmet **beḫït бәхет AR SOYT / EŞAN** Baht, mutluluk; şans; kısmet
baḫtlı *Far. T.* Bahtlı, şanslı, talihli (CC)	**beḫïtlï бәхетле SIF** Bahtlı, mutlu; şanslı; kısmetli
bākī *Ar.* Ebedî, sonsuz (BV, Gİ, GT, İM, KF)	**baḳıy баҡый AR SIF** Sonsuz, ebedi, bâkî
bāḳiye *Ar.* Geri kalan, artan (GT)	**beḳia бәкиа AR TİC** Kalan şey, bakiye

Tablo: 2.1. (devam)

baḳraç Bakırdan yapma, üstünden kulplu bir şinik genişliğinde kap (İH)	**baḳıras бақырас MOB** Bakraç; kepçe, çömçe
baḳşat- Kokmak, bozulmak (BM)	**bükhĭv бүкһеү E** Bozulup kokmak, bozulup çürümek
baḳtır- Baktırmak (KK, MG) **baḳtur-** Baktırmak (BV)	**baḳtırıv 1 бақтырыу E** 1. Baktırmak, göz çevirtmek 2. Terbiye ettirmek 3. Fal baktırmak
bal Arı balı (BM, BV, CC, Gİ, GT, İM, KF, KFT, Kİ, KK, MS, TA)	**bal 1 бал BES** Bal
bala (I) Çocuk, yavru (BV, GT, İM, TZ)	**bala бала ÇAĞ / EŞAN** Çocuk, küçük erkek ya da kız; yavru
balala- Doğurmak, yavrulamak (TZ)	**balalav балалау E** Çocuk sahibi olmak, yavrulamak, yavru çıkarmak
balanus Mum, bal mumu (Kİ) **balavası** Mum, bal mumu (DM) **balavuz** Mum, bal mumu (CC, TZ)	**balavıź балауыҙ MAD** Bal mumu
balçıḳ Killi çamur, balçık (BM, BV, GT, İM, KFT, Kİ, MG, TA) **balçıḳ** Killi çamur, balçık (CC) **balçıḳ** Balçık, killi çamur (DM, KK, TZ)	**balsıḳ балсық DÜN / EŞAN** Balçık
baldaran Baldıran otu (Kİ)	**baltırġan балтырған BİT** Baldıran otu
baldır Baldır, bacağın dizden ayak bileğine kadar olan bölümü (KFT, RH) **baltır** Baldır, bacağın dizden ayak bileğine kadar olan bölümü (DM, Kİ, KK, TA, TZ)	**baltır балтыр İNS / EŞAN** Baldır, but
baldur Geçen sene, önceki sene (BM) **baltur** Geçen sene, önceki sene (BM) **bıltır** Geçen sene, önceki sene (Kİ, KK, TA, TZ)	**bıltır былтыр ZARF** Geçen yıl, geçen sene

Tablo: 2.1. (devam)

balıḳ Balık (BM, BV, DM, Gİ, GT, İM, KF, Kİ, KK, TA, TZ) **baluḳ** Balık (CC)	**balıḳ балыҡ BAL** 1. Balık 2. Balık burcu
bāliġ *Ar.* Ergin, bulûğa ermiş (Gİ, GT, İM, KF, KFT)	**baliġ балиғ AR SIF / EŞAN** Olgun, yaşı yeten, ergen **beliġ бәлиғ SIF / EŞAN** Olgun, yaşı yeten, ergen
balḳı- Parlamak, ışıldamak (CC, Kİ)	**balḳıv балҡыу E / EŞAN** Güçlü şekilde parlamak, ışıldamak
balta Balta, nacak (CC, DM, İH, KFT, Kİ, TZ) **balṭa** Balta, nacak (DM, KK)	**balta балта MOB** Balta
bambuḳ Pamuk (KF) **bamuḳ** Pamuk (DM, KK) **mamıḳ** Pamuk (TA, TZ) **mamuḫ** Pamuk (CC) **mamuḳ** Pamuk (BV, GT, İM, Kİ, TA, TZ) **manbuḳ** Pamuk (KFT) **pambuḳ** Pamuk (Gİ, KF, MS) **pamuḳ** Pamuk (İM) **panpuḳ** Pamuk (Kİ, TA)	**mamıḳ мамыҡ MEY** Pamuk bitkisi, pamuk
bar (I) Var, mevcut (BV, CC, DM, GT, İM, İN, Kİ, KK, RH, TZ)	**bar 1 бар DÜŞ / ZIT** Var
bar- Varmak, gitmek, ulaşmak (BV, CC, DM, GT, İM, İN, Kİ, KK, MG, RH, TA, TZ) **var-** **1.** Gitmek, varmak (Gİ, KF, MS) **2.** Ulaşmak (KF, KFT, Kİ, MS)	**barıv барыу E** 1. Gitmek, varmak; yönelmek; devam etmek 2. Kız için evlenmek 3. Bir yönde gelişmek 4. Yaramak, iyi gelmek, yararlı olmak
barça Hep, bütün (BV, CC, Gİ, GT, İM, İN, KF, KFT, Kİ, KK, MG, MS, RH, TZ) **barşa** Hep, bütün (DM)	**barsa 1 барса ZAM** Hepsi, tamamı, bütün

Tablo: 2.1. (devam)

barçın İpekli kumaş (Kİ) **berçin** İpekten yapılmış kumaş (İH)	**barsın барсын GİY** İpek dokuma
bārid *Ar.* Soğuk (BV)	**barid барид AR DÜN** Soğuk (hava için)
barlıḳ Varlık, mevcudiyet (İM)	**barlıḳ 1 барлыкъ KAV** Varlık, var olan durum, olgu
barlu Varlıklı, zengin (CC, Kİ, TA)	**barlı барлы SIF** Bol, bereketli; bereketli yaşam; hali vakti yerinde
barmaḳ Parmak (BV, DM, Gİ, GT, İH, İM, İN, KF, KFT, Kİ, KK, MG, MS, RH, TA) **parmaḳ** Parmak (TZ)	**barmaḳ бармакъ İNS** Parmak
bars *Far.* Yaban kedisi, pars (BM, DM, İM, Kİ, KK, TA) **pars** Pars, yaban kedisi (TZ)	**barıs барыс YAB / EŞAN** Kar leoparı, pars **bars барс YAB / EŞAN** Kar leoparı, pars
bas- (I) **1.** Basmak, ezmek (BV, CC, Gİ, GT, İM, İN, KF, KFT, KK, RH, TA, TZ) **2.** Galip gelmek, yenmek (GT, Kİ) **3.** Yıkmak (Kİ) **4.** Çökmek (İN, RH) **5.** Baskına uğratmak (GT) **6.** Bulunduğu yerin üstünü kapamak (KK) **baş- (I)** Basmak, ezmek (TA)	**baṡıv 1 баçыу E** 1. Ayak koymak, basmak 2. Adım atmak, gitmek 3. Bir işe girişmek, yapmaya başlamak 4. Büyük bir hacme veya sayıya ulaşmak 5. Üstten ağırlık koymak, güç koymak 6. Herhangi bir nesneyi takmak, üstten geçirmek
bas- (II) Ağırlaştırmak (KK)	**baṡıv 1 баçыу E** 1. Ayak koymak, basmak 2. Adım atmak, gitmek 3. Bir işe girişmek, yapmaya başlamak 4. Büyük bir hacme veya sayıya ulaşmak 5. Üstten ağırlık koymak, güç koymak 6. Herhangi bir nesneyi takmak, üstten geçirmek

Tablo: 2.1. (devam)

baştır- Bastırmak (İN)	**baśtırıv 1 баçтырыу E** 1. Bastırmak, sıkıştırmak, kıstırmak 2. Herhangi bir yere koymak, yerleştirmek 3. Güç, silah yardımıyla durdurmak (toplu bir hareketi, isyanı)
basur- İyice örtmek (Kİ)	**baśırıv баçырыу E** 1. Üstten ağır bir nesne ile bastırmak, ezdirmek 2. Üstünü iyice kaplamak 3.Saklayıp iyice kapatmak
baş (I) Baş, kafa (BV, CC, DM, Gİ, GT, İM, KF, KFT, Kİ, KK, MG, MS, TA, TZ) **baş (IV)** Başlangıç, ilk (CC, Gİ, İN, MG, RH) **baş (V)** Uç, uç noktası (Gİ, MG)	**baş баш İNS** 1. Baş, kafa 2. Akıl, zihin 3. Herhangi bir şeyin ucu, uç kısmı 4. Nehir ya da yolun başlangıç yeri 5. Yazma eserlerde, kitaplarda başlık 6. Hükmeden, yöneten, idareci, lider
başaḳ Okun ucundaki sivri demir (İM, Kİ)	**başaḳ 2 башаҡ ORDU** Okun başına konulan keskin, sivri uç
başçı Yönetici, başkan (MG)	**başsı башсы TOP / EŞAN** Herhangi bir sosyal sınıf ya da gruba ideolojik olarak önderlik eden kişi
başġa Başka, diğer (Gİ, İM, MS) **başḳa** Başka, diğer (BV, CC, Gİ, İM, İN, KF, MG, RH, TZ)	**başḳa 1 башҡа SIF** Farklı, ayrı, başka **başḳa 2 башҡа B** Farklı, başka, ayrı
başla- (I) Başlamak (BV, CC, Gİ, GT, İM, İN, KF, KFT, Kİ, KK, MG, MS, RH, TA, TZ)	**başlav башлау E** Başlamak, işe girişmek, hayata geçirmek, işleme koymak
başlat- Başlatmak (TZ)	**başlatıv башлатыу E** Başlatmak, hayata geçirtmek, işleme koydurmak
başlıḳ Padişahlık (Kİ)	**başlıḳ 1 башлыҡ MES / EŞAN** Yönetici, idareci, lider
baṭ- 1.Batmak, dalmak (BM, BV, CC, Gİ, GT, İM, KF, Kİ, KK, MG, MS, TZ) 2.(Güneş, ay vb.) batmak (İM, KF, KK, TA) 3. Ortadan kaybolmak (CC)	**batıv батыу E** 1. Batmak, girmek, suyun içine doğru gitmek 2. Gök cisimleri için batmak

Tablo: 2.1. (devam)

bāṭıl *Ar.* Yanlış, batıl (Gİ, GT, İH, İM, KF, KFT, MG, MS)	**batıl батыл AR SIF** 1. Batıl, yalan; boş 2. Amaçsız, gayesiz
batır- **1.** Batırmak (CC, GT) **2.** Gizlemek, saklamak (CC) **3.** Bir şeyi suya daldırmak (İM) **batḳır-** Batırmak (KK) **batur- (I)** Batırmak (BV)	**batırıv батырыу E** Batırmak, bir şeyin sıvı veya yumuşak bir maddenin içine gömülmesine yol açmak, batmasını sağlamak
bav Bağ, ip (CC) **baġ (I)** Bağ, ip (BM, BV, CC, İM, Kİ, MG)	**bav бay GİY** Bağ, kemer
bavursaḳ Sevilen, seven, sevgili, aziz (CC)	**bavırhaḳ 2 бауырhaқ SIF / EŞAN** İnsan canlısı, cana yakın, merhametli, şefkatli
bay Zengin, varlıklı (CC, DM, GT, İM, KFT, Kİ, KK, MG, TA, TZ)	**bay 1 бай SIF / ZIT** Zengin, varlıklı
bay- Zengin olmak (CC, TZ) **bayı-** Zengin olmak (BM, Kİ)	**bayıv 1 байыу E** Zenginleşmek, çok mal ve mülke sahip olmak
bayağı Önceki (GT)	**bayaġı баяғы SIF** Biraz önceki, az evvelki, önceki
bayıt- Zengin etmek (GT)	**bayıtıv байытыу E** Zenginleştirmek, zengin etmek; donatmak
baylıḳ Zenginlik (CC, İM, KFT, KK)	**baylıḳ байлыҡ DEĞ** Zenginlik, varlıklılık
bayov Boya (CC) **boya** Boya (CC, TA) **boyaġ** Boya (İM) **boyav** Boya (TZ)	**buyaḳ буяҡ MOB / EŞAN** Boya **buyav 2 буяу MOB / EŞAN** Boya
bayram Bayram (BM, CC, Gİ, GT, İM, KF, KFT)	**bayram байрам TOP** Bayram
bāzār (I) *Far.* Pazar, pazar yeri (BM, CC, Gİ, GT, İM, KF, KFT, Kİ, KK, MS, TA)	**baźar баҙар FARS TİC** Pazar, çeşitli türden malların satılıp alındığı ticaret yeri
bāzārcı *Far. T.* Pazarcı, ticâretle uğraşan (DM)	**baźarsı баҙарсы MES / EŞAN** Pazarcı

Tablo: 2.1. (devam)

bāzārgān *Far.* Pazarcı, tacir (CC, İM) **bāzergān** *Far.* Tüccar, tacir (TA) **bezirken** *Far.* Bezirgân, tüccar (TZ)	**baźarķan баҙарҡан FARS MES / EŞAN** Pazarcı
ba‘żı *Ar.* Bazı, bir kısım (Gİ, GT, İM, KF, KFT, MG, MS)	**beġzï бәғзе AR ZAM** Bazı, kimi, herhangi
bebek Göz bebeği (GT, TZ)	**bebek 2 бәбәк İNS** 1. Göz kapağında kirpiklerin olduğu kısım, kirpik dibi 2. Göz bebeği
beçik Beşik, taht (TZ) **beşik** Beşik, taht (DM, KK, TA) **bişik (II)** Beşik, taht (GT, Kİ)	**bişïk бишек MOB / EŞAN** 1. Beşik; salıncak 2. Bir şeyin çıktığı yer
beçinçi Beşinci, beşinci sırada (TZ) **beyşinçi** Beşinci, beşinci sırada (KK) **bişinçi** Beşinci (KFT, İN, RH)	**bişïnsï бишенсе SAYI** Beşinci
bed *Far.* Kötü, fena, çirkin (GT)	**bed бәд FARS SIF / EŞAN** Kötü, fena, yaman
bad-baḳt *Far.* Bedbaht (CC) **bed-baḫt** *Far.* Bahtsız, kötü talihli (İM)	**bedbeḫït бәдбәхет FARS SIF** Kahrolmuş, kabahatli, bedbaht
bedel *Ar.* Bedel, karşılık (GT, İM)	**bedel бәдәл AR TİC** 1. Bedel, karşılık olarak verilen para 2. Başka biriyle birlikte hacca gitme
beden *Ar.* Beden, vücut (GT)	**beden бәдән AR İNS / EŞAN** Beden, gövde, vücut
bedene (II) *Ar.* Bıldırcın (DM, KK)	**büźene бүҙәнә YAB / EŞAN** Bıldırcın
bedük Büyük (BV) **beyik** Büyük (CC) **beyük** Büyük (GT, İM) **biyik** Büyük (TZ) **büyük** Büyük (BV, KK, MG, TZ)	**böyök бөйөк SIF** Büyük, yüksek; yüce

Tablo: 2.1. (devam)

beg Bey, reis, efendi, soylu (CC, DM, Gİ, KF, KK, MS, TA) **bey (I)** Bey, reis, efendi, soylu (CC, Kİ, KK, TA) **bi** Bey, reis, efendi, soylu (CC, Kİ, KK, TA) **big** Bey, reis, efendi, soylu (BV, GT, İM, İN, MG) **biy** Bey, reis, efendi, soylu (CC, Kİ, KK, TA)	**bek бәк TOP / EŞAN** Bey, ağa **bĭy бей TOP / EŞAN** 1. Bey, ağa 2. Baş kişi, lider
bek Pek, kuvvetli (CC, GT, Kİ, TA) **berk** Kuvvetli (BV, CC, GT, İM, İN, KFT, Kİ, TZ) **bik** Kuvvetli, sıkı, pek (GT, MG)	**bik 2 бик ZARF** Çok, pek, fazla, gayet
bekā *Ar.* Bakilik, sonsuzluk (GT)	**baḳıy baḳый AR SIF** Sonsuz, ebedi, bâkî
beki Ustura (TZ)	**bekĭ бәке MOB** Ustura; jilet
bekle- (II) Kilitlemek (KK)	**biklev 1 бикләү E** Kilitlemek; kapamak
bel Bel (CC, KF, Kİ) **bel** **1.** Bel (BV, DM, Gİ, GT, İM, İN, KF, KK, MG, RH, TA) **2.** Sırt (KK)	**bil бил İNS** 1. Bel, insan bedeninde göğüsle karın, sırtla kalçalar arasında daralmış bölüm 2**.** Bir şeyin incelen orta kısmı
belā (I) *Ar.* Gam, keder, musibet (Gİ, GT, İM, KF, KFT, RH)	**bele бәлә AR SOYT / EŞAN** 1. Bela, felaket 2. Kavga, dövüş
belā (II) *Far.* Evet, peki (Gİ, KF) **belī** *Far.* Evet (GT, İM, KF, KK)	**beli бәли FARS B** Evet, öyle
bele- Belemek, kundağa sarmak (CC)	**bilev 2 биләү E** Kundaklamak, kundağa sarmak
belin- Aşikâr olmak (Gİ)	**bĭlĭnĭv беленеү E** 1. Bilinmek, sezilmek, hissedilmek 2. Açıklanmak, belirlenmek

Tablo: 2.1. (devam)

belki *Ar. Far.* Belki, olabilir (Gİ, GT, KF, Kİ) **belki** *Ar. T.* Belki, olabilir (İM, KFT, MG) **bilkim** *Ar. T.* Belki (MG)	**belki бəлки AR B** Belki, fakat, ancak **belkĭm бəлкем B / EŞAN** Belki, fakat, ancak
beltek Peltek, kekeme (Kİ) **biltek** Peltek, kekeme (İM) **peltek** Peltek, kekeme (TZ)	**bildek билдəк TOP** Bazı sesleri düzgün çıkaramayan, peltek
belü İlim (Kİ) **bili** İlim (Kİ) **bilgü** Bilgi (Kİ) **bilig** İlim (GT, KF) **bilik (I)** İlim (CC)	**bĭlĭk белек BİL / EŞAN** Okuma ya da tecrübe ile edinilmiş bilgi, bilim
ben (I) Ben (zamir) (Gİ, TA) **men (I)** Ben, şahıs zamiri (BM, BV, CC, DM, Gİ, GT, İM, KF, KFT, Kİ, KK, MG, MS, TA, TZ) **min (I)** Ben (şahıs zamiri) (GT)	**ben бəн ZAM / EŞAN** Ben, I. teklik kişi zamiri **min мин ZAM** Ben, kişi zamiri
ben (II) Vucüttaki siyah nokta (Kİ)	**miñ миң İNS** Vücuttaki ben
benefş(e) *Far.* Menekşe (DM, GT, KFT, RH, TA)	**milevşe миләүшə FARS ÇİÇ** Menekşe
benī *Ar.* … oğulları (GT, KF)	**binĭ бине AR AKR** Bir kimsenin oğlu anlamında kullanılır; ibni
benze- Benzemek (CC, MS, KK, RH, TA)	**binzev бинзəү E TÜ** Benzemek, benzer olmak
ber- Vermek (BM, CC, DM, RH) **bir-** Vermek (BM, BV, CC, DM, Gİ, GT, İH, İM, İN, KF, KFT, Kİ, KK, MG, MS, RH, TA, TZ) **ver-** Vermek (BV, Gİ, KFT) **vir-** Vermek (Gİ, İN, KF, KFT, KK, MS)	**birĭv биреү E** 1. Vermek, tutturmak, sunmak 2. Hakkını vermek, hak ödemek

Tablo: 2.1. (devam)

berāber *Far.* Beraber, birlikte (BV, DM, Gİ, İM, KF, KFT, MG, MS, RH, TZ)	**beraber бəрабəр SIF / EŞAN** Denk, eşit, biribirine denk; beraber, başa baş **bereber бəрəбəр FARS SIF / EŞAN** Denk, eşit, birbirine denk; beraber, başa baş
berāṭ *Ar.* Şaban ayının 15. gecesi (İM)	**berat бəрат AR DİN** Berat kandili
bereket *Ar.* Bereket, bolluk (CC, Gİ, GT, İM, KF)	**bereket 1 бəрəкəт AR DEĞ** Bereket, bolluk, çokluk; fayda, yarar
beri Sonra, -den beri (DM, Gİ, GT, KK, TZ) **birü** Sonra, -den beri (İM)	**birĭ 1 бирe ZARF** Beri, bu tarafa daha yakın **birĭ 2 бирe B / EŞAN** …beri
beril- Verilmek (CC) **biril-** Verilmek (İM, İN) **viril-** Verilmek (Gİ, KF, KFT, MS)	**birĭlĭv бирелеɣ E** 1. Verilmek, eline tutuşturulmak, sunulmak 2. Anlaşılmak 3. Çok arzu etmek, çok heves etmek
beriş- Birine bir şey vermek (CC)	**birĭşĭv 1 бирешеɣ E** Karşılıklı vermek, birlikte vermek; karşılıklı sunmak, birlikte sunmak
berk Kuvvetli (BV, CC, GT, İM, İN, KFT, Kİ, TZ) **bek** Pek, kuvvetli (CCi GT, Kİ, TA) **bik** Kuvvetli, sıkı, pek (GT, MG)	**birĭk бирeк SIF** Sağlam, dayanıklı, dirençli
berk- Sağlamlaştırmak (TZ) **berki-** Sağlamlaşmak, kuvvetlenmek (Kİ)	**birĭgĭv бирегеɣ E** Sağlam olmak, dayanıklı olmak, dirençli olmak
berü Beri, bu taraf (BM, KFT) **biri** Beri, bu taraf (GT, KF, MG) **börü (I)** Beri, bu taraf (KFT)	**birĭ 1 бирe ZARF** Beri, bu tarafa daha yakın **birĭ 2 бирe B / EŞAN** …beri

Tablo: 2.1. (devam)

beş Beş (sayı) (KK) **beyş** Beş (sayı) (KK) **biş** Beş (sayı) (BM, BV, CC, DM, Gİ, GT, İH, İM, İN, KF, KFT, Kİ, MG, MS, RH, TA, TZ)	**biş биш SAYI** 1. Beş (5) 2. Beşlik sistemde en iyi düzeyi gösterir.
beşer *Ar.* İnsan (KF)	**beşer бəшəр AR İNS / EŞAN** İnsan, insanlık
betig Kitap, yazı, mektup (İM) **biti** Kitap, yazı, mektup (Kİ) **bitig** Kitap, yazı, mektup (DM, KK, TA) **bitik (I)** Kitap, yazı, mektup (CC, DM, Kİ, RH, TA, TZ) **bitiv** Yazı, kitap (CC) **bitüv** Yazı, kitap (CC)	**bĭtĭv бетеү DİL** 1. Yazı; belge 2. Muska
bevl *Ar.* İşeme (BV)	**bevĭl бəүел AR İNS / EŞAN** Sidik, idrar
bey- Raksetmek, oynamak (TA) **beyi- (I)** Dans etmek (CC) **biyi- (I)** Dans etmek (CC)	**bĭyĭv 1 бейеү E** 1. Oynamak, dans etmek 2. Yerinde duramadan hareketlenmek 3. Sık sık bir yere inmek
beyān *Ar.* Açıklama, anlatma (BV, DM, Gİ, GT, İM, KF, KFT, MG, İN, RH)	**bayan 2 баян AR DİL / EŞAN** Beyan, bildirme, açıklama **beyan бəян DİL / EŞAN** Beyan, bildirme, açıklama

Tablo: 2.1. (devam)

beyġāmber *Far.* Peygamber (TA) **beyġānber** *Far.* Peygamber (DM) **biyġāmber** *Far.* Peygamber (RH) **payġāmbar** *Far.* Peygamber (CC, TA, TZ) **peyġāmber** *Far.* Peygamber (BM, CC, GT, İM, KFT, KK) **peyġānber** *Far.* Peygamber (KK) **piyġāmber** *Far.* Peygamber (İN)	**beyġember бəйғəмбəр DİN / EŞAN** Peygamber **peyġember пəйғəмбəр FARS DİN / EŞAN** Peygamber
beyin Beyin (İN, TA, TZ) **beyni** Beyin (DM) **mey** Beyin (Kİ) **meyin** Beyin (İM) **meyni** Beyin (KFT) **miyin** Beyin (TZ) **miyni** Beyin (BV)	**mĭyĭ мейе İNS** 1. Beyin 2. Akıl, zeka
beyt (I) Beyit, iki dize (GT)	**beyĭt бəйет AR DİL** 1. Beyit, şiirde iki dizeden oluşan nazım birimi 2. İbret ya da özlem dolu bir olayı anlatan şiirsel hikaye
beyüklik Büyüklük (GT) **büyüklük** Büyüklük (BV)	**böyöklök бөйөклөк KAV** Büyüklük, yükseklik; yücelik
bez (I) Bez, kumaş parçası (TZ) **biz (II)** Bez, kumaş parçası (BV, KFT, TA) **böz (I)** Bez, kumaş parçası (CC, İM, TZ) **büz** Bez, kumaş (TA)	**bes 1 бəс MOB / EŞAN** Bez, ince pamuk bez **beś 3 бəç MOB / EŞAN** Bez, ince pamuk bez **bez бəз AR MOB / EŞAN** Bez, ince pamuk bez

Tablo: 2.1. (devam)

bez- Usanmak, bıkmak (CC, Kİ, MG) **biz-** Usanmak, bıkmak (İM)	**biźĭv биʒeγ E / EŞAN** Bezmek, usanmak, bıkmak
beze- Bezemek, süslemek (Kİ) **bize-** Bezemek, süslemek BV, GT, İM)	**biźev 1 биʒəγ E / EŞAN** Bezemek, süslemek
bezek Süs (Kİ) **bizek** Süs, bezek (İM, MG)	**biźek биʒрəγ GİY** 1. Bezek, süs, ziynet 2. Güzellik, tat veren şey
bezen- Süslenmek (KFT, Kİ, TZ) **bizen-** Süslenmek (GT, İM)	**biźenĭv биʒənеγ E** Bezenmek, süslenmek, güzel hale gelmek
bezgek Sert ateş, sert humma (CC)	**biźgek биʒгəк HAS** Sıtma, malarya
bıç- Biçmek, kesmek (KFT) **bış-** Biçmek, kesmek (KK) **biç-** Biçmek, kesmek (TA)	**bısıv бысыу E** Testere ile kesmek, testere ile biçmek **bĭsĭv 1 бесеγ E** Biçmek, kesmek, kırpmak, kırkmak
bıçaḳ Bıçak, hançer, kama (CC, DM, Gİ, GT, İM, İN, KFT, MG, TZ) **bışaḳ** Bıçak (DM, KK)	**bısaḳ бысақ MOB** Bıçak, kesici alet
bıçılġan Vücutta olan, sulu çatlaklar, mayasıl (İH)	**bısılġı 1 бысылғы HAS / EŞAN** İnsanda parmak, hayvanlarda toynak aralarında nem ve rutubetten oluşan bir hastalık
bıçḳı Bıçkı, testere (CC, DM, GT, TZ) **bıçḳu** Bıçkı, testere (TA) **bışḳı** Bıçkı, testere (KK) **buçḳı** Bıçkı, testere (CC)	**bısḳı бысқы MOB** Testere; ağaç, demir kesmeye yarayan keski
bıyıḳ Bıyık (TA) **mıyıḳ** Bıyık (DM, KK)	**mıyıḳ мыйық İNS / EŞAN** Bıyık

Tablo: 2.1. (devam)

bil- Bilmek (BM, BV, CC, DM, Gİ, GT, İN, KF, KFT, Kİ, KK, MG, MS, RH, TA, TZ)	**bĭlĭv белеү E** 1. Bilmek, bilgi sahibi olmak, malumat sahibi olmak 2. Anlamak, düşünmek, bir şeyin aslına inmek 3. Görüp tanımak, tanış olmak
bildir- Bildirmek, tanıtmak (CC, DM, TZ) **bildür-** Bildirmek, tanıtmak (BV, DM, Gİ, GT, İM, İN, KF, KFT, MG, MS, RH)	**bĭldĭrĭv 1 белдереү E** Bildirmek, haber etmek, açıklamak, haber ulaştırmak
bile İle, birlikte (BM, CC, DM, Gİ, GT, İM, İN, KF, KFT, Kİ, KK, MS, RH, TA, TZ) **bilen** İle, birlikte (GT) **birle** İle, birlikte (BM, BV, CC, DM, Gİ, GT, İH, İM, İN, KF, KFT, Kİ, MG, MS, RH, TZ) **birlen** İle, birlikte (GT)	**bĭlen белән B / EŞAN** İle **ilan илан B** İle **ilen илән B** İle **mĭnen менән B** İle
bile- Bileyilemek, eğelemek, keskinleştirmek (GT, TZ)	**bĭlev 1 беләү E** Bilemek, bileyip keskinlemek
bilegi Bileği, bileği taşı (DM) **bilegü** Bileği, bileği taşı (DM) **bilev** Bileği taşı (CC) **bilevi** Bileği taşı (Kİ) **bilevü** Bileği taşı (Kİ, TA)	**bĭlev 2 беләү MOB / EŞAN** Biley taşı
bilek Bilek, kol (BV, Gİ, GT, İM, İN, KF, Kİ, KK, MG, TA, TZ) **bölek (II)** Bilek (BV)	**bĭlek беләк İNS** Bilek, dirsek
bilevüle- Bileyilemek, eğelemek, keskinleştirmek (TA)	**bĭlevlev беләүләү E** Biley taşı ile keskinlemek, bilemek
bilezik Bilezik (DM, Gİ, Kİ) **bilezük** Bilezik (DM, İM, KF, KFT, KK, TA, TZ)	**bĭleźĭk беләҙек GİY / EŞAN** Bilezik **bĭźelĭk беҙәлек GİY / EŞAN** Bilezik

Tablo: 2.1. (devam)

bilgili (I) Bilgili (TZ)	**bĭlĭklĭ белекле SIF / EŞAN** Bilime sahip, bilgili
bilil- Bilinmek (TZ) **bilin-** Bilinmek (BV, CC, Gİ, İM, KF, KFT, MS, RH)	**bĭlĭnĭv беленеү E** 1. Bilinmek, sezilmek, hissedilmek 2. Açıklanmak, belirlenmek
billah *Ar.* Billâhi, yemin sözü (GT, İM, KFT)	**billehi биллəhи AR B** Bir şeylerin doğruluğuna inandırmak için söylenir, billahi
bin Bin (sayı) (BM) **biñ** Bin (sayı) (Gİ, KF) **min (II)** Bin (sayı) (BV, CC, DM, GT, İM, KFT, MG, TA, TZ) **biñ** Bin (sayı) (BV, CC, GT, İM, KFT, MG, TZ)	**mĭñ мең SAYI** Bin (1000)
bin- Binmek (KFT) **min-** Binmek (BV, CC, DM, GT, İN, KFT, Kİ, KK, MG, RH, TA, TZ)	**mĭnĭv менеү E** Binmek, çıkmak
binā *Ar.* Bina, yapı (GT, İM, KF)	**bina бина AR İNŞA** Bina, yapı
bir Bir (sayı) (BM, BV, CC, DM, Gİ, GT, İH, İM, İN, KF, KFT, Kİ, KK, MG, MS, RH, TA, TZ)	**bĭr бер SAYI** Bir (1)
birer **1.** Birer, bir bir (CC, İM, KK) **2.** Ara sıra (MG)	**bĭrer берəр SAYI** Birer, bire denk
birge Birlikte (BV, CC, GT, MG)	**bĭrge бергə ZARF / EŞAN** Birlikte, ayrı olmayarak, beraber Aynı zamanda
birik- Birikmek, bir araya gelmek, toplanmak (CC, TZ)	**bĭrĭgĭv берегеү E / EŞAN** Birikmek, bir yere toplanmak, birleşmek **bĭrkĭv беркеү E / EŞAN** Birikmek, bir yere toplanmak, birleşmek
biriktir- Toplamak, bağlamak, birleştirmek (CC) **birükdür-** Toplamak, bağlamak, birleştirmek (Kİ)	**bĭrĭktĭrĭv беректереү E** Biriktirmek, birleştirmek, bir yere toplatmak

Tablo: 2.1. (devam)

birinçi Birinci (RH) **biringı** İlk, birinci (KK)	**bĭrĭnsĭ беренсе SAYI** 1. Birinci, ilk 2. En güzel, en öndeki 3. Bir biri ardına yiyilen üç türlü yemekten ilki (genellikle çorba)
biriş- Birbirine bir şey vermek (İM, Kİ)	**birĭşĭv 1 бирешеү E** Karşılıklı vermek, birlikte vermek; karşılıklı sunmak, birlikte sunmak
birlik Birlik (CC, Gİ, İM, MS)	**bĭrlĭk 1 берлек KAV** Birlik, bütünlük
bismillāh *Ar.* "Allah'ın adıyla" anlamında bir söz (Gİ, İM, KF)	**bismilla бисмилла AR DİN** Bismillah
biş- Pişmek (BM, BV, CC, DM, GT, KFT, Kİ, İM, KK, TA) **piş-** Pişmek (KK)	**bĭşĭv 1 бешеү E** Pişmek, olmak, olgun hale gelmek, pişmiş hale gelmek
bişir- Olgunlaştırmak, pişirmek (CC, İM, Kİ, KK) **bişür-** Olgunlaştırmak, pişirmek (BM, BV, CC, İM, KFT, RH) **büşür-** Olgunlaştırmak, pişirmek (TA)	**bĭşĭrĭv бешереү E** 1. Pişirmek, yemek hazırlamak, kaynatmak 2. El ya da ayağı yakmak, pişirmek 3. Kızdırmak, ısıtmak
bişiril- Pişirilmek (İM)	**bĭşĭrĭlĭv бешерелеү E** Pişirilmek, pişmiş hale getirilmek
bit Bit (BV, CC, DM, Gİ, İM, KF, Kİ, TA, TZ)	**bĭt бет BÖC / EŞAN** Bit
bit- (II) Bitmek, sona ermek (DM, Gİ, GT, KF, MG, TZ)	**bötöv бөтөү E** 1. Bitmek, tamam olmak 2. Yok olmak, tükenmek 3. Sınırlanmak, durdurulmak 4. Dağıtılmak, yok edilmek 5. İşe yaramaz hale gelmek
bitir- Bitirmeki sona erdirmek (CC) **bitür-** Bitirmek, sona erdirmek (BV, Gİ, KF, MG, TA) **bütür-** Bitirmek, sona erdirmek (TA)	**bötöröv 1 бөтөрөү E** 1. Bitirmek, tamamlamak 2. Azalta azalta yok etmek, tüketmek 3. Sınır koymak, durdurmak 4. Dağıtmak, yok etmek 5. Faydasız hale getirmek, işe yaramaz hale getirmek
bitiş (II) Yaratılış (GT, MG)	**bötmöş бөтмөш SOYT / EŞAN** Karakter, huy, tabiat, yaratılış

Tablo: 2.1. (devam)

bitle- **1.** Bit olup olmadığını araştırmak, bitini temizlemek (BM, Kİ, TZ) **2.** Bitlenmek (TA)	**bĭtlev бетлəγ E** Bitli olmak, bitliye dönmek
bitün Bütün (Kİ) **bütün** **1.** Bütün, tam (BV, CC, İM, TA, TZ) **2.** Sahih, sağlam (Kİ)	**bötön бөтөн SIF** 1. Bütün, tam, bölünmemiş 2. Yıpranmamış, eskimemiş 3. Muhtaç olmayan, ihtiyaç duymayan
biz (I) Biz (zamir) (BM, BV, CC, DM, Gİ, GT, İM, İN, KF, KFT, Kİ, KK, MG, MS, TA, TZ) **miz** Biz, şahıs zamiri (Kİ, KK)	**bĭź 1 беş ZAM** Biz
biz (III) Biz, deri dikmekte kullanılan alet (CC, DM)	**bĭź 2 беş MOB** Katı bir şeyi dikerken iğne geçirecek yeri delmek için kullanılan, çelikten yapılmış, sivri uçlu ve ağaç saplı araç, tığ; biz
bizgek Soğut sıtma (Kİ)	**biźgek биşгəк HAS** Sıtma, malarya
bizert- Usandırmak, bıktırmak (İM)	**biźretĭv биşрəтеγ E / EŞAN** Bıktırmak, bezdirmek, usandırmak; canını sıkmak
bo- Boğmak (Kİ, TZ) **boġ-** Boğmak (İM, İN, KFT, Kİ, KK, TA, TZ) **buv-** Boğmak (CC)	**bıvıv бıуıу E** 1. Boğmak, nefes almasına mani olmak 2. Kısmak, sıkmak, ezmek 3. Tehdit etmek
boday Buğday (CC) **boġday** Buğday (CC, GT, Kİ) **buday** Buğday (İH) **budı** Buğday (TA) **buġdan** Buğday (TZ) **buġday** Buğday (BM, BV, DM, Gİ, İM, KF, KFT, TA, TZ) **buyday** Buğday (Kİ, TZ)	**boyźay бойşай MEY** 1. Buğday bitkisi 2. Buğday tanesi

Tablo: 2.1. (devam)

boġa (II) Boğa, erkek tohumluk hayvan (CC, Kİ, KK, TA, TZ) **buġa (I)** Boğa, erkek tohumluk hayvan (CC, Kİ, KK, TA, TZ)	**boġa боға EVC** Damızlık öküz, boğa
boġaġ Boğaz (Kİ) **boġar** Boğaz (TZ) **boġaz** Boğaz (BV, DM, Gİ, GT, KF, Kİ, KK, RH, TA, TZ) **boġuz** Boğaz (BV, İM) **bovaz** Boğaz (TZ)	**boġaz боғаз İNS** 1. Boğaz 2. İki deniz ya da suyu birleştiren dar yer
boġaġı Kuşun kursağı, midesi (BM)	**boġaķ боғаҡ YAB / EŞAN** Kuş kursağının ilk kısmı
boġardaķ Yutak (KK)	**boġarlaķ боғарлаҡ İNS / EŞAN** Soluk borusunun boğazdan aşağı olan kısmı
boġazla- Boğazlamak, boğazından kesmek (Gİ, KF, KFT, Kİ, KK, TA) **boġuzla-** Boğazlamak, boğazından kesmek (BV, İM, TZ) **bovuzla-** Boğazlamak, boğazından kesmek (TZ)	**boġazlav боғазлау E** Boğazlamak, boğazını ısırmak, boğazını sıkmak
boġra Hörgüçlü erkek deve (TA) **buġra** Hörgüçlü erkek deve (BM, Kİ)	**bura 2 бура EVC** Büyük erkek deve, buğra
boġul- Boğulmak (CC)	**bıvılıv быуылыу E** Boğulmak, sıkılmak, kısılmak; kilitlenmek
boġun Mafsal, ek yeri, parmak boğumu (BV, İH, İM, İN, KFT, MG, TA, TZ) **bovun** Mafsal, ek yeri, parmak boğumu (TZ)	**bıvın 1 быуын İNS** Eklem yeri, boğum
boġurdaķ Boğaz deliği, gırtlak (İM)	**boġarlaķ боғарлаҡ İNS / EŞAN** Soluk borusunun boğazdan aşağı olan kısmı
bol Çok, geniş (Kİ, TA)	**mul 1 мул SIF** Bol, fazla, çok

Tablo: 2.1. (devam)

bol- (I) Olmak, meydana gelmek (BV, CC, DM, GT, İM, İN, Kİ, KK, MG, MS, RH, TA, TZ)	**bulıv булыу E** 1. Olmak, meydana gelmek 2. Denk olmak, tam olmak, gelip çıkmak 3. Var olmak, yaşamak 4. Tamamlanmak, hazırlanmak 5. Ana yardımcı fiil "imek" görevinde kullanılır. 6. …gibi görünmek 7. "–ası bul-" gereklilik, zorunluluk 8. Datif (yönelme) ekiyle birlikte kullanıldığında; birinin mülkiyetine geçmek
bolın- Olunmak (İM, MG) **bolun-** Olunmak (MG) **olun-** Olunmak (Gİ, KF)	**bulınıv булыныу E** 1. Bir şeyle meşgul olmak, bir iş sürdürmek 2. Olunmak
bolluḳ Bolluk, zenginlik (BM)	**mullıḳ муллыҡ DEĞ** Bolluk, zenginlik
boluş Yardım (CC)	**bulış булыш SOYT / EŞAN** Yardım, destek
boluş- Yardım etmek, yardımlaşmak (CC, Kİ, TA)	**bulışıv булышыу E** 1. Birlikte bir işle uğraşmak, birlikte ya da karşılıklı bir işi sürdürmek, bir işe dalıp gitmek 2. Yardımlaşmak, yardım etmek
bor (I) Kireç, alçı (BM, Kİ)	**bur 1 бур MAD / EŞAN** Beyaz renkteki yumuşak taş; kireç; tebeşir
borç Borç (BM, CC, DM, GT, İM, KF, KFT) **borş** Borç (TZ)	**burıs бурыс SOYT** 1. Görev, vazife 2. Amaç, maksat, hedef 3. Borç (para); ödünç
borġı Boru (DM) **borġu** Boru (İM) **borı** Boru (TZ) **burġa** Boru (BM, TZ) **burġı** Boru (Kİ, TZ)	**borġo 1 борғо SAN / EŞAN** Boru, borazan; piyade borusu
borsuḳ Porsuk (BM, Kİ)	**burhıḳ бурһыҡ YAB** Porsuk
bosaġa Kapı eşiği (İM)	**buṡaġa буҫаға EV** Kapı eşiği

Tablo: 2.1. (devam)

bostān Bahçe (CC)	**bostan бостан FARS TAR / EŞAN** Bostan, bahçe
boş (I) Boş (BV, CC, DM, GT, İH, İM, İN, KFT, Kİ, MG, RH, TA, TZ) **boş (II)** Kocasından ayrılan kadın, boşanmış (Kİ, TA)	**buş 1 буш SIF** 1. Boş, içinde bir şey olmayan 2. İşsiz, bir işle meşgul olmayan 3. Serbest, hareketi kısıtlanmamış 4. Özgür, hür 5. Bedava, beleş, parasız 6. Düşüncesiz, ahmak 7. Ciddi olmayan, gayri ciddi 8. Asılsız, temelsiz; önemi olmayan, önemsiz
boşad- Serbest bırakmak, bağışlamak (KFT) **boşat- (II)** Serbest bırakmak, bağışlamak (CC)	**buşatıv 1 бушатыу E** 1. Boşaltmak, tahliye etmek; yükünü azaltmak 2. İşten almak, işten mahrum etmek, boşa çıkarmak 3. Azletmek, görevden almak **buşatıv 2 бушатыу E** Sıkı, sert bir durumdan boşa çıkmak; yumuşatmak
boşat- (I) **1.** Boşaltmak, tahliye etmek (CC, KK, TZ) **2.** Elden çıkarmak (CC) **3.** Ayrılmak (MG)	**buşatıv 1 бушатыу E** 1. Boşaltmak, tahliye etmek; yükünü azaltmak 2. İşten almak, işten mahrum etmek, boşa çıkarmak 3. Azletmek, görevden almak **buşatıv 2 бушатыу E** Sıkı, sert bir durumdan boşa çıkmak; yumuşatmak
bota Deve yavrusu (İM, KK, TZ)	**buta 1 бута EVC** 1. Deve yavrusu 2. Deve yavrusunun tüyünden yapılmış
boy (I) Boy, endam (BM, BV, CC, GT, İM, KFT, Kİ, MG, TA) **boyı** Boy, endam (TA) **boyu** Boy, endam (TZ)	**buy буй İNS** 1. Boy, uzunluk 2. Yükseklik 3. Uzunca çizilen çizgi 4. Uzunca çekilen bir sıra, dizi 5. Uzunca çekilmiş
boya- Boyamak (BM, CC, DM, GT, İM, KFT, TA, TZ)	**buyav 1 буяу E** Boyamak, boya ile kaplamak
boyaçı Boyacı (TA)	**buyası буясы MES** Boyacı
boyat- Boyatmak, boyama işini yaptırmak (TZ)	**buyatıv буятыу E** Boyatmak; boya ile kaplatmak

Tablo: 2.1. (devam)

boyın Boyun (CC) **boynı** Boyun (DM) **boyun** Boyun (BV, CC, Gİ, GT, İM, İN, KF, KFT, Kİ, MG, MS, TA)	**muyın муйын İNS** 1. Boyun 2. Kap kacağın ağzı ile gövdesi arasındaki ince kısım 3. Berzah, dar dil, kıstak (İki karayı birleştiren, iki yanı su, dar kara parçası) ***döye muyını*:** 1. Bir tür bezek 2. Devenin boyun derisinden yapılan kap
boynuz Boynuz (BM, DM, Gİ, KF, Kİ, TA, TZ) **moynuz** Boynuz (İN) **muñuz** Boynuz (İM) **muynuz (I)** Boynuz (İH, KFT) **muyuz** Boynuz (Kİ, TZ) **müñüz** Boynuz (BV) **müz** Boynuz (CC)	**mögöź мөгөз YAB / EŞAN** Boynuz ***mögöź sıġar*-:** Lüzumsuz bir şey çıkarmak; mani çıkarmak; bahane uydurmak **möyöź мөйөз YAB / EŞAN** Boynuz
boyunduruḳ Boyunduruk (TA)	**boyondoroḳ бойондороқ HÜK** Bağlılık, boyunduruk
boz Boz, beyaz (KFT, KK, RH, TA, TZ)	**buź 1 буз RENK** Boz, gri
boz- (I) Bozmak, tahrip etmek (BM, Gİ, İM, KF, Kİ, KK, TZ) **buz- (I)** Bozmak, tahrip etmek, yağmalamak (CC, GT)	**boźov боzоу E** Bozmak, dağıtmak, berbat etmek; işlevsiz hale getirmek
boza Darı, buğday veya arpadan yapılan bir içki (DM, KFT, Kİ, KK, TA)	**buźa буза BES** Boza
bozıl- Bozulmak (KFT) **bozul-** Bozulmak (Gİ, İM, KF, KFT, Kİ, MS, TZ)	**boźolov боzолоу E** Bozulmak, berbat olmak, dağılmak; işe yaramaz hale gelmek
bozuḳ Bozuk, bozulmuş, aslî özelliğini yitirmiş (Kİ)	**boźoḳ боzоқ SIF** 1. Bozuk, arızalı, faydasız hale gelmiş 2. Hastalanmış , çürümüş 3. Yağmurlu, soğuk (gün için) 4. Kötü, fena, çirkin

Tablo: 2.1. (devam)

bozuş- Bozuşmak, karşı karşıya gelmek (İM)	**boźoşov боҗошоу E** Bozuşmak, birlikte ya da karşılıklı dağıtmak, işlevsiz hale getirmek
bögey- Boyun eğmek, itaat etmek (CC)	**baġıv 2 бағыу E** İtaat etmek, boyun eğmek
bögrek Böbrek (BV, TA, TZ) **börek (I)** Böbrek (KK, TZ) **bügrük** Böbrek (DM) **bükrek** Böbrek (Kİ)	**böyrek 2 бөйрәк İNS / EŞAN** Böbrek
bölek (I) Bölük, bölünmüş (İM, MG, TZ)	**bülek 2 бүләк İNŞA** Bölüm, bölme, bölük; parça **bülĭk бүлек İNŞA / EŞAN** 1. Bölme, bölüm, bölük; parça 2. İdari ya da sosyal çevre 3. Askerî bölük **bülke бүлкә İNŞA / EŞAN** Bölüm, bölme, bölük; parça
bölük Bölük, topluluk (Kİ, İN, TZ)	**bülĭk бүлек İNŞA / EŞAN** 1. Bölme, bölüm, bölük; parça 2. İdari ya da sosyal çevre 3. Askerî bölük
bölüş- (I) Bölüşmek, paylaşmak (KFT) **bölüş- (II)** Yardımlaşmak (TA)	**bülĭşĭv бүлешеү E** 1. Bölüşmek, birlikte ya da karşılıklı bölmek, ayırmak 2. Paylaşmak, bir duygu ya da durumu bölüşmek
börçi Börkçü, şapkacı (CC)	**bürĭksĭ бүрексе MES** Börk diken kişi
böri Kurt (CC, GT, İM, KFT, KK, TZ) **börü (II)** Kurt (BM, CC, Kİ, TA)	**bürĭ бүре YAB** 1. Kurt 2. Kurt derisinden dikilmiş 3. Fena kişi için söylenir.
börk Börk, başlık, şapka (GT, İM, TZ)	**bürĭk бүрек GİY** 1. Börk 2. Bazı kuşların tepesindeki ibik
böyle Böyle, bu şekilde (GT, İN)	**böyle бөйлә TÜ ZARF** Böyle, şöyle
burav Burgu (CC, TZ)	**bırav бырау MOB** Delgi, matkap, burgu
brun Burun (CC) **burun (I)** Burun (CC, DM, GT, İH, İM, İN, KF, Kİ, KK, MG, TA, TZ)	**moron морон İNS** 1. Burun 2. Kapkacağın sıvı şeyleri akıtmak için kullanılan kısmı ***küź morono / ķatı moron*:** Domuz

Tablo: 2.1. (devam)

bu Bu (sıfat ve zamir) (BM, BV, CC, DM, Gİ, GT, İM, İN, KF, KFT, Kİ, MG, MS, RH, TA, TZ)	**bıl был ZAM** Bu
bud But (Gİ, KF, KFT, RH) **but** But (BV, CC, Kİ, MG, RH, TZ) **buṭ** But (DM, KK, TA)	**bot 1 бот İNS** Ayağın topuktan yukarı kısmı, but
buda- Budamak (Kİ, TZ)	**botav 1 ботау E** Budamak, budaklarını, dallarını temizlemek
budaġ Budak, ağaç dalı (İH) **budaḳ** Budak, ağaç dalı (DM, KFT, Kİ, TZ) **butaġ** Budak, ağaç dalı (KK) **butaḳ** Budak, ağaç dalı (BM, BV, CC, İH, Kİ, MG, TA, TZ)	**botaḳ ботақ AĞAÇ** Dal, budak
buġav Kaçmaması için hayvanların ayağına takılan zincir, demir köstek (DM) **buġavı** Kaçmaması için hayvanların ayağına takılan zincir, demir köstek (TZ) **buḳağı** Bukağı, zincir (TZ) **buḳavuv** Bukağı, zincir (Kİ) **buvavı** Bukağı, kaçmaması için hayvanların ayağına takılan zincir, demir köstek (TZ)	**bıġav бығау MOB** Tutsak veya suçlulara takılan kelepçe, pranga
buḳağula- Bağlamak, zincirlemek (BV)	**bıġavlav бығаулау E** Kelepçelemek, prangalamak
bul *Far.* En küçük para, altın ve gümüş olmayan para (DM) **pūl** *Far.* En küçük para (TZ)	**pul пул TİC / EŞAN** Para
bular Bunlar (BM) **bunlar** Bunlar (KF, KK, MS, TA)	**bılar** Bunlar

Tablo: 2.1. (devam)

buġla- Bulamak, karıştırmak (Kİ) **bula- (I)** Bulamak, karıştırmak (Kİ) **bulġa-** **1.** Bulamak, karıştırmak (BA, İM, Kİ) **2.** Sıkmak, üzmek, bulandırmak (CC)	**bolav болау E / EŞAN** Karışmak, kargaşa olmak, düzensizleşmek
bulamaç Bulamaç, un çorbası (DM, TZ) **bulġamaç** Bulamaç, un çorbası (BM, Kİ)	**bılamıḳ быламыҡ BES / EŞAN** Bulamaç, lapa **bolamıḳ боламыҡ BES / EŞAN** Bulamaç, lapa **bolamsay боламсай BES / EŞAN** Bulamaç, lapa
bulanaḳ Bulanık (TZ) **bulanuḳ** Bulanık (TZ) **bulġaḳ** **1.** Bulanık (TZ) **2.** Kargaşa, alt üst olma (CC) **bulġanaḳ** Bulanık (İM) **bulġanıḳ** Bulanık (TZ) **bulġanuḳ** Bulanık (BV)	**bolġansıḳ болғансыҡ SIF** 1. Bulanık, çamur karışmış, pislik karışmış, milli 2. Düzensiz, nizamsız 3. Şikayetli, huzursuz
bulay Bu şekilde, bunun gibi (MG)	**bılay былай ZARF** 1. Böyle, bu şekilde 2. Bu tarafa, bu yöne 3. Alışıldık şekilde, eski
bulan- Üzülmek, bulanmak (TZ) **bulġan-** Üzülмek, bulanmak (CC, İM, TZ)	**bolġanıv болғаныу E** 1. Bulanmak, bulanık olmak; karışmak 2. Karar verememek
bulġandur- Bulandırmak (Kİ)	**bolġandırıv болғандырыу E** Altını üstüne getirmek, alt üst etmek, karıştırmak
bulıṭ Bulut (TA) **bulut** Bulut (BM, CC, DM, Gİ, GT, İM, KF, Kİ, TZ)	**bolot 1 болот DÜN** Bulut

Tablo: 2.1. (devam)

buluş- (I) Yardım etmek, taziye ve teselli etmek (TZ)	**bolaşıv болашыу E** 1. Yardım etmek, yardımlaşmak 2. Çekişmek, dalaşmak **bulışıv булышыу E** 1. Birlikte bir işle uğraşmak, birlikte ya da karşılıklı bir işi sürdürmek, bir işe dalıp gitmek 2. Yardımlaşmak, yardım etmek
bulutlan- Bulutlanmak (TZ)	**bolotlanıv болотланыу E** Bulutlanmak, bulutla kaplanmak
bun (II) Eklem yeri (KK)	**bıvın 1 быуын İNS** Eklem yeri, boğum
bur- (I) **1.** Burmak, bükmek (BM, CC, GT, KK, MG) **2.** Eğirmek, ip bükmek (Kİ, KK, TA, TZ) **3.** Örmek (Kİ)	**borov 1 бороу E** 1. Burmak, dürmek, sarmak 2. Burkmak, incitmek 3. Dolamak, çevrelemek
burbayı İncik kemiğinin yukarı kısmı, aşık kemiğinin aşağı kısmı (BV)	**burbay бурбай İNS** Baldır, baldır kası
burç Karabiber (BM, CC, DM, Kİ, TA)	**boros борос RUS MEY** 1. Biber 2. Toz biber, pul biber
burçaḳ (I) Dolu, yağmur (CC, Kİ, TA)	**borsaḳ 2 борсаҡ DÜN** Dolu (buz şeklinde yağan yağış)
burġan Kasırga, boran (TZ)	**buran буран DÜN** 1. Karlı fırtına, boran 2. Büyük kavga, dövüş
burġu Boru (müzik aleti)	**borġo 1 борғо SAN / EŞAN** Boru, borazan; piyade borusu
burul- Kıvrılmak, halkalanmak (CC, MG)	**borolov боролоу E** 1. Burulmak, bürülmek, sarılmak 2. Başı, bedeni çevirmek
burun (II) Önce, evvel (BM, BV, CC, Gİ, GT, İM, İN, KF, KFT, Kİ, KK, MG, MS, RH, TA, TZ)	**boron борон ZARF** 1. En ilk, en önce; evvel 2. İlkin, evvelce ***kön boron*:** Vaktinden önce, gününden önce
burundaḳ Gem, yular, binek hayvanlarının burnuna takılan şey (BM, CC, DM, GT, İM, İN, KF, KFT, Kİ, MS, RH, TZ) **burunduḳ** Gem, yular, binek hayvanlarının burnuna takılan şey (Kİ, TA, TZ)	**morondoḳ 1 морондоҡ MOB** 1. Isırmasın diye bazı hayvanların ağızlarına takılan ağızlık 2. Annesini emmesini engellemek için bazı hayvanların memesine takılan aparat

Tablo: 2.1. (devam)

burunġı Birinci, ilk (CC) **burunḳı** Birinci, ilk (BV)	**boronġo боронғо SIF** 1. Eski, evvelki 2. Eski olan, eskimiş, yaşlı, kadim
buruş- Buruşmak (CC, TZ)	**böröşöv бөрөшөү E** Büzüşmek, buruşmak; kırışmak
bustān *Far.* Bostan (BV, GT, İM, KFT, TA)	**bostan бостан FARS TAR / EŞAN** Bostan, bahçe
buşmān *Far.* Pişman (KFT, TZ) **pīşmān** *Far.* Pişman (İM)	**peşiman пәшиман FARS TOP** Kaygılanan kişi, pişman kimse
butḳa Pirinçle pişmiş süt, sütlâç (TZ)	**butḳa бутқа BES** İri bulgurdan yapılan içerisine süt, üzüm, havuç veya et de konulan bir pilav
buvun Boğum (CC)	**bıvın 1 быуын İNS** Eklem yeri, boğum
buy- (II) Dans etmek (Kİ)	**bĭyĭv 1 бейеү E** 1. Oynamak, dans etmek 2. Yerinde duramadan hareketlenmek 3. Sık sık bir yere inmek
buyruḳ Emir, buyruk, hüküm (BM, BV, DM, Gİ, GT, İM, İN, KF, KFT, Kİ, KK, MG, MS, TA) **buyuruḫ** Emir, buyruk, hüküm (CC) **buyuruḳ** Emir, buyruk, hüküm (CC)	**boyoroḳ бойороқ HÜK** Buyruk, emir, ferman
buyur- Buyurmak, emretmek (BM, CC, Gİ, GT, İM, İN, KFT, Kİ, KK, MG, MS, TA, TZ)	**boyorov бойороу E** Buyurmak, emir vermek, ferman vermek, buyruk vermek
buz Buz (BM, BV, CC, DM, İM, KFT, Kİ, KK, TA, TZ)	**boź боҙ DÜN** Donmuş su, buz

Tablo: 2.1. (devam)

buzağı Buzağı, dana (BM, DM, İM, KFT, Kİ, TA) **buzaḳu** Buzağı, dana (KFT) **buzav** Buzağı, dana (CC, Kİ) **buzavu** Buzağı, dana (CC) **buzov** Buzağı, dana (CC)	**bıźav бызay EVC / EŞAN** Buzağı
buzlan- Buzlanmak, buz tutmak (GT)	**boźlanıv боҙланыу E** Buzlanmak, buz ile kaplanmak
büge- Suyu kapatmak (İH)	**bügev 1 бүгәү E** Kesmek, engellemek, mani olmak
bügri Kambur (TZ) **bükri** Kambur (TZ) **Bükrü** Kambur (Kİ)	**bökrö бөкрө SIF / EŞAN** Kambur, kamburu çıkmış; bükülmüş, eğri
bügül- Eğilmek, bükülmek, kıvrılmak (CC) **bükel-** **1.** Secde etmek (Kİ) **2.** Eğilmek, bükülmek (Kİ) **bükül-** Bükülmek, eğilmek, kıvrılmak (İM, MG)	**bögölöv бөгөләү E** Bükülmek, eğilmek, kıvrılmak
bük- Bükmek, eğmek (BM, BV, CC, Gİ, İN, KF, KK, MG, TA, TZ)	**bögöv бөгөү E** 1. Bükmek, eğmek 2. Bükerek dükmek 3. Boyun eğmeye mecbur etmek 4. Aşırı davranmak
bükrey- Kamburlaşmak (TZ)	**bökreyĭv бөкрәйеү E / EŞAN** Kamburlaşmak, kamburu çıkmak
bükün Büküm, büküm yeri (İM)	**bögöm бөгөм DÜN** Büklüm, kıvrım, büküm
bülbül *Far.* Bülbül (CC, GT)	**bılbıl былбыл FARS YAB / EŞAN** Bülbül
bür Gonca, tomurcuk (CC)	**börö бөрө BİT** Tomur, tomurcuk

Tablo: 2.1. (devam)

bürçe Bit, pire (BM, CC, İH, İM, KF, Kİ, TA) **büre** Bit, pire (BM, İH, TA) **bürşe** Bit, pire (DM) **pürşe (I)** Pire (TZ)	**börse бөрсә BÖC** 1. Pire 2. Küçük boylu kişi için söylenir.
bürgü Burgu (TZ)	**borġo 2 борғо MOB** Matkap, burgu
bürlen- Tomurcuklanmak, açılmak (DM) **börlen-** Tomurcuklanmak, açılmak (CC)	**böröleñv бөрөләнеү E** 1. Tomurlamak, tomurcuklanmak; yaprak olmadan önce baş vermek 2. Peyda olunmak, hasıl olunmak; yaratılmak
bürünçek Kadınların baş örtüsü, peçe (TA) **bürünçük** Kadınların baş örtüsü, peçe (TA)	**börkensĭk бөркәнсек GİY** 1. Kadınların yüzünü de kapatan baş örtüsü, peçe, nikap 2. Cenaze gömülürken yüzüne örtülen örtü 3. Anne karnındaki çocuğun etrafında bulunan zar
bütege Kuş cinsi hayvanların kursağındaki taşlık (TZ)	**bütege 2 бүтәгә YAB / EŞAN** Hayvanların kursağı, midesi
cāfī *Ar.* Cefa eden, zalim (GT)	**jafi жафи AR SIF** Katı yürekli, merhametsiz, acımasız
cāh *Ar.* Mevki, makam, itibar (GT)	**jah жah FARS HÜK / EŞAN** Derece, rütbe, makam
cāhil *Ar.* Bilgisiz (BV, Gİ, GT, İM, KF, KFT, RH)	**jahil жаһил AR SIF / EŞAN** Cahil, bilgisiz **yahil яһил AR SIF / EŞAN** 1. Fena, hiç bir işe y1.aramaz; kötü 2. Cahil, okumamış **yehĭl йәһел AR KAV** Cahillik, akılsızlık
cāhiliyyet (I) *Ar.* Cahillik, bilgisizlik (İM)	**jahiliye жаһилиә AR DEĞ** Bilgisizlik, akılsızlık, cahillik **yahelet яһәләт AR DEĞ** 1.Art niyetlilik, kötülük 2.Cahillik, cehalet **yehalet йәһаләт AR SIF** Bilgisiz, cahil
cāhillik *Ar. T.* Bilgisizlik, cehalet (GT)	**yahillıķ яһиллыҡ DEĞ** 1. Fenalık, kötülük, işe yaramazlık 2. Cahillik

Tablo: 2.1. (devam)

caḥīm Cehennem (İM)	**yehennem йəһəннəм AR DİN / EŞAN** 1. Cehennem, tamu 2. Eziyet ve sıkıntı dolu yaşam
cāmçe *Far.* Küçük bardak (TA) **cemşe** Küçük bardak (TA)	**sümĭs сүмес MOB / EŞAN** Kepçe, çömçe
cāmi' (I) Namaz kılınan yer, cami (Gİ, GT, İM, KF)	**yamiġ ямиғ AR ŞEH** Cami
cāmi' (II) *Ar.* Toplayan, toplayıcı (İM)	**jemiġ җəмиғ AR SIF** Cemi, toplu, toplam, bütün **yemġĭ йəмғе AR DÜŞ** Toplanma, bir araya gelme, birleşme **yemiġ йəмиғ AR ZAM** Bütün, hepsi, cem'i
cān *Far.* Can, ruh (CC, DM, Gİ, GT, İM, İN MG, TZ)	**yen йэн FARS SOYT** 1. Can; gönül 2. İnsanın tabiatı, yaratılışı 3. En yakın, dost
cānān *Far.* Sevgili (GT)	**janan жанан DÜŞ** Sevgili, canan, yar
cānāvār *Far.* **1.** Canavar, vahşî hayvan (CC, DM, İM, KK) **2.** Canlı, canlı hayvan (GT, KFT)	**yanvar январ FARS YAB** 1. Yabani hayvan, vahşi hayvan 2. Kötü huylu, vahşi (hayvan için)
cānib *Ar.* Taraf, cihet (GT)	**janib жаниб AR DÜN / EŞAN** Taraf, yön **yanib яниб AR DÜN** Etraf, taraf, yan **yenĭp йэнеп AR DÜN** Bir kenar, taraf
cānlu *Far. T.* Canlı, diri (KFT)	**yenlĭ йэнле SIF** 1. Canlı, diri 2. Tasvirli, sembollü 3. Hareketli, yerinde durmaz
cānsız Ölü (İM)	**yenһĭź йэнһеҙ SIF / EŞAN** 1. Cansız, hareketsiz 2. Hayvan ya da bitkiler dünyasından olmayan 3. Coşkusuz, neşesiz
cāsūs *Ar.* Ajan, casus (GT)	**jasus жасус AR HÜK** Casus **yasus ясус AR ORDU** Casus, ajan

Tablo: 2.1. (devam)

cāyiz *Ar.* Olabilir, uygun (Gİ, İM, KF, KFT, MG, MS)	**jeiz жәиз AR SIF** Mümkün olan, faydalı, uygun, caiz
cebel *Ar.* Dağ, tepe (BV)	**jebel жәбәл AR DÜN / EŞAN** Dağ
cebr (I) *Ar.* Zor, zorlama (İM, KF)	**yebĭr йәбер AR DEĞ** Fiziksel ya da ruhsal baskı, zulüm, cebir
cedīd *Ar.* Yeni (GT)	**yedit йәдит AR TOP** Yenilik ve eğitim taraftarı kişi
cedvel *Ar.* Liste (BV)	**yeźvel йәҙүәл DİL** Çeşitli bilgileri düzenli bir biçimde veren yazı ya da çizelge, cetvel
cefā *Ar.* Eziyet, incitme, cefa (Gİ, GT, İM, KF)	**yafa яфа AR DEĞ / EŞAN** Cefa, azap, eziyet, sıkıntı
cehd *Ar.* Çalışma, gayret (Gİ, GT, İM, KF, MG)	**jehĭd жәһед AR DEĞ / EŞAN** Çalışkanlık, gayretlilik **yehĭd йәһед AR KAV** Çalışkanlılık, gayretlilik; özenlilik, ihtimamlılık
cehennem *Ar.* Cehennem (Gİ, GT, İM, KF)	**yehennem йәһәннәм AR DİN / EŞAN** 1. Cehennem, tamu 2. Eziyet ve sıkıntı dolu yaşam
cehl *Ar.* Cahillik, bilgisizlik (Gİ, GT, KF)	**yehĭl йәһел AR KAV** Cahillik, akılsızlık
cehūd *Ar.* Yahudi (DM) **cuhūd** Yahudi (BM, CC, Gİ)	**yehüd йәһүд AR ÖZEL** Yahudi
cehūl *Ar.* Pek cahil, bilgisiz (GT)	**jahil жаһил AR SIF / EŞAN** Cahil, bilgisiz **yahil яһил AR SIF / EŞAN** 1. Fena, hiç bir işe y1.aramaz; kötü 2. Cahil, okumamış **yehĭl йәһел AR KAV** Cahillik, akılsızlık
celāl *Ar.* Büyüklük, ululuk (GT, İM)	**jelel жәләл AR DEĞ** Büyüklük, yücelik
celīl *Ar.* Yüce, ulu (Gİ, KF)	**yelil йәлил AR SIF / EŞAN** Büyük, celil
cellād *Ar.* Cellât (GT, İM, KFT)	**jelled жәлләд AR MES / EŞAN** Cellat **yellet йәлләт AR MES** Cellat; acımasız, merhametsiz kişi

Tablo: 2.1. (devam)

cem‘ *Ar.* Bütün, hep (İM)	**jemiġ жəмиғ AR SIF** Cemi, toplu, toplam, bütün **yemġï йəмғе AR DÜŞ** Toplanma, bir araya gelme, birleşme **yemiġ йəмиғ AR ZAM** Bütün, hepsi, cem’i
cem‘ (II) *Ar.* 1. Topluluk (Gİ, GT) **2.** Toplanma, bir araya getirme (GT, İM, İN, KF, MG, MS)	**jemiġ жəмиғ AR SIF** Cemi, toplu, toplam, bütün **yemġï йəмғе AR DÜŞ** Toplanma, bir araya gelme, birleşme **yemiġ йəмиғ AR ZAM** Bütün, hepsi, cem’i
cemā'at *Ar.* 1. Cemaat, topluluk (Gİ, GT, İM, KF, KFT, MG) **2.** İmamın arkasında namaz kılanlar (İM)	**jemeġet жəмəғət AR TOP** Cemaat, topluluk **yemeġet йəмəғət AR KAV** Toplum, cemaat
cemāl *Ar.* Güzellik, yüz güzelliği (GT)	**jemal жəмал AR SIF / EŞAN** Güzel yüzlü **yemal йəмал DEĞ** Güzel yüz, cemal
cemi‘ *Ar.* 1. Toplanma; çokluk (BV, KFT) **2.** Hep, bütün, cümle (Gİ, GT, İM, KF, MG)	**yemġï йəмғе AR DÜŞ** Toplanma, bir araya gelme, birleşme
cemīl *Ar.* Güzel (Gİ, KF)	**jemal жəмал AR SIF / EŞAN** Güzel yüzlü **yemal йəмал DEĞ** Güzel yüz, cemal
cemiş Yemiş, meyve (CC) **yemiş** Yemiş, meyve (CC, DM, Gİ, KF, Kİ, KK, TA, TZ) **yimiş** Yemiş, meyve (Gİ, GT, İM, KFT)	**yĭmĭş емеш MEY / EŞAN** Meyve
cem‘iyyet *Ar.* Topluluk (GT)	**yemġiyet йəмғийət AR KAV** Cemiyet, toplum, topluluk
cennet *Ar.* Cennet (Gİ, GT, KF, MS)	**jennet жəннət DİN / EŞAN** Cennet **yennet йəннət AR DİN / EŞAN** Cennet
cerāḥat *Ar.* İrin, yara (Gİ, GT, İM, KF, KFT, RH)	**yereḫet йəрəхət AR TIP** 1. Yara, cerahat 2. Gönül acısı
cerrāh *Ar.* Operatör (GT)	**jerĭḫ жəрех AR MES** Cerrah, yara açan, ayarlayan

Tablo: 2.1. (devam)

cevāb *Ar.* Cevap (CC, Gİ, GT, İM, KF, KFT, MS)	**yavap яуап AR DİL** 1. Cevap, yanıt; karşılık 2. Mahkemede duruşmaya çıkma
cevher (I) *Ar.* Kıymetli taş (GT, İM, KFT)	**yevher йəγhəp AR MAD / EŞAN** Mücevher, değerli taş
cezā *Ar.* Ceza, karşılık (Gİ, GT, İH, İM, KF, KFT)	**yaza яза AR YASA / EŞAN** Ceza
cığıl- Yıkılmak, devrilmek (CC) **cıḫıl-** Yıkılmak, devrilmek (CC) **cıḳıl-** Yıkılmak, devrilmek (CC) **yığıl- (II)** Yıkılmak, devrilmek (CC) **yıḳıl- (I)** Yıkılmak, devrilmek (BV, CC, Gİ, GT, İM, KF, KFT, KK, MG, TZ)	**yığılıv йығылыу E** 1. Yıkılmak, çökmek 2. İş ya da yaşamda zor durumda kalmak 3. Helak olmak, ölmek 4. Ani bir hareket ile birdenbire oturmak, yatmak 5. Zor durumda kalıp birilerine sığınmak
cıhrar *Ar.* İkrar, itiraf (CC)	**iḳrar иҡрар AR DÜŞ** Tasdik, onama, doğrulama
cıl Yıl, sene (CC) **ıl** Yıl (CC) **yıl** Yıl, sene (BM, CC, DM, Gİ, GT, KF, Kİ, KK, MG, MS, TA, RH, TZ) **yil (III)** Yıl, sene (KFT)	**yıl йыл DÜN / EŞAN** Yıl, sene
cılan Yılan (CC) **ılan** Yılan (CC, Gİ, KF, KFT, TZ) **yılan** Yılan (BM, BV, CC, DM, GT, İH, KF, Kİ, KK, TA)	**yılan 1 йылан YAB** Yılan ***aḳ yılan*:** Mitik bir yılan, yılanların padişahı

Tablo: 2.1. (devam)

cırt- Yırtmak, parçalamak (CC) **yart- (I)** Yarmak, yırtmak (BM) **yır-** **1.** Yırtmak, yırmak (İM, TZ) **2.** Ayırmak (KFT) **yırıt-** Yırtmak (KFT, TZ) **yırt-** **1.** Yırtmak, parçalamak (BM, CC, GT, İM, KFT, Kİ) **2.** Paralamak (GT) **yırtı-** Yırtmak, parçalamak (KFT)	**yırtıv йыртыу E** 1. Yırtmak, parçalamak, kesilmek 2. Keskin veya sivri bir şeyle iz bırakmak 3. Anide ve hızlı bir şekilde sessizliği, karanlığı bozmak
cıv- Yığmak, toplamak (CC) **cıy-** Yığmak, toplamak (CC) **yıġ- (I)** Yığmak, biriktirmek, toplamak (GT, Kİ, TZ) **yıy-** Yığmak (TZ)	**yıyıv йыйыу E** 1. Yığmak, toplamak, biriktirmek; birleştirmek 2. Hurufat dizmek (matbaa için) 3. Az şeyleri toplayıp çoğaltmak 4. Dağılmış, saçılmış şeyleri yerine koymak 5. Güvenilir ve gizli bir yere koymak 6. Koleksiyon yapmak
cibin Sinek (TA) **çıbın** Sinek, karasinek (BV) **çibin** Sinek, karasinek (BM, CC, GT, İM, Kİ, TA) **şibin** Sinek, karasinek (DM, TZ)	**sĭbĭn себен BÖC** Sinek
cidd (II) *Ar.* Ciddi (MG)	**yĭtdi етди AR SIF** Ciddi
cihān *Far.* Dünya, âlem (BM, CC, GT, MG, RH, TZ)	**jihan жиһан DÜN** Cihan, dünya **yıhan йыһан FARS DÜN / EŞAN** Cihan, dünya, alem
cihet (I) *Ar.* Taraf, yön (Gİ, GT, İM, KF, KFT, MG)	**yehet 1 йәһәт AR DÜN** Yön, taraf, cihet
cild *Ar.* Deri (MG)	**jild жилд AR MOB** Cilt, kaplama, dış kap

Tablo: 2.1. (devam)

cimdir- Çimdiklemek (TA) **çımdı-** Çimdiklemek (CC) **çimdi-** Çimdiklemek (Kİ) **çimdile-** Çimdiklemek (TZ) **çimdir-** Çimdiklemek (TA)	**sĭmĭtĭv семетеү E / EŞAN** Çimdiklemek, çimdirmek **sĭmtĭv семтеү E / EŞAN** 1. Çimdiklemek, çimdirmek 2. Parmak ucu ile tutmak 3. Acı duygusu uyandırmak
cināyet *Ar.* Adam öldürme (Gİ, İM, KFT)	**yĭneyet енәйәт AR YASA** Cinayet; yasaya uymayan iş, hareket
cinn *Ar.* Cin (Gİ, GT, İM, KF, MS)	**yĭn ен AR SOYT** Cin
cins (I) *Ar.* Cins, tür (BV, Gİ, İM, KF, KFT)	**yĭnĭs енес AR KAV / EŞAN** Cins, cinsiyet; soy
cins (II) *Ar.* Millet, nesep, soy (CC, GT)	**yĭnĭs енес AR KAV / EŞAN** Cins, cinsiyet; soy
cism *Ar.* Cisim, beden (GT)	**jisĭm жисем AR DÜŞ** Cisim **yĭsĭm есем AR KAV** Cisim, madde, nesne; beden, vücut
cömerd *Far.* Cömert, eli açık (CC, Kİ, KK, TA, TZ)	**yomart йомарт SIF / EŞAN / ZIT** 1. Cömert, eli bol, eli açık 2. Bolluk getiren, çok veren **sumart сумарт SIF / EŞAN** Cömert, eli bol, eli açık
cömerdlıḳ Cömertlik, el açıklığı (GT, İM)	**yomartlıḳ йомартлыҡ DEĞ / ZIT** Cömertlik, eli açıklık
cum‘a (I) Cuma günü (BV, Gİ, İM, KF, KFT)	**yoma йома AR DÜN** 1. Cuma, Cuma günü 2. Cuma namazı 3. Yedi gün arası, hafta
cum'a (II) Cuma günü kılınan namaz (Gİ, İM)	**yoma йома AR DÜN** 1. Cuma, Cuma günü 2. Cuma namazı 3. Yedi gün arası, hafta
cum‘a (III) Hafta (GT)	**yoma йома AR DÜN** 1. Cuma, Cuma günü 2. Cuma namazı 3. Yedi gün arası, hafta
cübbe *Ar.* Cübbe (GT) **şübe** *Ar.* Cübbe (TZ)	**jöbbe жөббә GİY** Cübbe **yöbbe йөббә AR GİY / EŞAN** Cübbe
cümle *Ar.* Hep, bütün, hepsi (Gİ, GT, İM, KF, MG)	**yömle йөмлә AR ZAM** 1. Tamam, bütün, hepsi 2. Bütün halk, cümle alem

Tablo: 2.1. (devam)

cüz *Ar.* Kısım, parça (İM)	**jözï жөзьэ AR DEĞ** Parça, kısım, pay
çādır *Far.* Çadır (DM) **çādur** *Far.* Çadır (DM) **çatır** *Far.* Çadır (CC, Kİ, TZ)	**satır 1 сатыр AR EV / EŞAN** 1. Çadır 2. Şemsiye 3. Ağacın güneş ışığını kesen bütün dal ve yaprağı
çaġ Çağ, zaman (İH, İM) **çaḫ (I)** Çağ, zaman (CC) **çaḳ (I)** Çağ, zaman (CC, İM, MG) **şaġ** Zaman (TZ)	**saḳ 1 сақ ÇAĞ** 1. (Ömür için) dönem, çağ, vakit 2. An, süre, belli bir vakit
çaġal Çakal (TA) **şaġal** Çakal (DM) **şaḳal** Çakal (DM, TZ)	**şakal шакал FARS YAB** Çakal
çaġanaḳ Dirsek (TZ) **çıġanaḳ** Dirsek (CC, Kİ) **çıḳanaḳ** Dirsek (TA)	**sıġanaḳ 4 сығанақ İNS / EŞAN** Dirsek
çaġır- Çağırmak, bağırmak (BM, CC, GT, İH, KFT, Kİ, TA) **çaḳır-** Çağırmak, bağırmak (İM) **çıġır-** Bağırmak, çağırmak (KF) **şaġır-** Bağırmak, bağırıp çağırmak, inlemek (KK)	**saḳırıv 1 сақыру E** 1. Çağırmak, ses ve işaretle gelmesini istemek 2. Gelmesini emretmek 3. Misafirliğe davet etmek 4. Göreve çağırmak
çaḫar- Ötmek (CC)	**saḳırıv 2 сақыру E** Ses çıkarmak, ötmek (guguk kuşu için)
çahar-şenbe *Far.* Çarşamba (CC) **çarşanbeh** *Far.* Çarşamba (BM)	**şarşambı шаршамбы FARS DÜN** Çarşamba

Tablo: 2.1. (devam)

çak (IV) Zaman, -dığı zaman, -ınca (BM) **şaḳ (I)** Zaman, -dığı zaman, -ınca (KK, TZ)	**saḳ 1 саѫ ÇAĞ** 1. (Ömür için) dönem, çağ, vakit 2. An, süre, belli bir vakit
çak- (III) Çakmak, vurmak (KFT) **şak- (II)** Çakmak, vurmak (KK)	**şaḳıv шаѫыу E** Şak şuk vurmak, şak şuk çarpmak
çaḳmaḳ Çakmak, çakmak taşı (Kİ, TA, TZ) **şaḳmaḳ** Çakmak, çakmak taşı (DM, TZ)	**saḳma саѫма MAD / EŞAN** Çakmak taşı
çaḳuç *Far.* Çekiç (CC) **çeküç** *Far.* Çekiç (DM, Kİ, TA) **çeküş** Çekiç (TZ)	**sükĭş сүкеш MOB** Çekiç
çapçuḳ Serçe (Kİ) **çıbçuk** Serçe (TA) **çıpçaḳ** Serçe (BM) **çıpçıḳ** Serçe (CC, İM) **çıpçuḳ** Serçe (İM, TA) **çipçik** Serçe (CC) **şıbşıḳ** Serçe (DM) **şıfşaḳ** Serçe (KK) **şıpşıḳ** Serçe (TZ)	**sıpsıḳ сыпсыѫ YAB** Serçe
çāre *Far.* Çare, tedbir, yardım (BV, İM, Kİ, MG, RH) **şara** *Far.* Bahane, özür, çare (TZ)	**sara capa FARS SOYT / EŞAN** 1. Çare, araç, vasıta, vesile 2. Çözme, halletme gücü, imkan gücü; amaç, maksat, yol 3. Bir işte hizmet
çardak (II) *Far.Ar.* Balkon (BM)	**sarźaḳ 1 сарҙаѫ EV / EŞAN** 1. Çatı arası, tavan arası 2. Çatı katı 3. Cumba, balkon

Tablo: 2.1. (devam)

çatlavuḳ Fındık, fıstık (CC) **çetlevük** Fındık, fıstık (DM, Kİ) **çetleyik** Fıstık, fındık ve bütün kabuklu şeyler (TA) **şetlevük** Fındık, fıstık (TZ) **şetlegen** Fındık, fıstık (DM)	**setlevīk сәтләүек AĞAÇ** 1. Palamut; herhangi bir ağacın kozalağı 2. Fındık, fıstık 3. Ceviz
çayan Kırkayak, çıyan, akrep (İH) **çıyan** Kırkayak, çıyan, akrep(İM, TA, TZ) **şıyam** Akrep (DM)	**sayan саян BÖC / EŞAN** 1. Akrep 2. Kötü, fena; acımasız 3. Akrep burcu
çayna- Çiğnemek, kemirmek, gevelemek (CC, İM) **çeyne-** Çiğnemek, kemirmek, gevelemek (BM, BV, Gİ, KF, RH) **çiyne-** Çiğnemek, kemirmek, gevelemek (GT) **şayna-** Çiğnemek (TZ) **şeyne** Çiğnemek (Gİ, KK, TA)	**seynev сәйнәү E** 1. Çiğnemek 2. Ezmek, dişlemek 3. Her şeyi, her lafı söylemek
çek- (I) **1.** Bir şeyi bir yerden çekip almak, çıkarmak (BV, Gİ, GT, İM, İN, Kİ, RH, TZ) **2.** Çekmek, asılmak (KF) **3.** Bir şeyi çekip uzatmak (İM) **şek- (I)** Çekmek (KK)	**sigĭv 1 сигеү E** 1. Çekmek, geriye hareket ettirmek, geriletmek 2. Bir düşünceden vazgeçmek
çeker *Far.* Şeker (BM, Kİ) **şakar** *Far.* Şeker (CC) **şeker** *Far.* Şeker (CC, DM, GT)	**şeker шәкәр FARS BES / EŞAN** Şeker

Tablo: 2.1. (devam)

çemlek Çömlek (Kİ) **çölmek** Çömlek, taştan oyulup içinde yemek pişirilen küçük tencere (DM, İH, RH) **çömlek** Çömlek, taştan oyulup içinde yemek pişirilen küçük tencere (CC, DM, Kİ, TA, TZ) **şölmek** Çömlek (TZ)	**sülmek сүлмәк MOB** 1. Çömlek, toprak kap 2. Saksı 3. Bir çocuk oyunu (birbiri ardına sıralanan çocuklar, sırasıyla dede, nine ve çocukları rolüne girerler. Çömlek soran çocuk gelip "dede çömlek ver hadi" der ve en sondaki çocuğu yanına çekmeye çalışır, dede kaptırmamaya çalışır ve oyun böyle sürer.)
çeri Asker, ordu (BM, CC, Gİ, GT, İH, İM, İN, KF, Kİ) **çerig** Asker, ordu (GT, İM, Kİ) **çeyri** Ordu, asker (CC) **şeri** Asker, ordu (DM, TA) **şerü** Ordu, asker (DM, TZ)	**sirĭv 1 сиреү ORDU / EŞAN** Çeri, asker
çıbın Sinek, karasinek (BV) **çibin** Sinek, karasinek (BM, CC, GT, İM, Kİ, TA) **cibin** Sinek (TA) **şibin** Sinek, karasinek (DM, TZ)	**sĭbĭn себен BÖC** Sinek
çıġar- Çıkarmak, çekip çıkarmak (CC, Kİ) **çıḳar- (I)** Çıkarmak, çekip çıkarmak (BM, BV, Gİ, GT, İM, İN, KF, KFT, MG, RH, TA, TZ) **şıḳar-** Çıkarmak, çekip çıkarmak (KK)	**sıġarıv сығарыу E** 1. Çıkarmak, kovmak 2. Taşımak, yukarı kaldırmak 3. Eser vermek, yayımlamak; hayata geçirmek 4. Birini öne çıkarmak, takdim etmek

Tablo: 2.1. (devam)

çıḫ- (I) Çıkmak (CC) **çıḳ- 1** **1.** Çıkmak (BM, BV, CC, Gİ, GT, İM, İN, KF, Kİ, MG, MS, TZ) **2.** Dışarı çıkmak (CC, İM, TA) **şık- (I)** Çıkmak (DM, KK)	**sıġıv 1 сығыу E** 1. Çıkmak, terk edip gitmek 2. Ortaya çıkmak, görünmek 3. Bir yere gitmek için çıkmak 4. Yer değiştirmek, göçmek 5. Taşmak 6. Hasıl olmak 7. Yardımcı fiil olarak asıl hareketin "başından sonuna kadar sürdüğünü; sonuçlandığını; ansızın oluştuğunu" ifade eder.
çımdı- Çimdiklemek (CC) **çimdi-** Çimdiklemek (Kİ)	**sĭmĭtĭv семетең E / EŞAN** Çimdiklemek, çimdirmek **sĭmtĭv семтең E / EŞAN** 1. Çimdiklemek, çimdirmek 2. Parmak ucu ile tutmak 3. Acı duygusu uyandırmak
çın Doğru, gerçek, tam (CC, TA) **çin (II)** Tam, doğru, gerçek (CC) **çiñ (I)** Tam, doğru, gerçek (İM)	**sın сын SIF** 1. Saf, gerçek, hakiki; katkısız, katıksız 2. Doğru 3. Doğal
çiçek Çiçek (CC, DM, GT, İM, Kİ, TA, TZ) **şişek (II)** Çiçek (KK)	**sesek 3 сәсәк ÇİÇ / EŞAN** Çiçek
çimdile- Çimdiklemek (TZ)	**sĭmtĭlĭv семтелең E** Çimdirilmek, çimdiklenmek
çoḳ Çok, fazla (BV, Gİ, GT, İM, İN, KF, KFT, Kİ, MS, RH) **şoḳ** Çok, bol, fazla (DM, KK, TZ)	**suḳ 3 сук ZARF** Çok, fazla
çokmar (II) Çomak, sopa, topuz (DM, İM, Kİ, TA, TZ) **çomaḳ** Çomak, sopa (İM, Kİ, TA) **çomuḳ** Çomak, sopa (TZ) **şoḳmar** Çomak, topuz (DM, KK) **şumuḳ** Çomak (DM)	**suḳmar сукмар ORDU / EŞAN** Gürz, topuz

Tablo: 2.1. (devam)

çök- Çökmek, diz çökmek (CC, BV, İM, İN, KFT, TA, TZ) **şök-** Çökmek, diz çökmek (KK)	**sügĭv сγгеγ E** 1. Çökmek, diz çökmek 2. Yıkılmak 3. Gerilemek
çöp *Far. (<çūb)* Çöp, artık (CC, İM, Kİ) **şöb** *Far. (<çūb)* Çöp (DM) **şöp** *Far. (<çūb)* Çöp (TZ)	**süp 1 сγп DÜŞ / EŞAN** 1. Çöp 2. Küçük parça 3. Önemsiz, gereksiz şey **süp 2 сγп BİT** Tarlada ekin içerisinde kendiliğinden yetişen çeşitli bitkiler; çer çöp; yabani otlar
çuġur Çukur (CC, MG) **çuḳır** Çukur (İM) **çuḳur** Çukur (BV, İM, Kİ, KFT, RH, TZ) **şukur** Çukur (DM)	**soḳor 1 соĸор DÜN / EŞAN** 1. Çukur, oyuk 2. Tekerlek izi
çulġa- (I) **1.** Giymek (İM) **2.** Sarmak, dolamak (MG) **şulġa-** Dolamak, sarmak (TZ)	**solġav солғау E / EŞAN** 1. Bir şeyle sarmak, dolamak 2. Kuşatmak 3. Etrafına üşüşmek
çün İçin (İN, RH) **için** İçin (BV) **uçun** İçin, ötürü, dolayı (TZ) **üçün** İçin, dolayı (BM, BV, CC, GT, İM, KF, Kİ, MG) **üşün** İçin, dolayı (KK)	**ösön өсөн B** İçin, -den dolayı
çüri- Çürümek (İM) **çürü-** Çürümek (BV, CC, İM, Kİ) **şürü-** Çürümek	**şerĭv шəреγ E** 1. Su olmak, çamur olmak 2. Bozulmak, çürümek
çürük Çürük (GT, İM) **şürük** Çürük (DM)	**sĭrĭk сереĸ SIF / EŞAN** 1. Çürümüş, çürük 2. Yanlış, hata, kusur 3. Çürümüş şey, çürük şey

Tablo: 2.1. (devam)

da Dahi, da, de (CC, İN, KK) **de** Dahi (BV, MS, RH)	**da 1 да B** da / de, dahi **da 2 да B** da / de **ta 1 та B / EŞAN** da / de, dahi **ta 2 та B** da / de, dahi
daç *Ar.* Taç, hükümdarların başlarına giydikleri başlık (CC) **tāc** *Ar.* Taç, hükümdarların başlarına giydikleri başlık (GT) **taç** *Ar.* Taç, hükümdarların başlarına giydikleri başlık (CC)	**taj 1 таж FARS GİY** 1. Tac 2. Tac yaprağı
dad Tat, lezzet (Gİ, KFT) **tat (I)** Tat, lezzet (Kİ) **ṭaṭ (I)** Tat, lezzet (TA) **tatıġ** Tat, lezzet (CC, İM) **tatov** Tat, lezzet (CC)	**tat 2 тат DUY** Tat, tatlı; şerbet
dad- Tatmak, tadına bakmak (KF) **dat-** Tatmak, tadına bakmak (Gİ) **tat-** Tatmak, tadına bakmak (CC, GT, İM, Kİ, TZ) **ṭaṭ-** Tatmak, tadına bakmak (KK, TA)	**tatıv 1 татыу E** 1.Tatmak, tadına bakmak 2.Ağzına atmak, yemek 3.Başından geçmek
daġ Dağ (KFT) **ṭaġ (I)** Dağ (BM, CC, DM, Gİ, GT, İM, KF, Kİ, KK, RH, TA, TZ) **tav** Dağ (CC, KK, TZ)	**tav тау DÜN** 1.Dağ 2.Yığın

Tablo: 2.1. (devam)

daġı Dahi, ve (CC, GT, KK, TA, TZ) **daḫı** Dahi, ve (Gİ, İN, KF, KFT, MS, RH) **daḳı** Dahi, ve (MG) **tağı** Dahi, da, de, ve, ile (CC, KF) **taḳı** Dahi, ve, da, de, ile (BV, Gİ, İM, Kİ, MG)	**deḫi дəхи ZARF** Daha, dahi **tağı тағы ZARF / EŞAN** 1. Tekrar, yine, tekrardan, yeniden 2. Devam ederek 3. Ve
dağın Değin, ve, ve dahi (CC) **degin** Kadar, -e kadar (Gİ, KF, KK, MS, İN, RH) **degінç** Kadar, -e kadar (KK) **degінçe** Kadar, -e kadar (KK) **deyin (I)** Kadar, -e kadar (CC) **tigin** Kadar, - e kadar (BV, İM) **tegin** Değin, kadar (İN, RH) **tegine** Değin, kadar (RH)	**tiñînen тиңенән B / EŞAN** 1….e doğru, …e kadar 2….derecede, …miktarda
dağuḳ (II) Tavuk (TA) **daḳuḳ** Tavuk (TA) **tafuḳ** Tavuk (İM) **tağuḳ** Tavuk (DM) **taḳuḳ** Tavuk (BM, Kİ) **tavoḫ** Tavuk (CC) **tavuḳ** Tavuk (BV, CC, İM, KFT, TZ) **ṭavuḳ** Tavuk (DM, KK) **toḳuḳ** Tavuk (BM)	**tavıḳ тауық KÜM** Tavuk

Tablo: 2.1. (devam)

dam Dam, çatı (DM, Gİ, İH, KFT) **tam (II)** Dam, çatı, taraça (BM, CC, GT, KFT) **tam (III)** Duvar (İM)	**tam 1 там AR İNŞA / EŞAN** 1. Duvar, istinat duvarı 2. Çatı, dam 3. Kale burcu, gözetmen kulesi
dām *fars.* Tuzak (GT, KF)	**tam 3 там AR MOB / EŞAN** Av, tuzak
dam- Damlamak, yağmurun damla damla düşmesi (İH) **tam-** Damlamak, yağmurun damla damla düşmesi (CC, GT, İM, İN, Kİ, MS, TZ)	**tamıv тамыу E** 1. Damlamak, damla damla düşmek 2. Fayda görmek 3. Bir şeyden pay almak
damaḳ Damak (DM, İH) **tamaġ (II)** Damak (BV, CC, Kİ) **tamaḳ (II)** Damak (BV, TZ) **ṭamaḳ** Damak (TA) **tamav** Damak (TZ)	**tamaḳ тамақ İNS** 1. Damak 2. Mide 3. İştah 4. Evde sürekli yemek yiyenlerden biri, boğaz 5. Bir ırmağın başka bir ırmağa veya denize döküldüğü yer 6. Derin çukur ya da maden ocağının ağzı
damar Damar (DM) **tamar** Damar (BM, BV, CC, İM, İN, Kİ, TA, RH, TZ) **ṭamar** Damar (KK) **tamır** Damar (MG) **tamur** Damar (İM, TZ)	**tamır тамыр AĞAÇ** 1. Ağacın, bitkinin kökü 2. Damar, sinir 3. Bir meselenin sebebi, aslı 4. Soy sop, nesil
damġa Mühür, damga (İH) **damḳa** Mühür, damga (İH) **taġ (II)** Damga (TZ) **tamġa** Damga, mühür (TZ) **tamha** Damga, mühür (CC)	**tamġa 1 тамға HÜK / EŞAN** 1. Damga, mühür 2. Lakap

Tablo: 2.1. (devam)

dan (II) Sabah vakti, tan vakti (BM) **dañ** Sabah vakti, tan vakti (KF) **tan** Sabah, sabah vakti (BM, İH, TZ) **ṭan** Sabah, sabah vakti (BM, İH, TZ) **tañ (I)** Tan vakti, sabah (BV, GT, İM, Kİ, TZ) **tayn** Seher vakti, tan (TA)	**tañ 1 таң DÜN** 1. Tan, şafak 2. Bir şeylerin başladığı vakit ***tañ at-*:** Tan atmak, şafak sökmek
dāne (I) *Far.* Tane (BV, Gİ, GT, İM, KF) **dene** *Far. (< dāne)* Tane (KFT, TZ) **tene** *Far. (< dāne)* Tane (DM, TZ)	**dana 1 дана FARS KAV** Birçok şeyden birisi, parça, tane
danġuz Domuz (TZ) **danḳuz** Domuz (TZ) **donġuz** Domuz (KK) **ṭaġuz** Domuz (DM) **tonġuz** Domuz (BM, BV, CC, İM) **ṭonġuz** Domuz (TA) **toñuz** Domuz (Kİ)	**duñġıź дуңғыҙ EVC** Domuz
danḳla- Şaşmak, şaşırmak (Kİ) **danla-** Şaşmak, şaşırmak (İH) **tanla- (II)** Hayret etmek, şaşırmak (CC, Kİ) **ṭanla-** Hayret etmek, şaşırmak (TA) **tañla- (III)** Şaşırmak (TZ)	**tañlanıv 1 таңланыу E** Şaşırmak, tuhaf karşılamak, hayrete düşmek
danuḳ Tanık, şahit (KFT) **tanıḳ** Tanık, şahit (CC, DM, TZ) **tanuḳ** Tanık, şahit (CC, DM, Gİ, İM, KF, KFT, Kİ)	**tanıḳsı таныҡсы YASA / EŞAN** Tanık, şahit

Tablo: 2.1. (devam)

dap- Bulmak (KFT) **ṭap- (I)** 1.Bulmak (BM, BV, CC, Gİ, GT, İM, İN, KF, KFT, Kİ, KK, MG, MS, TZ) 2.Kazanmak, elde etmek (GT)	**tabıv табыу E** 1. Bulmak 2. Bir meseleyi halletmek 3. Arayıp ele geçirmek
dapıl- Bulunmak (KFT) **tapıl-** Bulunmak (Gİ, İM, KF, KFT, MS) **tapul- (I)** Bulunmak, kazanılmak (BV, GT, İM)	**tabılıv табылыу E** 1. Bulunmak, ele geçmek 2. Bulması mümkün olmak
dar Dar, geniş olmayan (Gİ, KF) **tar (I)** 1. Dar (BV, CC, GT, İM, İN, Kİ, MG, RH, TZ) 2. Sıkışık, sıkıntılı (GT, MG) **ṭar** Dar (KK, TA)	**tar тар SIF / ZIT** Dar, sıkı, geniş olmayan
darçini *Far.* Tarçın (CC)	**darsın дарсын AĞAÇ / EŞAN** Tarçın ağacı
darı Darı (DM) **tarı** Darı (BV, CC, Kİ, TZ) **ṭarı** Darı (TA) **taru** Darı (BM) **tarıġ** Darı (İM)	**tarı тары MEY** Darı
darlıġ Darlık, sıkıntı (KF) **tarlıḳ** 1. Darlık, sıkışıklık (İM) 2. Kıtlık vesaire yüzünden ortaya çıkan darlık (Kİ)	**tarlıḳ тарлыҡ KAV** 1.Darlık, sıkılık, sıkışıklık 2.Kıtlık 3.Ziyan, zarar
dartın- (I) Çekinmek, vazgeçmek (İH)	**tartınıv тартыныу E** Çekinmek, utanmak; rahatsız olmak
daru *Far.* İlâç (CC, GT, MG, KFT)	**darıv дарыу FARS TIP** İlaç
dāsitān *Far.* Destan, hikâye, masal (GT)	**dastan дастан FARS DİL** Destan, epope

Tablo: 2.1. (devam)

daş (I) Taş (Gİ, KF, KFT) **taş (I)** Taş (BM, CC, DM, Gİ, GT, İM, İN, KF, KFT, MS, TZ) **ţaş** Taş (KK, TA)	**taş 1 таш MAD** 1.Taş, kaya 2.İç organlarda meydana gelen taş 3.Hareketsiz, donuk
daş- Taşmak (KFT) **ţaş-** Taşmak (BM, GT, Kİ, TZ)	**taşıv 2 ташыу E** 1.Taşmak, kabarmak 2.Coşmak
daşġarı Dışarı (Gİ, KF, KFT) **daşra** Dışarı (Gİ, KF, KFT) **dışra** Dış, dışarı (KFT) **taşarı** Dış, dışarı (TZ) **ţaşġarı** Dış, dışarı (Gİ) **taşġaru** Dış, dışarı (İM) **taşķara** Dış, dışarı (Kİ) **taşķarı** Dış, dışarı (BV, İM) **taşķaru** Dış, dışarı (CC, GT, TZ) **taşra** Dış, dışarı (BV, İM) **tışķaru** Dışarı, dışarıya doğru (MG)	**tışķarı тышҡары ZARF** Dışarı doğru, dışa doğru
datlu Tatlı (KFT) **tatıġlı** Tatlı, lezzetli (CC) **tatlı (II)** Tatlı (BV, CC, DM, GT, İM, RH, TZ) **ţaţlı** Tatlı (KK, TA) **tatlu** Tatlı (Kİ)	**tatlı SIF татлы** 1.Tatlı; şerbetli 2.Tadı güzel, lezzetli 3.Zevkli
da‘vā *Ar.* İddia, dava (İM) **da‘vī** *Ar.* Dava, iddia (GT, KFT, MG) **da‘vu** *Ar.* Dava, iddia (KFT)	**deġve дәғүә AR YASA** 1. Dava 2. Hoşnutsuzluk, isteksizlik

Tablo: 2.1. (devam)

da‘vet *Ar.* Davet, çağrı (Gİ, GT, KF)	**deġvet дəғүət AR DÜŞ** Davet, çağrı
da‘vīçi *Ar.+T.* Davacı (KFT)	**deġvesĭ дəғүəce YASA / EŞAN** Dava eden, davacı
dayaḳ Dayanak, sopa, değnek, baston (İH) **tayaḳ (I)** Dayak (TZ) **tayaḳ (II)** Dayanak, sopa, değnek (CC, GT, İM) **ṭayaḳ** Dayanak, sopa, değnek (TA)	**tayaḳ таяк MOB / EŞAN** Dayak, direk, destek, dayanak; sopa
dayan- Dayanmak, yaslanmak (Gİ, KF) **ṭayan- (I)** Dayanmak, güvenmek (İM) **ṭayan- (II)** Dayanmak, yaslanmak (Gİ, KF, Kİ, TA, TZ)	**tayanıv таяныу E** 1.Dayanmak, destek almak 2.Bir yerden yardım beklemek, bir yere ya da kimseye güvenmek
dāyimā *Ar.* Daima, her zaman (GT) **dāyim** *Ar.* Daima, her zaman (BV, Gİ, GT, İM, KF, KFT, MG, MS)	**daime(n) даимə(н) AR ZARF** Daima, her zaman
dāyire (I) *Ar.* Daire (BV)	**daire даирə AR DÜŞ** 1. Daire; muhit, çevre 2. İş, uzmanlık ve görüşleri ortak olan kişiler grubu
daz Başının iki tarafı, yanları, şakakları tüysüz olan (İH) **taz** Dazlak, kel (CC, Kİ, TZ) **ṭaz** Dazlak, kel (KK)	**taź таҙ HAS** 1. Saç dibinde oluşan yara 2. Saçsız, kel 3. Kellik hastalığı
de- Demek, söylemek (BV, CC, İM, KF, KK, MS, TA, TZ) **di-** Demek, söylemek (BV, Gİ, GT, İM, İN, KF, KFT, Kİ, MS, RH) **dih-** Demek, söylemek (Kİ) **dü-** Demek, söylemek (KFT) **ti-** Söylemek, demek (BV, GT, İM, KF, MG, RH)	**tiyĭv тиеу E** 1.Demek, söylemek 2.Farz etmek, düşünmek

Tablo: 2.1. (devam)

deccāl *Ar.* Kıyamete yakın ortaya çıkacağına inanılan, yalancı ve zararlı şahıs, deccal (GT)	**dejjel дəжжəл AR DİN** Deccal
defn *Ar.* Gömme, gömülme (Gİ)	**defĭn дəфен AR DÜŞ** Gömme, defnetme
defter *Ar.* Defter (GT, İM)	**defter дəфтəр FARS EĞT** Defter
deg- Değmek, dokunmak (BM, DM, Gİ, İN, KF, KFT) **teg-(I)** Değmek, dokunmak, varmak, erişmek (CC, İN) **tey- (I)** Değmek, dokunmak (CC, KK) **tig- (I)** 1. Değmek, dokunmak, varmak, erişmek (BV, GT, İM, MG) 2. İsabet etmek (İM) 3. Karşılaşmak, buluşmak (İM) **tiy-** Değmek, dokunmak, varmak, erişmek (BV, TZ)	**tĭyĭv тейеу E** 1.Değmek, temas etmek 2.Çarpmak, vurmak, zarar vermek 3.Etki bırakmak 4.Zararı dokunmak, faydası dokunmak 5.İz bırakmak 6.Pay düşmek, nasip olmak
degirmen Değirmen (KFT) **tegirmen** Değirmen (CC, DM, GT) **teyirmen** Değirmen (Kİ, TA)	**tirmen тирмəн ŞEH** 1. Değirmen 2. Değirmen makinesi
degirmençi Değirmenci (KFT) **tegirmençi** Değirmenci (CC, DM)	**tirmensĭ тирмəнсе MES** Değirmenci, değirmen işçisi
degme Beheri her biri (BM, Kİ, TZ) **tegme** Beheri, her biri (CC)	**tĭyme теймə ZAM** Her bir, her türlü

Tablo: 2.1. (devam)

degri Değin, -e kadar (CC) **deyri** Kadar, doğru, değin (CC) **tegri** Değin, -e kadar (GT) **tigirü** Kadar, -e kadar (BV) **tigri (II)** Kadar, -e kadar (GT) **tigrü** Kadar, -e kadar (GT) **tigürü** Kadar, -e kadar (BV)	**terĭ 2 тəре B / EŞAN** …kadar, … değin, …dek
degül Değil (BV, Gİ, GT, İM, İN, KF, Kİ, KK, MS, RH) **devül** Değil (CC) **dögül** Değil (GT, MG) **tegil** Değil (DM) **tegül** Değil (KK, RH) **tögül** Değil (MG) **tüyül** Değil (TZ)	**tügĭl түгел DİL** 1. Değil 2. İsim bildirmesinde olumsuzluk 3. Karşıt bağlama işlevi
dehr *Ar.* Zaman, devir (GT)	**dehĭr дəhep AR DÜN** Zaman, dönem; devir
dehrī *Ar.* Dünyanın sonsuzluğuna inanıp ahireti inkâr eden (İM)	**dehri дəhри AR SIF** Allahsız, dinsiz
dek (II) Gibi (CC, KFT, Kİ) **dey** Gibi (CC) **tig** Gibi (GT, MG) **tik (II)** Dek, -e kadar (MG)	**tik 2 тик B** 1....gibi, …şeklinde 2.Aynı
deke Teke, erkek keçi (Kİ) **teke** Teke, erkek keçi (BM, BV, DM, KFT, Kİ, TA, TZ)	**teke 1 тəкə EVC** Koyun ve keçinin erkeği, teke

Tablo: 2.1. (devam)

delīl *Ar.* Belge, delil (BV, Gİ, GT, İM, KF, KFT, RH)	**delil дəлил AR YASA / EŞAN** Delil, kanıt, ispat
delü Deli (Gİ, İM, KF, KFT, Kİ, MS) **teli** Deli (CC, İM, TA) **telü** Deli (KF) **tilü** Deli (İM)	**tilï тиле SIF / EŞAN** 1.Deli, çılgın 2.Şakacı, yaramaz
delülik Delilik (Gİ, İM, KFT) **delülük** Delilik (İM, RH) **telilik** Delilik (TA)	**tilïlïk тилелек DEĞ** Delilik, çılgınlık
delür- Delirmek (Kİ) **telür-** Delirmek (TZ)	**tilïrïv тилерey E / EŞAN** 1.Deliye dönmek, çıldırmak, delirmek 2.Zıvanadan çıkmak, kudurmak
dem (I) *Far.* An, zaman (GT, MG, RH) **dem (II)** *Far.* Nefes, soluk (GT)	**dem 1 дəм FARS İNS** 1. Nefes, soluk 2. Nefes alınan kısa zaman
demür Demir (DM, Gİ, KF, TA) **temir** Demir (Kİ, KK, TA, TZ) **temür** Demir (BM, BV, İM, İN, TA) **timir** Demir (MG) **timür** Demir (BV, GT, MG)	**timïr тимер MAD** 1.Demir 2.Katı, sert; güçlü, sağlam
demürçi Demirci (DM, KFT) **temirçi** Demirci (CC, TA) **temirşi** Demirci (KK)	**timïrsï тимерсе MES / EŞAN** Demirci, demir ustası
demürçilik Demircilik (KFT)	**timïrsïlïk тимерселек MES / EŞAN** Demircilik, demir ustalığı

Tablo: 2.1. (devam)

deng Denk, eşit (BV) **teng** Denk, eş (BV, CC, TZ) **tiñ** Denk, eş (GT, İM, MG)	**tiñ 1 тиң SIF / EŞAN** Denk, eşit; bir
deñiz Deniz (BM, Gİ, KFT, MS) **teniz** Deniz (İH, Kİ) **teñiz** Deniz (CC, DM, GT, İM, KK, TA, TZ) **tiñiz** Deniz (BV, DM, GT)	**diñgĭź 1 диңгеҙ DÜN / EŞAN** 1. Deniz 2. Engin, geniş, sınırsız
dep- (I) Ayakla tepmek, ayakla vurmak (KF) **tep-** Ayak tepmek, ayakla vurmak (İM, Kİ, RH, TZ) **teb-** Tekmelemek, çifte atmak (KK, TA) **tip-** Tepmek, ayakla vurmak (BV, MG)	**tibĭv тибеу E** 1.Tepmek, tekmelemek 2.Birden yakalamak (yırtıcı kuş için) 3.Güçlükle itmek 4.İçerden dışarı doğru vurmak 5.Çalmak, hırsızlık etmek
depe Tepe (Kİ, TZ) **tebe (I)** Tepe (CC, DM, TA) **tepe** Tepe (Kİ) **töpe** Tepe (BM, BV, İM)	**tübe 1 түбә İNS** 1.Başın üst kısmı, tepe 2.Dağın tepesi, zirvesi, en üst noktası 3.Bina, ev çatısı
der Ter, vücuttan çıkan sıvı (KF) **ter (I)** Ter, vücuttan çıkan sıvı (CC, Kİ, KK, TA, TZ) **tir** Ter, vücuttan çıkan sıvı (İM)	**tir 1 тир İNS** Ter

Tablo: 2.1. (devam)

der- Dermek, toplamak, yığmak, bir araya getirmek (TZ) **dir-** Dermek, toplamak, yığmak, bir araya getirmek (BV, KFT, TA) **ter-** Dermek, toplamak, yığmak, bir araya getirmek (TZ) **tir-** Dermek, toplamak, yığmak, bir araya getirmek (BV, GT, İM)	**tirĭv тирey E / EŞAN** 1.Dermek, toplamak 2.Yaymak, dağıtmak
derd *Far.* Acı, keder, dert (GT, İH, RH, TZ) **dert** *Far.* Dert (TZ)	**derd дəрд FARS DÜŞ** Dert, azap, kaygı **dert 2 дəрт FARS DÜŞ / EŞAN** Dert, sıkıntı, kaygı, azap
derece *Ar.* Derece, mertebe (Gİ, İM, KF, MS)	**dereje дəрəжə AR KAV** Derece; makam, mevki; rütbe
deri (I) Deri, ten (Gİ, İH, KF, KFT, RH, TZ) **teri (I)** Deri (CC, DM, GT, Kİ, KK, İN, RH, TZ) **tiri (II)** Deri, ten (İM)	**tirĭ тирe 1 İNS** 1.Deri 2.Hayvan derisi 3.Post, kürk
derin Derin (DM) **teren** Derin (TZ) **tereñ** Derin (CC, GT) **terin** Derin (TA, TZ)	**teren тəрəн SIF / ZIT** 1.Derin 2.Ulaşılması güç 3.Gönlün derinliği 4.Çok sağlam alınan, çok güçlü alınan (nefes vs. için)
derle- Terlemek (BM) **terle-** Terlemek (CC, TZ) **tirle- (I)** Terlemek (BV)	**tirlev тирлəy E** Terlemek, terli olmak
deste *Far.* Deste, demet (İH)	**tiśte тиçтə FARS BİL** Deste
destūr *Far.* İzin, müsaade (Gİ, GT, İM, KF, KFT)	**destür дəстүр FARS YASA** Kural, kaide; izin, ruhsat

Tablo: 2.1. (devam)

deş- (I) Deşmek, oymak (KFT, İH) **diş- (II)** Deşmek, oymak (TA) **teş-** Deşmek, oymak (KK, RH, TZ) **tiş- 1** Deşmek, delmek, oymak (BV, İM, MG)	**tişĭv тишеу E** 1.Deşmek, delmek 2.Yarmak, yarık açmak
deşil- Deşilmek, delinmek (TZ)	**tişĭlĭv тишелеу E** 1.Deşilmek, delinmek 2.Yarılmak, yarık açılmak
deşük Deşik, deşilmiş olan (KFT) **teşik** Deşik, deşilmiş olan (CC, DM, TZ) **tişek** Deşik, deşilmiş olan (MG) **tişik** Deşik, deşilmiş olan (BV, GT, MG) **tişük** Deşik, deşilmiş olan (İM)	**tişĭk тишек DÜŞ** 1.Delik 2.Deşik
deve Deve (BM, DM, Gİ, KF, KFT, Kİ, KK) **teve** Deve (GT, TA) **tife** Deve (İM) **tive** Deve (BV) **töve** Deve (CC) **tüve** Deve (TZ)	**deve дəүə EVC / EŞAN** Deve **döye дөйə EVC** Deve **dĭve деүə EVC / EŞAN** Deve
deve ḳuş Deve kuşu (BM, Kİ, KK) **deve ḳuşı** Deve kuşu (DM) **deve ḳuşu** Deve kuşu (İH) **teve ḳuş** Deve kuşu (TZ)	**döyeġoş дөйəғош KÜM / EŞAN** Deve kuşu
deyn *Ar.* Borç (İM)	**deyn дəйн AR TİC** Borç, verecek
devgüç Havan (DM)	**töygös төйгөс** *ism.* Tokmak, havan tokmağı

Tablo: 2.1. (devam)

deyri Kadar, doğru, değin (CC) **degri** Değin, -e kadar (CC) **tegri** Değin, -e kadar (GT) **tigirü** Kadar, -e kadar (BV) **tigri (II)** Kadar, -e kadar (GT) **tigrü** Kadar, -e kadar (GT) **tigürü** Kadar, -e kadar (BV)	**terĭ 2 тəре B / EŞAN** …kadar, … değin, …dek
dezek Tezek, hayvan dışkısı (Kİ) **tezek** Tezek, hayvan dışkısı (BV, Gİ, İM, KFT, Kİ, MS, TA, RH, TZ) **tizek** Tezek (BV, İM)	**tiźek тиҙək EV / EŞAN** Tezek
dıḳ- Tıkamak, kapamak (RH, TZ) **ṭıḳ- (II)** Tıkamak, kapamak (BM, Kİ, KK, MG, TA, TZ) **tik- (VIII)** Tıkmak (TZ)	**tiġıv тығыу E** 1.Tıkmak 2.Kıstırmak 3.Delikli bir şeyi kapamak 4.Harcamak, sarf etmek
dın Nefes, soluk (Kİ) **tın (III)** Nefes, soluk (TZ)	**tın 1 тын DÜŞ** 1.Soluk alma, nefes alma 2.Soluk, nefes
ḍınç Sakin, rahat, dinç (DM) **tınç** Sakin, rahat, dinç, zinde (Kİ)	**tınıs тыныс SIF** 1.Sessiz, sakin, rahat 2.Gürültüsüz, kavgasız 3.Barış içinde
dırġaḳ (I) Tırnak (DM) **dırnaḳ** Tırnak (Gİ, KF, RH) **tırnaḳ** Tırnak (BV, DM, İM, Kİ, MG, İN, RH, TA, TZ)	**tırnaḳ тырнаҡ İNS** Tırnak
did- 1. Ditmek, tüylerini yolmak (Kİ, KFT) 2. Yün, pamuk vb. atmak (Kİ)	**tĭtĭv тетеу E** 1.Tiftmek, ditmek 2.Bozmak, dağıtmak; parça parça etmek 3.Güzel bir iş yapmak, işini iyi yapmak

Tablo: 2.1. (devam)

dīdār *Far.* Yüz, çehre (CC, GT)	**didar дидар FARS İNS** Yüz, surat, cemal
diken Diken (BV, Kİ) **düken** Diken (KFT) **tekenek** Diken (KK) **tiken** Diken (DM, GT, TA, TZ) **tikenek** Diken (Kİ, TA, TZ)	**tiken тикән BİT** Diken
dikiçi Diken, dikici, terzi (KFT) **tikçi** Dikici, terzi (TA) **tikiçi** Dikici, terzi (GT) **tikşi** Dikici, terzi (KK)	**tĭgĭvsĭ тегеусе MES / EŞAN** 1. Dikişçi, nakışçı 2. Terzi
dil- Bir şeyi uzun ve dar parçalara kesmek, dilimlemek (Kİ, TA) **til- (II)** Dilmek, dilimlere ayırmak, uzun ve dar parçalara ayırmak (TZ)	**tĭlĭv телеу E** Dilmek, dilim dilim etmek
dile- İstemek, dilemek (BM, Gİ, İN, KF, KFT, Kİ, MS, RH) **tile-** İstemek, dilemek (BV, CC, GT, İM, İN, Kİ, KK, MG, TA, RH, TZ)	**tĭlev 1 телəу E** 1.İstemek, dilemek 2.Amaç etmek, gaye etmek
dilek Murat, arzui dilek (Kİ) **diley** Murat, arzu, dilek (KF) **tilek** 1. İstek, dilek, murat (CC, GT, İM, KFT) 2. Dilencilik etme (TZ)	**tĭlek телəк DÜŞ** 1.Dilek, istek; arzu 2.Temenni
dilençi Dilenci, dilenen (KF, Kİ) **tilençi** Dilenci (DM, GT, İM, Kİ, TZ)	**tĭlensĭ 1 телəнсе TOP** Dilenci
dilim Dilim, parça (DM, İH) **tilim** Dilim, parça (CC)	**tĭlĭm телем BES** Dilim

Tablo: 2.1. (devam)

dilkü Tilki (Kİ) **tilkü** Tilki (BM, DM, İM, Kİ, TA) **tülki** Tilki (GT, TZ) **tülkü** Tilki (BV, CC, Kİ)	**tölkö төлкө YAB** 1.Tilki 2.Tilki derisinden dikilmiş 3.Hilekar, kurnaz
dilmaç Tercüman (TZ) **talmaç** Tercüman (BM) **tılmaç** Tercüman (CC, TZ) **tilmaç** Tercüman (İM, TZ) **tolmaç** Tercüman (BM, CC)	**talmas талмас MES / EŞAN** Tercüman, tilmaç **tılmas тылмас MES / EŞAN** Tercüman, tilmaç
dilsüz Dilsiz (KFT, MS) **tilsiz** Dilsiz, lâl (Kİ, TZ) **tilsüz** Dilsiz, lâl (KFT, RH)	**tĭlhĭź телһеҙ SIF / EŞAN** Dilsiz, konuşma engelli
dimaġ *Ar.* Dimağ, beyin (BV, Gİ, GT, KF, RH)	**dimaġ димағ AR İNS / EŞAN** Beyin, dimağ
dīn *Ar.* Din (Gİ, GT, İM, KF, KFT, MS)	**din 1 дин AR DİN** Din
dīndaş *Ar.+T.* Aynı dinden olan (İM)	**dindeş диндәш DİN** Aynı dinde olan kişiler
diñle- Dinlemek (GT, KFT) **düñle-** Dinlemek (BM) **tıñla-** Dinlemek (GT, İM)	**tıñlav тыңлау E** 1.Dinlemek, kulak vermek 2.Kulak misafiri olmak 3.Emre itaat etmek 4.Sözü yerine getirmek, söz dinlemek
dīnī *Ar.* Dine ait, dinle ilgili (İM)	**dini дини AR SIF** Dini, dinsel
dinil- Söylenmek, söylenilmek (KFT)	**tiyĭlĭv тиелеу E** Denilmek, söylenmek
dīnsiz *Ar.+T.* Dinsiz, kâfir (GT, KK, TZ)	**dinhĭź динһеҙ SIF** Dinsiz, inançsız
direk Direk, destek (BM, KF, Kİ, MS) **tirek** 1. Direk, destek (CC, İM, Kİ) 2. Ağaç (DM, GT)	**tĭrek терәк MOB / EŞAN** 1.Dayak, direk, destek, dayanak 2.Kızağın iki yanına çakılan direk, destek 3.Destek olan kişi ya da şey

Tablo: 2.1. (devam)

diri Canlı, diri (Gİ, KF, KFT) **tiri (I)** Canlı, diri (BV, CC, GT, İM, Kİ, TA, TZ) **tirig** Canlı, diri (İM)	**tĭrĭ тере SIF / ZIT** 1.Diri, canlı, yaşayan 2.Açıkça görünen, belirgin, belli
diril- Dirilmek, canlanmak (KFT, TZ) **tiri-** Dirilmek, canlanmak, yaşamak (BM, Kİ) **tirik-** Dirilmek (BV) **tiril- (I)** Dirilmek, canlanmak, yaşamak (BV, CC, GT, İM, Kİ, TA, TZ)	**tĭrĭlĭv терелеу E** 1.Dirilmek, canlanmak 2.Coşmak, şevklenmek
dirsek Dirsek (Gİ, İN, KF, KFT, MS) **tirsek** Dirsek (BV, DM, İN, KK, MG, TA, TZ)	**tĭrhek терһәк İNS / EŞAN** 1.Dirsek 2.Kızağın iki yanına çakılan direk
diş (I) Diş (Gİ, KF, KFT, RH, TZ) **tiş** Diş (BV, CC, DM, GT, İM, Kİ, KK, TA, RH, TZ)	**tĭş 1 теш İNS** 1.Diş 2.Çeşitli aletlerde ya da teknik parçalardaki diş
dişi Dişi, kadın (Gİ, KF, KFT) **tişi** Dişi, her canlının dişisi (BV, CC, İM, Kİ, KK, TA)	**tĭşĭ теше SIF / EŞAN** Dişi, dişi cinsiyetli
ditre- Titremek (Gİ, İN, KF, Kİ) **titre-** Titremek (BV, CC, GT, İN, MG, TZ)	**tĭtrev тетрәу E** 1.Titremek 2.Sallanmak, sarsılmak 3.Ürpermek, korkmak
dīvāne *Far.* Deli, mezcup, divane (GT)	**divana диуана FARS SIF** Divane, deli; aklı olmayan
dīvār *Far.* Duvar (BM, BV, CC, Gİ, GT, İM, KF, KFT, TA) **duvar** *Far.* Duvar (DM, Kİ) **tuvar (II)** *Far.* Duvar (TZ) **ţuvar** *Far.* Duvar (KK)	**divar дивар İNŞA / EŞAN** Duvar **divar диуар FARS İNŞA** 1. Duvar 2. Hayattaki engel ve zorluklar
diyānet *Ar.* Dindarlık, dine bağlılık (GT, İM)	**diyenet диянәт AR DİN** Dine çok bağlılık

Tablo: 2.1. (devam)

diyār *Ar.* Memleket, diyar (GT, İM)	**diyar дияр AR HÜK / EŞAN** Ülke, memleket; toprak
diyil- Söylenilmek (İM)	**tiyĭlĭv тиелеу E** Denilmek, söylenmek
diz Diz (DM, Gİ, İN, KF, KFT, Kİ, RH) **tiz** Diz (BV, CC, İM, İN, Kİ, KK, MG, RH, MG, TZ) **tizgi** Diz (CC)	**tĭź теӟ İNS / EŞAN** Diz
do- Doğmak, dünyaya gelmek (Kİ) **doġ-** Doğmak, dünyaya gelmek (Gİ, KF, KFT, Kİ, TZ) **toġ- (I)** 1. Doğmak, dünyaya gelmek (BV, CC, Gİ, GT, İM, KF, Kİ) 2. Yaratılmak (CC) **tov-** Doğmak, dünyaya gelmek (CC) **tuv- (I)** Doğmak, dünyaya gelmek (CC)	**tıvıv тыуыу E** 1.Doğmak, dünyaya gelmek 2.Görünmek, başlamak 3.Ufuktan görünmek, çıkmak
dobuḳ Topuk (KF) **dopuḳ** Topuk (Gİ, KFT) **ṭapuḳ** Topuk (MS) **ṭobuḳ** Topuk (DM, KK, TA) **topuḳ** Topuk, ayak topuğu (BV, DM, GT, İM, Kİ, MG, TZ)	**tubıḳ 2 тубыкъ İNS** Ayak topuğu, topuk
doġrı Doğru, yanlış olmayan (Gİ, KF, KFT, MS) **doġru** Doğru, yanlış olmayan (Gİ, KFT, MS) **ṭoġrı** Doğru, yanlış olmayan (Gİ, GT, İN, KF, MG, TZ) **ṭoġru** 1.Doğru, yanlış olmayan (CC, Gİ, İM, MG, TA) 2.Doğru, düz, eğri olmayan (İN, Kİ) **torı** Doğru, yanlış olmayan (TZ)	**toġro тоғро SIF** İyi niyetli, saf yürekli, doğru, dürüst **tuġrı туғры SIF** 1.Doğru, düz 2.Direkt, doğrudan doğruya 3.Dürüst, hakiki, doğru 4.Hatasız 5.Adil 6.Sadık

Tablo: 2.1. (devam)

doġur- Doğurmak, dünyaya getirmek (BM, Gİ, KF, KFT, MS) **ṭoġur-** Doğurmak, dünyaya getirmek (BV, CC, GT, İM, MG, TA, TZ) **tovur-** Doğurmak, dünyaya getirmek (TZ) **tuvur-** Doğurmak, dünyaya getirmek (CC)	**tıvźırıv тыуҙырыу E** Doğurmak, dünyaya getirmek
doḳı- (II) Dokumak, örmek (TA) **toġu-** Dokumak, örmek (CC) **toḳı (I)** Dokumak, örmek (GT, Kİ) **toḳu-** Dokumak, örmek (İM) **ṭoku-** Dokumak, örmek (TZ)	**tuḳıv 1 туҡыу E** 1.Kumaş dokumak, işlemek 2.Örmek 3.Meydana getirmek
doḳız Dokuz (sayı) (KF) **doḳuz** Dokuz (sayı) (Gİ) **taḳuz** Dokuz (sayı) (DM, TZ) **toġuz** Dokuz (sayı) (BM) **toḳḳuz** Dokuz (sayı) (BM) **toḳuz** Dokuz (sayı) (BM, BV, GT, İM, İN, MG, MS) **ṭoḳuz** Dokuz (sayı) (KK, TA)	**tuġıź туғыҙ SAYI** Dokuz
doḳmaḳ Tokmak (TZ) **toḳmaḳ** Tokmak (BV, CC)	**tuḳmaḳ 1 туҡмаҡ MOB** 1.Tokmak 2.Atın alnına takılan demir 3.Duvar saatindeki sarkaç ağırlık
doldur- Doldurmak (İN) **doltur-** Doldurmak (İN) **toldır-** Doldurmak (TZ) **ṭoldur-** Doldurmak (BM, GT, İN) **toltur-** Doldurmak (BV, CC, İM, İN, MG)	**tultırıv тултырыу E** 1.Doldurmak 2.Kaplamak 3.Yığmak

Tablo: 2.1. (devam)

dolu Dolu (Gİ, KF) **tolı** Dolu, dolu olan (GT, Kİ, TZ) **ṭolu (I)** Dolu, dolmuş olan (BV, CC, Gİ, GT, İM, KF) **toluġ** Dolu, dolmuş olan (BV, CC, Gİ, GT, İM, KF)	**tulı тулы SIF / EŞAN** 1.Dolu 2.Tam, bütün, eksiksiz 3.Dolgun
don (I) Elbise (DM) **ton** Kıyafet, elbise (CC, GT, İH, İM, KFT, Kİ, MG, TZ) **ṭon** Kıyafet, elbise (KK, TA)	**tun тун GİY** 1. Manto, palto, kürk 2. Hayvan kürkü 3. Elbise, kıyafet
dost *Far.* Dost, arkadaş (BM, DM, Gİ, GT, İM, KF, KFT, MG, TA, TZ) **ḍoşṭ** *Far.* Dost, arkadaş (KK)	**duṡ дуç FARS TOP / EŞAN** Dost, arkadaş
dostlaş- *FAr.+T.* Dost olmak (TA)	**duṡlaşıv дуçлашыу E** Dost olmak, arkadaş olmak
dostluḳ *FAr.+T.* Dostluk, arkadaşlık (GT, KFT)	**duṡlıḳ дуçлыґ DEĞ** Dostluk, arkadaşlık
doynaḳ Hayvan tırnağı (KFT) **toynaḳ** Hayvan tırnağı, hayvan ayağı (BV, İH, İM) **ṭoynaḳ** Hayvan tırnağı, hayvan ayağı (TA) **tunyaḳ** Hayvanın tırnağı (TZ) **tuyaḳ** Hayvan tırnağı, hayvan ayağı (BV, Kİ, MG) **tuynaḳ** Hayvan tırnağı, hayvan ayağı (Kİ, TZ)	**toyaḳ тояґ EVC** 1.Hayvanlarda ayak ucunu kaplayan kalın tırnak, toynak 2.Kızağın gövdesi ile kızaklarını birleştiren kısa tahta 3.Kadın takılarında uçlarına para takılarak yapılan kordon
doz Toz (BM, KF, TA) **toz (I)** Toz (BV, CC, DM, Gİ, GT, İM, KF, Kİ, TZ) **ṭoz** Toz (KK)	**tuźan туҙан DÜN** 1.Toz 2.Çamur, kir

Tablo: 2.1. (devam)

dög- Dövmek, ezmek (RH, TA, TZ) **tög-** Dövmek, vurmak, ezmek (BV, GT, TZ) **töv-** Vurmak, dövmek, ezmek (Kİ) **töy-** Dövmek, vurmak, ezmek (TZ)	**töyöv 1 төйөү E** 1.Sert bir cisimle vurmak, ezmek, döğmek 2.Tepelemek 3.Üst üste yemek
dögül- Ezilmek, dövülmek (RH)	**töyölöv 1 төйөлөү E** 1.Sert bir şeyle vurulmak 2.Ezilmek, dövülmek 3.Parçalanmak 4.Vurulmak, tepelenmek
dök- Dökmek (Gİ, KF, KFT, Kİ, MS, RH) **tök- (I)** Dökmek (BM, BV, CC, GT, İM, Kİ, TA, RH)	**tügĭv түгеү E** 1.Dökmek, akıtmak 2.Dağıtmak, saçmak 3.Kan, ter ya da gözyaşı akıtmak 4.Sarfetmek, harcamak 5.Paylaşmak
dökil- Dökülmek (Gİ) **dökül-** Dökülmek (KF) **tögül- (II)** Dökülmek, akmak (CC) **tökel-** Dökülmek, akmak (BM) **tökül-** Dökülмek, akmak (GT)	**tügĭlĭv түгелеү E** 1.Dökülmek, akıtılmak 2.Dağıttırmak, saçtırmak 3.Kan, ter, gözyaşı akıtılmak
dön- Dönmek, geri gelmek (KFT, Kİ, TA) **tön-** 1. Dönmek (BV, CC, GT, İM, TZ) 2. Ters çevrilmek (CC) 3. Bir istikamete çevrilmek (GT) 4. Değişmek (İM)	**dünĭv дүнеү E** Dönmek, çevirmek; vazgeçmek, geri çevirmek
dönder- Döndürmek, çevirmek (Gİ, KF, MS) **töndür-** Döndürmek, çevirmek (İM)	**dündĭrĭv дүндереү E** Döndürmek, çevirtmek; vazgeçirmek, geri çevirmek **tünterĭv түнтәреү E** 1.Düşürmek, yıktırmak; belirli bir zamanı geçirmek 2.Alt üst etmek, döndürmek 3.Yamultmak 4.Yerine getirmek

Tablo: 2.1. (devam)

dörd Dört (sayı) (KF) **dört** Dört (sayı) (CC, DM, Gİ, GT, İN, KF, KK, MG, MS, RH, TA, TZ) **dörüd** Dört (sayı) (KFT) **dörüt** Dört (sayı) (KFT) **tört** Dört (sayı) (BM, BV, CC, GT, İM, Kİ, MG) **türt** Dört (sayı) (İN)	**dürt дүрт SAYI** Dört
dördünçi Dördüncü (KFT) **dördünçü** Dördüncü (RH, İN)	**dürtĭnsĭ дүртенсе SAYI** Dördüncü
dörtkül Dört köşeli, dörtgen (İN, TZ) **törkül** Dört köşeli, dörtgen (CC) **törtgül** Dört köşeli, dörtgen (BV) **törtkil** Dört köşeli, dörtgen (İM) **törtkül** Dört köşeli, dörtgen (CC)	**dürtkĭl дүрткел SIF** Dörtgen, kare
dös Göğüs, döş, kaburga altı (TA) **döş** Göğüs, döş, kaburga altı (RH) **töş** Döş, göğüs, kaburga altı (BV, CC, Kİ, TZ)	**tüş 1 түш İNS** Göğüs, bağır, döş
döşe- Döşemek, yaymak (Gİ, Kİ, MS) **töşe-** Döşemek, yaymak (BM, İM, Kİ, KK, TA, TZ)	**tüşev түшәү E** 1.Döşemek, sermek, yaymak 2.Fazla öldürmek, çokça kırmak
döşek Döşek, yatak (Gİ, KF, KFT) **töşek** Döşek, yatak (CC, DM, GT, İM, Kİ, KK, TA, TZ)	**tüşek түшәк EV / EŞAN** Döşek, yatak
döşen- Döşenmek (MS) **töşen-** Döşenmek, yayılmak (İM, KK, TZ)	**tüşenĭv түшәнеү E** Döşenmek, döşek serilmek

Tablo: 2.1. (devam)

döz- Sabretmek, katlanmak, tahammül gösterme (Kİ, TA) **düz- (II)** Sabretmek (TA) **töz- (II)** Sabır ve tahammül göstermek, dayanmak, katlanmak (GT, Kİ, MG)	**tüźïv түҙеү E / EŞAN** Sabretmek, dayanmak, tahammül etmek, katlanmak
drust *Far.* Dürüst, doğru (CC) **durust** *Far.* Doğru, sağlam (CC) **dürüst** *Far.* Doğru, sağlam (BV, GT, İN, RH)	**dörös дөрөҫ FARS SIF** Doğru, dürüst, gerçek
du‘ā *Ar.* Dua, yakarış, niyaz (Gİ, GT, KF, MG, MS, RH, TZ)	**doġa доға AR DİN** Dua
ḍuḍaġ Dudak (KK) **dudaḳ** Dudak (BV, GT, İM, İN, KFT, RH, TA, TZ) **todaḳ** Dudak (CC) **totaḳ** Dudak (CC) **tudaḳ** Dudak (DM) **tutaġ** Dudak (RH) **tutaḳ** Dudak (Kİ)	**dudaḳ дудаҡ TÜ İNS** Dudak
dumşaḳ Kuşun gagası (TA) **dumşuḳ** Kuşun gagası (DM) **tomşuḳ** Kuşun gagası (TZ)	**tomşoḳ томшоҡ KÜM** Gaga
duna İki yaşındaki sığır, dana (TZ) **tana** Dana (BM, DM, İM, Kİ, TZ) **ṭana (I)** Dana (DM, KK, TA)	**tana тана EVC / EŞAN** Dana

Tablo: 2.1. (devam)

dur- (I) Durmak, sabit olmak (BM, BV, Gİ, KF, KFT, MS) **tur- (I)** Durmak, sabit olmak, sakin olmak (İM) **ṭur- (I)** Durmak, sabit olmak, sakin olmak (BM, BV, CC, GT, Kİ, MG, TA, TZ)	**torov тороу E** 1. Durmak, ayakta durmak 2. Basar halde durmak 3. Bulunmak 4. Ayağa kalkmak 5. Yaşamak, hayat sürmek 6. Muamelede bulunmak 7. Vakit geçirmek 8. Herhangi bir değerde, pahada olmak
dur- (II) Ayağa kalkmak (BM, Gİ, KF) **ṭur- (II)** Ayağa kalkmak (BM, GT, İM, KK, TA)	**torov тороу E** 1. Durmak, ayakta durmak 2. Basar halde durmak 3. Bulunmak 4. Ayağa kalkmak 5. Yaşamak, hayat sürmek 6. Muamelede bulunmak 7. Vakit geçirmek 8. Herhangi bir değerde, pahada olmak
durġay Serçe gibi küçük kuş, tongar kuşu (BM) **turġay** Serçe gibi küçük kuş, tongar kuşu (BV, İH)	**turġay турғай YAB** Tarla serçesi, toygar
durġur- (II) Ayağa kaldırmak (KF) **durġuz- (III)** Ayağa kaldırmak (KF) **turġur-** Ayağa kaldırmak, dikeltmek (BM) **turġuz- (II)** Ayağa kaldırmak, dikeltmek (Kİ, TZ) **ṭurġuz-** Ayağa kaldırmak, dikeltmek (KK)	**torġoźov торғоҙоу E** 1.Ayağa kaldırmak 2.Dik hale getirmek, dineltmek 3.İşler hale getirmek, tamir etmek
durustlıḳ *FAr.+T.* Doğruluk (İM) **durustluḳ** *FAr.+T.* Doğruluk (İM)	**dөröślök дөрөҫлөк DEĞ** Doğruluk, dürüstlük

Tablo: 2.1. (devam)

dut- 1. Tutmak (Gİ, İN, KF, KFT, MS, RH) 2. Elde etmek, yakalamak, saklamak (Gİ) **tut- (I)** 1. Tutmak (BM, BV, CC, Gİ, GT, İN, KF, MG, RH, TZ) 2. Elde etmek, yakalamak, saklamak (GT) 3. Bir şeyi salıvermek üzere tutmak (İM) 4. Dokunmak, el ile tutmak (İM) 5. Yakalamak (İM, MG) **ṭut-** Tutmak (TA) **ṭuṭ-** Tutmak (KK)	**totov тотоу E** 1.Tutmak, kavramak 2.Durdurmak 3.Duraklatmak 4.Taksi tutmak 5.Alıkoymak 6.Yakalamak 7.Tutuklamak 8.Hakim olmak, elinde bulundurmak 9.Kiralamak 10 Bir yeri işgal etmek, makamı işgal etmek
dutam Tutam, avuç dolusu (İN) **tutam** Tutam, avuç dolusu (BM, İM, Kİ)	**totam тотам BİL** 1.Tutam (ölçü) 2.Bir avuç 3.Demet
dutıl- Tutulmak (KFT) **dutul-** Tutulmak (BM, BV, KFT) **tutul- (I)** 1. Tutulmak, ele geçirilmek (BV, GT, İH, İM, Kİ, RH, TZ) 2. Bağlanmak (RH)	**totolov тотолоу E** 1.Tutulmak 2.Engellenmek, durdurulmak 3.Yakalanmak 4.Yararlanılmak 5.Kendine hakim olmak
dutın- Tutunmak (KFT)	**totonov тотоноу E** 1.Tutunmak 2.El ele tutuşmak 3.Bir işe girişmek, bir işe başlamak
duttur- Tutturmak (RH)	**tottorov тоттороу E** 1.Tutturmak 2.Değdirmek
dutıl- Tutulmak (KFT) **dutul-** Tutulmak (BM, BV, KFT) **tutul- (I)** 1. Tutulmak, ele geçirilmek (BV, GT, İH, İM, Kİ, RH, TZ) 2. Bağlanmak (RH)	**totolov тотолоу E** 1.Tutulmak 2.Engellenmek, durdurulmak 3.Yakalanmak 4.Yararlanılmak 5.Kendine hakim olmak

Tablo: 2.1. (devam)

dutuş- Tutuşmak (RH) **tutuş- (I)** Tutuşmak, karşılıklı tutmak, dolaşmak (BV, GT)	**totoşov тотошоу E** 1.Birlikte ya da karşılıklı tutmak 2.Birlikte açığa çıkarmak, ifşa etmek 3.Birlikte ele geçirmek 4.Bir şeylerin tesirine bırakmak
duz Tuz (DM, KFT) **tuz** Tuz (BM, BV, CC, DM, GT, İM, KFT, Kİ, RH, TZ) **ţuz** Tuz (BM, BV, CC, DM, GT, İM, KFT, Kİ, RH, TA, TZ)	**toź тоӟ BES** Tuz
duzla- Tuz vermek, tuzlamak (BM) **tuzla-** Tuz vermek, tuzlamak (CC, Kİ)	**toźlav тоӟлау E** 1.Tuzlamak, tuz katmak, tuz eklemek 2.Akıldan çıkmak; unutmak
duzlu Tuzlu (KFT) **tuzlı** Tuzlu (BV, DM, İM) **ţuzlı** Tuzlu (DM) **tuzlu** Tuzlu (İM, Kİ) **ţuzlu** Tuzlu (DM)	**toźlo тоӟло SIF** Tuzlu, tuz katılmış
düg- Düğümlemek (İH, Kİ)	**töyöv 2 төйөү E** 1.Düğüm yapmak, düğümlemek, düğüm atmak 2.Çıkınlamak
dügün (I) Düğüm (Kİ, TZ) **tüyün** Düğüm (TZ)	**töyön төйөн GİY** 1. Düğüm 2. Bohça
dükān *Ar.* Dükkân (GT, KFT) **dükkān** *Ar.* Dükkân (İM) **tuġan** *Ar.* Dükkân (CC)	**döken дөкән AR ŞEH** Dükkan, mağaza
dükel Hep, bütün (Kİ) **tügel** Mükemmel, tam, tamam (CC) **tükel** Mükemmel, tam, tamam (CC)	**tögel төгәл ZARF / EŞAN** Sayı bakımından tam, tamı tamına

Tablo: 2.1. (devam)

düken- (I) Tükenmek, bitmek, sona ermek (Gİ, KF, KFT, Kİ, MS) **tügen-** Tükenmek, bitmek, sona ermek (CC) **tüken- (I)** Tükenmek, bitmek, sona ermek (BM, BV, DM, Gİ, GT, İM, Kİ, KK, MG)	**tökenĭv төкәнеү E / EŞAN** Tükenmek, sona dayanmak; bitmek **tögenĭv төгәнеү E** 1.Tükenmek, bitmek 2.Yok olmak
düket- Tüketmek, bitirmek (Gİ, KF) **tüket-** Tüketmek, bitirmek (Gİ, GT, MG, TZ)	**töketĭv төкәтеү E** 1.Tüketmek, sona dayandırmak; bitirmek 2.Dayandırmak, bitiştirmek
dün (I) Gece (Gİ, KF, Kİ) **tün** 1. Dün, dünün gecesi (BM, BV, Kİ) 2. Akşam, gece (CC, GT, İM, KK, TA, TZ) **tüne** Dün, dünün gecesi (CC, TZ)	**tön төн DÜN** 1.Gece 2.Kuzey
dünyā *Ar.* Dünya (BV, CC, Gİ, İM, İN, KF, KFT, MS) **dünye** *Ar.* Dünya (CC, GT, KFT) **dünyi** *Ar.* Dünya (GT)	**donya донъя AR DÜN** 1. Dünya, cihan 2. Canlı doğasının farklı bir alanı
dünyevī *Ar.* Dünya ile ilgili (İM)	**donyavi донъяуи AR SIF** Dünyevi, dünyaya ait
dür- Dürmek (KFT) **tür-** Dürmek (GT)	**töröv төрөү E / EŞAN** 1.Dürmek, sarmak, bürmek, bürümek 2.Sıkıca giydirmek
dürlü Çeşitli, türlü (Gİ, İN, KF, KFT, MS, RH) **türli** Türlü, çeşitli (GT) **türlü (I)** Türlü, çeşitli (GT, İM, Kİ, İN, RH) **türlüg** Türlü, çeşitli (BV, İM, MG)	**törlö төрлө SIF** 1.Türlü, çeşitli 2.Her türlü, türlü türlü

Tablo: 2.1. (devam)

dürt- (I) Dürtmek (Kİ, TA) **dürüt- (II)** Dürtmek (KFT) **türt-** Dürtmek (İM)	**törtöv төртөү E** 1.Dürtmek 2.Kalem ya da sivri uçlu bir nesne ile iz koymak, nokta koymak 3.İteklemek, iterek kendinden uzaklaştırmak 4.Rüşvet vermek, işini halletmek için gizlice bir şeyler vermek
düş (I) Öğle, öğle vakti (TA) **tüş (I)** Öğle, öğle vakti (CC, İM)	**töş 2 төш DÜN** Gün ortası, öğlen vakti
düş (II) Düş, rüya (Kİ, KF) **tüş (II)** Düş, rüya (GT, TZ)	**töş 1 төш SOYT** 1. Düş, rüya 2. Hayal 3. Gerçek olmayan
düş- (I) Düşmek (BM, Gİ, İN, KF, KFT, MS, RH) **tüş- (I)** Düşmek (BV, CC, İM, İN, Kİ, KK, MG, TA, TZ)	**töşöv төшөү E** 1.İnmek, düşmek 2.Suyla sürüklenmek 3.Yıkılmak 4.Konmak 5.Damlamak 6.Kopmak 7.Peyda olmak, hasıl olmak 8.Fotoğraf çekilmek 9.Girişmek, başlamak
düşenbeh *Far.* Pazartesi (BM) **tuşanbe** *Far.* Pazartesi (CC)	**düşembï дүшәмбе FARS DÜN** Pazartesi
düşmān *Far.* Düşman (BM, CC, DM, Gİ, İH, İN, KF, KFT) **düşmen** *Far.* Düşman (BM, CC, DM, Gİ, İH, KF, KFT) **tuşman** *Far.* Düşman (CC, TZ) **tüşman** *Far.* Düşman (CC)	**doşman дошман FARS TOP** Düşman, hasım
düşmānlıḳ *FAr.+T.* Düşmanlık (Gİ, İM, KF) **düşmenlik** *FAr.+T.* Düşmanlık (GT)	**doşmanlıḳ дошманлыҡ DEĞ** Düşmanlık, hasımlık

Tablo: 2.1. (devam)

düşür- (I) Düşürmek (Gİ, KF, KFT, MS) **düşür- (II)** İndirmek, inzal etmek (KFT, MS) **tüşür-** Düşürmek (BV, CC, GT, İM)	**töşöröv төшөрөү E** 1.Düşürmek, indirmek 2.İletmek, ulaştırmak 3.Kaplamak, yerleştirmek 4.Elinden kaçırmak 5.Yumruk atmak 6.Azletmek, idareden düşürmek 7.İşe başlatmak 8.Esir olarak ele geçirmek, esir düşürmek 9.Resim çizmek
düşür- (II) İndirmek, inzal etmek (KFT, MS)	**töşöröv төшөрөү E** 1.Düşürmek, indirmek 2.İletmek, ulaştırmak 3.Kaplamak, yerleştirmek 4.Elinden kaçırmak 5.Yumruk atmak 6.Azletmek, idareden düşürmek 7.İşe başlatmak 8.Esir olarak ele geçirmek, esir düşürmek 9.Resim çizmek
dütün Duman (Gİ, KF, Kİ) **tütün (I)** Duman (BM, CC, DM, GT, İM, Kİ, TZ)	**tötön төтөн DÜN** 1.Duman 2.Tüten is
düz Düz, doğru (KF, Kİ, İN, RH) **tüz** Düz, doğru (BV, CC, GT, KFT, MG, RH)	**töź 1 төҗ SIF / ZIT** 1.Düz, eğri olmayan 2.Pürüzsüz 3.Dik, doğru 4.Doğru konuşan, namuslu
düzel- Düzelmek (Kİ) **tüzel-** Düzelmek (BV, GT, Kİ, KK, TZ) **tüzen-** Düzelmek (TZ)	**töźelĭv төҗәлеү E** 1.Düzelmek, iyileşmek 2.Huzur bulmak
tüzet- (I) 1. Düzeltmek (TZ) 2. Sıralanmak, saf tutmak (TA) **tüznet-** Düzeltmek (CC) **tüzüt-** Düzeltmek (MG) **düzelid-** Düzeltmek (KFT) **düzet-** Düzeltmek (BM, Gİ)	**töźetĭv төҗәтеү E** 1.Düzgün hale getirmek 2.Düzeltmek, onarmak 3.İyileştirmek, şifa buldurmak **töźötöv төҗөтөү E / EŞAN** 1.Düzleştirmek, düzeltmek 2.Doğrultmak, pürüzsüzleştirmek 3.Yararlı hale getirmek 4.Ayarlamak, düzenlemek

Tablo: 2.1. (devam)

ebed *Ar.* Ebet, sonsuzluk (GT, KFT)	**abad абад AR SOYT** Ebed, sonsuz
ebeden (I) *Ar.* Devamlı, sürekli (İM, KFT)	**abdan абдан B** Bütünüyle, tamamen **ebden әбдән AR ZARF / EŞAN** Büsbütün, tamamiyle, tamamen
ebedī *Ar.* Sonsuz, sonu olmayan gelecek zaman (Gİ, KF)	**ebedi әбәди AR SIF** Ebedi, sonsuz
ebrār *Ar.* Hayır ve takva sahipleri, iyiler (GT, KF)	**ebrar әбрар AR TOP** 1. Hayır sahipleri; dindarlar 2. Özü sözü doğru olanlar, iyiler
ebyāż *Ar.* Çok beyaz, fazlasıyla beyaz (RH)	**ebyez әбйәз AR RENK** Beyaz, en beyaz
ecel (I) *Ar.* Ömrün sonu (BV, GT, İM)	**ejel әжәл** *ar. ism.* Ölüm vakti, ölüm, ecel
eç *Far.* Hiç (CC) **heç** *Far.* Hiç (CC) **hīç** *Far.* Hiç (BM, BV, Gİ, GT, İM, İN, KF, MG, RH) **hīş** *Far.* Hiç (DM, TZ)	**his һис FARS B** Hiç, hiçbir şekilde
eçek Eşek (TZ) **eşek** Eşek (BV, CC, KFT, Kİ, KK, TA, TZ) **işek (II)** Eşek (BV, GT, İM) **yeşek** Eşek (DM)	**işek ишәк EVC** 1. Eşek, merkep 2. Akılsız kişi
edā *Ar.* Ödeme, yerine getirme (Gİ, GT, İM, KF)	**eda әда AR DÜŞ** ***eda it-*:** Ödemek, yerine getirmek, eda etmek
edeblü *Ar.+T.* Edepli, terbiyeli (RH)	**eźeplĭ әҙәпле SIF** Edepli, hayalı, güzel âdetli
edebsiz *Ar.+T.* Edepsiz, terbiyesiz (GT)	**eźephĭź әҙәпһеҙ SIF** Edepsiz, hayasız
edebsüzlik *Ar.+T.* Edepsizlik (KFT)	**eźephĭźlĭk әҙәпһеҙлек DEĞ** Edepsizlik, hayasızlık
efüş Islak, ıslanmış (İM) **evüş** Islak, yaş (İM)	**yĭvĭş еүеш SIF** Sulu, nemli, rutubetli, ıslak; sulanıp duran

Tablo: 2.1. (devam)

efüşlik Islaklık (İM) **efüşlük** Islaklık (İM) **evüşlik** Islaklık (İM) **evüşlük** Islaklık (İM)	**yïvïşlïk eүешлек KAV** Nemlilik, ıslaklık, sululuk
ege Eğe, törpü (DM) **egev** Eğe, törpü (CC, TZ) **ige (II)** Eğe, törpü (KFT, MG) **igegü** Eğe (İM) **igü** Eğe, törpü (Kİ) **yege** Eğe, demirci eğesi (TA)	**igev 2 игәү MOB** Testere, eğe; törpü
eger *Far.* Eğer, şayet (BM, BV, CC, Gİ, GT, İM, İN, KF, KFT, KK, MG, MS, RH, TZ)	**eger әгәр FARS B** 1. Eğer, şayet 2. Bir de..
egil- Eğilmek (Kİ, TZ) **eyil-** Eğilmek (TZ) **igil-** Eğilmek, meyletmek (GT, İM, MG)	**ïyïlïv эйелеү E** Eğilmek, bükülmek, kıvrılmak
egiz İkiz (CC) **ekizek** İkiz (GT) **ikiz** İkiz (KFT) **ikkiz** İkiz (TZ) **yikiz (I)** İkiz (TA)	**igĭź игеş SIF** İkiz
ek- 1. Ekin ekmek (BM, KFT, Kİ, KK, TA, TZ) 2. Tarlayı sürmek (İN) **ik-** Ekin ekmek (GT, İM)	**igĭv 1 игеү E** Ekmek, ekin yetiştirmek
ekber *Ar.* En büyük (İM)	**ekber әкбәр AR SIF** En büyük, büyük

Tablo: 2.1. (devam)

eki İki (sayı) (CC, KF) **ekki** İki (sayı) (CC) **iki** İki (sayı) (Gİ, GT, İM, İN, KF, KFT, KK, MG, MS, RH) **ikki** İki (sayı) (BM, GT, TZ) **yekki** İki (sayı) (DM) **yiki** İki (sayı) (TA)	**ikĭ ике SAYI** İki
ekil- Ekilmek (KFT)	**igĭlĭv игелеү E** Ekilmek
ekin Ekin, tahıl (BM, DM, Gİ, İN, KF, KFT, Kİ, KK, TA, TZ) **ikin** Ekin (İM)	**igĭn иген TAR** Ekin, tahıl
ekinçi (I) İkinci (CC) **ikinçi (I)** İkinci (BV, İN, KFT, Kİ, KK, MG, RH)	**ikĭnsĭ икенсе SAYI** 1. İkinci 2. Başka, diğer 3. Önümüzdeki, gelecekteki
ekinçi Çiftçi (DM, KFT, TA) **ikinçi (II)** Çiftçi (GT)	**igĭnsĭ игенсе MES / EŞAN** Çiftçi, ekinci
ekinlik Tarla (KFT)	**igĭnlĭk игенлек TAR** Ekin ekilen yer; tarla
el (III) 1. Millet (CC) 2. Memleket, ülke (CC) **il (III)** İl, memleket, şehir (GT, İM, KFT, Kİ, MG)	**il 1 ил HÜK / EŞAN** Ülke, devlet, memleket; vatan; halk
elbet *Ar.* Elbette, kesinlikle (CC, İN) **elbetde** *Ar.* Elbette, kesinlikle (KFT) **elbette** *Ar.* Elbette, kesinlikle (BV, Gİ, GT, İM, KF)	**elbette әлбәттә AR B / EŞAN** Elbette, tabii ki, hiç şüphesiz
elçi 1. Elçi (CC, DM, TZ) 2. Haberci, postacı, müjdeci (CC) **ilçi** Elçi (Kİ, TA, TZ)	**ilsĭ илсе HÜK / EŞAN** Elçi

Tablo: 2.1. (devam)

ele- Elemek (Kİ, TA, TZ) **ile-** Elemek (BV)	**ilev 1 иләү E** 1. Elemek, elekten geçirmek 2. Vurmak, çat pat vurmak
elek Elemeye mahsus alet, elek, süzgeç (CC, Kİ, TA, TZ) **ilek (I)** Elek, un vb. elemeye yarayan alet (BV) **yelek (I)** Elek, kalbur (DM)	**ilek иләк MOB** Elek
elen- Elenmek (KFT, Kİ)	**ilenĭv 1 иләнеү E / EŞAN** Elenmek, elekten geçirilmek
elf *Ar.* Arap alfabesinin ilk harfi (GT) **elif** *Ar.* Arap alfabesinin ilk harfi (GT, İM)	**elif 2 әлиф AR DİL / EŞAN** "Elif" harfi
el-ḥamdü *Ar.* Fatiha suresi (GT)	**elḫem әлхәм AR DİN / EŞAN** Fatiha sûresi
el-ḥamdülillāhi *Ar.* "Allah'a hamd olsun, çok şükür" anlamında bir söz (GT, İM)	**elḫemdililla әлхәмдилилла AR DİN** Elhamdülillah
elig Elli (sayı) (İM) **elli** Elli (sayı) (BM, Gİ, KF, Kİ, KK, TA, RH, TZ) **ellig** Elli (sayı) (BV) **ilig** Elli (sayı) (İM, MS) **illi (I)** Elli (sayı) (GT, İM) **illig** Elli (sayı) (MG) **yelli** Elli (sayı) (DM)	**illĭ илле SAYI** Elli
elik Ceylan (Kİ)	**ilĭk илек YAB** Karaca
elvān *Ar.* Renkli, rengârenk (GT)	**elvan әлуан AR SIF** Çok renkli; çok çeşitli
em- Emmek, süt emmek (İM, KFT, Kİ, TA, TZ) **im-** Emmek, süt emmek (TZ)	**imĭv имеү E** Emmek, süt emmek; ağza alıp çekmek

Tablo: 2.1. (devam)

emçek 1. Meme (BV, DM, İM, İN, Kİ, KK, TA, TZ) 2. Meme başı (CC) **imçek** Meme (BV, TZ)	**imsek имсәк İNS / EŞAN** Kadınların göğüslerindeki süt bezleri
emdi Şimdi, derhâl, hemen (CC) **imdi** Şimdi, derhâl (CC, GT, İM, KFT, Kİ, MG, TA, TZ) **indi** Şimdi, derhâl (Kİ)	**indĭ 1 инде ZARF** Şimdi, şu anda, şu vakitte
emel *Ar.* Arzu, emel, ümit (Gİ, KF)	**emel әмәл AR SOYT / EŞAN** 1. Emel, gaye, amaç; çare, yol 2. Tedavi metotları, iyileştirme yolları 3. Geleceğe olan inanç, ümit
emgek (I) Istırap, acı, eziyet (CC, İM) **imgek** Eziyet, zahmet (GT, İM, MG)	**imgek имгәк DEĞ** 1. Eziyet, zahmet 2. Fazla sıkıntı veren, meşekatli kişi ya da hayvan
emīn *Ar.* Kendisine güvenilen, emniyet sahibi (Gİ, İN, KF, KFT) **imīn** *Ar.* Emin, kendisine güvenilen, emniyet sahibi, güvenilir (İM, KFT, MG)	**imĭn имен AR SIF** 1. Emin, sakin, güvenilir 2. Sağ salim (zarf olarak)
emīr *Ar.* Emir, kumandan (GT)	**emir әмир AR HÜK** Emir, yönetici
emiz- Emzirmek (İM) **emüz-** Emzirmek (KFT)	**imĭźĭv имеҗеү E** Emdirmek, emzirmek
emr (I) *Ar.* Buyruk, emir (Gİ, GT, KF)	**emĭr әмер AR HÜK** 1. Kesin buyruk, emir 2. Allah'ın emri
en En (TZ) **in (IV)** En (KFT, Kİ, MG) **iñ** En (GT, İM)	**iñ 2 иң KAV** En, genişlik
eñ Kuvvetlendirme ön eki (CC)	**iñ 3 иң B** Anlamı güçlendirmek için kullanılır; en

Tablo: 2.1. (devam)

en- İnmek (CC) **in- (I)** 1. İnmek (BM, BV, Gİ, GT, İM, İN, KF, TA, RH) 2. Konaklamak (İM)	**inĭv инеү E** 1. İnmek, içine geçmek; girmek 2. Saplamak, batırmak 3. İş, hizmet veya tahsil için kabul edilmek, yerleşmek
enbiyā Nebiler, peygamberler (GT)	**enbiye әнбиә AR DİN / EŞAN** Peygamber
eri- 1. Erimek (BV, Kİ, TZ) 2. Zayıflamak (Kİ) **ir-** Erimek (TZ) **iri-** Erimek (BV, CC, İM)	**irĭv 1 иреү E** Erimek, sıvı hale gelmek
erid- Eritmek (KFT) **erit-** Eritmek (BV) **irit-** Eritmek (BV)	**irĭtĭv иретеү E** Eritmek, sıvı hale getirmek
erin (II) Dudak **irin (I)** Dudak (BV, TZ)	**irĭn ирен İNS / EŞAN** Dudak
erişdür- Eriştirmek, ulaştırmak (Gİ, KF)	**irĭştĭrĭv 1 ирештереү E** Ulaştırmak, eriştirmek, ilettirmek
erkek Erkek (CC, Kİ, TA) **irkek** 1. Erkek (BV, Gİ, KF, KFT, RH, TZ) 2. Her canlının erkeği (KK)	**irkek иркәк SIF** 1. Erkek, erkek cinsiyetli 2. Genç erkek at
erlik Erlik, erkeklik (BV, CC) **irlik** Erkeklik, mertlik, yiğitlik (GT)	**irlĭk ирлек KAV** 1. Erkeklik 2. Yiğitlik, cesurluk
erte (IV) Seher vakti, sabah (CC) **irte (III)** Seher vakti, sabah vakti (İM, KFT, MS, TA, TZ)	**irte 1 иртә DÜN** Sabah
es (II) *Ar.* His, duygu (Kİ) **ḥiss** *Ar.* His, duygu (İM)	**ḫis хис AR DÜŞ / EŞAN** His, duygu
es- Rüzgâr esmek (BM, Gİ, İM, KF, Kİ, TA, TZ)	**išĭv иҫеү E** Esmek

Tablo: 2.1. (devam)

esās *Ar.* Asıl, temel (GT, KFT)	**esas əcac AR SOYT** Asıl, esas, temel
esen Sağ, salim (Kİ, TA)	**i̇şen иçəн SIF / ZIT** 1. Esen, sağ, diri 2. Sağ selamet 3. Zararsız, ziyansız
esenlik Sağlık, esenlik (BM, TZ)	**i̇şenlĭk иçənлeĸ KAV** Sağlık, selametlik, esenlik
eşer (I) *Ar.* Eser, yapıt (BV)	**ėşer 1 əçəp AR DİL** Eser
eşer (II) *Ar.* İz, nişan (GT, İM, KF, MG)	**ėşer 2 əçəp AR SOYT** İz, belirti, işaret; eser
esīr *Ar.* Esir, tutsak (Gİ, GT, KF)	**esir əсир AR ORDU / EŞAN** Esir
esir- Sarhoş olmak (CC, DM, İM, TZ) **esri-** Sarhoş olmak (DM, KFT, Kİ) **esrü-** Sarhoş olmak (DM) **isrü-** Sarhoş olmak (GT)	**i̇šĭrĭv иçepeɣ E** Sarhoş olmak
esirge- Merhamet etmek, acımak (CC, Gİ, İM, KF, TZ)	**i̇šĭrgev иçepгəɣ E** Esirgemek, şefkat göstermek; acımak
esirik Sarhoş (İM) **esrik** Sarhoş (Gİ, İM, KF, KK, TZ) **esrük** Sarhoş olmak (DM) **isrük** Sarhoş (GT)	**i̇šĭrĭk SIF / EŞAN** Sarhoş, kör kütük sarhoş, zir zurna sarhoş
eski Eski (CC, İM, Kİ, KK, MG, RH, TZ) **iski** Eski, yeni olmayan (BV, GT, İM, MG)	**i̇škĭ 1 иçĸe SIF / ZIT** Eski, yeni olmayan
eskir- Eskimek (TZ)	**i̇škĭrĭv иçĸepeɣ E** 1. Eskimek, uzun süre kullanmak 2. Niteliği bozulmak 3. Zamanın ihtiyaçlarına cevap vermemek
esne- Esnemek (CC, TA, TZ) **isne-** Esnemek (Gİ, İM, KF, KK)	**i̇šnev иçнəɣ E / EŞAN** Esnemek

Tablo: 2.1. (devam)

esrid- Sarhoş etmek (KFT) **isrüt-** Sarhoş etmek (GT)	**iśĭrtĭv иçертеү E** Sarhoş etmek, sarhoş hale getirmek
eş (I) İş (KFT) **iş (I)** İş (BM, BV, CC, DM, Gİ, GT, İM, KF, KFT, Kİ, MG, MS, TA, TZ) **yeş** İş (DM)	**ĭş эш DÜŞ** İş, hizmet
eşik Kapı (CC) **işik** Eşik, kapı (GT, İM, KFT, Kİ, KK, MS, TA, TZ)	**işĭk ишек İNŞA** Kapı, giriş
eşit- İşitmek, duymak (CC) **işid-** İşitmek, duymak (Gİ, KFT) **işit-** İşitmek, duymak (BM, BV, CC, Gİ, GT, İM, KF, Kİ, KK, MS, TA, TZ) **yeşit-** İşitmek (DM)	**işĭtĭv ишетеү E** 1. İşitmek, duymak 2. Dinlemek 3. Haber almak, haberdar olmak
eşittir- İşittirmek (CC) **işiddür-** İşittirmek, duyurmak (KF, KFT) **işittir-** İşittirmek, duyurmak (Kİ)	**işĭttĭrĭv ишеттереү E** 1. İşittirmek, duyurmak 2. Dışardan bir haberi duyurmak
eşyā *Ar.* Eşya, mevcut olan şeyler (GT)	**eşye әшйә AR KAV / EŞAN** Şey; eşya, şeyler
et Et (BM, CC, DM, İN, KF, KFT, KK, RH, TA, TZ) **it (II)** Et (BV, GT, İM, MG)	**it ит BES** Et
etçi Kasap (TA, TZ) **yetçi** Kasap (DM)	**itsĭ итсе MES** Etçi, kasap, et satan
etek (II) Etek (Gİ, GT, KF, Kİ, TA, TZ) **itek** Etek (GT, İM, MG) **yetek** Etek (DM)	**itek итәк GİY** 1. Etek 2. Bayan gömleğinin ucuna katlanıp dikilen dar kısım 3. Dağın, tepenin eteği

Tablo: 2.1. (devam)

etik Mesh, çizme (CC, Kİ) **etük** Mesh, çizme (CC, TA) **itük (I)** Mesh, çizme (MG)	**itĭk итек GİY** Çizme
etikçi Çizmeci (CC)	**itĭksĭ итексе MES** Çizmeci, çizme yapan kişi; deri ayakkabı yapan kişi
etlü Etli (RH)	**itlĭ итле SIF** 1. Etli, etle hazırlanmış, et ile pişirilmiş 2. Şişman kişinin eli, ayağı için söylenir.
eṭrāf *Ar.* Yanlar, taraflar (İM)	**etraf этраф AR DÜN / EŞAN** Etraf, çevre, yöre, dolay
ev Ev (BM, CC, Gİ, KF, KFT, Kİ, KK, MS, RH, TA, TZ) **iv** Ev (BV, CC, GT, TA) **öv** Ev, oda (GT) **öy** Ev, oda (TZ) **yev** Ev (DM)	**öy өй EV** Ev, çadır; yurt
evḳāt *Ar.* Vakitler, zamanlar (GT)	**evḳat әүкат AR DÜN / EŞAN** Vakit, zaman
evlā *Ar.* Daha iyi, daha üstün, lâyık (GT, İM, KFT, MG, MS)	**evle әүлә AR ZARF** Fazla, daha iyi, daha güzel
evle Öğle, öğleyin (GT) **eylen** Öğle, öğle vakti (BM) **öyle (I)** Öğleyin, öğle vakti (Gİ, İH, KF, MS) **öylen** Öğleyin, öğle vakti (TA)	**öyle өйлә DÜN** 1. Gün ortası, öğle 2. Öğle namazı
evlen- Evlenmek (BM, Gİ, GT, İM, KF, KFT, Kİ, MS, TZ) **ivlen-** Evlenmek (İM) **öylen-** Evlenmek (TZ)	**öylenĭv өйләнеү E** Evlenmek

Tablo: 2.1. (devam)

evlendir- Evlendirmek (KK, TZ) **ivlendür-** Evlenmek (İM) **öylendir-** Evlendirmek (TZ)	**öylendĭrĭv өйләндерең E** Evlendirmek
evliyā *Ar.* Veliler, ermişler, evliya (GT, İM)	**evliye әүлиә AR DİN** 1. Evliya, kutsal insan 2. Geniş yürekli, iyi insan
evrek (I) Ördek (BM, Kİ)	**öyrek өйрәк KÜM / EŞAN** Ördek
evṣāf *Ar.* Vasıflar, sıfatlar (GT)	**evsaf әүсаф AR DİL** 1. Tasvir, betimleme; vasıflar 2. Sıfat, nitelik; özellik
evvel *Ar.* Evvel, önce, birinci (BV, Gİ, GT, İM, KF, KFT, MG, MS, İN) **aval** *Ar.* Başlangıç, kaynak (CC)	**evel 1 әүәл AR ZARF / EŞAN** 1. Evvel, önce, ilk, ilkin 2. Geçmiş zaman, mazi 3. Olup bitmiş, evvelki **evvel әүүәл AR ZARF** Evvel, önce, ilk
evvelki *Ar.+T.* Önceki (KFT)	**evelgĭ әүәлге SIF** 1. Evvelki, ilk olan, baştaki 2. Eski, önceki
eye Sahip, malik (DM, Gİ, KF, KFT, MG, RH, TZ) **iye** Sahip, malik (BV, GT, İM, MG, TZ)	**ĭye әйә TOP** 1. Sahip, mâlik, iye 2. Lider, yönetici 3. Peri, eski inanca göre bir şeylere baş olan ve yöneten mitolojik varlık
eyid- Demek, söylemek (GT) **eyit-** Söylemek, konuşmak (TA) **eyt-** Demek, söylemek (İN, RH)	**eytĭv 1 әйтең E** 1. Söylemek, demek 2. Anlatmak, öğretmek, beyan etmek 3. Türkü söylemek 4. Laf taşımak, söz yetiştirmek
öyle (II) Öyle, o şekilde (İH) **eyle** Öyle, o şekilde (BV, Gİ, GT, İN, RH)	**ulay улай ZARF** Öyle, o şekilde, o biçimde
eyle- (II) Eylemek, yapmak, etmek (BM, BV, DM, Gİ, GT, KF, Kİ, KK, TA, TZ) **eyle- (III)** Yardımcı fiil (İM, MS)	**eylev 2 әйләү E** Etmek, eylemek

Tablo: 2.1. (devam)

eyrik Başka, ayrı (TZ) **ayrı (I)** Ayrı, başka, farklı (CC, TZ) **ayrıḳ** Ayrı, başka, farklı (KK, TZ) **ayruḳ (I)** Ayrı, başka, farklı (BV, TA, TZ) **ayuḳ (I)** Ayrı, başka, farklı (Kİ)	**ayrı айры SIF** Ayrı; farklı **ayırı айыры SIF** Ayrı; farklı
ez- (III) Azmak (Kİ) **az-** Azmak, sapmak, şaşırmak (BV, Gİ, GT, İM, MG, TA, TZ)	**aźav 1 аҗау E** Ne yaptığını bilmemek; şaşırmak **aźıv 1 аҗыу E** 1. Yerinde durmayarak dışarıda gezmek (İnsan ve hayvan için) 2. Ahlaksızlaşmak; azmak 3. Tohum, cins yönünden bozulmak (canlılar için) 4. Güçlenerek devam etmek 5. Hayali olmak
faḳīr *Ar.* Fakir, yoksul, aciz (GT, İM, KF, KFT)	**feḳir фәкир AR SIF** Fakir, yoksul, muhtaç
faḳīrlıḳ *Ar.+T.* Fakirlik, yoksulluk (GT) **faḳīrlik** *Ar.+T.* Fakirlik, yoksulluk (Gİ, İM)	**feḳirlīk фәкирлек DEĞ / EŞAN** Fakirlik, yoksulluk, muhtaçlık
faḳr *Ar.* Fakirlik, yoksulluk (GT)	**feḳr фәкр AR DEĞ / EŞAN** Fakirlik, yokulluk, muhtaçlık
fāl *Ar.* Fal, uğur (GT)	**fal 1 фал AR DİN / EŞAN** Fal
falān *Ar.* Falan, filan (CC, Gİ, KF, KFT) **fülān** *Ar.* Falan (GT, TA)	**felen 1 фәлән AR ZAMİR** Falan, filan **-felen 2 фәлән AR B** Söze eklenerek belirsizlik anlamı verir *kĭşĭ-felen* “insan falan”
fānī *Ar.* Fâni, geçici (Gİ, GT, İM, KF)	**fani фани AR SIF** Fani, geçici
fāriża *Ar.* Farz (İM, MS) **farż** *Ar.* Allah’ın yapılmasını istediği emirler (Gİ, İM, İN, KF, KFT, MS)	**farız фарыз AR DİN** Yapılması zorunlu iş; dini açıdan yapılması zorunlu olan amel, farz
fātiḥā *Ar.* Fatiha suresi (Gİ, İM, KF, MS)	**fatiḥa фатиха AR DİN / EŞAN** Fatiha suresi
fāyide *Ar.* Fayda, yarar (BV, GT, İM, KFT, MS, İN, RH)	**fayźa файҗа AR KAV** Fayda, yarar

Tablo: 2.1. (devam)

faẕīlet *Ar.* Fazilet, erdem (Gİ, GT, İM, KF, MG, MS)	**fazilet фазилət AR DEĞ** Fazilet, erdem
faẓla *Ar.* Fazla (GT)	**fazle фазлə AR KAV** Fazla, artık
fedā *Ar.* Bir şey uğruna can verme (GT, İM) **fidā (II)** *Ar.* Bir şey uğruna can verme (KF, KFT)	**fiźa фиҙа AR KAV** Feda
felek *Ar.* Gökyüzü, felek (GT)	**felek фələк AR DÜN** Gökyüzü, gök kubbe
fereşte *Far.* Melek (KK) **ferişte** *Far.* Melek (BM, CC, DM, KK, TZ) **firişte** *Far.* Melek (GT, TA) **frişte** *Far.* Melek (CC, GT)	**ferĭşte фəрештə FARS DİN / EŞAN** Melek; saf yürekli, temiz yürekli
fermān *Far.* Emir, ferman (BM, GT, MG, RH)	**farman фарман FARS HÜK** Ferman, buyruk
ferrāş (II) *Ar.* Hizmetkâr (GT)	**farraş фарраш AR MES** Hizmetçi, gündelikçi **ferraş фəрраш AR MES / EŞAN** Hizmetçi, gündelikçi
feryād *Far.* Feryat (GT)	**feryad фəрьяд FARS DÜŞ** Feryat, figan
ferzīn *Far.* Satranç oyununda vezir (GT)	**ferz ферзь RUS TOP** Satrançta vezir
fesād *Ar.* Fesat, kötülük (Gİ, GT, İM, KF)	**fesad фəсад AR DEĞ** Kötülük, bozukluk, fesat
fetḥa *Ar.* Arapçada üstün işareti (İM, İN)	**fetḫe фətхə AR DİL** Arap orfografyasında kısa “a” sesini bildiren işaret
fetvā *Ar.* Fetva (Gİ, GT, İM, KF, KFT)	**fetve фətүə AR DİN** Fetva; fayda
feylesof *Ar.* Filozof, felsefe ile meşgul olan (GT)	**feylesuf фəйləсуф AR MES** Filozof
feyrūzec *Ar.* Kıymetli bir taş (İM)	**feyrüze фəйрүзə FARS MAD** Firuze taşı
fırṣat *Ar.* Fırsat (GT) **furṣat** *Ar.* Fırsat (GT, MG)	**forsat форсат AR SOYT** Fırsat
fıṭr *Ar.* Fitre (Gİ, İM, KF)	**fıtır фытыр DİN** Fitre
fıṭrat *Ar.* Yaratılış (Gİ)	**fitret 2 фитрət AR SOYT** Yaratılış, fıtrat

Tablo: 2.1. (devam)

fiġān *Far.* Feryat, figan (GT)	**feġan фəған AR DÜŞ** Figan, feryat
fikr *Ar.* Fikir (BV, Gİ, GT, İM, KF, KFT, MG)	**fïkïr фекер AR DÜŞ / EŞAN** Fikir, düşünce
fil *Far.* Fil (CC, GT, İM, KFT)	**fil фил FARS YAB** Fil
fi'l *Ar.* Fiil, eylem (BV, Gİ, GT, İM, KF, KFT)	**fiġïl фиғел AR DÜŞ** Eylem, iş, hareket, fiil
fir'avn *Ar.* Tanrılık iddiasında bulunan eski Mısır hükümdarları (GT)	**firġevïn фирғəуен AR HÜK** Eski Mısır hükümdarlarına verilen ad, firavun
firdevs *Ar.* Cennet (GT)	**firźevïs фирҙəуес FARS DİN** 1. Cennet bahçesi, bahçe 2. Cennet
fuḳarā *Ar.* Fakirler, yoksullar (GT)	**foḳara фоқара AR TOP** Yoksul halk, muhtaç halk
ġāfil *Ar. (I)* Gafil, dikkatsiz, gaflette olan (Gİ, KFT)	**ġafil ғафил AR SIF** Dikkatsiz, düşüncesiz, kaygısız; tembel
ġaflet *Ar.* Gaflet, dikkatsizlik (Gİ, GT)	**ġiflet ғифлət DEĞ / EŞAN** Gaflet
ġalaṭ *Ar.* Yanlış, yanılma (KFT)	**ġalet ғалəт AR DEĞ** Hata, yanlışlık, galat
ġālib (II) *Ar.* Yenen, üstün gelen, galip (Gİ, GT, İM, KF, KFT, MG)	**ġalip ғалип AR DEĞ** Muzaffer, galip
ġam *Ar.* Gam, keder, tasa, kaygı (CC, Gİ, GT, KF)	**ġam ғам AR DÜŞ / EŞAN** Gam, keder, sıkıntı, kaygı **ġem 1 ғəм AR DÜŞ** Kaygı, hasret, gam
ġammāz *Ar.* Gammaz, koğucu (GT)	**ġammaz ғаммаз AR DEĞ** Gammaz; dedikoducu, gıybet eden
ġanī *Ar.* Zengin, varlıklı (Gİ, GT, KF, KFT)	**ġeni ғəни AR SIF** Zengin, kısmetli, şanslı, bahtlı
ġarb *Ar.* Batı (İM)	**ġerïp ғəреп AR DÜN** Batı, garp
ġarīb (I) *Ar.* Gurbette olan, yabancı, garip (CC, KFT)	**ġerip 2 ғəрип AR TOP** Memleketinden ayrı yaşayan kişi, gurbette yaşayan kişi
ġarīb (II) *Ar.* Garip, tuhaf (GT, KF, MG)	**ġarib ғариб SIF** Alışılmadık, alışılmışın dışında, yabancı, garip **ġerip 3 ғəрип AR SIF** Alışılmışın dışında, yabancı, acayip
ġarīblıḳ *Ar.+T.* Gariplik (Gİ, GT, KFT)	**ġeriplïk ғəриплек DEĞ** Zayıflık, muhtaçlık hali; gariplik

Tablo: 2.1. (devam)

ġavġa *Far.* Kavga (GT)	**ġavġa ғауға FARS DÜŞ** Kavga, karışıklık, bağırış çığırış
ġavır *Ar. (kāfir)* Müslüman olmayan (DM) **ġavur** *Ar. (kāfir)* Müslüman olmayan (DM, KK) **kāfir** *Ar.* Kâfir, Allah'ı inkâr eden (Gİ, GT, İM, İN, KF, KFT, MS)	**gevĭr гəүер TOP** Kafir, müslüman olmayan **kafır кафыр AR DİN** Genellikle Hıristiyan dinindeki kimselere müslümanların verdikleri isim; kâfir
ġavr *Far.* Mezarlık, kabir (RH)	**gür гүр FARS DİN / EŞAN** Kabir, mezar
ġaybet (II) *Ar.* Çekiştirme, gıyabında konuşma (GT)	**ġeybet ғәйбәт AR DEĞ / EŞAN** Kötü söz, dedikodu, iftira, gıybet
ġāyet (I) *Ar.* Gayet, son derece (BM, BV, Gİ, İN, KF, MG, RH)	**ġeyet ғәйәт AR ZARF** Gayet, çok, sınırsız, pek
ġāyib *Ar.* 1. Kayıp, göz önünde olmayan (Gİ, GT, İM, KFT, MS) 2. Belirsiz, bilinmeyen, gizli (KF)	**ġeyĭp 2 ғәйеп AR SIF** Gizli, saklı, hiçbir şekilde belirli olmayan, görünmeyen, kayıp
ġayr *Ar.* Başka, gayrı (GT, İM, MG)	**ġeyrī ғәйре AR SIF** Başka, gayrı
ġayretlen- *Ar.+T.* Gayrete gelmek (GT)	**ġeyretlenĭv ғәйрәтләнеү E** Gayretlenmek, güçlenmek, kuvvetlenmek
ġayyır *Ar.* Gayretli (KFT)	**ġeyyer ғәййәр AR SIF** Gayretli, yiğit, çalışkan
ġażaplan- *Ar.+T.* Hiddetlenmek, öfkelenmek (GT)	**ġazıplanıv ғазыпланыу E** Sinirlenmek, öfkelenmek
ġazāl *Ar.* Ceylân, geyik (BV, İM) **ġazel** *Ar.* Ceylân, geyik (İM)	**ġezel ғәзәл 2 YAB** Ceylan
ġāzī *Ar.* Gazaya katılan, gazi (Gİ, GT, KF, KFT, MG)	**ġazi ғази AR DEĞ** Gazi
gedā(y) *Far.* Yoksul, dilenci (GT)	**giday гидай FARS SIF** Muhtaç, yoksul, fakir
gene Yine, tekrar (TZ) **gine** Yine, tekrar, ikinci kere (İH) **kene (I)** Yine, gene, tekrar, ikinci defa (TZ) **yana (I)** Yine, tekrar, ikinci defa (CC, GT, İM, MG) **yene** Yine, tekrar, ikinci kez (CC, TZ)	**yene йәнә ZARF** Yeniden, tekrardan, bir kez daha

Tablo: 2.1. (devam)

ger *Far.* Eğer, şayet (GT) **eger** *Far.* Eğet, şayet (BM, BV, CC, Gİ, GT, İM, İN, KF, KFT, KK, MG, MS, RH, TZ)	**eger əgəp FARS B** 1. Eğer, şayet 2. Bir de..
gerçi *Far.* Gerçi, her ne kadar (GT)	**gerse гəpcə FARS B** Gerçi
gezek Nöbet, sıra (İH)	**kiźek 1 киҙək DÜŞ / EŞAN** Sıra, nöbet
ġıybet *Ar.* Çekiştirme, gıyabında konuşma (GT)3	**ġeybet ғəйбəт AR DEĞ / EŞAN** Kötü söz, dedikodu, iftira, gıybet
giçi Küçük (İH) **kiççi** Küçük (GT) **kiçi** Küçük (CC, Gİ, İH, İM, KF, KFT, Kİ, MG, MS, RH, TZ) **kiçig** Küçük (İM) **kiçik** Küçük (BV, MG)	**kĭsĭ кece SIF / ZIT** 1.Küçük, yaşça küçük, genç 2.Seviyesi düşük, derecesi düşük, mevkisi düşük
gir- Girmek (KF)	**kĭrĭv кереү E** 1.Girmek 2.Bir şeyin içine girip takılmak 3.Bir şekle girmek
giriftār *Far.* Tutulmuş, tutkun (GT)	**griftar грифтар FARS DÜŞ** Düçar, tutkun, giriftar
girü (I) Arka, geri (TA) **keri (I)** Geri, arka (CC, Gİ, İM) **kiri** Geri (MG) **kirü** Geri (BM, BV, İM)	**kirĭ 1 кире SIF / EŞAN** 1.Geri, ters 2.Olumsuz, aksi, ters tabiatlı 3.Karşıt, zıt 4.Tekrar, yeniden
giy- Giymek, giyinmek (KK) **key-** 1. Giymek, giyinmek (BM, CC, Gİ, GT, İM, İN, KF, KFT, Kİ, MG, MS, TZ) 2. Yüzük takmak (KFT) **kiḏ-** Giymek, giyinmek (Gİ, İM) **kiy-** Giymek, giyinmek (CC, Gİ, MG, TZ)	**kĭyĭv кейеү E** Giymek, takmak (gözlük, şapka v.b.); donanmak, takınmak

Tablo: 2.1. (devam)

ġoġşat- (II) Kımıldamaya hâli kalmamak (İH)	**ķaķşatıv ĸaĸшатыу E** Sallandırmak, bozdurmak; halsizleştirmek
gör *Far.* Mezar (BM) **gūr** *Far.* Mezar (GT, İM) **kör** *Far.* Mezar (CC, TZ)	**gür гүр FARS DİN / EŞAN** Kabir, mezar
görk Güzellik, iyilik (İH) **körk** Güzellik, iyilik (CC, GT, Kİ, MG)	**kürk күрк DEĞ** Görkem, güzellik
gövde Bir şeyin oluşu, cismi, şekli, gövde (İH) **kevde** Gövde (DM, RH) **kövde** Gövde (TA, TZ)	**gevźe гәүҙә İNS / EŞAN** Gövde, vücut
ġufrān *Ar.* Affetme, merhamet etme (GT)	**ġofran ғофран AR DÜŞ** Bağışlama, merhamet
ġūgird *Far.* Kükürt (GT) **kövrük** *Far.* Kükürt (CC) **kükürt** *Far.* Kükürt (TZ)	**kökört көкөрт MAD** Kükürt
ġurāb *Ar.* Karga (GT, İM)	**ġorab ғораб AR YAB** Ala karga
ġurbet *Ar.* Gurbet, doğup yaşanılmış yerden uzak yer (GT)	**ġörbet ғөрбәт AR TOP** Gurbet, yad el
gūristān *Far.* Mezarlık (İM)	**gürstan гүрстан FARS ŞEH / EŞAN** Mezarlık, kabristan
ġurūr *Ar.* Gurur, kibir (GT)	**ġorur ғорур AR SIF** Kendini bilerek iş yapan, kendine kötü söz ettirmeyen, gururlu
ġusl *Ar.* Boy abdesti (Gİ, İM, KF, KFT, MS)	**ġösöl ғөсөл AR DİN** Gusül
ġuṣṣa *Ar.* Kaygı, tasa (GT)	**ġossa ғосса AR DÜŞ** Kaygı, hasret, özlem
güç Güç, kuvvet, takat (İH)	**kös көс DÜŞ** 1.Güç, kuvvet, enerji 2.Yaşama gücü 3.İş yapma kabiliyeti 4.Askerî güç

Tablo: 2.1. (devam)

gül *Far.* Gül, çiçek (GT, KF, Kİ, KK, RH, TZ) **kül** *Far.* Gül (KK)	**göl гөл FARS ÇİÇ** Gül, çiçek
gülistān (I) *Far.* Gül bahçesi (GT)	**gölstan гөлстан FARS ÇİÇ / EŞAN** Gülistan, gül bahçesi
gülzār *Far.* Gül bahçesi (GT)	**gölzar гөлзар FARS ÇİÇ / EŞAN** Gülzar, gül bahçesi, çiçek bahçesi
gümān *Far.* Şüphe, zan (Gİ, GT, İM)	**goman гоман FARS DÜŞ / EŞAN** Şüphe **göman гөман FARS DÜŞ / EŞAN** Şüphe
günāh *Ar.* Günah (Gİ, KF)	**gonah гонаһ FARS DİN / EŞAN** Günah, hata, suç **gönah гөнаһ FARS DİN / EŞAN** Günah, yazık
günbed *Far.* Kubbe, kümbet (GT)	**kömbeź 1 көмбәҙ FARS İNŞA / EŞAN** Kümbet, küçük kubbe
gür Gür, sık (İH)	**kör көр SIF** 1.Gür, gürbüz, semiz 2.Toraman, güçlü, kuvvetli
güvenç Sevme, içi açılma (İH) **küvenç** Güvenç, sevinç duyma, içi açılma (BV)	**ḳıvanıs ҡыуаныс DÜŞ** Kıvanç, gönenç, mutluluk, sevinç
güverçin Güvercin (TA) **kügerçin** Güvercin (BM, BV, DM, KFT, Kİ) **kügürçin** Güvercin (CC) **kükerçin** Güvercin (KK)	**kügersĭn күгәрсен YAB** Güvercin
güyegü Güveyi, damat (İH) **köyöv** Güvey (CC) **küyegü** Güvey, damat (CC, GT, KFT, TA, TZ) **küyev** Damat, güvey (GT, TZ) **küyevüv** Damat, güvey (Kİ) **küyöv** Damat, güvey (CC, GT)	**kĭyev кейәү AKR** Damat, güvey
güz Güz, sonbahar (TZ)	**köź көҙ DÜN** Güz, sonbahar

Tablo: 2.1. (devam)

ḫabar *Ar.* Haber (CC) **ḫaber** *Ar.* Haber, bilgi (Gİ, GT, İM, KF, KFT, MS, İN)	**ḫeber xəbəp AR KAV** Haber, malumat
ḫaberdār *Ar.Far.* Haberli, bilen, haberi olan (BV)	**ḫeberźar xəbərʒap AR+FARS SIF / EŞAN** Haberdar, bir iş ya da olay hakkında bilgi sahibi
ḫabīb *Ar.* Sevgili (GT, İM)	**ḫebip xəбип AR DEĞ** Sevilen, beğenilen kişi
ḫabīṯ *Ar.* Kötü, alçak (İM, KF, KFT, MS)	**ḫebiṡ xəбиç AR SIF** Pis, berbat, kötü, iğrenç
ḫabs *Ar.* Hapis (BV, Gİ, GT, İM, KF, KFT, MG)	**ḫebĭs xəбec YASA / EŞAN** Hücre, zindan, hapis **ḫibĭs хибec AR YASA / EŞAN** Hücre, zindan, hapis
ḫac *Ar.* Hac (İM)	**ḫaj хаж AR DİN** Hac
ḫāc *Ar.* Hacca giden, hacı (Gİ, İH, KF, MG, MS) **ḫācī** *Ar.* Hacca giden, hacı (GT, İM, KFT)	**ḫaji хажи AR DİN** Hacı
ḫācāt *Ar.* İhtiyaçlar (Gİ, GT, KF, İN)	**ḫejet хəжət AR KAV** Hacet, ihtiyaç, gereksinim
ḫaçan Ne zaman, ne vakit, vakta ki (CC) **ḫaşan** Ne zaman, ne vakit (DM) **ḳaçan (I)** Ne zaman, ne vakit, vakta ki (BM, CC, Gİ, GT, İM, İN, KF, KFT, Kİ, MG, MS, RH, TA, TZ) **ḳaşan** Ne zaman, ne vakit, vakta ki (KK)	**ḳasan ĸасан ZAMİR** Ne zaman, ne vakit
ḫadd *Ar.* 1. Sınır (Gİ) 2. Din hükümlerine göre verilen ceza (İM, KF)	**ḫat 2 xat AR KAV / EŞAN** Sınır çizgisi, hat **ḫet xət KAV / EŞAN** Sınır çizgisi, hat
ḫādim *Ar.* Hizmetçi (GT)	**ḫadim хадим AR MES / EŞAN** Hizmetçi, yardımcı **ḫedim хədим MES / EŞAN** Hizmetçi, yardımcı
ḫadīṯ *Ar.* Peygamberimizin sözleri (Gİ, GT, İM, KF, KFT, MS)	**ḫedis хədис AR DİN** Hadis
ḫafī *Ar.* Gizli (BV)	**ḫefi хəфи AR SIF** Belirsiz, gizli, saklı

Tablo: 2.1. (devam)

hafta *Far.* Hafta (CC)	**hefte həftə FARS DÜN / EŞAN** Hafta
ḥaḳ (I) *Ar.* Allah (Gİ, GT, KF)	**ḫaḳ 3 хак AR DİN / EŞAN** Allah, tanrı
ḥaḳ (II) *Ar.* Doğru, gerçek (İM, KF, MS)	**ḫaḳ 1 хак AR SIF** Doğru, dürüst, gerçek
ḥaḳāret *Ar.* Hor görme, hakaret (GT)	**ḫaḳarat хакарат AR DEĞ** Hakaret, aşağılama **ḫeḳeret хәкәрәт AR DEĞ** Hakaret, aşağılayıcı söz
ḥaḳıl *Ar.* Akıl, bilgelik, anlayış (CC)	**ġaḳıl ғакыл AR SOYT / EŞAN** Akıl
ḥakīḳat *Ar.* Gerçek, hakikat (BV, Gİ, GT, İM, KFT)	**ḫeḳiḳet хәкикәт AR KAV** Hakikat, gerçek
ḥākim (I) *Ar.* Hâkim, hükmeden (GT)	**ḫakim хаким AR MES / EŞAN** Hakim, hükmeden **ḫekim хәким MES / EŞAN** Hakim, hükmeden
ḥaḳīr *Ar.* Hakir, değersiz (Gİ, GT, İM, KF, KFT)	**ḫaḳir хакир AR SIF** Aşağılanan, küçümsenen, hakir **ḫeḳir хәкир AR SIF** Hakir, kıymetsiz, düşkün
haḳlıḳ *Ar.+T.* Doğruluk, gerçeklik (İM)	**ḫaḳlıḳ хаклык DEĞ / EŞAN** Adillik, doğruluk
ḥaḳsuz *Ar.+T.* Haksız (KFT)	**ḫaḳhıź 1 хакһыҙ SIF** 1. Düşüncesi, sözü doğru olmayan, dürüst olmayan 2. Yersiz, gereksiz
ḥāl (I) *Ar.* Hâl, durum (BV, Gİ, GT, İM, KF, KFT, MG, MS)	**ḫel хәл AR DÜŞ / EŞAN** 1. Hal, durum, vaziyet 2. Zarf, belirteç (gramerde)
ḥalaḳa (I) *Ar.* Halka, çember, yüzük (KFT, MG) **ḫalḫa** *Ar.* Halka, yüzük (CC) **ḥalḳa (I)** *Ar.* Halka, çember (BV, CC, İN, İM, MG)	**ḫelḳe хәлкә AR KAV** Halka, daire, yuvarlak
ḥālet *Ar.* Hâl, durum (BV, GT)	**ḫalet халәт AR DÜŞ** Duruş, hal, durum
ḫalīfalıḳ *Ar.+T.* Halifelik (İM, KFT) **ḫalīfelik** *Ar.+T.* Birinin yerine geçme (İM)	**ḫelifelīk хәлифәлек HÜK** Halifelik
ḫalīfe *Ar.* Halife, birinin yerine geçen (İM, KF, MG)	**ḫelife хәлифә AR HÜK** Halife
ḫaliḳ *Ar.* Yaratan (Allah) (Gİ, GT, İM, KF)	**ḫaliḳ халик AR DİN** Yaratan, Allah

Tablo: 2.1. (devam)

ḫāliṣ *Ar.* Halis, saf (BV, Gİ, GT, İM, KF, KFT)	**ḫalis халис AR SIF** Halis, saf, gerçek, hakiki
ḫalḳ (I) *Ar.* İnsanlar, halk (Gİ, GT, İN, İM, KF, MS)	**ḫalıḳ халыҡ AR TOP** Halk, millet; topluluk
ḫalvā *Ar.* Helva (DM, GT)	**ḫelve хәлүә AR BES** Helva
ḫām (II) *Far.* Ham, olgunlaşmamış (CC)	**ḫam хам FARS SIF** Ham, olmamış; işlenmemiş
ḫamel *Ar.* Hamel "kuzu" burcu (GT)	**ḫemel хәмәл AR DİN** 1. Koç burcu 2. Güneş takvimine göre ocak ayı
ḫamır (II) *Ar.* Hamur (CC)	**ḳamır ҡамыр AR BES** Hamur
ḫamle *Ar.* Atış, saldırış, hamle (GT, İM, MG)	**ḫemle хәмлә AR KAV** ***ḫemle ĭt-*:** Hücum etmek, hamle yapmak
ḫamr *Ar.* Şarap (GT)	**ḫemĭr хәмер AR BES** Şarap, içki, mey
ḫan Türk padişahı unvanı, han, imparator, kağan (CC, İH, İM)	**ḫan хан HÜK** Han, hükümdar
ḫanat Kanat (CC) **ḳanat** Kanat (BM, DM, Gİ, GT, İM, Kİ, TA, TZ)	**ḳanat ҡанат YAB** Kanat; dayanak, destek
ḫanlıḳ 1. Sultanlık, hanlık (İH) 2. Devlet (RH)	**ḫanlıḳ ханлыҡ HÜK** Han olma, hanlık; han tarafından idare edilen devlet
ḫap Kap kacak (CC) **ḳab (I)** Kap, kap kacak (TA) **ḳap** Kap, kap kacak (Gİ, KF, KFT)	**ḳap 1 ҡап MOB** Kap; işkembe
ḫarāc *Ar.* Müslüman olmayanlardan alınan vergi (Gİ, GT, İM, KF, KFT)	**ḫiraj хираж AR HÜK** Bazı İslam ülkelerinde müslüman olmayanlardan alınan vergi, haraç
ḫarām (I) *Ar.* Haram, din bakımından yasak olan şeyler (CC, Gİ, GT, İN, KF, KFT, MS)	**aram арам AR DİN / EŞAN** Haram; günah **erem 1 әрәм SIF** Haram, faydasız, yararsız **ḫaram харам DİN** Dinen yasak olan şey, haram **ḫerem хәрәм AR SIF / ZIT** Haram
ḫarbī *Ar.* Harbe mensup, harple ilgili (Gİ, KF)	**ḫerbi хәрби AR SIF** Harbi, savaşla ilgili olan, askeri

Tablo: 2.1. (devam)

ḥareketlü *Ar.+T.* Hareketli (RH)	**ḫereketlĭ хәрәкәтле SIF** Hareketli
ḥarf *Ar.* Harf, söz (Gİ, GT, İM, KF)	**ḫerĭf хәреф AR DİL** Harf
ḥarīf *Ar.* Dost, arkadaş (GT)	**ḫerif хәриф AR TOP** Yakın kişi, dost, arkadaş
harkiz *Far.* Asla, hiçbir zaman (CC)	**hergiz һәргиз FARS ZARF** Asla, hiçbir zaman
ḫāṣ (II) *Ar.* Saf, halis (GT, ,KFT, MG, RH)	**ḫas 1 хас SIF** 1. Has, hakiki, özellikli, nitelikli 2. Tam, aynı
ḫasāret *Ar.* Zarar, ziyan (GT)	**ḫesaret хәсарәт AR DEĞ** Zarar, ziyan
ḥased *Ar.* Kıskançlık, haset (GT, KF, MS)	**ḫesed хәсәд AR DÜŞ** Kıskançlık, haset **ḫasit хасит AR DEĞ** Kıskanç kişi, hasetlik duyan kimse **ḫösöt хөсөт AR SIF** 1. Kıskanç, haset, kötü 2. Kötü düşünceli, düşman
ḥasen *Ar.* Güzel (KFT)	**ḫesen хәсән AR SIF** Güzel, hoş, iyi
ḫaṣlet *Ar.* Tabiat, huy, mizaç (Gİ, GT, İM, İN, KF)	**ḫeslet хәсләт AR KAV** Yaradılışına has nitelik, doğasına has özellik
ḫasta *Far.* Hasta (DM, Gİ, GT, İM, KF, MS, TS)	**ḫeste хәстә FARS TIP / EŞAN** Hasta **ḳaśta 2 ҡаҫта FARS TIP / EŞAN** Hasta
ḫastalıḳ *FAr.+T.* Hastalık, rahatsızlık (Gİ, İM, KF, RH)	**ḫestelĭk хәстәлек TIP / EŞAN** Hastalık
ḥasūd *Ar.* Haset eden, hasetçi, kıskanç (Gİ, GT)	**ḫesed хәсәд AR DÜŞ** Kıskançlık, haset **ḫasit хасит AR DEĞ** Kıskanç kişi, hasetlik duyan kimse **ḫösöt хөсөт AR SIF** 1. Kıskanç, haset, kötü 2. Kötü düşünceli, düşman
ḥasūdlıḳ *Ar.+T.* Kıskançlık (Gİ, KF) **ḥasūdluḳ** *Ar.+T.* Kıskançlık (İM)	**ḫösötlök хөсөтлөк DEĞ** Kıskançlık, hasetlik
ḫatā *Ar.* Hata, kusur, yanlış (BV, Gİ, İM, KF, KFT, MG, RH)	**ḫata хата AR KAV** Hata, yanlışlık

Tablo: 2.1. (devam)

ḫatem *Ar.* Mühür (GT, KF)	**ḫatim хатим AR DİL** 1. Mühür, imza 2. Kuranı baştan sona okuyup bitiren kişi **ḫetĭm хәтем AR HÜK** Mühür, damga
ḫatın Kadın, hatun, hanım (DM) **ḫatun** Kadın, hatun, hanım (BV, CC, DM, GT, İM, KFT, MG, TZ) **ḳatun** Kadın, hatun, hanım (CC, KFT, Kİ, TA)	**ḳatın ҡатын İNS** Kadın
ḫaṭır *Ar.* Gönül, hatır (Gİ, GT, MS)	**ḫetĭr хәtep AR SOYT** 1. Hatır 2. Kişinin belli bir vakitteki ruh hali; gönül, keyif
ḫaṭīb *Ar.* Hutbe okuyan, hatip (Gİ, GT, İM, KFT, MG)	**ḫatip хатип AR DİN** Vaiz, vaaz veren; hatip
ḫatīblıḳ *Ar.+T.* Hatiplik (KFT)	**ḫatiplıḳ хатиплыҡ DİN** Hatiplik, vaizlik
ḫatme *Ar.* Bir kere bitirme, Kur'anıkerim'i baştan başa bir kez okuyup bitirme (Gİ, KF)	**ḫatim хатим AR DİL** 1. Mühür, imza 2. Kuranı baştan sona okuyup bitiren kişi
havā *Ar.* Hava (CC) **hevā (II)** *Ar.* Hava (Gİ, GT, MG)	**hava 1 haya AR DÜN / EŞAN** 1. Hava 2. Atmosfer 3. Gökyüzü
ḫavż *Ar.* Havuz (Gİ, İM, KF, MS)	**ḫavız хауыз AR İNŞA / EŞAN** Havuz **ḫevĭz хәүез İNŞA / EŞAN** Havuz
ḫayā *Ar.* Namus, utanma (Gİ, GT, KF)	**ḫaya хая AR DÜŞ** Utanma duygusu, utanç, haya **ḫeya хәя DÜŞ / EŞAN** Utanma duygusu, utanç, haya
ḫayāl *Ar.* Hayali zihinde tasarlanıp canlandırılan şey (GT, İM)	**ḫıyal хыял AR SOYT / EŞAN** Hayal
ḫayāt *Ar.* Hayat, ömür (GT)	**ḫayat хаят AR ÇAĞ** Hayat, yaşam **ḫeyat хәят AR ÇAĞ / EŞAN** Hayat, yaşam

Tablo: 2.1. (devam)

ḫayda Nerede (CC) **ḳayda (I)** 1. Nerede (DM, Gİ, GT, İM, İN, KK, MG, TZ) 2. Nereye (Kİ)	**ḳayźa ĸайża ZAMİR** Nerede
ḫāyın *Ar.* Hain (Gİ, KF, KFT)	**ḫain хаин AR DEĞ** İhanet eden, hain
ḫāyınlıḳ *Ar.+T.* Hainlik, kötülük (KF)	**ḫainlıḳ хаинлыĸ DEĞ** Hainlik, ihanet
ḫayırlı *Ar.+T.* Hayırlı, iyi olan (KF) **ḫayırlu** *Ar.+T.* Hayırlı, iyi olan (KF, KFT)	**ḫeyĭrlĭ хәйерле SIF** Hayırlı, faydalı
ḫayış Kayış, deri kayış, kuşak, kemer (CC) **ḳayış** Kayış, deri kayış, kemer, kuşak (BV, DM, Kİ, KK, MG, TZ)	**ḳayış ĸайыш GİY / EŞAN** Kemer, kayış
hayḳır- Haykırmak, nara atmak (İH)	**aḳırıv aĸырыу E / EŞAN** Kuvvetli bir ses ile bağırmak, haykırmak
ḫayr *Ar.* İyilik, iyi, hayır (BV, Gİ, GT, İM, KF, MG, MS)	**ḫeyĭr 1 хәйер AR DEĞ / EŞAN** Güzellik, kutsallık; fayda, hayır
ḫayrān *Ar.* Şaşmış, hayran (GT)	**ḫayran хайран AR SIF** Hayran, şaşırmış
ḫayva Ayva (BV, DM, İM, KK, MG, TZ) **ayva** Ayva (GT, TA)	**ayva айва MEY** Ayva
ḫayvān (II) *Ar.* Hayvan, insan dışındaki canlılar (BV, Gİ, GT, İM, KF, KFT, RH)	**ḫayvan хайуан AR YAB** 1. Hayvan 2. Kaba, ahlaksız, cahil kişi
ḫayvānāt *Ar.* Hayvanlar, insan dışındaki canlılar (GT)	**ḫayvanat хайуанат AR YAB** Hayvanlar
ḫāżır *Ar.* Meydanda, göz önünde olma (BV, Gİ, GT, İM, İN, İN, KF, KFT, MG)	**ḫazir хазир AR SIF** Göz önündeki, belli bir vakit boyunca bir yerde duran
ḫazīn *Ar.* Hazin, hüzünlü (GT)	**ḫezin хәзин AR SIF** Hazin, üzüntülü, kederli
ḫazīna *Ar.* Hazine (GT, RH) **ḫazna** *Ar.* Hazine (İH) **ḳazna** *Ar.* 1. Hazine sandığı (CC) 2. Devlet hazinesi (Kİ)	**ḫazina хазина AR TİC** 1. Hazine 2. Yer altı zenginliği, maden 3. Her türlü kültürel ve ruhsal zenginlik

Tablo: 2.1. (devam)

heç *Far.* Hiç (CC) **hīç** *Far.* Hiç (BM, BV, Gİ, GT, İM, İN, KF, MG, RH) **hīş** *Far.* Hiç (DM, TZ) **eç** *Far.* Hiç (CC)	**his hис FARS B** Hiç, hiçbir şekilde
hediyye *Ar.* Hediye, armağan (GT, İM, KFT)	**heźiye həҙийə AR TOP / EŞAN** Hediye, armağan
helāk *Ar.* Mahvolma (BV, Gİ, GT, İM, KF, MS)	**helek 1 həләк AR DÜŞ** ***helek bul-*:** Yok olmak, helak olmak
helāket *Ar.* Helâk olma (GT)	**heleket həләкәт AR DÜŞ** Helak olma; felaket; büyük katliam
hemīşe *Far.* Daima, her zaman (GT, MG, RH) **amaşe** *Far.* Daima, her zaman (CC)	**hemişe həмишə FARS ZARF / EŞAN** Daima, her zaman
hemze *Ar.* Hemze (KFT)	**hemze həмзе DİL** Arap alfabesinde hemze
her *Far.* Hep, bütün (BM, BV, CC, Gİ, GT, İM, İN, KF, KFT, MG, MS, RH, TZ)	**her həp FARS ZAM** Her, hepsi, bütünü, hep
hergiz *Far.* Asla, hiçbir vakit (CC, Gİ, İH, İM, KF, RH)	**hergiz həргиз FARS ZARF** Asla, hiçbir zaman
ḫeyar *Far.* Hıyar, salatalık (CC) **ḫıyār** *Far.* Hıyar, salatalık (GT, MS)	**ḳıyar ҡыяр AR MEY** Hıyar, salatalık
ḫıdmet *Ar.* Hizmet (BV, GT, İM, KFT) **ḫıẕmet** *Ar.* Hizmet (KFT, MG)	**ḫiźmet хеҙмәт AR DÜŞ / EŞAN** Hizmet; iş, vazife
ḫımār (II) *Ar.* Eşek, merkep (BV, KFT)	**ḫimar химар AR EVC** Eşek
ḫınnā *Ar.* Kına (BV, KFT)	**ḳına 1 ҡына AR BİT / EŞAN** Kına bitkisi; kına boyası
ḫırş *Ar.* Aşırı istek, sonu gelmeyen arzu, istek (İM, MG)	**ḫirĭs хирес AR DÜŞ** Hırs
ḫıyānat *Ar.* Hainlik, hıyanet (Gİ, GT, İM, KFT)	**ḫıyanat хыянат AR DEĞ** İhanet, hıyanet
ḫıyānatlıḳ *Ar.+T.* Hainlik içinde bulunma (İM)	**ḫıyanatlıḳ хыянатлык DEĞ** Doğruluğu bozan iş, ihanetlik

Tablo: 2.1. (devam)

hibe *Ar.* Hibe etme (KFT)	**hĭbe һебə AR DÜŞ / EŞAN** Hibe, hibe etme **hibe һибə DÜŞ / EŞAN** Hibe, hibe etme
ḫilāf *Ar.* Karşıt, zıt, aksi (BV, Gİ, GT, İM, KF, KFT)	**ḫilaf хилаф AR SIF** 1. Yaramaz, yaraşıksız, yakışıksız, uygun olmayan 2. Geri, aksi, ters
hilāl *Ar.* Hilâl (Gİ, GT, KF)	**hilal һилал AR DÜN** Hilâl
ḫīle(t) *Ar.* Hile, aldatma (BV, Gİ, GT, İM, İN, KFT, MG, RH)	**ḫeyle хəйлə AR DEĞ** Hile, aldatma
ḫimāyet *Ar.* Koruma, himaye (GT)	**ḫimaya химая AR DÜŞ** Himaye, koruma
himmet (II) *Ar.* Gayret etme, çalışma, çabalama (GT, KF)	**himmet һиммət AR DEĞ** Himmet, gayret, çalışıp çabalama
ḫisāb *Ar.* Hesap, sayma (BV, Gİ, GT, İM, KF, KFT, MG, MS, RH)	**ḫisap хисап AR TİC / EŞAN** 1. Hesap 2. Aritmetik
ḫisāblān- *Ar.+T.* Hesaplanmak, sayılmak (İM)	**ḫisaplanıv хисапланыу E** Hesaplanmak
ḫiss *Ar.* His, duygu (İM) **es (II)** *Ar.* His, duygu (Kİ)	**ḫis хис AR DÜŞ / EŞAN** His, duygu
ḫiṭāb *Ar.* Hitap, hitabet (GT, İM)	**ḫitap хитап AR DİL** Hitap, nutuk
ḫor *Far.* Hor, hakir, aşağı (BV, CC, GT, KFT) **ḫār** *Far.* Hor, hakir, aşağı (İM)	**ḫur 1 хур FARS SIF** İnsan nazarında eksik, aşağılık, kıymetsiz
ḫorāz *Far.* Horoz (İM, TZ) **ḫoroz** *Far.* Horoz (BM, CC, DM, İM, TZ) **ḫorūz** *Far.* Horoz (TA)	**ḳuraź ҡураҙ FARS** 1.Horoz 2.Erkek cinsel organı, penis
ḫorla- (II) *FAr.+T.* Aşağılamak, küçük görmek (İM)	**ḫurlav хурлау E** Rezil etmek, aşağılamak, maskara etmek; kötülemek; iftira atmak

Tablo: 2.1. (devam)

ḫorma *Ar.* Hurma, hurma ağacının yemişi (CC) **ḫurmā** *Ar.* Hurma, hurma ağacının yemişi (BV, Gİ, GT, İM, KF, KFT, RH, TA, TZ) **ḳurma** *Ar.* Hurma, hurma ağacının yemişi (BM, KK, TA, TZ)	**ḫörme хөрмə FARS MEY** Hurma
ḫormat *Ar.* Hürmet, saygı (CC) **ḫürmet** *Ar.* Hürnet, saygı, itibar (Gİ, GT, İM, İN, KF, KFT)	**ḫörmet хөрмət AR DEĞ** Hürmet, saygı
ḫormatla- *Ar.+T.* Hürmet etmek (CC) **ḫürmetle-** *Ar.+T.* Saygı göstermek, ikram etmek (İM)	**ḫörmetlev хөрмətлəγ E** Saygı göstermek, hürmet etmek
ḫoş *Far.* Güzel, iyi, hoş, tatlı (BV, CC, DM, Gİ, GT, İH, KF, KK, MG, RH, TZ)	**ḫuş 1 хуш FARS SIF** Hoş, güzel
ḫovatlan- *Ar.+T.* Kuvvetlenmek, güçlenmek (CC) **ḳuvvetlen-** Kuvvetlenmek (KFT)	**ḳĭvetlenĭv кеүətлəнеү E** Kuvvetlenmek, güçlenmek
ḫöküm *Ar.* Yargı, hüküm (CC) **ḫükm** *Ar.* Yargı, hüküm (BV, Gİ, GT, İM, İN, KF, KFT, MS)	**ḫököm хөкөм AR HÜK** Yönetim, hüküm
ḫökümçi *Ar.+T.* Hâkim, hüküm veren (CC)	**ḫökömsö хөкөмсө YASA** Hakim, hüküm veren
ḫucra *Ar.* Hücre, oda (CC, İM, KFT)	**ḫöjre хөжрə AR EV** Hücre, oda
ḫudūd *Ar.* Hatlar, sınırlar (KFT)	**ḫödüt хөдүт AR KAV** Hudut, sınır
ḫufye *Ar.* Gizli (GT)	**ḫefiye хəфиə AR SOYT** Gizli, saklı şey; sır
ḫulḳ *Ar.* Yaratılış, huy (BV, GT, İM)	**ḫoloḳ холоқ AR KAV** Yaratılış, tabiat, karakter
ḫūrī *Ar.* Cennet kızı (Gİ, KF)	**ḫur 2 хур AR DİN** İslam inancına göre cennetteki güzel kız, huri
hūş *Far.* Fikir, şuur (GT)	**huş hуш FARS DÜŞ / EŞAN** 1.Duygu, his 2.Bilinç 3.Hafıza, hatıra 4.Akıl

Tablo: 2.1. (devam)

ḫuvun Kavun (CC) **ḳavun** Kavun (DM, İH, İM, Kİ, KK, TA, TZ) **ḳovun** Kavun (CC, TZ)	**ḳavın ҡауын MEY** Kavun
hümay *Far.* Devlet kuşu, hüma (GT, İM, MG)	**homay һомай DİN** İnanışa göre baht ve kut getiren mitolojik kuş; hüma kuşu
ḫünṯā *Ar.* Çift cinsiyetli (İM, KFT)	**ḫönese хөнәсә AR İNS** Çift cinsiyetli insan ya da hayvan
ḫür *Ar.* Hür, bağımsız, özgür (İM, KF, KFT)	**ḫör хөр AR SIF** Sınırlanmamış, kendi iradesi olan, iradeli; özgür, hür
ḫürlıḳ *Ar.+T.* Hürriyet, özgürlük (KFT) **ḫürlik** *Ar.+T.* Hürriyet, özgürlük (KFT)	**ḫörlök хөрлөк KAV / EŞAN** Hürlük, egemenlik, özgürlük
ḫüsrān *Ar.* Hüsran, zarar, ziyan (GT)	**ḫosran хосран AR DÜŞ** Hüsran, üzüntü
ıbar Misk (BM) **ıpar** Misk (BM, CC, TZ) **ipar** Misk (Kİ) **yıpar** Misk (TA)	**yofar 1 йофар KAV / EŞAN** Bazı canlıların vücutlarındaki bezlerde bulunan güzel kokulu bir yağ, misk **yopar 1 йопар KAV / EŞAN** Bazı canlıların vücutlarındaki bezlerde bulunan güzel kokulu bir yağ, misk
ıçḳın- Kaçmak, sıvışmak (CC)	**ısḳınıv ысҡыныу E** Elinden bırakmak, kaçmak
ıçḳır Uçkur, kemer, pantolon askısı (CC) **içḳır** Uçkur, kemer, pantolon askısı (CC)	**ısḳır ысҡыр** *ism.giy.* Pantolon kemeri
ıġla- Ağlamak (CC, Kİ) **ıla-** Ağlamak (CC) **aġla- (I)** Ağlamak (Gİ, KF, Kİ, KK, TA) **yaġla- (II)** Ağlamak (DM) **yıġla-** Ağlamak, sızlamak (DM, GT, İM, KK, TZ) **yıyla-** Ağlamak (TZ) **yoḳla-** Ağlamak (KK)	**aġlav ағлау E** Ağlamak **ilav илау E** Ağlamak

Tablo: 2.1. (devam)

ığlat- Ağlatmak (Kİ)	**ilatıv илатыу E** Ağlatmak
ıl Yıl (CC) **cıl** Yıl, sene (CC) **yıl** Yıl, sene (BM, CC, DM, Gİ, GT, KF, Kİ, KK, MG, MS, TA, RH, TZ) **yil (III)** Yıl, sene (KFT)	**yıl йыл DÜN / EŞAN** Yıl, sene
ılan Yılan (CC, Gİ, KF, KFT, TZ) **cılan** Yılan (CC) **yılan** Yılan (BM, BV, CC, DM, GT, İH, İM, KF, Kİ, KK, TA)	**yılan 1 йылан YAB** Yılan
ılı Sıcak, ılık (Kİ) **yılı** Sıcak, ılık (CC, TZ) **yılu** Sıcak, ılık (CC, TZ)	**yılı 1йылы DUY / ZIT** 1. Sıcak 2. Eskiyip kaybolmayan, unutulmayan; yeni
ınan- İnanmak, güvenmek (CC, GT, İM, MG, MS, TA) **inan-** İnanmak, güvenmek (Gİ, Kİ, KFT, TZ)	**inanıv инаныу E** İnanmak, iman etmek
ındır Harman (CC) **ırdın** Harman (Kİ)	**ındır ындыр TAR / EŞAN** Harman yeri, harman **ırźın ырҙын TAR / EŞAN** Harman yeri, harman
ınra- İnlemek, haykırmak; (Aslan için) kükremek (İH)	**ıñġıravı ыңғырау E / EŞAN** İnlemek, feryat etmek
ır Şarkı, türkü, makam ile söylenen söz (Kİ)	**yır йыр SAN** Şarkı, türkü
ıraḫ Irak, uzak (CC) **ıraḳ** Irak, uzak (CC, Gİ, KF, KFT) **yıraḳ** Uzak, ırak (BV, DM, GT, İM, İN, Kİ, MG, RH, TA, TZ)	**yıraḳ йыраҡ SIF / EŞAN** Uzak
ırçı Türkücü, şarkıcı (CC)	**yırsı йырсы MES / EŞAN** Türkücü, şarkıcı; ozan

Tablo: 2.1. (devam)

ırġaḳ Çengel, balık oltası ve benzeri şeyler (Kİ, TZ) **ırġıḳ** Çengel, balık oltası ve benzeri şeyler (BM)	**ırġaḳ 1 ырғақ MOB** Çengel, kanca
ırġaḳla- (Yırtıcı hayvan) ısırmak (TZ)	**ırġaḳlav ырғақлау E** Çengellemek, kancalamak
ırġal- Sallamak, sallanmak (CC) **ırġan-** Irgalanmak, sallanmak (TZ)	**ırġılıv ырғылыу E** Birden fırlatılmak, atılmak
ırla- Şarkı söylemek (CC, Gİ, İM, KF, KFT, Kİ, TA) **yırla-** Şarkı söylemek (BM, GT, İM, TZ)	**yırlav йырлау E** Türkü söylemek, şarkı söylemek
ırlaġuçı Şarkıcı, şarkı söyleyen (KFT) **ırlayıçı** Şarkıcı, şarkı söyleyen (TA)	**yıravsı йыраусы MES / EŞAN** Türkücü, şarkıcı **yırsı йырсы MES / EŞAN** Türkücü, şarkıcı; ozan
ısı Isı, sıcak, sıcaklık (MG) **ıssı** Sıcak (KF, KFT, TA) **isi** Isı, sıcak, sıcaklık (CC, İM, Kİ) **isig** Isı, sıcak, sıcaklık (İM) **issi (I)** Sıcak, sıcaklık (BM, BV, CC, DM, GT, İH, TA, RH, TZ) **issig** Isı, sıcak, sıcaklık (BV) **yisi** Sıcaklık, yanan, yangın (CC)	**iśĭ эçe SIF** Sıcak, yüksek ısıda olan, kaynar
ısıd- Isıtmak (RH) **ısıt-** Isıtmak (RH) **isit-** Isıtmak (BV)	**ĭśĭtĭv эçетеү E** Isıtmak, kaynatmak, sıcak hale getirmek
ısın- Isınmakl (KFT)	**ĭśĭnĭv эçенеү E** Isınmak, kendine yakın hissetmek

Tablo: 2.1. (devam)

ışırġaḳ Küpe (TA) **ısırḳa** Küpe (KFT, TZ) **ısraġa** Küpe (KK) **şırġa** Küpe (DM, Kİ) **sızġa** Küpe (TZ)	**hırġa һырға GİY / EŞAN** 1. Küpe; halka 2. Boyuna takılan altın paralı kolye
ıslad- Islatmak (RH)	**sılatıv сылатыу E** Islamak, ıslatmak, hafifçe sulamak
ışlāḥ *Ar.* İyi hâle koyma, iyileştirme (BV, Gİ, İM, KF)	**islaḥ ислах AR DÜŞ / EŞAN** Değiştirme, düzeltme, ıslah
ıslan- Islanmak (BV, Gİ, İM, KF)	**sılanıv сыланыу E** Islanmak, ıslatılmak, hafifçe sulanmak
ışan- Güvenmek, inanmak, tevekkül etmek (CC, TZ) **işen-** Güvenmek, inanmak, tevekkül etmek (İM)	**işanıv ышаныу E** İnanmak, güvenmek; ümit etmek
‘ışḳ *Ar.* Aşk (GT)	**ġişıḳ ғишык AR DÜŞ** Aşk
ışḳun Kıvılcım (TZ)	**osḳon 1 оскон KAV** Kıvılcım, çakım, şerare
ıtı Keskin, sivri (CC) **iti** Keskin (GT, KFT, MG) **itti** Keskin (GT) **yeti (I)** Keskin, sivri (İM) **yıtı** Keskin (CC) **yiti (II)** Keskin, sivri (BV, İM, İN, Kİ, RH, TA, TZ) **yitig** Keskin, sivri (MG) **yitik (I)** Keskin, sivri (İM)	**yĭtĭ 2 ете SIF** Keskin, sivri

Tablo: 2.1. (devam)

ıyabir- Göndermek, salıvermek (GT) **iyebir-** Göndermek, yollamak (İM)	**yĭberĭv ебəреɣ E** Göndermek, yollamak; azat etmek; araba ya da başka mekanizmaları çalıştırmak; atmak, fırlatmak; uğurlamak; enjekte etmek (tıpta)
yiḏle- Koklamak (İM) **yile-** Koklamak (BM, TA) **yiyle-** Koklamak (İH, İM) **ıyla-** Koklamak (CC)	**yĭlev 2 еләɣ E** Sorup soruşturmak, yiyecek arayarak sağa sola bakmak; sezmek, duymak; kokusunu almak
i Ey, hey (ünlem edatı) (GT)	**i и ONO** Ey!
ib İp, iplik (DM) **ip** İp (CC, KFT, Kİ) **yib** İp, iplik (KK) **yip** İp, iplik (BV, GT, İM, Kİ, MG, TZ)	**yĭp 1 еп GİY** İp, bağ
ʻibādet *Ar.* Allah'ın emirlerini yerine getirme (Gİ, GT, KF, MG, MS)	**ġiberet ғибəрəт AR DİL** İbaret **ġibeźet ғибəҙət AR DİN** Dua, namaz, ibadet
ʻibāret (I) *Ar.* İbare, söyleyiş, sözler (GT)	**ġibere ғибəрə AR DİL** İbare, söz bütünü, sözler, deyişler; ana düşünce, tema **ġiberet ғибəрət AR DİL** İbaret
iblīs *Ar.* İblis, şeytan (GT, İM)	**iblis иблис AR DİN** 1. İblis, şeytan 2. Kötü, hilekar kişi
ʻibret *Ar.* Bir olaydan alınan ders (GT, İM, KFT)	**ġibret ғибрət AR DEĞ** İbret
ibtidā (I) *Ar.* Başlangıç (Gİ, KF)	**ibtida ибтида AR DÜŞ** Başlama, başlanış
icāre(t) *Ar.* Kiralama (Gİ, İM, KF, KFT)	**ijare ижарə AR TİC** Kiralama, icar etme
icāzet *Ar.* İzin, müsaade, icazet (GT)	**ijazet ижазət AR HÜK** İcazet, izin, ruhsat
iç- İçmek (BV, CC, Gİ, GT, İM, İN, KF, KFT, Kİ, KK, MG, RH, TA, TZ)	**ĭsĭv эсеɣ E** 1. İçmek, içine çekmek 2. İçki içmek 3. Kötü bir durumu baştan geçirmek, kötü deneyim yaşamak

Tablo: 2.1. (devam)

içeh Bağırsak; iç organlar (CC) **işek (I)** Bağırsak, iç organlar (KK)	**ĭsek эсәк İNS / EŞAN** Bağırsak
içeri İçeri, iç (Gİ, KF, KFT) **içerü** İçeri, iç (Gİ, KF, KFT) **içkeri** İçeri, iç (BV, CC, Gİ, İN) **içkerü** İçeri, iç (Gİ, İM, İN) **içre** İçeri, iç (KFT) **işeri** İçeri, iç taraf (TZ) **işkeri** İçeri, iç (DM, TZ)	**ĭskerĭ эскәре ZARF** İçeri, içeri doğru
içil- İçilmek (İM)	**ĭsĭlĭv эселеү E** İçilmek, içe çekilmek
için İçin (BV) **içün** İçin (edat) (KF, KFT, MS, İN) **çün** İçin (İN, RH) **uçun** İçin, ötürü, dolayı (TZ) **üçün** İçin, dolayı (BM, BV, CC, GT, İM, KF, Kİ, MG) **üşün** İçin, dolayı (KK)	**ösön өсөн B** İçin, -den dolayı
içir- İçirmek (BV, CC, Gİ, GT, İM, KF, Kİ, KK, TA, TZ) **içür-** İçirmek (BV, RH) **işir-** İçirmek (KK)	**ĭsĭrĭv эсереү E** 1. İçirmek, içine çektirmek 2. Sarhoş etmek, kafayı buldurmak, içki içirmek 3. Hayvana su içirmek, hayvanı sulamak
içlik İçlik (TA)	**ĭslĭk эслек GİY** 1. Kıyafetin astarı 2. İçlik
iflās *Ar.* İflâs, ticarette batma (GT)	**iflas ифлас AR TİC** İflas
iftār *Ar.* Oruç bozma (Gİ, GT, İM, KF)	**iftar ифтар AR DİN** İftar
ig- Eğmek (GT, MG)	**igĭv 2 игеү E / EŞAN** Eğmek, bükmek

Tablo: 2.1. (devam)

ige (II) Eğe, törpü (KFT, MG) **igegü** Eğe (İM) **igü** Eğe, törpü (Kİ) **ege** Eğe, törpü (DM) **egev** Eğe, törpü (CC, TZ) **yege** Eğe, demirci eğesi (TA)	**igev 2 игәү MOB** Testere, eğe; törpü
ige- Demir yontmak, eğelemek (İM)	**igev 1 игәү E / EŞAN** 1. Bilemek, keskinlemek; işlemek, tornadan geçirmek, yontmak 2. Azarlayıp başına kakmak; paylamak
igine İğne (CC) **igne** İğne (BV, DM, İM, KFT, KK, TZ) **ignü** İğne (Kİ) **ine** İğne (Kİ) **iyne** İğne (TZ) **yigne** İğne (TA) **yine (II)** İğne (TA)	**ĭne энә MOB** 1. İğne, dikiş iğnesi 2. Bazı hayvanları sivri olan tüyleri
igirmi Yirmi (sayı) (Gİ, KF) **yigirmi** Yirmi (sayı) (BM, BV, Gİ, GT, İM, KF, KFT, Kİ, KK, MS, RH, TA)	**yĭğĭrmĭ егерме SAYI** Yirmi
igit Yiğit, genç (CC) **yegit** Genç, yiğit (CC) **yeit** Yiğit (Kİ) **yeyit** Yiğit, genç (TA) **yigit** Yiğit, genç (BV, GT, İH, İM, Kİ, MG, TA, RH, TZ)	**yĭğĭt егет ÇAĞ** Delikanlı, yiğit; kahraman, cesur

Tablo: 2.1. (devam)

igren- İğrenmek, tiksinmek (CC, TZ) **iren-** İğrenmek, tiksinmek (TZ) **yigren-** İğrenmek, tiksinmek (İH, TZ)	**yĭrenĭv ерәнеү E** İğrenmek, tiksinmek **yĭrkenĭv еркәнеү E** İğrenmek, tiksinmek
iḫsān *Ar.* İhsan, bağış (Gİ, GT, İM, KF, MG, MS)	**iḫsan ихсан AR DEĞ** Bağış, yardım, ihsan
iḫtimāl *Ar.* İhtimal, olabilirlik (Gİ, İM, KF, KFT)	**iḫtimal ихтимал AR KAV** 1. İhtimal, olasılık 2. Muhtemel, olası 3. Belki (edat)
iḫtiyāc *Ar.* İhtiyaç, gerekme (GT, MG)	**iḫtiyaj ихтыяж AR KAV** İhtiyaç, talep, gereklik
iḫtiyārī *Ar.* Seçime bağlı (İM)	**iḫtıyari ихтыяри AR SIF** İsteğe bağlı, arzuya bağlı
ik- Ekin ekmek (GT, İM) **ek-** 1. Ekin ekmek (BM, KFT, Kİ, KK, TA, TZ) 2. Tarlayı sürmek (İN)	**igĭv 1 игеү E** Ekmek, ekin yetiştirmek
iḳbāl *Ar.* İkbal, talih, baht (GT)	**iḳbal икбал AR SOYT / EŞAN** Kısmet, baht; ikbal
iki İki (sayı) (Gİ, GT, İM, İN, KF, KFT, KK, MG, MS, RH) **ikki** İki (sayı) (BM, GT, TZ) **eki** İki (sayı) (CC, KF) **ekki** İki (sayı) (CC) **yekki** İki (sayı) (DM) **yiki** İki (sayı) (TA)	**ikĭ ике SAYI** İki
ikin Ekin (İM) **ekin** Ekin, tahıl (BM, DM, Gİ, İN, KF, KFT, Kİ, KK, TA, TZ)	**igĭn иген TAR** Ekin, tahıl
ikinçi (I) İkinci (BV, İN, KFT, Kİ, KK, MG, RH) **ekinçi (I)** İkinci (CC)	**ikĭnsĭ икенсе SAYI** 1. İkinci 2. Başka, diğer 3. Önümüzdeki, gelecekteki

Tablo: 2.1. (devam)

ikinçi (II) Çiftçi (GT) **ekinçi** Çiftçi (DM, KFT, TA)	**igĭnsĭ игенсе MES / EŞAN** Çiftçi, ekinci
ikinçileyin İkinci olarak (RH)	**ikĭnsĭnen икенсенән ZARF** İkinci olarak, ikincisi
ikinçilik Çiftçilik (İM)	**igĭnsĭlĭk игенселек MES** Ekincilik, çiftçilik
ikişer İkişer (RH)	**ikĭşer икешәр SAYI** İkişer
ikiz İkiz (KFT) **ikkiz** İkiz (TZ) **egiz** İkiz (CC) **ekizek** İkiz (GT) **yikiz (I)** İkiz (TA)	**igĭź игеҙ SIF** İkiz
iḳrār (II) *Ar.* Doğrulama, tasdik, dil ile söyleme, itilaf (CC, GT, İM, MS)	**iḳrar иҡрар AR DÜŞ** Tasdik, onama, doğrulama
il (III) İl, memleket, şehir (GT, İM, KFT, Kİ, MG) **el (III)** 1. Millet (CC) 2. Memleket, ülke (CC)	**il 1 ил HÜK / EŞAN** Ülke, devlet, memleket; vatan; halk
il- (II) Asmak (Kİ, TZ)	**ĭlĭv элеү E** 1. Bir yere asıp bıraktırmak, tutturtmak, iliştirtmek 2. Sarıp bağlatmak 3. Yerine koydurmak 4. Taktırmak
ʻilāc *Ar.* İlâç, derman (BV, Gİ, GT, İM, KF, RH)	**ġilaj ғилаж AR TIP / EŞAN** İlaç, çare, deva
ilāh *Ar.* Allah (GT)	**ilah илаһ AR DİN / EŞAN** İlah, Allah, Tanrı
ilāhī *Ar.* "Ey Allahım" anlamında bir söz (MS)	**ilahım илаһым B** Ey Allahım, Tanrım
iʻlām *Ar.* Bildirme (GT)	**iġlam иғлам AR KAV** Bir konu ya da şey hakkındaki açıklama
ilçi Elçi (Kİ, TA, TZ) **elçi** 1. Elçi (CC, DM, TZ) 2. Haberci, postacı, müjdeci (CC)	**ilsĭ илсе HÜK / EŞAN** Elçi

Tablo: 2.1. (devam)

ile- Elemek (BV) **ele-** Elemek (Kİ, TA, TZ)	**ilev 1 илəγ E** 1. Elemek, elekten geçirmek 2. Vurmak, çat pat vurmak
iled- İletmek, götürmek (KFT) **ilet-** İletmek, götürmek (BM, Gİ, İM, KF, KFT, TA, TZ) **ilt-** İletmek, götürmek, ulaştırmak (GT, MG)	**iltĭv илтеγ E** İletmek, belirli bir yere alıp gitmek
ilek (I) Elek, un vb. elemeye yarayan alet (BV) **elek** Elemeye mahsus alet, elek, süzgeç (CC, Kİ, TA, TZ) **yelek (I)** Elek, kalbur (DM)	**ilek илəк MOB** Elek
ilhām *Ar.* İlham, esin (Gİ, KFT)	**ilham илһам AR SOYT** İlham
ilig Elli (sayı) (İM, MS) **illi (I)** Elli (sayı) (GT, İM) **illig** Elli (sayı) (MG) **elig** Elli (sayı) (İM) **elli** Elli (sayı) (BM, Gİ, KF, Kİ, KK, TA, RH, TZ) **ellig** Elli (sayı) (BV) **yelli** Elli (sayı) (DM)	**illĭ илле SAYI** Elli
ilk (I) İlk, önce (BV, GT, İM, KF, TZ)	**ĭlĭk элек ZARF / EŞAN** Önce, evvel
illā (II) *Ar.* Muhakkak (Gİ, İN)	**illa илла AR B / EŞAN** İlla, illa ki
‘illet (I) *Ar.* İllet, hastalık (BV, Gİ, GT, İM, İN, KF, RH)	**ġillet ғилләт AR TIP / EŞAN** İllet, hastalık
‘ilm *Ar.* İlim, bilgi, bilme (Gİ, GT, İM, İN, KF, KFT, MG)	**ġilĭm ғилем AR BİL** İlim, bilim
‘ilmī *Ar.* İlme ait, ilimle ilgili (Gİ)	**ġilmi ғилми AR SIF** İlmi, bilimsel

Tablo: 2.1. (devam)

‘ilmli *Ar.+T.* İlim sahibi (KK)	**ġilĭmlĭ ғилемле SIF** İlimli
im- Emmek, süt emmek (TZ)	**imĭv имеү E** Emmek, süt emmek; ağza alıp çekmek
imām *Ar.* Namazda kendisine uyulan kimse, din âlimi (BV, Gİ, İM, İN, KF, MS)	**imam имам AR DİN** İmam
īmān *Ar.* İman, inanma (Gİ, GT, İM, KF, KFT, MS)	**iman иман AR DİN** İman, inanç
īmānsız *Ar.+T.* İnanmayan (İM)	**imanhıź иманһыҙ SIF** İmansız, inançsız
imçek Meme (BV, TZ)	**imsek имсәк İNS / EŞAN** Kadınların göğüslerindeki süt bezleri
imdi Şimdi, derhâl (CC, GT, İM, KFT, Kİ, MG, TA, TZ) **indi** Şimdi, derhâl (Kİ)	**indĭ 1 инде ZARF** Şimdi, şu anda, şu vakitte
imgek Eziyet, zahmet (GT, İM, MG)	**imgek имгәк DEĞ** 1. Eziyet, zahmet 2. Fazla sıkıntı veren, meşekatli kişi ya da hayvan
imīn *Ar.* Emin, kendisine güvenilen, emniyet sahibi, güvenilir (İM, KFT, MG)	**imĭn имен AR SIF** 1. Emin, sakin, güvenilir 2. Sağ salim (zarf olarak)
imīnlik *Ar.+T.* Eminlik, emniyet, emin olma (İM)	**imĭnlĭk именлек KAV / EŞAN** Eminlik, rahatlık
imkān *Ar.* İmkân (GT, MG)	**imkan имкан AR KAV / EŞAN** İmkan, mümkünlük
immā (I) *Ar.* Ama, ancak (İM)	**emme әммә B / EŞAN** Ama, fakat, lakin
in (I) İn, mağara, hayvan yuvası (BM, CC, GT, İM, Kİ, TA, TZ)	**ön 3 өн YAB** İn, yuva
in (IV) En (KFT, Kİ, MG) **iñ** En (GT, İM)	**iñ 2 иң KAV** En, genişlik
in- (I) 1. İnmek (BM, BV, Gİ, GT, İM, İN, KF, TA, RH) 2. Konaklamak (İM)	**inĭv инеү E** 1. İnmek, içine geçmek; girmek 2. Saplamak, batırmak 3. İş, hizmet veya tahsil için kabul edilmek, yerleşmek
inan- İnanmak, güvenmek (Gİ, Kİ, KFT, TZ)	**inanıv инаныу E** İnanmak, iman etmek

Tablo: 2.1. (devam)

‘ināyet *Ar.* Himmet, gayret, lütuf, yardım (GT, KFT)	**ġineyet ғинәйәт AR DEĞ** Yardım, inayet
incīl *Ar.* İncil (GT, İM, KFT)	**injil инжил AR DİN** İncil
incīr *Far.* İncir (BV, CC, DM, İM, KFT, KK, TA, TZ)	**injir инжир FARS AĞAÇ** 1. İncir ağacı 2. İncir meyvesi
inçi İnci (DM, GT, KK, TZ) **inçü** İnci (CC, Gİ, GT, KF, KFT, Kİ)	**ınyı ынйы GİY / EŞAN** İnci
inde- Çağırmak, seslenmek (GT) **ünde-** Çağırmak, seslenmek (CC, GT, İM, İN, KFT, Kİ, KK, TA, TZ) **ünle-** Çağırmak, seslenmek (KFT)	**öndev өндәү E** Çağırmak, seslenmek; davet etmek
indüril- İndirilmek (Gİ, İM) **indürül-** İndirilmek (İM)	**indĭrĭlĭv индерелеү E** İndirilmek, inmeye müsaade verilmek
iñek (II) Avurt, çene (GT, İM)	**ĭyek эйәк İNS** Çene
iñen (III) Dişi deve (TA)	**ĭñgek эңгәк EVC** Dişi deve
infi‘āl *Ar.* Teessür, gücenme (GT)	**infiġel инфиғәл AR DÜŞ** İnfial
inkār *Ar.* İnkâr, inanmama, reddetme (GT, İM, KFT, MS)	**inkar инкар AR KAV** İnkar, geri çevirme
inḳılāb *Ar.* Değiştirme (BV, İN)	**inḳilap инкилап AR KAV** Değişim, değişme; inkılap
inlü Enli (KFT, KK)	**inlĭ 1 инле SIF** En bırakılmış, enli, eni olan **inlĭ 2 инле SIF** Enli, eni olan
insān *Ar.* İnsan (GT)	**insan инсан AR KAV** İnsan
iñse Ense (İM, MG)	**iñse иңсә İNS / EŞAN** Ense
inşāallāh *Ar.* “Allah dilerse, nasip ederse” anlamında bir cümle (GT, İM, MG)	**inşalla иншалла AR B** İnşallah
intiḳām *Ar.* İntikam, öç (GT)	**intiḳam интизар AR DÜŞ** İntikam, öç

Tablo: 2.1. (devam)

ipek İpek (CC) **yibek** İpek (CC) **yipek** İpek (BV, İM, Kİ, TA, TZ)	**yĭbek ебәк GİY** İpek **yĭfek ефәк GİY / EŞAN** İpek
ir (I) Er, erkek, adam (GT, İM) **ir (II)** Koca, zevce (GT)	**ir ир AKR** Koca, erkek eş, er
ir- (V) Erimek (TZ) **iri-** Erimek (BV, CC, İM)	**irĭv 1 иреү E** Erimek, sıvı hale gelmek
irādet *Ar.* İrade, arzu, ihtiyar (GT)	**irada ирада AR DÜŞ** İrade; niyet, istek
irin (I) Dudak (BV, TZ)	**irĭn ирен İNS / EŞAN** Dudak
irin (II) İrin, cerahat (BV, Gİ, KF, Kİ, KK, MS, TZ) **iriñ** İrin, cerehat (BV, İM)	**ĭrĭn эрен HAS / EŞAN** İrin, iltihap
irin- Erinmek, tembelleşmek, vücuda yorgunluk çökmek, bıkmak, usanmak (İH, TZ)	**irĭnĭv иренеү E / EŞAN** Erinmek, tembellik etmek, üşenmek
irinçek Tembel (TZ)	**irĭnsek иренсәк SIF / EŞAN** Tembel, uyuşuk, üşengeç
irişdür- Eriştirmek, ulaşmak **iriştür-** Eriştirmek, ulaştırmak (İM)	**irĭştĭrĭv 1 ирештереү E** Ulaştırmak, eriştirmek, ilettirmek
irit- Eritmek (BV)	**irĭtĭv иретеү E** Eritmek, sıvı hale getirmek
irkel- Toplanmak, biriktirmek (İH)	**ĭrkĭlĭv 1 эркелеү E** 1. Dolmak, yığılmak, toplanmak 2. Yığın olmak, toplu hale gelmek
irlik Erkeklik, mertlik, yiğitlik (GT)	**irlĭk ирлек KAV** 1. Erkeklik 2. Yiğitlik, cesurluk
irte (III) Seher vakti, sabah vakti (İM, KFT, MS, TA, TZ)	**irte 1 иртә DÜN** Sabah
is- (Rüzgâr) esmek (GT, İM)	**išĭv иҫеү E** Esmek
iṣbāt *Ar.* Kanıtlama, delil göstererek doğruya çıkartma (İM, KFT)	**išbat иҫбат AR KAV** İspat, delil, kanıt

Tablo: 2.1. (devam)

isde- İstemek, aramak, araştırmak (Gİ) **iste-** İstemek, aramak, araştırmak (BM, GT, İM, KF, KK, MG) **izde- (I)** İstemek, aramak, araştırmak (CC, Gİ, GT, İN, KF, KFT, Kİ, KK, MG, MS, RH, TA)	**istev истәү E / EŞAN** İstemek, dilemek, niyet etmek
isi Isı, sıcak, sıcaklık (CC, İM, Kİ) **isig** Isı, sıcak, sıcaklık (İM) **issi (I)** Sıcak, sıcaklık (BM, BV, CC, DM, GT, İH, TA, RH, TZ) **issig** Isı, sıcak, sıcaklık (BV) **ısı** Isı, sıcak, sıcaklık (MG) **ıssı** Sıcak (KF, KFT, TA) **yisi** Sıcaklık, yanan, yangın (CC)	**išĭ эçe SIF** Sıcak, yüksek ısıda olan, kaynar
isi- Isınmak (Kİ, TZ)	**ĭšĭv эçeү E** Sıcak olmak, sıcak hale gelmek
isit- Isıtmak (BV)	**ĭšĭtĭv эçeтeү E** Isıtmak, kaynatmak, sıcak hale getirmek
iski Eski, yeni olmayan (BV, GT, İM, MG)	**iškĭ 1 иçкe SIF / ZIT** Eski, yeni olmayan
islām *Ar.* İslâm dini (Gİ, GT, İM, KF, KFT, MS)	**islam ислам AR DİN** İslam
ism *Ar.* İsim, ad (Gİ, GT)	**išĭm исем AR KAV / EŞAN** İsim, ad
isne- Esnemek (Gİ, İM, KF, KK)	**išnev иçнәү E / EŞAN** Esnemek
isrāf *Ar.* İsraf, gereksiz harcama (Gİ, GT, İM, KF, KFT)	**israf исраф AR KAV** İsraf
isrā'il *Ar.* Büyük meleklerden İsrafil (CC)	**israfil исрафил AR DİN** İsrafil
isrü- Sarhoş olmak (GT)	**ĭsĭrĭv эсереү E** 1. İçirmek, içine çektirmek 2. Sarhoş etmek, kafayı buldurmak, içki içirmek 3. Hayvana su içirmek, hayvanı sulamak

Tablo: 2.1. (devam)

isrük Sarhoş (GT)	**iśĭrĭk SIF / EŞAN** Sarhoş, kör kütük sarhoş, zir zurna sarhoş
isrüt- Sarhoş etmek (GT)	**iśĭrtĭv иçертеү E** Sarhoş etmek, sarhoş hale getirmek
issilik (I) Sıcaklık (CC)	**ĭśĭlĭk эçелек KAV** Sıcaklık
isti'dād *Ar.* İstidat, kabiliyet (GT)	**istiġdad истиғдад AR DEĞ** Doğuştan gelen yetenek, kabiliyet
istiġfār *Ar.* Tevbe etme, Allah'tan bağışlanmasını isteme (Gİ, GT, İM, KF, MS)	**istiġfar истиғфар AR DÜŞ** Af dileme, bağılanmayı dileme
istiḫāre *Ar.* 1. Bir işin hayırlı olup olmayacağını anlamak için abdest alıp uykuya dalma (Gİ, İM) 2. Hayırlı olmayı dileme, isteme (KF)	**istiḫara истихара AR DİN** İstiareye yatma
isti'māl *Ar.* Kullanma (BV, Gİ, İM, KF, KFT, MG)	**istiġmal истиғмал AR DÜŞ** Kullanma, faydalanma
'işyān *Ar.* İsyan, asilik (GT)	**ġisyan ғисян AR DÜŞ** İsyan, karışıklık, fitne
iş (I) İş (BM, BV, CC, DM, Gİ, GT, İM, KF, KFT, Kİ, MG, MS, TA, TZ)	**ĭş эш DÜŞ** İş, hizmet
iş (II) Eş, dost, arkadaş (BM, GT)	**iş иш KAV** 1. Eş, denk 2. Kuş vs. bir kanadı 3. Arkadaş, dost
işĭ- (I) Eşmek, kazmak (İM)	**işĭv 3 ишеү E** Eşmek, kazmak, deşmek
iş- (II) İçmek (DM, KK, TZ)	**ĭsĭv эсеү E** 1. İçmek, içine çekmek 2. İçki içmek 3. Kötü bir durumu baştan geçirmek, kötü deneyim yaşamak
işāret (I) *Ar.* İşaret, iz, belirti (GT, İM, KF, MG, MS)	**işara ишара AR KAV / EŞAN** İşaret, iz, damga **işarat ишарат AR KAV / EŞAN** İşaret, iz, damga
işbu Bu, işte bu (KFT, İN) **uşbu** Bu, işte bu (BV, İH, KFT)	**oşbu ошбу ZAM / EŞAN** Şu
işçi İşçi, amele (CC, DM, KFT)	**ĭşşĭ 1 эшсе MES** İşçi, hizmetçi, emekçi
işek (II) Eşek (BV, GT, İM)	**işek ишәк EVC** 1. Eşek, merkep 2. Akılsız kişi

Tablo: 2.1. (devam)

işen- Güvenmek, inanmak, tevekkül etmek (İM) **ışan-** Güvenmek, inanmak, tevekkül etmek (CC, TZ)	**ĭşenĭv эшәнеү E** Güvenmek, inanmak; güven duymak **ışanıv ышаныу E** İnanmak, güvenmek; ümit etmek
işid- İşitmek, duymak (Gİ, KFT) **işit-** İşitmek, duymak (BM, BV, CC, Gİ, GT, İM, KF, Kİ, KK, MS, TA, TZ)	**işĭtĭv ишетеү E** 1. İşitmek, duymak 2. Dinlemek 3. Haber almak, haberdar olmak
işiddür- İşittirmek, duyurmak (KF, KFT) **işittir-** İşittirmek, duyurmak (İM)	**işĭttĭrĭv ишеттереү E** 1. İşittirmek, duyurmak 2. Dışardan bir haberi duyurmak
işik Eşik, kapı (GT, İM, KFT, Kİ, KK, MS, TA, TZ)	**işĭk ишек İNŞA** Kapı, giriş
işkik (I) Kayık küreği (Kİ)	**işkek ишкәк MOB** Sal ya da gemi küreği
işle- (I) İşlemek, yapmak, uğraşmak (BV, DM, Gİ, GT, İM, KF, KFT, MG, MS, TA) **işle- (II)** İmal etmek (İN, RH)	**ĭşlev эшләү E** 1. İşlemek, çalışmak, yapmak 2. Görev yapmak, hizmet etmek 3. Meydana getirmek
işled- Yaptırmak, birisini çalıştırmak (KFT) **işlet- (I)** Yaptırmak, birisini çalıştırmak (GT, TA)	**ĭşletĭv эшләтеү E** İşletmek, iş yaptırmak, bir işle meşgul ettirmek
işlen- (II) İşlenmek, yapılmak (KF, MG)	**ĭşleně̆v эшләнеү E** İş yapılmak, işlenmek; bir işle meşgul olmak
it (I) Köpek, it (BM, CC, DM, GT, İM, KFT, Kİ, KK, MG, RH, TA)	**ĭt эт EVC** İt, köpek
it (II) Et (BV, GT, İM, MG)	**it ит BES** Et
it- (II) İtmek, iteklemek (GT, Kİ, MG)	**ĭtev этәү E / EŞAN** İtmek, dışarı atmak **ĭtĭv этеү E / EŞAN** İtmek, dışarı atmak
itek Etek (GT, İM, MG)	**itek итәк GİY** 1. Etek 2. Bayan gömleğinin ucuna katlanıp dikilen dar kısım 3. Dağın, tepenin eteği

Tablo: 2.1. (devam)

iti Keskin (GT, KFT, MG) **itti** Keskin (GT) **ıtı** Keskin, sivri (CC) **yeti (I)** Keskin, sivri (İM) **yıtı** Keskin (CC) **yiti (II)** Keskin, sivri (BV, İM, İN, Kİ, RH, TA, TZ) **yitig** Keskin, sivri (MG) **yitik (I)** Keskin, sivri (İM)	**yĭtĭ 2 ете SIF** Keskin, sivri
i'tiḳād *Ar.* İnanma, gönülden tasdik ederek inanma (Gİ, GT, İM, KF, KFT, MG)	**iġtiḳad ıгтıĸад AR DİN** İnanç, inanma
ittifāḳ (I) *Ar.* İttifak, sözleşme, birleşme (Gİ, GT, İM, İN, KF, KFT, MS)	**ittifaḳ иттифаĸ AR DÜŞ** Birleşme, örgütleşme, ittifak
iv Ev (BV, CC, GT, TA) **ev** Ev (BM, CC, Gİ, KF, KFT, Kİ, KK, MS, RH, TA, TZ) **öv** Ev, oda (GT) **öy** Ev, oda (TZ) **yev** Ev (DM)	**öy өй EV** Ev, çadır; yurt
ivlen- Evlenmek (İM) **evlen-** Evlenmek (BM, Gİ, GT, İM, KF, KFT, Kİ, MS, TZ) **öylen-** Evlenmek (TZ)	**öylenĭv өйләнеү E** Evlenmek
ivlendür- Evlenmek (İM) **evlendir-** Evlendirmek (KK, TZ) **öylendir-** Evlendirmek (TZ)	**öylendĭrĭv өйләндереү E** Evlendirmek

Tablo: 2.1. (devam)

iye Sahip, malik (BV, GT, İM, MG, TZ)	**ĭye эйə TOP** 1. Sahip, mâlik, iye 2. Lider, yönetici 3. Peri, eski inanca göre bir şeylere baş olan ve yöneten mitolojik varlık
iyer Eyer (BV, GT, İM, MG)	**ĭyer эйəp MOB** Eyer, koşum takımı
iyerle- At vb. eyerlemek (BV, İM)	**ĭyerlev эйəрлəγ E** Eyerlemek, eyer takmak
iyerlet- Eyerletmek (MG)	**ĭyerletĭv эйəрлəтеγ E** Eyerletmek, eyer taktırmak
iyid- Söylemek, konuşmak (KFT)	**eytĭv 1 əйтеγ E** 1. Söylemek, demek 2. Anlatmak, öğretmek, beyan etmek 3. Türkü söylemek 4. Laf taşımak, söz yetiştirmek
iyiske- Koklamak (TZ)	**yĭškev eçкəγ E** Koklamak, solumak, içine çekmek; görüp geçirmek
iz (I) İz, belirti (BV, CC, İH, Kİ, MG, TZ)	**ĭź эʒ KAV / EŞAN** 1. İz, işaret, alamet, belirti 2. İp ucu 3. Yol, gidişat
iz- (I) Ezmek (BV)	**iźĭv 1 иʒеγ E** 1. Ezmek, örselemek, çiğnemek 2. Suya koyup eritmek 3. Sert bir şeyi parçalamak
iẓhār *Ar.* Ortaya çıkmak, ortaya çıkarmak (Gİ, İM, KF)	**iźhar иʒhap AR DÜŞ / EŞAN** Bir şeyin meydana çıkarılışı, sezdirilişi, gösterilişi
‘izzet *Ar.* Değer, şeref, yücelik, ululuk (BV, Gİ, GT, İM, KFT, MG, MS)	**ġizzet ғиззəт AR DEĞ** Hürmet, kıymet, derece, izzet
ḳab (I) Kap, kap kacak (TA) **ḳap** Kap, kap kacak (Gİ, KF, KFT) **ḫap** Kap, kacak (CC)	**ḳap 1 кап MOB** Kap; işkembe
ḳab- Kapmak, almak (BM, KK, TA) **ḳap-** Kapmak, almak (GT, İM, İN, Kİ, MG, TZ)	**ḳabıv 1 кабıу E** Ağza almak; tutmak, kapmak
ḳabāḫat *Ar.* Çirkinlik (GT)	**ḳebeḫet кəбəхəт AR DEĞ** 1.Kabahat, hata, suç 2.Utanmaz, rezil, rüsva

Tablo: 2.1. (devam)

ḳabaḳ (III) Kabak (sebze) (BV, CC, İM, KK, MS, TA, TZ)	**ḳabaḳ 2 ҡабаҡ MEY** Kabak bitkisi, kabak sebzesi
ḳaban Yaban domuzu (CC, DM)	**ḳaban ҡабан YAB** Erkek yaban domuzu
ḳabar- (I) Kabarmak (İH, Kİ, TZ)	**ḳabarıv ҡабарыу E** Kabarmak, şişmek; taşmak
ḳabarçuḳ Kabarcık (İM)	**ḳabarsıḳ ҡабарсыҡ KAV** Kabarcık
Ka'be *Ar* Kâbe (BV, GT, İM, KF, MS)	**ḳeġbe ҡәғбә AR DİN / EŞAN** 1. Kabe 2. Kutsal sayılan ya da görülen şey
ḳabı Kapı (DM) **ḳabu** Kapı (DM) **ḳapı** Kapı (BM, İH) **ḳapu** Kapı (BM, DM, Gİ, KF, KFT, Kİ, KK, MS, TA, TZ)	**ḳapı ҡапы EV / EŞAN** Cümle kapı
ḳabıḳ Kabuk, ağaç kabuğu (BM) **ḳabuġ** Kabuk, ağaç kabuğu (RH) **ḳabuḳ** Kabuk, ağaç kabuğu (BV, CC, Gİ, GT, İM, İN, KF, KFT, MG, MS)	**ḳabıḳ ҡабыҡ KAV** Kabuk
ḳabılan Kaplan, panter (BV) **ḳablan** Kaplan, panter (DM) **ḳaflan** Kaplan (KK) **ḳaplan** Kaplan, panter (BM, BV, İH, İM, TZ) **ḳoplan** Kaplan, panter (TZ)	**ḳaplan ҡаплан YAB** Kaplan, pars
ḳabırġa Kaburga (DM) **ḳaburġa** Kaburga (KK, TZ)	**ḳabırġa ҡабырға İNS** Kaburga; kenar, yan
ḳabīl *Ar.* Tür, cins (İM)	**ḳebil ҡәбил AR KAV** Çeşit, nevi, tür
ḳābil *Ar.* Kabul eden, alan (GT)	**ḳabil ҡабил AR SIF** Kabul eden
ḳabīle *Ar.* Kabile, soy (GT, İM, KFT)	**ḳebile ҡәбилә AR TOP** Kabile

Tablo: 2.1. (devam)

ḳabr *Ar.* Kabir, mezar (Gİ, GT, İM, KF, KFT)	**ḳebïr кәбер AR DİN / EŞAN** Kabir, mezar
ḳabtan Kaftan (TA) **ḳaftan** Kaftan (DM) **ḳaptan** Kaftan (Kİ)	**kaftan кафтан RUS GİY** Kaftan
ḳabūl *Ar.* Kabul, kabul etme (BV, CC, Gİ, GT, İM, İN, KF, KFT, MG, MS)	**ḳabul қабул AR DÜŞ** Kabul
ḳaç- Kaçmak (BM, CC, Gİ, İM, İN, KF, KFT, Kİ, TA, TZ) **kaş-** Kaçmak (DM, TZ)	**ḳasıv 1 қасыу E** Kaçmak, firar etmek
ḳaçan (I) Ne zaman, ne vakit, vakta ki (BM, CC, Gİ, GT, İM, İN, KF, KFT, Kİ, MG, MS, RH, TA, TZ) **ḳaşan** Ne zaman, ne vakit, vakta ki (KK) **ḫaçan** Ne zaman, ne vakit, vakta ki (CC) **ḫaşan** Ne zaman, ne vakit, vakta ki (DM)	**ḳasan қасан ZAMİR** Ne zaman, ne vakit
ḳaçġınçı Kaçak, firarî (RH)	**ḳasḳı қасқы YASA / EŞAN** Kaçkın, firari, kaçak **ḳasḳın қасқын YASA / EŞAN** Kaçkın, firari, kaçak
ḳaçı- Kaşımak (Gİ, KK) **ḳası-** Kaşımak (TZ) **ḳaşa-** Kaşımak (CC) **ḳaşı- (I)** Kaşımak (BV, CC, İM, KF, TZ)	**ḳaşıv қашыу E** Kaşımak
ḳaçın- Kaşınmak (KK) **ḳaşın- (I)** Kaşınmak (RH)	**ḳısınıv қысыныу E** 1.Kaşınmak, tırmalanmak 2.Bir iş yapmaya heves etmek, ilgi duymak
ḳaçur- Kaçırmak (BM)	**ḳasırıv 1 қасырыу E** Kaçırmak, kaçmaya mecbur etmek
ḳadav 1. Çivi, mıh, çengel (CC) 2. Kambur, tümsek (CC)	**ḳaźav 2 қаҙау MOB** Ufak demir çivi

Tablo: 2.1. (devam)

ḳadar *Ar.* Kadar, ölçüsünde (Gİ, GT, İM, İN, KF, KFT, MG, MS, RH)	**ḳeźer 1 кəҙəp B** Kadar, dek, gibi, denli
ḳader *Ar.* Kader, alın yazısı, yazgı (Gİ)	**ḳeźer 2 кəҙəp SOYT / EŞAN** Kader, yazgı
ḳāḍī *Ar.* Kadı, hâkim (Gİ, GT, İM, KFT)	**ḳazıy казый AR YASA** Kadı, şeriat kuralları uyarınca hüküm veren kişi
ḳadīm *Ar.* Eski (Kİ)	**ḳeźim кəҙим AR DÜN** Eski zaman, kadim
ḳadīmī *Ar.* Eski, eskiye ait olan (GT, KF)	**ḳeźimi кəҙими AR SIF** Eski, evvel, önceki
ḳādir *Ar.* Kudretli, kadir, her şeye gücü yeter (Gİ, GT, İM, KF, KFT, MG)	**ḳadir кадир AR SIF** Kudretli, güçlü, kuvvetli
ḳadr (II) *Ar.* Değer, kıymet (Gİ, GT)	**ḳeźĭr кəҙер AR DEĞ** Kadir, kıymet, değer
ḳafaṣ *Ar.* Kafes (GT, İM)	**ḳafes кафəс AR MOB** Kafes
kāfır *Ar.* Kâfir, Allah'ı inkâr eden (Gİ, GT, İM, İN, KF, KFT, MS) **kāvur** *Ar.* Gavur, kâfir (TZ) **kevür** *Ar.* Gavur, kâfir (BM, Kİ) **ġavır** *Ar.* Müslüman olmayan (DM) **ġavur** *Ar.* Müslüman olmayan (DM, KK)	**gevĭr гəүер TOP** Kafir, müslüman olmayan **kafır кафыр AR DİN** Genellikle Hıristiyan dinindeki kimselere müslümanların verdikleri isim; kâfir
kāġıd *Far.* Kâğıt (DM, İM, Kİ, KK, TA, TZ) **kāġıt** *Far.* Kâğıt (CC, TA)	**ḳaġıź кағыҙ EĞT** Kağıt
ḳaġır- Hah diye genizden kanrığı çıkarıp tükürmek (İH) **ḳaḳır-** 1. Hah diye genizden kanrığı çıkarıp tükürmek (İH, TZ) 2. Hafifçe öksürüp sesini düzeltmek (CC)	**ḳaḳırıv кaкырыуE E** Balgam çekerek tükürmek
ḳahḳaha *Ar.* Yüksek sesle çok gülme (İM)	**ḳahḳaha кahкaha AR DÜŞ / EŞAN** Kahkaha, şiddetli gülme
ḳa'ide *Ar.* Kaide, usul (GT)	**ḳaġiźe кағиҙə AR KAV** Kaide, kural, kanun

Tablo: 2.1. (devam)

ḳaḳ- (II) Vurmak, kapıyı çalmak (GT, Kİ) **ḳaḳı- (I)** Vurmak, kapıyı çalmak (Kİ, TA) **ḳaḳ- (III)** Kakmak, dürtmek (İH, KFT)	**ḳaġıv 1 қағыу E / EŞAN** Sivri bir nesne ile vurmak, kakmak, vurmak, sokmak, çakmak **kegĭv кәгеү E** 1.Kekmek, vurmak, sokmak 2.Rakı içmek 3.Sormadan almak, çarpmak
ḳaḳlıḳ Sümük, genizden gelen katı sümük (İH, Kİ)	**ḳaḳırıḳ қақырық İNS** Balgam
ḳaḳsı- Kokmak, bozulmak (TZ)	**ḳaḳhıv 1 қақһыу E / EŞAN** Kurumak, bozulmak, kokmak, eskimek
ḳal- (I) Kalmak, durmak (BM, BV, CC, GT, İM, KF, KFT, KK, MG, MS, TA, İN, RH, TZ)	**ḳalıv қалыу E** Kalmak, beklemek, geride olmak
ḳal'a *Ar.* Kale (Gİ, GT, İM, İN, KF, KFT, KK, MG, TA) **ḳalaa** *Ar.* Kale (CC)	**ḳelġe кәлғә AR ORDU / EŞAN** Kale
ḳalay Kalay (BV, CC, TZ)	**ḳalay 2 қалай MOB / EŞAN** Teneke, kap kacak, kalay
ḳalb (I) *Ar.* Kalp, yürek (BV, MG)	**ḳelb кәлб AR İNS** Kalp, yürek
ḳalem *Ar.* Kalem (CC, GT, İM, İN, KFT, KK)	**ḳelem кәләм AR DİL / EŞAN** 1.Kalem 2.Yazı bilimi 3.Yazma yeteneği
ḳālıb *Ar.* Herhangi bir şeye muayyen bir şekil vermek için kullanılan ve o biçimi taşıyan vasıta, kalıp (CC)	**kelĭp кәлеп DÜŞ** Kalıp, form
ḳalın (I) Kalın (Kİ, KK, TA, TZ) **ḳalıñ** Kalın (BV, CC, İM, MG) **ḳalın (IV)** Etli (CC) **ḳalın (V)** Sıkı (CC)	**ḳalın 1 қалын SIF** Kalın, yoğun, koyu, tok (ses için)
ḳalıñlıḳ Kalınlık (İM)	**ḳalınlıḳ қалынлық KAV** Kalınlık, yoğunluk
ḳalḳ- Kalkmak, ayağa kalmak (Kİ)	**ḳalḳıv 1 қалқыу E** Kalkmak, yükselmek, yukarı çıkmak; ufuktan yükselmek, çıkmak (gök cisimleri için); gelişmek, büyümek

Tablo: 2.1. (devam)

ḳalḳan Kalkan (CC, DM, Gİ, GT, İM, İN, KF, KFT, Kİ, KK, MG, TA, TZ)	**ḳalḳan ƙалқан ORDU** Kalkan; top vs. silahların önündeki çelik set; sur
ḳam (I) Şaman (CC)	**ḳam ƙам DİN / EŞAN** Pagan kültürünün dini kişisi, kam
ḳamar *Far.* Para kesesi, kemer (CC) **kemer** *Far.* Kemer, kayış (GT)	**ḳamar ƙамар GİY** Kaşlı, altın, gümüş gibi bezeklerle süslenmiş kemer
ḳamaş- Gözleri kamaşmak (GT, İM, Kİ)	**ḳamaşıv 2 ƙамашыу E** Kamaşmak
ḳamçı Kamçı (BV, CC, TA) **ḳamşı** Kamçı (KK)	**ḳamsı ƙамсы MOB** Kamçı
ḳamçıla- Kamçılamak, kamçıyla dövmek, sürmek (MG, İN)	**ḳamsılav ƙамсылау E** Kamçılamak
ḳamer *Ar.* Ay (GT, MG)	**ḳemer 1 ƙәмәр AR DÜN** Ay, kamer
ḳāmet *Ar.* Farz namazlardan önce okunan namaza çağrı (Gİ, İM, KF, MS)	**ḳamet ƙамәт AR DİN** 1. Namazdan önce okunan dua 2. Boy, gövde
ḳamış Şeker kamışı, sazlık, sap (BM, CC, DM, Gİ, GT, İM, İN, KF, KFT, KK, MG, RH, TZ) **ḫamış** Kamış, şeker kamışı, sazlık, sap (CC)	**ḳamış ƙамыш BİT** Kamış
ḳamışlıġ Kamışlık (İM)	**ḳamışlıḳ ƙамышлыҡ DÜN** Kamışlık yer
kāmil *Ar.* Kâmil, olgun (BV, GT, İM, KFT, MG)	**kamil камил AR SIF / EŞAN** 1.Kamil, olgun, gerekli olgunluğa ermiş 2.Dolu, tam, tamamen (zarf olarak)
ḳan (I) Kan, vücuttaki renkli sıvı (BV, CC, DM, Gİ, GT, İM, İN, KF, KFT, KK, MG, MS, RH, TA, TZ)	**ḳan 1 ƙан İNS** Kan
ḳan (II) İmparator, kağan, hükümdar (CC, Kİ, TZ)	**ḳan 2 ƙан HÜK / EŞAN** Han, hakan
ḳan- Doymak, kanmak (Kİ)	**ḳanıv ƙаныу E** Kanmak, doymak
ḳaña İnce tahta, taban tahtası (CC)	**ḳuna ƙуна MOB** Erişte tahtası; herhangi bir şey de kullanılmak için yapılan yassı tahta
ḳana- Kanamak (BV, Gİ, Kİ, TZ)	**ḳanav ƙанау E** Kanamak

Tablo: 2.1. (devam)

ḳanā‘at *Ar.* Bir şeyi yeter bulup fazlasını istememek (Gİ, GT, İM)	**ḳeneget кәнәгәт AR SIF** Kanaatkar
ḳanat Kanat (BM, DM, Gİ, GT, İM, Kİ, TA, TZ) **ḫanat** Kanat (CC)	**ḳanat ҡанат YAB** Kanat; dayanak, destek
ḳanat- Kanatmak (MG)	**ḳanatıv ҡанатыу E** Kanatmak
ḳançıḳ Dişi köpek (CC, TA, TZ) **ḳançuḳ** Dişi köpek (BM, DM, Kİ)	**ḳansıḳ ҡансыҡ EVC / EŞAN** Dişi köpek
ḳandala Tahtakurusu, beşik biti (CC, DM, İM, TA, TZ)	**ḳandala ҡандала BÖC** Tahtakurusu, tahta biti; bit
ḳandīl *Ar.* Kandil (Gİ, İM, KF)	**ḳendil ҡәндил AR MOB / EŞAN** Kandil, mum
ḳanġırıt- Mahcup etmek, birine takılmak, alay etmek (CC)	**ḳañġırtıv ҡаңғыртыу E** Şaşırtmak, aklını başından almak, aptallaştırmak
ḳāni‘ *Ar.* Kanaat sahibi, kanaatkâr (GT, İM)	**ḳeneget кәнәгәт AR SIF** Kanaatkar
ḳanlı (I) Kanlı (CC)	**ḳanlı ҡанлы SIF** Kanlı, kana bulanmış, kanlanmış
ḳanlıḳ Hanlık, krallık (CC)	**ḫanlıḳ ханлыҡ HÜK** Han olma, hanlık; han tarafından idare edilen devlet
ḳapaḳ (II) Göz kapağı (Kİ, TZ)	**ḳabaḳ 1 ҡабаҡ DÜN** 1.Ağaç, ot büyüyen yarık, uçurum, yar 2.Göz kapağı
ḳapaḳ (III) Kepek (Kİ) **kebek** Kepek (BM, CC, DM, Kİ) **kepek** Kepek (İM, KFT, RH, TZ)	**ḳavaḳ ҡауаҡ İNS / EŞAN** Saç dibindeki kepek **kevek кәүәк BES** Toz, kepek (ekinler için)
ḳapan Tuzak (İH)	**ḳapḳan ҡапҡан MOB** Kapan, tuzak
ḳapla-(I) İçine almak, kaplamak (BV) **ḳabla-** Kaplamak, içine almak (MS)	**ḳaplav ҡаплау E** Kaplamak, örtmek
ḳar (I) Kar (BV, CC, DM, GT, İM, Kİ, KK, TA, TZ)	**ḳar ҡар DÜN** Kar

Tablo: 2.1. (devam)

ḳar- (V) İhtiyarlamak, yaşlanmak (Kİ)	**ḳarıv 1 ҡарыу E** Yaşlanmak, ihtiyarlamak
ḳara (III) Mürekkep (CC, İM)	**ḳara 2 ҡара MAD** Mürekkep
ḳara- Beddua etmek, lânetlemek (Kİ) **ḳarġa-** Lânetlemek, beddua etmek (CC, İH, Kİ)	**ḳarġav ҡарғау** Beddua etmek, kargamak
karabar *Far.* Kehribar (CC)	**gerebe гәрәбә AR MAD** Kehribar
ḳaraġılıḳ Karanlık (Gİ, KF) **ḳaraġlıḳ** Karanlık (KF) **ḳarañġuluk** Karanlık (GT, İM)	**ḳarañġılıḳ ҡараңғылыҡ RENK** Karanlık
ḳaraġu Karanlık (TA) **ḳarañġı** Karanlık (CC, TZ) **ḳarañġu** Karanlık (CC, GT, İM) **ḳaranı** Karanlık (BM) **ḳarañu** Karanlık (BV)	**ḳarañġı ҡараңғы SIF** Karanlık; açık olmayan, belirsiz; gönülsüz; cahil, kültürsüz
ḳaraḳul Karakol (TZ) **ḳaravul** Karavul (Kİ, TZ) **ḳaravulu** Karavul (TZ)	**ḳaravıl 1 ҡарауыл HÜK** Karakol; karakolda bekleyen kişi
ḳara küzen Kokarca, kır sansarı (CC)	**köźen 1 көҙән YAB** Kokarca
ḳaralıḳ Karalık (CC, RH)	**ḳaralıḳ 2 ҡаралыҡ KAV** Karalık, siyahlık; cahillik
ḳarandaş Kardeş (CC) **ḳardaş** Kardeş (DM, Gİ, GT, KF, KFT, KK, TZ) **ḳarındaş** Kardeş, erkek kardeş (BM, BV, CC, GT, İM, Kİ, MG, TA, TZ)	**ḳarındaş ҡарындаш AKR / EŞAN** Kardeş **ḳerĭndeş ҡәрендәш AKR / EŞAN** Kardeş **ḳerźeş ҡәрҙәш AKR** Kardeş, soydaş

Tablo: 2.1. (devam)

ḳaravaş (II) Karakuş, sungur (TZ)	**ḳarabaş 1 қарабаш YAB** Kara başlı tarla kuşu
ḳarāyib *Ar.* Yakınlar, akrabalar (Gİ, İM, KF)	**ḳerib 1 қәриб AR SIF / EŞAN** Yakın
ḳarbūs *Far.* Karpuz (KK) **ḳarbūş** *Far.* Karpuz (DM, MS) **ḳarpuz** *Far.* Karpuz (KF, Kİ, TZ)	**ḳarbuz қарбуз FARS MEY / EŞAN** Karpuz
ḳarçaġa Aladoğan, atmaca (CC) **ḳarçıġa** Şahin, doğan (CC, İM)	**ḳarsıġa қарсыға YAB** Aladoğan
ḳardaşlıḳ Kardeşlik (KFT)	**ḳarındaşlıḳ қарындашлыҡ KAV** Kardeşlik
ḳarġa Karga, kuzgun (BM, DM, İM, İN, Kİ, KK, TA, TZ)	**ḳarġa қарға YAB** Karga
ḳarġış Kargış, kötü dua, beddua (DM, KK, TZ) **ḳarış (I)** Kargış, kötü dua, beddua (TA)	**ḳarġış қарғыш DEĞ / EŞAN** Beddua, kargış
ḳarı (I) Yaşlı (CC, GT, İM, Kİ, MG, TZ)	**ḳarı 2 қары SIF / EŞAN** Eski; çok yaşlı, yaşça büyük; ihtiyar **ḳarıy 2 карый AR SIF / EŞAN** Eski; çok yaşlı, yaşça büyük; ihtiyar
ḳarı (IV) Arşın (CC, Kİ, TA)	**ḳarış қарыш BİL** Ölçü birimi, karış
ḳarı- (I) Yaşlanmak, ihtiyarlamak (BM, CC, GT, TZ)	**ḳarıv 1 қарыу E** Yaşlanmak, ihtiyarlamak
ḳarıl- (II) Boğazda bir şey kalmak (CC)	**ḳarılıv қарылыу E** Boğulmak, boğazında kalmak
ḳarın Karın (BV, CC, DM, Gİ, GT, İM, İN KF, KFT, Kİ, KK, MG, MS, RH, TA, TZ)	**ḳarın қарын İNS** Karın, işkembe
ḳarış (II) Karış, başparmak ile serçe parmak arasındaki açıklık (BM, İM, İN, Kİ, KK, TA, TZ)	**ḳarış қарыш BİL** Ölçü birimi, karış
ḳarış- (III) Karşı koymak, savunmak (CC)	**ḳarışıv 1 қарышыу E** Karşı durmak; terslenmek, aksi davranmak
ḳarışla- Karışlamak (BM)	**ḳarışlav қарышлау E** Karışlamak, karışla ölçmek
ḳarīb *Ar.* Yakın, yakın olma (MG)	**ḳerib 1 қәриб AR SIF / EŞAN** Yakın

Tablo: 2.1. (devam)

ḳarlaġaç Kırlangıç (BM) **ḳarlaġaş** Kırlangıç (TZ) **ḳarlaġuç** Kırlangıç (Kİ, TZ) **ḳarlaḳaş** Kırlangıç (KK) **ḳarlavuş** Kırlangıç (Kİ) **ḳırlaġaç** Kırlangıç (TA) **ḳırlaġuç** Kırlangıç (İH)	**ḳarluġas ҡарлуғас YAB** Kırlangıç
ḳarma- (I) 1. Dokunmak, temas etmek (CC) 2. Parmakla dokunmak, el yordamı ile aramak (CC)	**ḳarmav ҡармау E** El yordamıyla tutmak, kavramak
ḳarmala- (I) Dokunmak (Kİ) **ḳarmala- (II)** Kaybolan bir şeyi bulmak için aramak (TZ) **ḳarmala- (III)** Eşyayı karıştırmak, karmakarışık etmek (İH)	**ḳarmalav ҡармалау E** Sağını solunu yoklamak, el yordamıyla tutmak, kavramak; etraflıca bakmak
ḳarhaḳ 1. Bozkır tilkisi, karsak ve derisi; post, kürk (CC) 2. Çakal (TZ)	**ḳarhaḳ 2 ҡарһаҡ YAB** Sarı renkli ova tilkisi
ḳarsala- Hoplamak, zıplamak (İH)	**ḳarhalanıv ҡарһаланыу E / EŞAN** Acele etmek, telaşlanmak, hızlanmak
ḳarş Karşı (TZ) **ḳarşı** Karşı (CC, GT, KK) **ḳarşu** Karşı (BM, BV, Gİ, GT, İM, KF, KFT, MG, MS, RH)	**ḳarşı 1 ҡаршы DÜN** Karşı, ön taraf
ḳarşıla- Karşılaşmak (TZ) **ḳarşula-** Karşılaşmak (Gİ, KF)	**ḳarşılav ҡаршылау E** Karşılamak, karşı almak; birilerini ya da bir şeyleri kabul etmek
ḳarşulaş- Karşılaşmak (KFT)	**ḳarşılaşıv 1 ҡаршылашыу E** Karşılaşmak

Tablo: 2.1. (devam)

ḳart Kart, yaşlı (CC, TZ) **ḳartay** Kart, yaşlı (TZ) **ḳartın** Yaşlı, kart (TZ) **ḳurṭ (III)** Yaşlı, kart (TA)	**ḳart қарт SIF** Yaşlı, ihtiyar
ḳartay- İhtiyarlamak, yaşlanmak (TZ)	**ḳartayıv қартайыу E** Yaşlanmak, ihtiyarlanmak
kārvān *Far.* Kafile, kervan (GT, İM) **kervān** *Far.* Kervan, kafile (BV, İM)	**karvan қаруан FARS YOL** Kervan
kārvānsarāy *Far.* Han, kafile evi (TA) **kārvānsarā** *Far.* Han, otel, kervansaray (BM, Kİ)	**karvan-haray қаруан-һарай FARS YOL** Kervansaray
ḳas- Kısaltmak (Kİ)	**kišïv киҫеү E** 1.Kesmek, biçmek 2.Ameliyat etmek 3.Kısaltmak, azaltmak 4.Söz kestirip atmak
ḳaṣ'a *Ar.* Çanak, tabak (İM)	**kasa каса FARS MOB / EŞAN** Fincan, kase, tas
ḳasartḳu Çekirge (İM)	**kehertkï кәһәртке BÖC / EŞAN** Çekirge **kïšertkï кеҫәртке BÖC / EŞAN** Çekirge
ḳaṣd *Ar.* Kasıt, (kötü) niyet (BV, Gİ, GT, İM, İN, KF, KFT, MG, MS)	**ḳasıd қасыд AR DÜŞ** Kasıt, niyet, dilek, maksat **ḳesd қәсд AR DÜŞ / EŞAN** Kasıt, niyet, maksat, istek
ḳasıġ Kasık (BV) **ḳasıḳ** Kasık (Gİ) **ḳasuḳ** Kasık (DM, İH, İM, KF)	**ḳaśıḳ қаҫыҡ İNS / EŞAN** Kasık
ḳāṣır *Ar.* Kısa, az, eksik (GT)	**ḳasir қасир SIF** Kusurlu, eksik; az
ḳaṣīde *Ar.* Kaside (GT)	**ḳaside қасидә AR DİL** Kaside
ḳaṣr (I) *Ar.* Kısaltma, kısma (İM, KF)	**ḳasir қасир SIF** Kusurlu, eksik; az
ḳaṣṣāb *Ar.* Kasap (Gİ, GT, İM, KF)	**ḳasap қасап AR MES / EŞAN** Kasap **ḳassap қассап AR MES / EŞAN** Kasap

Tablo: 2.1. (devam)

ḳaş (I) Kaş (BV, CC, DM, Gİ, GT, İM, KF, Kİ, KK, MG, TA, TZ)	**ḳaş 1 ҡаш İNS** Kaş
ḳaş (V) Bir şeyin kenarı, ağzı (İH)	**ḳaş 2 ҡаш DÜN** Yan, çevre, ön
ḳaşaġu Kaşağı (Kİ) **ḳaşaḳ** Kaşağı (Kİ) **ḳaşrav** Kaşağı (CC)	**ḳaşav ҡашау MOB** Kaşağı
ḳaşıḳ Kaşık (DM) **ḳaşuḳ** 1. Kaşık (BV, CC, DM, GT, Kİ, KK, RH, TA, TZ) 2. Kepçe (CC)	**ḳaşıḳ ҡашық MOB** Kaşık
ḳat (I) Kat, huzur (BM, BV, CC, DM, Gİ, GT, İM, İN, KF, KFT, KK, MG, MS, RH, TA, TZ) **ḳatı (V)** Yan, huzur (Kİ)	**ḳat 1 ҡат KAV** Kat
ḳat- (I) 1. İlave etmek, katmak (BV, GT, İM, Kİ, RH, TZ) 2. Karmak, katmak, karıştırmak (RH, TZ)	**ḳatıv 3 ҡатыу E** Katlamak, üst üste koymak, kat kat etmek
ḳat- (II) Katılaşmak, katı olmak (İH, TZ)	**ḳatıv 1 ҡатыу E** Sert ya da sertçe hale gelmek; donmak; çok üşümek; hastalıktan dolayı uzuvları hareketsiz kalmak
ḳata Boyunca (GT)	**ḳata 2 ҡата B** doğru, boyunca
ḳatı (I) Katı, sert, sağlam (CC, DM, İM, İN, KF, Kİ, MS, RH, TA, TZ) **ḳatıġ (I)** Katı, sert, sağlam (BV, MG) **ḳattı (I)** Katı, sağlam (CC, GT, Kİ)	**ḳatı 1 ҡаты SIF** Katı, sert; sağlam, dayanıklı
ḳatır Katır (BV, BM, CC, DM, İM, KFT, Kİ, KK) **ḳaṭır** Katır (TA)	**ḳasır ҡасыр EVC / EŞAN** Katır

Tablo: 2.1. (devam)

ḳatışdur- Karıştırmak, katıştırmak (CC) **ḳatıştur-** Karıştırmak, katıştırmak (KFT)	**ḳatıştırıv ҡатыштырыу E** Katıştırmak, karıştırmak
ḳaṭ'ī *Ar.* Kat'î, kesin (KF)	**ḳetġi ҡәтғи AR SIF** Kati, kesin, sert, katı
kātib *Ar.* Kâtip, yazıcı (GT)	**ketip кәтип AR MES** 1. Kâtip, yazar; edip 2. Sekreter
ḳāṭıfa *Ar.* Kadife (CC)	**ḳetife ҡәтифә AR GİY / EŞAN** Kadife
ḳātil *Ar.* Öldüren (GT) **ḳatūl** *Ar.* Katleden, öldüren (KF)	**ḳatil ҡатил AR YASA** Katil, adam öldüren
ḳatl *Ar.* Öldürme (Gİ, GT)	**ḳatīl ҡател AR DÜŞ** Katl, öldürme ***ḳatīl itĭl-*:** Katledilmek
katolik *Hr.* Katolik	**katolik католик RUS DİN** Katolik kimse
ḳatre *Ar.* Damla, katre (GT, İM, KF)	**ḳetre ҡәтрә AR DÜN** Damla; çok küçük parça
ḳattılıḳ Katılık, sertlik (GT)	**ḳatılıḳ ҡатылыҡ KAV** Sertlik, katılık
ḳatulan- Çabalamak, gayret etmek (CC)	**ḳatlanıv 2 ҡатланыу E** 1.Katılmak, karışmak 2.Çabalamak, uğraşmak, didinmek
ḳatun Kadın, hanım, hatun (CC, KFT, Kİ, TA)	**ḳatın ҡатын İNS** Kadın
ḳav (I) Kav, çakmak taşı (DM, GT, Kİ, TA) **ḳov (II)** Kav (TZ)	**ḳav 3 ҡау MOB** Kibrit vs. için ağaç kıymığından elde edilerek yapılan madde
ḳav (II) Yılanların çıkardıkları beyaz kabuk (Kİ)	**ḳav 2 ҡау YAB** Yılan gibi çeşitli hayvanların kuruyup düşen kabuğu, derisi
ḳav- Kovmak, defetmek (MG) **ḳov- (II)** Kovmak, defetmek (GT, İM, Kİ, MG, TZ)	**ḳıvıv ҡыуыу E** 1. Kovmak, kovalamak, bir yerden göndermek 2. Acele ettirmek, çabuklaştırmak 3. Biri ya da bir şeyin ardına düşmek, peşine düşmek 4. Zorla göndermek, kapıyı göstermek 5. Yaş yaşamak 6. Bir şeylere başlayıp kesmeden devam etmek
ḳavī *Ar.* Kuvvetli, güçlü, zorlu (GT, MG)	**ḳevi ҡәүе AR SIF** Güçlü, kuvvetli

Tablo: 2.1. (devam)

ḳavm *Ar.* Kavim, millet, ahali (Gİ, GT, İM, KF, KFT)	**ḳavım 1 ҡауым AR TOP** Kavim, halk **ḳevïm ҡәүем AR TOP** Kavim, millet, ulus
ḳavşur- Dürüp bükmek (İH)	**ḳavşırıv ҡаушырыу E / EŞAN** İki kenarını üst üste örtmek; birleştirmek
ḳavuġ Sidik kavuğu, sidiklik, mesane (MS) **ḳavuḳ (I)** Sidik kavuğu, sidiklik, mesane (BV, Kİ)	**ḳıvıḳ ҡыуыҡ İNS** 1. Sidik torbası 2. Balığın hava ile dolu iç organı 3. Kandil ateşini çevreleyen cam 4. Ciddi olmayan, gereksiz (kişi için) 5. Hava ya da herhangi bir tür gazla dolu balon, baloncuk
ḳavun Kavun (DM, İH, İM, Kİ, KK, TA, TZ) **ḫuvun** Kavun (CC) **ḳovun** Kavun (CC, TZ)	**ḳavın ҡауын MEY** Kavun
ḳavuş- Kavuşmak (TZ)	**ḳavışıv ҡауышыу E** Kavuşmak, karşılaşmak, buluşmak
ḳaya Kaya (BM, CC, GT, Kİ, TA)	**ḳaya ҡая DÜN** Kaya
ḳayda (I) 1. Nerede (DM, Gİ, GT, İM, İN, KK, MG, TZ) 2. Nereye (Kİ) **ḫayda** Nerede (CC)	**ḳayźa ҡайҙа ZAMİR** Nerede
ḳaydan Nereden (GT, İM, KFT)	**ḳayźan ҡайҙан ZAMİR** Nereden
ḳayġı Kaygı, endişe, tasa, üzüntü (CC, TZ) **ḳaḏġu** Kaygı, endişe, tasa (İM) **ḳayġu** Kaygı, endişe, tasa, üzüntü (GT, RH)	**ḳayġı ҡайғы DÜŞ** Kaygı, endişe, hasret
ḳayġır- Kaygılanmak, endişe etmek (CC, Gİ, KF, KK, TZ) **ḳaḏġur-** Kaygılanmak, endişe etmek (İM) **ḳayġur- (I)** Kaygılanmak, endişe etmek (GT, KF, KFT)	**ḳayġırıv ҡайғырыу E** Kaygıya, endişeye düşmek, endişelenmek, kaygılanmak

Tablo: 2.1. (devam)

ḳayı Hangi (İM, KF, MG) **ḳayın (III)** Hangi, nasıl bir (CC) **ḳayu** Hangi (BV, İM, KF, MG)	**ḳay ҡай ZAMİR** Hangi **ḳayhı ҡайһы ZAMİR** Hangi
ḳayıd- Dönmek, geri dönmek (KFT) **ḳayıt-** Dönmek, geri dönmek (BV, Gİ, İM, KF, Kİ, MG, RH, TA, TZ) **ḳayıṭ-** Dönmek, geri dönmek (KK) **ḳayt-** Dönmek, geri dönmek (CC, Gİ, GT) **ḳayṭ-** Dönmek, geri dönmek (KK)	**ḳaytıv ҡайтыу E** Dönmek, geri gelmek; alet ya da bıçak vb. nesneler için körlenmek, iş görmez hale gelmek; düşüncesinden vazgeçmek
ḳayın (I) Kayın ağacı (TA) **ḳayınġ** Kayın ağacı (CC)	**ḳayın ҡайын AĞAÇ** Akağaç, huş (ağacı); kayın
ḳayın ana Kaynana, kayınvalide (TZ) **ḳaynana** Kaynana, kayınvalide (BM)	**ḳeyne ҡәйнә AKR** Kaynana, kayınvalide
ḳayın ata Kaynata, kayınbaba (KFT) **ḳaynata** Kaynata, kayınbaba (BM) **ḳoyın ata** Kaynata, kayınbaba (TA)	**ḳayınata ҡайината AKR / EŞAN** Kayınbaba, kayınpeder **ḳaynata ҡайната AKR / EŞAN** Kayınbaba, kayınpeder
ḳayısı Hangisi (İM) **ḳaysı (II)** Hangisi, hangi (DM, Gİ, GT, KF, MG, MS, RH, TZ) **ḳayusu** Hangisi (İM)	**ḳayhı ҡайһы ZAMİR** Hangi **ḳayhıhı ҡайһыһы ZAMİR** Hangisi, hangi birisi
ḳayış Kayış, deri kayış, kemer, kuşak (BV, DM, Kİ, KK, MG, TZ) **ḫayış** Kayış, deri kayış, kuşak, kemer (CC)	**ḳayış ҡайыш GİY / EŞAN** Kemer, kayış
kāyinat *Ar.* Kainat (GT)	**kainat каинат AR DÜN** Evren, kainat
ḳaymaḳ (I) Kaymak (BV, DM, GT, Kİ, KK, TZ)	**ḳaymaḳ ҡаймаҡ BES** Kaymak

Tablo: 2.1. (devam)

ḳayna- Kaynamak (BM, BV, CC, İM, Kİ, MG, RH, TZ)	**ḳaynav ƙайнау E** Kaynamak, pişmek, fokurdamak, kabarmak
ḳaynat- Kaynatmak (BM, BV, CC, GT, İM, Kİ, RH)	**ḳaynatıv ƙайнатыу E** Kaynatmak
ḳaynatıl- Kaynatılmak (İM)	**ḳaynatılıv ƙайнатылыу E** Kaynatılmak
ḳayta (I) Tekrar (KF)	**ḳayta ƙайта ZARF** Tekrar, yeniden
ḳaytar- (I) 1. Geri vermek, iade etmek (CC, Gİ, İM, MS) 2. Döndürmek, geri çevirmek (BV, GT, İN, KF, KFT, Kİ)	**ḳaytarıv ƙайтарыу E** Dönmek, iade etmek, geri vermek
ḳaytarıl- Geri verilmek, çevrilmek (İM)	**ḳaytarılıv ƙайтарылыу E** Döndürülmek, iade ettirilmek, geri verdirilmek
ḳaz Kaz (BM, CC, DM, GT, İH, İM, Kİ, KK, TA, TZ)	**ḳaź ƙаҙ KÜM** Kaz
ḳaz- Kazmak, eşmek (Gİ, İM, KF, Kİ, TA, TZ)	**ḳaźıv ƙаҙыу E** Kazmak
ḳażā (I) *Ar.* Kaza, keder (Gİ, GT, KF)	**ḳaza ƙаза AR KAV / EŞAN** Kaza, bela, felaket
ḳazan Kazan, bakır kap (BV, CC, DM, İM, Kİ, KK, TA, TZ) **ḳazġan** Kazan, bakır kap (TA)	**ḳaźan ƙаҙан MOB** Kazan
ḳazan Kazanmak, elde etmek (KFT, TA, TZ) **ḳazġan** Kazanmak (CC)	**ḳaźanıv ƙаҙаныу E** Kazanmak, sahip olmak
ḳazanç Kazanç (MG, TA)	**ḳaźanış ƙаҙаныш DEĞ** Kazanç, fayda, yarar
ḳazdur- Kazdırmak, eştirmek (KFT)	**ḳaźźırıv ƙаҙҙырыу E** Kazdırmak
ḳazı- (I) **1.** Kazımak (TZ) **2.** Sıyırmak, çekip ayırmak, soymak (İH)	**ḳaźıv ƙаҙыу E** Kazmak
ḳazıçı Kazıcı, kazma işini yapan (DM)	**ḳaźġıs ƙаҙғыс MOB** Karıştırıcı, kazıcı, kazma

Tablo: 2.1. (devam)

ḳazıḳ Kazık (Kİ) **ḳazuḳ** Kazık (BM, BV, KFT)	**ḳaźıḳ ҡаҙыҡ İNŞA** Kazık, direk, destek
ḳazıl- Kazılmak, oyulmak (Gİ, KFT, İM, KF, MG)	**ḳaźılıv ҡаҙылыу E** Kazılmak
ḳaznaçı *Ar. T.* Hazinedar (CC)	**ḳaźnası ҡаҙнасы MES / EŞAN** Hazinedar
kebāb *Ar.* Kebap (GT)	**kebab кәбаб AR BES / EŞAN** Kebap **köbep көбәп BES / EŞAN** Kebap
kebes Börk, kalpak (Kİ) **kebeş** Takke (TA)	**kepes кәпәс GİY** 1. Kadife başlık 2. Önemsiz şapka
kebi Gibi (BM) **kibe** Gibi (KFT) **kibi** Gibi (edat) (CC, Gİ, GT, İM, İN, KF, KFT, Kİ, KK, MG, MS, RH, TZ) **kibik (II)** Gibi (DM, KK) **kibin** Gibi (GT)	**kĭbi кеби B / EŞAN** Gibi
kebīr *Ar.* Büyük, ulu (GT, İM)	**kebir кәбир AR SIF / EŞAN** Büyük, ulu; yüce
kebit Dükkân, oda (CC)	**kibĭt кибет ŞEH** Dükkan, alışveriş merkezi; mağaza
keç- (I) 1. Geçmek (BM, CC, Gİ, İN, KF, KFT, RH, TA, TZ) 2. Geçip gitmek, öteye geçmek (CC) 3. Ayrılmak, gitmek (CC) **keş-** Geçmek (Kİ, KK, TZ) **kiç- (I)** Geçmek (GT, İM, Kİ)	**kisĭv 1 кисеү E** 1.Geçmek 2.Vazgeçmek 3.Aşmak 4.Baştan geçmek
keç- (II) Gecikmek (BM, TA) **kiç- (II)** Gecikmek (TA)	**kisĭv 1 кисеү E** 1.Geçmek 2.Vazgeçmek 3.Aşmak 4.Baştan geçmek

Tablo: 2.1. (devam)

keçe (I) Gece (CC, KF, KFT, Kİ, KK, TZ) **keşe** Gece (TZ) **keyce** Gece (TA) **kiçe** Gece, geceleyin (BV, CC, Gİ, GT, KF, KFT, MG, MS, RH)	**kise 1 кисə DÜN / EŞAN** 1.Akşam 2.Gece **kisĭ кисе ZARF** Akşamleyin, akşam vakti
keçi Keçi (BM, KFT, Kİ, TA, DM) **keşi** Keçi, teke (DM)	**keze кəзə EVC** Keçi
keçi Geçit (TA)	**kisĭv 2 кисеү DÜN / EŞAN** 1.Nehrin geçmeye uygun sığ yeri 2.Akarsu üzerindeki geçit
keçik- Gecikmek (TZ)	**kisĭgĭv1 кисегеү1 E** Gecikmek
keçiktir- (I) Yapmaktan çekinmek, geciktirmek (CC)	**kisĭktĭrĭv кисектереү E** Geciktirmek, ertelemek
keçür- (I) Geçirmek **kiçir-** Geçirmek (MG) **kiçür- (I)** Geçirmek (GT, İM)	**kisĭrĭv 1 кисереү E** 1.Geçirmek, görmek, baştan geçirmek 2.Hatırlamak
ked- (I) Bir şeyde yarık açmak (Kİ)	**kitĭv 2 китеү E** Bir şeyin kenarını oymak, kertmek
ked- (II) Gitmek (KFT) **ket- (I)** 1. Gitmek (CC, DM, KF, İM, KK, TA, TZ) 2. Nakletmek, göçmek (İM) **kid- (I)** Gitmek (İN, KFT, RH) **kit- (I)** Gitmek (BM, BV, Gİ, GT, İM, İN, KF, Kİ, KK, MG, MS)	**kitĭv 1 китеү E** 1.Gitmek 2.Başlamak, güçlenerek sürmek, uzamak 3.Bitmek, yok olmak 4**.**Tükenmek, yok olmak; batma 5.Devam etmek 6.Âdet olmak
kedük Gedik, oyuk (Kİ) **ketik** Gedik, oyuk (Kİ, TZ) **ketük** Gedik (Kİ)	**kitĭk китек SIF / EŞAN** 1.Kırık, parçacık 2.Oyuntu, oyuk 3.Eksiklik, kusur
kefen *Ar.* Kefen, ölü sarılan bez (Gİ, GT, İM, KF, KFT)	**kefĭn кəфен AR GİY** Kefen

Tablo: 2.1. (devam)

kefenle- *Ar. T.* Kefenlemek, kefene sarmak (KFT)	**kefînlev кәфенләү E / EŞAN** Kefenlemek, kefene sarmak
keffāret *Ar.* Bir günaha karşı tutulmak üzere yapılan veya verilen şey (Gİ, İM, KF, KFT)	**kefaret кәфарәт AR YASA** Kefaret
kefīl *Ar.* Kefalet sahibi (KFT)	**kefil кәфил AR TOP** Kefil
kegir- Geğirmek (İM) **kekir-** Geğirmek (CC) **keykir-** Geğirmek (TZ)	**kikĭrĭv кикереү E** Geğirmek
kek Kin (CC)	**kik кик DÜŞ** Kin, nefret, intikam
kel- Gelmek (CC, DM, Gİ, GT, İM, İN, KF, KFT, KK, MS, RH, TA, TZ) **kil-** Gelmek (BV, Gİ, GT, İM, MG, MS)	**kilĭv килеү E** 1.Gelmek, ulaşmak, yetişmek 2.Ağırlığı olmak, çekmek
kelām *Ar.* Söz, kelâm (Gİ, GT, İM, İN, KF)	**kelam.кәламAR DİL/EŞAN** Söz, laf, kelime
kelb *Ar.* Köpek (GT, KF)	**kelb кәлб AR EVC / EŞAN** Köpek, it
kelebek Kelebek (İH) **köbelek (I)** Kelebek (CC)	**kübelek 1 күбәләк BÖC** 1.Kelebek 2.Kadına sevgi sözü olarak söylenir.
keli (I) Havan topu, tokmak (CC, TA)	**kilĭ киле MOB** Havan, dibek; deri yumuşatmak için kullanılan kap
kelime *Ar.* Kelime, sözcük (Gİ, GT, İM, KF)	**kelime кәлимә AR DİL / EŞAN** Söz, laf, kelime
kelin Gelin (CC, GT, Kİ, TA, TZ)	**kilĭn килен AKR** Gelin, genç kız
kelte (II) Keler, kertenkele (İH)	**kelte 2 кәлтә YAB** Kertenkele
keltir- Getirmek (CC, DM, KK, TZ) **keltür-** Getirmek (CC, GT, İM, İN, Kİ, RH, TA) **kiltir-** Getirmek (MG) **kiltür-** Getirmek (BV, GT, MG)	**kiltĭrĭv килтереү E** Getirmek, temin etmek
keltiriş- Getirmede yardım etmek (CC)	**kiltĭrĭşĭv килтерешеү E** Birlikte ya da karşılıklı getirmek
kem *Far.* Kötü, değersiz (GT)	**kem кәм FARS ZARF / ZIT** Eksik, noksan, kıt

kemā hüve *Ar.* Onun gibi (MG)	**kema-hüve кәма-hүә AR ZARF** Olduğu gibi, olduğu şekilde
kemāl *Ar.* Olgunluk, erginlik (GT, İM)	**kemal кәмал AR SIF / EŞAN** Kamil, olgun, gerekli olgunluğa ermiş
keme Gemi (CC, Gİ, TZ) **kemi** Gemi (BM, DM, GT, İM, KFT, Kİ, TA, TZ) **kime** Gemi (GT) **kimi** Gemi (GT)	**keme кәмә ARAÇ / EŞAN** Gemi, tekne
kemeçi Gemici (TA) **kemiçi** Gemici (İM, KF, TA) **kimeçi** Gemici (GT)	**kemesï кәмәсе MES** Gemici, gemi kaptanı
kemir- Kemirmek (TZ) **kemür-** Kemirmek (Kİ)	**kimĭrĭv кимереү E** 1.Kemirmek, kemirip parçalamak 2.Acı vermek, azap vermek
kemirçek Kemik ucundaki yumuşak kemik, kıkırdak (İH)	**kimĭrsek кимерсәк İNS** Kıkırdak
kemür Kömür (BM, TA) **kömür** Kömür (CC, DM, Gİ, GT, İM, KF, Kİ, MS, TZ)	**kümĭr күмер MAD** Kömür
ken Geniş (Kİ, KK) **keñ** Geniş (CC, KF, TZ) **kiñ** Geniş (BV, GT, İM, İN, MG, TA, RH)	**kiñ киң SIF / ZIT** 1.Geniş, enli, eni büyük 2.Büyük yer kaplayan 3.Dolu, aşırı, sınırsız, hadsiz
kend (I) Kendi, öz (TZ) **kendi** Kendi, öz (BV, CC, TZ) **kendü** Kendi, öz (BM) **kindü** Kendi (MG)	**kendï 1 кәнде ZAM** Kendi, kendisi

Tablo: 2.1. (devam)

kendīr *Ar.* Kendir, kınnap (CC, DM, Kİ, TZ) **kündür** *Ar.* Kendir (BV, RH)	**kindĭr киндер BİT / EŞAN** 1.Kendir bitkisi 2.Kendir dokuma
kendözi Kendisi (BM) **kendüsi** Kendisi (BM)	**kendĭ 1 кәнде ZAM** Kendi, kendisi
kene (I) Yine, gene, tekrar, ikinci defa (TZ) **gene** Yine, tekrar (TZ) **gine** Yine, tekrar, ikinci kere (İH)	**kine кинә B** ki yine, yine
keñeşkü Müşavere, danışma (Kİ)	**keñeş кәңәш DÜŞ / EŞAN** Danış, danışma, müşavere
kenete *Moğ.* Anîden, birdenbire (CC, TZ)	**kinet кинәт ZARF / EŞAN** Aniden, birdenbire, ansızın
kengeş- 1. Düşünüp taşınmak (CC) 2. Meşveret etmek, müşavere (Kİ, İM) **keniş-** Danışmak, müşavere etmek (TZ) **kinkeş-** Danışmak (TZ)	**keñeşĭv кәңәшеү E / EŞAN** Danışmak, müşavere etmek, fikir alışverişi yapmak
kengil- Yayılmak, genişlemek (TZ)	**kiñeyĭv киңәйеү E** 1.Genişlemek, yayılmak 2.Artmak 3.Enginleşmek, rahatlamak
kengirt- Genişletmek (TZ)	**kineytĭv киңәйтеү E / EŞAN** 1.Genişletmek, yaydırmak 2.Arttırmak 3.Enginleştirmek, rahatlattırmak
kenīse *Ar.* Kilise (Gİ, İM, KF)	**kelise кәлисә AR DİN / EŞAN** Katedral, kilise
kenkeç Müşavere, danışma (Kİ) **kenkeş** Müşavare, danışma (Kİ)	**keñeş кәңәш DÜŞ / EŞAN** Danış, danışma, müşavere
keñlik Genişlik (CC) **kiñişlik** Genişlik (Gİ) **kiñlik** Genişlik (İM)	**kiñlĭk киңлек KAV** 1.Genişlik, enginlik 2.Doluluk, tamlık 3.Geniş açık yer, meydan 4.Boylam, meridyen
kens Kendi, öz (TZ) **kensi** Kendi, öz (CC, KK, TZ)	**kendĭ 1 кәнде ZAM** Kendi, kendisi

Tablo: 2.1. (devam)

kenz *Ar.* Hazine (Gİ, İM, KF) **kenze** *Ar.* Hazine (KF)	**ḳaźna 1 кaзна AR HÜK / EŞAN** Hazine; hazine dairesi
kepes Şapka (CC)	**kepes кэпэс GİY** 1. Kadife başlık 2. Önemsiz şapka
ker- (I) 1. Germek, gergin hâle getirmek (CC, Kİ, TZ) 2. Şişmek (BM)	**kirĭv кирeү E / EŞAN** Germek, esnetmek, açmak; yay çekmek
ker- (II) Açmak, yaymak, uzatmak (CC)	**kirĭv кирeү E / EŞAN** Germek, esnetmek, açmak; yay çekmek
kerbüç Kerpiç, tuğla (KFT) **kerpiç** Kerpiç, tuğla (CC, GT, İM, TZ) **kerpüç** Kerpiç, tuğla (TA) **kilürpiç** Kerpiç (TZ) **kirpiç** Kerpiç (BM, TZ) **kürbüç** Kiremit, kerpiç (TA)	**kirbĭs кирбес RUS İNŞA** Tuğla, kerpiç
kere *Ar.* Kez, defa, kere (GT) **keret** *Ar.* Kez, kere, defa (RH, TZ) **kerey (II)** *Ar.* Kez, kere, defa (TZ) **kerret** *Ar.* Defa, kez, kere (Gİ)	**kerre кэррэ AR ZARF / EŞAN** Kere, defa, kez
kereb Gemi (TA) **kerep** Gemi (Kİ) **kerreb** Gemi (BM)	**karap карап RUS ARAÇ / EŞAN** 1.Gemi 2.Güçlü ve büyük hava aracı; uzay gemisi
kerek Gerek, gerekli (BV, CC, Gİ, İM, İN, KF, KFT, MG, RH, TZ) **kirek** Gerek, gerekli (MG)	**kerek кэрэк B** 1.Gerek, lüzum; talep edilmeyi gerekli olmayı bildirir. 2.Gerekli, lüzumlu 3.gerek…gerek…

Tablo: 2.1. (devam)

kerek- Gerekmek, gerekli olmak (BV, DM, İM) **kirek-** Gerekmek, gerekli olmak (GT, MG)	**keregĭv kəpəgeγ E** Gerekmek, gerekli olmak, lazım olmak
kerem *Ar.* Cömertlik, lütuf, ihsan (GT, İM, KF, KFT, Kİ, MG)	**kerem kəpəm AR DEĞ** Cömertlik, eliaçıklık
keri (I) Geri, arka (CC, Gİ, İM) **girü (I)** Arka, geri (TA) **kiri** Geri (MG) **kirü** Geri (BM, BV, İM)	**kirĭ 1 кире SIF / EŞAN** 1.Geri, ters 2.Olumsuz, aksi, ters tabiatlı 3.Karşıt, zıt 4.Tekrar, yeniden ***kirĭge bötken*:** Huysuz, inatçı, aksi ***kirĭ ķaķ-***: Geri çevirmek, reddetmek; karşı koymak
keri (II) Sonra, -den sonra, nihayet (GT) **girü (II)** Sonra, -den sonra, nihayet (BM)	**kirĭ 2 кире B** sonra, …geri
keril- Gerilmek, gerinmek, asılmak (BV, CC, GT, KK)	**kirĭlĭv кирелеγ E** Gerilmek
kerīm *Ar.* 1. Cömert, kerem sahibi (Gİ, GT, İM, KF, KK, MG) 2. Kerem sahibi, yüce Allah (Gİ)	**kiram кирам AR SIF** Cömert, eli açık **kerim кəрим AR SIF** Cömert, eliaçık
keriş- Kavga etmek, didişmek, zıtlaşmak (GT, Kİ)	**kĭrĭşĭv 1 керешеγ E** Birlikte ya da karşılıklı girmek, girişmek
kerki Küçük balta, nacak, keser (CC, Kİ, TA)	**kirke киркə RUS MOB** Kazma; külünk
kerpik Kirpik (TA) **kirbik** Kirpik (DM) **kirbük** Kirpik (RH) **kirfik (II)** Kirpik (KK) **kirpik** Kirpik (TZ)	**kĭrpĭk керпек İNS** Kirpik ***kĭrpĭk ķaķ-*:** Göz açıp kapamak
kert- Çentik atmak, kesmek, kazımak (CC, Kİ, TA) **kirt**- Çentik atmak, kesmek, kazımak (MG)	**kirtĭv киртеγ E** Kertmek, çentmek
kertik Kertik, kertilmiş, çentik atılmış (Kİ, TZ)	**kirtĭk киртек DÜŞ** Çentik, kertik

Tablo: 2.1. (devam)

kes- Kesmek (BM, BV, CC, Gİ, GT, İM, KF, KFT, KK, RH, TA, TZ) **kis-** Kesmek (Gİ, GT, İM, MG)	**kišĭv киçеγ E** 1.Kesmek, biçmek 2.Ameliyat etmek 3.Kısaltmak, azaltmak 4.Söz kestirip atmak
kesb *Ar.* Çalışıp kazanma, kazanç (Gİ, GT, İM, KF, KFT)	**kesbi кəсби AR SIF** Kazanılmış, sonradan elde edilmiş, tecrübeyle sağlanmış
kesdür- Kestirmek (KFT) **kestür-** Kestirmek (MG)	**kištĭrĭv киçтереγ E** Kestirip atmak, kesinlikle söylemek
kesek (II) 1. Ekmek dilimi (DM) 2. Parça (Kİ, İM, TA)	**kišek 1 киçək DÜŞ** 1.Bütün bir parçası, bölüm, kısım 2.Dilim, lokma
keser Ağaç kesilen alet, keser (İH)	**kesir кəсир RUS MOB** Pala, kama; satır
kesik Kesik, kesilmiş (İM) **kesük (I)** Kesik, kesilmiş (İM) **kisik** Kesik (BV)	**kišĭk 1 киçек SIF** 1.Kesik, kesilmiş 2.Budanmış
keskel- Parça parça kesmek (CC) **keskil-** Dilmek, parçalamak (BM)	**kiškĭlev киçкеläγ E** Parça parça kesmek, doğramak; dilim dilim etmek
keski Keski, bıçkı (Kİ, TZ) **keskü** Keski, bıçkı (KK, TZ)	**kiškĭs киçкес MOB** Kesici, keski
kesre *Ar.* Esre denilen hareke işareti (İM)	**kesre кəсрə AR DİL** Arap yazı sisteminde "i" okunması gerektiğini gösteren işaret, kesre
keşene Mezar höyüğü	**keşene 1 кəшənə İNŞA / EŞAN** Mezar üzerine dikilen taş ya da beton yapı
keşif *Ar.* Açığa çıkarma (KFT)	**keşĭf кəшеф AR DÜŞ** Keşif, keşfetme
keşir Havuç (DM) **keşür** Havuç (Kİ, KK, TA, TZ)	**kişĭr кишер MEY** Havuç
keşke *Far.* Keşke (BM, CC, İM, Kİ, TZ)	**kaşki кашки FARS B / EŞAN** Keşke; eğer **keşki кəшки B / EŞAN** Keşke; eğer

Tablo: 2.1. (devam)

ket- (III) Yok olmak, ortadan kaybolmak (İM) **kit- (II)** Yok olmak, ortadan kalkmak (İM)	**kitĭv 1 китеү E** 1.Gitmek 2.Başlamak, güçlenerek sürmek, uzamak 3.Bitmek, yok olmak 4**.**Tükenmek, yok olmak; batma 5.Devam etmek 6.Âdet olmak
ketān *Ar.* Keten (CC) **kettān** *Ar.* Keten (BV, İM)	**kiten китән GİY** Keten dokuma
keter- (I) Gidermek, ortadan kaldırmak (İM, KK) **ketir- (II)** Gidermek, ortadan kaldırmak (CC) **kider-** Gidermek, ortadan kaldırmak (Gİ, KF, KFT, MS) **kiter-** Gidermek, ortadan kaldırmak (BV, GT, İM, MG)	**kiterĭv китәреү E** 1.Gidermek, arıtmak, temizlemek 2.Bitirmek, bozmak 3.Saç sakal kestirmek
ketil- Gedilmek, gedik açılmak (TZ) **kitil-** Gedilmek, gedik açılmak (MG)	**kitĭlĭv 1 кителеү E** 1.Gidilmek 2.İlişkisi kesilmek **kitĭlĭv 2 кителеү E** Kırılmak, parçası kopmak
kevde Gövde (DM, RH) **kövde** Gövde (TA, TZ) **gövde** Bir şeyin oluşu, cismi, şekli, gövde (İH)	**gevźe гәүҙә İNS / EŞAN** Gövde, vücut **kevźe кәүҙә İNS / EŞAN** Gövde, beden; boy pos
kevdeli Gövdeli, vücutlu (TZ)	**kevźelĭ кәүҙәле SIF** Gövdesi iri, gövdesi büyük
keven- Sevinmek (Kİ)	**ķıvanıv ҡыуаныу E** Kıvanmak, gönenmek, sevinmek, mutlu olmak
kevenç Ferah, sevinç (Kİ)	**ķıvanıs ҡыуаныс DÜŞ** Kıvanç, gönenç, mutluluk, sevinç
key- 1. Giymek, giyinmek (BM, CC, Gİ, GT, İM, İN, KF, KFT, Kİ, MG, MS, TZ) 2. Yüzük takmak (KFT) **kiḏ-** Giymek, giyinmek (Gİ, İM) **kiy-** Giymek, giyinmek (CC, Gİ, MG, TZ)	**kĭyĭv кейеү E** Giymek, takmak (gözlük, şapka v.b.); donanmak, takınmak

Tablo: 2.1. (devam)

keydir- Giydirmek (CC, GT) **keydür-** Giydirmek (BM, GT, İM, Kİ) **kivür- (I)** Giydirmek (BV) **kiydür-** Giydirmek (MG) **kiyir-** Giydirmek (TZ)	**kĭyźĭrĭv кейҙереү E / EŞAN** 1.Giydirmek 2.Geçirerek ya da bağlayarak eklemek **kĭygĭźĭv кейгеҙеү E / EŞAN** 1.Giydirmek 2.Geçirerek ya da bağлayarak eklemek
keyfiyyet *Ar.* Nitelik (Gİ, KF, MS)	**keyfiyet кәйфиәт AR DÜŞ** Bir şeyin dış şekli, görünüşü
keyil- Giyilmek (KF)	**kĭyĭlĭv кейелеү E** Giyilmek, güzel kıyafetlerle kuşatılmak
keyin- Giyinmek (CC, KF)	**kĭyĭnĭv кейенеү E** Giyinmek, güzel kıyafetler kuşanmak
kez (II) Okun gezi (İN, Kİ) **kiz (III)** Okun gezi (MG)	**kiźĭ киҙе ORDU / EŞAN** 1. Okun yaya geçirildiği oyuk kısım 2. Oyuk, oyuntu
kez- Gezmek, yürümek (CC, DM, Kİ, KK, TA) **kiz-** Gezmek, yürümek (GT)	**giźĭv гиҙеү E** Gezmek
kezdir- Gezdirmek (KK) **kezdür-** Gezdirmek (Gİ, KF, Kİ)	**giźźĭrĭv гиҙҙереү E** Gezdirmek
kezek Nöbet, sıra (TZ)	**kiźek 1 киҙәк DÜŞ / EŞAN** Sıra, nöbet
keziv Salgın (CC)	**kiźĭv 2 киҙеү HAS** Salgın hastalık
kezle- Gezlemek, nişan almak (İN)	**kiźev 1 киҙәү E** 1.Oku yaya geçirmek 2.Hedef belirleyip nişan almak
kezli Gizli (İN) **kizli** Gizli, saklı (GT, TZ) **kizlü** Gizli, saklı (KFT)	**gizlĭ гизле SIF** Gizli, sırlı
ḳıble *Ar.* Kıble (Gİ, GT, İM, KF, KFT, MS)	**ḳıbla ҡыбла DİN / EŞAN** Kıble
ḳıçıḳla- (I) Gıdıklamak (İH)	**ḳıtıḳlav ҡытыҡлау E** Gıdıklamak

Tablo: 2.1. (devam)

ḳıçḳır- (I) Bağırmak, çağırmak, seslenmek (CC, TZ) **ḳıçḳur-** Bağırmak, çağırmak, seslenmek (CC, TZ)	**ḳısḳırıv ҡысҡырыу E** Yüksek ses çıkarmak, bağırmak; ses vermek
ḳıl (I) Kıl, tüy, saç (BV, GT, İH, İM, KF, KFT, Kİ)	**ḳıl ҡыл İNS** Kıl, tel
ḳıl- Kılmak, yapmak (BV, CC, Gİ, GT, İM, İN, KF, KFT, KK, MG, MS, RH) **ḳul-** Kılmak, yapmak (KFT)	**ḳılıv 1 ҡылыу E** Davranmak, yapmak, işlemek
ḳılçıḳ (I) 1. Buğday başağı (TZ) 2. Buğday başağının üzerindeki ufak ve uzun dikenler (İH, Kİ)	**ḳılsıḳ ҡылсыҡ YAB** 1.Hayvan derisinin yumuşak tüyleri arasındaki iri tüy; kıl 2.Ekin başaklarındaki ince kıllar 3.Balık kılçığı
ḳılçıḳ (II) Balık kılçığı (İH)	**ḳılsıḳ ҡылсыҡ YAB** 1.Hayvan derisinin yumuşak tüyleri arasındaki iri tüy; kıl 2.Ekin başaklarındaki ince kıllar 3.Balık kılçığı
ḳıldur- (I) Yaptırmak, kıldırmak (BV, İM, MG)	**ḳıldırıv ҡылдырыу E** Davrandırmak, yaptırmak
ḳılġı Ahlâk, huy (TZ) **ḳılıḳ** Tabiat, yaratılış, huy (GT, İH, Kİ, TA)	**ḳılıḳ ҡылыҡ DÜŞ / EŞAN** 1.Davranış, tarz, hareket 2.Adet, huy, tabiat
ḳılıç Kılıç (CC, DM, Gİ, GT, İM, İN, KF, KFT, Kİ, KK, MG, TA, TZ) **ḳılınç** Kılıç (İM, MG) **ḳlıç** Kılıç (CC)	**ḳılıs 1 ҡылыс ORDU** Kılıç
ḳılın- (I) Yapılmak, edilmek, kılınmak (CC, Gİ, İM, MG)	**ḳılınıv ҡылыныу E** Davranılmak, yapılmak, işlenmek
ḳılış- Kılışmak (İM)	**ḳılışıv ҡылышыу E** Karşılıklı davranmak, yapmak, eylemek, işlemek
ḳılḳuyruġu Keklik, kılkuyruk (BM) **ḳılḳuyruḳ** Keklik, kılkuyruk (Kİ, TA)	**ḳılġoyroḳ ҡылғойроҡ YAB** Yaban ördeği

Tablo: 2.1. (devam)

ḳılmılda- Kımıldamak (Kİ, TZ)	**ḳımġıldav ĸымғылдау E** Kımıldamak, kıpırdamak, hareket etmek
ḳımırşaġı Karınca (BM) **ḳumrusḳa** Karınca (TZ) **ḳumursaḳa** Karınca (TA) **ḳumursuġa** Karınca (Kİ) **ḳumurusḳa** Karınca (DM)	**ḳımırtḳa ĸымыртĸа BÖC / EŞAN** Karınca **ḳırmıśḳa ĸырмыçĸа BÖC** Karınca
ḳımız Kısrak sütü, bir tür içki (DM, İH, İM, Kİ, TZ)	**ḳımıź ĸымыз BES** Kısrak sütünden yapılan içecek
ḳın (I) Kın, kılıf, sadak (CC, DM, İM, Kİ, MG, TA, TZ)	**ḳın ĸын ORDU** Kılıç, bıçak vs. gibi silahların kabı
ḳına *Ar.* Kına (BV, DM, İM, TZ) **ḥınnā** *Ar.* Kına (BV, KFT)	**ḳına 1 ĸына AR BİT / EŞAN** Kına bitkisi; kına boyası
ḳınġır (I) Eğri, büğrü, kambur (CC, TZ)	**ḳıñġır 1 ĸыңғыр SIF / EŞAN** Eğik, eğimli, meyilli
ḳır (II) Kenar, yan, kıyı (İH) **ḳırı** Yan, kenar, kıyı, uç (TZ)	**ḳır 1 ĸыр KAV / EŞAN** Kenar, çevre; cephe
ḳır- (I) Kırmak (İM, TZ) **ḳır- (II)** Gidermek, mahvetmek (TA)	**ḳırıv ĸырыу E** 1.Kazımak, sıyırmak 2.Traş etmek 3.Dağıtıp parçalayıp yok etmek 4.Topluca öldürmek, yok etmek
ḳırā'at *Ar.* Okuma (Gİ, KF, İM)	**ḳiraet ĸираәт AR DÜŞ** Okuma
ḳıraġ (I) Kenar, yan, kıyı (BM, Gİ, İM, KF) **ḳırañ** Kenar, kıyı, uç, sınır (İH, İN) **ḳırıġ (III)** Yan, kenar, uç (MG)	**ḳırıy ĸырый KAV / EŞAN** Herhangi bir nesnenin dışı, dış kısmı, kenar
ḳırav Kırağı (TZ) **ḳıravu** Kırağı (BM) **ḳırov** Kırağı (CC)	**ḳıravı ĸырау DÜN / EŞAN** 1.Kırağı 2.Saça düşen ak

Tablo: 2.1. (devam)

ḳırġı Atmaca (BM, TZ) **ḳırġıy** Atmaca (CC, İM)	**ḳıyġır 2 ḳыйғыр YAB** Atmaca
ḳırıl- Ölmek, gebermek, helâk olmak (CC, Kİ)	**ḳırılıv ḳырылыу E** 1.Kazınmak, sıyrılmak 2.Topluca ölmek, kırılmak 3.Aşırı üzülmek, heder olmak
ḳırḳ Kırk (sayı) (BM, BV,DM, Gİ, GT, İM, KF, KFT, Kİ, KK, MG, TA, TZ)	**ḳırḳ ḳырқ SAYI** Kırk sayısı
ḳırḳ- Kırkmak, kısaltmak, kesmek (CC, Kİ, TA, TZ) **ḳırḳı-** Kırkmak, kısaltmak, kesmek (TZ)	**ḳırḳıv 1 ḳырқыу E** Kırkmak, kırpmak, kesmek, koparmak; ayırmak, bölmek
ḳırḳıl- Kırkılmak, kısaltılmak, kesilmek (KFT)	**ḳırḳılıv ḳырқылыу E** Kırkılmak, koparılmak, kırpılmak
ḳırmızı *Ar.* Kırmızı (CC)	**ḳırmıźı ḳырмыҙы FARS RENK** Kırmızı
ḳırt- Kırkmak, kısaltmak, kesmek (TZ)	**ḳırt ḳырт ONO** Katı bir şeyin koparılarak kırıldığında çıkan sesi bildirir.
ḳıs- (I) 1. Kısmak, sıkıştırmak (CC, Kİ, MG, RH, TZ) 2. Toplamak, kısaltmak, tor top etmek, sıkmak, tıkmak (İH)	**ḳısıv 1 ḳыҫыу E** 1.Kısmak, sıkmak; daraltmak 2.Güç kullanarak sıkmak, baskı yapmak 3.Geniş, bol tutmadan ölçüye, hesaba koymak
ḳısa Kısa (KF, Kİ, MS, TA) **ḳısġa** Kısa (CC, Kİ) **ḳısḫa** Kısa (CC) **ḳısḳa** Kısa (BV, CC, DM, GT, İM, İN, KFT, Kİ, KK, MG, RH, TA, TZ)	**ḳısḳa ḳыҫҡа SIF / EŞAN** Kısa, süreksiz
ḳısar- Kısaltmak (TZ)	**ḳısḳarıv ḳыҫҡарыу E** Kısalmak, azalmak
ḳısġaç Kıskaç, kerpeten (Kİ) **ḳısḳaç (I)** Kıskaç, kerpeten (CC)	**ḳısḳıs ḳыҫҡыс MOB** 1.Kıskaç, kısıp tutan her türlü alet 2.Maşa, pens

Tablo: 2.1. (devam)

ḳısır Kısır, hiç doğurmaz kimse (Kİ, TA, TZ)	**ḳıṡır ĸыçыр SIF** 1.Kısır (Sığır, koyun, keçi vb. için) 2.Tohum vermeyen, tohumsuz, dölsüz 3.Yağmursuz, yağmur getirmeyen 4.Ekilmemiş, boş 5.Etsiz, yağsız, suyla pişmiş (yemek için)
ḳısḳar- Kısaltmak (İM, TZ)	**ḳıṡḳarıv ĸыçĸарыу E** Kısalmak, azalmak
ḳısḳart- Kısaltmak (İM, MG, TZ)	**ḳıṡḳartıv ĸыçĸартыу E** Kısaltmak, azaltmak
ḳısḳartıl- Kısaltılmak (İM)	**ḳıṡḳartılıv ĸыçĸартылыу E** Kısaltılmak, azaltılmak
ḳısm *Ar.* Kısım, bölüm, parça (GT, İM, MG)	**ḳisĭm ĸисем AR KAV** Kısım, bölüm, parça, pay, hisse
ḳısmet *Ar.* Pay, kısmet (BV, Gİ, GT, İM, KF)	**ḳismet ĸисмәт AR SOYT** Kader, kısmet, takdir; pay, hisse
ḳıṣṣā *Ar.* Hikâye, kıssa (Gİ, GT, İM, KF, MG)	**ḳissa ĸисса AR DİL** Tarihi bir olay ya da kişi hakkındaki hikaye; ibretlik hikaye, nasihat
ḳısta- 1. Sıkıştırmak, kilitlemek (CC) 2. Müsadere etmek, el koymak (İM)	**ḳıṡtav 1 ĸыçтау E** Dar, küçücük bir yere sığdırmaya çalışmak, kıstırmak
ḳıstalaş- Kalabalık olmak, bir araya toplanmak, sıkışmak (İM)	**ḳıṡtalışıv ĸыçталышыу E** Karşılıklı ya da birlikte dar, küçücük bir yere sığdırılmaya çalışılmak, kıstırılmak
ḳış (I) Kış mevsimi (BM, BV, CC, Gİ, GT, İM, KF, KFT, Kİ, KK, MG, TZ)	**ḳış ĸыш DÜN** Kış mevsimi
ḳışla- Kışı geçirmek (BM, CC)	**ḳışlav 1 ĸышлау E** Kışlamak, kışlağa yerleşmek; kışı geçirmek
ḳışlav Kışlak, kışın barınılan yer (TZ)	**ḳışlav 2 ĸышлау DÜN** Kışlak, kışın yaşanan yer
ḳışra *Ar.* Kabuk (MG)	**ḳışır ĸышыр AR KAV** Kabuk
ḳıt *Ar.* Kıt, az (Kİ)	**ḳıt ĸыт AR SIF** Yetersiz, eksik, kıt
ḳıvan- Güvenmek, övünmek (GT)	**ḳıvanıv ĸыуаныу E** Kıvanmak, gönenmek, sevinmek, mutlu olmak
ḳıy- (I) Dikmek (Kİ)	**ḳıyıv 3 ĸыйыу E** Nakış işlemek, biçki dikiş yapmak

Tablo: 2.1. (devam)

ḳıy- (II) Bir şey hakkında cesaret etmek (Kİ)	**ḳıyıv 2 ҡыйыу E** Kahramanlık, yiğitlik yapmak **ḳıyıv 5 ҡыйыу SIF** 1.Çekinip utanmadan yaşayan, mağrur 2.Korkusuz, yürekli; kahraman
ḳıy- (IV) Acımayıp öldürmek (GT) **ḳıy- (V)** Kıymak, küçük parçalara ayırmak (TZ)	**ḳıyıv 1 ҡыйыу E** 1.Kıymak, kesmek, kırpmak 2.Öldürmek, yok etmek 3.Düşüncesizce direnmek, inat etmek
ḳıyāmet *Ar.* Kıyamet (BV, Gİ, GT, İM, İN, KF, RH)	**ḳiyemet ҡиәмәт AR DİN / EŞAN** Kıyamet; kavga, gürültü
ḳıyan Tavşan (TZ) **ḳoyan** Tavşan (BM, CC, Kİ, TA, TZ)	**ḳuyan ҡуян YAB** 1.Tavşan 2.Tavşan derisinden dikilmiş
ḳıyās *Ar.* Karşılaştırma (BV, Gİ, GT, İM, KF, MG)	**ḳıyas 2 ҡыяс AR KAV** 1.Kıyas, karşılaştırma 2.Örnek, misal
ḳıymet *Ar.* Değer, kıymet, paha (Gİ, GT, İM, KF, KFT, RH)	**ḳimmet ҡиммәт AR DEĞ** Kıymet, değer, paha
ḳıymetli *Ar.T* Değerli, kıymetli (İM, RH)	**ḳimmetlï ҡиммәтле SIF** Kıymetli, değerli
ḳız (I) 1. Kız, kız çocuğu (BM, CC, Gİ, GT, İM, KF, KFT, TA, TZ) 2. Bakire, kız (Kİ, KK)	**ḳıź ҡыҙ İNS** 1.Kız 2.Başak burcu
ḳız- 1. Ateşte ısıtmak, kızdırmak, sinirlendirmek (CC, İM) 2. Ateşlenmek, hararetlenmek (Kİ)	**ḳıźıv 1 ҡыҙыу E** 1.Kızmak, ısınmak, sıcaklaşmak 2.Coşmak, canlanmak 3.Sinirden köpürmek, kudurmak 4.Herhangi bir şeyi çok istemek, arzu etmek
ḳızamuḳ Kızamık, kanın bozulup vücudun çıban dökmesi (İH)	**ḳıźamıḳ 1 ҡыҙамыҡ HAS** 1. Kızamık 2. Kızıl hastalığı
ḳızar- Kızarmak, rengi kırmızı olmak (Kİ, MG, RH, TZ)	**ḳıźarıv ҡыҙарыу E** 1.Kızarmak, kızıl olmak 2.Utanmak
ḳızdır- (I) Yakmak, kızdırmak (Kİ, TA, BM, BV, Gİ, KF, KFT) **ḳızdur-** Yakmak, kızdırmak (BM, BV, Gİ, KF, KFT)	**ḳıźźırıv ҡыҙҙырыу E** 1.Kızdırmak, yaktırmak 2.Kızdırıp coşturmak 3.Motoru çalıştırmak
ḳızġanş Kıskanç, kıskanan (TZ)	**ḳıźġansıḳ ҡыҙғансыҡ SIF** Kıskanç, kıskanan

Tablo: 2.1. (devam)

ḳızıl Kızıl, kırmızı (BV, CC, DM, Gİ, GT, KF, KFT, Kİ, MG, RH, TA, TZ)	**ḳıźıl 1 ҡызыл SIF** 1.Kızıl renkteki 2.Kızıl Ordu taraftarı
ḳızlıḳ (I) Kıtlık, darlık (GT, KFT)	**ḳıtlıḳ ҡытлыҡ KAV / EŞAN** 1.Kıtlık, yokluk; açlık 2.Yoksulluk, muhtaçlık
ki *Far.* Ki (bağlama edatı) (Gİ, GT, İN, KF, KK, MS, RH)	**ki ки B** ki
kibik (I) Uzak için benzetme edatı (TZ)	**kĭvĭk кеүек B** gibi, kadar
kibr *Ar.* Kibir, gurur (GT)	**kibĭr кибер AR DEĞ** Kibir, büyüklenme
kiç- (V) Göçmek, nakletmek (İM)	**küsĭv күсеү E** 1.Göçmek, geçmek 2.Başka bir yere gitmek 3.İş değişmek
kiççi Küçük (GT) **giçi** Küçük (İH) **kiçi** Küçük (CC, Gİ, İH, KF, KFT, Kİ, MG, MS, RH, TZ) **kiçig** Küçük (İM) **kiçik** Küçük (BV, MG) **küçük (I)** Küçük, ufak (İM, Kİ, TZ)	**kĭsĭ кесе SIF / ZIT** 1.Küçük, yaşça küçük, genç 2.Seviyesi düşük, derecesi düşük, mevkisi düşük **kĭskey кескәй SIF / EŞAN** Küçücük, küçük, minicik
kiçevgine Küçücük (TA) **kiçkine** Küçücük (Kİ)	**kĭskĭne кескенә SIF / EŞAN** Küçücük, küçük, minicik
kiçik- Gecikmek, geç kalmak (İM, Kİ)	**kisĭgĭv1 кисегеү1 E** Gecikmek
kiçür- (II) Bağışlamak, affetmek (İM)	**kisĭrĭv 2 кисереү E** Bağışlamak, affetmek
kilen Birbirini takip ederek, ara vermeden (MS)	**kĭlen келән SIF / EŞAN** 1.Düz, girintisi, çıkıntısı olmayan; pürüzsüz 2.Eşit, denk 3.Düzenli, ritmik
kilim (II) *Far.* Kilim, sergi (CC, GT, Kİ, TA)	**kĭlem келәм FARS EV** Kilim, yolluk; halı

Tablo: 2.1. (devam)

kim (I) Kim (soru zamiri) (BM, BV, GT, İM, İN, KF, KFT, Kİ, KK, MG, MS, TA) **küm (II)** Kim (edat) (KFT)	**kĭm 1 кем ZAM** 1.Kim 2.Biri
kim (II) Ki (bağlaç) (BM, BV, GT, İM, KF, KFT, KK, MG, MS, RH)	**kĭm 2 кем B** Ki
kimerse Kimse (İM, Kİ, MG) **kimersene** Kimse (Kİ) **kimese** Kimse (GT) **kimesne** Kimse (DM) **kimirse** Kimse (GT, MG) **kimse** Kimse (DM, Gİ, İN, KF, Kİ, KK, MG, TZ)	**kĭmse кемсэ ZAM / EŞAN** Kimse, birisi **kĭmsene кемсэнэ ZAM / EŞAN** Kimse, birisi
kīmyā *Ar.* Kimya, iksir (GT)	**ḫimiya химия RUS BİL** Kimya
kīn *Far.* Gizli düşmanlık, kin (İM) **kīne** *Far.* Kin, gizli düşmanlık (GT)	**kĭne 1 кенэ DÜŞ / EŞAN** Kin, nefret; intikam
kiñ Geniş (BV, GT, İM, İN, MG, TA, RH)	**kiñ киң SIF / ZIT** 1.Geniş, enli, eni büyük 2.Büyük yer kaplayan 3.Dolu, aşırı, sınırsız, hadsiz
kināyet *Ar.* Kinaye, dolaylı anlatım (GT, İM)	**kineye кинэйэ AR DİL** Kinaye
kindek Göbek (KK) **kindik** Göbek (CC, Kİ, TZ) **kindük** Göbek (BV) **kündi** Göbek (TA) **kündük** Göbek (İM)	**kĭndĭk 1 кендек İNS** Göbek
kindir Keten (TA)	**kindĭr киндер BİT / EŞAN** 1.Kendir bitkisi 2.Kendir dokuma

Tablo: 2.1. (devam)

kiñişlik Genişlik (Gİ) **kiñlik** Genişlik (İM)	**kiñlĭk киңлек KAV** 1.Genişlik, enginlik 2.Doluluk, tamlık 3.Geniş açık yer, meydan 4.Boylam, meridyen
kiñrig Burun deliği (İM)	**kiñşĭrĭk киңшерек İNS** Burun deliği
kend (II) Kent, köy, kasaba (Gİ, İM, KF) **kenid** Kent, köy, kasaba (KFT) **kent** Kent, köy, kasaba (BM, CC, GT, İM, Kİ, KK, TA, TZ) **kint** Köy, kasaba (GT)	**kent кент ŞEH / EŞAN** Şehir, vilayet, kent
kir Kir, pis (BV, GT, İM, Kİ, KK, TA, TZ)	**kĭr 1 кер DEĞ** 1.Kir, leke, pislik 2.Gönüldeki kötülük ***kĭr küter-***: Kir kaldırmak ***kĭr töşör-***: Leke sürmek ***tırnaķ aṡtınan kĭr ĭźle-***: Suç, hata bulmaya çalışmak, hata aramak
kir- Girmek, içeri girmek (BV, CC, Gİ, GT, İM, İN, KF, Kİ, KK, MG, MS, TA, TZ) **gir-** Girmek (KF)	**kĭrĭv керең E** 1.Girmek 2.Bir şeyin içine girip takılmak 3.Bir şekle girmek
kirbi Kirpi, sırtı dikenlerle kaplı memeli hayvan (DM) **kirpi** Kirpi, sırtı dikenlerle kaplı memeli hayvan (BM, CC, İM, Kİ, TZ)	**kĭrpĭ керпе YAB** 1.Kirpi 2.Zırhlı araçlara, tanklara karşı hazırlanan dikenli tel engeli
kirekli Gerekli, lüzumlu (GT)	**kereklĭ кәрәкле SIF** Gerekli, lüzumlu
kiret- Kirletmek (BM)	**kĭrlev керләү E** Kirletmek, pisletmek, lekeletmek
kiril- Gerilmek, yürürken salınmak (İM)	**kirĭlĭv киреләү E** Gerilmek
kiriş Kiriş (BV, DM, Gİ, GT, İN, KF, Kİ, MG, TA, TZ)	**kĭrĭş 1 кереш MOB / EŞAN** 1.Yay, kiriş 2.Lastik 3.Keman yayı
kiriş- Girişmek (GT, İM, KF)	**kĭrĭşĭv 1 керешең E** Birlikte ya da karşılıklı girmek, girişmek **kĭrĭşĭv 2 керешең E** Bir işe girişmek, bir işe başlamak

Tablo: 2.1. (devam)

kirişle- Kirişlemek, kurmak (TZ)	**kĭrĭşlev керешләү E** Kiriş koymak, yay koymak
kirşen Kadınların yüzlerine sürdükleri pudra (TZ)	**kĭrşen кершән GİY** Pudra
kīs *Ar.* Kese, para kesesi (BV, GT, İM)	**kĭše кеҫә FARS GİY** 1. Kese 2. Para
kisgen Kesici, keskin (MG) **kesegen** Kesici, keskin (KFT, MG)	**kišкĭn кыҫкен SIF** 1.Çok tesirli, güçlü 2.Keskin 3.Pek 4.Merhametsiz, kötü, yaramaz 5.Pek açık, aleni
kiş (II) Samur (CC, İM, Kİ)	**kĭş кеш YAB** 1.Samur 2.Samur kürkü
kişi 1. Kişi, adam (BM, BV, CC, DM, Gİ, GT, İM, KF, KFT, Kİ, KK, MG, MS, RH, TA, TZ) 2. Kadının kocası (Kİ) **kşi** Kişi, insan (CC)	**kĭşĭ кеше TOP** 1.İnsan, şahıs, adam, kişi 2.Kimse
kişen Köstek, ayakbağı (CC, Kİ, TA, TZ)	**kĭşen кешән MOB** Atın ön ayaklarını tuşaklayıp bir ucunun da arka ayağa takılmasıyla yapılan bağ
kişenle- Atın ayağına bağ vurmak (BM, Kİ)	**kĭşenlev кешәнләү E** Tuşaklamak, bukağı vurmak, pranga takmak
kişine- (Atlar için) kişnemek, (insanlar için) kahkaha ile gülmek (CC) **kişne-** (Atlar için) kişnemek, (insanlar için) kahkaha ile gülmek (BM, CC, Kİ, TA, TZ)	**kĭşnev кешнәү E / EŞAN** Kişnemek
kitāb *Ar.* Kitap (BV, Gİ, GT, İM, İN, KF, MG, MS)	**kitap китап AR DİL** 1. Kitap 2. Kur'an
kiyiz 1. Keçe, keçeden yapılmış örtü, çul (CC, DM, İH, İM, KFT, Kİ, TA) 2. Yaygı, döşek (TZ) **kiz (II)** Keçe, keçeden yapılmış örtü (DM, MG) **küyüz** Yaygı, döşek (TZ)	**kĭyĭź кейеҙ MOB** Keçe **köyöź көйөҙ MOB** 1.Keçe halı, kilim 2.Süslü halı 3.Çarşaf, örtü

Tablo: 2.1. (devam)

kizle- Gizlemek, saklamak (BV, GT, İM, İN, KK, MG, MS, TZ)	**kiźlev киҙләү E** Gizlemek, saklamak
kizlen- Gizlenmek, saklanmak (CC, GT, İM, KFT, KK)	**gizlenĭv гизләнеү E** Gizlenmek
klisia *Yun.* Kilise (CC)	**kelise кәлисә AR DİN / EŞAN** Katedral, kilise
ḳo- (I) Koymak, bırakmak (İN, KFT, MS)	**ḳuyıv ҡуйыу E** Koymak, bırakmak, salmak, yerleştirmek, yaymak
ḳo- (II) Boşaltmak, dökmek (İH)	**ḳuyıv ҡуйыу E** Koymak, bırakmak, salmak, yerleştirmek, yaymak
ḳo- (II) Terketmek (İH)	**ḳuyıv ҡуйыу E** Koymak, bırakmak, salmak, yerleştirmek, yaymak
ḳob- Toz kopmak, toz yükselmek (KFT, TA)	**ḳubıv ҡубыу E** 1.Kopmak, ayrılmak 2.Hareketlenip kalkmak, yerinden kalkmak 3.Hareketlenmek
ḳobuz Kopuz denilen çalgı aleti (Kİ, TA) **ḳopuz** Kopuz denilen çalgı aleti (İM) **ḳubuz** Kopuz denilen çalgı aleti (İH) **ḳupuz** Kopuz denilen çalgı aleti (İH)	**ḳubıź ҡубыҙ SAN / EŞAN** Kopuz **ḳumıź ҡумыҙ SAN / EŞAN** Kopuz
ḳoç- Kucaklamak (İM, Kİ, TZ) **ḳuç-** Kucaklamak (BM, CC, GT, TA)	**ḳosov ҡосоу E / EŞAN** Kucaklamak
ḳoçḳar Koç (BM, CC, DM, GT, İM, Kİ, KK, TA, TZ)	**ḳusḳar ҡусҡар BÖC / EŞAN** 1. Sümüklü böcek, salyangoz 2. İç kulaktaki golgi adlı duymayı sağlayan organ 3. Tiftik keçisi 4. Keçi boynuzu şeklindeki süs, ziynet
ḳoḳurdan Gırtlak (İH)	**ḳuḳıravıḳ ҡуҡырауыҡ İNS / EŞAN** Adem elması, gırtlak kıkırdağı **ḳurḳıldaḳ ҡурҡылдаҡ İNS / EŞAN** Adem elması, gırtlak kıkırdağı

Tablo: 2.1. (devam)

ķol (I) El, kol (BV, CC, DM, Gİ, GT, İN, KF, KFT, Kİ, KK, MG, MS, RH, TA, TZ)	**ķul 1 қул İNS** 1. El, kol 2. Farklı yazım uslübu 3. İnsan gücü ile çalışan düzenek ya da aletleri bildirmekte kullanılır.
ķol (II) Vadi, nehir yatağı (İM, TA)	**ķul 2 қул DÜN** Yüksek yerde, dağdan inen yarık, çukur
ķon- (II) 1. Konmak, inmek, mola vermek (BM, Gİ, GT, İM, KF, Kİ, TA) 2. Oturmak (CC) 3. Çadır kurmak (TZ)	**ķunıv 2 қуныу E** Konmak; düşmek; düşüp oturmak, üstünü kaplamak; vurmak
ķonaķ (II) Misafir (GT, İM, KK, TA) **ķonuķ** Misafir (KFT, Kİ)	**ķunaķ қунақ TOP** 1.Misafir 2.Aybaşı, regl, adet
ķonç Konç, bacak, baldır (CC, Kİ)	**ķuñıs қуңыс GİY / EŞAN** Konç **ķunıs қуныс GİY** Konç
ķondur- Kondurmak, barındırmak (CC)	**ķundırıv 1 қундырыу E** Yatıya kaldırmak, geceletmek **ķundırıv 2 қундырыу E** 1.Yüksek yere çıkarmak, kondurmak 2.Üstünü kaplatmak, oturtmak
ķoñrañ- Sokranmak, kendi kendine mırıldanmak (CC)	**köñrenĭv көңрәнеү E** Rızasızlık edip söylenmek, mırıldanmak, homurdanmak
ķonur Kumral, krem rengi (İH)	**ķoñġor 2 коңғор SIF** Kumral
ķonuz Çatal böceği, bok böceği (BM)	**ķuñıź қуңыз BÖC / EŞAN** Böcek, fişkı böceği
ķop- (I) Kopmak (BV, Gİ, Kİ, İN, TZ)	**ķubıv қубыу E** 1.Kopmak, ayrılmak 2.Hareketlenip kalkmak, yerinden kalkmak 3.Hareketlenmek
ķop- (III) Ayağa kalkmak (CC, İM)	**ķubıv қубыу E** 1.Kopmak, ayrılmak 2.Hareketlenip kalkmak, yerinden kalkmak 3.Hareketlenmek
ķopar- (III) 1. Koparmak, ayırmak (BV, GT, İM, KFT, Kİ, TZ) 2. Sökmek, yerinden çıkarmak (BM, İM, Kİ)	**ķubarıv қубарыу E / EŞAN** Koparmak, yolmak; ayırmak

Tablo: 2.1. (devam)

ḳoparul- (I) Yerinden sökülmek (İM)	**ḳubarılıv ĸубарылыу E** Koparılmak
ḳor- (II) Ateş közü, kor, külün altındaki ateş (TZ)	**ḳur 5 ĸур MAD / EŞAN** Kor, köz
ḳorġaşın Kurşun (CC) **ḳurġaşın** Kurşun (KK, TZ) **ḳurġaşun** Kurşun (İM, TA) **ḳurġuşın** Kurşun (DM) **ḳurġuşun** Kurşun (Kİ) **ḳurḳuşun** Kurşun (KFT) **ḳurşun** Kurşun (BM, Kİ, TA, TZ)	**ḳurġaş ĸурғаш MAD** Kurşun
ḳorẖ- Korkmak (Gİ, CC) **ḳorḳ-** Korkmak (BV, CC, DM, GT, İM, İN, KF, KK, MG, MS, TA) **ḳorḳu-** Korkmak (KF) **ḳoruḳ-** Korkmak (Gİ, KF, KFT)	**ḳurḳıv 1 ĸурĸыу E** Korkmak, korkuya düşmek, korkuya kapılmak
ḳorḳaḳ Korkak, korkan (İN, KFT, Kİ, KK, RH, TZ)	**ḳurḳaḳ ĸурĸаĸ SIF** Korkak, yüreksiz, cesaretsiz
ḳorḳı Korku (KF, İM) **ḳorḳu** Korku (CC, Gİ, GT, İM, KF, MG) **ḳorḳuġ** Korku (KF)	**ḳurḳıv 2 ĸурĸыу DUY** Korku; endişe
ḳorḳınç Korkunç (İM) **ḳorḳunç** Korkunç (BV, CC, MG, TZ)	**ḳurḳınıs ĸурĸыныс SIF** Korkunç
ḳorḳud- Korkutmak (CC, Gİ, İM) **ḳorḳut-** Korkutmak (KFT, KK) **ḳort-** Korkutmak (TA)	**ḳurḳıtıv ĸурĸытыу E** Korkutmak, korkuya düşürmek
ḳoş (II) Çift, mukabil, arkadaş (İH, Kİ)	**ḳuş ĸуш SIF** Çift; eş

Tablo: 2.1. (devam)

ḳoş- (I) 1. Koşmak, eklemek, ilâve etmek (Gİ, İM, KF, Kİ, MS) 2. Yanına getirmek (GT, İM, Kİ) 3. Takılmak (İM)	**ḳuşav ҡушау E** Birleştirmek, eklemek, bir araya getirmek **ḳuşıv 1 ҡушыу E** 1.Eklemek, ilave etmek, birleştirmek 2.Hayvanı yeme ya da emzirmeye bırakmak
ḳoşa Kat kat, iki kat (İH)	**ḳuşa 1 ҡуша ZARF** Katarak, ekleyerek; birlikte, beraber
ḳoşıl- Koşulmak, birleşmek, eklenmek (CC) **ḳoşul-** Koşulmak, birleşmek, eklenmek (İM, KF, Kİ, TZ)	**ḳuşılıv 1 ҡушылыу E** 1.Eklenmek, katılmak 2.Birleştirilmek, bir araya getirilmek 3.Katık edilmek, karıştırılmak 4.Emzirilmeye başlanmak (Buzağı için) 5.Evlenip birlikte yaşamaya başlamak; kavuşmak
ḳotur- Yara üzerindeki kabuk, uyuz (CC)	**ḳutır ҡутыр TIP** Yara ya da kesik üstündedeki kabuk
ḳoy Koyun (BV, CC, GT, İM, KFT, TZ) **ḳoyın** Koyun (Gİ, İN, KF, KFT) **ḳoyun** Koyun (BM, DM, İH, KFT, Kİ, KK, TA, TZ)	**ḳuy 1 ҡуй EVC / EŞAN** Koyun
ḳoy- (I) Koymak, bırakmak (BV, CC, Gİ, GT, İN, KFT, KK, MG, RH, TA, TZ)	**ḳuyıv ҡуйыу E** Koymak, bırakmak, salmak, yerleştirmek, yaymak
ḳoy- (IV) İndirmek (TA)	**ḳuyıv ҡуйыу E** Koymak, bırakmak, salmak, yerleştirmek, yaymak
ḳoymıç Kuyruk kemiği (CC)	**ḳoymos коймос İNS / EŞAN** Kuyruk kemiği, kuyruk sokumu
ḳoyu Koyu (BV) **ḳoyuġ** Koyu, katı (BV, İM)	**ḳuyı ҡуйы SIF / ZIT** Yoğun, koyu, sık, yakın; ışık geçirmez
ḳoyul- (I) 1. Koyulmak, bırakılmak (CC, İM) 2. Konulmak, bırakılmak (İM)	**ḳuyılıv ҡуйылыу E** Koyulmak, bırakılmak; takılmak, geçirilmek
ḳoyun (II) Elbisenin içi, koltuklara doğru kısmı (TZ)	**ḳuyın ҡуйын İNS** Döş ile koltuk arasındaki yer, koyun
ḳoyun (III) Bağır, sine, göğüs (Kİ)	**ḳuyın ҡуйын İNS** Döş ile koltuk arasındaki yer, koyun

Tablo: 2.1. (devam)

ḳozı Kuzu (BM, CC, DM, Kİ) **ḳuzı** Kuzu (DM, İM, Kİ) **ḳuzu** Kuzu (İH, TA)	**ḳuźı 1 ĸуʒы EVC** Kuzu
ḳozu ḳulaḳı Kuzukulağı denilen bir bitki (Kİ) **ḳuzu ḳulaḳı** İlkbaharda çıkan ekşice bir ot (İH)	**ḳuźġalaḳ ĸуʒғалаĸ BİT / EŞAN** Kuzukulağı
köb Çok, daha çok (TA) **köm** Çok, daha çok (CC) **köp** Çok, daha çok (BV, CC, GT, İM, KFT, Kİ, MG, RH, TA, TZ)	**küp күп ZARF** 1.Çok, fazla, sayısı ve miktarı yüksek 2.Uzun müddet
köbek (II) Köpük (BM) **köpük (I)** Köpük (BV, DM, İM, KFT, TZ)	**kübĭk 1 күбек DÜN** Köpük
köbek it Köpek (TA)	**köbek 2 көбәк EVC / EŞAN** Köpek, it **kübek күбәк EVC / EŞAN** Köpek, it
köbkök Masmavi, gömgök (Kİ, KK) **kömkök** Masmavi, gömgök (DM, Kİ, KK) **köñkök** Masmavi, gömgök (DM) **közkök** Gömgök, masmavi (TA) **künkök** Gömgök, masmavi (DM)	**küm-kük күм-күк RENK** Gömgök renk, çok mavi, mor renk
köbö- Kabartmak, artırmak (DM)	**kübĭv 1 күбеү E / EŞAN** Kabarmak, şişmek
köbri Köprü (TA) **köbür** Köprü (DM) **köpri** Köprü (BM, Gİ, KF, TA, TZ) **köprü** Köprü (CC, Kİ) **köprüg** Köprü (İM)	**küpĭr күпер İNŞA / EŞAN** 1. Köprü 2. Mantık bağı

Tablo: 2.1. (devam)

köç- Göçmek, göç etmek (BM, CC, Gİ, GT, Kİ, İM, TA) **köş-** Göçmek, göç etmek (KK, TZ)	**küsĭv кγceγ E** 1.Göçmek, geçmek 2.Başka bir yere gitmek 3.İş değişmek
köçür- Göçürmek (CC)	**küsĭrĭv кγcepeγ E** 1.Göçürmek, taşımak, götürmek 2.İşini değiştirmek 3.Terfi ettirmek 4.Vadesini ertelemek 5.Tercüme etmek, çevirmek
ködir- Götürmek (Gİ, MG) **köter-** Götürmek (BV, CC, GT, İM) **kötür- (I)** Götürmek (BV, CC, Gİ, İM, İN, KF, Kİ, KK, MG, RH, TA, TZ)	**küterĭv кγtəpeγ E** 1. Yukarı çıkarmak, yükseltmek; kaldırmak 2. Dik tutmak 3. Arttırmak 4. Taşımak 5. Kadeh kaldırmak 6. Bir tecrübeye sahip olmak
köger- Küflenmek, göğermek (GT, İN, RH)	**kügerĭv кγgəpeγ E** 1.Göğermek, yeşermek 2.Küflenmek
kögerçin Güvercin (GT, İM) **kögerçün** Güvercin (İM) **kügerçin** Güvercin (BM, BV, DM, KFT, Kİ) **kügürçin** Güvercin (CC) **kükerçin** Güvercin (KK) **küvercin** Güvercin (TA) **ökerçin** Güvercin (TZ)	**kügersĭn кγgəpceн YAB** Güvercin
kögüs Göğüs (BV, CC, DM, GT, MG) **köks** Göğüs (İN, RH) **köküs** Göğüs (DM, İM, KF, KK, TA, TZ) **kövüs** Göğüs (CC)	**kükrek кγкpək İNS** Göğüs, meme
kök (I) Mavi (BV, CC, DM, İM, Kİ, KK, RH)	**kük 1 кγк RENK** Mavi, boz
kök (IV) Taze, çiğ (KFT)	**küge 2 кγgə SIF / EŞAN** Genç, taze (ağaç için)

Tablo: 2.1. (devam)

kök (V) Gökyüzü, sema (BM, BV, CC, DM, Gİ, GT, İM, İN, KF, Kİ, KK, MG, MS, TA, TZ)	**kük 3 күк DÜN / EŞAN** 1.Gök, gökyüzü 2.Allah ve melekler katı
kökre- Kükremek, gürlemek (CC, Kİ, TZ)	**kükrev күкрәү E** Gürüldemek, kükremek
köl Göl (CC, İM, TA, TZ)	**kül күл DÜN** Göl, su birikintisi
köledge Gölge (KFT) **kölege** Gölge (MS) **kölek** Gölge, ağaç vb. gölgesi (TA, TZ) **köletke** Gölge (GT) **kölge** Gölge (DM, Gİ, GT, KF, TA) **kölgey** Gölge (BM, Kİ, KK) **kölige** Gölge (BV, İM)	**külege күләгә DÜN / EŞAN** 1.Gölge, gölgeli yer 2.Karaltı, silüet **küleñke күләңкә DÜN / EŞAN** Gölge, gölgeli yer
köledgelen- Gölgelenmek (KFT) **köligelen-** Gölgelenmek (İM)	**külegelenĭv күләгәнәү E** Gölgelenmek
köm- Gömmek (BM, CC, İM, KF, Kİ, KK, MG, TA, TZ)	**kümĭv күмәү E** Gömmek, örtmek
kömil- Gömülmek (İM) **kömül-** Gömülmek (CC, İM, KFT)	**kümĭlĭv күмеләү E** Gömülmek, örtülmek
kömiş Gümüş (CC) **kümiş** Gümüş (BV, DM, Gİ, İM, KF, KFT, TA) **kümüş** Gümüş (BM, CC, DM, GT, İM, Kİ, KK, MG, TZ)	**kömöş көмөш MAD** 1.Gümüş, gümüş para 2.Saf, temiz
kömlek Gömlek (DM, KK, TZ) **köñlek** Gömlek (Gİ, GT, İM, KF, KFT, Kİ, TA, TZ) **köñülek** Gömlek (KFT)	**külmek 2 күлмәк GİY / EŞAN** Gömlek

Tablo: 2.1. (devam)

kömül- Gönül (DM) **kön (I)** 1. Gönül (KK) 2. Ruh (KK) **köñül** 1. Gönül (BV, CC, GT, İM, İN, KF, KFT, Kİ, MG, MS, TA) 2. Akıl, bilinç, ruh (CC)	**küñĭl күңел SOYT** 1.Gönül, ruh dünyası, hissiyat 2.Zeka 3.Ruh 4.Sevgi, sevme
kömüldrük Göğüs kemeri, at göğüslüğü (CC) **kömüldürük** Göğüs kemeri, at göğüslüğü (Kİ, MG, TA)	**kümĭldĭrĭk күмелдерек MOB** Atın döşü üzerinden geçirilen eyer kayışı
kön (II) Deri, gön, kösele (GT, Kİ, TZ)	**kün 1 күн MOB** İşlenmiş deri, gön
kön- İtiraf etmek, kabul etmek (CC)	**künĭv күнеү E** Alışmak, razı olmak; boyun eğmek
könder- (II) Doğrultmak, düzeltmek (CC) **könder- (V)** Yoluna koymak (CC)	**kündĭrĭv күндереү E** 1.Alıştırmak 2.Razı etmek 3.Boyun eğdirmek
konıla- Kıskanmak, imrenmek, gıpta etmek (TZ) **könile-** Kıskanmak, imrenmek, gıpta etmek (TZ) **künile-** Kıskanmak, imrenmek, gıpta etmek (CC, Kİ) **künle-** Kıskanmak, imrenmek, gıpta etmek (TA)	**könlev 2 көнләү E / EŞAN** 1.Birisine güvenmeyip şüphe duymak 2.Kıskanmak, imrenmek 3.Rakip olmak
ḳöñüllü Gönüllü (BV)	**küñĭllĭ 1 күңелле SIF** Keyifli, neşeli **küñĭllĭ 2 күңелле SIF** Gönüllü, istekli, savaşa gönüllü giden
ḳöñülsiz Gönülsüz, inanmadan, istemeden (İM)	**küñĭlhĭź күңелһеҙ SIF / EŞAN** Gönülsüz, isteksiz; keyifsiz, neşesiz
köp- Taşmak (TZ)	**ḳupayıv ҡупайыу E** 1.Kabarmak, taşmak 2.Kibirlenmek, böbürlenmek
köplik Çokluk, fazlalık (İM) **köplük** Çokluk, fazlalık (İM)	**küplĭk күплек KAV** Çokluk, fazlalık
köpüklen- Köpüklenmek (GT)	**kübĭklenĭv күбекләнеү E** Köpüklenmek

kör *Far.* Mezar (CC, TZ) **gör** *Far.* Mezar (BM) **gūr** *Far.* Mezar (GT, İM)	**gür гур FARS DİN / EŞAN** Kabir, mezar
kör- (I) Görmek (BM, CC, Gİ, GT, İM, İN, KF, Kİ, KK, MG, MS, RH, TA, TZ)	**kürĭv кγреγ E** 1.Görmek, bakmak 2.Anlamak, sezmek 3.Bir şeye maruz kalmak, baştan geçirmek, eziyet çekmek 4.Bir maksada erişmek 5.Bir şeye sahip olup ondan faydalanmak 6.Sanmak, kabul etmek
kör- (II) Anlamak, kavramak (CC)	**kürĭv кγреγ E** 1.Görmek, bakmak 2.Anlamak, sezmek 3.Bir şeye maruz kalmak, baştan geçirmek, eziyet çekmek 4.Bir maksada erişmek 5.Bir şeye sahip olup ondan faydalanmak 6.Sanmak, kabul etmek
köre Göre (GT, MG)	**küre кγрə B** 1.(Sıfat-fiillerden sonra) bu sebeple 2.Göre 3.Bakılırsa
körin- Görünmek, ortaya çıkmak (BM, Gİ, KF, MG) **körün-** Görünmek, ortaya çıkmak (BV, CC, Gİ, GT, İM, İN, KF, Kİ, MG, RH)	**kürĭnĭv кγренеγ E** 1.Görünmek, gözükmek 2.Göze çarpmak, gerçekleşmek
körk Güzellik, iyilik (CC, GT, Kİ, MG) **görk** Güzellik, iyilik (İH)	**kürk кγрк DEĞ** Görkem, güzellik
körkli Güzel, iyi, gösterişli (CC, GT) **körklü** Güzel, iyi, gösterişli (CC, GT, MG, RH) **körklüg** Güзel, iyi, gösterişli (MG) **körükli** Güzel, iyi, gösterişli (TZ) **körüklü** Güzel, iyi, gösterişli (KFT)	**kürklĭ кγркле SIF / EŞAN** Görkemli, ihtişamlı, muhteşem, güzel

körksüz Çirkin (CC) **körküsüz** Çirkin (CC)	**kürkhĭź кγрκheʒ SIF** Görkemsiz, ihtişamsız, güzel olmayan; gösterişsiz
körset- Göstermek (TZ) **köster-** Göstermek (BM, Gİ, Kİ, MS, RH)	**kürhetĭv кγphəтeγ E / EŞAN** 1.Göstermek, ortaya çıkarmak 2.Sunmak, takdim etmek 3.İşaret etmek 4.Bildirmek 5.Var etmek 6.Öğretmek, anlatmak **küstĭrĭv кγстерeγ E / EŞAN** 1.Göstermek, ortaya çıkarmak 2.Sunmak, takdim etmek 3.İşaret etmek 4.Bildirmek 5.Var etmek 6.Öğretmek, anlatmak
körü Kuru, yaş olmayan (TZ) **ḳurı** Kuru, yaş olmayan (BM, DM, GT, İM, KFT) **ḳuru** Kuru, yaş olmayan (BV, CC, DM, Gİ, GT, İM, KF, Kİ, TA, RH) **ḳuruġ** Kuru, yaş olmayan (BV, İM)	**ḳoro кopo SIF** 1.Kuru, nemli olmayan, nemsiz 2.Yağsız 3.Boş, içinde bir şey olmayan 4.Katı yürekli, merhametsiz 5.(Zarf) kesin olarak, kesin şekilde 6.Yalnız, sade, bir başına
körül- Görülmek (İM)	**kürĭlĭv кγрeлeγ E** Görülmek, bilinmek
körüş- (I) Görüşmek, karşılaşmak (GT, İM, Kİ)	**kürĭşĭv кγрeшeγ E** 1.Görüşmek, selamlaşmak 2.El sıkışmak 3.Vedalaşmak 4.Karşılaşmak, rastlaşmak
körüş- (II) Vedalaşmak (İM)	**kürĭşĭv кγрeшeγ E** 1.Görüşmek, selamlaşmak 2.El sıkışmak 3.Vedalaşmak 4.Karşılaşmak, rastlaşmak
köse- (I) **1.** Gıpta etmek, özlemek (İH) **2.** İstemek, arzu etmek (TA) **küse (III)** Arzu etmek (TA)	**köśev көçəγ E** Canı çekmek, arzu etmek

Tablo: 2.1. (devam)

kösegi Ateş karıştıran nesne, ocak demiri (TZ) **kösev** Ateş karıştıran nesne, ocak demiri (TZ) **kösöv** Ateş karıştıran nesne, ocak demiri (CC) **küsevüv** Ateşi karıştıracak şey, çöp (Kİ)	**küśev күçəү MOB / EŞAN** Ateş kancası, fırın kancası
köteril- Kaldırılmak, yükseltilmek, taşınmak (İM) **köterül-** Kaldırılmak, yükseltilmek, taşınmak (İM) **kötrül-** Kaldırılmak, yükseltilmek, taşınmak (GT, İM, KFT) **kötürül-** Kaldırılmak, yükseltilmek, taşınmak (CC, MG)	**küterĭlĭv күтəрелеү E** Kaldırılmak, yükseltilmek, yukarı çıkarılmak
kötert- Taşıtmak, götürtmek (İM) **kötürd-** Götürtmek, taşıtmak (KFT)	**kütertĭv күтəртеү E** 1.Kaldırtmak, yükseltmek 2.Ayakta duramaz hale getirmek (hayvan için)
kötür- (II) Son vermek (CC)	**kiterĭv китəреү E** 1.Gidermek, arıtmak, temizlemek 2.Bitirmek, bozmak 3.Saç sakal kestirmek
kötür- (III) Hayvan sürmek (İN, RH)	**köttöröv 2 көттөрөү E** 1.Hayvan güttürmek, hayvan gütmeye mecbur etmek 2.Göz kulak oldurmak
köy *Far.* Köy (KFT, TA)	**küy күй FARS HÜK / EŞAN** Köy
köy- (I) Yanmak (BV, TZ) **küy- (III)** Yanmak (GT)	**köyöv көйөү E** 1.Yanmak, dış tarafı kömürleşmek 2.Kızmak, kurumak, çok susamak 3.Hasretle beklemek
köydür- Yakmak (BV, CC, İM) **köyündür-** Yakmak (KFT, Kİ, RH, TA, TZ) **küydür-** Yakmak (CC, GT)	**köyźöröv 1 көйҙөрөү E** 1.Yakmak 2.Kızdırmak 3.Coşturmak 4.Aşırı demlemek, koyulaştırmak (çay için) 5.Kaygılandırmak, üzmek
köynük Yanık, yanmış (TZ) **köyük** Yanmış, yanık (TZ)	**köyök көйөк DÜŞ** 1.Yanık, yanma 2.Keder, üzüntü

Tablo: 2.1. (devam)

köyöv Güvey (CC) **güyegü** Güveyi, damat (İH) **küyegü** Güveyi, damat (CC, GT, KFT, TA, TZ) **küyev** Damat, güvey (GT, TZ) **küyevüv** Damat, güvey (Kİ) **küyöv** Damat, güvey (CC, KT)	**kĭyev кейəγ AKR** Damat, güvey
köz (I) Göz (BM, BV, CC, DM, Gİ, GT, İH, İM, İN, KF, KFT, Kİ, KK, MG, MS, RH, TA, TZ)	**küź күӡ İNS** 1.Göz 2.Bakış 3.Bir şeyin tam ortası 4.İzleme deliği
köz (II) İyice yanmış kömür, köz (BM, GT, İM, TZ)	**ķuź күӡ MAD / EŞAN** Kor haldeki kömür, köz
köz (III) Kaynak, göze (DM, İM, Kİ, MS, TA)	**küź күӡ İNS** 1.Göz 2.Bakış 3.Bir şeyin tam ortası 4.İzleme deliği
közet- Gözetmek, kollamak (Gİ, GT, KF, KFT, TZ)	**küźetĭv 1 күӡətεγ E** 1.Gözetlemek, gözlemek 2.Gözden geçirmek 3.Bilgi toplamak üzere izlemek, araştırmak
közgi Ayna (DM, KK) **közgü** Ayna (DM, GT, İM, KF) **köznü** Ayna (Kİ) **közügü** Ayna (TA) **küzgü** Ayna (CC)	**köźgö 1 көӡгө MOB** 1.Ayna, gözgü 2.Arının karnındaki tüysüz kısım 3.Yansıma, akis
közle- Gözlemek, bakmak (BV, GT, İN, Kİ, MG, TA, TZ)	**küźlev 1 күӡləγ E** 1.Gözlemek, gözetlemek 2.İnceleyip seçmek
közlen- (Ateş) közlenmek (GT)	**ķuźlanıv күӡланыу E** Közlenmek, köz gibi olmak
közlü Gözü olan, gözlü (TA)	**küźlĭ күӡле SIF** Gözlü, göz olan; görebilen, iyi gören

Tablo: 2.1. (devam)

közün- Görünmek (MS)	**kürĭnĭv күренеү E** 1.Görünmek, gözükmek 2.Göze çarpmak, gerçekleşmek
közündürük Kıldan yapılıp gözün üzerine konulan örtü, hayvanların etrafı görmemeleri için gözlerine takılan kapak (Kİ)	**küźĭldĭrĭk күзелдерек MOB** At gözlüğü
ḳubbe *Ar.* Kubbe (GT, İM)	**ḳobbe ҡоббә AR İNŞA** Kubbe, kümbet **ḳubbe ҡуббә AR İNŞA / EŞAN** Kubbe, kümbet
ḳuçaḳ (I) Kucak (Kİ) **ḳuçuḳ** Kucak (TA) **ḳuşaḳ (II)** Kucak (TA)	**ḳosaḳ ҡосаҡ İNS** Kucak
ḳuçaḳ (II) Kuşak, bele sarılan sargı (TZ) **ḳuşaḳ (I)** Kuşak, bele sarılan sargı (DM, Gİ, İH, İM, KF, Kİ, KK, MG, TA)	**ḳuşaḳ 1 ҡушаҡ GİY / EŞAN** Kuşak, kemer, kayış
ḳuçaḳla- Kucaklamak, sarılmak (İM, Kİ, TZ) **ḳuçala-** Kucaklamak, sarılmak (Gİ)	**ḳosaḳlav ҡосаҡлау E / EŞAN** Kucaklamak
ḳuçaḳlaş- Kucaklaşmak (İM)	**ḳosaḳlaşıv ҡосаҡлашыу E / EŞAN** Kucaklaşmak
ḳudret *Ar.* Kudret, varlık, zenginlik (Gİ, GT, İM, KF)	**ḳóźret ҡөҙрәт AR KAV** Güç, kuvvet, kudret
ḳuds *Ar.* Kutluluk (KFT)	**ḳodĭs ҡодес AR KAV** Kutsiyet, kutsallık **ḳödsi ҡөдси AR SIF** Kutsal, mukaddes, kıymetli
ḳul Kul, köle (BV, CC, DM, Gİ, GT, İM, İN, KF, KFT, Kİ, KK, MG, MS, RH, TA, TZ)	**ḳol ҡол DEĞ** Kul, köle
ḳula (I) Koyu kahverengi, siyahla karışık sarı (İH, TA)	**ḳola 1 ҡола RENK** Siyah yeleli ve kuyruklu açık doru (at rengi) **ḳula 1 ҡула MAD** Bronz
ḳula (III) İki kol arasındaki mesafe (Kİ) **ḳulaç** İki kol arasındaki mesafe (BM, Kİ, TA)	**ḳolas ҡолас BİL** Kulaç

Tablo: 2.1. (devam)

ḳulaġ Kulak (KK, MS, TA) **ḳulaḳ** Kulak (BV, CC, DM, Gİ, GT, İM, İN, KF, KFT, Kİ, MG, MS, RH, TZ)	**ḳolaḳ ĸолаĸ İNS** Kulak
ḳulhüvallāhu ehad *Ar.* İhlâs suresi (Gİ, KF)	**ḳolhovalla ĸолhоуалла AR DİN** İhlas suresi
ḳullıḳ Kulluk, kölelik (Gİ, KF, KFT) **ḳulluḳ** Kulluk, kölelik (CC, GT, İM, KFT, MS)	**ḳolloḳ ĸоллоĸ KAV** Kulluk, kölelik
ḳum (I) Kum (BM, CC, DM, Gİ, GT, İM, KF, Kİ, KK, MG, TA)	**ḳom ĸом DÜN** Kum
ḳum (III) Semer (TA)	**ḳum ĸум MOB** Eyerin başına alttan eklenerek dikilen deri yüzeyli kemer, bağ
ḳunduz Kunduz (İH)	**ḳondoź ĸондоż YAB** Kunduz
ḳur- (I) 1. Kurmak, düzeltmek (CC, GT, İM, İN, Kİ, MG, RH, TZ) 2. Hazırlamak, düzenlemek (CC, İM)	**ḳorov 2 ĸороу E** 1.Kurmak, dikmek, kaplamak veya örtmek için bir şeyleri birbirine bağlamak 2.Parçaları birleştirmek, bir şeye işlerlik kazandırmak 3.Oldurmak, meydana getirmek 4.Düşünüp çıkarmak, fikretmek, zihinde kurmak
ḳur- (II) Korumak (Kİ)	**ḳurġav ĸурғау E / EŞAN** Savunmak, korumak, müdafa etmek **ḳurġıv ĸурғыу E / EŞAN** Savunmak, korumak, müdafa etmek
ḳuraḳ Kurak, kuraklık (BM, Kİ) **ḳurġaḳ** Kurak, kuraklık (CC)	**ḳorġaḳ 1 ĸорғаĸ SIF** Çok kuru
ḳur'ān *Ar.* Kur'anıkerim (BV, Gİ, GT, İM, KFT, KK, MS)	**ḳör'en ĸөръән AR DİN** Kuran
ḳurbān *Ar.* Kurban (CC, Gİ, GT, İM, KF, KFT)	**ḳorban 1 ĸорбан DİN** Kurban
ḳurbānlıḳ Ar.+T. Kurban edilen hayvan (Gİ, İM, KF)	**ḳorbanlıḳ ĸорбанлыĸ KAV** Kurbanlık
ḳurd Kurt, böcek, solucan (BM, Kİ, KF) **ḳurṭ (I)** Kurt, solucan (BM, BV, CC, DM, GT, İM, MG, TA, TZ)	**ḳort 1 ĸорт BÖC / EŞAN** Kurt, kurtçuk; arı

Tablo: 2.1. (devam)

ḳurdaş Akran, aynı yaşta olan, yaşıt (İM)	**ḳoraḳtaş ҡораҡташ TOP** Yaştaş, çağdaş, akran
ḳurġan (I) Mezar, mezarın üzerindeki toprak yığını, mezar höyüğü (CC, TA) **ḳurġun (I)** Mezar, mezarın üzerindeki toprak yığını, mezar höyüğü (BM)	**kurgan курган RUS BİL** Kurgan, höyük, tümülüs
ḳurı- Kurumak (BV, İM, KFT, Kİ, RH)	**ḳorov 1 ҡороу E** 1.Kurumak, susuz kalmak 2.Yok olmak, bitmek
ḳurut 1. Kurutulmuş yoğurt (TZ) 2. Bir tür peynir (BM, Kİ) **ḳurud** Bir tür peynir (BM)	**ḳorot ҡорот BES** Sütten elde edilen bir besin
ḳurıtıl- Kurutulmak (İM) **ḳurutul-** Kurutulmak (Kİ)	**ḳorotolov ҡоротолоу E** Kurutulmak, nemi alınmak
ḳurman Yay kabı, sadak (TZ) **ḳurban** Yay kabı, sadak (İH)	**ḳorman 1 ҡорман MOB** 1.Okluk, sadak 2.Sadak bağı, askısı
ḳurṭ (II) Kurt, börü (BM, DM, İM, Kİ, TA) **ḳuruṭ** Kurt, börü (KK, TA)	**ḳort 2 ҡорт YAB / EŞAN** Kurt
ḳurtar- Kurtarmak, serbest bırakmak (Gİ, GT, İM, KF, KFT) **ḳutḫar-** Kurtarmak, serbest bırakmak (CC) **ḳutır-** Kurtarmak, serbest bırakmak (TA) **ḳutḳar-** Kurtarmak, serbest bırakmak (CC, TZ)	**ḳotḳarıv ҡотҡарыу E** Özgür bırakmak, hür bırakmak, azat etmek; kurtarmak
ḳurtul- Kurtulmak (Gİ, GT, İM, KFT, Kİ, MG, MS, RH, TZ) **ḳutıl-** Kurtulmak (TA) **ḳuttul-** Kurtulmak (CC) **ḳutul-** Kurtulmak (CC, GT, İM, Kİ, TZ)	**ḳotolov ҡотолоу E** 1.Kurtulmak 2.Çocuk bulmak, çocuk sahibi olmak

Tablo: 2.1. (devam)

ḳurud- Kurutmak (RH) **ḳurut-** Kurutmak (BM, BV, GT)	**ḳorotov ĸоротоу E** Kurutmak, nemini almak
ḳurul- (I) Tıkılmak, doldurulmak, basılmak, itilmek (İH) **ḳurul- (II)** Örtülmek (TZ)	**ḳorolov ĸоролоу E** Kurulmak, kaplanmak, örtülmek, dikilmek
ḳurulta Kurultay (CC)	**ḳoroltay ĸоролтай HÜK** Toplantı, kurultay; merkezi idare
ḳurum Kurum, is (İH)	**ḳorom ĸором DÜN / EŞAN** Kurum, is
ḳus- Kusmak (BM, CC, Gİ, İM, KF, Kİ, KK, TZ) **ḳuş-** Kusmak (TA)	**ḳoṡov ĸоçоу E** 1.Kusmak, istifrar etmek 2.Aralıksız akmak, düşüp durmak, yağmak
ḳusġu Kusuntu, kusmuk (Kİ) **ḳusḳaḳ** Kusuntu, kusmuk (TZ) **ḳusu** Kusuntu, kusmuk (Kİ) **ḳusuḳ** Kusuntu, kusmuk (İM)	**ḳoṡoḳ ĸоçоĸ İNS / EŞAN** Kusmuk
ḳustur- Kusturmak, kusmasını sağlamak (İM)	**ḳoṡtorov ĸоçтороу E** 1.Kusturmak, istifrar ettirmek 2.Değiştirileni geri çevirmek
ḳuşūr *Ar.* Artık, fazlalık (BV)	**ḳosur ĸосур AR DEĞ** Eksiklik, azlık; değersizlik
ḳuş Kuş (BM, BV, CC, DM, GT, İM, KFT, KK, TA, TZ)	**ḳoş ĸош YAB** 1.Kuş 2.Eski Başkurt topluluklarından birinin adı
ḳuşan- Takmak, giyinmek (KFT)	**ḳuşanıv ĸушаныу E** Kuşanmak, bele sarmak, bele bağlamak
ḳut Bereket, saadet (İH, Kİ, TZ)	**ḳot ĸот SOYT** 1.Hayat, canlılık ve sıhhat veren şey, kut; can 2.Gönle huzur, rahatlık veren sıfat 3.Korkmuş kimseyi iyileştirmek için kurşundan yapılarak boyna asılan şey
ḳutla- Kutlamak (TZ)	**ḳotlav 1 ĸотлау E** Kutlamak, tebrik etmek

Tablo: 2.1. (devam)

ḳuṭlı Kutlu, mübarek (DM, GT) **ḳutlu** Kutlu, mübarek (BM, CC, GT, Kİ, RH) **ḳutluġ** Kutlu, mübarek (GT)	**ḳotlo ĸотло SIF** 1.Kutlu, saadet, baht getiren 2.Hayvanın verimini, sağlığını sağlayan; kutsal
ḳutsız Kutsuz, uğursuz (TA)	**ḳothoź ĸотһоʒ SIF** Kutsuz, şans, baht getirmeyen
ḳutur (II) Kuduz köpek (TZ) **ḳuturġan (I)** Kuduz köpek (TZ) **ḳutuz (II)** Kudurmuş köpek, kuduz (TZ)	**ḳotoroḳ 1 ĸотороĸ HAS** Aklı zayıflatarak delirten hastalık, delilik **ḳotoroḳ 2 ĸотороĸ SIF** Coşkun, çıldırmış, şaşkın; kuduruk
ḳuvvet *Ar.* Güç, kuvvet (BV, GT, İM, İN, KF, KFT, MG, RH)	**ḳĭvet ĸeγət AR KAV** Kuvvet, güç
ḳuvvetlen- *Ar.+T.* Kuvvetlenmek (KFT) **ḫovatlan-** *Ar.+T.* (<ḳuvvet) Kuvvetlenmek, güçlenmek (CC)	**ḳĭvetleñv ĸeγətлəнeγ E** Kuvvetlenmek, güçlenmek
ḳuvvetli *Ar.+T.* Kuvvetli, güçlü (BV) **ḳuvvetlü** *Ar.+T.* Kuvvetli, güçlü (KFT, MS)	**ḳĭvetlĭ ĸeγətлe SIF** Kuvvetli, güçlü
ḳuvvetsiz *Ar.+T.* Kuvvetsiz, güçsüz (BV)	**ḳĭvethĭź ĸeγətһeʒ SIF** Kuvvetsiz, güçsüz
ḳuyaş 1. Güneş (BM, CC, Kİ, KK) 2. Işık, aydınlık (TA, TZ)	**ḳoyaş ĸояш DÜN / EŞAN** 1.Güneş 2.Sıcaklık, parlaklık 3.Şans, baht kaynağı
ḳuyruḫ Kuyruk (CC) **ḳuyruḳ** Kuyruk (BM, BV, DM, GT, İM, İN, KFT, Kİ, MG, RH, TZ)	**ḳoyroḳ ĸойроĸ YAB** Kuyruk
ḳuyruḳlı Kuyruklu (İM)	**ḳoyroḳlo ĸойроĸло SIF** Kuyruklu, kuyruğu olan
ḳuyumçı Kuyumcu, sarraf (KFT, TA) **ḳuyunçı** Kuyumcu, sarraf (Kİ)	**ḳoyomso ĸойомсо MES** Kuyumcu
ḳuzġun Gagası ve kuyruğunun tüyü uzun ve çok siyah karga (İH, İM, Kİ, KK, TZ)	**ḳoźġon ĸoʒғон YAB** Kuzgun
ḳuzla- Kuzulamak, koyun yavrulamak (KFT)	**ḳuźlav ĸуʒылay E** Kuzulamak, kuzu vermek

Tablo: 2.1. (devam)

küb Küp (TA) **küp** Küp (İM, Kİ, TA	**kub 1 куб RUS BİL** Küp, küp kök
kübe (I) Savaşta giyilen örme zırh (CC) **kübü** Savaşta giyilen örme zırh (Kİ) **küye (III)** Zırh (TA)	**kübe 2 күбә ORDU** Eski bir zırh yeleği
kübe (II) Güve (TA) **küye (II)** Güve (TZ)	**köye 1 көйә BÖC** Güve
kübrü Sandık, çekmece (DM) **kübür** Sandık, çekmece (Kİ)	**kürĭp күреп RUS MOB** 1.Ağaç kabuğundan sepet 2.Kutu, sandık
küç (II) 1. Gayret, çaba (CC) 2. İş, güç (DM) **küç (III)** Güç, kuvvet (İM, KF, TZ)	**kös көс DÜŞ** 1.Güç, kuvvet, enerji 2.Yaşama gücü 3.İş yapma kabiliyeti 4.Askerî güç
küçen- (I) Yüklenmeye gücü yetmemek, zorlanmak (CC, Kİ)	**kösenĭv көсәнеү E** 1.Zorlanmak, kendini zorlamak 2.Çabalamak, gayret etmek
küçlen- Güçlenmek, kuvvetlenmek (TZ)	**köslenĭv көсләнеү E / EŞAN** Güçlenmek, kuvvetlenmek, güçlü hale gelmek
küçli Güçlü, kuvvetli (BV, GT, İM, TZ) **küçlü** Güçlü, kuvvetli (CC, KFT, RH, TA, TZ) **küşli** Güçlü, kuvvetli (KK)	**köslö көслө SIF** 1.Güçlü, kuvvetli 2.Yetenekli 3.Etkili
küçlik Güçlük, zorluk (İM)	**köslök көслөк KAV** Güçlük, zorluk
küçsiz Güçsüz, âciz (DM, TA)	**köshöź көсһөҙ SIF** 1.Güçsüz, kuvvetsiz 2.Etkisiz

Tablo: 2.1. (devam)

küd- Gütmek, otlatmak (KFT) **küt-** Gütmek, otlatmak (CC, GT, KK, TZ)	**kötöv 1 көтөү E** 1.Beklemek, olmasını veya gelmesini beklemek 2.Hazır durmak 3.Bir şeyin olacağına inanmak 4.Dilemek, istemek **kötöv 2 көтөү E / EŞAN** 1.Hayvan gütmek 2.Göz kulak olmak 3.Büyütmek, yetiştirmek
küdiçi Güden, hayvan otlatan, çoban (KFT)	**kötövsĭ көтөүсе MES** 1. Çoban 2. Takım sporlarında kaptan 3. Çocuk oyunlarında ebe
küfr *Ar.* Küfür (GT, İM, KFT)	**köför көфөр AR DİN / EŞAN** 1.Dine karşı iş, küfür 2.Kötü, günah (Allah nezdinde)
küfv *Ar.* Eş, benzer, arkadaş (Gİ, KF)	**köfüv көфү AR SIF** Denk, eş, benzer
kükevün At sineği (Kİ)	**kügevĭn күгәүен BÖC** Büve, sığır sineği
kükürt *Far.* Kükürt (TZ) **gügird** *Far.* Kükürt (GT) **kövrük** *Far.* Kükürt (CC)	**kökört көкөрт MAD** Kükürt
kül Kül (BM, BV, DM, GT, İM, KFT, Kİ, KK, RH, TA, TZ)	**köl көл DÜN** Kül
kül *Far.* Gül (KK) **gül** *Far.* Gül, çiçek (GT, KF, Kİ, KK, RH, TZ)	**göl гөл FARS ÇİÇ** Gül, çiçek
kül- (I) Gülmek (BM, CC, DM, Gİ, GT, İM, KF, KFT, Kİ, KK, MS, TA, TZ)	**kölöv көлөү E** 1.Gülmek, kahkaha atmak 2.Alay etmek, aşağılamak 3.Eleştirmek, tenkit etmek
küldür- Güldürmek (Kİ)	**köldöröv көлдөрөү E** Güldürmek
küliçe İnce tandır ekmeği, kek, çörek (İH) **külşe** İnce tandır ekmeği, kek, çörek (TZ) **külüçe** İnce tandır ekmeği, kek, çörek (İH)	**kölese көләсә BES / EŞAN** Pide, açma **kölse көлсә BES / EŞAN** Pide, açma
külli *Ar.* Tamam, bütün (GT)	**köllö көллө AR ZAM** Bütün, hep, büsbütün

Tablo: 2.1. (devam)

külte (II) Demet (TZ)	**költe көлтә TAR / EŞAN** 1. Hasat edilen ekinlerden yapılmış demet 2. Bir kaynaktan çıkan güçlü ışık veya ateş demeti
küm (I) Çeç, buğday yığını (İM)	**kübe 1 күбә TAR / EŞAN** Ot yığını, tahıl demeti
kümişçi Gümüşçü, gümüş işiyle uğraşan (TA)	**kömöşsö көмөшсө MES** Gümüşçü
kün 1. Güneş (BM, CC, DM, Kİ, MG, TA, TZ) 2. Gündüz (GT, İM) 3. Gün (BM, CC, Gİ, GT, İM, İN, KF, KFT, Kİ, KK, MG, MS, RH, TA, TZ) **küneş** Güneş, güneş ışığı (TA) **küneş** Güneş (BV, Gİ, GT, İM, KF, KFT, Kİ, KK, MG, MS, RH, TA, TZ)	**kön 1 көн DÜN** 1.Gündüz 2.Gün 3.Hayat, yaşam **kön 2 көн DÜN** 1.Güneş 2.Güneş ışığı, güneş sıcaklığı
künci *Far.* (< küncid) Susam (BM) **künçi** *Far.* (< küncid) Susam	**kunjut кунжут RUS BİT** Susam bitkisi, susam
kündüz Gündüz (BM, BV, Gİ, GT, İM, KF, Kİ, KK, MS, TA, TZ) **kündüzin** Gündüz (KFT) **küntüzün** Gündüz (BM)	**köndöź көндөҙ ZARF** Gündüz vakti, gündüzleyin
küni (I) Bir erkekle nikâhsız yaşayan kadın, metres (CC)	**köñ көң TOP** Köle kadın, cariye
künlik Günlük (KFT) **künlük** Günlük (İM)	**könlök 2 көнлөк SIF** 1.Günlük, bir güne ait 2.Her gün çıkan
küni (II) Kıskanç (Kİ) **künüçi** Kıskanç (CC)	**könsö көнсө SIF / EŞAN** Kıskanç, imrenen; rakip
küpçük Küpecik, çömlek, küçük küp (İH)	**köbösek көбөсәк MOB** Küçük tas, ıhlamur ağacından yapılan küçük kap
kür Sergi (TA)	**kürgeźme 1 күргәҙмә SAN** Sergi, gösteri

Tablo: 2.1. (devam)

küreççi Güreşçi, pehlivan (TZ) **küreçşi** Güreşçi, pehlivan (GT)	**köreşsï көрәшсе TOP** 1.Güreşçi 2.Mücadeleci, savaşçı
kürek Toprak küreği (CC, DM, Kİ, TA, TZ)	**körek көрәк MOB** Kürek
küreş Güreş (GT, Kİ)	**köreş TOP** 1.Güreş 2.Mücadele, çatışma 3.Savaş
köreş- Güreşmek (BM, GT, KFT, Kİ, TA, TZ)	**köreşïv 1 көрәшеү E** 1.Güreşmek 2.Mücadele etmek, savaşmak 3.Tartışmak
kürle- Gürlemek (Kİ)	**görlev гөрләү E / EŞAN** Gür gür etmek
kürre *Ar.* Küre, göz (BV)	**körre 2 көррә AR MOB** Küre, yuvarlak şey
kürsī *Ar.* Oturulacak yüksekçe yer (Gİ, İM, KF)	**körsi көрси AR MOB / EŞAN** 1.Kürsü, oturak 2.Bölüm, minber 3.Taht
kürük Körük (CC) **körük** Körük (CC)	**kürïk күрек MOB** Körük
kütövçi Çoban (CC)	**kötövsï көтөүсе MES** 1. Çoban 2. Takım sporlarında kaptan 3. Çocuk oyunlarında ebe
küvek Diğerlerinin üzerine atlamasın diye koçun cinsel organına bağlanan paçavra (Kİ)	**köyek көйәк MOB** Olmadık zamanda koç veya teke çiftleşmesin diye hayvanın döşüne bağlanan keçe
küvenç Güvenç, Sevinç duyma, içi açılma (BV) **güvenç** Sevme, içi açılma (İH)	**ḳıvanıs ҡыуаныс DÜŞ** Kıvanç, gönenç, mutluluk, sevinç
küz (I) Güz, sonbahar (BM, CC, DM, İM, KFT, Kİ, KK) **güz** Güz, sonbahar (TZ)	**köź көҙ DÜN** Güz, sonbahar
küzen (II) Sansar, Firavun sıçanı da denilen kokarca (CC, Kİ, TZ)	**közen 1 көҙән YAB** Kokarca

Tablo: 2.1. (devam)

la‘al *Ar.* Bedahşan yakutu, kırmızı renkte değerli bir süs taşı (CC **lā‘il** *Ar.* Kırmızı renkte, değerli bir süs taşı, Bedahşan yakutu (TZ) **la‘l** *Ar.* Kırmızı renkte değerli bir süs taşı (GT)	**legil ləgил AR MAD** Kızıl renkli değerli bir taş **lal лал FARS MAD** Kırmızı renkteki değerli taş, yakut
laçin Doğan, şahin (BM, DM, İH, Kİ, TA, TZ)	**ılasın ыласын YAB / EŞAN** 1. Şahin 2. Yiğit bir kişi için söylenir.
lāf *Far.* Lâf, söz (DM, GT)	**laf лаф FARS DİL** Değersiz boş söz, laf
lafẓ *Ar.* Söz (Gİ, GT, KF, MG MS)	**lefız ləфыз AR DİL** Lafz, söz
laġv *Ar.* Faydasız, beyhude (İM)	**legĭv ləгеү AR SIF** Anlamsız, boş
laḳab *Ar.* Takma ad, lâkap (CC) **laḳab** *Ar.* Takma ad, lâkap (İM)	**lekep 1 ləкəп TOP** Takma ad, lakap, müstear isim
laḫan *Far.* Leğen (CC) **legen** *Far.* Büyük çamaşır leğeni (İH, İM)	**laḳan лаḳан MOB** Büyük ağaç leğen, tekne **legen ləгən AR MOB** Leğen, geniş kap
lā ḥavle *Ar.* Teessür ve hiddet anında okunan duanın ilk sözleri (GT)	**leḫevle ləхəүlə AR DİN / EŞAN** Bu söz ile başlayan dua ismi
lak (I) *Hind.* Vernik (CC)	**lak 1 лак RUS MAD** Vernik, cila
lākin *Ar.* Lâkin, fakat, ama (BV, Gİ, KF, RH) **līkin** *Far.* Fakat, lâkin, ama (GT, KF)	**lekin ləкин AR B** Ama, fakat, lakin
la‘net *Ar.* Beddua, kargış (İM)	**leġnet ləғнət AR DEĞ / EŞAN** Lanet, beddua, kargış
laṭāyif *Ar.* Lâtifeler (GT)	**letafet ləтафət AR KAV** Güzellik, hoşluk, letafet; sevimlilik, sempatiklik, nazlılık
laṭīf *Ar.* 1. Lâtif, güzel, hoş (Gİ, GT, KF) 2. Mülâyim, yumuşak, nazik (RH) **luṭf** *Ar.* İyilik, lütuf (Gİ, GT, RH)	**latif латиф AR SIF** İnce, zarif; güzel; sevimli
laṭīfe *Ar.* Şaka, lâtife (GT)	**latifa латифа AR DİL** Latife, şaka

Tablo: 2.1. (devam)

layḫ *Ar.* Lâyık, uygun (CC) **lāyıḳ** *Ar.* Yakışır, yakışan, lâyık, uygun (Gİ, GT, İM, KF)	**layıḳ лайыкъ AR SIF** Layık, uygun, yaraşır
lāzım *Ar.* Gerekli, lüzumlu, lâzım (Gİ, GT, KF, KFT)	**lazım лазым AR SIF** Lazım, gerekli
lehv *Ar.* Oyun, eğlence (GT)	**lehv ləhγ AR TOP** Oyun, komedi, komiklik
leşker *Far.* Asker, ordu (GT)	**leşker ləшкəp FARS** Asker; ordu
levāzım *Ar.* Gerekli şeyler, şartlar (GT)	**levazim ləуазим AR KAV** Gerekli şey, levazım; vazife, görev
leyl *Ar.* Gece (GT)	**leylen ləйlən AR ZARF** Geceleyin, geceyle; akşamleyin
leymū *Ar.* < *Yun.* (<leymūn) Limon (DM) **limen** *Yun.* Limon (CC) **limon** *Yun.* Limon (CC, TZ)	**limon лимон RUS AĞAÇ** Limon ağacı, limon
leẕẕet *Ar.* Tat, lezzet (GT, İM, MG)	**leźźet ləҙҙət DÜŞ / EŞAN** Huzur, rahatlık, zevk, keyif
loḳma *Ar.* Lokma, bir yutumluk yiyecek parçası (Gİ, GT, İM, KF)	**loḳma лоḳма AR SIF / EŞAN** Bir lokma, bir lokmalık
luġat *Ar.* 1. Sözlük (İM) 2. Dil (KFT)	**löget лөгət AR DİL** Söz; sözlük
maʿacūn *Ar.* Macun (CC) **maʿcun** *Ar.* Macun (Gİ, KF)	**magjun магжун AR TIP** Macun, merhem
maʿa hāzā *Ar.* Bununla beraber (MG)	**meġa мəға AR ZARF** ***meġa*** **heźa:** Bununla birlikte
maʿānī *Ar.* Manalar, anlamlar (GT)	**meġene мəғənə AR KAV / EŞAN** 1. Anlam, içerik 2. Güzel, iyi netice 3. Bir şeyin özellik içeren tertibi, düzeni, tarafı
maʿbūd *Ar.* Tanrı, ilah (GT)	**meġbüd мəғбүд AR DİN** Tapınılan kutsal şey, Allah
mācerā *Ar.* Cereyan eden, macera (GT)	**majara мажара AR KAV** Macera, serüven
mādde *Ar.* Madde (BV, RH)	**matde матдə AR KAV** Madde, materyal

Tablo: 2.1. (devam)

ma'den *Ar.* Maden (Gİ, GT, İM) **ma'din** *Ar.* Maden (İM, KF)	**meġden məғдən AR MAD** Yer altı zenginliği, maden
maġar *Far.* Meğer, belki, olabilir ki (CC) **meger** *Far.* 1. Meğer, belki, olabilir ki (İH, KK) 2. Meğer, oysa, oysa ki (BM, BV, GT, İM, İN, KFT, MG, MS) 3. ... hariç (BM)	**meger məgəp FARS B** Meğer
maġara *Ar.* Mağara, dağ odası (DM, GT, İH)	**meġere məғəpə AR DÜN** Mağara
maġlay *Moğ.* Alın (KK) **manġlay** *Moğ.* Alın, cephe, ön (CC, İM) **manġlayı** *Moğ.* Alın, cephe (TZ) **meñley** *Moğ.* Ön, alın, cephe (BV)	**mañlay маңлай İNS / EŞAN** Alın, ön yüz
maġlūb *Ar.* Mağlup olmuş, yenilmiş (MG)	**meġlüb məғлүб AR SIF** Yenilmiş, dağılmış, mağlup
maġrib (I) *Ar.* Batı, garp (GT, İM, KF)	**meġrip məғрип AR DÜN** Güneşin battığı taraf, mağrip
maġrūr *Ar.* Gururlu (Gİ, İM, GT, KF)	**meġrur məғрур AR SIF** 1. Mağrur, gururlu 2. Dış görünüşüyle heybetli, büyük
maḥal *Ar.* Yer, mahal (GT)	**meḫel məхəл AR KAV** Yer, mahal
maḥalle *Ar.* Mahalle, yer, meydan (GT, İM, KFT) **maḥḥalle** *Ar.* Mahalle, yer, meydan (KFT) **maḳala** *Ar.* Mahalle, yer, meydan (CC)	**meḫelle məхəллə AR ŞEH** Mahalle, semt
maḫlūḳ *Ar.* Yaratık, yaratılmış, mahlûk (BV, Gİ, GT, İM, İN, KF)	**meḫluḳ məхлуқ AR KAV** Mahluk, yaratık
maḥbūb *Ar.* Sevgili (GT)	**meḫbüb məхбүб AR SIF** Sevgili, sevilen (erkek için)
māhir *Ar.* Mahir, becerikli (MG)	**mahir маһир AR SIF / EŞAN** Mahir, yetenekli, usta
māhiyyet *Ar.* Bir şeyin aslı, esası, iç yüzü (İM)	**mahiet маһиәт AR KAV** Bir şeyin aslı, esası, temeli
maḫlūḳ *Ar.* Yaratık, yaratılmış, mahlûk (BV, Gİ, GT, İM, İN, KF)	**meḫluḳ məхлуқ AR KAV** Mahluk, yaratık

Tablo: 2.1. (devam)

maḫmūd *Ar.* Övülmeye değer (Gİ, MG)	**meḫmüt məхмүт AR SIF** Övünçlü, övgülü, övgüye layık
maḥrūm *Ar.* Mahrum, yoksun (Gİ, GT, İM, KF, KFT, TZ)	**meḫrüm məхрүм AR SIF** Mahrum, boş
maḫṣıt *Ar.* Maksat, gaye, istenilen şey (CC) **maḳṣad** *Ar.* Maksat, gaye, istenilen şey (CC) **maḳṣūd** *Ar.* İstenilen şey, emel, meram (Gİ, GT, İM, İN, KF, MG)	**maḳsat маҡсат AR KAV / EŞAN** Amaç, hedef, maksat, gaye **maḳsud маҡсуд AR KAV / EŞAN** Amaç, hedef, maksat, gaye **meḳsud məҡсуд AR SOYT** Maksat edilen şey, maksat, istenilen şey
maḥṣūl *Ar.* Elde edilmiş, meydana gelmiş (GT)	**meḫsül məхсүл AR TAR** Mahsül, hasılat
maḥṣūṣ *Ar.* Hususî, yalnız bir kimseye ait olan (Gİ, İM, KF, RH)	**maḫsus махсус AR SIF** Mahsus, özel
maḥşer *Ar.* Mahşer, kıyamet (GT)	**meḫşer məхшəр AR DİN** 1. Mahşer 2. Karışıklık, hengame
maḫta- Övmek, methetmek (CC) **maḳta-** Övmek, methetmek (TZ)	**maḳtav маҡтау E** Övmek, methetmek
maḥv *Ar.* Mahv, yok (etme veya olma) (Gİ, GT, KF)	**meḫüv məхү AR KAV** ***mehüv bul-*:** Yok olmak, mahvolmak
ma'īşet *Ar.* Yaşama, geçinme (GT)	**meġişet məғишəт AR ÇAĞ** Yaşam, hayat, maişet
maḳām *Ar.* Yer, makam (GT)	**maḳam маҡам AR KAV** 1. Yaşanılan yer, bark 2. Kişinin bulunduğu mevki, derece
ma'ḳūl *Ar.* Makul, anlayışlı (MG)	**meġḳul məғҡул AR SIF** Makul, akla uygun; layık
mālik *Ar.* Sahip (Gİ, İM, KF, KFT)	**malik малик AR TOP** Bir şeye sahip, malik
mālli *Ar. T.* Mal sahibi, zengin (KK)	**mallı маллы SIF** 1. Hayvan yetiştiren, hayvanı olan 2. Mal mülk sahibi, zengin
mālsız *Ar. T* Malsız, malı olmayan (TA)	**malhıź малһыҙ SIF** Malsız, malı mülkü olmayan, zengin olmayan
ma'lūm (I) *Ar.* Bilinen, belli (BV, GT, İM, İN, KFT, MG, RH)	**meġlüm məғлүм AR SIF** Bilinen, bildik, tanıdık; belirli; tanınmış
mamuḳçı Pamukçu (İM)	**mamıḳsı мамыҡсы MES** Pamuk yetiştiren kişi; pamukçu

Tablo: 2.1. (devam)

man- Banmak, içine daldırmak (BV, CC)	**manıv маныу E / EŞAN** 1. Banmak, suya ya da başka sıvı bir şeye batırmak 2. Bulamak, bir şeye boyamak
ma‘nā *Ar.* Mana, anlam (Gİ, İM, KF, MS) **ma‘nī** *Ar.* Mana, anlam (BV, Gİ, GT, İN, KF, KFT, MG, RH)	**meġene мәғәнә AR KAV / EŞAN** 1. Anlam, içerik 2. Güzel, iyi netice 3. Bir şeyin özellik içeren tertibi, düzeni, tarafı
mancınık *Ar.* Mancınık (İM)	**menjenik мәнжәник AR ORDU / EŞAN** Mancınık, taş atıcı
mānī‘ *Ar.* Mani, engel (Gİ)	**maniġ маниғ AR KAV** Engel, mani
manṣıb *Ar.* Devlet hizmeti, makam, memuriyet (Gİ, GT, KF)	**mansab мансаб AR HÜK** Vazifeli yer, görevli yer **mensab мәнсаб AR HÜK** Devlet hizmeti, memuriyet; makam, derece
manṣūr *Ar.* (Allah’ın yardımı ile) galip gelmiş (GT)	**mansur мансур AR SIF** Üstünlük almış, galip, muzaffer
manẓar *Ar.* Görünüş (Gİ, GT, KF) **manẓara** *Ar.* Manzara (İM)	**manzara манзара AR KAV** Manzara, görünüş
manẓūm *Ar.* Manzum, nazm edilmiş (GT)	**manzum манзум AR SIF** Manzum, şiirsel
manẓūr *Ar.* Bakılmış, bakılan, görülen (GT)	**menzur мәнзур AR SIF** Bakılmış, görülmüş
maraż *Ar.* Hastalık (GT)	**maraz мараз AR HAS** Hastalık, ağrı, maraz
marcand *Ar.* (<mercān) Mercan (CC)	**meryĭn мәрйен AR BAL / EŞAN** Mercan
ma‘rifet (I) *Ar.* Hüner, irfan, ustalık (BV, GT, KF, MG, MS)	**meġrifet мәғрифәт AR DEĞ** Marifet, kültür
marīż *Ar.* Hasta, hastalıklı (BV)	**meriz мәриз AR SIF** Hastalıklı, arızalı, marazlı
ma‘rūf *Ar.* Tanınmış, meşhur, bilinen (BV, GT, İM, MG)	**meġruf мәғруф AR SIF** 1. Belirli, tanınmış 2. Hayırlı, iyi, güzel
marżī *Ar.* Razı olunmuş (KFT)	**merziye мәрзиә AR DEĞ** Razılık, kanaatlik, yetinme
masḫara *Ar.* Maskara, soytarı (İM, KFT) **masḳara** *Ar.* Maskara, soytarı (CC)	**mesḫere мәсхәрә AR DEĞ** Komik duruma düşme, aşağılanma, gülünç hale gelme
masḫaralıḳ *Ar.T* Maskaralık, soytarılık (İM)	**mesḫerelĭk мәсхәрәлек DEĞ** Aşağılanmışlık, maskaralık

Tablo: 2.1. (devam)

ma‘şiyet *Ar.* Günah, asilik, isyankârlık (Gİ, GT, İM, KF)	**megsiyet мәгсиәт AR DEĞ / EŞAN** Günahlı iş, günah
maşlaḥat (I) *Ar.* (Yapılması gereken) iş, husus (GT, KFT)	**mesliḥet 1 мәслихәт AR SIF** İş ya da durumun çıkarına uygun; kolay olan, yerli
maşlaḥat (II) *Ar.* Barış, düzen, dirlik (İM, KFT)	**mesliḥet 2 мәслихәт AR DİL** Ortak bir fikre ulaşmak için konuşulan söz
maştakī *Ar.* Sakız (RH)	**mastika мастика RUS MAD** Sakız, macun, balçık
masteki *Ar.* Bir bitki (BV)	**mastika мастика RUS MAD** Sakız, macun, balçık
ma‘şūm *Ar.* Günahsız, suçsuz, masum (GT, İM)	**meġsüm мәғсүм AR SIF** Masum, günahsız, suçsuz, saf
māşa *Far.* Maşa (CC)	**maşa 1 маша FARS MOB** Maşa
māşallāh *Ar.* “Allah’ın istediği gibi” anlamında bir söz (İM)	**maşalla машалла AR B** Maşallah
maşrıḳ *Ar.* Şark, doğu (GT)	**meşriḳ мәшриқ AR DÜN** Güneşin doğduğu taraf; doğu
ma‘şūḳ *Ar.* Sevilen erkek (GT)	**meġşuḳ мәғшуқ AR TOP** Sevilen erkek kişi
ma‘şūḳa *Ar.* Sevilen kadın (GT)	**meġşuke мәғшукә AR TOP** Sevilen kadın kişi
mātem *Ar.* Yas, matem (GT)	**matem матәм FARS DÜŞ** Matem, yas
maṭlab *Ar.* İstenen şey, istek, arzu (Gİ, GT, KF)	**matlab матлаб AR KAV** Talep edilen şey, istenen şey
maṭlūb (I) *Ar.* İstenilen, arzu edilen şey (GT)	**matlub матлуб AR SIF** İsteğe uygun, gerekli, talep edilen **metlub мәтлуб AR SIF** Talep edilen, istenen; gerekli
maydan *Ar.* Meydan, saha (CC) **meydān** *Ar.* Meydan (BV, GT, MG)	**mayźan майҙан FARS ŞEH** Meydan, şehir ya da köyün ortasındaki alan
māyil (I) *Ar.* Benzer, andırır (MG) **māyil (II)** *Ar.* Eğik, eğilmiş (MG)	**mail маил AR SIF** 1. Meyli olan, bir işe isteği olan 2. Bir şeye yakın, benzer

Tablo: 2.1. (devam)

maymūn *Ar.* Maymun (CC, DM, KFT, KK, TZ)	**meymün мәймүн AR YAB / EŞAN** Maymun **maymul маймыл YAB / EŞAN** Maymun **maymıl маймыл FARS YAB / EŞAN** 1. Maymun 2. Nazlı kişi için söylenir.
ma'yūb *Ar.* Ayıplanmış, eksik, kusurlu (GT)	**meġyub мәғюб AR TOP** Ayıplı, suçlu kimse, suçlanan kimse
māżī *Ar.* Geçmiş zaman (İM)	**mazıy мазый AR SIF** Geçmiş, mazi
maẓlūm *Ar.* Eziyet görmüş, zulüm görmüş (Gİ, İM, KF, KFT, MG)	**mazlum мазлум AR SIF** Mazlum, zulüm görmüş, ezilmiş
ma'ẕūr *Ar.* Özürlü (GT, İM, KFT)	**meġzur мәғзур AR SIF** Affedilen, affedilmiş, bağışlanmaya layık
mecāl *Ar.* Takat, mecal, güç, kuvvet (GT)	**mejal мәжал AR DEĞ** Dayanaklılık, güç
mecīd *Ar.* Şan ve şeref sahibi ,ulu (BV, GT)	**mejit мәжит AR SIF** Şöhertli, meşhur; övünçlü
meclis *Ar.* Meclis, toplanılan yer (GT, İM)	**mejlīs мәжлес AR HÜK** 1. Resmi oturuş, toplantı, meclis 2. Yemekli toplantı, ziyafet
mecnūn *Ar.* Deli, divane, çıldırmış (BM, BV, İM)	**mejnün мәжнүн AR DEĞ** İşe yaramaz, yeteneksiz kişi
mecrūḥ *Ar.* Yaralı, yaralanmış (GT, MG)	**mejruḥ мәжрух AR SIF** Yaralı, cerahatli
mecūsī *Ar.* Putperest, ateşe tapan (Gİ, GT, İM, KF)	**mejüsiy мәжүси AR SIF** Mecusi dinine bağlı, Mecusi
medd *ar.* Uzatma, çekme (Gİ, İM, KF) **meded (II)** *Ar.* Uzatma, uzunluk (Gİ, GT)	**med(d) мәд(д)** *ar.grmr.* Arap orfografisinde elif üzerine konulan ve uzun okutan işaret
meded (I) *Ar.* Yardım, medet, imdat (CC, İM, KF, MG)	**meźet мәҙәт AR KAV** Medet, yardım
medfūn *Ar.* Gömülmüş, gizli (GT)	**medfün мәдфүн AR SIF** Gömülmüş, defnedilmiş
medḥ *Ar.* Övme, övgü, medih (Gİ, GT, KF, MG)	**meźīḥ мәҙех AR KAV** Övgü, metih
medhūş *Ar.* Şaşkın, kendinde olmayan (GT)	**medhuş мәдһуш AR SIF** Hayrete düşmüş, dehşete düşmüş, hayran kalmış
medrese *Ar.* Ders yeri, medrese, okul (Gİ, GT, KF, KFT)	**meźrese мәҙрәсә AR EĞT** Medrese

Tablo: 2.1. (devam)

mehābet *Ar.* Azamet, ululuk, heybetlilik (GT)	**mehebet məhəbət SIF / EŞAN** Heybetli, görkemli; iri yarı, iri gövdeli **möhabet mөhабət AR SIF / EŞAN** Heybetli, görkemli; iri yarı, iri gövdeli
mehr *Ar.* Kadına erkek tarafından verilen nikâh bedeli (İM, KFT)	**meher məhəp AR TOP** Nikah zamanı erkek tarafından kız tarafına verilen mal, para; başlık
mekān *Ar.* Yer, mekân (BV, GT, İM, KFT)	**meķan məʞан AR KAV / EŞAN** 1. Mekan, yer 2. Yaşanılan yer 3. Kişinin makamı, derecesi
mekrūh (I) *Ar.* İğrenç (Gİ, GT) **mekrūh (II)** *Ar.* Yapılması dinen hoş görülmeyen hâl (BV, İM, KF, KFT, MS)	**mekruh məкруh AR SIF** Kötü, fena, mekruh
mekteb *Ar.* Okul, mektep (GT, KFT)	**mektep məктəп AR EĞT** Mektep, okul
melāyik *Ar.* Melekler (KF) **melek** *Ar.* Melek (Gİ, GT, KF, MS)	**melaik məлаик AR DİN / EŞAN** Melek **melek mələк AR DİN / EŞAN** Melek
melekūd *Ar.* Hükümdarlık (KF)	**meleküt mələкүт AR HÜK / EŞAN** 1. Hükümdarlık 2. Melekler, ruhlar dünyası
melekūt *Ar.* Ruhlar ve melekler âlemi (Gİ)	**meleküt mələкүт AR HÜK / EŞAN** 1. Hükümdarlık 2. Melekler, ruhlar dünyası
melhem *Ar.* Merhem (İH) **melhem** *Ar.* Merhem (BV, İH, RH) **malaham** *Far.* Merhem (CC)	**merhem məрhəм TIP** Merhem
mel‘un *Ar.* Lanetlenmiş (GT)	**melġün məлғүн AR SIF** 1. Lanet edilmiş, kahredilmiş, nefret uyandıran, melun 2. Şeytan
memdūḥ *Ar.* Övülmüş, makbul (GT)	**memduḫ məмдух AR SIF / EŞAN** Övünçlü, övgüye layık
memleket *Ar.* Ülke, memleket (GT, RH)	**memleket məмləкət AR HÜK / EŞAN** Memleket, il, ülke, devlet
memnū‘ *Ar.* Yasak, yasaklanmış (İM)	**memnuġ məмнуғ AR SIF** Yasaklanmış, yasak olan, engelli

Tablo: 2.1. (devam)

men‘ *Ar.* Yasaklama, bırakmama (Gİ, GT, İM, KF, MG)	**menĭġ мәнеғ AR KAV** Mani, engel
meñ (I) Beyin, dimağ (CC)	**mĭyĭ мейе İNS** 1. Beyin 2. Akıl, zeka
meñ (III) Vücuttaki ben (TZ)	**miñ миң İNS** Vücuttaki ben
menāre *Ar.* Minare (İM)	**manara манара AR İNŞA** 1. Minare 2. İşlenmiş bir tür süs eşyası
menba‘ *Ar.* Kaynak (GT)	**menbeġ мәнбәғ AR KAV** Kaynak, menba
manfa‘at *Ar.* Fayda, kâr, yarar (BV, Gİ, İM, İN, KF, KFT, MG)	**menfeġet мәнфәғәт AR TOP** Menfaat, çıkar
meñgü Edebî, sürekli (İM) **meñi** Edebî, sürekli (CC) **meñü** Edebî, sürekli (CC, GT, Kİ) **miñi** Edebî, sürekli (İH)	**meñgĭ 1 мәңге SIF / EŞAN** Ebedi, sonsuz, bengü **meñgĭ 2 мәңге ZARF** Ebediyen, sonsuza kadar
meñgülük Ebedîlik (CC)	**meñgĭlĭk мәңгелек DÜN** Ebediyet, sonsuzluk, bengülük
menī *Ar.* Meni, döl, bel suyu (Gİ, KF, KFT)	**menĭy мәней AR İNS** Meni, sperm, döl
meñli Benli (Kİ)	**miñlĭ миңле SIF** Benli, beni olan
menn Bir ağırlık ölçüsü (İM)	**men 2 мән BİL** 898,5 grama denk gelen ağırlık ölçü birimi
mensūb *Ar.* Bir şeyle ilgili, mensup (GT, MG)	**mensub мәнсуб AR SIF** Bir kişi ya da bir şeylere bağlılığı olan, münasebeti olan
menze- Benzemek (Kİ, TZ) **meñze-** Benzemek (İM, KFT, RH)	**binzev бинзәү E TÜ** Benzemek, benzer olmak
menzil(e) *Ar.* Konaklanacak yer, konak yeri, menzil (Gİ, GT, İM, İN, KF, KFT)	**menzil мәнзил AR YOL / EŞAN** 1. Yollardaki konak yeri 2. Ev, yurt
mermer *Yun.* Mermer (GT)	**mermer мәрмәр AR MAD** Mermer

Tablo: 2.1. (devam)

mescid *Ar.* Mescit, ibadet edilen yer (Gİ, GT, İM, KF, KFT) **meskit** *Ar.* Mescit (Kİ)	**mesĭt мәсет AR DİN** Mescit, cami
meṣel *Ar.* Örnek, misal (Gİ, GT, MG)	**mišal миçал AR KAV** Örnek, misal
meṣelā *Ar.* Misal olarak, örneğin (GT, İM, KF)	**meśelen мәçәлән AR B** Mesela, örneğin
mes'ele *Ar.* Mesele, konu (Gİ, GT, İM, KF, KFT)	**mesele мәсәлә AR KAV** Mesele, sorun, problem
mesḥ *Ar.* El ile sığama (Gİ, İM, KF, MS)	**mesiḫ мәсих AR DİN** Din uyarınca abdest alındığında el, kulak, boyun ve üç parmak ile ensenin suyla sıvanması
mesken *Ar.* Yer, mesken (GT, İM)	**mesken мәскән AR EV** Yaşanılan yer, ev, yurt
mest *Far.* Sarhoş, mest (GT)	**mest мәст FARS SIF** Sarhoş, içkili, mest
meşaḳḳat *Ar.* Zahmet, sıkıntı (Gİ, GT, İM)	**meşeḳet мәшәкәт AR DEĞ / EŞAN** Zorluk, güçlük, meşakkat
meşġūl *Ar.* Bir işle uğraşan, iş görmekte olan, bir işle uğraşma (Gİ, GT, KF, KFT, MG, RH)	**meşġul мәшғул AR SIF** Meşgul, bir şeyle ilgilenen
meşhūr *Ar.* Şöhretli, meşhur (Gİ, GT, İM, KF, KFT)	**meşhür мәшһүр AR SIF** Meşhur, ünlü, şöhretli, tanınmış
metn *Ar.* Metin, yazı (İM)	**metĭn мәтен AR DİL** Metin, yazma metin
metrūk *Ar.* Terkedilmiş, bırakılmış (İM)	**metrük мәтрүк AR SIF** Atılmış, terk edilmiş, bırakılmış
mevcūd *Ar.* Var olan, bulunan, mevcut (GT, İM)	**mevjüd мәүжүд AR SIF** Mevcut, hayatta olan
mevcūdāt *Ar.* Varlıklar, yaratıklar (GT)	**mevjüdet мәүжүдәт AR DÜŞ** Var olma, varlık
mevḳıf *Ar.* Durak yeri, durulacak yer (İM)	**mevḳif мәүкиф AR YOL** Durak, durma yeri
mevlā (I) *Ar.* Allah (GT)	**mevle мәүлә DİN / EŞAN** Allah, Tanrı, Hüda

Tablo: 2.1. (devam)

beyin Beyin (İN, TA, TZ) **beyni** Beyin (DM) **mey** Beyin (Kİ) **meyin** Beyin (İM) **meyni** Beyin (KFT) **miyin** Beyin (TZ) **miyni** Beyin (BV)	**mĭyĭ мейе İNS** 1. Beyin 2. Akıl, zeka
meyl *Ar.* Meyil, arzu, yönelme, gönül akışı (Gİ, GT, İM, İN, KF, KFT, MG)	**meyĭl 1 мәйел AR DÜŞ** Gönül yönelişi, meyil; dilek
meẕellet *Ar.* Zelillik, horluk, itibarsızlık (GT)	**meźellet мәҙәлләт AR DEĞ** Hakirlik, aşağılık
meẕheb *Ar.* Tutulan yol (Gİ, GT, İM, İN, KF, KFT) **meẕhib** *Ar.* Tutulan yol (KFT)	**meźhep мәҙһәп AR DİN** Mezhep
meẕkūr Zikredilmiş, anılmış (GT, MG)	**meźkür мәҙкүр AR SIF / EŞAN** Mezkur, adı geçen, daha önceden söylenen
mışrā‘ *Ar.* Mısra (GT)	**misraġ мисрағ AR DİL** Mısra, dize
mıyıḳ Bıyık (DM, KK) **bıyıḳ** Bıyık (TA)	**mıyıḳ мыйыҡ İNS / EŞAN** Bıyık
mıyıḳlı Bıyıklı (KK)	**mıyıḳlı мыйыҡлы SIF** Bıyıklı, bıyığı olan
mihir *Far.* Sevgi (CC) **mihr** *Far.* Sevgi, muhabbet (GT)	**mihĭr миһер FARS DEĞ** 1. Güzel alaka, insana verilen değer, kıymet; şefkat 2. Güneş
mihmān *Far.* Misafir, konuk (GT)	**mihman миһман FARS YOL** Misafir
miḫnet *Ar.* Eziyet, sıkıntı, mihnet (GT)	**miḫnet михнәт AR DÜŞ** Mihnet, eziyet, sıkıntı, cefa
miḫrāb *Ar.* Camilerde, mescitlerde imama ayrılmış girintili yer (İM, KFT)	**miḫrap михрап AR DİN** Mihrap, imamın namaz kıldırmak için durduğu yer
miḳdār *Ar.* Miktar, ölçü (Gİ, GT, İM, KF, KFT, MG)	**miḳdar миҡдар AR KAV** Bir şeyin hesabı, miktar

Tablo: 2.1. (devam)

mīl (II) *Ar.* 4.000 adımlık mesafe (İM)	**mil мил RUS BİL** Mil (uzaklık birimi)
milk (I) *Ar.* Birinin tasarrufu altında bulunan şey (İM, KFT) **mülk (II)** *Ar.* Birinin tasarrufu altında bulunan şey (Gİ, İM)	**milĭk милек AR TİC** Mülk, bütün varlık
min (I) Ben (şahıs zamiri) (GT) **men (I)** Ben, şahıs zamiri (BM, BV, CC, DM, Gİ, GT, İM, İN, KF, KFT, Kİ, KK, MG, MS, TA, TZ) **ben (I)** Ben (zamir) (Gİ, TA)	**min мин ZAM** Ben, kişi zamiri
min (II) Bin (sayı) (BV, CC, DM, GT, İM, KFT, MG, TA, TZ) **miñ (II)** Bin (sayı) (BV, CC, GT, İM, KFT, MG, TZ) **bin** Bin (sayı) (BM) **biñ** Bin (sayı) (Gİ, KF)	**mĭñ мең SAYI** Bin (1000)
min- Binmek (BV, CC, DM, GT, İN, KFT, Kİ, KK, MG, RH, TA, TZ) **bin-** Binmek (KFT)	**mĭnĭv менеү E** Binmek, çıkmak
minber *Ar.* Camilerde imamın hutbe okuduğu yer (İM, KFT)	**mönber мөнбәр AR DİN** 1. Minber 2. Hitabet kürsüsü, kürsü 3. Taht 4. Bir durum ya da olayın en güçlü yeri, odağı
mindir- Bindirmek (KK, TZ) **mindür-** Bindirmek (BV, GT)	**mĭndĭrĭv мендереу E** 1. Bindirmek, çıkarmak 2. Yüceltmek, yükseltmek
miñer Biner (KFT)	**mĭñer меңәр SAYI** Biner
minnet *Ar.* Minnet, bir iyiliğe karşı duyulan iç yüküm (Gİ, GT, İM, KF)	**minnet миннәт AR DÜŞ** Minnet
mi'rāc *Ar.* Hz. Muhammed'in göğe çıktığı Recep ayının 27. gecesi, miraç (GT, İM)	**miğraj миғраж AR DİN** Miraç, peygamberin göğe yükselişi

Tablo: 2.1. (devam)

mīrāṯ *Ar.* Ölen bir kimsenin yakınlarına bıraktığı mal, mülk (Gİ, GT, İM, İN, KF, KFT)	**miraṡ мираç AR YASA** Miras
miṯāl *Ar.* Örnek, benzer, misal (GT)	**mišal миçал AR KAV** Örnek, misal
misk Misk, bir ceylanın göbeğinden çıkan güzel kokulu bir madde (BV, Gİ, İM, KFT, RH)	**misĭk мисек AR GİY** Misk, güzel koku
miskīn *Ar.* Zavallı, âciz, miskin (BV, CC, Gİ, GT, İM, İN, KF, KFT)	**mĭśkĭn меçкен AR SIF** Düşkün, acınası haldeki, zavallı
miskīnlik *Ar.+T.* Âcizlik, miskinlik (Gİ, GT, KF)	**mĭśkĭnlĭk меçкенлек DEĞ** Düşkünlük, zavallılık
miṯl *Ar.* Benzer, eş, miktar (Gİ, İM, KF)	**mišlĭ миçле B** Gibi, benzer
misvāk *Ar.* Dişleri temizlemeye yarayan alet (Gİ, İM, KF, MS)	**misvek 1 мисүэк MOB** Misvak
miz Biz, şahıs zamiri (Kİ, KK) **biz (I)** Biz (zamir) (BM, BV, CC, DM, Gİ, GT, İM, İN, KF, KFT, Kİ, KK, MG, MS, TA, TZ)	**bĭź 1 бeş ZAM** Biz
mīzān *Ar.* 1. İtidal, ölçü (Gİ, GT) 2. Terazi, ölçü aleti (GT, İN, KF, KFT)	**miźan 1 миşан AR MOB** Ölçü, tartı, terazi
mohor *Far.* Mühür (CC) **mühr** *Far.* Mühür (BM, GT)	**möhör мөһөр AR MOB / EŞAN** Mühür, damga
mohorla- *Far.T* Mühürlemek (CC) **muhurla-** *Far.T* Mühürlemek, mühür basmak (BM)	**möhörlev мөһөрлэү E** Mühürlemek, damgalamak
mollā *Ar.* Molla, hoca, papaz (CC)	**mulla мулла AR DİN** Molla
monġol Moğol (Kİ) **muġal** Moğol (Kİ)	**mongol монгол ÖZEL** Moğol halkı ya da bu halka mensup kişi

Tablo: 2.1. (devam)

moynuz Boynuz (İN) **muñuz** Boynuz (İM) **muynuz (I)** Boynuz (İH, KFT) **muyuz** Boynuz (Kİ, TZ) **müñüz** Boynuz (BV) **müz** Boynuz (CC)	**mögöź мөгөҙ YAB / EŞAN** Boynuz **möyöź мөйөҙ YAB / EŞAN** Boynuz
mu‘allim *Ar.* Muallim, öğretmen (GT, İM, KF, KFT)	**möġellim мөғәллим AR MES** Öğretmen, muallim
mu‘āmele *Ar.* Davranma, davranış (Gİ, İM, KF, KFT)	**möġemele мөғәмәлә AR DÜŞ** Muamele, davranış, tavır
mu‘āvenet *Ar.* Yardım, yardım etme (GT)	**moġavene моғауәнә AR KAV** Yardım
mu‘āyır *Ar.* Ayarlayıcı (KFT)	**miġyar миғяр AR BİL** Ölçme, ayarlama
mu‘ayyen *Ar.* Tayin edilmiş, belirli (Gİ, GT, İM, KF)	**möġeyyen мөғәййән AR SIF** Belirlenmiş, belirli, muayyen
mubaṣṣır *Ar.* Gözleyici, bakıcı, bekleyici, koruyucu (GT)	**möbassir мөбассир AR MES** 1. Medresede öğrencilerin işlerini düzenleyen kimse 2. Gözetici, bakıcı
mu‘cizat *Ar.* Mucizeler (İM)	**möġjize мөғжизә AR SOYT / EŞAN** Mucize
mufaṣṣal *Ar.* Uzun uzadıya, tafsilatlı (İM)	**möfassel мөфассәл AR SIF** Mufassal, ayrıntılı
muhācir *Ar.* Göç eden, göçmen (İM)	**möhajir мөһажир AR TOP** Muhacir, göçmen
muḥaḳḳaḳ *Ar.* Muhakkak, mutlaka (GT)	**moḫaḳḳaḳ мохаққақ AR SIF** Gerçek, doğru, hakiki, muhakkak
muḥaḳḳıḳ *Ar.* 1. Tahkik eden, araştıran (GT) 2. Bir tasavvuf terimini veya hakikati delilleri ile ispatlayan (GT)	**möḫaḳḳaḳ мөхаққақ AR EĞT** Öğrenen, araştıran kişi
muḥāl *Ar.* Mümkün olmayan, imkânsız (GT, İM, İN)	**möḫel мөхәл AR SIF** Mümkün olmayan
muḥāribe *Ar.* Harb etme, savaşma (KF)	**moḫarebe мохабәрә AR DÜŞ** Savaş, muharebe
muḥarrem *Ar.* Kamerî ayların birincisi (Gİ, İM, KF)	**möḫerrem мөхәррәм AR DÜN** Muharrem ayı
muḥib *Ar.* Dost, seven (GT, İM)	**möḫib мөхиб AR SIF** Sevilen, hoşlanılan, beğenilen

Tablo: 2.1. (devam)

muḥkem *Ar.* Kuvvetli, sağlam (Gİ, GT, İM, İN, KF, KFT, MG, MS)	**möḫkem мөхкәм AR SIF** Sağlam, dayanıklı, dirençli
muḫliṣ *Ar.* İhlâslı, halis (Gİ, GT, İM, KF)	**möḫlis мөхлис AR SIF** Doğru, dürüst, düzgün (kişi)
muḥsin *Ar.* İyilikte, bağışta bulunan (Gİ)	**möḫsin мөхсин AR DEĞ** Kutsal, güzel işler yapan kimse, yardımsever kişi
muḥtāc *Ar.* Muhtaç, ihtiyacı olan (BV, CC, GT, İM, İN, KF, KFT, MG)	**moḫtaj мохтаж AR SIF** İhtiyaç olan, ihtiyaç duyulan
muḥtaṣar *Ar.* İhtisar edilmiş, kısa, küçük, basit (Gİ, GT, İM, KF, MG, İN)	**moḫtasar мохтасар AR SIF** 1. Kısa, kısaltılmış 2.Medresede eğitim alınan derslik ismi
muḫtelif ***Ar.*** Çeşitli, muhtelif (Gİ, GT, İM, KF, KFT, MG)	**möḫtelif мөхтәлиф AR SIF** Türlü türlü, muhtelif, her türlü
muḥterem *Ar.* Muhterem, hürmete lâyık (GT)	**möḫterem мөхтәрәм AR SIF** Hürmetli, muhterem
mu'in *Ar.* Yardımcı (MG)	**moġavin моғауин AR TOP** Yardımcı, muavin
muḳabil *Ar.* Karşılık (GT, İM)	**moḳabil моқабил AR KAV** Karşılıklı verilen şey
muḳaddem *Ar.* Önce, önde, üstün (Gİ, GT, KF, KFT)	**möḳeddem мөқәддәм AR DÜN** Bundan önce, ilk, eski
muḳaddeme *Ar.* Takdim edilen, sunulan (Gİ)	**möḳeddeme мөқәддәмә AR DİL** Sözbaşı, önsöz, mukaddime
muḳadder *Ar.* (Allah tarafından) takdir edilmiş, mukadder (Gİ, GT, İM, KF)	**möḳedder мөқәддәр AR SOYT** Kader, mukadder
muḳayyed *Ar.* Kayıtlı, bağlı (İM, MS)	**moḳeyyed моқәййәд AR SIF** Kayıtlı, bağlı, bağlanmış
muñ (II) Bun, sıkıntı (TZ)	**moñ моң DÜŞ** 1. Sıkıntı, keder, kaygı, gam 2. Ezgi, nağme
muna Şuraya bak! İşte! (CC)	**bına бына ZAM** 1. İşte 2. Anlamı güçlendirmek için kullanılır. 3. Kimi ifadeleri açıklarken cümlenin başına getirilir.
munda Burada (BM, DM, KK, TA)	**bında бында ZARF** Bu yerde, burada
mundan Bundan, buradan (KK)	**bınan бынан ZARF** 1. Bundan, bu yerden, buradan 2. Bu vakitten
mundig Bu şekilde, bu biçimde (İM)	**bınday бындай ZAM** Bunun gibi, buna benzeyen

Tablo: 2.1. (devam)

munġra- Kükremek, bağırmak, böğürmek (CC)	**möñgörev мөңгөрәү E / EŞAN** Çok fazla sesi çıkmadan bağırmak, böğürmek (sığır için)
muntaẓır *Ar.* Bekleyen, intizar eden (Gİ, GT, KF)	**montazir монтазир AR SIF** İntizar eden, ümit ile gözleyen, bekleyen
murabba‘ *Ar.* Dörtlü, dört köşeli (BV, Gİ, KF, MG)	**mörabbaġ мөраббағ AR DİL** Murabba
murād *Ar.* Hedef, amaç, dilek (CC, GT, İM, İN, KF)	**morat морат AR DÜŞ / EŞAN** İstenilen şey, dilek, murat; maksat
murtadlıḳ *Ar.+T.* İslâm dininden dönme (İM, KFT) **mürtedlik** *Ar.+T.* Dinden çıkma (KFT)	**mörtetlïk мөртәтлек DİN** Dinden çıkma hali, dinden dönme hali; döneklik, kaypaklık
murvat *Ar.* Mürüvvet, mertlik, insanlık (CC) **mürüvvet** *Ar.* Mürüvvet, mertlik, insanlık (GT, KFT)	**mörevet мөрәүәт AR DEĞ** 1. Erlik, yiğitlik 2. Cömert gönüllü, kişilikli
muṣāḥabet *Ar.* Sohbet etme, söyleşme (KFT)	**mosaḫabe мосахабә AR DÜŞ / EŞAN** Sıcak ve güzel söyleşi, konuşma
muṣannif *Ar.* Kitap yazan, müellif (İM)	**mösennif мөсәнниф AR DİL** Yazar
muṣḥaf *Ar.* Kur’anıkerim (Gİ, İM, KF, KFT)	**moshef мосхәф AR DİN / EŞAN** Kuran-ı Kerim, mushaf
muṣībet *Ar* Belâ, musibet (Gİ, GT, KF)	**mosibet мосибәт AR DEĞ** Başa gelen bela, sıkıntı
mustaḥıḳ *Ar.* Hak etmiş, lâyık (KFT)	**mösteḫiḳ мөстәхиҡ AR SIF** Müstehak, bir şeyi hak etme, layık olma
muṭāla‘a *Ar.* Araştırma, seyretme, gözleme (GT, RH)	**motale моталә DÜŞ / EŞAN** Mütalaa, okuma, tetkik, düşünme **motaleġe моталәғә AR DÜŞ / EŞAN** Mütalaa, okuma, tetkik, düşünme **mötaleġe мөталәғә AR DÜŞ** Mütalaa, bir şeyler öğrenme, okuyup bilme
mu‘tedil *Ar.* 1. Ilımlı, mülâyim (İM) 2. Ne az ne çok, orta (MG)	**möġtedil мөғтәдил AR SIF** Orta halde olan, ne az ne çok
muṭī‘ *Ar.* İtaat eden, boyun eğen (Gİ, GT, İM, KF, KFT, MS)	**motiġ мотиғ AR SIF / EŞAN** Söz dinleyen, itaat eden
muṭlaḳā *Ar.* Ne olursa olsun, herhâlde (İM, KFT)	**motlaḳa мотлаҡа AR ZARF / EŞAN** Mutlaka, hiç şüphesiz

Tablo: 2.1. (devam)

muṭma‘in *Ar.* İçi rahat, emin (Gİ, KF)	**motmein мотмәин AR SIF** Gönlü kanmış, içi rahat, şüphesi yok
muvāfık *Ar.* Uygun, yerinde (Gİ, GT, İM, İN, KF, KFT, MG)	**mıvafiḳ мыуафиḳ AR SIF / EŞAN** Uygun, yaraşır, muvafık
muvaḥḥid *Ar.* Allah’ın birliğine inanan (MG)	**möveḫḫit мөүәххит AR DİN** Allah’ın birliğine inan kimse
mübāḥ *Ar.* İşlenmesinde sevap veya günah olmayan (Gİ, İM)	**möbaḫ мөбах AR SIF** Günah sayılmayan, mübah
mübālaġa *Ar.* İleri vardırma, bir şeyi çok abartma (Gİ, GT, İM, KF)	**möbaleġe мөбаләғә AR DİL / EŞAN** Mübalağa, abartma
mübārek *Ar.* Bereketli, feyizli (Gİ, GT, KF)	**möberek мөбәрәк AR SIF** Mübarek, kutlu, bahtlı
mübāriz *Ar.* Dövüşen, cenk eden, bahadır (GT)	**möbariź мөбариҙ AR DEĞ** Pehlivan, yiğit, güçlü kuvvetli kişi
mübtelā *Ar.* Tutkun, tutulmuş (GT, İM, KFT)	**möbtele мөбтәлә AR SIF** 1.Müptela, düşkün 2. Mutsuzluk, kaygı, bela
mücāhid *Ar.* Dimn düşmanlarıyla savaşan (KF, MG)	**möjehid мөжәһид AR DİN** Din yolundaki mücadeleci, mücahit
müdāfa‘a *Ar.* Savunma, müdafaa (MG)	**mödefeġe мөдәфәғә AR DÜŞ** Müdafaa, savunma
müdde‘ā *Ar.* Dava edilen (KFT)	**möddege мөддәғә AR YASA** Dava edilen şey; dava konusu
müdde‘ī *Ar.* 1. Davacı, dava eden (KFT) 2. İddiacı, inatçı (GT) 3. Bencil, hodbin (GT)	**möddegi мөддәғи AR YASA** Dava eden, müddei
müddet *Ar.* Zaman, müddet, süre (Gİ, GT, İM, KF, KFT, MG)	**möllet мөлләт AR DÜN / EŞAN** 1. Müddet, belirli bir zaman aralığı 2. Kişinin üzerindeki görev, sorumluluk **möźźet мөҙҙәт AR DÜN / EŞAN** Müddet, belirli bir zaman aralığı
müderris *Ar.* Ders veren hoca (KFT)	**möderris мөдәррис AR MES / EŞAN** Medrese hocası, müderris **möźeris мөҙәрис MES / EŞAN** Müderris, medrese hocası
mü’ezzin *Ar.* Müezzin, ezan okuyan (GT, İM, MS)	**mezin мәзин AR DİN** Müezzin
müfīd *Ar.* Yararlı, faydalı (GT, İN)	**möfid мөфид AR SIF** Faydalı, yararlı
müftī *Ar.* Fetva veren, müftü (Gİ, İM, KF, KFT)	**möftiy мөфти AR DİN** Müftü, çeşitli dini konularda fetva veren kimse

Tablo: 2.1. (devam)

mühim *Ar.* Önemli, ehemmiyetli (GT)	**möhim мөхим AR SIF** Önemli, mühim, ehemmiyetli, büyük öneme sahip
mühlet *Ar.* Bir işin yapılması için tanınan süre (İM, KFT)	**möhlet мөһләт AR DÜN / EŞAN** Belirli bir vakit, müddet, mühlet
mükedder *Ar.* Üzüntülü, kederli (GT)	**möķedder мөкәддәр AR SOYT** Kader, mukadder
mükerrem *Ar.* Muhterem (GT)	**mökerem мөкәрәм AR SIF** Hürmetli kıymetli, saygıdeğer
mü'min *Ar.* İman etmiş, inanmış, müslüman (Gİ, İM, İN, KF, KFT, MG, MS)	**mömin мөмин AR DİN** Mümin, İslam dinindeki kişi
mümkin *Ar.* Mümkün, olabilir (BV, Gİ, İM, KF, KFT, MG)	**mömkin мөмкин AR KAV** Mümkün
münācāt *Ar.* Allah'a dua, niyaz, yalvarma (Gİ, GT, İM, KF)	**mönejet мөнәҗәт AR DİL** 1. Ezgiyle okunan dini şiir 2. Allah'a yalvarma sözü
münāfıḳ İkiyüzlü, münafik (Gİ, İM, KFT)	**mönafiķ мөнафиқ AR SIF** İki yüzlü, içten pazarlıklı
mün'aḳid *Ar.* Bağlı, bağlanmış (İM) **mün'aḳide** *Ar.* Bağlı, bağlanmış (İM)	**moķeyyed мөкәййәд AR SIF** Kayıtlı, bağlı, bağlanmış
münāsebet *Ar.* İlgi, münasebet (GT)	**mönesebet мөнәсәбәт AR DÜŞ** Akıl ve duygu dışında gösterilen tavır, ilgi, münasebet
münāsib *Ar.* Uygun, yaraşır, lâyık (GT, RH)	**mönasib мөнасиб AR SIF** 1. Uygun, yerinde, münasip 2. Edepli, terbiyeli (kişi)
münāẓara *Ar.* Münazara, münakaşa, tartışma (GT)	**mönazaġa мөназаға AR DÜŞ** İddia, tartışma, iddialaşma **monazara моназара AR DÜŞ** Söz yarıştırma, münazara
müneccim *Ar.* Astrolog, müneccim (GT)	**mönejjim мөнәҗҗим AR BİL** Astronom, yıldız bilimci, müneccim
münevver *Ar.* Aydınlanmış, münevver (GT)	**mönevver мөнәүүәр AR SIF** Nurlu, parlak, aydınlık
müngüş Köşe, açı (CC)	**möyöş мөйөш KAV** Köşe, bucak; kenar
münker (I) *Ar.* Sorgu meleği (İM)	**mönkir мөнкир AR TOP** 1. Bir şeye inanmadan daima karşı duran kişi, inkar eden kişi 2. İslam dininne göre ahirette soru soran iki melekten biri
münker (II) *Ar.* Dinen caiz olmayan (GT, KFT)	**mönker мөнкәр AR SIF** Hatalı, günahlı

Tablo: 2.1. (devam)

münkir *Ar.* İnkâr eden, inanmayan (GT, KFT)	**mönkir мөнкир AR TOP** 1. Bir şeye inanmadan daima karşı duran kişi, inkar eden kişi 2. İslam dininne göre ahirette soru soran iki melekten biri
müntehā *Ar.* Son hadde erişen (GT)	**montaha монтаһа AR DÜN** Son, nihayi olan şey; sınır
mürāca'at *Ar.* Başvurma, danışma (MG)	**mörejeġet мөрәжәғәт AR DÜŞ** Müracaat, halka yönelik söz; çağrı
mürebbī *Ar.* Yetiştiren, çocuk terbiye eden (BV, GT)	**mörebbi мөрәбби AR TOP** Terbiye eden kişi, mürebbi
mürekkeb *Ar.* Terkip edilmiş, iki veya daha fazla şeyin karışmasından meydana gelen (BV, KF, MG)	**mörekkeb мөрәккәб AR SIF** 1. Birçok şeyden oluşmuş, birçok parçadan meydana gelmiş; yığılmış, birleşik 2. Mürekkep
müretteb *Ar.* Düzenlenmiş, dizilmiş (GT, İM)	**möretteb мөрәттәб AR SIF** Düzene getirilmiş, düzenli, tertipli
mürīd *Ar.* Bir şeyhe intisap eden, bağlanan (GT)	**mörit мөрит AR DİN** Mürit, din öğrencisi, şakirt
mürsel *Ar.* Gönderilmiş, peygamber (İM, KFT)	**mörselin мөрсәлин AR MES** 1. Herhangi bir iş ve vazife için yabancı ülkelere gönderilen kişi, elçi 2. Peygamber
mürşid *Ar.* Doğru yolu gösteren (Gİ, KF)	**mörşid мөршид AR DİN** Yol gösteren kişi, kılavuz, mürşit
mürted *Ar.* Dinden çıkan (İM, KFT)	**mörtet мөртәт AR DİN** 1. Dinden dönmüş kişi, dinden çıkmış kişi 2. Düşman safına geçmiş kişi; dönek
mörtedlik *Ar.* Dinden çıkma (KFT)	**mörtetlīk мөртәтлек DİN** Dinden çıkma hali, dinden dönme hali; döneklik, kaypaklık
mürüvvetsizlik *Ar.+T.* Namertlik, mürüvvetsizlik (GT)	**mörevethīźlīk мөрәүәтһеҙлек DEĞ** Vicdansızlık; utanmazlık
müsāfir *Ar.* Konuk, misafir (Gİ, GT, İM, KF, KFT)	**mosafir мосафир AR YOL / EŞAN** Misafir, konuk
müsāvī *Ar.* Eşit, denk (MG)	**mösaviy мөсауи AR KAV** Denk, eş, aynı seviyede olan şey
müsellem *Ar.* Teslim olunmuş, teslim edilmiş (GT, KFT)	**mösellem мөсәлләм AR SIF** Razı, kanaatkar
müşelleş (II) *Ar.* Üçlü (MG)	**mösellesat мөсәлләсат AR BİL** Trigonometri

Tablo: 2.1. (devam)

müselmān *Ar.* Müslüman, İslâm dinine bağlı olan (KFT) **müsilmān** *Ar.* Müslüman, İslâm dinine bağlı olan (Gİ) **müslimān** *Ar.* Müslüman, İslâm dinine bağlı olan (DM, İN, KF, KK) **müsülmān** *Ar.* Müslüman, İslâm dinine bağlı olan (BM, DM, GT, İM, MG, MS) **müsürmān** *Ar.* Müslüman, İslâm dinine bağlı olan (DM)	**mosolman мосолман AR DİN** Müslüman
müsilmānlıḳ *Ar.+T.* 1. Müslümanlık, İslâm (Gİ) 2. Barış içindeki yer (Gİ) **müslimānlıḳ** *Ar.+T.* Müslümanlık, İslâm (KF, KK) **müsülmānlıḳ** *Ar.+T.* Müslümanlık, İslâm (İM, KF, MG) **müsülmenlik** *Ar.+T.* Müslümanlık, İslâm (KFT)	**mosolmanlıḳ мосолманлыкъ DİN** Müslümanlık
müsteḥaḳ *Ar.* Hak etmiş, lâyık (Gİ, İM, KF, MG) **müstaḥıḳ** *Ar.* Hakkı olan, lâyık (GT, KF)	**mösteḫiḳ мөстәхиъ AR SIF** Müstehak, bir şeyi hak etme, layık olma
müstaḳīm *Ar.* Doğru, düzgün, dik (Gİ, GT, KF)	**mösteḳim мөстәким AR SIF** Düz, denk; doğru
müşārün ileyh *Ar.* Parmakla gösterilen (GT)	**moşar мошар AR SIF** İşaret edilen, imle gösterilen
müşerref *Ar.* Şereflenmiş, şerefli (GT, MG)	**möşerref мөшәррәф AR SIF** Hürmetli, saygıdeğer; iyi yönüyle tanınmış, şöhretli; önemli mevki ve dereceli
müşfik *Ar.* Merhametli, seven, acıyan (GT)	**möşfik мөшфик AR SIF / EŞAN** Şefkatli, sevecen
müşk *Far.* Misk (BV, DM, Gİ, GT, İM, KF, Kİ)	**misïk мисек AR GİY** Misk, güzel koku
müşkil *Ar.* Müşkül, zor (BV, GT, KFT)	**möşköl мөшкөл AR SIF** Zor, ağır, müşkül; çetin
müşrik *Ar.* Allah'a eş koşan (Gİ, İM, KF)	**möşrik мөшрик AR DİN** İslam dinini tutmayan, çok Tanrı'ya inanan kişi
müzeyyen *Ar.* Tezyin edilmiş, süslenmiş (GT)	**mözeyyen мөзәййән AR SIF** Süslenmiş, bezeklenmiş, bezekli
nāçār *Far.* Çaresiz, zavallı (GT)	**nasar насар FARS SIF / ZIT** 1. Kötü, fena, yaman 2. Ağır etki bırakmış

Tablo: 2.1. (devam)

nādān *Far.* Cahil, bilmez (GT)	**naźan наҙан FARS SIF** Okur yazar olmayan; cahil, nadan
nādir *Ar.* Az, seyrek, nadir (GT)	**nadir надир AR SIF** Nadir, seyrek karşılaşılan; seyrek
nāfi‘ *Ar.* Faydalı (BV, MG)	**nafiġ нафиғ AR SIF / EŞAN** Faydalı, yararlı
nāgāh *Far.* Vakitsiz, ansızın, birdenbire (GT, İM, MG, İN) **nāgeh** *Far.* Vakitsiz, birdenbire, ansızın (GT)	**negah нәгаһ FARS ZARF** Birdenbire, birden, aniden, beklenmedik anda
nāgehān *Far.* Ansızın, birden bire (GT, RH)	**nagihan нагиһан FARS ZARF / EŞAN** Birden bire, aniden
nā-ḫoş *Far.* Hoşa gitmeyen, nahoş (GT)	**naḫuş нахуш FARS SIF / EŞAN** Kötü, yaman, hoş olmayan
nāḳış *Ar.* Eksik, noksan, tam olmayan (BV, İM)	**naḳıś нақыҫ AR SIF** 1. Gereğinden az olan, lüzumundan eksik olan 2. Dar (giyim için)
naḳş *Ar.* Nakış, resim (CC, İM)	**naġış нағыш AR SAN / EŞAN** Nakış, çeşitli süslemeler, işleme **neğĭş нәғеш SAN / EŞAN** Nakış, çeşitli süslemeler, işleme
naḳşla- *Ar.+T.* Nakşetmek, nakış işlemek, resmetmek (CC, KFT)	**naġışlav нағышлау E / EŞAN** Nakışlamak, nakş etmek, nakış işlemek **neğĭşlev нәғешләү E / EŞAN** Nakışlamak, nakş etmek, nakış işlemek
nālān *Far.* İnleyen (GT)	**nalan налан FARS SIF** Ağlayan, inleyen, sızlayan
namāz *Far.* Namaz (BM, BV, Gİ, GT, İM, İN, KF, KFT, Kİ, KK, MS, TA)	**namaź намаҙ FARS DİN / EŞAN** Namaz
namāzlaġu *FAr.+T.* Seccade, namazlık (Kİ) **namāzlıḳ** *FAr.+T.* Seccade, namazlık (BM, TZ)	**namaźlıḳ намаҙлыҡ MOB** Namazlık
nāmdār *Far.* Ünlü, namlı, meşhur (GT)	**namdar намдар FARS SIF / EŞAN** Meşhur, şöhretli, ünlü
nāmūs *Ar.* Namus, ar, edep (GT)	**namıś намыҫ AR DEĞ** Namus, ar, edep, haya
nār *Ar.* Ateş (GT)	**nar 1 нар AR DÜN** 1. Ateş, alev 2. Cehennem
na‘ra *Ar.* Bağırma, haykırma (GT)	**neğre нәғрә AR DUY** Nara, kötü ses

Tablo: 2.1. (devam)

naṣīb *Ar.* Pay, hisse (Gİ, GT, KF, KFT)	**nasip насип AR SOYT** Nasip, kısmet; takdir
naṣīḥat *Ar.* Öğüt, nasihat (Gİ, GT, KF, KFT)	**nesiḫet нәсихәт AR DEĞ / EŞAN** Öğüt, nasihat
nāyib *Ar.* 1. Yerine geçen, vekil (Gİ, İM, KF) 2. Yardım eden, yardımcı (KFT)	**naib наиб AR MES / EŞAN** Yardımcı, muavin, vekil
nāz *Far.* Naz, cilve, işve (GT, Kİ)	**naź наҙ FARS DÜŞ** Naz, cilve, işve, şive
naẓar *Ar.* Bakış, görüş (BV, Gİ, GT, KF, KFT, MG)	**nazar назар AR DÜŞ / EŞAN** 1. Bakış, bakma 2. Bir konu üzerindeki fikir, görüş
nāzır *Ar.* Bakan (KFT)	**nazir назир AR HÜK** Bakan, gözeten, gözetici
naẓīr *Ar.* Benzer, eş (GT, İM, RH)	**nezir нәзир AR SIF / EŞAN** Benzer, denk
nāzla- *FAr.+T.* Nazlanmak, işve yapmak (TZ)	**naźlav наҙлау E** Sıcaklık göstermek, sıcak davranmak; nazlandırmak
nāzlan- *FAr.+T.* Nazlanmak (Kİ, TZ)	**naźlanıv наҙланыу E / EŞAN** 1. Nazlanmak, cilvelenmek, işvelenmek 2. Kaprislenmek
nāzük *Far.* Nazik, ince, kibar (GT, RH) **nezik** *Far.* Nazik, kibar, ince (CC, TZ)	**neźīk нәҙек FARS SIF / ZIT** İnce; narin, nazik
ne (I) Ne (soru zamiri) (BM, BV, CC, DM, Gİ, GT, İM, İN, KF, Kİ, KK, MS, RH, TA, TZ) **ney** Ne (soru zamiri) (CC) **ni (I)** Ne (BV, GT, İM, KK, MG)	**ni 1 ни ZAM** 1. Ne 2. Nasıl 3. Hangi 4. Şey, nesne
ne (II) Ne, nasıl (nida) (BM) **ni (II)** Ne, niye, hangi (GT)	**ni 1 ни ZAM** 1. Ne 2. Nasıl 3. Hangi 4. Şey, nesne
nebī *Ar.* 1. Peygamber (Gİ, GT, İM, İN, KF, KFT, MS, RH) 2. Hz. Muhammed (MS)	**nebi нәби AR DİN / EŞAN** Peygamber, nebi
necāset *Ar.* Pis, pislik (Gİ, İM, KF, KFT, MS)	**nejaset нәжасәт AR DEĞ** 1. Pislik, murdarlık 2. Adilik, bayağılık

Tablo: 2.1. (devam)

necīs *Ar.* Pis, murdar (Gİ, GT, İM, KF, KFT, MS)	**nejĭs нәжес AR SIF** 1. Pis, murdar 2. Adi, bayağı
neçe 1. Ne kadar, kaç tane (BM, CC, Kİ, TZ) 2. Kaç, kaça **neşe** Ne kadar, kaç tane (KK) **niçe** 1. Nice, ne kadar, kaç (BV, Gİ, GT, İN, KF, KFT, MG, MS, RH) 2. Birçok (MG)	**nise нисә ZAM** 1. Nice, pek çok, fazlasıyla, birçok 2. Kaç, ne kadar
neçik Nasıl, nice, ne şekilde (CC, DM, TZ) **neçük** 1. Nasıl, nice, ne şekilde (BM, DM, Gİ, İN, Kİ, TA) 2. Niçin, neden (DM, KF) **niçük** 1. Niçin, neden (BV, MS) 2. Nasıl, nice, ne şekilde (İM, GT, İN, KFT, MG)	**nisĭk нисек ZAM / EŞAN** Nasıl, ne şekilde, ne gibi
neden Neden, niçin (KK, TZ)	**niźen низән ZAM** Hangi sebepten, neden, ne sebeple
ne erse Nesne, şey (MG) **nerse** Nesne, şey (BV, İM) **nese** Şey, nesne (Kİ) **nesne** Nesne, şey (BM, Gİ, İH, İN, KF, MS, RH, TA, TZ) **ni erse** Nesne, şey (İM)	**nerśe 1 нәрçә KAV / EŞAN** 1. Şey; varlık, nesne 2. Olay, durum
nef‘ *Ar.* Fayda, yarar (GT, MG)	**nafiġ нафиғ AR SIF / EŞAN** Faydalı, yararlı
nefis *Ar.* Beğenilen, hoşa giden, güzel (GT, İM)	**nefis нәфис AR SIF** Nefis, harika, güzel
nefret *Ar.* Tiksinme, nefret (GT)	**nefret нәфрәт AR DÜŞ** Nefret, kin, öfke
nefs *Ar.* 1. Can, nefis (Gİ, GT, İN, KF, KFT) 2. Kendi (Gİ, GT, İM, İN)	**nefĭs нәфес AR SOYT** Can, gönül, nefis
neft *Far.* Neft yağı (BV, RH)	**neft нефть RUS MAD** Petrol, gaz yağı
nehār *Ar.* Gündüz (GT)	**nehar нәһар AR DÜN** Gündüz, gündüz vakti

Tablo: 2.1. (devam)

nehy *Ar.* Yasak etme, yasaklama (GT, KF, MS)	**nehi нəhi AR SIF / EŞAN** Yasaklı, engelli
nek Niçin, hangi yüzden (CC)	**nik ник ZAM / EŞAN** Niye, neden
neke Niçin (TZ)	**nige нигə ZARF / EŞAN** Niye, neden
nekīr *Ar.* Sorgu meleği (İM)	**nenkir нəнкир AR DİN** Sorgu meleklerinden biri; Nekir meleği
nelik Niçin, nasıl (İH, TZ) **nelük** Niçin, nasıl (BM, Kİ)	**nilĭkten нилектəн ZAM** Herhangi bir sebeple, ne için, niçin
neme Herhangi bir şey (BM, CC, KFT, Kİ, TZ)	**neme нəмə KAV / EŞAN** 1. Şey; varlık 2. Olay, durum
neseb *Ar.* Soy sop, nesep (GT, İM, KF)	**nesep нəсəп AKR / EŞAN** Soy, sop, nesep, nesil
nesl *Ar.* Nesil (GT)	**nešĭl нəçел AR AKR / EŞAN** Soy, sop, nesep, nesil
ne't- Ne etmek, ne yapmak (CC) **ni't-** Ne etmek, ne yapmak (GT)	**nitĭv нитеү E** Ne yapmak, herhangi bir şey yapmak
nete Nasıl, nice, ne şekilde (Gİ, TA, TZ) **neteg** Nasıl, nice, ne şekilde (İM) **nite** Nasıл, nice, ne şekilde (Gİ) **nitek** Nasıl, nice, ne şekilde (BV) **nitü** Nasıl, nice, ne şekilde (Kİ)	**nitek(ki) нитəк(ки) FARS ZARF** Nasıl, ne şekilde, ne gibi
nev' *Ar.* Tür, cins (BV, Gİ, GT, İM, KF, KFT, MG)	**nevġ нəүғ KAV / EŞAN** Tür, cins, nevi **nevgĭ нəүге AR KAV / EŞAN** Tür, cins, nevi
nevbet *Ar.* Sıra, nöbet (GT, İM)	**nevbet нəүбəт AR DÜŞ** 1. Sıra, sırayla yapılan iş 2. Nöbet
nevmīd *Far.* Ümitsiz (GT, İM)	**nevmiź нəүмиʒ FARS SIF** Ümitsiz, ümidi kırık; ruhsuz

Tablo: 2.1. (devam)

nevrūz *Far.* Güneşin koç burcuna girdiği ilkbaharın ilk günü (İM) **neyrūz** *Far.* Güneşin koç burcuna girdiği ilkbaharın ilk günü (Gİ, KF)	**navruz науруз FARS DÜN** Nevruz
nez̲r *Ar.* Adak, adak adama (Gİ, İM, KF)	**neźĭr нәҙер AR DİN** Adak, nezir
nıṣf *Ar.* Yarı, yarım (BV)	**nisıf нисыф AR SAYI / EŞAN** Yarı, yarım
nidā *Ar.* Seslenme, çağırma (Gİ, KF)	**nida нида AR DİL** Nida, seslenme, çağırma
nifāḳ *Ar.* Nifak (GT)	**nifaḳ нифаҡ AR DEĞ** İki yüzlülük, münafıklık; yalancılık
nihāyet *Ar.* Son (MG)	**nihayet нихайәт AR SOYT** 1. Bir şeyin sonu, sınırı, ucu 2. Sonunda, nihayet
nikāḥ *Ar.* Nikâh, evlenme (GT, İM)	**nikaḫ никах AR YASA** Nikah
nikāḥlu *Ar.+T.* Nikâhlı (KFT)	**nikaḫlı никахлы SIF** Nikahlı, evlendirilmiş
ni‘met *Ar.* Lütuf, yiyecek, içecek (Gİ, GT, İM, KF, MS)	**niġmet нигмәт AR SOYT** Nimet, rızık; yiyecek
nisbet (II) *Ar.* Kıyas, mukayese (GT, İM)	**nisbet нисбәт AR BİL** Ölçü, kıyaslama; oran
nişān (I) *Far.* Nişan, alâmet, iz (BV, CC, GT, İM, KFT, Kİ, TA, TZ) **nişāne** *Far.* Nişan, işaret, iz (GT, RH)	**neşan нәшан HÜK / EŞAN** Nişan, iz, damga **nişan нишан AR HÜK / EŞAN** Nişan, iz, damga
niyyet *Ar.* Niyet, amaç (Gİ, GT, İM, İN, KF, KFT, MG, MS)	**niyet ниәт AR DÜŞ / EŞAN** Niyet, istek, dilek
niza‘ *Ar.* Çekişme, ihtilâf (GT)	**nizaġ ниҙағ AR DÜŞ / EŞAN** Kavga, dövüş, çekişme
noḫūd *Far.* Nohut (Gİ, İM, KF) **noḫūt** *Far.* Nohut (BM, CC, DM, İM) **noḫuṭ** *Far.* Nohut (DM, KK) **noḳut** *Far.* Nohut (TZ)	**noḳot 1 ноҡот MEY** Nohut
noḳṭa *Ar.* Nokta (BV, CC, RH, TA)	**noḳta ноҡта AR DİL / EŞAN** Nokta **nökte нөктә AR DİL / EŞAN** Nokta

Tablo: 2.1. (devam)

nöger Yoldaş, arkadaş (CC, DM, GT, İH, TZ)	**nöger нөгәр MOĞ ORDU / EŞAN** 1. Muhafız, koruma 2. Sağdıç
nuḳṣān *Ar.* Noksan, eksiklik (GT, MG)	**noḳsan ноқсан AR DEĞ** Eksiklik, noksan
nūr *Ar.* Nur, aydınlık, parlaklık (Gİ, GT, İM, KF, MS)	**nur нур AR DÜN** Nur, ışık; aydınlık, parlaklık
nūrlandur- *Ar.+T.* Aydınlatmak (Gİ, İM, KF)	**nurlandırıv нурландырыу E** Nurlandırmak, aydınlatmak
nūrlu *Ar.+T.* Aydınlık, parlak (KF)	**nurlı нурлы SIF** Nurlu, parlak; nurla ışıldayan
nuṣret (I) *Ar.* Yardım (Gİ, GT, MG)	**nosrat носрат AR SOYT / EŞAN** 1. Yardım 2. Yenme, zafer
nuṣret (II) *Ar.* Zafer, başarı (Gİ, GT, İM, KF)	**nosrat носрат AR SOYT / EŞAN** 1. Yardım 2. Yenme, zafer
nuṭḳ *Ar.* Söz, söyleyiş (GT)	**notḳo нотқо DİL / EŞAN** Nutuk, söylev **notoḳ нотоқ AR DİL / EŞAN** Nutuk, söylev
nübüvvet *Ar.* Peygamberlik (İM)	**nebvet нәбүәт AR DİN** Peygamberlik
nücūm *Ar.* Yıldızlar (GT)	**nöjüm нөжүм AR DÜN / EŞAN** Yıldız
nüsḫa *Ar.* Yazılı bir şeyden çıkarılan suret (İM)	**nösḫe нөсхә AR DİL / EŞAN** Nüsha, kopya
o (I) O (şahıs zamiri ve işaret sıfatı) (BV, İN, RH) **ol (I)** O (İşaret sıfatı veya zamiri, şahıs zamiri)	**ul 2 ул ZAM** O
oba *Moğ.* Tepe (CC)	**uba 1 уба DÜN** Tepe, tepecik; kurgan; tümülüs
obrul- (Toprak ya da tepe) çökmek, oyulmak, göçmek (İH)	**ubılıv убылыу E** Oyulmak, kazılmak, deşilmek, eşilmek (toprak için)
oçaḳ (I) Ocak ayı (TA)	**usaḳ усаҡ EV** 1. Ocak, fırının altında ateşi sağlayan kısım 2. Başlangıç, kaynak 3. Bir şeylerin toplandığı yer, merkez

Tablo: 2.1. (devam)

oçaḳ (II) Fırın, ocak (CC, DM, KFT, KK, TZ)	**usaḳ ycaĸ EV** 1. Ocak, fırının altında ateşi sağlayan kısım 2. Başlangıç, kaynak 3. Bir şeylerin toplandığı yer, merkez
od Ateş (Gİ, KF, KFT, TA) **ot (I)** Ateş (BM, CC, DM, İM, İN, Kİ, TA)	**ut 1 ут DÜN** 1. Ateş 2. Işık 3. Gözlerdeki fer 4. Elektrik 5. Silah atışı 6. Yangın 7. Güçlü duygu
odın Odun (Gİ) **odun** Odun (DM, Gİ, TA) **otun** Odun (BM, GT, İM, Kİ, TZ)	**utın утын MOB** Yakacak odun
oġan Tanrı (İH, Kİ) **uġan** Yaratıcı, Allah (TA)	**uġan уған DİN / EŞAN** Allah, Hüda, Tanrı
oġlaḳ (I) Oğlak, keçi yavrusu (BM, DM, Kİ, TA, TZ) **oġulaḳ** Oğlak, keçi yavrusu (CC) **ovlak** Keçi yavrusu, oğlak (Kİ) **ulaḫ** Oğlak, keçi yavrusu (CC) **aġlaḳ** Keçi yavrusu (Kİ) **avlaḳ** Keçi yavrusu, oğlak (TZ)	**ılaḳ ылаĸ EVC** 1. Oğlak 2. Oğlak burcu
oġlaḳ (II) Issız, tenha arazi, çöl, işlenmemiş arazi (DM, Kİ) **avlaḳ (V)** Issız, tenha arazi, çöl, işlenmemiş arazi (CC)	**avlaḳ аулаĸ SIF** Issız, boş; sakin

Tablo: 2.1. (devam)

oġlan (I) Oğul, çocuk, erkek çocuk (BM, BV, GT, İH, İM, İN, KFT, Kİ, MG, MS, RH, TA, TZ) **oġulan** Oğul, çocuk, erkek çocuk (Gİ) **olan** Oğlan (TA, TZ) **ovlan** Oğlan (Kİ)	**uġlan уғлан AKR / EŞAN** Erkek çocuk, oğlan, oğul **ulan улан AKR** Erkek çocuk, oğlan
oġra- Uğramak (GT)	**uġrav уғрау E** Bir şeye uğramak, düçar olmak, rastlaşmak, rast gelmek, uğramak
oġrı Hırsız (CC, DM, GT, Gİ, İM, İN, KF, Kİ, KK, TA) **oġur** Hırsız (CC) **uġrı** Hırsız (KFT) **uġru** Hırsız (TZ) **uġur (II)** Hırsız (KFT) **uġurı** Hırsız (KFT) **uvru** Uğru, hırsız (TZ)	**oġro оғро DEĞ** 1. Hırsız; eşkıya, haydut 2. Dürüst olmayan, namussuz **oro 3 opo DEĞ** Hırsız **uġrı уғры YASA / EŞAN** Hırsız, yan kesici
oġrılıḳ Hırsızlık (GT, İM, İN) **oġruluḳ** Hırsızlık (İM, KFT) **oġurlıḳ** Hırsızlık (Gİ) **oġurluḳ** Hırsızlık (KF)	**uġrılıḳ уғрылыҡ YASA / EŞAN** Hırsızlık, yan kesicilik
oġrula- Çalmak, hırsız etmek (CC) **oġur-** Çalmak, hırsız etmek (İM) **oġurla- (I)** Hırsızlık etmek, çalmak (BM, CC, GT, İM, Kİ, KK, MS, TA)	**uġırlav уғырлау E / EŞAN** Çalmak, hırsızlık yapmak **urlav урлау E** Aşırmak, yürütmek, çalmak

Tablo: 2.1. (devam)

oğşa- Benzemek, bir şeye uymak (BV) **oḫşa-** Benzemek, bir şeye uymak (BV, GT, Gİ, İM, İN, KF, MG, MS, RH) **oḳşa- (I)** Benzemek (KK, TZ) **oşa-** Benzemek, bir şeye uymak (TZ) **oşḳa-** Bir şeye uymak, benzemek (CC) **ovşa-** Bir şeye uymak, benzemek (CC)	**oḳşav оқшау E / EŞAN** Benzemek, denk gelmek, eş gelmek **oşav ошау E** Benzemek, denk gelmek, eş gelmek; beğenmek, güzel bulmak
oğul Oğul, evlât, erkek çocuk (BM, BV, CC, GT, İM, İN, KF, KFT, Kİ, KK, MS, TA, TZ) **ol** Oğul, evlât, erkek çocuk (TZ) **ovul** Oğul, erkek çocuk (CC, Kİ)	**uġıl уғыл AKR / EŞAN** Erkek çocuk, oğlan, oğul **ul 1 ул AKR / EŞAN** Erkek çocuk, oğul
oğulduḳ 1. Ağaç kökünden çıkan ufacık dallar, sürgünler (İH) 2. Tohum (TZ)	**uġıldıḳ уғылдық İNS / EŞAN** Baldır
oğurlan- Çalınmak (İM) **uġurlan-** Soyulmak (KFT)	**urlanıv урланыу E** Aşırılmak, yürütülmek, çalınmak
oğurlat- Çaldırmak (İM)	**urlatıv урлатыу E** Aşırtmak, yürüttürmek, çaldırmak
oğut- Eğitmek, okutmak (CC) **oḳıt-** Okutmak (KF) **oḳut-** Okutmak (GT, TZ) **oḳuṭ-** Okutmak (KK)	**uḳıtıv уқытыу E** Okutmak, ders aldırmak
oğuz Yafes'ten sonra Türklerin büyük babası (Kİ)	**uġıź 1 уғыз ÖZEL** Oğuz, Oğuz Türk grubu
oḫ (I) Ok (CC, İN) **oḳ (I)** Ok (DM, GT, Gİ, İM, İN, KF, KFT, Kİ, KK, MG, TA, TZ)	**uḳ 1 уқ ORDU** 1. Ok 2. Kurşun 3. Değirmen kümbetindeki ince desteklerden her biri

Tablo: 2.1. (devam)

oḫ (II) Kendinden önce gelen kelimeyi vurgulayan kuvvetlendirme edatı (hemen) (CC) **oḳ 2 (II)** Kendinden önce gelen kelimeyi vurgulayan kuvvetlendirme edatı (hemen) (İH, İM, MG, TZ) **oyuḳ (II)** Kendinden önce gelen kelimeyi vurgulayan kuvvetlendirme edatı (hemen) (İH)	**uḳ 2 уқ B** İşaret zamirleri ve "gibi, kadar" edatları ile kullanılarak anlamı güçlendiren edat
oḫçı Okçu (CC, İN, TA) **oḳçı** Okçu (DM, TA)	**uḳsı уқсы ORDU** 1. Okçu, ok atan kişi 2. Yay burcu
oḫşaş Benzerlik (CC, İM) **oḳşaş** Benzerlik (CC)	**oḳşaş оқшаш SIF / EŞAN** 1. Benzer, eş, denk 2. Benzerlik
oḫşaş- Benzeşmek, benzemek (MG) **oḳşaş-** Benzeşmek, benzemek (CC) **uvşaş-** Birbirine benzemek (CC)	**oḳşaşıv оқшашыу E** 1. Benzeşmek, denkleşmek, eşleşmek 2. Birbirine yakın görmek
oḫşat- Benzetmek (Gİ, İM, İN) **oḳşat-** Alışmak, intibak etmek (CC)	**oḳşatıv оқшатыу E** Benzetmek, denk bulmak, eş bulmak
oḳ- Okumak (Gİ, KF, KK) **oḳı-** Okumak (GT, Gİ, İM, KF, Kİ, KK, MG, MS, RH) **oḳu-** Okumak (BM, BV, CC, GT, Gİ, İM, İN, KF, KK, MG, MS, RH, TZ)	**uḳıv 1 уқыу E** 1. Okumak 2. Bir kimsenin aklını okumak 3. İlim almak, bilim almak
oḳlaġu Oklava (TA)	**uḳlav 1 уқлау MOB / EŞAN** 1. Oklava 2. Çamaşır tokmağı, tokaç
oḳt *Ar.* Zaman, vakit (CC) **vaḳt** Zaman, vakit (BV, Gİ, GT, İM, İN, KF, KFT, MG, MS)	**vaḳıt вақыт AR DÜN / EŞAN** Vakit, zaman

Tablo: 2.1. (devam)

ol- 1. Olmak, meydana gelmek (BM, GT, İM, İN, KF, KFT, Kİ, MG, MS, RH, TZ) 2. Olgunlaşmak, kemâle ermek (BM)	**bulıv булыу E** 1. Olmak, meydana gelmek 2. Denk olmak, tam olmak, gelip çıkmak 3. Var olmak, yaşamak 4. Tamamlanmak, hazırlanmak 5. Ana yardımcı fiil "imek" görevinde kullanılır. 6. …gibi görünmek 7. "–ası bul-" gereklilik, zorunluluk 8. Datif (yönelme) ekiyle birlikte kullanıldığında; birinin mülkiyetine geçmek
olaḳ Su yolu, oluk (İM, MG) **oluḳ (I)** Oluk, su yolu (KFT, Kİ)	**ulaḳ улаҡ TAR / EŞAN** 1. Ark, su yolu 2. Oluk
olṭur- Oturmak (BM, BV, CC, GT, İM, İN, Kİ, KK, MG, TA, TZ) **otur-** Oturmak (GT, Gİ, İN, KF, KFT, MS, TZ) **volṭur-** Oturmak (DM)	**ultırıv ултырыу E** 1. Oturmak, yerleşmek 2. Konmak, konmuş halde olmak
olturġuç Koltuk, sandalye (CC) **olturḳaç** Koltuk, sandalye (Kİ)	**ultırġıs ултырғыс MOB** Sandalye
olturt- Oturtmak (CC, İM, İN, TZ) **oturud-** Oturtmak (KFT)	**ultırtıv ултыртыу E** 1. Oturtmak, dik koymak, yerleştirmek 2. Bir yere kapamak
olturtut- Oturtmak (Kİ)	**ultırttırıv ултырттырыу E** Oturtturmak, dik koydurmak
olturuş Oturuş (İN, KK) **oturuş** Oturuş (İN)	**ultırış 1 ултырыш HÜK** 1. Oturum, celse 2. Oturuş şekli
olturuş- Hep birlikte oturmak (İM)	**ultırışıv ултырышыу E** Birlikte ya da karşılıklı oturmak, yerleşmek
olun- Olunmak (Gİ, KF) **bolın-** Olunmak (İM, MG) **bolun-** Olunmak (MG)	**bulınıv булыныу E** 1. Bir şeyle meşgul olmak, bir iş sürdürmek 2. Olunmak

Tablo: 2.1. (devam)

omrav Köprücük kemiği (TZ)	**umrav умрау İNS** 1. Köprücük kemiği 2. Omuz
on On (sayı) (BM, BV, GT, Gİ, İM, İN, KF, Kİ, KK, MG, MS, RH, TA, TZ) **van** On sayısı (DM)	**un ун SAYI** On (10)
oñ (I) Sağ taraf (CC, MG, Kİ)	**uñ 1 уң SIF** 1. Sağ, sağdaki 2. Dıştaki, üstteki 3. Muhafazakar
oñ (III) İyi, selamet (CC)	**uñ 2 уң SOYT** İş ve yaşamdaki iyi sonuç; sağ, salim
oñ- (I) Sararıp solmak (CC)	**uñıv 2 уңыу E** Rengini atmak, rengi solmak
oñal- İyileşmek, sıhhat bulmak (BV, İM) **oñul-** İyileşmek, hastalıktan kurtulmak (Kİ, TZ)	**uñalıv уңалыу E** İyileşmek, onalmak, sağlıklı hale gelmek
oñalt- İyileştirmek (CC) **oñat-** İyileştirmek (CC)	**uñaltıv уңалтыу E / EŞAN** İyileştirmek, sağlıklı hale getirmek
oñar- İyileştirmek, ıslah etmek (Kİ)	**uñarıv уңарыу E** Rengi gitmek, beti benzi solmak; bembeyaz kesilmek
onlar Onlar (şahıs zamiri) (KF) **alar** Onlar (GT, KK, TZ) **allar** Onlar (KK, TZ) **anlar** Onlar (BM, DM, Gİ, KF, Kİ, KK, MG)	**ular улар ZAM** Onlar
or 1. Çukur, hendek, su yolu (CC, Kİ) 2. Siper, mevzi (CC)	**ur 1 ур DÜN** 1. Hendek, çukur 2. Siper
oraḳ Orak (İM, TA, TZ)	**uraḳ ураҡ MOB** 1. Orak 2. Ekin biçme işi
oranla- Zannetmek, sanmak (TA)	**oranlav оранлау E** Çağrı yollamak, cihat çağrısı yollamak, davet yollamak
orġana Organ (CC)	**organ орган RUS HÜK** 1. Organ, kuruluş 2. Organ, uzun (insan için)

Tablo: 2.1. (devam)

orman Orman, koru, nebat ve ağaç kümesi (BM, CC, GT, Kİ, TA)	**urman урман DÜN** Orman
ormanlıḳ Ormanlık (KK, TZ)	**urmanlıḳ урманлыҡ DÜN** Ormanlık
oroz *Far.* Talih, baht, kader (CC) **roz** *Far.* Talih, baht, kader (CC)	**uraź ураҙ SOYT / EŞAN** Baht, talih, kısmet, şans **ruzi рузи FARS SOYT / EŞAN** 1. Rızık 2. Kader, yazgı
orta Orta (BV, CC, GT, Gİ, İN, KF, KFT, Kİ, KK, MG, MS, TA, TZ)	**urta урта DÜN** 1. Orta 2. Meselenin dikkat merkezi 3. 3 puan değerindeki orta not 4. Sıradan, vasat 5. Orta halli köylü
ortaça Ortancı (TZ)	**urtasa уртаса SIF** 1. Orta kararda, orta düzeyde 2. Sıradan, vasat 3. Tipik
ortaḳ Ortak (CC, Gİ, İM, KF, Kİ, KFT, MS, TA, TZ)	**urtaḳ 1 уртаҡ SIF** 1. Ortak, genel 2. Ortak, birlikte yapılan 3. Birkaç kişinin ortakça sahip olduğu, ortak yarı yarıya **urtaḳ 2 уртаҡ AKR** Dünür, kız ve damat ebeveynlerinin birbirlerine seslenme sözü
ortaḳla- Ortak olmak, ortaklık etmek (TZ)	**urtaḳlav уртаҡлау E** Ortak şekilde bölmek, kendi aralarında bölmek
ortaḳlaş- Ortak olmak, ortaklık etmek (TZ)	**urtaḳlaşıv уртаҡлашыу E** 1. Eşitçe bölüşmek, paylaşmak 2. Tecrübesini paylaşmak 3. Hâlini açmak, ortaklaşmak
ortaḳlıḳ Ortaklık (İM, KFT)	**urtaḳlıḳ уртаҡлыҡ KAV** Ortak taraf, benzer taraf, benzer nokta, ortaklık; birleşme
ortançı Ortanca (KFT, TZ)	**urtansı уртансы AKR** Ortanca çocuk
oruç *Far.* Oruç (CC, Gİ, GT, İM, KF, KK, MS, TZ) **oruş** *Far.* Oruç, ruze (Kİ)	**uraźa ураҙа FARS DİN / EŞAN** Oruç

Tablo: 2.1. (devam)

orun Yer, mahal (CC, Kİ)	**urın 1 урын DÜN** 1. Yer, mevki 2. İşte erişilen derece, rütbe 3. Edebi bir eserin metnindeki parça, bölüm 4. Bagajdaki her bir parça 5. Yatak, döşek
osta *Far.* Usta, öğretici (CC) **usta** *Far.* Usta, öğretici (CC, DM, GT, TZ) **uṣṭa** *Far.* Usta, öğretici (DM)	**oṡta oçta FARS DEĞ** Usta, üstad, uzman
oş İşte (BM, GT, İM, Kİ) **oşol** İşte o (zamir) (TZ) **oşol** O (BV, İM)	**oşo ошо ZAM / EŞAN** Şu
ot (II) 1. Ot, yabanî bitki (BV, CC, DM, Gİ, GT, İM, KFT, Kİ, TA) 2. Tıbbî ot, ilâç (BM, DM, GT, TA, TZ) **oṭ** 1. Ot, yabanî bitki (TA) 2. Tıbbî ot, ilâç (TA)	**ut 2 ут BİT / EŞAN** Ot; bitki
otaḳ Çadır, kırdaki vatan (Kİ)	**utav 2 утау MOB** Hafif ve küçük çadır, otağ
otla- (Hayvan için) otlamak (Gİ, İM, KF, Kİ)	**utlav 1 утлау E** Otlamak, ot yemek
otlaġ Otlak, mera (BV, İM) **otlaḳ** Otlak, mera (DM, KF, KFT, TA, TZ)	**utlav 2 утлау DÜN / EŞAN** Mera, otlak, hayvanların otlatıldığı yer
otlat- Hayvan otlatmak (İM)	**utlatıv утлатыу E** Otlatmak, ot yedirmek
otuv Ada (Kİ)	**utrav утрау DÜN / EŞAN** Ada
otuz Otuz (sayı) (BM, BV, CC, DM, Gİ, İM, İN, KF, KFT, Kİ, MG, RH, TA, TZ) **oṭuz** Otuz (sayı) (KK)	**utıź утыҙ SAYI** Otuz
ov- Oğmak (TZ) **üv-** Ovmak (TZ)	**ıvıv ыуыу E** Ovmak, ovarak dağıtmak
ovsun *Far.* Efsun, büyü (TZ)	**epsĭn 1 эпсең FARS DİN / EŞAN** Fal, büyü, sihir

Tablo: 2.1. (devam)

ovsunla- *Far. T.* Efsunlamak (TZ)	**epsĭnlev әпсенләү E** 1. Büyü ile iyileştirmek, sihirle tedavi etmek; üfürükle iyileştirmek 2. Yerine ulaştırmak, uygunlaştırmak
ovuç Avuç (CC) **avıç** Avuç, el içi (GT) **avuç** Avuç, el içi (GT)	**us yc İNS** Avuç, aya, el içi, avuç içi
ovulduḫ Balık yumurtası (CC)	**ıvıldıḳ ыуылдыҡ BAL / EŞAN** Balık yumurtası
oy (I) Vadi (TA)	**uya уя DÜN** Yar, iki dağ arasındaki çukur
oyan- (I) Uyanmak (BM, Gİ) **uyal- (I)** Uyanmak, uykudan uyanmak (İM) **uyan- (I)** Uyanmak (CC, GT, İM, KF, KFT, TA)	**uyanıv уяныу E** 1. Uyanmak, uyanık hale gelmek 2. Meydana gelmek, ortaya çıkmak
oyın Oyun (CC) **oyun** Oyun (İM, İN, MG)	**uyın 1 уйын TOP** 1. Oyun 2. Spor oyunları 3. Tatbikat 4. Çiftleşme döneminde erkek kuşların dişi kuşlara yaptıkları kur 5. Çalgı
oyınçı Oyuncu, çalgıcı (CC)	**uyınsı уйынсы TOP** Oyuna katılan kişi, oyun oynayan kişi
oymaḫ Yüzük, dikiş yüzüğü (CC) **oymaḳ** Yüzük, dikiş yüzüğü (Kİ, TZ)	**uymaḳ 1 уймаҡ MOB / EŞAN** 1. Yüksük 2. Küçük oyuk yer, küçük gedik yer
oyna- (I) Oynamak, oyun oynamak, şakalaşmak (BV, CC, Gİ, GT, İM, KF, KFT, Kİ, MG, TA) **vayna-** Oynamak, oyun oynamak (DM, TZ)	**uynav уйнау E** 1. Oynamak 2. Bir spor dalı için oynamak 3. Tatbikat yapmak 4. Biriyle dalga geçmek, alay etmek
oyna- (II) 1. Hareket etmek (GT) 2. Oynamak, boşanmak (MG) 3. Oynamak, gevşeklikten dolayı oynamak (İN)	**uynav уйнау E** 1. Oynamak 2. Bir spor dalı için oynamak 3. Tatbikat yapmak 4. Biriyle dalga geçmek, alay etmek
oyov Uyanık (CC)	**uyav уяу SIF** 1. Uyuklamayan, uyanık, uykusuz 2. Zeki, sezgisi güçlü

Tablo: 2.1. (devam)

oyovla- Hakketmek, oymak (CC)	**uyıv уйыу E** Oymak, deşmek, delmek, kazmak, eşmek
oyul- (I) Batmak (CC)	**uyılıv уйылыу E** Oyulmak, deşilmek, çukurlaştırılmak, kazılmak
oyul- (II) Oyulmak, yarılmak (İH)	**uyılıv уйылыу E** Oyulmak, deşilmek, çukurlaştırılmak, kazılmak
oyunçaḳ Oyuncak, şaka (GT)	**uyınsıḳ уйынсыҡ MOB** Oyuncak
oz- (I) İleri geçmek, yetişmek (BM, BV, CC, GT, İM, Kİ, KK, MG, TA)	**uźıv уҙыу E** Geçmek, yol almak, geride bırakmak, belirli bir sınır ya da çizgiyi geçmek, olup bitmek
ozav Geçmiş (CC)	**uźġan уҙған SIF / EŞAN** Geçmiş, önceki, önce olan
ozdur- İleri geçirmek (İM)	**uźġarıv уҙғарыу E** Geçirmek, yol aldırmak, yaşam geçirmek, ömür sürmek
ozdurul- İleri geçirilmek (İM)	**uźġarılıv уҙғарылыу E** Hayata geçirilmek, yapılmak, geçirilmek
öb- Öpmek (DM, KK, TA) **öp- (I)** Öpmek (CC, Gİ, GT, İM, KF, KFT, Kİ, TA, TZ)	**übĭv үбеү E** Öpmek
öçeç İntikam, öç (CC, GT, Kİ, TZ)	**ıṡ 2 ыҫ DÜŞ / EŞAN** Öç, intikam **üs үс KAV / EŞAN** İntikam, öç
öçü Tahrik etmek, kışkırtmak (CC)	**ojo ожо DÜŞ / EŞAN** Kışkırtma, tahrik, teşvik, itme; fitne
öd (I) Öd, sıvı safra (DM, TA, TZ) **öt (I)** Öd, sıvı safra (BV, GT, Kİ, KK, TA, TZ)	**üt үт İNS** Öd
öde- 1. Yerine getirmek (BM, Gİ, MS) 2. Ödemek (GT, KF, KFT) **öte-** Ödemek (İM, TZ)	**ütev үтәү E** Yerine gelmek, icra etmek, ifa etmek, uygulamak, gerçekleşmek
öded- Ödetmek (KFT)	**ütetĭv үтәтеү E** Yerine getirtmek, icra ettirmek, ifa ettirmek, uygulatmak, gerçekleştirtmek

Tablo: 2.1. (devam)

öden- Ödenmek (KFT) **ötel-** Ödenmek (İM) **öten-** Ödenmek (İM)	**ütelĭv үтəлеү E** Yerine getirilmek, icra edilmek, ifa edilmek, uygulanmak, gerçekleştirilmek
ödinç Ödünç (BM) **ödünç** Ödünç (TA) **ötünç** Ödünç (CC)	**ütĭs үтес TİC / EŞAN** Ödünç**,** ödünç verme; borç
öfke Öfke (GT, KK) **övke** Öfke (BV)	**üpke 2 үпкə DÜŞ** Öfke
ögey Üvey, öz olmayan (TA)	**ügey үгəй SIF** Üvey, öz olmayan; alaka, ilgi yönüyle yabancı
ögret- Öğretmek, alıştırmak (KFT) **ögret** Öğretmek, alıştırmak (GT, Gİ, İM, KF, Kİ, MG, RH, TA) **öret** Öğretmek (TA) **üret-** Öğretmek (CC, RH)	**öyretĭv өйрəтеү E** Öğretmek, bilgi sahibi yapmak, bilim vermek
ögren- (I) Öğrenmek (BM, DM, GT, Gİ, İM, İN, KF, Kİ, KK, MG, TA, TZ) **ören- (I)** Öğrenmek (Kİ, TZ) **övren-** Öğrenmek (CC, TZ) **üren-** Öğrenmek (CC) **yören- (I)** Öğrenmek (TA)	**öyrenĭv өйрənеү E** Öğrenmek, bilim almak, bilgi almak
ögreniş- Karşılıklı öğrenmek (MG)	**öyrenĭşĭv өйрənешеү E** Karşılıklı y ada birlikte öğrenmek, bilgi almak
ögür (I) Mağara (İM) **öngür** Mağara (İH)	**öñör 1 өңөр DÜN / EŞAN** Mağara

Tablo: 2.1. (devam)

ögür- (I) Öğürmek (CC)	**ükĭrĭv үкереү E** Öğürmek, kalın ses çıkarmak **ükĭrĭv үкереү E** Öğürmek, kalın ses çıkarmak
ögüt Öğüt, nasihat (GT, Kİ, TZ) **övüt** Öğüt, nasihat (TZ)	**ögöt өгөт DEĞ / EŞAN** Öğüt, nasihat
ögütle- Öğütlemek, öğüt vermek (TA, TZ) **öyütle-** Öğütlemek, öğüt vermek (TZ)	**ögötlev өгөтләү E / EŞAN** Öğütlemek, öğüt vermek, nasihat etmek
ögüz (II) Öküz (CC) **öküz** Öküz (BM, BV, DM, GT, Kİ, KK, TA, TZ)	**ügĭź 1 үгеҙ EVC** Öküz
ökçe Ökçe, taban (DM, İM, İN, MG, TA) **ökşe** Ökçe, taban (DM) **ökşem** Taban, ökçe (KK)	**ükse үксә İNS** 1. Topuk; aşık 2. Ökçe
kögerçin Güvercin (GT, İM) **kögerçün** Güvercin (İM) **kügerçin** Güvercin (BM, BV, DM, KFT, Kİ) **kügürçin** Güvercin (CC) **kükerçin** Güvercin (KK) **küvercin** Güvercin (TA) **ökerçin** Güvercin (TZ)	**kügersĭn күгәрсен YAB** Güvercin

Tablo: 2.1. (devam)

öksür- Öksürmek (Gİ, KF, KK, MS, RH, TA) **ökür-** Öksürmek (BM) **öskür-** Öksürmek (CC) **ötkür-** Öksürmek (TZ) **ötür- (II)** Öksürmek (TA) **yöktür-** Öksürmek (CC) **yütkür- (I)** Öksürmek (BV) **yütür-** Öksürmek (Kİ)	**sösköröv сөскөрөү E** 1. Öksürmek 2. Motor gibi düzenekler düzgün çalışmadığında kesik kesik ses çıkarmak **yütkĭrĭv йүткерең E** Öksürmek
öksürük Öksürük (KK) **ökürük** Öksürük (BM)	**söskörök сөскөрөк HAS** Öksürük, öksürme
öksüz Öksüz (TA) **öksüs** Öksüz (İM, TZ)	**ükhĭź үкһеҙ SIF** Anası babası olmayan, öksüz
öl- Ölmek (BM, BV, CC, GT, Gİ, İM, İN, KF, KFT, Kİ, KK, MS, RH, TA, TZ)	**ülĭv үлеү E** 1. Ölmek, can vermek 2. Yok olmak, bitmek, tükenmek 3. Çok sevmek, canını vermeye hazır olmak
ölç Ölçme, ölçü, ölçek (TZ) **ölçe** Ölçü, ölçek (CC, İM) **ölçek** Ölçek, ölçü (CC, İM) **ölçi** Ölçü, ölçek (Kİ) **ölçük** Ölçü, ölçek (İM) **ölşek** Ölçü, ölçek (DM) **ölşük** Ölçü, ölçek (TZ) **ölüç** Ölçü, ölçek (BM)	**ülsev 2 үлсәү MOB** 1. Ölçü, tartı 2. Terazi burcu

Tablo: 2.1. (devam)

ölç- Ölçmek, tartmak (BV, CC, İM, MG, TA) **ölş-** Ölçmek, tartmak (TZ) **ölşi-** Ölçmek, tartmak (TZ) **ölüş-** Ölçmek, tartmak (TZ)	**ülsev 1 ylsəɣ E** 1. Ölçmek, tartmak 2. Çeşitli yönlerden hesaplamak 3. Karşılaştırıp değerlendirmek
ölçil- Ölçülmek, tartılmak (KFT) **ölçül-** Ölçülmek, tartılmak (İM)	**ülsenĭv ylsənəɣ E** 1. Ölçülmek 2. Kendi ağırlığını ölçmek, tartılmak
öldür- Öldürmek (BM, CC, GT, Gİ, İN, KF, KFT, TA) **öltür-** Öldürmek (BV, GT, İM, İN, TZ)	**ültĭrĭv ylterəɣ E** Öldürmek, yok etmek; can almak
öldürül- Öldürülmek (KFT) **öltürül-** Öldürülmek (CC, İM)	**ültĭrĭlĭv ylterelɘɣ E** Öldürülmek, yok edilmek
öldürüt- Öldürtmek (KFT) **öltürt-** Öldürtmek (TZ)	**ültĭrtĭv ylterteɣ E** Öldürtmek, yokettirmek, can aldırmak
öli Ölü (GT, İM, KFT, TZ) **ölü** Ölü (CC, GT, Gİ, İM, KF, KFT, Kİ, MS, TA) **ölüg** Ölü (İM)	**ülĭ yle SIF / ZIT** Ölü, canlı olmayan, cansız
ölüm Ölüm (BM, GT, Gİ, İM, KF, MG, TZ)	**ülĭm ylem ÇAĞ** Ölüm
ömed *Far.* Ümit (CC) **ümīd** *Far.* Ümit (BV, GT, İM)	**ömöt өмөт FARS DÜŞ / EŞAN** Ümit, umut
ʻömr *Ar.* Ömür, yaşam (GT, Gİ, İM, KF, KFT, MS)	**ġümĭr ғумер AR ÇAĞ / EŞAN** Ömür, hayat, yaşam
ön (I) Ön taraf, ön (CC, İN, KK) **öñ (I)** Ön taraf, nezd, huzur (BV, CC, İN, TA)	**uñ 3 уң DÜN** Ön, ön taraf
öñ (II) Sağ taraf (İM, TZ)	**uñ 1 уң SIF** 1. Sağ, sağdaki 2. Dıştaki, üstteki

Tablo: 2.1. (devam)

öñ- Doğrulmak (TZ)	**önev өнəγ E** 1. Gönlü okşamak; yakın görmek, sevmek 2. Dürüst bulmak, güzel bulmak; güzel görmek
öñü Başka (TA)	**öñke өңкə SIF / EŞAN** Başka, diğer **üñge үңгə SIF** Başka, ayrı
öpke Akciğer (BV, CC, TZ) **öpkü** Akciğer (Kİ) **öyke** Akciğer (DM, TA)	**üpke 1 үпкə İNS** Ciğer, akciğer
öpkele- Öfkelendirmek (CC)	**üpkelev үпкələγ E** Öfke duymak, sinir olmak
öpüş- Öpüşmek (GT)	**übĭşĭv үбешеγ E** Öpüşmek
ördek Ördek (DM, İH, İM, TA, TZ) **yördek** Ördek (BM)	**öyrek өйрək KÜM / EŞAN** Ördek **ürźek үрʒək EVC / EŞAN** Ördek
ören- (II) Bilmek, tanımak (TZ)	**öyrenĭv өйрəнеγ E** Öğrenmek, bilim almak, bilgi almak
‘örf *Ar.* Örf, gelenek, âdet (İM)	**ġöröf ғөрөф AR TOP** Örf, gelenek
örgeç (I) Hörgüç (BV, İM) **örgüç** Hörgüç (TA) **örkeç** Hörgüç (TZ) **örkeş** Hörgüç (TZ) **örküç** Hörgüç (Kİ, TZ)	**ürkes үркəс EVC** Devenin hörgücü; dağın zirvesi
örgeçlen- Hörgüçlenmek (İM)	**ürkeslenív үркəсləнеγ E** Hörgüçlü olmak, hörgüçlenmek
örgen Urgan, ip, halat (BV) **örken** Urgan, ip, halat (CC)	**arḳan 1 арқан MOB** İnce uzun bağ, kemer; halat, urgan
örmeç Kıl ve saç gibi şeylerin örülmüşü (TZ)	**ürme 3 үрмə GİY / EŞAN** Saç bağı, örgülü saç **ürmĭs үрмес GİY / EŞAN** Saç bağı

Tablo: 2.1. (devam)

örmeçek Örümcek (Kİ) **örümçek** Örümcek (İH, TZ) **örümçik** Örümcek (CC) **örümçük** Örümcek (TZ)	**ürmekĭs үрмәкес BÖC / EŞAN** Örümcek **ürmeksĭ үрмәксе BÖC / EŞAN** Örümcek
örte- Yakmak (GT, TA)	**ürtev үртәү E** 1. Bilinçli yangın çıkarıp yakmak 2. Gücüne gitmek, ağrına gitmek
örül- (Saç vb.) örülmek (İM)	**ürĭlĭv 2 үрелеү E** Örülmek, bağlanılmak, birleştirilmek
ös- (II) Yetişmek, gelişmek (CC)	**üšĭv үçеү E** Büyümek, gelişmek; uzamak; olgunlaşmak; bir yerde yayılmak
ösek Ateş küreği (TZ)	**usaķ усаҡ EV** 1. Ocak, fırının altında ateşi sağlayan kısım 2. Başlangıç, kaynak 3. Bir şeylerin toplandığı yer, merkez
‘öşr *Ar.* Ürünlerden alınması gereken şer’î onda bir vergi (Gİ, İM, KF)	**ġöşör ғөшөр AR YASA** Öşür ödeneği
öt- (II) 1. Geçmek, delmek (BV, GT, İM, KFT, TA, TZ) 2. Geçmek, nüfuz etmek (TZ)	**ütĭv 1 үтеү E** 1. Geçmek, gitmek, yol almak 2. Ardında bırakıp gitmek **ütĭv 2 үтеү E** İyice kesmek ya da delmek, deşmek
öte (I) Arasından, içinden, tesirli, şiddetli, sert (CC)	**üte үтә ZARF** -dan, içinden, arasından
ötker- Nüfuz ettirmek, geçirmek (BV, TZ)	**ütkerĭv үткәреү E** Geçirmek, iletmek, yol vermek
ötmek Ekmek (CC, DM, İM, TZ) **etmek** Ekmek (BM, CC, KFT, Kİ, KK, TA) **itmek** Ekmek (GT)	**ikmek икмәк BES** Ekmek
ötürgü Delgiç, matkap (TZ)	**ötörgö өтөргө MOB / EŞAN** Ağacı delmek, oymak için kullanılan yassı sivri uçlu alet
öv (II) Ovmak (TZ)	**ıvıv ыуыу E** Ovmak, ovarak dağıtmak

Tablo: 2.1. (devam)

öyle (I) Öğleyin, öğle vakti (Gİ, İH, KF, MS) **evle** Öğle, öğleyin (GT) **eylen** Öğle, öğle vakti (BM) **öylen** Öğleyin, öğle vakti (TA)	**öyle өйлə DÜN** 1. Gün ortası, öğle 2. Öğle namazı
öyle (II) Öyle, o şekilde (İH) **eyle** Öyle, o şekilde (BV, Gİ, GT, İN, RH)	**ulay улай ZARF** Öyle, o şekilde, o biçimde
öylen- Evlenmek (TZ) **evlen-** Evlenmek (BM, Gİ, GT, İM, KF, KFT, Kİ, MS, TZ) **ivlen-** Evlenmek (İM)	**öylenĭv өйләнеү E** Evlenmek
öylendir- Evlendirmek (TZ) **evlendir-** Evlendirmek (KK, TZ) **ivlendür-** Evlenmek (İM)	**öylendĭrĭv өйләндереү E** Evlendirmek
öz (I) Öz, kendi (BV, CC, Gİ, GT, İM, İN, KF, KFT, Kİ, KK, MG, MS, RH, TZ)	**üź үҙ ZAMİR** Öz, kendi ***üźĭ baş / üźĭ tüş*:** Herşeyini kendi yapan
öz (II) İlk süt (TZ) **avuz (II)** Deve ve koyunun ilk sütü (BM, TZ) **a̡guz** Deve ve koyunun ilk sütü (Kİ) **ovuz** Deve ve koyunun ilk sütü (Kİ)	**ıv̡ıź ыуғыҙ BES / EŞAN** Memelilerin doğum ardından gelen ilk sütü **ıvıź 1 ыуыҙ BES / EŞAN** Memelilerin doğum ardından gelen ilk sütü **u̡ıź 2 уғыҙ BES / EŞAN** Memelilerin doğum ardından gelen ilk sütü
özge Başka, diğer (BV, CC, Gİ, GT, İM, İN, KF, KFT, Kİ, KK, MG, MS, RH, TA, TZ)	**üźge үҙгә SIF** Başka, ayrı, özge
‘öz̲r *Ar.* Özür, kusur (Gİ, GT, İM, KF, KFT)	**g̡öźör ғөҙөр AR DÜŞ** Sebep, neden, özür
özre Üzerine, üzerinde (GT)	**üzer үзәр KAV** Üst, yüz
‘öz̲rlü *Ar.+T.* Özürlü, özrü olan (İM)	**g̡öźörlö ғөҙөрлө SIF** Sebepli, özürlü, nedenli

Tablo: 2.1. (devam)

o (I) O (şahıs zamiri ve işaret sıfatı) (BV, İN, RH) **ol (I)** O (İşaret sıfatı veya zamiri, şahıs zamiri)	**ul 2 ул ZAM** O
oba *Moğ.* Tepe (CC)	**uba 1 уба DÜN** Tepe, tepecik; kurgan; tümülüs
obrul- (Toprak ya da tepe) çökmek, oyulmak, göçmek (İH)	**ubılıv убылыу E** Oyulmak, kazılmak, deşilmek, eşilmek (toprak için)
oçaḳ (I) Ocak ayı (TA)	**usaḳ усаҡ EV** 1. Ocak, fırının altında ateşi sağlayan kısım 2. Başlangıç, kaynak 3. Bir şeylerin toplandığı yer, merkez
oçaḳ (II) Fırın, ocak (CC, DM, KFT, KK, TZ)	**usaḳ усаҡ EV** 1. Ocak, fırının altında ateşi sağlayan kısım 2. Başlangıç, kaynak 3. Bir şeylerin toplandığı yer, merkez
od Ateş (Gİ, KF, KFT, TA) **ot (I)** Ateş (BM, CC, DM, İM, İN, Kİ, TA)	**ut 1 ут DÜN** 1. Ateş 2. Işık 3. Gözlerdeki fer 4. Elektrik 5. Silah atışı 6. Yangın 7. Güçlü duygu
odın Odun (Gİ) **odun** Odun (DM, Gİ, TA) **otun** Odun (BM, GT, İM, Kİ, TZ)	**utın утын MOB** Yakacak odun
oġan Tanrı (İH, Kİ) **uġan** Yaratıcı, Allah (TA)	**uġan уған DİN / EŞAN** Allah, Hüda, Tanrı

Tablo: 2.1. (devam)

oġlaḳ (I) Oğlak, keçi yavrusu (BM, DM, Kİ, TA, TZ) **oġulaḳ** Oğlak, keçi yavrusu (CC) **ovlak** Keçi yavrusu, oğlak (Kİ) **ulaḫ** Oğlak, keçi yavrusu (CC) **aġlaḳ** Keçi yavrusu (Kİ) **avlaḳ** Keçi yavrusu, oğlak (TZ)	**ılaḳ ылаҡ EVC** 1. Oğlak 2. Oğlak burcu
oġlaḳ (II) Issız, tenha arazi, çöl, işlenmemiş arazi (DM, Kİ) **avlaḳ (V)** Issız, tenha arazi, çöl, işlenmemiş arazi (CC)	**avlaḳ аулаҡ SIF** Issız, boş; sakin
oġlan (I) Oğul, çocuk, erkek çocuk (BM, BV, GT, İH, İM, İN, KFT, Kİ, MG, MS, RH, TA, TZ) **oġulan** Oğul, çocuk, erkek çocuk (Gİ) **olan** Oğlan (TA, TZ) **ovlan** Oğlan (Kİ)	**uġlan уғлан AKR / EŞAN** Erkek çocuk, oğlan, oğul **ulan улан AKR** Erkek çocuk, oğlan
oġra- Uğramak (GT)	**uġrav уғрау E** Bir şeye uğramak, düçar olmak, rastlaşmak, rast gelmek, uğramak
oġrı Hırsız (CC, DM, GT, Gİ, İM, İN, KF, Kİ, KK, TA) **oġur** Hırsız (CC) **uġrı** Hırsız (KFT) **uġru** Hırsız (TZ) **uġur (II)** Hırsız (KFT) **uġurı** Hırsız (KFT) **uvru** Uğru, hırsız (TZ)	**oġro оғро DEĞ** 1. Hırsız; eşkıya, haydut 2. Dürüst olmayan, namussuz **oro 3 opo DEĞ** Hırsız **uġrı уғры YASA / EŞAN** Hırsız, yan kesici

Tablo: 2.1. (devam)

oğrılıḳ Hırsızlık (GT, İM, İN) **oğruluḳ** Hırsızlık (İM, KFT) **oğurlıḳ** Hırsızlık (Gİ) **oğurluḳ** Hırsızlık (KF)	**uğrılıḳ уғрылыҡ YASA / EŞAN** Hırsızlık, yan kesicilik
oğrula- Çalmak, hırsız etmek (CC) **oğur-** Çalmak, hırsız etmek (İM) **oğurla- (I)** Hırsızlık etmek, çalmak (BM, CC, GT, İM, Kİ, KK, MS, TA)	**uğırlav уғырлау E / EŞAN** Çalmak, hırsızlık yapmak **urlav урлау E** Aşırmak, yürütmek, çalmak
oğşa- Benzemek, bir şeye uymak (BV) **oḫşa-** Benzemek, bir şeye uymak (BV, GT, Gİ, İM, İN, KF, MG, MS, RH) **oḳşa- (I)** Benzemek (KK, TZ) **oşa-** Benzemek, bir şeye uymak (TZ) **oşḳa-** Bir şeye uymak, benzemek (CC) **ovşa-** Bir şeye uymak, benzemek (CC)	**oḳşav оқшау E / EŞAN** Benzemek, denk gelmek, eş gelmek **oşav ошау E** Benzemek, denk gelmek, eş gelmek; beğenmek, güzel bulmak
oğul Oğul, evlât, erkek çocuk (BM, BV, CC, GT, İM, İN, KF, KFT, Kİ, KK, MS, TA, TZ) **ol** Oğul, evlât, erkek çocuk (TZ) **ovul** Oğul, erkek çocuk (CC, Kİ)	**uğıl уғыл AKR / EŞAN** Erkek çocuk, oğlan, oğul **ul 1 ул AKR / EŞAN** Erkek çocuk, oğul
oğulduḳ 1. Ağaç kökünden çıkan ufacık dallar, sürgünler (İH) 2. Tohum (TZ)	**uğıldıḳ уғылдыҡ İNS / EŞAN** Baldır
oğurlan- Çalınmak (İM) **uğurlan-** Soyulmak (KFT)	**urlanıv урланыу E** Aşırılmak, yürütülmek, çalınmak
oğurlat- Çaldırmak (İM)	**urlatıv урлатыу E** Aşırtmak, yürüttürmek, çaldırmak

Tablo: 2.1. (devam)

oġut- Eğitmek, okutmak (CC) **oḳıt-** Okutmak (KF) **oḳut-** Okutmak (GT, TZ) **oḳuṭ-** Okutmak (KK)	**uḳıtıv уқытыу E** Okutmak, ders aldırmak
oġuz Yafes'ten sonra Türklerin büyük babası (Kİ)	**uġıź 1 уғыз ÖZEL** Oğuz, Oğuz Türk grubu
oḫ (I) Ok (CC, İN) **oḳ (I)** Ok (DM, GT, Gİ, İM, İN, KF, KFT, Kİ, KK, MG, TA, TZ)	**uḳ 1 уқ ORDU** 1. Ok 2. Kurşun 3. Değirmen kümbetindeki ince desteklerden her biri
oḫ (II) Kendinden önce gelen kelimeyi vurgulayan kuvvetlendirme edatı (hemen) (CC) **oḳ 2 (II)** Kendinden önce gelen kelimeyi vurgulayan kuvvetlendirme edatı (hemen) (İH, İM, MG, TZ) **oyuḳ (II)** Kendinden önce gelen kelimeyi vurgulayan kuvvetlendirme edatı (hemen) (İH)	**uḳ 2 уқ B** İşaret zamirleri ve "gibi, kadar" edatları ile kullanılarak anlamı güçlendiren edat
oḫçı Okçu (CC, İN, TA) **oḳçı** Okçu (DM,TA)	**uḳsı уқсы ORDU** 1. Okçu, ok atan kişi 2. Yay burcu
oḫşaş Benzerlik (CC, İM) **oḳşaş** Benzerlik (CC)	**oḳşaş оқшаш SIF / EŞAN** 1. Benzer, eş, denk 2. Benzerlik
oḫşaş- Benzeşmek, benzemek (MG) **oḳşaş-** Benzeşmek, benzemek (CC) **uvşaş-** Birbirine benzemek (CC)	**oḳşaşıv оқшашыу E** 1. Benzeşmek, denkleşmek, eşleşmek 2. Birbirine yakın görmek
oḫşat- Benzetmek (Gİ, İM, İN) **oḳşat-** Alışmak, intibak etmek (CC)	**oḳşatıv оқшатыу E** Benzetmek, denk bulmak, eş bulmak

Tablo: 2.1. (devam)

oḳ- Okumak (Gİ, KF, KK) **oḳı-** Okumak (GT, Gİ, İM, KF, Kİ, KK, MG, MS, RH) **oḳu-** Okumak (BM, BV, CC, GT, Gİ, İM, İN, KF, KK, MG, MS, RH, TZ)	**uḳıv 1 уқыу E** 1. Okumak 2. Bir kimsenin aklını okumak 3. İlim almak, bilim almak
oḳlaġu Oklava (TA)	**uḳlav 1 уқлау MOB / EŞAN** 1. Oklava 2. Çamaşır tokmağı, tokaç
oḳt *Ar.* Zaman, vakit (CC) **vaḳt** Zaman, vakit (BV, Gİ, GT, İM, İN, KF, KFT, MG, MS)	**vaḳıt вақыт AR DÜN / EŞAN** Vakit, zaman
ol- 1. Olmak, meydana gelmek (BM, GT, İM, İN, KF, KFT, Kİ, MG, MS, RH, TZ) 2. Olgunlaşmak, kemâle ermek (BM)	**bulıv булыу E** 1. Olmak, meydana gelmek 2. Denk olmak, tam olmak, gelip çıkmak 3. Var olmak, yaşamak 4. Tamamlanmak, hazırlanmak 5. Ana yardımcı fiil “imek” görevinde kullanılır. 6. …gibi görünmek 7. “–ası bul-“ gereklilik, zorunluluk 8. Datif (yönelme) ekiyle birlikte kullanıldığında; birinin mülkiyetine geçmek
olaḳ Su yolu, oluk (İM, MG) **oluḳ (I)** Oluk, su yolu (KFT, Kİ)	**ulaḳ улақ TAR / EŞAN** 1. Ark, su yolu 2. Oluk
olṭur- Oturmak (BM, BV, CC, GT, İM, İN, Kİ, KK, MG, TA, TZ) **otur-** Oturmak (GT, Gİ, İN, KF, KFT, MS, TZ) **volṭur-** Oturmak (DM)	**ultırıv ултырыу E** 1. Oturmak, yerleşmek 2. Konmak, konmuş halde olmak
olturġuç Koltuk, sandalye (CC) **olturḳaç** Koltuk, sandalye (Kİ)	**ultırġıs ултырғыс MOB** Sandalye
olturt- Oturtmak (CC, İM, İN, TZ) **oturud-** Oturtmak (KFT)	**ultırtıv ултыртыу E** 1. Oturtmak, dik koymak, yerleştirmek 2. Bir yere kapamak

Tablo: 2.1. (devam)

olturtut- Oturtmak (Kİ)	**ultırttırıv ултыртттырыу Е** Oturtturmak, dik koydurmak
olturuş Oturuş (İN, KK) **oturuş** Oturuş (İN)	**ultırış 1 ултырыш HÜK** 1. Oturum, celse 2. Oturuş şekli
olturuş- Hep birlikte oturmak (İM)	**ultırışıv ултырышыу Е** Birlikte ya da karşılıklı oturmak, yerleşmek
olun- Olunmak (Gİ, KF) **bolın-** Olunmak (İM, MG) **bolun-** Olunmak (MG)	**bulınıv булыныу Е** 1. Bir şeyle meşgul olmak, bir iş sürdürmek 2. Olunmak
omrav Köprücük kemiği (TZ)	**umrav умрау İNS** 1. Köprücük kemiği 2. Omuz
on On (sayı) (BM, BV, GT, Gİ, İM, İN, KF, Kİ, KK, MG, MS, RH, TA, TZ) **van** On sayısı (DM)	**un уң SAYI** On (10)
oñ (I) Sağ taraf (CC, MG, Kİ)	**uñ 1 уң SIF** 1. Sağ, sağdaki 2. Dıştaki, üstteki 3. Muhafazakar
oñ (III) İyi, selamet (CC)	**uñ 2 уң SOYT** İş ve yaşamdaki iyi sonuç; sağ, salim
oñ- (I) Sararıp solmak (CC)	**uñıv 2 уңыу Е** Rengini atmak, rengi solmak
oñal- İyileşmek, sıhhat bulmak (BV, İM) **oñul-** İyileşmek, hastalıktan kurtulmak (Kİ, TZ)	**uñalıv уңалыу Е** İyileşmek, onalmak, sağlıklı hale gelmek
oñalt- İyileştirmek (CC) **oñat-** İyileştirmek (CC)	**uñaltıv уңалтыу Е / EŞAN** İyileştirmek, sağlıklı hale getirmek
oñar- İyileştirmek, ıslah etmek (Kİ)	**uñarıv уңарыу Е** Rengi gitmek, beti benzi solmak; bembeyaz kesilmek

Tablo: 2.1. (devam)

onlar Onlar (şahıs zamiri) (KF) **alar** Onlar (GT, KK, TZ) **allar** Onlar (KK, TZ) **anlar** Onlar (BM, DM, Gİ, KF, Kİ, KK, MG)	**ular улар ZAM** Onlar
or 1. Çukur, hendek, su yolu (CC, Kİ) 2. Siper, mevzi (CC)	**ur 1 yp DÜN** 1. Hendek, çukur 2. Siper
oranla- Zannetmek, sanmak (TA)	**oranlav оранлау E** Çağrı yollamak, cihat çağrısı yollamak, davet yollamak
orġana Organ (CC)	**organ орган RUS HÜK** 1. Organ, kuruluş 2. Organ, uzun (insan için)
orman Orman, koru, nebat ve ağaç kümesi (BM, CC, GT, Kİ, TA)	**urman урман DÜN** Orman
ormanlıḳ Ormanlık (KK, TZ)	**urmanlıḳ урманлыҡ DÜN** Ormanlık
oroz *Far.* Talih, baht, kader (CC) **roz** *Far.* Talih, baht, kader (CC)	**uraź ураӟ SOYT / EŞAN** Baht, talih, kısmet, şans **ruzi рузи FARS SOYT / EŞAN** 1. Rızık 2. Kader, yazgı
orta Orta (BV, CC, GT, Gİ, İN, KF, KFT, Kİ, KK, MG, MS, TA, TZ)	**urta урта DÜN** 1. Orta 2. Meselenin dikkat merkezi 3. 3 puan değerindeki orta not 4. Sıradan, vasat 5. Orta halli köylü
ortaça Ortancı (TZ)	**urtasa уртаса SIF** 1. Orta kararda, orta düzeyde 2. Sıradan, vasat 3. Tipik
ortaḳ Ortak (CC, Gİ, İM, KF, Kİ, KFT, MS, TA, TZ)	**urtaḳ 1 уртаҡ SIF** 1. Ortak, genel 2. Ortak, birlikte yapılan 3. Birkaç kişinin ortakça sahip olduğu, ortak yarı yarıya **urtaḳ 2 уртаҡ AKR** Dünür, kız ve damat ebeveynlerinin birbirlerine seslenme sözü
ortaḳla- Ortak olmak, ortaklık etmek (TZ)	**urtaḳlav уртаҡлау E** Ortak şekilde bölmek, kendi aralarında bölmek

Tablo: 2.1. (devam)

ortaḳlaş- Ortak olmak, ortaklık etmek (TZ)	**urtaḳlaşıv уртаʁлашыу E** 1. Eşitçe bölüşmek, paylaşmak 2. Tecrübesini paylaşmak 3. Hâlini açmak, ortaklaşmak
ortaḳlıḳ Ortaklık (İM, KFT)	**urtaḳlıḳ уртаʁлыʁ KAV** Ortak taraf, benzer taraf, benzer nokta, ortaklık; birleşme
ortançı Ortanca (KFT, TZ)	**urtansı уртансы AKR** Ortanca çocuk
oruç *Far.* Oruç (CC, Gİ, GT, İM, KF, KK, MS, TZ) **oruş** *Far.* Oruç, ruze (Kİ)	**uraźa ураҙа FARS DİN / EŞAN** Oruç
orun Yer, mahal (CC, Kİ)	**urın 1 урын DÜN** 1. Yer, mevki 2. İşte erişilen derece, rütbe 3. Edebi bir eserin metnindeki parça, bölüm 4. Bagajdaki her bir parça 5. Yatak, döşek
osta *Far.* Usta, öğretici (CC) **usta** *Far.* Usta, öğretici (CC, DM, GT, TZ) **uṣṭa** *Far.* Usta, öğretici (DM)	**oṡta oçta FARS DEĞ** Usta, üstad, uzman
oş İşte (BM, GT, İM, Kİ) **oşol** İşte o (zamir) (TZ) **oşol** O (BV, İM)	**oşo ошо ZAM / EŞAN** Şu
ot (II) 1. Ot, yabanî bitki (BV, CC, DM, Gİ, GT, İM, KFT, Kİ, TA) 2. Tıbbî ot, ilâç (BM, DM, GT, TA, TZ) **oṭ** 1. Ot, yabanî bitki (TA) 2. Tıbbî ot, ilâç (TA)	**ut 2 ут BİT / EŞAN** Ot; bitki
otaḳ Çadır, kırdaki vatan (Kİ)	**utav 2 утау MOB** Hafif ve küçük çadır, otağ
otla- (Hayvan için) otlamak (Gİ, İM, KF, Kİ)	**utlav 1 утлау E** Otlamak, ot yemek
otlaġ Otlak, mera (BV, İM) **otlaḳ** Otlak, mera (DM, KF, KFT, TA, TZ)	**utlav 2 утлау DÜN / EŞAN** Mera, otlak, hayvanların otlatıldığı yer

Tablo: 2.1. (devam)

otlat- Hayvan otlatmak (İM)	**utlatıv утлатыу E** Otlatmak, ot yedirmek
otuv Ada (Kİ)	**utrav утрау DÜN / EŞAN** Ada
otuz Otuz (sayı) (BM, BV, CC, DM, Gİ, İM, İN, KF, KFT, Kİ, MG, RH, TA, TZ) **oṭuz** Otuz (sayı) (KK)	**utıź утыҙ SAYI** Otuz
ov- Oğmak (TZ) **üv-** Ovmak (TZ)	**ıvıv ыуыу E** Ovmak, ovarak dağıtmak
ovsun *Far.* Efsun, büyü (TZ)	**epsĭn 1 әпсен FARS DİN / EŞAN** Fal, büyü, sihir
ovsunla- *Far. T.* Efsunlamak (TZ)	**epsĭnlev әпсенләү E** 1. Büyü ile iyileştirmek, sihirle tedavi etmek; üfürükle iyileştirmek 2. Yerine ulaştırmak, uygunlaştırmak
ovuç Avuç (CC) **avıç** Avuç, el içi (GT) **avuç** Avuç, el içi (GT)	**us yc İNS** Avuç, aya, el içi, avuç içi
ovulduḫ Balık yumurtası (CC)	**ıvıldıḳ ыуылдыҡ BAL / EŞAN** Balık yumurtası
oy (I) Vadi (TA)	**uya уя DÜN** Yar, iki dağ arasındaki çukur
oyan- (I) Uyanmak (BM, Gİ) **uyal- (I)** Uyanmak, uykudan uyanmak (İM) **uyan- (I)** Uyanmak (CC, GT, İM, KF, KFT, TA)	**uyanıv уяныу E** 1. Uyanmak, uyanık hale gelmek 2. Meydana gelmek, ortaya çıkmak
oyın Oyun (CC) **oyun** Oyun (İM, İN, MG)	**uyın 1 уйын TOP** 1. Oyun 2. Spor oyunları 3. Tatbikat 4. Çiftleşme döneminde erkek kuşların dişi kuşlara yaptıkları kur 5. Çalgı
oyınçı Oyuncu, çalgıcı (CC)	**uyınsı уйынсы TOP** Oyuna katılan kişi, oyun oynayan kişi

Tablo: 2.1. (devam)

oymaḫ Yüzük, dikiş yüzüğü (CC) **oymaḳ** Yüzük, dikiş yüzüğü (Kİ, TZ)	**uymaḳ 1 уймаҡ MOB / EŞAN** 1. Yüksük 2. Küçük oyuk yer, küçük gedik yer
oyna- (I) Oynamak, oyun oynamak, şakalaşmak (BV, CC, Gİ, GT, İM, KF, KFT, Kİ, MG, TA) **vayna-** Oynamak, oyun oynamak (DM, TZ)	**uynav уйнау E** 1. Oynamak 2. Bir spor dalı için oynamak 3. Tatbikat yapmak 4. Biriyle dalga geçmek, alay etmek
oyna- (II) 1. Hareket etmek (GT) 2. Oynamak, boşanmak (MG) 3. Oynamak, gevşeklikten dolayı oynamak (İN)	**uynav уйнау E** 1. Oynamak 2. Bir spor dalı için oynamak 3. Tatbikat yapmak 4. Biriyle dalga geçmek, alay etmek
oyov Uyanık (CC)	**uyav уяу SIF** 1. Uyuklamayan, uyanık, uykusuz 2. Zeki, sezgisi güçlü
oyovla- Hakketmek, oymak (CC)	**uyıv уйыу E** Oymak, deşmek, delmek, kazmak, eşmek
oyul- (I) Batmak (CC)	**uyılıv уйылыу E** Oyulmak, deşilmek, çukurlaştırılmak, kazılmak
oyul- (II) Oyulmak, yarılmak (İH)	**uyılıv уйылыу E** Oyulmak, deşilmek, çukurlaştırılmak, kazılmak
oyunçaḳ Oyuncak, şaka (GT)	**uyınsıḳ уйынсыҡ MOB** Oyuncak
oz- (I) İleri geçmek, yetişmek (BM, BV, CC, GT, İM, Kİ, KK, MG, TA)	**uźıv уҙыу E** Geçmek, yol almak, geride bırakmak, belirli bir sınır ya da çizgiyi geçmek, olup bitmek
ozav Geçmiş (CC)	**uźġan уҙған SIF / EŞAN** Geçmiş, önceki, önce olan
ozdur- İleri geçirmek (İM)	**uźġarıv уҙғарыу E** Geçirmek, yol aldırmak, yaşam geçirmek, ömür sürmek
ozdurul- İleri geçirilmek (İM)	**uźġarılıv уҙғарылыу E** Hayata geçirilmek, yapılmak, geçirilmek

Tablo: 2.1. (devam)

öb- Öpmek (DM, KK, TA) **öp- (I)** Öpmek (CC, Gİ, GT, İM, KF, KFT, Kİ, TA, TZ)	**übĭv үбеү E** Öpmek
öçeç İntikam, öç (CC, GT, Kİ, TZ)	**ıś 2 ыç DÜŞ / EŞAN** Öç, intikam **üs үс KAV / EŞAN** İntikam, öç
öçü Tahrik etmek, kışkırtmak (CC)	**ojo ожо DÜŞ / EŞAN** Kışkırtma, tahrik, teşvik, itme; fitne
öd (I) Öd, sıvı safra (DM, TA, TZ) **öt (I)** Öd, sıvı safra (BV, GT, Kİ, KK, TA, TZ)	**üt үт İNS** Öd
öde- 1. Yerine getirmek (BM, Gİ, MS) 2. Ödemek (GT, KF, KFT) **öte-** Ödemek (İM, TZ)	**ütev үтәү E** Yerine gelmek, icra etmek, ifa etmek, uygulamak, gerçekleşmek
öded- Ödetmek (KFT)	**ütetĭv үтәтеү E** Yerine getirtmek, icra ettirmek, ifa ettirmek, uygulatmak, gerçekleştirtmek
öden- Ödenmek (KFT) **ötel-** Ödenmek (İM) **öten-** Ödenmek (İM)	**ütelĭv үтәлеү E** Yerine getirilmek, icra edilmek, ifa edilmek, uygulanmak, gerçekleştirilmek
ödinç Ödünç (BM) **ödünç** Ödünç (TA) **ötünç** Ödünç (CC)	**ütĭs үтес TİC / EŞAN** Ödünç**,** ödünç verme; borç
öfke Öfke (GT, KK) **övke** Öfke (BV)	**üpke 2 үпкә DÜŞ** Öfke
ögey Üvey, öz olmayan (TA)	**ügey үгәй SIF** Üvey, öz olmayan; alaka, ilgi yönüyle yabancı

Tablo: 2.1. (devam)

ögret- Öğretmek, alıştırmak (KFT) **ögret** Öğretmek, alıştırmak (GT, Gİ, İM, KF, Kİ, MG, RH, TA) **öret** Öğretmek (TA) **üret-** Öğretmek (CC, RH)	**öyretĭv өйрәтеү E** Öğretmek, bilgi sahibi yapmak, bilim vermek
ögren- (I) Öğrenmek (BM, DM, GT, Gİ, İM, İN, KF, Kİ, KK, MG, TA, TZ) **ören- (I)** Öğrenmek (Kİ, TZ) **övren-** Öğrenmek (CC, TZ) **üren-** Öğrenmek (CC) **yören- (I)** Öğrenmek (TA)	**öyrenĭv өйрәнеү E** Öğrenmek, bilim almak, bilgi almak
ögreniş- Karşılıklı öğrenmek (MG)	**öyrenĭşĭv өйрәнешеү E** Karşılıklı y ada birlikte öğrenmek, bilgi almak
ögür (I) Mağara (İM) **öngür** Mağara (İH)	**öñör 1 өңөр DÜN / EŞAN** Mağara
ögür- (I) Öğürmek (CC)	**ükĭrĭv үкереү E** Öğürmek, kalın ses çıkarmak **ükĭrĭv үкереү E** Öğürmek, kalın ses çıkarmak
ögüt Öğüt, nasihat (GT, Kİ, TZ) **övüt** Öğüt, nasihat (TZ)	**ögöt өгөт DEĞ / EŞAN** Öğüt, nasihat
ögütle- Öğütlemek, öğüt vermek (TA, TZ) **öyütle-** Öğütlemek, öğüt vermek (TZ)	**ögötlev өгөтләү E / EŞAN** Öğütlemek, öğüt vermek, nasihat etmek
ögüz (II) Öküz (CC) **öküz** Öküz (BM, BV, DM, GT, Kİ, KK, TA, TZ)	**ügĭź 1 үгеҙ EVC** Öküz

Tablo: 2.1. (devam)

ökçe Ökçe, taban (DM, İM, İN, MG, TA) **ökşe** Ökçe, taban (DM) **ökşem** Taban, ökçe (KK)	**ükse үксə İNS** 1. Topuk; aşık 2. Ökçe
kögerçin Güvercin (GT, İM) **kögerçün** Güvercin (İM) **kügerçin** Güvercin (BM, BV, DM, KFT, Kİ) **kügürçin** Güvercin (CC) **kükerçin** Güvercin (KK) **küvercin** Güvercin (TA) **ökerçin** Güvercin (TZ)	**kügersĭn күгəрсен YAB** Güvercin
öksür- Öksürmek (Gİ, KF, KK, MS, RH, TA) **ökür-** Öksürmek (BM) **öskür-** Öksürmek (CC) **ötkür-** Öksürmek (TZ) **ötür- (II)** Öksürmek (TA) **yöktür-** Öksürmek (CC) **yütkür- (I)** Öksürmek (BV) **yütür-** Öksürmek (Kİ)	**sösköröv сөскөрөү E** 1. Öksürmek 2. Motor gibi düzenekler düzgün çalışmadığında kesik kesik ses çıkarmak **yütkĭrĭv йүткереү E** Öksürmek
öksürük Öksürük (KK) **ökürük** Öksürük (BM)	**söskörök сөскөрөк HAS** Öksürük, öksürme
öksüz Öksüz (TA) **öksüs** Öksüz (İM, TZ)	**ükhĭź үкһеҙ SIF** Anası babası olmayan, öksüz
öl- Ölmek (BM, BV, CC, GT, Gİ, İM, İN, KF, KFT, Kİ, KK, MS, RH, TA, TZ)	**ülĭv үлеү E** 1. Ölmek, can vermek 2. Yok olmak, bitmek, tükenmek 3. Çok sevmek, canını vermeye hazır olmak

Tablo: 2.1. (devam)

ölç Ölçme, ölçü, ölçek (TZ) **ölçe** Ölçü, ölçek (CC, İM) **ölçek** Ölçek, ölçü (CC, İM) **ölçi** Ölçü, ölçek (Kİ) **ölçük** Ölçü, ölçek (İM) **ölşek** Ölçü, ölçek (DM) **ölşük** Ölçü, ölçek (TZ) **ölüç** Ölçü, ölçek (BM)	**ülsev 2 үлсәү MOB** 1. Ölçü, tartı 2. Terazi burcu
ölç- Ölçmek, tartmak (BV, CC, İM, MG, TA) **ölş-** Ölçmek, tartmak (TZ) **ölşi-** Ölçmek, tartmak (TZ) **ölüş-** Ölçmek, tartmak (TZ)	**ülsev 1 үлсәү E** 1. Ölçmek, tartmak 2. Çeşitli yönlerden hesaplamak 3. Karşılaştırıp değerlendirmek
ölçil- Ölçülmek, tartılmak (KFT) **ölçül-** Ölçülmek, tartılmak (İM)	**ülsenĭv үлсәнеү E** 1. Ölçülmek 2. Kendi ağırlığını ölçmek, tartılmak
öldür- Öldürmek (BM, CC, GT, Gİ, İN, KF, KFT, TA) **öltür-** Öldürmek (BV, GT, İM, İN, TZ)	**ültĭrĭv үлтереү E** Öldürmek, yok etmek; can almak
öldürül- Öldürülmek (KFT) **öltürül-** Öldürülmek (CC, İM)	**ültĭrĭlĭv үлтерелеү E** Öldürülmek, yok edilmek
öldürüt- Öldürtmek (KFT) **öltürt-** Öldürtmek (TZ)	**ültĭrtĭv үлтертеү E** Öldürtmek, yokettirmek, can aldırmak
ölüm Ölüm (BM, GT, Gİ, İM, KF, MG, TZ)	**ülĭm үлем ÇAĞ** Ölüm
ömed *Far.* Ümit (CC) **ümīd** *Far.* Ümit (BV, GT, İM)	**ömöt өмөт FARS DÜŞ / EŞAN** Ümit, umut

Tablo: 2.1. (devam)

‘ömr *Ar.* Ömür, yaşam (GT, Gİ, İM, KF, KFT, MS)	**ġümĭr ғүмер AR ÇAĞ / EŞAN** Ömür, hayat, yaşam
ön (I) Ön taraf, ön (CC, İN, KK) **öñ (I)** Ön taraf, nezd, huzur (BV, CC, İN, TA)	**uñ 3 уң DÜN** Ön, ön taraf
öñ (II) Sağ taraf (İM, TZ)	**uñ 1 уң SIF** 1. Sağ, sağdaki 2. Dıştaki, üstteki 3. Muhafazakar
öñ- Doğrulmak (TZ)	**önev өнәү E** 1. Gönlü okşamak; yakın görmek, sevmek 2. Dürüst bulmak, güzel bulmak; güzel görmek
öñü Başka (TA)	**öñke өңкә SIF / EŞAN** Başka, diğer **üñge үңгә SIF** Başka, ayrı
öpke Akciğer (BV, CC, TZ) **öpkü** Akciğer (Kİ) **öyke** Akciğer (DM, TA)	**üpke 1 үпкә İNS** Ciğer, akciğer
öpkele- Öfkelendirmek (CC)	**üpkelev үпкәләү E** Öfke duymak, sinir olmak
öpüş- Öpüşmek (GT)	**übĭşĭv үбешеү E** Öpüşmek
örđek Ördek (DM, İH, İM, TA, TZ) **yördek** Ördek (BM)	**öyrek өйрәк KÜM / EŞAN** Ördek **ürźek үрҗәк EVC / EŞAN** Ördek
ören- (II) Bilmek, tanımak (TZ)	**öyreñĭv өйрәнеү E** Öğrenmek, bilim almak, bilgi almak
‘örf *Ar.* Örf, gelenek, âdet (İM)	**ġöröf ғөрөф AR TOP** Örf, gelenek
örgeç (I) Hörgüç (BV, İM) **örgüç** Hörgüç (TA) **örkeç** Hörgüç (TZ) **örkeş** Hörgüç (TZ) **örküç** Hörgüç (Kİ, TZ)	**ürkes үркәс EVC** Devenin hörgücü; dağın zirvesi

Tablo: 2.1. (devam)

örgeçlen- Hörgüçlenmek (İM)	**ürkesleni̇v ʏркəслəнеʏ E** Hörgüçlü olmak, hörgüçlenmek
örgen Urgan, ip, halat (BV) **örken** Urgan, ip, halat (CC)	**arḳan 1 арқан MOB** İnce uzun bağ, kemer; halat, urgan
örmeç Kıl ve saç gibi şeylerin örülmüşü (TZ)	**ürme 3 ʏрмə GİY / EŞAN** Saç bağı, örgülü saç **ürmi̇s ʏрмес GİY / EŞAN** Saç bağı
örmeçek Örümcek (Kİ) **örümçek** Örümcek (İH, TZ) **örümçik** Örümcek (CC) **örümçük** Örümcek (TZ)	**ürmeki̇s ʏрмəкес BÖC / EŞAN** Örümcek **ürmeksi̇ ʏрмəксе BÖC / EŞAN** Örümcek
örte- Yakmak (GT, TA)	**ürtev ʏртəʏ E** 1. Bilinçli yangın çıkarıp yakmak 2. Gücüne gitmek, ağrına gitmek
örül- (Saç vb.) örülmek (İM)	**üri̇li̇v 2 ʏреɹеʏ E** Örülmek, bağlanılmak, birleştirilmek
ös- (II) Yetişmek, gelişmek (CC)	**üši̇v ʏçеʏ E** Büyümek, gelişmek; uzamak; olgunlaşmak; bir yerde yayılmak
ösek Ateş küreği (TZ)	**usaḳ ʏсақ EV** 1. Ocak, fırının altında ateşi sağlayan kısım 2. Başlangıç, kaynak 3. Bir şeylerin toplandığı yer, merkez
‘öşr *Ar.* Ürünlerden alınması gereken şer’î onda bir vergi (Gİ, İM, KF)	**ġöşör ғөшөр AR YASA** Öşür ödeneği
öt- (II) **1.** Geçmek, delmek (BV, GT, İM, KFT, TA, TZ) **2.** Geçmek, nüfuz etmek (TZ)	**üti̇v 1 ʏтеʏ E** 1. Geçmek, gitmek, yol almak 2. Ardında bırakıp gitmek **üti̇v 2 ʏтеʏ E** İyice kesmek ya da delmek, deşmek
öte (I) Arasından, içinden, tesirli, şiddetli, sert (CC)	**üte ʏтə ZARF** -dan, içinden, arasından
ötker- Nüfuz ettirmek, geçirmek (BV, TZ)	**ütkeri̇v ʏткəреʏ E** Geçirmek, iletmek, yol vermek

Tablo: 2.1. (devam)

ötmek Ekmek (CC, DM, İM, TZ) **etmek** Ekmek (BM, CC, KFT, Kİ, KK, TA) **itmek** Ekmek (GT)	**ikmek икмәк BES** Ekmek
ötürgü Delgiç, matkap (TZ)	**ötörgö өтөргө MOB / EŞAN** Ağacı delmek, oymak için kullanılan yassı sivri uçlu alet
öv Ev, oda (GT) **ev** Ev (BM, CC, Gİ, KF, KFT, Kİ, KK, MS, RH, TA, TZ) **iv** Ev (BV, CC, GT, TA) **öy** Ev, oda (TZ) **yev** Ev (DM)	**öy өй EV** Ev, çadır; yurt
öv (II) Ovmak (TZ)	**ıvıv ыуыу E** Ovmak, ovarak dağıtmak
öyle (I) Öğleyin, öğle vakti (Gİ, İH, KF, MS) **evle** Öğle, öğleyin (GT) **eylen** Öğle, öğle vakti (BM) **öylen** Öğleyin, öğle vakti (TA)	**öyle өйлә DÜN** 1. Gün ortası, öğle 2. Öğle namazı
öyle (II) Öyle, o şekilde (İH) **eyle** Öyle, o şekilde (BV, Gİ, GT, İN, RH)	**ulay улай ZARF** Öyle, o şekilde, o biçimde
öylen- Evlenmek (TZ) **evlen-** Evlenmek (BM, Gİ, GT, İM, KF, KFT, Kİ, MS, TZ) **ivlen-** Evlenmek (İM)	**öylenĭv өйләнеү E** Evlenmek
öylendir- Evlendirmek (TZ) **evlendir-** Evlendirmek (KK, TZ) **ivlendür-** Evlenmek (İM)	**öylendĭrĭv өйләндереү E** Evlendirmek

Tablo: 2.1. (devam)

öz (I) Öz, kendi (BV, CC, Gİ, GT, İM, İN, KF, KFT, Kİ, KK, MG, MS, RH, TZ)	**üź үҙ ZAMİR** Öz, kendi ***üźĭ baş / üźĭ tüş*:** Herşeyini kendi yapan
öz (II) İlk süt (TZ) **avuz (II)** Deve ve koyunun ilk sütü (BM, TZ) **aġuz** Deve ve koyunun ilk sütü (Kİ) **ovuz** Deve ve koyunun ilk sütü (Kİ)	**ıvġıź ыуғыҙ BES / EŞAN** Memelilerin doğum ardından gelen ilk sütü **ıvıź 1 ыуыҙ BES / EŞAN** Memelilerin doğum ardından gelen ilk sütü **uġıź 2 уғыҙ BES / EŞAN** Memelilerin doğum ardından gelen ilk sütü
özge Başka, diğer (BV, CC, Gİ, GT, İM, İN, KF, KFT, Kİ, KK, MG, MS, RH, TA, TZ)	**üźge үҙгә SIF** Başka, ayrı, özge
‘öẕr *Ar.* Özür, kusur (Gİ, GT, İM, KF, KFT)	**ġöźör ғөҙөр AR DÜŞ** Sebep, neden, özür
özre Üzerine, üzerinde (GT)	**üzer үзәр KAV** Üst, yüz
‘öẕrlü *Ar.+T.* Özürlü, özrü olan (İM)	**ġöźörlö ғөҙөрлө SIF** Sebepli, özürlü, nedenli

pacnaḳ Bacanak (TA) **bacanaḳ** Bacanak (Kİ)	**baja бажа AKR** Bacanak
pādişāh *Far.* Padişah, hükümdar (RH)	**padişah падишаһ FARS** Padişah, hükümdar; çar
pāk *Far.* Temiz (GT)	**pak пак FARS SIF** Kir değmemiş, temiz, saf, pak
bambuḳ Pamuk (KF) **bamuḳ** Pamuk (DM, KK) **mamıḳ** Pamuk (TA, TZ) **mamuḫ** Pamuk (CC) **mamuḳ** Pamuk (BV, GT, İM, Kİ, TA, TZ) **manbuḳ** Pamuk (KFT) **pambuḳ** Pamuk (Gİ, KF, MS) **pamuḳ** Pamuk (İM)	**mamıḳ мамыҡ MEY** Pamuk bitkisi, pamuk

Tablo: 2.1. (devam)

pap *Hr.* Papa (CC)	**papa папа RUS DİN** Papa, katoliklerde en büyük dini lider
pāre *Far.* Parça (BM, BV, Gİ, İM, KF, RH, TZ)	**pare парэ SOYT / EŞAN** 1. Parça, kısım, pare 2. Para
parmaḳ Parmak (TZ) **barmaḳ** Parmak (BV, DM, Gİ, GT, İH, İM, İN, KF, KFT, Kİ, KK, MG, MS, RH, TA)	**barmaḳ бармаʁ İNS** Parmak
pars *Far.* Pars, yaban kedisi (TZ) **bars** *Far.* Yaban kedisi, pars (BM, DM, İM, Kİ, KK, TA)	**barıs барыс YAB / EŞAN** Kar leoparı, pars **bars барс YAB / EŞAN** Kar leoparı, pars
pārsī (I) *Far.* İran'a ait, Fars'a ait (GT)	**farsı фарсы ÖZEL** Fars halkı ya da bu halka mensup kimse
pāyām *Far.* Badem (Gİ, KFT, TZ) **bādām** *Far.* Badem (CC, GT, TA) **beyam** *Far.* Badem (KF)	**baźam баҙам AĞAÇ** 1. Badem ağacı 2. Badem
beyġāmber *Far.* Peygamber (TA) **beyġānber** *Far.* Peygamber (DM) **biyġāmber** *Far.* Peygamber (RH) **payġāmbar** *Far.* Peygamber (CC, TA, TZ) **peyġāmber** *Far.* Peygamber (BM, CC, GT, İM, KFT, KK) **peyġānber** *Far.* Peygamber (KK) **piyġāmber** *Far.* Peygamber (İN)	**beyġember бәйғәмбәр DİN / EŞAN** Peygamber **peyġember пәйғәмбәр FARS DİN / EŞAN** Peygamber
beltek Peltek, kekeme (Kİ) **biltek** Peltek, kekeme (İM) **peltek** Peltek, kekeme (TZ)	**bildek билдәк TOP** Bazı sesleri düzgün çıkaramayan, peltek
perde *Far.* Perde (GT)	**perźe пәрҙә FARS EV** Perde

Tablo: 2.1. (devam)

peydā *Far.* Meydanda, ortada (GT)	**peyźe пəйҗə FARS DÜŞ** ***peyźe bul-*:** Peyda olmak, meydana çıkmak
pıraza *Far.* Firuze, mavi renkli süs taşı (CC) **pīrūze** *Far.* Firuze, mavi renkli süs taşı (GT)	**feyrüze фəйрүзə FARS MAD** Firuze taşı
piçir- Pişirmek (TZ)	**bĭşĭrĭv бешереү E** 1. Pişirmek, yemek hazırlamak, kaynatmak 2. El ya da ayağı yakmak, pişirmek 3. Kızdırmak, ısıtmak
pīl *Far.* Fil (CC)	**fil фил FARS YAB** Fil
piş- Pişmek (KK) **biş-** Pişmek (BM, BV, CC, DM, GT, KFT, Kİ, İM, KK, TA)	**bĭşĭv 1 бешеү E** Pişmek, olmak, olgun hale gelmek, pişmiş hale gelmek
pīşmān *Far.* Pişman (İM) **buşmān** *Far.* Pişman (KFT, TZ)	**peşiman пəшиман FARS TOP** Kaygılanan kişi, pişman kimse
pūl *Far.* En küçük para (TZ) **bul** *Far.* En küçük para, altın ve gümüş olmayan para (DM)	**pul пул TİC / EŞAN** Para
pūlād *Far.* Çelik (GT)	**bulat булат FARS MAD** Çelik ***aḳ bulat*:** En kaliteli çelik
put *Far.* Put, büt (KFT, TZ)	**bot 3 бот DİN / EŞAN** Put, sanem
pürşe (I) Pire (TZ) **bürçe** Bit, pire (BM, CC, İH, İM, KF, Kİ, TA) **büre** Bit, pire (BM, İH, TA) **bürşe** Bit, pire (DM)	**börse бөрсə BÖC** 1. Pire 2. Küçük boylu kişi için söylenir.
rabb *Ar.* Allah (BV, Gİ, İM)	**rabbı раббы AR TOP** 1. Sahip 2. Allah, Tanrı **rabbım раббым DİN / EŞAN** Allah, Tanrı, Rab **rabbi рабби AR DİN / EŞAN** Allah, Tanrı, Rab

Tablo: 2.1. (devam)

raġbet *Ar.* Rağbet, istek, arzu (BV, Gİ, GT, İM, KF)	**reġbet рəғбəт AR DÜŞ / EŞAN** Dilek, arzu, istek
rāḥat *Ar.* Rahat, huzur, sükunet (Gİ, GT, İM, KF, MG)	**reḫet рəхət AR DEĞ** Rahat, refah
rāḥatlen- *Ar.+T.* Rahatlamak (BV, İM)	**reḫetlenĭv рəхətлəнeү E** Rahat etmek, refaha ermek
raḥatlandur- *Ar.+T.* Rahatlatmak (İM)	**reḫetlendĭrĭv рəхətлəндepeү E** Rahat ettirmek, refahlandırmak
rāḥatlıḳ *Ar.+T.* Rahatlık (Gİ)	**reḫetlĭk рəхətлeк KAV** Rahatlık, refahlık
raḥīl *Ar.* Göç (GT)	**riḫlet рихлət AR DÜŞ** Göç, göçme
raḥīm *Ar.* Acıyan, esirgeyen (CC, Gİ, GT, İM, KF)	**reḫim рəхим AR DÜŞ / EŞAN** Merhamet, bağışlama; şefkat
raḥmān *Ar.* Herkese merhamet eden, Allah (Gİ, İM, KF)	**raḫman рахман AR SIF** Rahman, bağışlayan (Allah için)
raḥmet *Ar.* Merhamet, acıma, esirgeme (Gİ, GT, İM, KF, MS)	**reḫmet рəхмət AR DÜŞ / EŞAN** 1. Merhamet, şefkat, rahmet 2. Teşekkür
ra'iyyet *Ar.* Bir hükümdar idaresi altında bulunan ve vergi veren halk (Gİ, KF, KFT)	**reġiye рəғиə AR HÜK** Bir devletin ferdi, vatandaşı **reġiyet рəғиət AR HÜK** Bir ülkenin halkı, vatandaşları
ramażān *Ar.* Ramazan ayı (Gİ, GT, İM, KF, KFT, MS)	**ramaźan рамаҗан AR DÜN** Ay takviminin dokuzuncu ayı, ramazan ayı
rang *Far.* Renk (CC) **reng** *Far.* Renk (GT, RH)	**renĭk рəнeк FARS RENK** 1. Renk, boya 2. Hile, ikiyüzlülük
ravża *Ar.* Bahçe (İM)	**ravza рауза AR TAR / EŞAN** Bahçe; gül bahçesi
rāy *Ar.* Fikir, görüş (BV, GT, İM, MG) **re'y** *Ar.* Görüş, fikir (İM)	**ray рай AR DÜŞ** Oy, fikir; görüş
rāyiḥa *Ar.* Koku (GT, MG)	**raiḫe раихə AR DUY** Güzel koku, hoş koku
rāżī *Ar.* Rıza gösteren, uyan (Gİ, GT, İM, KF, KFT, MG)	**razi рази AR SIF / EŞAN** Razı, kabul eden
rāżīlıḳ *Ar.+T.* Rıza gösterme, kabul etme (Gİ, İM, KF) **rāżīluḳ** *Ar.+T.* Rıza gösterme, kabul etme (Gİ)	**rizalıḳ ризалык KAV** Razılık, yetinme, kanaat etme

Tablo: 2.1. (devam)

rebī‘ *Ar.* İlkbahar (GT)	**rabiġ рабиғ DÜN / EŞAN** Bahar mevsimi
recā *Ar.* Ümit, istek, dilek (Gİ, KF)	**reja рәжа AR DÜŞ** Rica
receb *Ar.* Arabî yların yedincisi (Gİ, İM, KF)	**rejep рәжәп AR DÜN** Ay takviminin yedinci ayı; recep ayı
recim *Ar.* Taşlama, taşa tutma (KFT)	**rejĭm рәжем AR YASA** Şeriat kuralları gereğince; suçlu kişiyi taş atıp cezalandırmak için belden aşağı gömmek
redd *Ar.* Kabul etmeme (BV, GT, İM, MG)	**red рәд AR DÜŞ** ***red it-*:** Geri çevirmek, reddetmek
refīḳ *Ar.* Arkadaş, yoldaş (GT)	**rafiḳ рафиқ AR TOP** Arkadaş, hayat yoldaşı; dost
reġāyib (I) *Ar.* Rağbet olunan, önem verilen, istenen (Gİ)	**reġbet рәғбәт AR DÜŞ / EŞAN** Dilek, arzu, istek
re’is *Ar.* Baş, başkan (İM)	**reis рәис AR HÜK / EŞAN** Lider, başkan, reis
rek'at *Ar.* (Namazda) rekât (Gİ, GT, İM, KF, KFT, MS)	**reḳeġet рәкәғәт AR DİN** Namazda rekat
resim *Ar.* Suret (KFT)	**resĭm рәсем AR SAN** Resim, suret
resūl *Ar.* Elçi, peygamber (BV, Gİ, GT, İM, İN, KF, KFT, MG, MS)	**resül рәсүл AR DİN / EŞAN** Elçi, peygamber
reşve(t) *Ar.* Rüşvet (Gİ, KF) **rişvet** *Ar.* Rüşvet (KFT)	**rişvet ришүәт AR DEĞ** Rüşvet
revā *Far.* Uygun, yerinde, yakışır (GT, İH, İM)	**reva pəya FARS SIF** Uygun, yerinde, reva
reyḥān *Ar.* Fesleğen (BV, GT, İM)	**rayḫan райхан AR MEY** Reyhan bitkisi
rıżā *Ar.* Razı olma, rıza (Gİ, GT, İM, KF)	**riza риза AR SIF** Razı, razı olan
rızḳ *Ar.* Allah’ın bahşettiği nimet, rızık (Gİ, GT, İM, KF, KFT, MG, MS)	**rizıḳ ризық AR SOYT** 1. Rızık 2. Yiyecek, azık
ri‘āyet *Ar.* Gözetme, gütme (İM, RH)	**riġeyet риғәйәт AR DEĞ / EŞAN** Özen, ihtimam; iş, emek, gaile, dikkat
rivāyet Rivayet, söylenti, hikâye edilem haber (Gİ, GT, İM, İN, KF, KFT, MG, MS)	**riveyet ривәйәт AR DİL / EŞAN** Rivayet; efsane

Tablo: 2.1. (devam)

riyā *Ar.* İkiyüzlülük (Gİ, GT, İM, KF)	**rıya рыя AR DEĞ / EŞAN** İkiyüzlülük, riyakarlık **ırıya ырыя DEĞ / EŞAN** Riya, ikiyüzlülük
riyāżāt *Ar.* Nefsin arzu ve isteklerini kırma, dünya lezzetinden ve rahatından kaçınma (BV, İM, RH)	**riyezet риязәт AR DÜŞ** Nefsi kırma, dünya lezzetlerinden sakınma, perhizle, kanaatle yaşama
roz *Far.* Talih, baht, kader (CC) **rūzī** *Far.* Rızık, nasip (BV, MG) **oroz** *Far.* Talih, baht, kader (CC)	**ruzi рузи FARS SOYT / EŞAN** 1. Rızık 2. Kader, yazgı **uraź ураҙ SOYT / EŞAN** Baht, talih, kısmet, şans
rub‘ *Ar.* Dörtte bir, çeyrek (BV, Gİ, İM, KF, KFT) **rubuv** *Ar.* Çeyrek (BV)	**röböġ рөбөғ AR SAYI** Dörtte bir, çeyrek
rūḥ *Ar.* Can, ruh (GT, İN)	**ruḫ рух AR SOYT / EŞAN** Ruh, tin
ruḫṣa *Ar. (<ruḫṣat)* İzin, müsaade (Gİ)	**röḫset рөхсәт AR SOYT / EŞAN** Müsaade, izin
rūşen *Ar.* Aydın, parlak (GT)	**ravşan раушан FARS SIF** Parlak, aydınlık
rükū‘ *Ar.* Namazda dizlere tutunarak vücudun belden yukarısını yere paralel gelecek şekilde eğilme (Gİ, İM, KF, KFT, MS)	**röḳuġ рөкуғ AR DİN** Rükû
rüsvā(y) *Far.* Rezil, rüsva, itibarsız (Gİ, GT, KF, MG)	**risvay рисуай FARS SIF** Rüsva, rezil olmuş, maskara olmuş, horlanmış
sa (I) Sağ, sağlık, sıhhat (CC)	**hav һау SIF** 1.Sağ, sağlıklı 2.Canlı, diri; dinç
sa- Sayı saymak (Kİ) **şay-** Saymak, hesaplamak (BM, DM, Gİ, İM, KF, KK, MS, TZ)	**hanav 1 һанау E / EŞAN** 1.Saymak, hesap etmek, miktarını tespit etmek 2.Bir fikri olmak, kanaat sahibi olmak
sa‘ādāt *Ar.* Saadetler, mutluluklar (Gİ) **sa‘ādet** *Ar.* İkbal, talih, saadet, mutluluk (Gİ, GT, İM, KF, MG, RH)	**seġadet сәғадәт AR DÜŞ / EŞAN** Saadet, mutluluk, sevinç **seġeźet сәғәҙәт AR DÜŞ / EŞAN** Saadet, mutluluk, sevinç

Tablo: 2.1. (devam)

sā‘at Saat (BV, CC, Gİ, GT, İM, İN, KF, KFT, RH) **sat** *Ar.* Saat (BM)	**seġet 1 сəғət AR DÜN** Altmış dakikalık zaman birimi, saat **seġet 2 сəғət AR MOB** Saat cihazı, saat
ṣabā *Ar.* Sabah rüzgârı (GT)	**saba 2 саба AR DÜN / EŞAN** Sabah rüzgarı, sabah yeli **seba сəба DÜN / EŞAN** Sabah rüzgarı, sabah yeli
ṣabāḥ *Ar.* Sabah vakti (Gİ, GT, KF, MS)	**sabaḫ сабах AR DÜN** Sabah; tan
saban Saban, pulluk (BM, CC, İH, TA)	**haban һабан TAR** Saban
sabançı Çiftçi (CC)	**habansı һабансы MES / EŞAN** Çiftçi, sabancı
sābıḳ Eski, geçmiş (GT)	**sabiḳ сабиқ AR SIF / EŞAN** Önceki, evvelki, ilk
ṣabī *Ar.* Çocuk, bebek (KFT)	**sabıy сабый AR ÇAĞ / EŞAN** Küçük çocuk, bebek, sabi
ṣabir *Ar.* Sabreden, sabırlı (GT)	**habır һабыр SIF** Sabırlı, dayanıklı
ṣābit *Ar.* Sabit (BV, Gİ, GT, İM, İN, KF, KFT, MG, MS)	**sabit сабит AR ZARF** 1. Sağlam, sabit; yerinden oynamayan 2. Şüphesiz, inanılır, aşikar, açık
ṣabr *Ar.* Sabır (Gİ, GT, İM, İN, KF, MG, RH) **sabur (I)** *Ar.* Sabır (BV, CC, KFT)	**sabır сабыр AR DEĞ / EŞAN** Sabır, tahammül, dayanıklılık
ṣābūn *Ar.* Sabun (BV, MS, RH)	**habın һабын AR MOB** Sabun
ṣabur (II) *Ar.* Sarı sabur otu (CC)	**sabur сабур AR AĞAÇ / EŞAN** Sarısabır, öd ağacı (bitki)
ṣaburlı *Ar.+T.* Sabırlı, metanetli (BV)	**sabırlı сабырлы SIF / EŞAN** Sabırlı, tahammül eden, dayanıklı
ṣabursız *Ar.+T.* Sabırsız (BV)	**sabırhız сабырһыз SIF** Sabırsız, tahammülsüz, dayanıksız
saç (I) Saç, insanın başındaki kıllar (BV, CC, DM, Gİ, GT, İM, KF, KFT, MS, RH) **şaç (I)** Saç, insanın başındaki kıllar (TA) **saş** Saç, insanın başındaki kıllar (DM, KK, TZ)	**ses сəс 1 İNS** Saç

Tablo: 2.1. (devam)

saç- Saçmak, dökmek (TA) **şaç-** Saçmak, dökmek (BM, BV, Gİ, GT, İM, İN, KF, Kİ, MS)	**sesĭv 1 cəceγ E** 1. Toprağa tohum saçmak, ekmek 2. Serpmek, dağıtmak **sesĭv 2 cəceγ TAR** Tohum saçma, tohum ekme
saçak Saçak (CC, KFT, Kİ, TZ)	**sasaķ cacaĸ GİY / EŞAN** Saçak, püskül
saçrat- Sıçratmak (Kİ) **sıçraṭ-** Sıçratmak (BM)	**sesretĭv cəcpətəγ E** 1. Sıçratmak; hızlıca serptirmek 2. Yok etmek, öldürmek
şadaġa *Ar.* Sadaka (CC) **şadaḳa** *Ar.* Sadaka (Gİ, GT, İM, KF, KFT)	**haźaķa haʒaĸa TOP / EŞAN** Sadaka; hayır **saźaķa caʒaĸa AR TOP / EŞAN** Sadaka; hayır
şadef *Ar.* Sedef, inci kabuğu (GT)	**sedef cədəf AR GİY** Sedef, inci kabuğu
şādır *Ar.* Ortaya çıkan, meydana gelen (GT) ***şādır bol-*** *Meydana gelmek (GT)*	**sadir cадир AR DÜŞ** ***sadir bul-*:** Meydana gelmek, oluşmak, teşekkül etmek
şaf *Ar.* Saf, dizi, sıra (Gİ, GT, İM, KF, KFT)	**saf 2 cаф AR DÜŞ** Saf, sıra, dizi
şafā *Ar.* Gönül şenliği (GT)	**safa cафа AR DEĞ** Sefa, rahatlık, huzur
safar *Ar.* Sefer, yolculuk, savaşa gitme (CC, İM, GT) **sefer** *Ar.* Sefer, yol, yolculuk, savaşa gitme (BV, Gİ, KF, KFT, MG, MS)	**sefer 1 cəfəp AR YOL** Uzak yol, sefer, seyahat
şāfī *Ar.* Saf, temiz (BV, İM, RH)	**saf 1 cаф AR SIF** 1.Saf, katkısız 2.Doğal 3.Açık, net, düzgünce işitilen (ses için) 4.Dinlenmiş, yorulmamış 5.Gerekli kurallara denk gelen 6.Ahlakı temiz olan
safu- Soğumak (İM) **sovı-** Soğumak (Kİ) **sovu-** Soğumak (BV, İM)	**hıvıv hыуыу E** Soğumak

Tablo: 2.1. (devam)

safuḳluḳ Soğukluk (İM) **savuḳluḳ** Soğukluk (İM) **sovuḳluḳ** Soğuk, soğukluk (BM)	**ḥıvıḳlıḳ ḥıuıʁklıʁ KAV** Soğukluk, soğumuşluk
saġ (II) Sağ, sağlıklı, sıhhatli (CC, GT, İM, KF, Kİ, KK, MG, TA) **sav (I)** Sağ, sağlık, sıhhat (CC)	**hav hay SIF** 1.Sağ, sağlıklı 2.Canlı, diri; dinç
saġ- Sağmak (İM, KFT, TZ) **sav- (II)** Sağmak (TZ)	**havıv hayıy E** 1.Sağmak 2.İstismar etmek 3.Çekip almak
saġaḳ Şafak (CC)	**şañġaḳ шаңғаʁ DÜN / EŞAN** Gün batımı ya da doğumunda kızaran ufuk; kızıl şafak
şaġaḳ Çene (TA)	**sige 2 сигə İNS / EŞAN** 1. Aşıktaki dış kemik 2. Çene kemiği, çene **sike сикə İNS** Çene **sik 2 сик İNS / EŞAN** 1. Aşıktaki dış kemik 2. Çene kemiği, çene
saġasġan Saksağan (Kİ) **saġızġan** Saksağan (TA) **saġsaġan (I)** Saksağan (BM, TZ) **saḳsaġan** Saksağan (İH, Kİ) **saḳsıḳan** Saksağan (İM) **sasıḳan** Saksağan (GT)	**hayıśḳan hайыçʁан YAB** Saksağan
saġav Mankafalık (BV)	**hanav 2 hанay SIF / EŞAN** Ahmak, aptal
saġım Serap, ılgın (TZ) **saġum** Serap, ılgın (İM, TA)	**saġım сағым DÜN** 1. Sıcak ve kurak günlerde topraktan yükselen sıcak buhar, sıcak hava 2. Hayal, serap, ılgım, yalgın; aldatıcı görünüş **haġım hағым SOYT** 1. Serap, hayal 2. Buğu, buhar (hava için)

Tablo: 2.1. (devam)

saġır Sağır, işitmeyen (Kİ, RH, TZ) **sanġır** Sağır, işitmeyen (Kİ) **sanġrav** Sağır, işitmeyen (TZ)	**hanġıravı hанғыpay SIF / EŞAN** Sağır, kulakları duymayan, işitmeyen; az duyan
saġız Sakız (İM) **saḳız** Sakız (CC, DM, Gİ, İH, İM, KF, TA) **sıġız (III)** Sakız (TZ)	**haġıź hағыş BES** 1.Sakız 2.Çam sakızı
saġlıġ Sağlık, sıhhat (İM) **saġlıḳ (I)** Sağlık, sıhhat (CC, Gİ, GT, KFT, Kİ, TZ) **savluḳ (I)** Sağlık, esenlik (TZ)	**havlıḳ haулыкк SOYT / EŞAN** Sağlık, sıhhat; selamet
saġrı (I) Sağrı, at ve diğer tırnaklıların gerisi (BV, İH, Kİ, MG, TZ) **şaġrı** Sağrı, at ve diğer tırnaklıların gerisi (TA)	**havır hayып EVC / EŞAN** Atın sağrısı, at sırtının arka kısmı **havrı hayры EVC / EŞAN** Atın sağrısı, at sırtının arka kısmı
saġsız Hasta (KK) **saġsuz** Hasta (KFT)	**havhıź hayhыş SIF** Sağlığı yerinde olmayan, sağlıksız, hasta olan
şaḥābe *Ar.* Hz. Muhammed'in arkadaşları (BV, Gİ, İM, İN, KF) **şaḥābī** Hz. Muhammed'in arkadaşları (KFT)	**seḫebe cəxəбə AR DİN** Sahabe
sahav *Moğ.* Kekeme (CC) **saḳav** *Moğ.* Kekeme (TZ)	**haḳav 1 haкay SIF** Peltek konuşan, pepe, kekeme
şaḥḥ *Ar.* Doğru, yanlışssız (İM)	**saḫiḫ cахих AR SIF / EŞAN** Doğru, düzgün, dürüst
şāḥib *Ar.* Sahip (BV, Gİ, GT, İM, MG)	**saḫib cахиб AR TOP** 1. Sahip, iye 2. Yoldaş, arkadaş
şahīfe *Ar.* Sayfa (İM)	**seḫife cəхифə AR DİL** 1. Sayfa, kitap, defter sayfası 2. Yaşamda iz bırakan dönem ya da olay
şaḥīḥ *Ar.* Doğru, sahih (BV, Gİ, İM, KF, KFT, MG, MS)	**saḫiḫ cахих AR SIF / EŞAN** Doğru, düzgün, dürüst

sāḫir *Ar.* Büyücü (İM, KFT)	**saḫir сахир AR MES / EŞAN** Büyücü, sihirbaz, sihir yapan kişi
ṣaḥrā *Ar.* Çöl, kır, sahra (GT, MG)	**saḫra сахра AR DÜN / EŞAN** Geniş düzlük, geniş bozkır **seḫre сəхрə AR DÜN / EŞAN** Geniş düzlük, geniş bozkır
saḫtiyan *Far.* Deriden yapılmış yaygı (CC, DM)	**seḫtiyen сəхтиəн FARS GİY / EŞAN** Sahtiyan, maroken
saḳal Sakal (CC, DM, Gİ, GT, İM, İN, KF, KFT, Kİ, MS, TZ) **ṣaḳal** Sakal (KK, TA)	**haḳal 1 haкал İNS** Sakal
ṣaḳallı Sakallı (KK) **saḳallu** Sakallı (DM) **ṣaḳallu** Sakallı (TA)	**haḳallı haкаллы SIF** Sakallı
saḳanduruḳla- (Atı) yularlamak (İH)	**haǧaldırıḳlav haғалдырыклау E** Çenelik geçirmek (at için)
saḳar *Ar.* Cehennem (GT)	**seḳar сəкар AR DİN / EŞAN** Cehennem
saḳıy(y)e *Ar.* Su kanalı, su dolabı (Gİ, İM)	**saḳiya сакия AR TAR / EŞAN** Su arkı, sulama arkı
sākin *Ar.* 1. Sakin, oturan, mukim (BV, Gİ, GT, İM) 2. Sakin, hareketsiz (İN, KF, KFT, MG) 3. Rahat, huzur içinde bulunma (İM)	**sakin сакин AR SIF** Belli bir yerde yaşayan, sâkin
saḳla- Saklamak, korumak (BV, CC, Gİ, GT, İM, KF, KFT, Kİ, MG, MS, TA, İN, RH, TZ) **ṣaḳla-** 1. Saklamak, korumak (KK) 2. Haramdan çekinmek (İM)	**haḳlav 1 haклау E** 1.Korumak, zarar karşı emniyetli bir yerde tutmak 2.Tutumlu kullanmak 3.Sağlamak 4.Gerçekleştirmek 5.Aklında tutmak 6.Göz kulak olmak
saḳlan- 1. Saklanmak, korunmak, gizlenmek (BV, Gİ, GT, İM, İN, KF, KFT, MG, RH, TZ) 2. Çekinmek (İM)	**haḳlanıv haкланыу E** Korunmak, kendini korumak, sakınmak
saḳlaş- 1. Ayırmak, saklamak (Gİ) 2. Korumak (KF)	**haḳlaşıv haклашыу E** 1.Birlikte korumak 2.Birlikte zarara karşı emniyetli bir yerde tutmak 3.Birlikte göz kulak olmak

Tablo: 2.1. (devam)

saḳlayıçı Koruyucu, koruyan (KFT) **saḳlayuçı** Koruyucu, koruyan (KFT)	**haḳsı haʞcsы ORDU** Bekçi, muhafız, nöbetçi
saḳra- (Saksağan gibi kuşlar için) ötmek İH)	**saḳırıv 2 caʞырыу E** Ses çıkarmak, ötmek (guguk kuşu için)
sal Büyük çaylarda üstünde gidilen ağaçlardan yapılmış ulaşım aracı (İH)	**hal hал ARAÇ** Sal
ṣalābet *Ar.* Sağlamlık, sertlik (GT)	**salabet салабәт AR KAV / EŞAN** 1. Güçlülük, dayanıklılık, kuvvetlilik 2. Dirayetlilik, kararlılık
ṣalam Saman (TA)	**halam hалам RUS TAR** Saman, ot
ṣalāt *Ar.* Namaz (Gİ, KF)	**sala 2 сала AR DİN / EŞAN** Namaz
salın- (IV) **1.** Gönderilmek, salınmak (Kİ) **2.** Bırakılmak (BV, MG, RH, TZ)	**halınıv 2 hалыныу E** Salınmak, aşağı sarkıtılmak
ṣalın- Salınmak (KK)	**halınıv 2 hалыныу E** Salınmak, aşağı sarkıtılmak
salṭanat *Ar.* Hükümdarlık, saltanat (GT, MG)	**soltanat солтанат AR HÜK / EŞAN** 1. Sultanlıkla yönetilen ülke; sultanlık 2. Saltanat, gösterişlilik
san Sayı (CC, GT, İM, MG)	**han 1 hан BİL** Sayı; miktar, hacim
sana- Saymak, hesaplamak (CC, İM, KFT, Kİ, MG, TZ) **ṣana-** Saymak, hesaplamak (TA)	**hanav 1 hанау E / EŞAN** 1.Saymak, hesap etmek, miktarını tespit etmek 2.Bir fikri olmak, kanaat sahibi olmak
sanal- Sayılmak (İM, KFT) **sanan-** Sayılmak (İM)	**hanalıv 1 hаналыу E / EŞAN** Sayılmak, hesap edilmek
ṣan‘at *Ar.* Sanat (İN, MG)	**senġet сәнғәт AR SAN / EŞAN** Sanat
sanç- (IV) Delmek, delip geçmek, saplamak (CC, GT, İH, Kİ, MG, TZ) **ṣanş-** Delmek, delip geçmek, saplamak (KK)	**sensĭv 1 сәнсеү E** 1. Batırmak, sivri bir şeyle dürtmek, saplamak 2. İğne batırmak 3. Dikleştirip kaldırmak 4. Sert sözler söylemek
sandal *Ar.* Sandal ağacı (İM, Kİ)	**handal 3 hандал AĞAÇ / EŞAN** Sandal ağacı

Tablo: 2.1. (devam)

sandıra- Azmak, kudurmak, kendinden geçmek (CC)	**handırav hандыpay E / EŞAN** Ne yapacağını bilmemek, şaşırmak, hayrette kalmak
şanduḳ *Ar.* Sandık, sanduka (GT, KFT) **sınduḳ** *Ar.* Sandık (CC) **sunduḳ** *Ar.* Sandık (İM) **şunduḳ** Ar. Sandık (CC)	**handıḳ 1 hандыk AR MOB** Sandık; kutu
şanem *Ar.* Put (GT, İM)	**sanam санам AR DİN / EŞAN** Put, sanem **senem сәнәм AR DİN / EŞAN** Put
sansız Sayısız (GT)	**hanhıź 1 hанhыş SIF** Sayısız, hesapsız; çok
sap Sap (GT, Kİ, MG, TA, TZ)	**hap 1 hап MOB** Sap, kabza, kulp, tutamak
sapan İçinde taş atılan eski bir savaş aleti (İH, TZ)	**hapḳın hапkын** *ism.* Sapan **hupḳın hупkын** *ism.* Sapan
sar- Yaymak, açmak, sermek (TA)	**harıv 1 hарыу E** 1.Bir yere toplanıp konmak 2.Sarmak, dolamak 3.İşgal etmek, üşüşmek 4.Kaplamak
şar- Sarmak, bağlamak, dolamak (Gİ, İM, KF, KFT, Kİ, TA, TZ)	**harıv 1 hарыу E** 1.Bir yere toplanıp konmak 2.Sarmak, dolamak 3.İşgal etmek, üşüşmek 4.Kaplamak
saramsaġ Sarımsak (KK) **sarımsaḳ** Sarımsak (BM, BV, Kİ, TA, TZ) **sarmısaḳ** Sarımsak (CC, DM) **sarmusaḳ** Sarımsak (DM, RH) **sarumsaḳ** Sarımsak (DM, RH)	**harımsaḳ hарымсаk MEY** Sarımsak

Tablo: 2.1. (devam)

sarançıḳa Çekirge (TZ) **sarınçġa** Çekirge (İM) **sarınçġan** Çekirge (Kİ) **sarınçḳa** Çekirge (CC, İM)	**sarança саранча BÖC / EŞAN** Çekirge
sarar- Sararmak (RH, TZ) **sarġar-** Sararmak (TZ)	**harġayıv hapғайыу E** 1.Sararmak, sarı renge dönmek 2.Sarılığa yakalanmak
sarāy *Far.* Saray, ev (BM, CC, GT, İM, TA)	**haray 1 hapай FARS İNŞA / EŞAN** Saray
şarf *Ar.* Harcama, sarf etme (Gİ, GT, İM, KF, KFT, MG)	**sarıf 2 сарыф AR DÜŞ** ***sarıf it-*:** Harcamak, sarf etmek, kullanmak
sarḫıt- Damlatmak (CC)	**harḳıtıv hapкытыу E** Sızdırmak, suyunu akıtmak
sarı (I) Sarı (BV, CC, DM, Gİ, GT, İM, KF, Kİ, KK, MG, RH, TZ) **şarı** Sarı (KK) **şarıġ** Sarı (BM, İM, MG) **saru (I)** Sarı (KFT, MS, RH, TA) **şaru** Sarı (DM, TA)	**harı 1 hapы RENK** Sarı, sarı renk
sarḳ- 1. Sarkmak (KFT, Kİ) 2. Sızmak, azar azar akmak, süzülmek (İH) **sarḳı-** Sarkmak (KFT)	**harḳıv 2 hapкыу E** Sarkmak, aşağı eğilmek, eğrilmek
sarḳıt- Süzmek (TZ)	**harḳıtıv hapкытыу E** Sızdırmak, suyunu akıtmak
şaruça Sarımtırak (DM, Kİ)	**harısa 1 hapыca SIF** Sarı renkteki, sarımsı
şaruluġ Sarılık (RH)	**harı 2 hapы HAS** Sarılık hastalığı
sası Sası, kokmuş (CC, Kİ)	**haśı haçы SIF / EŞAN** Sası, kötü kokulu
sası- Çürük kokmak, fena kokmak (CC)	**haśıv haçыу E** Sasılaşmak, kötü kokmak
sasıḳ Kötü kokan (TZ)	**haśıḳ haçыкSIF / EŞAN** Sası, kötü kokulu

Tablo: 2.1. (devam)

sat- Satmak, satış yapmak (TA) **şat-** Satmak, satış yapmak (BM, CC, Gİ, GT, KF, KFT, Kİ, TZ) **şaṭ-** Satmak, satış yapmak (KK)	**hatıv hatıy E** 1.Satmak 2.İhanet etmek, ihbar etmek 3.Caka satmak, gösteriş yapmak 4.Dedikodu yaymak
şaṭdır- Sattırmak (KK) **saṭṭır-** Sattırmak (KK)	**hattırıv haттıpıy E** Sattırmak
saṭḥ *Ar.* Bir şeyin dış yüzü (İM)	**setīḫ cətex AR KAV** Yüzey, düzlem, satıh
satıçı Satıcı, satış yapan (İM, TA) **şatıçı** Satıcı, satış yapan (DM) **satuḫçı** Satıcı, tacir (CC)	**hatıvsı hatıycы MES** Satıcı, tüccar
satıl- Satılmak (İM, KFT, Kİ)	**hatılıv hatılıy E** 1.Satılmak, satılığa çıkarılmak 2.İhanet edilmek
satış- Satış, satış yapmak (TZ)	**hatışıv hatышıy E** 1.Karşılıklı ya da birlikte satmak 2.Karşılıklı ya da birlikte ihanet etmek
satlıḳ Satılık (TZ)	**hatlıḳ hatлыk SIF** 1.Satılık, satışa çıkmış 2.Namussuz, hain, satılmış
şatın al- Satın almak (DM, İM, KK) **satna al-** Satın almak (Kİ) **şaṭṭın al-** Satın almak (KK) **saṭun al-** Satın almak (BM, DM, Gİ, TA)	**satıp al-** Satın almak, parayla almak
satlıḳ Satılık (TZ) **satuġlıḳ** Satılık (KFT)	**hatlıḳ hatлыk SIF** 1.Satılık, satışa çıkmış 2.Namussuz, hain, satılmış
savan keyik Yaban keçisi, antilop (BM) **savun keyik** Yaban keçisi, antilop (BM)	**sayġaḳ сайғақ YAB** Bozkır antilopu, sayga
savaş Kavga, dövüş, savaş (BM, GT) **şavaş** Kavga, dövüş, savaş (BM, TA)	**huġış hyғыш DÜŞ** 1.Vuruş, dövüş 2.Savaş

Tablo: 2.1. (devam)

savuḫ Soğuk (CC) **savuḳ** Soğuk (CC, DM, GT, İM, TA) **sovuḳ** Soğuk (BM, BV, Gİ, KFT, Kİ, MG, RH, TZ) **şoyuḳ** Soğuk (TZ) **suvuk** Soğuk (CC)	**hıvıḳ hыуыкк SIF / ZIT** Soğuk, soğumuş
savut- Soğutmak (İM) **şavuṭ-** Soğutmak (KK) **sovut-** Soğutmak (TA, TZ)	**hıvıtıv hыуытыу E** Soğutmak
sāyil *Ar.* Dilenci (Gİ, GT)	**sailsı саилсы TOP** Dilenci, sadaka isteyen kişi
sayra- Ötmek, şakımak (GT, TZ)	**hayrav найрay E** 1.Ötmek, güzel sesler çıkarmak, şakımak (kuş için) 2.Göz boyamak
saz (I) Bataklık, çamur (CC)	**haź haş DÜN** 1.Sazlık 2.Fazla sulanmaktan dolayı bataklık olmuş yer **haźa haşa DÜN / EŞAN** Sazlık, bataklık
saz (III) Seda, ses (CC)	**saz саз FARS SAN** 1. Saz 2. Şarkı, ezgi
sāz *Far.* Çalgı (Gİ, KF)	**saz саз FARS SAN** 1. Saz 2. Şarkı, ezgi
saz- Yaranın ağrısı artmak (Kİ)	**hızlav 1 hыşлay E** 1.Sızlamak, ağrımak, acımak 2.Üzülmek, kaygılanmak
sazan balığı Sazan balığı (İH)	**haźan haşан BAL / EŞAN** Sazan balığı **sazan сазан BAL / EŞAN** Sazan balığı
sebeb *Ar.* Sebep, neden (BV, Gİ, GT, İM, İN, KF, KFT, MG, RH)	**sebep сәбәп AR DÜŞ** Sebep, neden
secde(t) *Ar.* Namazda alnını ellerini, dizlerini ve ayak parmaklarını yere dayamaktan ibaret ibadet durumu (Gİ, İM, KF, MS)	**sejde сәждә AR DİN** Secde

Tablo: 2.1. (devam)

sedd *Ar.* Tıkama, kapama, engel (Gİ, KF)	**sed сəд AR İNŞA / EŞAN** Set, duvar, çit
sefāhat *Ar.* Hafiflik, akılsızlık (GT)	**sefahet сəфаһət AR DEĞ** Utanmazlık, ahlaksızlık
segiz Sekiz (sayı) (CC) **sekiz** Sekiz (sayı) (BV, DM, Gİ, İM, İN, KF, KFT, Kİ, KK, MG, TA, TZ) **sekkiz** Sekiz (BM, GT) **sikiz** Sekiz (sayı) (MS)	**higĭźʜигеş SAYI** Sekiz
seḫer *Ar.* Sabahın erken vakti (BV, GT, İM)	**seḫer сəхəр AR DÜN** Seher vakti, tan vakti
sek- Sekmek (Kİ)	**sekev сəкəγ E** Hızlıca çarpmak, sertçe vurmak, sertçe değmek, tokuşmak
sekir- Sekmek, sıçratmak (CC, GT) **sekri-** Sıçramak, sekmek (Kİ, MG) **sikri-** Sıçramak, sekmek (MG)	**hikĭrĭv ʜикереγ E** 1.Sıçramak, hoplamak, zıplamak 2.Aşırı davranışlarda bulunmak, kudurmak
sekizinçi Sekizinci (CC, RH)	**higĭźĭnsĭ ʜигеşенсе SAYI** Sekizinci
seksen Seksen (sayı) (BM, DM, Gİ, İM, KF, KFT, KK, MG, TA)	**ʜikhen ʜикһən SAYI** Seksen
selām *Ar.* Selâm (BV, Gİ, GT, İM, İN, KF, MS)	**selem сələм AR DÜŞ** Selam, merhaba
selāmatlıḳ *Ar.+T.* Esenlik, kurtuluş (GT, İM, KF) **selāmetlik** *Ar.+T.* Esenlik, kurtuluş (CC, Gİ, GT, KF, MS)	**selemetlĭk сələмətлек KAV** Sağlıklılık, esenlik
selgençek Salıncak (TZ) **selkinçek** Salıncak (Kİ)	**heñgĭlsek həңгелсək AĞAÇ** Salıncak bağlanan ince, uzun ve düz ağaç
selin- Salınmak, gönderilmek (BV) **salın- (IV)** 1. Gönderilmek, salınmak (Kİ) 2. Bırakılmak (BV, MG, RH, TZ)	**halınıv 2 ʜалыныу E** Salınmak, aşağı sarkıtılmak
sem‘ *Ar.* Kulak (GT)	**semeġ сəməғ AR İNS / EŞAN** Kulak
s̱emere *Ar.* Meyve mahsul; netice (Gİ, KFT)	**semer сəməр AR MEY / EŞAN** 1. Meyve, yemiş 2. Sonuç, netice

Tablo: 2.1. (devam)

semiz Semiz, şişman, besili (CC, DM, GT, Kİ, KK, TA, TZ) **semüz** Semiz, şişman, besili (Kİ) **simiz** Semiz, şişman, besili (GT)	**himĭź hимеʒ SIF / EŞAN** Semiz, dolgun; yağlı
sen Sen (BM, BV, CC, DM, Gİ, GT, İH, İM, İN, KF, KFT, Kİ, KK, MG, MS, RH, TZ, TZ)	**hin hин ZAM** Sen
sep- Serpmek, saçmak (BV, Kİ, RH, TZ)	**hibĭv hибеү E** 1.Serpmek, yaymak 2.Işık saçmak 3.Yağmur çiselemek, serpelemek
sepiş- Serpiştirmek (TZ)	**hibĭşĭv hибешеү E** Birlikte ya da karşılıklı serpmek, yaymak
sergerdān *Far.* Başı dönmüş, sersem, şaşkın (GT)	**sergerźan сәргәрҙан FARS SIF** Şaşkın, başı dönmüş, sarhoş
serḫoş *Far.* Sarhoş, mest (GT)	**serḫuş сәрхуш FARS** Sarhoş
sermāye Sermaye, anamal, ana para (İM)	**sermaya сәрмая FARS** Sermaye, anapara, kapital
serv *Far.* Servi (GT)	**savır сауыр FARS AĞAÇ / EŞAN** Servi ağacı **serbi сәрби AĞAÇ / EŞAN** Servi ağacı **servi сәрүи AR AĞAÇ / EŞAN** Servi ağacı
se-şenbe *Far.* Salı (CC) **si-şenbeh** *Far.* Salı (BM)	**şişembĭ шишәмбе FARS DÜN** Salı günü
seş- Çözmek, bağını açmak (CC) **şeş-** Çözmek, bağını açmak (BV, GT, KF, Kİ, KK, RH, TA, TZ) **şiş- (I)** Çözmek, bağını açmak (GT, İM)	**sisĭv сисеү E** 1. İpi çözmek, bağı çözmek 2. Elbisesini çıkarmak, soymak 3. Anlamını çözmek, aslını çözmek, halletmek 4. İçindekini dökmek, içindekini söylemek
sev- (I) Sevmek (BV, CC, DM, Gİ, GT, İM, KF, Kİ, KK, TA) **siv-** Sevmek (GT) **söv-** Sevmek (CC, GT, KFT, TZ)	**höyöv 1 һөйөү E** Sevmek, hoşlanmak

Tablo: 2.1. (devam)

sevdür- Sevdirmek (İM)	**höyźöröv höйʒөрөγ E** Sevdirmek, sevgi uyandırmak
sevin- Sevinmek (BM, DM, İN, Kİ, KK, RH, TA) **sevün-** Sevinmek (CC, DM, GT, İM) **sön- (I)** Sevinmek (BM) **sövin-** Sevinmek (CC) **sövün-** Sevinmek (CC) **söy-** Sevinmek (CC, TZ) **söyün- (I)** Sevinmek (BM, CC, TZ)	**höyönöv höйөнөγ E** Sevinmek, kıvanmak
sevindir- Sevindirmek (KK) **sevindür-** Sevindirmek (BM) **sevündür-** Sevindirmek (İM) **sövündür- (I)** Sevindirmek (CC) **söyündür- (I)** Sevindirmek (BM, TZ)	**höyöndöröv höйөндөрөγ E** Sevindirmek
sevle- Söylemek, demek (DM) **söle-** Söylemek, demek (KK) **söyle-** Söylemek, demek (DM, Gİ, KF, KK, MS, RH, TZ) **sözle-** Söylemek, demek (BM, CC, GT, İM, İN, KF, KFT, Kİ, KK, TA, TZ)	**höylev höйләγ E / EŞAN** 1.Söylemek, konuşmak, demek 2.Anlatmak, bildirmek 3.Göstermek, aksettirmek
sevleş- Söyleşmek, konuşmak (DM) **söleş-** Söyleşmek, konuşmak (KK) **söyleş-** Söyleşmek, konuşmak (Gİ, TZ) **sözleş- (I)** 1. Söyleşmek, konuşmak (GT, İM, KFT, KK) 2. Hitap etmek (İM)	**höyleşïv 1 höйләшeγ E** Karşılıklı anlatmak, karşılıklı bildirmek

Tablo: 2.1. (devam)

seyāḥat *Ar.* Yolculuk, seyahat (GT)	**seyeḫet сәйәхәт AR YOL / EŞAN** Seyahat, yolculuk
seyl *Ar.* Sel, coşku (GT, İM) **sīl** *Ar.* Sel, coşkun su (KFT)	**sil сил AR DÜN** Sel, taşkın
seyrek Seyrek, büyük aralıklarla (CC, İH)	**hirek һирәк SIF** Seyrek, ender, nadir
seyün- Sönmek (Kİ) **sön- (II)** Sönmek (GT) **söyün-** Sönmek (Kİ)	**hünĭv һүнеү E** 1.Sönmek 2.Işığı sönmek 3.Motor için susmak 4.Bitmek, sona ermek 5.Atıl hale gelmek
seyündür- Söndürmek (TA) **siyündür-** Söndürmek (KF) **söndür-** Söndürmek (CC, GT, İM) **sövündür- (II)** Söndürmek (TZ) **söyindür-** Söndürmek (Gİ) **söyündür- (II)** Söndürmek (KF, Kİ)	**hündĭrĭv һүндереү E** 1.Söndürmek 2.Motor benzeri şeyleri kapattırmak 3.Bitirmek, yok ettirmek
seyyāḫ *Ar.* Yolcu, gezgin (GT)	**seyyaḫ сәйях AR TOP / EŞAN** Seyyah, gezgin
şı Derin olmayan, sığ (TA) **sıḳ (III)** Derin olmayan, sığ (TA)	**hay 1 һай SIF / EŞAN** Sığ, derinliği olmayan
sıbızġı Uzun düdük (Kİ, TZ)	**һыбыźғы SAN** Düdük, sipsi
sıçan Sıçan, fare (İH, KF, Kİ, TA, TZ) **sıçġan** Sıçan, fare (BV, Gİ) **sıçḳan** Sıçan, fare (BM, CC, İM, KK, TA) **sışan** Fare, sıçan (KK) **sışḳan** Fare, sıçan (TZ) **şışḳan** Fare, sıçan (KK) **şışḳan** Sıçan, fare (TZ)	**sısḳan сысҡан YAB** Sıçan, fare

Tablo: 2.1. (devam)

şıfatlu *Ar.+T.* Nitelikli, özellikli (KFT, RH)	**sifatlı сифатлы SIF** Nitelikli, özellikli, vasıflı
sıġ- (I) Sığmak (BM, GT, İM, MG)	**hıyıv ныйыу E** 1.Sığmak 2.Yerleşebilmek 3.Dar bir yerden geçebilmek 4.Sığışmak
sıġın- (I) Sığınmak (CC, Gİ, GT, İM, KF, MG, MS, TA, TZ) **sıyın- (I)** Sığınmak (TZ)	**hıġınıv нығыныу E** 1.Kıyafetin, elbisenin suyunu sıkmak 2.Sığınmak 3.Yardım isteyerek sığınmak
sıġır Sığır (BM, BV, CC, DM, Gİ, İM, KF, KFT, Kİ, MG, RH, TZ) **şıġır** Sığır (DM, KK, TA) **sır (I)** Sığır (CC) **şır** Sığır (KK) **sıyır** Sığır (KK)	**hıyır ныйыр EVC** İnek
sıġırçıḳ Sığırcık kuşu (CC, DM, GT, TA, TZ) **şıġırçıḳ** Sığırcık kuşu (DM) **sıġırçuḳ** Sığırcık kuşu (BM, DM)	**sıġırsıḳ сығырсыҡ YAB / EŞAN** Sığırcık **sıyırsıḳ сыйырсыҡ YAB / EŞAN** Sığırcık
sıġış- Sığışmak, sığmak (GT, KF)	**hıyışıv ныйышыу E** 1.Sığışmak 2.Topluca bir yere yerleşmek 3.Kavgasız dövüşsüz yaşamak
sıḫ- (I) Sıkmak, bastırmak, sıkıştırmak (CC) **sıḳ-** Sıkmak, bastırmak, sıkıştırmak (CC, Gİ, İM, KF, KFT, Kİ, KK, MS, TZ)	**hıġıv 1 нығыу E** 1.Bükmek, sıkıştırmak 2.Halsiz bırakmak, ezmek **hıġıv 2 нығыу E** Sıkmak, suyunu sıkmak
sıḳıl- Sıkılmak (İM, MS)	**hıġılıv 1 нығылыу E** 1.Esnetilerek bükülmek, eğilmek 2.Acılara karşı sabırlı olamamak, tahammül edememek **hıġılıv 2 нығылыу E** 1.Sıkılmak, sıkıştırılmak, sıkıştırarak sokulmak 2.Sıkılıp suyu çıkarılmak

Tablo: 2.1. (devam)

sıḳtır- Sıktırmak (TZ)	**hıḳtırıv hыкtырыу E** Sıktırmak, daralttırmak
sılan- Kaplanmak, örtünmek (İM)	**hılanıv hыланыу E** Bulaşmak, sıvaşmak; bir şeyle sıvanmak
sılta- (I) Bahane bulmak (TZ)	**hıltav 1 hылтау E** Suçu birilerine ya da bir şeylere yıkmak, sebep uydurmak, bahane bulmak
sına- Denemek, tecrübe etmek (CC, GT, Kİ, TZ)	**hınav 1 hынау E** Sınamak, denemek, tecrübe etmek
şınā'at *Ar.* Sanat (İM)	**senġet сәнғәт AR SAN / EŞAN** Sanat **senaiġ сәнаиғ AR SAN / EŞAN** Sanat
sınan- Sınanmak, denenmek, tecrübe edilmek (MG)	**hınalıv hыналыу E** Sınanmak, denenmek, tecrübe edilmek
şındır- Kırmak, kırdırmak (GT, KK) **sındur-** Kırmak, kırdırmak (BM, BV, CC, GT, İM, İN, KFT, MG)	**hındırıv hындырыу E** 1.Kırdırma, yardırmak 2.İtaat ettirmek, boyun eğdirmek 3.Ilınmak (hava için)
şınf *Ar.* Sınıf, kısım (İM, MG)	**sınıf сыныф AR EĞT** 1. Sınıf 2. Kategori
sıpa- Okşamak (CC)	**hıypav hыйпау E** Okşamak, sıvazlamak, sıvazlayıp sevmek
sır (II) *Ar.* Gizli tutulan, kimseye söylenmeyen (CC, Gİ, GT, İM, KF, KFT)	**hır hып 4 SOYT** Sır **sïr 1 cep AR SOYT / EŞAN** Sır, gizem
şırġa Küpe (DM, Kİ) **sızġa** Küpe (TZ) **ısırġaḳ** Küpe (TA) **ısırḳa** Küpe (KFT, TZ) **ısraġa** Küpe (KK)	**hırġa hырға GİY / EŞAN** 1. Küpe; halka 2. Boyuna takılan altın paralı kolye
sırıl- Sıyrılmak, soyulmak (Kİ) **sıyrıl- (II)** 1. Kılıç kınından çıkmak (İH) 2. Sıyrılmak, soyulmak (İH)	**hıźırılıv hыҙырылыу E** Yardırılmak, soydurulmak, kabuğu soydurulmak, derisi yüzdürülmek; sıyrılmak

Tablo: 2.1. (devam)

sırtlan Sırtlan (BM, DM, Kİ, TA, TZ) **şırtlan** Sırtlan (DM) **surtlan** Sırtlan (KK)	**hırtlan 1 һыртлан YAB** Sırtlan
sısḳır- Islık çalmak (TZ)	**hıźġırıv һыҙғырыу E** 1.Islık çalmak 2.Tıs diye ses çıkarmak 3.Büyük bir hızla hareket etmek
sışra- Sıçramak (TZ)	**sesrev cəcpəγ E** 1. Sıçramak, hızlıca serpilmek 2. Duygular, düşünceler dışa vurulmak 3. Yok olmak, bitmek
sıvıḳ Cıvık (İH)	**hıyıḳ һыйыҡ SIF / EŞAN** 1.Sıvı, sulu, cıvık 2.Koyu olmayan 3.Donuk 4.Seyrek
sız- Sızmak, akmak (CC, GT, Kİ)	**hıźıv 2 һыҙыу E** 1.Erimek, yavaş yavaş yok olmak 2.Tahrip olmak, zayıflamak 3.Kaygılanmak, kederlenmek 4.Çınlatmak, ince ve etkili şekilde yankılatmak
sızdur- Eritmek	**hıźźırıv 2 һыҙҙырыу E** Eritmek, kaynatmak
sızġur- Cızırdamak, ıslık çalmak (CC)	**hıźġırıv һыҙғырыу E** 1.Islık çalmak 2.Tıs diye ses çıkarmak 3.Büyük bir hızla hareket etmek
sızla- 1. Sızmak (TZ) 2. Sıkılmak (TZ)	**hıźlav 1 һыҙлау E** 1.Sızlamak, ağrımak, acımak 2.Üzülmek, kaygılanmak
si- Bevletmek, işemek (KF, Kİ, KK, TA, TZ) **siy-** Bevletmek, işemek (BM, BV, CC, Gİ, İM, KFT, MS, RH)	**hĭyĭv һейеү E** İşemek
sibsi Kamış düdük, ney (İH)	**hıbıźġı һыбыҙғы SAN** Düdük, sipsi

Tablo: 2.1. (devam)

sibürtki Süpürge (CC) **sipirge** Süpürge **sipirgi** Süpürge **sübürge** **süpürge** **süpürgen** Süpürge	**hĭpĭrtkĭ hепертке MOB** Süpürge
sidik Sidik, idrar (CC, TA, TZ) **sidük** Sidik, idrar (Gİ, İM, KFT, Kİ, MG, RH) **sitük** Sidik, idrar (Kİ) **siytük** Sidik, idrar (BV) **südük** Sidik, idrar (MS)	**hĭyźĭk hейҙек İNS / EŞAN** Sidik, idrar
siḫr *Ar.* Büyü, sihir (İM, KFT)	**siḫır сихыр AR SOYT / EŞAN** Sihir, büyü
sikrit- Seğirtmek (BV)	**hikĭrtĭv hикѐртѐγ E** 1.Zıplatmak, hoplatmak, sıçratmak, atlatmak 2.Omuz, göz, kaş oynatmak
silevsün *Moğ.* Vaşak ve vaşağın kürkü (CC)	**hĭlevhĭn heлəγhен YAB** Vaşak
silik Salya (TZ)	**hĭlegey нелегəγ İNS / EŞAN** Salya
silik- (I) Silkmek, silkelemek (Gİ) **silk-** Silkmek, silkelemek (CC, İM, KF, Kİ, KK, MG, TA, TZ)	**hĭlkev нелкəγ E / EŞAN** Silkmek, silkelemek, çırpmak; çalkalamak, sallamak **hĭlkĭv нелкеγ E / EŞAN** Silkmek, silkelemek, çırpmak; çalkalamak, sallamak
silkin- Silkinmek, sarsılmak (CC, İM, TZ)	**hĭlkĭnĭv нелкенеγ E** Silkinmek, sallanmak, hareket etmek
silsile *Ar.* Sıra, zincir, silsile (GT, İM, MS)	**silsile силсилə AR AKR** Nesil zinciri, silsile
sīm *Far.* Gümüş (GT)	**sim сим FARS MAD / EŞAN** 1. Gümüş 2. Gümüş para

Tablo: 2.1. (devam)

simkir- Sümkürmek (Gİ, İM, KF, KK, TA) **simkür-** Sümkürmek (İM) **sümkür-** Sümkürmek (BM, Gİ, KF, Kİ, TZ)	**hĭmgĭrĭv hемгерeү E** 1.Burun içindeki havayı birden vermek 2.Sümkürmek
sin (I) Sen (Şahıs zamiri) (MG) **sen** Sen (BM, BV, CC, DM, Gİ, GT, İH, İM, İN, KF, KFT, Kİ, KK, MG, MS, RH, TA, TZ)	**hin hин ZAM** Sen
siñ- 1. Sinmek, sokulmak, eğilmek (CC, GT) 2. Gizlenmek için yere yatmak (Kİ)	**hĭñĭv heңeү E** 1.Sinmek, nüfuz etmek 2.Yatarak gizlenmeye çalışmak
sincir *Far.* Zincir (İH) **zencīr** *Far.* Zincir, (mec.) esaret (GT, İM) **zincil** *Far.* Zincir (CC) **zincīr** *Far.* Zincir (Gİ, KF, MS, TZ)	**sınyır сынйыр FARS** 1. Zincir, köstek 2. Sıra, dizi
sindān *Far.* Zindan, pek karanlık ve sıkıntılı yer (CC)	**zindan зиндан FARS YASA / EŞAN** Zindan, hücre
siñir Sinir (BM, BV, DM, İM, İN, Kİ, MG, TA, TZ)	**hĭñĭr heңep İNS / EŞAN** Sinir, kas bağı
siñir- (I) Sindirmek, içine almak (CC)	**hĭñdĭrĭv heңдepeү E** 1.Sindirmek, hazmetmek 2.Akla yerleştirmek
sipāhī *Far.* Sipahi, atlı (GT)	**hıbaysı ыбайсы ORDU** Atlı, süvari
sipir- Süpürmek (TZ) **sübür-** Süpürmek (BM, TA) **süpir-** Süpürmek (GT, TZ) **süpür-** Süpürmek (Kİ, KK)	**hĭpĭrĭv hепepeү E** 1.Süpürmek, çöp temizlemek 2.Kar, toz gibi şeyleri esip savurmak
sirke (I) Sirke (BV, CC, DM, İM, İN, KFT, Kİ, KK, MS, RH, TA, TZ)	**hĭrke hepкə 1 BES** 1.Sirke 2.Arpanın kaynatılarak bal ile karıştırılması ile elde edilen bir ilaç sıvısı

Tablo: 2.1. (devam)

sirke (II) Bit yumurtası (DM, TZ)	**hĭrke hеркə 2 BÖC** Bit yumurtası, sirke
siz (I) Siz (Şahıs zamiri) (BM, CC, DM, Gİ, GT, İM, İN, KF, Kİ, KK, MG, MS, TA, TZ)	**hĭź heş ZAM** Siz
sofa *Ar.* Sofa (İH) **şuffa** *Ar.* Sofa (İM)	**sofa софа RUS MOB** Sofa
soġan Soğan (BM, BV, CC, DM, GT, Kİ, TA, RH, TZ) **şoġan** Soğan (KK)	**huġan hуған MEY / EŞAN** 1. Soğan, soğan bitkisi 2. Bazı bitkilerin tohumu da olan yumru kökü
soġra Sonra (KFT) **şoġra** Sonra (KK, TA) **soñıra** Sonra (CC) **sonra** Sonra (Kİ) **soñra** Sonra (BV, CC, GT, İM, İN, KFT, Kİ, MG, MS, RH, TZ) **sungira** Sonra (CC)	**huñra hуңра ZARF / EŞAN** Sonra, sonradan
soġun- Sokulmak, büzülüp saklanmak (İH)	**hıġınıv hығыныу E** 1.Kıyafetin, elbisenin suyunu sıkmak 2.Sığınmak 3.Yardım isteyerek sığınmak
soḫ- Sokmak, vurmak, çarpmak (CC)	**huġıv 1 hуғыу E** 1.Sertçe vurmak, itip kakmak 2.Yaralamak, zedelemek 3.Kaydetmek 4.Sert konuşmak, eleştirmek 5.Özel bir şekil vermek, damga basmak 6.Zarar vermek
şoḫbet *Ar.* Sohbet, görüşme (GT, KF, KFT)	**söḫbet сөхбәт AR DÜŞ** Sohbet, yakınlaşma durumu
soḳ- Girdirmek, sokmak (BV, CC, Gİ, GT, İM, KF, KFT, MG, MS, TA, RH, TZ) **şoḳ-** Girdirmek, sokmak (KK)	**soḳov соқоу E** 1. Delik açmak, oymak, delik açıp çıkarmak 2. Kürekle kazmak, kürekle eşmek

Tablo: 2.1. (devam)

soḳ göz Gözü doymaz, aç gözlü (İH)	**hoḳhor hoĸhop SIF / EŞAN** Pisboğaz, aç gözlü
soḳran- Ağzı içinden anlaşılmaz söz söylemek (İH)	**huḳranıv hyĸраныy E** Birisine kızıp kendi kendine söylenmek, yakınıp sızlanmak
sol (I) Sol, sağın zıddı (BM, BV, CC, DM, Gİ, GT, İM, İN, KF, KFT, Kİ, MG, MS, RH, TZ) **şol** Sol, sağın zıddı (KK) **soñ (II)** Sol, sağın zıddı (Kİ, İM)	**hul hyл DÜN** 1.Sol, sol taraf 2.Sol görüş
sol- Solmak, rengini atmak (BV, GT, İH) **sovul-** Solmak, rengini atmak (TZ)	**hulıv 1 hулыy E** 1.Solmak, kurumak 2.Zayıflayıp beti benzi solmak
solaġay *Moğ.* Solak (CC, TZ) **solaḳ** Solak (TZ) **solġay** *Moğ.* Solak (MG)	**hulaḳay hулaĸай SIF** Solak, sol kol ile iş yapan
solı- Solumak (Kİ) **solu-** Solumak (CC)	**hulav hулay E** Nefes alıp vermek, solumak
soluḳ Nefes (Kİ)	**hulış hулыш DÜŞ / EŞAN** Soluk, nefes, soluma **hulıv 2 hулыy DÜŞ / EŞAN** Soluk, nefes, soluma
sonbul *Ar.* Sümbül (CC) **sünbül** *Ar.* Sümbül çiçeği (GT)	**sömböl сөмбөл AR ÇİÇ / EŞAN** 1. Sümbül 2. Ekin başağı
soñġur Doğan, şahin türünden bir kuş (CC) **sonḳur** Doğan, şahin türünden bir kuş (BM, Kİ) **sunḳur (II)** Doğan, şahin türünden bir kuş (TA, TZ)	**hunaġara hунaғapa YAB** Aladoğan cinsinden yırtıcı bir kuş **şoñḳar шоңĸар YAB** Akdoğan, sungur
soñraḳı Sonraki (İM)	**huñġı 1 hуңғы SIF** 1.Sonuncu 2.En yeni 3.Biraz önce 4.En alttaki, düzeysiz, değersiz

Tablo: 2.1. (devam)

sor- (I) Sormak, soru sormak (CC, Gİ, GT, İM, İN, KF, KFT, MS, TA, TZ) **şor-** Sormak, soru sormak (KK)	**horav 1 hopay E** 1.Sormak 2.İstemek, talep etmek 3.Sadaka istemek 4.Rica etmek 5.Kız istemek
sor- (II) Emmek (İM, Kİ, TA)	**hurıv hypıy E** 1.Germek, uzatmak, çıkarmak 2.Emerek çıkarmak, çekerek çıkarmak, emmek
şoy- 1. (Kabuk, elbise vb.) soymak, çıkarmak (BM, BV, KK, TA, TZ) 2. Derisini yüzmek (İM)	**huyıv hyйıy E** 1.Boğaz kesip kan akıtmak 2.Derisini soymak
sög- Sövmek, küfretmek (İM, KF, KFT, Kİ) **sök- (I)** Sövmek, küfretmek (BM, CC, DM, Gİ, GT, KK, TA, TZ)	**hügĭv hγгeγ E** 1.Sövmek 2.Küfretmek 3.Hor görüp tenkit etmek
sögül- (I) Sövülmek, küfredilmek (İM, KFT)	**hügĭlĭv hγгелeγ E** 1.Sövülmek 2.Küfredilmek 3.Hor görüp tenkit edilmek
sögünç Sövme, küfür, küfretme (GT) **sökünç** Sövme, küfür, küfretme (GT)	**hügĭş hγгeш DÜŞ** 1.Hakaret, sövgü, küfür 2.Ağır eleştiri
sögünül- Kendisine sövülmek (KFT)	**hügĭnĭv hγгeнeγ E** Kendi kendine sövüp saymak, söylenmek
sögüş- Karşılıklı küfretmek, tahkir etmek (GT, İM, KFT)	**hügĭşĭv hγгешeγ E** 1.Birlikte sövmek, karşılıklı sövmek; karşılıklı küfretmek 2.Karşılıklı ya da birlikte eleştirmek, tenkit etmek
sök- (II) Sökmek, çıkarmak (BM, Kİ, TA, TZ)	**soķov coкoy E** 1. Delik açmak, oymak, delik açıp çıkarmak 2. Kürekle kazmak, kürekle eşmek
söktür- Sövdürmek (TZ)	**hüktĭrĭv hγктepeγ E** 1.Sövdürmek, küfrettirmek 2.Hor gördürüp tenkit ettirmek
söküş (I) Dil yarası, hakaret (CC)	**hügĭş hγгeш DÜŞ** 1.Hakaret, sövgü, küfür 2.Ağır eleştiri

Tablo: 2.1. (devam)

sölen- Söylenmek, denilmek, kendisine konuşulmak (KK) **söylen-** Söylenmek, denilmek, kendisine konuşulmak (KK) **sözlen-** Söylenmek, denilmek, kendisine konuşulmak (GT, KFT)	**höyleñv höйлəнeγ E** 1.Söylenmek, kendi kendine konuşmak 2.Sayıklamak
söñük Kemik (BM) **sövek** Kemik (CC) **sügük** Kemik (TZ) **sümük (II)** Kemik (DM, Kİ) **süñek** Kemik (DM, Kİ) **süñük** Kemik (BV, GT, İH, İM, KFT, Kİ, MG, MS, TA) **süveg** Kemik (İN, RH) **süvek** Kemik (Gİ, İN, KF, KK, RH, TZ) **süvük** Kemik (Kİ)	**höyek 1 höйək İNS** Kemik
söve- Dayamak (İM)	**höyev höйəγ E** Dayanak yapmak, dayamak, diremek
söven- Dayanmak, yaslanmak (İM) **süven-** Dayanmak, söykenmek (İN) **süye-** Dayanmak, söykenmek (TZ) **süyen-** Bir şeye dayanmak (CC, TZ)	**höyeñv höйəнeγ E** Yaslanmak, dayanmak
sövünç Sevinç (CC)	**höyönös höйөнөc DÜŞ** 1.Sevinç, neşe 2.Sevinilecek haber
sövünçle- Sevinç vermek, müjdelemek (CC, TZ)	**höyönsölev höйөнсөлөγ E** Müjdelemek, muştulamak
sövünçlü Sevinçli (CC)	**höyönöslö höйөнөслө SIF** Sevinçli, neşeli
söyken- Sırtını dayamak (İH, İN, TZ)	**höykenev höйкəнəγ E** Dayanmak, yaslanmak

Tablo: 2.1. (devam)

sözlet- Birini sorguya çekmek, söyletmek (İM)	**höyletĭv һөйләтеү E** Söyletmek, konuşturmak
su (I) Su (CC, DM, Gİ, GT, İH, KF, KFT, Kİ, MG, MS, RH, TZ) **şu** Su (KK, TA) **suf** Su (İM) **suv** Su (BV, İM)	**ıv ыу DÜN** 1.Su 2.Nehir, göl, deniz 3.Nem, ıslaklık 4.Söylenen lafın anlamsız ve gereksiz kısmı
su‘āl *Ar.* Soru (Gİ, GT, İM)	**söal сөал AR DÜŞ / EŞAN** Soru, sual
ṣubḥ *Ar.* Sabah (GT, İM)	**sabaḫ сабах AR DÜN** Sabah; tan
ṣūfī *Ar.* Sofu, derviş (GT)	**sufıy суфый AR TOP** Sûfî, dünya hayatından vazgeçmiş tamamiyle ahirete yönelmiş kişi
suflı Sulu, su dolu (İM)	**ıvlı ыулы SIF** 1.Sulu, suyu olan 2.Sulanmış, ıslak
sufsa- Susamak (İM) **susa-** Susamak (BM, CC, GT, İM, Kİ, TZ) **suvsa-** Susamak (BV, CC)	**ıvhav ыуhay E** 1.Susamak 2.Bir şeylere aşırı istek duymak
ṣulḫ *Ar.* Barış, uzlaşma (Gİ, GT, İM, KFT)	**soloḫ солох AR DEĞ** Barış, sulh
sulṭān *Ar.* Sultan, padişah (BV, CC, Gİ, GT, İM, KF, KFT, KK, MG, TA, RH, TZ)	**holtan һолтан HÜK / EŞAN** Sultan, padişah **soltan солтан HÜK / EŞAN** Sultan, padişah
sulṭānlıḳ *Ar.+T.* Hükümdarlık, sultanlık (İM, KK)	**soltanlıḳ солтанлыҡ HÜK / EŞAN** Sultanlık, padişahlık
suluv Su bulunan yer (Kİ)	**ıvlav 2 ыулау DÜN** Su alan yer, sulak yer
sun- (I) İtaat etmek (İM)	**ınıv ыныу E** 1.Kırılmak, parçalara ayrılmak (sert nesne için) 2.Baskıya dayanamayıp kopmak 3.Ilınmak, yumuşamak (sert hava için)
sun- (III) Germek, uzatmak (CC)	**honov һоноу E** Çekmek, germek, uzatmak

Tablo: 2.1. (devam)

şurat *Ar.* Suret, resim (CC) **şūret** *Ar.* Biçim, tarz, şekil (BV, Gİ, GT, İM, KF, KFT, MG)	**hüret hγpət AR SAN / EŞAN** 1. Resim, portre 2. Sûret 3. Tablo 4. Kıyafet; imaj **süret cγpət AR SAN / EŞAN** 1. Resim, portre 2. Sûret 3. Tablo 4. Kıyafet; imaj
şuretlen- *Ar.+T.* Şekillenmek, biçimlenmek (İM)	**hüretlenĭv hγpətлəneγ E** 1.Resmedilmek, resimlenmek 2.Betimlenmek, tasvir edilmek
surna *Far.* Zurna, boru (İH) **suruna** *Far.* Zurna, boru (CC) **zurna(y)** Zurna, kısa düdük (DM, TZ)	**hornay hopнaй FARS SAN / EŞAN** Zurna, borazan
şusız Susuz (TA) **suvsız** Susuz (BV)	**hıvhıź hыyhыʒ SIF** 1.Suyu olmayan, susuz, suya muhtaç 2.Su katılmamış
susuzluḳ Susuzluk (Gİ, KF, KFT)	**hıvhıźlıḳ hыyhыʒлыĸ KAV** Susuzluk
suvan- Sulanmak (BV)	**hıvlanıv hыyланыy E** Sulanmak, ıslanmak **sılanıv сыланыy E** Islanmak, ıslatılmak, hafifçe sulanmak
suvı Sıvı (KF)	**hıyıḳ hыйыĸ SIF / EŞAN** 1.Sıvı, sulu, cıvık 2.Koyu olmayan 3.Donuk 4.Seyrek
suvlı (I) Sulu (BV)	**hıvlı hыулы SIF** 1.Sulu, suyu olan 2.Sulanmış, ıslak
suza- Sünmek, uzamak (TZ)	**huźıv hγʒыy E** 1.Çekerek, genişleterek uzun hale getirmek, uzatmak; yaymak,doğrultmak 2.İkram etmek, sunmak 3.Gerinmek 4.Engellemek 5.Uzun hava biçiminde müzik söylemek 6.Kuray çalmak

Tablo: 2.1. (devam)

süd Süt (BM, Gİ, KF, KFT, RH) **süt** Süt (BM, BV, CC, DM, GT, İM, Kİ, KK, TA, TZ)	**höt hөт BES** 1.Süt 2.Bazı bitkilerin suyu
sükūt *Ar.* Susma (GT, KFT)	**söküt сөкүт AR DÜŞ** Sessiz hal, sessiz duruş, sükut
sülük Sülük (BV, CC, İM, Kİ, TA, TZ)	**hölök hөлөк BÖC** Sülük
süngü Süngü, kargı (KK, TA) **süñi** Süngü, kargı (DM, Gİ, GT, İM, KF, İN) **süñü** Süngü, kargı (CC, DM, GT, İM, KFT, Kİ, MG, TZ)	**höñgö hөңгө ORDU** Süngü, mızrak
sünnetçi *Ar.+T.* Sünnetçi	**sönnetsĭ сөннәтсе MES / EŞAN** Sünnetçi
süprül- (I) Süpürülmek (Kİ)	**hĭpĭrĭlĭv hепереλеγ E** Süpürülmek
sür- (I) Sürmek (BV, CC, GT, İM, İN, KF, KFT, Kİ, MG, RH, TA, TZ)	**höröv 1 hөрөγ E** 1.Toprağı sürmek 2.Kar, çamur gibi şeyleri yarıp sıyırmak
sür- (I) Sürmek, defetmek, kovmak (GT)	**höröv 2 hөрөγ E** 1.Kovmak, sürmek 2.Sürgün etmek
süre- Sürümek, yerde sürüklemek (MG)	**höyrev hөйрәγ E** 1.Sürümek, sürüklemek 2.Ayak sürümek 3.Zor bir işi başarmak 4.Hayatı sürdürmek
sürme Göze çekilen sürme (BV, Gİ, İM, KF, Kİ, TA, TZ)	**hörme hөрмә FARS MAD** 1.Sürme taşı, antimon 2.Kaşa, göze çekilen sürme
sürmele- Sürmelemek, sürme çekmek (TA)	**hörmelev hөрмәләγ E** Sürmelemek, sürme çekmek
sürūr *Ar.* Sürur, sevinç (BV)	**sörür сөрүр AR DÜŞ** Mutluluk, kıvanç
sürü- Sürmek (Kİ, TZ)	**höröv 1 hөрөγ E** 1.Toprağı sürmek 2.Kar, çamur gibi şeyleri yarıp sıyırmak **höröv 2 hөрөγ E** 1.Kovmak, sürmek 2.Sürgün etmek
sürül- (I) (Hayvan) ardından sürülmek (İM, KF)	**hörölöv 1 hөрөлөγ E** Sürülmek (toprak için)

Tablo: 2.1. (devam)

sürül- (II) Sürülmek, kovulmak, defedilmek (Gİ)	**hörölöv 2 hөрөлөү E** Kovulmak, sürülmek; sürgün edilmek
süs- Süsmek, boynuzlamak (TZ)	**höźöv 1 hөҙөү E** Süsmek, boynuz vurmak, tos vurmak
süz- Süzmek, temizlemek (BV, CC, Kİ, TA, TZ)	**höźöv 2 hөҙөү E** 1.Süzmek 2.Balık tutmak 3.Etraflıca arayıp taramak
süzgüç Süzgeç (İH) **süzgüş** Süzgeç (TZ)	**höźgös 1 hөҙгөс MOB** 1.Süzgeç, süzgü 2.Balık yakalamaya yarayan süzgeç, balık ağı
süzme (II) Süzülmüş yoğurt (İM, Kİ)	**höźme hөҙмə BES / EŞAN** Koyu kıvamlı yoğurtlu bir yemek
süzül- Süzülmek (BV)	**höźölöv hөҙөлөү E** 1.Süzülmek 2.Ağla balık tutulmak 3.Süzgün bakış atmak
şa'bān *Ar.* Şaban ayı, Arabî ayların sekizincisi (Gİ, İM, KF, KFT)	**şaġban шағбан AR DÜN / EŞAN** Ay takviminin ikinci ayı, şaban ayı **şeġban шәғбан AR DÜN / EŞAN** Ay takviminin ikinci ayı, şaban ayı
şād *Far.* Sevinçli (GT)	**şat шат FARS SIF** Mutlu, mesut, hoşnut, sevinçli
şādmān *Far.* Sevinçli (GT)	**şadman шадман FARS SIF** Şaduman, sevinçli, mutlu
şafaḳ *Ar.* Güneşin batışından sonraki alaca karanlık (GT)	**şefeḳ шәфәк AR DÜN** Gün batımı ya da doğumunda gökyüzündeki kızıllık
şaġ Zaman (TZ) **çaġ** Çağ, zaman (İH, İM) **çaḫ (I)** Çağ, zaman (CC) **çaḳ** Çağ, zaman (CC, İM, MG)	**saḳ 1 сақ ÇAĞ** 1. (Ömür için) dönem, çağ, vakit 2. An, süre, belli bir vakit
şaġal Çakal (DM) **şaḳal** Çakal (DM, TZ) **çaġal** Çakal (TA)	**şakal шақал FARS YAB** Çakal

Tablo: 2.1. (devam)

çağır- Çağırmak, bağırmak (BM, CC, GT, İH, KFT, Kİ, TA) **çaḳır-** Çağırmak, bağırmak (İM) **çığır-** Bağırmak, çağırmak (KF) **şağır-** Bağırmak, bağırıp çağırmak, inlemek (KK)	**saḳırıv 1 саӄырыу E** 1. Çağırmak, ses ve işaretle gelmesini istemek 2. Gelmesini emretmek 3. Misafirliğe davet etmek 4. Göreve çağırmak
şāh *Far.* Şah, bey (BV, GT, Kİ)	**şah шah FARS HÜK** Şah, padişah
şāhid *Ar.* Şahit, tanık (GT, İM, KFT)	**şahit шаһит AR YASA / EŞAN** 1. Şahit, tanık 2. Bir işe karışmadan kenardan gözleyen kişi
şāhidlıḳ *Ar.+T.* Tanıklık, şahitlik (KFT)	**şahitlıḳ шаһитлыӄ YASA** Şahitlik, tanıklık
şaḫṣ Kişi, kimse, şahıs (GT)	**şeḫïs шәхес AR TOP** Şahıs, kişi
şā'ir Şair, şiir yazan (GT, MG)	**şaġir шағир AR MES** Şair
şā'irlik *Ar.+T.* Şairlik (GT)	**şaġirlıḳ шағирлыӄ KAV** Şiir yazma yeteneği, şiir yazma kabiliyeti
şak- (II) Çakmak, vurmak (KK) **çak- (III)** Vurmak, çakmak (KFT)	**şaḳıv шаӄыу E** Şak şuk vurmak, şak şuk çarpmak
şakar *Far.* Şeker (CC) **şeker** *Far.* Şeker (CC, DM, GT) **çeker** *Far.* Şeker (BM, Kİ)	**şeker шәкәр FARS BES / EŞAN** Şeker
şākird (II) 1. Öğrenci (DM, GT, İN, KFT) 2. Köle, ücretle çalışan adam (Kİ, KK, TA)	**şekïrt шәкерт AR EĞT** Medrese öğrencisi, şakirt
şaḳmaḳ Çakmak, çakmak taşı (DM, TZ) **çaḳmaḳ** Çakmak, çakmak taşı (Kİ, TA, TZ)	**saḳma саӄма MAD / EŞAN** Çakmak taşı
şalġam Şalgam, turpa benzer yuvarlak sebze (CC, DM, GT, Kİ, TZ) **şalḳam** Şalgam, turba benzer yuvarlak sebze (KK)	**şalḳan шалӄан MEY / EŞAN** Şalgam

Tablo: 2.1. (devam)

şalvar Şalvar, im (İH)	**salbar салбар FARS GİY / EŞAN** Pantolon; şalvar
şān *Far.* Şan, şöhret (MG)	**şan шан AR DEĞ** Şan, şöhret
şar *Far.* Şehir (BM, DM, KFT, Kİ, KK, TZ)	**şeher шəһəр FARS ŞEH / EŞAN** Şehir, vilayet
şara *Far.* Bahane, özür, çare (TZ) **çāre** *Far.* Çare, tedbir, yardım (BV, İM, Kİ, MG, RH)	**sara capa FARS SOYT / EŞAN** 1. Çare, araç, vasıta, vesile 2. Çözme, halletme gücü, imkan gücü; amaç, maksat, yol 3. Bir işte hizmet
şarḳ *Ar.* Doğu (İM)	**şerĭḳ шəреқ AR DÜN / EŞAN** 1. Doğu, şark 2. Doğu yönü, doğu memleketleri
şarkī *Ar.* Doğuya ait, doğulu (KFT)	**şerḳi шəрқи AR SIF** Doğudaki, şarkî, doğuyla ilişkili
şarṭ *Ar.* Şart, koşul (BV, Gİ, GT, İM, KF, KFT, MG, MS)	**şart 1 шарт AR DÜŞ** 1. Şart 2. Hayatın belli bir hali 3. Mecburiyet
şaş- (I) Hedeften, kaymak (İH) **şaş- (II)** Hayret etmek, şaşırmak (İH)	**şaşıv шашыу E** 1. Şaşmak, sersemlemek 2. Öfkelenmek, kudurmak
şatranç *Ar.* Satranç oyunu (GT, KFT) **şitranc** *Ar.* Satranç, satranç oyunu (İM)	**satraş 2 сатраш TOP** Satranç, dama **şatranıj шатраныж FARS TOP / EŞAN** Satranç **şatraş шатраш TOP / EŞAN** Satranç
şāyet *Far.* Ola ki, şayet (İH) **şeyād** Şayet, ola ki (İM)	**şayet шайәт ZARF** Şayet; belki **şeyet шәйәт FARS B** Şayet
şayna- Çiğnemek (TZ) **şeyne** Çiğnemek (Gİ, KK, TA) **çayna-** Çiğnemek, kemirmek, gevelemek (CC, İM) **çeyne-** Çiğnemek, kemirmek, gevelemek (BM, BV, Gİ, KF, RH) **çiyne-** Çiğnemek, kemirmek, gevelemek (GT)	**seynev сәйнәү E** 1. Çiğnemek 2. Ezmek, dişlemek 3. Her şeyi, her lafı söylemek

Tablo: 2.1. (devam)

şecā'at *Ar.* Yiğitlik, şecaat (GT, MG)	**şejaġet шəжағət AR DEĞ / EŞAN** Yiğitlik, kahramanlık, cesurluk
şecere *Ar.* Soy ağacı, soy (Gİ, KF)	**şejere шəжərə AR DİL / EŞAN** 1. Şecere, soy kütüğü 2. Ağaç
şefīḳ *Ar.* Şefik, şefkatli, merhametli (BV)	**şafiḳ шафиқ AR SIF** Şefkatli, sevecen, iyi kalpli
şefḳat *Ar.* Şefkat, merhamet, acıyarak sevme (Gİ, GT, İM, KF, MS)	**şefḳet шəфқət AR DEĞ** Şefkat, merhamet, sevecenlik
şeftāli *Far.* Şeftali (İH, TZ) **şeftālū** *Far.* Şeftali (DM, KK, TZ)	**şaftalı шафталы MEY / EŞAN** Şeftali
şehādet (I) *Ar.* 1. Allah'ın birliğine şehadet etme (Gİ) 2. Şahitlik, tanıklık (Gİ, İM, İN, KF, KFT, MG)	**şehaźet шəhaʒət AR YASA** Bir şeyin doğruluğunu gösteren delil, tanıklık, şahitlik
şehīd *Ar.* Şehit (Gİ, İM, KF, MS)	**şehit шəhит AR DİN** Şehit
şehr *Far.* Şehir (BV, Gİ, GT, İM, KF, TA)	**şeher шəhəp FARS ŞEH / EŞAN** Şehir, vilayet
şek- (I) Çekmek (KK) **çek- (I)** 1. Bir şeyi bir yerden çekip almak, çıkarmak (BV, Gİ, GT, İM, İN, Kİ, RH, TZ) 2. Çekmek, asılmak (KF) 3. Bir şeyi çekip uzatmak (İM)	**sigĭv 1 сигеү E** 1. Çekmek, geriye hareket ettirmek, geriletmek 2. Bir düşünceden vazgeçmek
şekk *Ar.* Şüphe, kuşku (Gİ, GT, İM, KF, MG)	**şik шик AR DÜŞ** 1. Şüphe, kuşku 2. Endişe
şekl (II) *Ar.* Şekil, biçim (GT)	**şekĭl шəкел AR DÜŞ** Şekil, görünüş, form, biçim
şeklen- *Ar.+T.* Şüphelenmek (İM)	**şiklenĭv шикләнеү E / EŞAN** 1. Şüphelenmek, kuşkulanmak 2. Ürkmek
şeksiz *Ar.+T.* Şüphesiz, kuşkusuz (BV, İM)	**şikhĭź шикһеʒ B** 1. Şüphesiz, kuşkusuz 2. Mutlaka, elbette 3. Bilinir, açık
şem' *Ar.* Mum (GT, İM)	**şem шəм AR MOB** Mum
şems *Ar.* Güneş (GT)	**şemsĭ шəмсе AR DÜN** Güneş
şenbeh *Far.* Cumartesi (BM)	**şembĭ шəмбе FARS DÜN** Cumartesi

Tablo: 2.1. (devam)

şer *Ar.* Kötülük, fenalık (GT, İM, KF, MS)	**şer шəp DEĞ** Şer, kötülük, fenalık
şer‘ *Ar.* Şeriat, dinin kuralları (Gİ, GT, KF, MG)	**şergĭ шəpге AR YASA / EŞAN** Dini kanunlar, şeriat
şerbet *Ar.* Şerbet, meyve suyu ile şekerli su karıştırılarak yapılan içecek (GT)	**şerbet шəрбət AR BES** Şerbet, meyve suyu, meyve şerbeti
şerḥ *Ar.* İzah, açıklama, yorum (İM, MG)	**şerĭḫ шəрех AR DİL** Açıklama, izah, anlatma, şerh
şeri Asker, ordu (DM, TA) **şerü** Ordu, asker (DM, TZ) **çeri** Asker, ordu (BM, CC, Gİ, GT, İH, İM, İN, KF, Kİ) **çerig** Asker, ordu (GT, İM, Kİ) **çeyri** Ordu, asker (CC)	**sirĭv 1 сиреү ORDU / EŞAN** Çeri, asker
şer‘ī *Ar.* Dinle ilgili (İM)	**şerġi шəрғи AR SIF** Şeriata bağlı, şer’î
şerī‘at *Ar.* Din kuralları (Gİ, İM, KF, KFT, MS) **şeriyat** *Ar.* Şeriat, din kuralları (CC)	**şeriġet шəриғət AR YASA / EŞAN** Dini kanunlar, şeriat
şerīf (I) *Ar.* Şerefli, asil (Gİ, GT, İM, KFT, MS)	**şerif шəриф AR SIF** 1. Şerefli, hürmetli, saygıdeğer; onurlu 2. Kutsal, mukaddes
şeş- Çözmek, bağını açmak (BV, GT, KF, Kİ, KK, RH, TA, TZ) **şiş- (I)** Çözmek, bağını açmak (GT, İM) **seş-** Çözmek, bağını açmak (CC)	**sisĭv сисеү E** 1. İpi çözmek, bağı çözmek 2. Elbisesini çıkarmak, soymak 3. Anlamını çözmek, aslını çözmek, halletmek 4. İçindekini dökmek, içindekini söylemek
şeşen Zeyrek, çeçen (TZ)	**çĭçĭn чечен ÖZEL** Çeçen halkı ya da bu halka mensup kişi
şeşil- Çözülmek (BV, DM) **şişil- (II)** Çözülmek (İM)	**sisĭlĭv сиселеү E** 1. İp çözülmek, bağ çözülmek, ipin uçları açılmak 2. Anlamı, esası öğrenilip çözümlenmek, halledilmek 3. Gönlündekiler açılmak, fikirleri açılmak

Tablo: 2.1. (devam)

şetlevük Fındık, fıstık (TZ) **şetlegen** Fındık, fıstık (DM) **çatlavuḳ** Fındık, fıstık (CC) **çetlevük** Fındık, fıstık (DM, Kİ) **çetleyik** Fıstık, fındık ve bütün kabuklu şeyler (TA)	**setlevïk сәтләүек AĞAÇ** 1. Palamut; herhangi bir ağacın kozalağı 2. Fındık, fıstık 3. Ceviz
şevvāl *Ar.* Şevval ayı (Gİ, GT, İM, KF)	**şevvel шәүүәл AR DÜN** Ay takviminini onuncu ayı, şevval ayı
şey *Ar.* Şey, nesne (İM)	**şey 1 шәй AR KAV** Şey, nesne
şeyḫ (I) *Ar.* Bir tekke veya zaviyenin reisi ve müritleri olan kimse (GT, İM, KFT) **şıḫ (II)** *Ar.* Bir tekke veya zaviyenin reisi ve müritleri olan kimse (GT)	**şeyïḫ шәйех AR DİN** Şeyh
şeyṭān *Ar.* Şeytan (CC, Gİ, GT, İM, KF, MS)	**şayatin шаятин AR DİN / EŞAN** Şeytan, iblis **şaytan шайтан AR DİN / EŞAN** Şeytan, iblis
şıbşıḳ Serçe (DM) **şıfşaḳ** Serçe (KK) **şıpşıḳ** Serçe (TZ) **çapçuḳ** Serçe (Kİ) **çıbçuk** Serçe (TA) **çıpçaḳ** Serçe (BM) **çıpçıḳ** Serçe (CC, İM) **çıpçuḳ** Serçe (İM, TA) **çipçik** Serçe (CC)	**sıpsıḳ сыпсык YAB** Serçe

Tablo: 2.1. (devam)

şık- (I) Çıkmak (DM, KK) **çıḫ- (I)** Çıkmak (CC) **çıḳ- 1** 1. Çıkmak (BM, BV, CC, Gİ, GT, İM, İN, KF, Kİ, MG, MS, TZ) 2. Dışarı çıkmak (CC, İM, TA)	**sığıv 1 сығыу E** 1. Çıkmak, terk edip gitmek 2. Ortaya çıkmak, görünmek 3. Bir yere gitmek için çıkmak 4. Yer değiştirmek, göçmek 5. Taşmak 6. Hasıl olmak 7. Yardımcı fiil olarak asıl hareketin "başından sonuna kadar sürdüğünü; sonuçlandığını; ansızın oluştuğunu" ifade eder.
şıḳar- Çıkarmak, çekip çıkarmak (KK) **çıġar-** Çıkarmak, çekip çıkarmak (CC, Kİ) **çıḳar- (I)** Çıkarmak, çekip çıkarmak (BM, BV, Gİ, GT, İM, İN, KF, KFT, MG, RH, TA, TZ)	**sığarıv сығарыу E** 1. Çıkarmak, kovmak 2. Taşımak, yukarı kaldırmak 3. Eser vermek, yayımlamak; hayata geçirmek 4. Birini öne çıkarmak, takdim etmek
şınġla- Çınlamak (TZ)	**şıñlav 2 шыңлау E** Çınlamak, tınlamak, şınlamak
şıraḳ *Far. (<çerāġ)* Kandil ışığı, çerağ (DM, KK, TZ) **çıra** *Far. (<çerāġ)* Kandil, mum, ışık (Kİ) **çırāḳ** *Far. (<çerāġ)* Çerağ, mum, kandil (CC, Gİ, KF, Kİ, TA)	**sıraḳ сыраҡ FARS MOB** 1. Etrafı aydınlatmak için kullanılan ince ağaç parçası, çerağ 2. Balık avlarken suyu aydınlatmak için çıra yakmaya yarayan düzenek 3. Görme yeteneği 4. "*sırağım"* diye "gözümün nuru" anlamında sevilen kişiye söylenir.
şırşık Sığırcık kuşu (TZ)	**sığırsıḳ сығырсыҡ YAB / EŞAN** Sığırcık
sıçan Sıçan, fare (İH, KF, Kİ, TA, TZ) **sıçġan** Sıçan, fare (BV, Gİ) **sıçḳan** Sıçan, fare (BM, CC, İM, KK, TA) **sışan** Fare, sıçan (KK) **sışḳan** Fare, sıçan (TZ) **şışḳan** Fare, sıçan (KK) **şışḳan** Sıçan, fare (TZ)	**sısḳan сысҡан YAB** Sıçan, fare

Tablo: 2.1. (devam)

şışra- Sıçramak (TZ)	**sesrev cəcpəγ E** 1. Sıçramak, hızlıca serpilmek 2. Duygular, düşünceler dışa vurulmak 3. Yok olmak, bitmek
şıyam Akrep (DM) **çayan** Kırkayak, çıyan, akrep (İH) **çıyan** Kırkayak, çıyan, akrep(İM, TA, TZ)	**sayan саян BÖC / EŞAN** 1. Akrep 2. Kötü, fena; acımasız 3. Akrep burcu
şibin Sinek, karasinek (DM, TZ) **cibin** Sinek (TA) **çıbın** Sinek, karasinek (BV) **çibin** Sinek, karasinek (BM, CC, GT, İM, Kİ, TA)	**sĭbĭn себен BÖC** Sinek
şifā *Ar.* Şifa, iyileşme, sağlık bulma (GT, İM)	**şifa шифа AR SOYT** Şifa, sağlık, sıhhat
şikāyet *Ar.* Şikâyet (GT)	**şikeyet шикәйәт AR DÜŞ** 1. Şikayet, sızlanma, serzeniş 2. Şikayet dilekçesi
şimdi Şimdi, şu an (BM, Kİ, TZ)	**indĭ 1 инде ZARF** Şimdi, şu anda, şu vakitte
şi'r *Ar.* Şiir (Gİ, GT, İM, KF, KFT, MG)	**şiğır шиғыр AR DİL / EŞAN / ZIT** 1. Şiir, nazım 2. Estetik güzellik
şiş- (II) 1. Şişmek, su vb. yükselmek (İM) 2. Kabarmak, şişmek (BM, BV, CC, Kİ, KK, RH, TZ)	**şĭşĭv шешеγ E** Kabarmak, şişmek
şīşe *Far.* Şişe (CC, İM)	**şĭşe шешә MOB** 1. Şişe 2. Cam
şişek (II) Çiçek (KK) **çiçek** Çiçek (CC, DM, GT, İM, Kİ, TA, TZ)	**sesek 3 сәсәк ÇİÇ / EŞAN** Çiçek
şişek (III) Çiçek hastalığı (TZ)	**sesek 1 сәсәк HAS** Çiçek hastalığı, su çiçeği
şişik Şişik, şişmiş, kabartı (BV, CC, TZ) **şişük** Şişik, şişmiş, kabartı (BV)	**şĭşĭk шешек HAS / EŞAN** Şişik, şişlik, kabarıklık

Tablo: 2.1. (devam)

şişle- 1. Kızartmak, kebap yapmak (BM, Kİ, KK) 2. Şişe dizmek (GT, TZ)	**şĭşlev шешләү E** Şişe geçirmek, şişe dizmek, şişlemek
şişlik Kebap (DM, KK)	**şaşlıḳ шашлыҡ BES** Şiş kebap
şişmek (I) Şişme, şişkinlik (BM, CC)	**şĭşmek шешмәк SIF / EŞAN** Şişik gibi, bombeli, kabarık gibi olan
şoḫ *Far. (< şūḫ)* Hoppa, yaramaz (İH)	**şuḳ шуҡ SIF** Yerinde durmaz, her şeye elini atan, hareketli, yaramaz (çocuk için)
şoḳ Çok, bol, fazla (DM, KK, TZ) **çoḳ** Çok, fazla (BV, Gİ, GT, İM, İN, KF, KFT, Kİ, MS, RH)	**suḳ 3 суҡ ZARF** Çok, fazla
şoḳ barmaḳ İşaret parmağı (KK)	**huḳ һуҡ İNS / EŞAN** İşaret parmağı
şoḳmar Çomak, topuz (DM, KK) **şumuḳ** Çomak (DM) **çokmar (II)** Çomak, sopa, topuz (DM, İM, Kİ, TA, TZ) **çomaḳ** Çomak, sopa (İM, Kİ, TA) **çomuḳ** Çomak, sopa (TZ)	**suḳmar суҡмар ORDU / EŞAN** Gürz, topuz
şol Şu (Gİ, KFT, MG, MS)	**şul шул ZAM** 1. Şu 2. Bu
şolaḳ Çolak (TZ)	**sulaḳ сулаҡ SIF** Kırık kollu, sakat kollu, sakat, çolak
şorba Çorba (DM, GT, İM, KFT, KK, TA) **şorpa** Çorba (İM) **şorva** Çorba (İH, KFT) **şurba** Çorba (GT)	**hurpa һурпа BES / EŞAN** 1. Çorba 2. Kaynamış pirinç, et ya da arpa suyu **şulpa шулпа BES / EŞAN** Çorba
şöhret *Ar.* Şöhret, ün, ad yapma (İM)	**şöhret шөһрәт AR DEĞ** Şan, şöhret, nam

Tablo: 2.1. (devam)

şök- Çökmek, diz çökmek (KK) **çök-** Çökmek, diz çökmek (CC, BV, İM, İN, KFT, TA, TZ)	**sügĭv сүгеү E** 1. Çökmek, diz çökmek 2. Yıkılmak 3. Gerilemek
şölmek Çömlek (TZ) **çemlek** Çömlek (Kİ) **çölmek** Çömlek, taştan oyulup içinde yemek pişirilen küçük tencere (DM, İH, RH) **çömlek** Çömlek, taştan oyulup içinde yemek pişirilen küçük tencere (CC, DM, Kİ, TA, TZ)	**sülmek сүлмәк MOB** 1. Çömlek, toprak kap 2. Saksı 3. Bir çocuk oyunu (birbiri ardına sıralanan çocuklar, sırasıyla dede, nine ve çocukları rolüne girerler. Çömlek soran çocuk gelip "dede çömlek ver hadi" der ve en sondaki çocuğu yanına çekmeye çalışır, dede kaptırmamaya çalışır ve oyun böyle sürer.)
şöyle Şöyle, şu şekilde (KFT)	**şulay шулай ZAM** 1. Şöyle, şu şekilde 2. Öyle 3. Doğru, dürüst
şu Şu (İşaret sıfatı) (KF, KK)	**şul шул ZAM** 1. Şu 2. Bu
şukur Çukur (DM) **çuġur** Çukur (CC, MG) **çuḳır** Çukur (İM) **çuḳur** Çukur (BV, İM, Kİ, KFT, RH, TZ)	**soḳor 1 соқор DÜN / EŞAN** 1. Çukur, oyuk 2. Tekerlek izi
şulġa- Dolamak, sarmak (TZ) **çulġa- (I)** Sarmak, dolamak (MG)	**solġav солғай E / EŞAN** 1. Bir şeyle sarmak, dolamak 2. Kuşatmak 3. Etrafına üşüşmek
şübe *Ar. (< cübbe)* Cübbe (TZ)	**jöbbe жөббә GİY** Cübbe **yöbbe йөббә AR GİY / EŞAN** Cübbe
şübhe *Ar.* Şüphe, kuruntu (Gİ, İM, KF, KFT)	**şöbhe шөбһә AR DÜŞ / EŞAN** Şüphe, kuşku
şügür *Ar.* Şükür, şükretme (CC) **şükr** *Ar.* Şükür, şükretme (BV, DM, Gİ, GT, İM, İN, KF, MG, MS)	**şökör шөкөр AR DÜŞ** Memnuniyet duygusu, şükür

Tablo: 2.1. (devam)

şürük Çürük (DM) **çürük** Çürük (GT, İM)	**sĭrĭk серек SIF / EŞAN** 1. Çürümüş, çürük 2. Yanlış, hata, kusur 3. Çürümüş şey, çürük şey
şüşkür- Aksırmak, hapşırmak (KK, TZ)	**sösköröv сөскөрөү E** 1. Öksürmek 2. Motor gibi düzenekler düzgün çalışmadığında kesik kesik ses çıkarmak
ta'alluḳ *Ar.* İlgisi olma, ilgisi olan, ait olma (GT, İM, KFT, MG)	**teġellök тәғәллөк AR DÜŞ** Alaka, bağ, ilgi
ṭa'ām *Ar.* Yemek, aş (GT, İM, KFT)	**taġam тағам BES / EŞAN** Azık, yiyecek **teġem тәғәм AR BES / EŞAN** Azık, yiyecek
ta'aṣṣub *Ar.* Tutuculuk, dogmatizm	**teġessöb тәғәссөб AR DÜŞ** Düşüncesizce bağlanma; fanatizm
ṭā'at 1. İbadet, Allah'ın emirlerini yerine getirme (Gİ, GT, İM, İN, KF) 2. Hizmet (Gİ, GT)	**taġat тағат AR DİN** Allah'a kulluk etmek, itaat etme
taba Yana, tarafa, -e doğru (BV) **tapa (III)** -e doğru (İM, İN) **tebe (III)** -doğru (İH)	**taba 3 таба B / EŞAN** …-e doğru, …doğrultusunda
ṭabaḳ *Ar.* Tabak, kap (CC, GT)	**tabaḳ 1 табақ MOB** Tabak, çanak
ṭabaḳa *Ar.* Kat, sınıf (İN)	**tabeḳe табәкә DÜŞ / EŞAN** Tabaka, grup, sınıf
tābi' *Ar.* Bağlı olan, tâbi (Gİ, İM, KF)	**tabiġ табиғ AR SIF / EŞAN** 1. Tâbi, bağlı olan 2. İtaat eden, boyun eğen ***tabiġ bul-*:** Tabi olmak, boyun eğmek
ṭabīb *Ar.* Hekim, tabip (GT, KFT)	**tabip табип AR MES / EŞAN** Doktor, tabip
tabun- Tapınmak, saygı göstermek (CC) **tapul (II)** Tapınmak, ibadet etmek (İM) **tapun-** Tapınmak, ibadet etmek, saygı göstermek (İM)	**tabınıv табыныу E** 1. Tapınmak 2. Ümidini bir şeye bağlamak 3. Aşırı bağlanmak, tutulmak
tābūt *Ar.* Ölü konulan sandık (İM, KFT)	**tabut табут AR MOB** Tabut

Tablo: 2.1. (devam)

tācir *Ar.* Tüccar, ticaretle uğraşan (Gİ, GT, İM, KF)	**tajjar тажжар AR MES / EŞAN** Tüccar
tafṣīl *Ar.* Açıklama, ayrıntı (Gİ, İM)	**tafsil тафсил AR DİL / EŞAN** Ayrıntılı açıklama **tefsil тәфсил AR DİL / EŞAN** Ayrıntılı açıklama, tafsil
tafuḳ Tavuk (İM) **taġuḳ** Tavuk (DM) **taḳuḳ** Tavuk (BM, Kİ) **tavoḫ** Tavuk (CC) **tavuḳ** Tavuk (BV, CC, İM, KFT, TZ) **ṭavuḳ** Tavuk (DM, KK) **toḳuḳ** Tavuk (BM) **daġuḳ (II)** Tavuk (TA) **daḳuḳ** Tavuk (TA)	**tavıḳ тауыҡ KÜM** Tavuk
ṭaġ (I) Dağ (BM, CC, DM, Gİ, GT, İM, KF, Kİ, KK, RH, TA, TZ) **tav** Dağ (CC, KK, TZ) **daġ** Dağ (KFT)	**tav тау DÜN** 1.Dağ 2.Yığın
taġ (II) Damga (TZ) **tamġa** Damga, mühür (TZ) **tamha** Damga, mühür (CC) **damġa** Mühür, damga (İH) **damḳa** Mühür, damga (İH)	**tamġa 1 тамға HÜK / EŞAN** 1. Damga, mühür 2. Lakap
taġala- Nallamak (TZ)	**daġalanıv дағаланыу E** Nallanmak, nal takılmak
taġayyür *Ar.* Değişme, başkalaşma (BV, GT, İM)	**teġeyïr тәғәйер AR DÜŞ / EŞAN** Değişim, değişme
taġıt- Dağıtmak (GT)	**taġatıv тағатыу E** Dağıtmak, bozmak; bertaraf etmek

Tablo: 2.1. (devam)

taġrı Tanrı, Allah (DM, KK) **tanġrı** Tanrı, Allah (TZ) **tañrı** Tanrı, Allah (Gİ, GT, KFT, MG, MS) **tanrı** Tanrı, Allah (DM, İH) **teñeri** Tanrı (CC) **teñri** Allah, tanrı (BM, BV, CC, DM, GT, İM, KF, Kİ, İN, MG, RH) **tigri (I)** Allah, tanrı (İM) **tiñri** Tanrı (BV, DM)	**teñrĭ тәңре DİN / EŞAN** 1. Tanrı, Allah 2. Gökyüzü, gök kubbe
ṭaġuz Domuz (DM) **tonġuz** Domuz (BM, BV, CC, İM) **ṭonġuz** Domuz (TA) **toñuz** Domuz (Kİ) **danġuz** Domuz (TZ) **danḳuz** Domuz (TZ) **donġuz** Domuz (KK)	**duñġıź дуңғыҙ EVC** Domuz
taġyīr *Ar.* Değiştirme, bozma (Gİ, KF, KFT, MG)	**teġeyĭr тәғәйер AR DÜŞ / EŞAN** Değişim, değişme
taḫ *Far.* Taht (CC) **taḫt** *Far.* Taht, hükümdarlık makamı (Gİ, GT, İH, İM, KF)	**taḳ 1 тақ İNŞA / EŞAN** 1. Kümbet, küçük kubbe 2. Tak 3. Taht **teḫĭt тәхет AR HÜK** Taht
taḥrīr *Ar.* Yazma, yazılma (MG)	**teḫrir тәхрир AR DİL** Yazma işi, tahrir
taḥṣīl *Ar.* Elde etme, hasıl etme (GT)	**teḫsil тәхсил AR TİC** 1. Tahsil, kazanma 2. Bilim alma, okuma
taḥsīn *Ar.* Beğenme, takdir (GT)	**teḫsin тәхсин AR DEĞ** Tahsin

Tablo: 2.1. (devam)

taḫta *Far.* Tahta (DM, İM, TZ) **taḳta** *Far.* Tahta (CC)	**taḳta тақта MOB** 1. Tahta 2. Yazı tahtası
taḳ- 1. Takmak, asmak (CC, GT, Kİ, MG) 2. Bağlamak (MG)	**taġıv тағыу E** Takmak, iliştirmek, asmak Dikmek
ṭāḳat *Ar.* Güç, takat, kuvvet (BV, Gİ, GT, İM, KF)	**teḳet тәкәт AR DÜŞ** Takat, güç, kuvvet, derman
taḳdīm (I) *Ar.* Öne alma, öncelik (GT, İM) **taḳdīm (II)** *Ar.* Sunmak, tavsiye etmek (MG)	**teḳdim тәкдим AR DÜŞ** Takdim etme, bir işi halletmek için birinin inisiyatifine fikir sunma Evlenme teklifi
taḳdīr (I) *Ar.* 1. Değer biçme, ölçme 2. Tahmin, oranlama **taḳdīr (II)** *Ar.* Takdir, beğenme (KF) **taḳdīr (III)** *Ar.* Allah'ın ezelde olacak şeyleri bilmesi (İM)	**teḳdir тәкдир AR SOYT / EŞAN** Kader, takdir, yazgı
taḳırda- Tıkırtı yapmak, tak tak ses çıkarmak (İH)	**taḳıldav тақылдау E** Takıldamak, tak tuk etmek, tak tuk gelmek
taḳrīr *Ar.* Anlatma, söyleme	**teḳrir тәкрир AR DÜŞ / EŞAN** Anlatma, beyan etme
taḳuz Dokuz (sayı) (DM, TZ) **toġuz** Dokuz (sayı) (BM) **toḳḳuz** Dokuz (sayı) (BM) **toḳuz** Dokuz (sayı) (BM, BV, GT, İM, İN, MG, MS) **ṭoḳuz** Dokuz (sayı) (KK, TA) **doḳız** Dokuz (sayı) (KF) **doḳuz** Dokuz (sayı) (Gİ)	**tuġıź туғыҙ SAYI** Dokuz
taḳvā *Ar.* Allah'tan korkarak dinin yasaklarından kaçınma (Gİ, GT, İM)	**teḳve тәкүә AR SIF** Dinin emirlerini harfiyen yerine getiren, takva
tal (I) Dal (GT, TA)	**tal тал AĞAÇ** 1. Söğüt, salkım söğüt, sepetçi söğüdü 2. Ağaç dalı

Tablo: 2.1. (devam)

tal (II) Söğüt (GT)	**tal тал AĞAÇ** 1. Söğüt, salkım söğüt, sepetçi söğüdü 2. Ağaç dalı
tal- (I) Dalmak (Kİ)	**talıv 2 талыу E** 1. Dalmak 2. Kendi kendini unutmak
tal- (II) Yorulmak (TZ) **ṭal-** Yorulmak (KK)	**talıv 1 талыу E** Çok güç sarfedip yorulmak, bitap düşmek
talaḳ Dalak (DM, İM, Kİ, TZ) **ṭalaḳ** Dalak (KK, TA)	**talaḳ 1 талақ İNS** Dalak
ṭalāḳ *Ar.* Boşanma (Gİ, GT, İM, KFT)	**talaḳ 3 талақ AR YASA** Dinen ve resmen boşanma, ayrılma
talaş- Dalaşmak, kavga etmek (CC, İM, TA, TZ) **ṭalaş-** Dalaşmak, kavga etmek (DM, KK)	**talaşıv талашыу E** Dalaşmak, birbirine saldırmak, dişlemek
ṭaleb *Ar.* İstek, isteme (BV, Gİ, GT, İM, KF, KFT, MG, TA)	**talap талап AR DÜŞ** 1. Talep, istek 2. Şart
tāli‘ *Ar.* Talih, kısmet (GT)	**taliġ талиғ AR DÜN** 1. Yıldız 2. Talihli kader
talmaç Tercüman (BM) **tılmaç** Tercüman (CC, TZ) **tilmaç** Tercüman (İM, TZ) **tolmaç** Tercüman (BM, CC) **dilmaç** Tercüman (TZ)	**talmas талмас MES / EŞAN** Tercüman, tilmaç **tılmas тылмас MES / EŞAN** Tercüman, tilmaç
tam (II) Dam, çatı, taraça (BM, CC, GT, KFT) **tam (III)** Duvar (İM)	**tam 1 там AR İNŞA / EŞAN** 1. Duvar, istinat duvarı 2. Çatı, dam 3. Kale burcu, gözetmen kulesi
ṭa‘m *Ar.* Tat, lezzet (İM)	**tem 1 тәм DUY** 1. Tat, lezzet 2. Keyif, neşe, kâm

Tablo: 2.1. (devam)

tam- Damlamak, yağmurun damla damla düşmesi (CC, GT, İM, İN, Kİ, MS, TZ) **dam-** Damlamak, yağmurun damla damla düşmesi (İH)	**tamıv тамыу E** 1. Damlamak, damla damla düşmek 2. Fayda görmek 3. Bir şeyden pay almak
ṭama‘ *Ar.* Tamah, açgözlülük (BV, CC, Gİ, GT, İM, İN, KF, KFT, MG)	**tamġı тамғы AR DÜŞ / EŞAN** Tamah hissi **temġi тәмғы AR DÜŞ / EŞAN** Tamah hissi
tamaġ (II) Damak (BV, CC, Kİ) **tamaḳ (II)** Damak (BV, TZ) **ṭamaḳ** Damak (TA) **tamav** Damak (TZ) **damaḳ** Damak (DM, İH)	**tamaḳ тамақ İNS** 1. Damak 2. Mide 3. İştah 4. Evde sürekli yemek yiyenlerden biri, boğaz 5. Bir ırmağın başka bir ırmağa veya denize döküldüğü yer 6. Derin çukur ya da maden ocağının ağzı
tamām(et) *Ar.* Tamam, tam, eksiksiz (BV, CC, Gİ, GT, İM, İN, KF, KFT, MG, MS, RH)	**tamam тамам AR ZARF** Tamamen, bütünüyle, büsbütün
tamar Damar (BM, BV, CC, İM, İN, Kİ, TA, RH, TZ) **ṭamar** Damar (KK) **tamır** Damar (MG) **tamur** Damar (İM, TZ) **damar** Damar (DM)	**tamır тамыр AĞAÇ** 1. Ağacın, bitkinin kökü 2. Damar, sinir 3. Bir meselenin sebebi, aslı 4. Soy sop, nesil
tamāşā *Far.* Seyretme, gezme (CC, DM, Kİ, KK, TZ)	**tamaşa тамаша FARS SAN** 1. Temaşa, seyirlik, izlence, piyes, oyun, temsil, gösteri, gösterim 2. Hayran edici manzara, görünüm
tamçı Damla (Kİ)	**tamsı тамсы DÜN** 1. Damla 2. Bir damlacık, çok az, küçük parça
tamız- Damlatmak (BV, İM) **tamuz-** Damlatmak (BV, İM)	**tamızıv тамызыу E** 1. Damlatmak 2. Bir damla sıçratmak 3. Rüşvet olarak biraz para vermek, koklatmak 4. Vurmak, dokundurmak
ṭam‘it- *Ar.+T.* Tamah etmek, açgözlülük etmek	**tamġılav тамғылау E** Tamah etmek

Tablo: 2.1. (devam)

tamuġlı Cehenneme girecek olan, cehennemlik (İM)	**tamuķlı тамуҡлы DÜŞ** ***tamuķlı bul-*:** Günaha batıp cehenneme girmek
tamzır- Damlattırmak (BV) **tamzur-** Damlattırmak (İM) **ţamzur** Damlattırmak (KK)	**tamıźźırıv тамыҙҙырыу E** Damlattırmak
tan Sabah, sabah vakti (BM, İH, TZ) **ţan** Sabah, sabah vakti (BM, İH, TZ) **tañ (I)** Tan vakti, sabah (BV, GT, İM, Kİ, TZ) **tayn** Seher vakti, tan (TA) **dan (II)** Sabah vakti, tan vakti (BM) **dañ** Sabah vakti, tan vakti (KF)	**tañ 1 таң DÜN** 1. Tan, şafak 2. Bir şeylerin başladığı vakit ***tañ at-*:** Tan atmak, şafak sökmek
tañ (II) Hayret verici, şaşılacak şey (GT)	**tañ 2 таң DÜŞ** Şaşılacak durum, olağanüstü durum
tan- (II) İnkâr etmek, yalan söylemek (CC, İM, TZ)	**tanıv 2 таныу E** 1.İnkar etmek 2.Kabul etmemek, istememek, reddetmek
tana Dana (BM, DM, İM, Kİ, TZ) **ţana (I)** Dana (DM, KK, TA) **duna** İki yaşındaki sığır, dana (TZ)	**tana тана EVC / EŞAN** Dana
tanġı- Görmek, bilmek, tanımak (TZ) **tanı- (I)** Görmek, bilmek, tanımak (CC, GT, TZ)	**tanıv 1 таныу E** 1.Tanımak, bilmek 2.Görerek bilmek 3.Dış görünüşten çıkarmak
tanıķ Tanık, şahit (CC, DM, TZ) **tanuķ** Tanık, şahit (CC, DM, Gİ, İM, KF, KFT, Kİ) **danuķ** Tanık, şahit (KFT)	**tanıķsı таныҡсы YASA / EŞAN** Tanık, şahit
tanıķlav Tanıklamak (TZ)	**tanıķlav таныҡлау E** Delillemek, kanıtlamak, ispatlamak; doğruluğunu göstermek
ţanış Bildik, tanıdık (DM)	**tanış таныш SIF** Tanış, aşina, belli, tanıdık, bildik

Tablo: 2.1. (devam)

tanla- (I) Arayıp bulmak, seçmek (CC) **tañla- (II)** Arayıp bulmak, seçmek (CC)	**tañlav таңлау E** Aramak, bulmaya çalışmak
tanla- (II) Hayret etmek, şaşırmak (CC, Kİ) **ţanla-** Hayret etmek, şaşırmak (TA) **tañla- (III)** Şaşırmak (TZ) **danķla-** Şaşmak, şaşırmak (Kİ) **danla-** Şaşmak, şaşırmak (İH)	**tañlanıv 1 таңланыу E** Şaşırmak, tuhaf karşılamak, hayrete düşmek
ţap- (I) 1. Bulmak (BM, BV, CC, Gİ, GT, İM, İN, KF, KFT, Kİ, KK, MG, MS, TZ) 2. Kazanmak, elde etmek (GT) **dap-** Bulmak (KFT)	**tabıv табыу E** 1. Bulmak 2. Bir meseleyi halletmek 3. Arayıp ele geçirmek
tapıl- Bulunmak (Gİ, İM, KF, KFT, MS) **tapul- (I)** Bulunmak, kazanılmak (BV, GT, İM) **dapıl-** Bulunmak (KFT)	**tabılıv табылыу E** 1. Bulunmak, ele geçmek 2. Bulması mümkün olmak
ţapış- Buluşmak, kavuşmak (KFT, Kİ, TZ)	**tabışıv табышыу E** 1. Birlikte bulmaca çözmek 2. Karşılaşmak, buluşmak
tapta- Bastırmak (CC)	**taptav таптау E / EŞAN** Çiğnemek, ezmek
ţapuķ Topuk (MS) **ţobuķ** Topuk (DM, KK, TA) **topuķ** Topuk, ayak topuğu (BV, DM, GT, İM, Kİ, MG, TZ) **dobuķ** Topuk (KF) **dopuķ** Topuk (Gİ, KFT)	**tubıķ 2 тубыкъ İNS** Ayak topuğu, topuk
tapuş- Buluşmak, karşılaşmak (MG)	**tabışıv табышыу E** 1. Birlikte bulmaca çözmek 2. Karşılaşmak, buluşmak

Tablo: 2.1. (devam)

tar (I) 1. Dar (BV, CC, GT, İM, İN, Kİ, MG, RH, TZ) 2. Sıkışık, sıkıntılı (GT, MG) **ṭar** Dar (KK, TA) **dar** Dar, geniş olmayan (Gİ, KF)	**tar тар SIF / ZIT** Dar, sıkı, geniş olmayan
tara- Taramak (İM, Kİ, TA, TZ)	**tarav 1 тарау E / EŞAN** Taramak, düzene sokmak
tarac *İt (< terraza)* Taraça, üstü açık yer, teras (CC)	**tĭrrasa терраса RUS EV** Taraça, teras
ṭaraf *Ar.* Taraf, yön (BV, Gİ, GT, İM, KF, MG)	**taraf тараф AR DÜN / EŞAN** Taraf, yan, yön
taraḳ (I) Tarak (BV, Kİ, TZ) **ṭaraḳ** Tarak (DM)	**taraḳ тарак GİY** Tarak
taraḳla- Taramak (Kİ)	**taraḳlav тараклау E / EŞAN** Taramak, düzene sokmak
tarāzū *Far.* Terazi (CC) **terāzī** *Far.* Terazi (DM) **terāzū** *Far.* Terazi (BM, CC, DM, GT, İM, Kİ, TA, RH) **tirezū** *Far.* Terazi (TZ)	**terazu тәразу FARS BİL** Terazi, ölçü
tardar Bir bıldırcın türü (BM) **tartar** Bir bıldırcın türü (BM) **tartaz** Bir bıldırcın türü (TZ)	**tartar тартар YAB / EŞAN** Kızıl su tavuğu, bıldırcın kılavuzu
tarġa- Dağılmak (GT)	**tarḳav 1 тарқау E** Dağılmak, saçılmak, yayılmak
tarı Darı (BV, CC, Kİ, TZ) **ṭarı** Darı (TA) **taru** Darı (BM) **tarıġ** Darı (İM) **darı** Darı (DM)	**tarı тары MEY** Darı
ta'rīf *Ar.* Anlatma, tanım (İM)	**teġrif тәғриф AR DÜŞ** Tarif, tarif etme

Tablo: 2.1. (devam)

tārīḫ *Ar.* Tarih (gün) (GT, KFT)	**tariḫ тарих AR BİL** 1.Tarih 2.Tarih bilimi
ṭarīḳ *Ar.* Yol, usul (GT, İM, MG)	**tariḳ тариқ AR DÜŞ** 1. Meyil, eğilim, yönelim, meyledilen yol 2. Usül, yöntem
ṭarīḳa(t) *Ar.* Tarikat, yol, usul (GT, MG)	**teriḳet тәриқәт AR DİN** Tarikat
tarla Tarla (İH) **ṭarla** Tarla (TA) **tarlav** Tarla (CC)	**tarlav тарлау TAR / EŞAN** 1. Tarla 2. Düz arazi
tarlıḳ 1. Darlık, sıkışıklık (İM) 2. Kıtlık vesaire yüzünden ortaya çıkan darlık (Kİ) **darlıġ** Darlık, sıkıntı (KF)	**tarlıḳ тарлық KAV** 1.Darlık, sıkılık, sıkışıklık 2.Kıtlık 3.Ziyan, zarar
taṣavvuf *Ar.* Tasavvuf (GT)	**tasavvıf тасауыф AR DİN** Sufilik, tasavvuf **tesavvıf тәсауыф AR DİN / EŞAN** Sûfilik, tasavvuf
tasdīḳ *Ar.* Doğrulama, onama (Gİ, GT, İM, KF)	**tesdiḳ тәсдиқ AR DÜŞ** Tasdik, doğrulama
taş (I) Taş (BM, CC, DM, Gİ, GT, İM, İN, KF, KFT, MS, TZ) **ṭaş** Taş (KK, TA) **daş (I)** Taş (Gİ, KF, KFT)	**taş 1 таш MAD** 1.Taş, kaya 2.İç organlarda meydana gelen taş 3.Hareketsiz, donuk
ṭaş (II) Dış, dışarı (BV, GT, İM, Kİ) **tış** Dış (İM)	**tış тыш DÜN** 1.Dış 2.Elbisenin dışı 3.Evin dışı, açık hava 4.Kaplama, astar 5.Dış görünüş, kılık kıyafet
ṭaş- Taşmak (BM, GT, Kİ, TZ) **daş-** Taşmak (KFT)	**taşıv 2 ташыу E** 1.Taşmak, kabarmak 2.Coşmak

Tablo: 2.1. (devam)

taşarı Dış, dışarı (TZ) **ţaşġarı** Dış, dışarı (Gİ) **taşġaru** Dış, dışarı (İM) **taşķara** Dış, dışarı (Kİ) **taşķarı** Dış, dışarı (BV, İM) **taşķaru** Dış, dışarı (CC, GT, TZ) **taşra** Dış, dışarı (BV, İM) **tışķaru** Dışarı, dışarıya doğru (MG) **daşġarı** Dışarı (Gİ, KF, KFT) **daşra** Dışarı (Gİ, KF, KFT) **dışra** Dış, dışarı (KFT)	**tışķarı тышкары ZARF** Dışarı doğru, dışa doğru
ţaşçı Taşçı (DM)	**taşsı ташсы MES** 1. Taş ustası 2. Taştan bina yapan kimse
taşı- Taşımak (CC, İH, Kİ, TZ)	**taşıv 1 ташыу E** 1.Taşımak, bir şey kaldırıp götürmek 2.Haber getirip götürmek
taşın- Taşınmak, göçmek (İM)	**taşınıv 1 ташыныу E** Taşınmak, göçmek, yer değişmek
taşķı Dış, dışarıki (İM)	**tışķı тышкы SIF / ZIT** Dıştaki, dışarıda olan, dış
taşķın Sel, taşkın su (İH, TA) **taşķun** Sel, taşkın su (Kİ)	**taşķın ташкын DÜN / EŞAN** 1.Taşkın, sel 2.Taşkınlık, coşkunluk 3.Taşarak akan, coşkun
taşla- Taşlamak (CC, İM, MS, TZ) **ţaşla-** Taşlamak (KK) **daşla- (I)** Taşlamak (KFT)	**taşlav ташлау E** 1.Atmak, fırlatmak, yukarıdan bırakmak, yukarıdan atmak 2.İlişkiyi kesmek, bitirmek 3.Birden söylemek, söze atlamak 4.Belli bir yöne göndermek
taşlan- Taşlanmak, kendisine taş atılmak (İM, MS) **ţaşlan-** Taşlanmak, kendisine taş atılmak (MS)	**taşlanıv ташланыу E** 1.Bırakılmak, atılmak, terk edilmek 2.Yukarıdan atlamak 3.İleri fırlamak, ileri atılmak

Tablo: 2.1. (devam)

taşlı Taşlı (İM) **ţaşlu** Taşlı (DM, İM)	**taşlı ташлы SIF** Taşlı, taşı çok olan, taşı olan
tat (I) Tat, lezzet (Kİ) **ţaţ (I)** Tat, lezzet (TA) **tatıġ** Tat, lezzet (CC, İM) **tatov** Tat, lezzet (CC) **dad** Tat, lezzet (Gİ, KFT)	**tat 2 тат DUY** Tat, tatlı; şerbet
tat- Tatmak, tadına bakmak (CC, GT, İM, Kİ, TZ) **ţaţ-** Tatmak, tadına bakmak (KK, TA) **dad-** Tatmak, tadına bakmak (KF) **dat-** Tatmak, tadına bakmak (Gİ)	**tatıv 1 татыу E** 1.Tatmak, tadına bakmak 2.Ağzına atmak, yemek 3.Başından geçmek
tatar Tatar (CC, GT, Kİ) **ţaţar** Tatar (GT)	**tatar татар ÖZEL** Tatar halkı ya da bu halka mensup kişi
tatıġlı Tatlı, lezzetli (CC) **tatlı (II)** Tatlı (BV, CC, DM, GT, İM, RH, TZ) **ţaţlı** Tatlı (KK, TA) **tatlu** Tatlı (Kİ) **datlu** Tatlı (KFT)	**tatlı SIF татлы** 1.Tatlı; şerbetli 2.Tadı güzel, lezzetli 3.Zevkli
tatır- Tattırmak (CC) **ţaţur-** Tattırmak, tadına baktırmak (TA)	**tatırtıv татыртыу E** 1.Tattırmak, tadına baktırmak 2.Ağzına attırmak, yedirmek 3.Başından geçirtmek
taus *Ar.* Tavus (CC) **ţāvūs** *Ar.* Tavus kuşu (GT)	**tavis тауис KÜM / EŞAN** Tavus kuşu
tava *Far. (< tāve)* Tava (TZ)	**taba 1 таба MOB** Tava, kızartma kabı **taba 2 таба MOB** Tabak, çanak, tepsi

Tablo: 2.1. (devam)

tay At yavrusu (KK, TA) **ţay (I)** At yavrusu (DM, KK, TA)	**tay тай EVC** İki yaşındaki at, tay
tay- Ayağı kaymak, yanılmak (İM, MG, TZ)	**tayıv тайыу E / EŞAN** 1.Basılan, dayanılan bir noktadan kayıvermek 2.Caymak
taya- Dayamak (İM, İN, Kİ)	**tayav 1 таяу E** Alttan dayamak, dayaklamak, destek koymak
tayaķ (I) Dayak (TZ) **tayaķ (II)** Dayanak, sopa, değnek (CC, GT, İM) **ţayaķ** Dayanak, sopa, değnek (TA) **dayaķ** Dayanak, sopa, değnek, baston (İH)	**tayaķ таяк MOB / EŞAN** Dayak, direk, destek, dayanak; sopa
ţayan- (I) Dayanmak, güvenmek (İM) **ţayan- (II)** Dayanmak, yaslanmak (Gİ, KF, Kİ, TA, TZ) **dayan-** Dayanmak, yaslanmak (Gİ, KF)	**tayanıv таяныу E** 1.Dayanmak, destek almak 2.Bir yerden yardım beklemek, bir yere ya da kimseye güvenmek
tayġaķ Kaygan yer (TZ) **tayķaķ** Kaygan yer (TZ)	**tayġaķ тайғак SIF / EŞAN** 1.Kaygan 2.Güvensiz, zor, çetin
ţāyife *Ar.* Bölük, grup (Gİ, GT, İM, KF, KFT)	**taife таифə AR TOP** Grup, ekip, tayfa
ta'yīn *Ar.* Belli etme, ayırma (İM)	**teġeyĭn тәғәйен AR SIF / EŞAN** Belirli, belirlenmiş, tayin edilmiş
taz Dazlak, kel (CC, Kİ, TZ) **ţaz** Dazlak, kel (KK) **daz** Başının iki tarafı, yanları, şakakları tüysüz olan (İH)	**taź таҙ HAS** 1. Saç dibinde oluşan yara 2. Saçsız, kel 3. Kellik hastalığı
tazalıġ *FAr.+T.* Tazelik, taze olma (RH)	**taźalıķ 1 таҙалык KAV** Temizlik, saflık; tazelik **taźalıķ 2 таҙалык KAV** 1.Güçlülük, sağlamlık, kuvetlilik 2.Sağlık, esenlik

Tablo: 2.1. (devam)

tāze *Far.* Taze, körpe (BV, GT, İM, İN, RH **teze** *Far.* Taze, körpe (DM, KFT, Kİ, TZ)	**taźa 1 таҙа SIF / EŞAN** 1.Temiz, kirsiz, lekesiz 2.Saf, halis **taźa 2 таҙа SIF** Güçlü, kuvvetli, sağlam, besili
tazı *Far.* Tazı, ince yapılı av köpeği (İH, TZ)	**tazı тазы FARS EVC** Tazı, av köpeği
ta‘ẓīm *Ar.* Hürmet, ikram (Gİ, İM, KF, MG)	**teġzim тәғзим AR DEĞ / EŞAN** Hürmet, saygı, ihtiram
ta‘ẓīmla- *Ar.+T.* Yüceltmek, hürmet etmek (İM)	**teġzimlev тәғзимләү E** Hürmet etmek, saygı göstermek, yüceltmek
teb- Tekmelemek, çifte atmak (KK, TA) **tep-** Ayak tepmek, ayakla vurmak (İM, Kİ, RH, TZ) **tip-** Tepmek, ayakla vurmak (BV, MG) **dep- (I)** Ayakla tepmek, ayakla vurmak (KF)	**tibĭv тибеу E** 1.Tepmek, tekmelemek 2.Birden yakalamak (yırtıcı kuş için) 3.Güçlükle itmek 4.İçerden dışarı doğru vurmak 5.Çalmak, hırsızlık etmek
tebdīl *Ar.* Değiştirme (Gİ, İN, KF)	**tebdil тәбдил AR DÜŞ / EŞAN** Değişim, değişme
tebe (I) Tepe (CC, DM, TA) **tepe** Tepe (Kİ) **töpe** Tepe (BM, BV, İM) **depe** Tepe (Kİ, TZ)	**tübe 1 түбә İNS** 1.Başın üst kısmı, tepe 2.Dağın tepesi, zirvesi, en üst noktası 3.Bina, ev çatısı
tebessüm *Ar.* Gülümseme, tebessüm (Gİ, GT, İM, KF)	**tebessĭm тәбәссем AR DÜŞ** Tebessüm, gülümseme
tecribe *Ar.* Tecrübe, deneme (BV, GT, İN) **tecrübe** *Ar.* Tecrübe, deneme (KFT)	**tejribe тәжрибә AR DÜŞ** Tecrübe, deneyim
tedbīr *Ar.* Çare, tedbir, tutulacak yol (GT, MG)	**tedbir тәдбир AR DÜŞ** Belli bir amaca uygun yapılan iş, tedbir
te‘essüf *Ar.* Eseflenme, teessüf, acınma (GT)	**teessöf тәәссөф AR DÜŞ** Teessüf, esef duyma, acıma
tefekkür *Ar.* Düşünme, tefekkür (GT, İM)	**tefekkĭr тәфәккер AR DÜŞ** Tefekkür, düşünme

Tablo: 2.1. (devam)

tefsīr *Ar.* 1. Açıklama, yorumlama (Gİ, İM, İN, KF, KFT, MG, MS) 2. Kur'anı Kerim'i açıklamak amacıyla yazılan eser (MS)	**tefsir тәфсир AR DÜŞ** Açıklama, yorumlama, tefsir
teg-(I) Değmek, dokunmak, varmak, erişmek (CC, İN) **tey- (I)** Değmek, dokunmak (CC, KK) **tig- (I)** 1. Değmek, dokunmak, varmak, erişmek (BV, GT, İM, MG) 2. İsabet etmek (İM) 3. Karşılaşmak, buluşmak (İM) **tiy-** Değmek, dokunmak, varmak, erişmek (BV, TZ) **deg-** Değmek, dokunmak (BM, DM, Gİ, İN, KF, KFT)	**tĭyĭv тейеу E** 1.Değmek, temas etmek 2.Çarpmak, vurmak, zarar vermek 3.Etki bırakmak 4.Zararı dokunmak, faydası dokunmak 5.İz bırakmak 6.Pay düşmek, nasip olmak
teg- (II) Hissesine düşmek, nasip olmak (CC) **tey- (II)** Pay almak (CC)	**tĭyĭv тейеу E** 1.Değmek, temas etmek 2.Çarpmak, vurmak, zarar vermek 3.Etki bırakmak 4.Zararı dokunmak, faydası dokunmak 5.İz bırakmak 6.Pay düşmek, nasip olmak
tegil Değil (DM) **tegül** Değil (KK, RH) **tögül** Değil (MG) **tüyül** Değil (TZ) **degül** Değil (BV, Gİ, GT, İM, İN, KF, Kİ, KK, MS, RH) **devül** Değil (CC) **dögül** Değil (GT, MG)	**tügĭl түгел DİL** 1. Değil 2. İsim bildirmesinde olumsuzluk 3. Karşıt bağlama işlevi
tegirmençi Değirmenci (CC, DM) **degirmençi** Değirmenci (KFT)	**tirmensĭ тирмәнсе MES** Değirmenci, değirmen işçisi

Tablo: 2.1. (devam)

tegme Beheri, her biri (CC) **degme** Beheri her biri (BM, Kİ, TZ)	**tĭyme теймə ZAM** Her bir, her türlü
tegri Değin, -e kadar (GT) **tigirü** Kadar, -e kadar (BV) **tigri (II)** Kadar, -e kadar (GT) **tigrü** Kadar, -e kadar (GT) **tigürü** Kadar, -e kadar (BV) **degri** Değin, -e kadar (CC) **deyri** Kadar, doğru, değin (CC)	**terĭ 2 тəре B / EŞAN** …kadar, … değin, …dek
tegrü Doğru (İN) **tegürü** Doğru (İN)	**tuġrı туғры SIF** 1.Doğru, düz 2.Direkt, doğrudan doğruya 3.Dürüst, hakiki, doğru 4.Hatasız 5.Adil 6.Sadık
tegür- Değdirmek, ulaştırmak (BV, İM, İN)	**tĭyźĭrĭv тейҙерey E / EŞAN** 1.Değdirmek, çarpmak 2.İsabet ettirmek, hedefi vurmak
te‘ḫīr *Ar.* Gecikme, erteleme (Gİ, GT, İM, KF, KFT)	**teḫir тəхир AR DÜŞ** Tehir, erteleme
tehlīl *Ar.* Kelimeitevhid’i tekrarlama (Gİ, GT, İM, KF)	**tehlil тəһлил AR DİN** “La ilahe ilallah” sözünü söyleme ve tekrar etme
tek (IV) Tek, yalnız (CC, İM, KK, İN, TZ) **tik (III)** Tek (TZ)	**tik 1 тик B** Fakat, ancak; sadece, yalnızca, tek
tekbīr *Ar.* Tekbir (Gİ, GT, İM, KF, MS)	**teḳbir тəкбир AR / EŞAN** Tekbir **tekbir тəкбир AR DİN / EŞAN** Tekbir
teke Teke, erkek keçi (BM, BV, DM, KFT, Kİ, TA, TZ) **deke** Teke, erkek keçi (Kİ)	**teke 1 тəкə EVC** Koyun ve keçinin erkeği, teke

Tablo: 2.1. (devam)

tekebbürlik *Ar.+T.* Kibirlilik, büyüklük satma (Gİ, İM) **tekebbürlük** *Ar.+T.* Kibirlilik, büyüklük satma (KF)	**tekebbĭrlĭk тәкәбберлек DEĞ** Kibirlilik, böbürlenme
tekenek Diken (KK) **tiken** Diken (DM, GT, TA, TZ) **tikenek** Diken (Kİ, TA, TZ) **diken** Diken (BV, Kİ) **düken** Diken (KFT)	**tiken тикән BİT** Diken
tekrār *Ar.* Tekrar, yeniden (Gİ, GT, İM, KF, MS)	**tekrar тәкрар AR ZARF / EŞAN** Tekrar, tekrardan, yeniden **teḳrar тәкрар AR ZARF / EŞAN** Tekrar, tekrardan, yeniden
telef (II) *Ar.* Boşa harcama (KFT)	**telef тәләф AR DÜŞ** Telef, israf olma, telef olma
teli Deli (CC, İM, TA) **telü** Deli (KF) **tilü** Deli (İM) **delü** Deli (Gİ, İM, KF, KFT, Kİ, MS)	**tilĭ тиле SIF / EŞAN** 1.Deli, çılgın 2.Şakacı, yaramaz
telilen- Delirmek (TZ)	**tilĭleńĭv тилеләнеу E / EŞAN** Delirmek, deli olmak
telilik Delilik (TA) **delülik** Delilik (Gİ, İM, KFT) **delülük** Delilik (İM, RH)	**tilĭlĭk тилелек DEĞ** Delilik, çılgınlık
telür- Delirmek (TZ) **delür-** Delirmek (Kİ)	**tilĭrĭv тилерең E / EŞAN** 1.Deliye dönmek, çıldırmak, delirmek 2.Zıvanadan çıkmak, kudurmak
temen Çuvaldız (CC, TZ)	**teben тәбән MOB / EŞAN** İğnelik, iğne çuvaldız takılan yer **tiben тибән MOB** Büyük kalın iğne, çuvaldız

Tablo: 2.1. (devam)

temirçi Demirci (CC, TA) **temirşi** Demirci (KK) **demürçi** Demirci (DM, KFT)	**timĭrsĭ тимерсе MES / EŞAN** Demirci, demir ustası
ten (II) *Far.* Ten, et, beden, vücut (BV, CC, DM, Gİ, GT, İM, İN, KF, KFT, Kİ, MS, TZ) **tin (II)** *Far.* Ten, vücut (BV, İM, TZ)	**ten тән FARS İNS** Beden, ten, vücut
tene *Far. (< dāne)* Tane (DM, TZ) **dāne (I)** *Far.* Tane (BV, Gİ, GT, İM, KF) **dene** *Far. (< dāne)* Tane (KFT, TZ)	**dana 1 дана FARS KAV** Birçok şeyden birisi, parça, tane
teng Denk, eş (BV, CC, TZ) **tiñ** Denk, eş (GT, İM, MG) **deng** Denk, eşit (BV)	**tiñ 1 тиң SIF / EŞAN** Denk, eşit; bir
tengiş- Denkleşmek, benzeri olmak (İH)	**tiñeşĭv тиңәшеу E / EŞAN** Denkleşmek, eşitleşmek, eşit olmak
teniz Deniz (İH, Kİ) **teñiz** Deniz (CC, DM, GT, İM, KK, TA, TZ) **tiñiz** Deniz (BV, DM, GT) **deñiz** Deniz (BM, Gİ, KFT, MS)	**diñgĭź 1 диңгеҙ DÜN / EŞAN** 1. Deniz 2. Engin, geniş, sınırsız
tep- Ayak tepmek, ayakla vurmak (İM, Kİ, RH, TZ) **teb-** Tekmelemek, çifte atmak (KK, TA) **tip-** Tepmek, ayakla vurmak (BV, MG) **dep- (I)** Ayakla tepmek, ayakla vurmak (KF)	**tibĭv тибеу E** 1.Tepmek, tekmelemek 2.Birden yakalamak (yırtıcı kuş için) 3.Güçlükle itmek 4.İçerden dışarı doğru vurmak 5.Çalmak, hırsızlık etmek
ter (I) Ter, vücuttan çıkan sıvı (CC, Kİ, KK, TA, TZ) **tir** Ter, vücuttan çıkan sıvı (İM) **der** Ter, vücuttan çıkan sıvı (KF)	**tir 1 тир İNS** Ter

Tablo: 2.1. (devam)

ter- Dermek, toplamak, yığmak, bir araya getirmek (TZ) **tir-** Dermek, toplamak, yığmak, bir araya getirmek (BV, GT, İM) **der-** Dermek, toplamak, yığmak, bir araya getirmek (TZ) **dir-** Dermek, toplamak, yığmak, bir araya getirmek (BV, KFT, TA)	**tirĭv тирey E / EŞAN** 1.Dermek, toplamak 2.Yaymak, dağıtmak
terāvīḥ *Ar.* Ramazan ayında yatsı namazından sonra kılınan namaz (GT, İM, KF)	**terevĭḥ тәрәуех AR DİN / EŞAN** Teravih namazı **terveḥ тәрүәх AR DİN / EŞAN** Teravih namazı
terbiyet *Ar.* Terbiye, eğitim, yetiştirme (GT)	**terbiye тәрбийә AR EĞT** Terbiye, eğitim, görgü
terceme *Ar.* Tercüme, çeviri (GT) **tercüme** *Ar.* Tercüme, çeviri (MG)	**terjĭme тәржемә AR DİL** Tercüme, tercüme etme
tercümān *Ar.* Tercüman, tercüme eden (KFT)	**terjĭman тәржеман AR MES / EŞAN** Tercüman
tereddüd *Ar.* Kararsızlık, şüphede kalma (Gİ, İM, KF)	**tereddĭd тәрәддед AR DÜŞ** Tereddüt, ikilik içinde kalma
terek (II) Direk (TZ)	**tĭrek терәк MOB / EŞAN** 1.Dayak, direk, destek, dayanak 2.Kızağın iki yanına çakılan direk, destek 3.Destek olan kişi ya da şey
tereke *Ar.* Ölünün kalan malı (KFT) **terike** *Ar.* Ölünün ardından kalan mal (Gİ, İM, KF)	**tĭrke теркә TOP** Miras **terike тәрикә AR YASA / EŞAN** Miras
teren Derin (TZ) **tereñ** Derin (CC, GT) **terin** Derin (TA, TZ) **derin** Derin (DM)	**teren тәрән SIF / ZIT** 1.Derin 2.Ulaşılması güç 3.Gönlün derinliği 4.Çok sağlam alınan, çok güçlü alınan (nefes vs. için)
terennüm *Ar.* Şakıma, terennüm (GT)	**terennĭm тәрәннем SAN** Terennüm, hafifçe söylenen türkü, şarkı

Tablo: 2.1. (devam)

teri (I) Deri (CC, DM, GT, Kİ, KK, İN, RH, TZ) **tiri (II)** Deri, ten (İM) **deri (I)** Deri, ten (Gİ, İH, KF, KFT, RH, TZ)	**tirĭ тире 1 İNS** 1.Deri 2.Hayvan derisi 3.Post, kürk
terle- Terlemek (CC, TZ) **tirle- (I)** Terlemek (BV) **derle-** Terlemek (BM)	**tirlev тирләу E** Terlemek, terli olmak
terme (II) Turp (TA)	**tırma 3 тырма MEY / EŞAN** Turp, turp bitkisi
ters (I) Ters, aksi, zıt (CC, Kİ, TZ)	**tirĭš тиреç 3 SIF** Ters, aksi; geri
tersīm *Ar.* Resmedilme, memur olma (GT)	**tersim тәрсим AR SAN** Resimlendirme, suretlendirme, resme döktürme
tertīb *Ar.* Hazırlama, düzene koyma, tertip (Gİ, GT, İM, KF, KFT, MG, MS)	**tertip тәртип DEĞ** 1.Tertip, düzen, nizam 2.Asayiş 3.Disiplin
tesbīh *Ar.* Belli sözleri tekrarlayarak Allah'ı ululama, tespih (Gİ, GT, İM, KF)	**tesbiḫ тәсбих AR DİN / EŞAN** 1.Tespih 2."Sübhanallah" diyerek Allah'ı tazim etme **tišbĭ тиҫбе AR DİN / EŞAN** Tesbih
te'şīr *Ar.* Tesir, etki (GT)	**teśir тәҫир AR DÜŞ** Tesir, etki
teslīm *Ar.* Verme, teslim etme (Gİ, GT, İM, KF, KFT)	**teslim тәслим AR DÜŞ** Teslim
teş- Deşmek, oymak (KK, RH, TZ) **tiş- 1** Deşmek, delmek, oymak (BV, İM, MG) **deş- (I)** Deşmek, oymak (KFT, İH) **diş- (II)** Deşmek, oymak (TA)	**tişĭv тишеу E** 1.Deşmek, delmek 2.Yarmak, yarık açmak

Tablo: 2.1. (devam)

teşik Deşik, deşilmiş olan (CC, DM, TZ) **tişek** Deşik, deşilmiş olan (MG) **tişik** Deşik, deşilmiş olan (BV, GT, MG) **tişük** Deşik, deşilmiş olan (İM) **deşük** Deşik, deşilmiş olan (KFT)	**tişĭk тишек DÜŞ** 1.Delik 2.Deşik
teşvīş *Ar.* Karışıklık, perişanlık, bulanıklık (GT, KFT)	**teşviş тәшүиш AR DÜŞ** Şüphe, kuşku, şüpheden kaynaklı endişe
tevābi‘ *Ar.* Tâbi olanlar, uyanlar (GT)	**tevabiġ тәуабиғ AR SIF / EŞAN** 1.Tâbi, bağlı olan 2.İtaat eden, boyun eğen
tevbe *Ar.* Tövbe (etme), işlediği bir günah veya suçtan pişman olarak bir daha yapmamaya karar verme (Gİ, GT, İM, KF, KFT, MS) **toba** Tövbe (CC)	**tevbe тәүбә AR DİN / EŞAN** Tövbe, tevbe
teve Deve (GT, TA) **tife** Deve (İM) **tive** Deve (BV) **töve** Deve (CC) **tüve** Deve (TZ) **deve** Deve (BM, DM, Gİ, KF, KFT, Kİ, KK)	**deve дәүә EVC / EŞAN** Deve **döye дөйә EVC** Deve **dĭve деүә EVC / EŞAN** Deve
teveccüh *Ar.* Yönelme (MG)	**tevejjĭh тәүәжжеһ AR DÜŞ** Yöneliş, yönelme, teveccüh
tevrīt *Ar.* Tevrat (Gİ, GT, İM)	**tevrat тәүрат AR DİN / EŞAN** Tevrat
teyemmüm *Ar.* Teyemmüm (Gİ, İM, KF, MS)	**teyemmöş тәйәммөш AR DİN** Teyemmüm
teyin (I) Sincap (CC, İH, İM, TA)	**tĭyĭn тейен YAB** Sincap
teyişli (Alın yazısıyla) belirlenmiş, gerekli, mecburî (CC)	**tĭyĭşlĭ тейешле SIF** Gerekli, lüzumlu

Tablo: 2.1. (devam)

teyre Çevre, etraf (CC) **tigre** Çevre, etraf (GT, İM)	**tire тирə DÜN / EŞAN** 1.Çevre, etraf 2.Yakın çevre 3.Dolayı 4.Yan, yan taraf
tez *Far.* Tez, çabuk, acele (CC, DM) **tīz** *Far.* Çabuk, tez (Gİ, İN, KF, KFT, MG, RH)	**tiź тиʒ ZARF** 1.Tez, acele 2.Kısa sürede
tezek Tezek, hayvan dışkısı (BV, Gİ, İM, KFT, Kİ, MS, TA, RH, TZ) **tizek** Tezek (BV, İM) **dezek** Tezek, hayvan dışkısı (Kİ)	**tiźek тиʒək EV / EŞAN** Tezek
tezle- *FAr.+T.* İvmek, acele etmek (TA, TZ) **tīzle-** *Far.T* 1. Acele etmek (İM) 2. Çabuklaştırmak, hızlandırmak (MG)	**tiźlev тиʒləy E** Acele yapmak, acele etmek, çabuk olmak
tezlet- *FAr.+T.* Acele ettirmek, çabuklaştırmak (DM, Gİ, KF, KK, TZ) **tīzlet-** *FAr.+T.* Çabuklaştırmak, acele ettirmek (Gİ, KF)	**tiźletĩv тиʒlətey E** Acele ettirmek, çabuklaştırmak
tıġraḳ (I) Çevik, eli çabuk, derli toplu (İH) **ṭıġraḳ** Çevik, eli çabuk, derli toplu (TA)	**tiraḳ тираk SIF** 1.Derli toplu, düzenli, temiz 2.Aceleci, tez canlı
ṭıḳ- (II) Tıkamak, kapamak (BM, Kİ, KK, MG, TA, TZ) **tik- (VIII)** Tıkmak (TZ) **dıḳ-** Tıkamak, kapamak (RH, TZ)	**tiġıv тығыу E** 1.Tıkmak 2.Kıstırmak 3.Delikli bir şeyi kapamak 4.Harcamak, sarf etmek
tıla- Dinlenmek, istirahat etmek (CC)	**talıġıv 2 талығыу E** Dinlenmek ihtiyacı duymak, dinlenmek istemek
tım Sakin, sessiz (CC) **tın (I)** Sessiz, sakin (CC)	**tın 2 тын SIF** Sessiz, sakin, gürültüsüz
tın (III) Nefes, soluk (TZ) **dın** Nefes, soluk (Kİ)	**tın 1 тын DÜŞ** 1.Soluk alma, nefes alma 2.Soluk, nefes

Tablo: 2.1. (devam)

tın- (V) Solumak, nefes almak (TZ)	**tınıv тыныу İNS** Nefes, soluk
tınç Sakin, rahat, dinç, zinde (Kİ) **ḍınç** Sakin, rahat, dinç (DM)	**tınıs тыныс SIF** 1.Sessiz, sakin, rahat 2.Gürültüsüz, kavgasız 3.Barış içinde
tıñla- Dinlemek (GT, İM) **diñle-** Dinlemek (GT, KFT) **düñle-** Dinlemek (BM)	**tıñlav тыңлау E** 1.Dinlemek, kulak vermek 2.Kulak misafiri olmak 3.Emre itaat etmek 4.Sözü yerine getirmek, söz dinlemek
tırma- Tırmalamak (TZ) **tırna-** Tırmalamak (TZ)	**tırnav тырнау E** 1.Tırmalamak, tırnaklamak 2.Pençeleriyle eşelemek
ṭırmavuç Tırmık (TA)	**tırma 1 тырма TAR** 1. Tırmık 2. Sürülen toprağı yumuşatmakta kullanılan tarım aleti, kültivatör
tırnaḳ Tırnak (BV, DM, İM, Kİ, MG, İN, RH, TA, TZ) **dırġaḳ (I)** Tırnak (DM) **dırnaḳ** Tırnak (Gİ, KF, RH)	**tırnaḳ тырнақ İNS** Tırnak
tıy- 1. Engellemek, tutmak (CC, GT, İM) 2. Geciktirmek (TZ)	**tıyıv тыйыу E** 1.Yasaklamak 2.Önlemek, engel olmak 3.Tutmak 4.İzin vermemek 5.Bir hareketi durdurmak
tıyıl- 1. Son vermek, sonu olmak (CC) 2. Yasaklamak, engel olmak (İM)	**tıyılıv тыйылыу E** Yasak edilmek, engellenmek, izin verilmemek
ti- Söylemek, demek (BV, GT, İM, KF, MG, RH) **de-** Demek, söylemek (BV, CC, İM, KF, KK, MS, TA, TZ) **di-** Demek, söylemek (BV, Gİ, GT, İM, İN, KF, KFT, Kİ, MS, RH) **dih-** Demek, söylemek (Kİ) **dü-** Demek, söylemek (KFT)	**tiyĭv тиеу E** 1.Demek, söylemek 2.Farz etmek, düşünmek

Tablo: 2.1. (devam)

tible- Diplemek, bir şeye dip koymak (Kİ)	**töplev төпләү E** 1.Kova, kap ya da sepet gibi şeylere dip koymak 2.Ayakkabıya taban çakmak, taban takmak 3.Kitap, defter ciltlemek, kaplamak 4.Dibe vurmak, tamamlamak; bitirmek
ticāret *Ar.* Alışveriş, ticaret (GT, İM, KFT)	**tijaret тижарәт AR TİC / EŞAN** Ticaret
tig- (II) Eşitlenmek, eşit olmak (İM)	**tiñlenĭv тиңләнеү E** Eşitlenmek, denklenmek, denk görülmek, eşit sayılmak
tigi (I) Şu (BM)	**tĭgĭ теге ZAM** 1.Öteki, başka, diğer 2.Şu
tigin Kadar, - e kadar (BV, İM) **tegin** Değin, kadar (İN, RH) **tegine** Değin, kadar (RH) **dağın** Değin, ve, ve dahi (CC) **degin** Kadar, -e kadar (Gİ, KF, KK, MS, İN, RH) **degінç** Kadar, -e kadar (KK) **degінçe** Kadar, -e kadar (KK) **deyin (I)** Kadar, -e kadar (CC)	**tiñĭnen тиңенән B / EŞAN** 1….e doğru, …e kadar 2.…derecede, …miktarda
tik (IV) Sessiz, sakin, hareketsiz (GT, İM, MG)	**tik 3 тик ZARF** 1.Bir şey yapmadan, işlemeksizin 2.Hareketsiz 3.Değişmeksizin 4.Bir şekilde
tik- (I) Dikiş dikmek (BM, BV, CC, GT, İM, Kİ, KK, MG, İN, TZ) **dik- (II)** Dikiş dikmek (Gİ, Kİ)	**tĭgĭv 1 тегеу E** 1.Dikmek 2.Sivri bir şey batırmak 3.Kırkılmış yünü sivri uçlu bir gereçle tiftiklemek
tik- (IV) (Göz) dikmek (GT)	**tĭkev текәу E / EŞAN** 1.Bir yöne doğrultmak (göz için), bir yöne baktırmak 2.Nişan almak

Tablo: 2.1. (devam)

tikçi Dikici, terzi (TA) **tikiçi** Dikici, terzi (GT) **tikşi** Dikici, terzi (KK) **dikiçi** Diken, dikici, terzi (KFT)	**tĭgĭvsĭ тегеуce MES / EŞAN** 1. Dikişçi, nakışçı 2. Terzi
tikil- (I) Dikiş dikilmek (İM)	**tĭgĭlĭv тегелеу E** 1.Dikilmek, dikiş dikilmek 2.Nakış işlenmek
til (I) Dil, ağızdaki dil (BV, CC, DM, GT, İM, KFT, KK, İN, RH, TZ)	**tĭl тел İNS** 1.Dil 2.Lisan 3.Çeşitli enstrüman ya da gereçlerdeki ince plastik parça
til (II) Lisan, dil (CC, GT, Kİ, MG, İN, RH) **dil** Dil, lisan (BV, Gİ, KF, KFT, MS)	**tĭl тел İNS** 1.Dil 2.Lisan 3.Çeşitli enstrüman ya da gereçlerdeki ince plastik parça
til- (II) Dilmek, dilimlere ayırmak, uzun ve dar parçalara ayırmak (TZ) **dil-** Bir şeyi uzun ve dar parçalara kesmek, dilimlemek (Kİ, TA)	**tĭlĭv телеу E** Dilmek, dilim dilim etmek
tile- İstemek, dilemek (BV, CC, GT, İM, İN, Kİ, KK, MG, TA, RH, TZ) **dile-** İstemek, dilemek (BM, Gİ, İN, KF, KFT, Kİ, MS, RH)	**tĭlev 1 телəу E** 1.İstemek, dilemek 2.Amaç etmek, gaye etmek
tilek 1. İstek, dilek, murat (CC, GT, İM, KFT) 2. Dilencilik etme (TZ) **dilek** Murat, arzu, dilek (Kİ) **diley** Murat, arzu, dilek (KF)	**tĭlek телəк DÜŞ** 1.Dilek, istek; arzu 2.Temenni
tilençi Dilenci (DM, GT, İM, Kİ, TZ) **dilençi** Dilenci, dilenen (KF, Kİ)	**tĭlensĭ 1 телəнce TOP** Dilenci
tilençilik Dilencilik (GT)	**tĭlensĭlĭv телəнселеу E** Dilencilik yapmak, dilencilik etmek

Tablo: 2.1. (devam)

tilim Dilim, parça (CC) **dilim** Dilim, parça (DM, İH)	**tĭlĭm телем BES** Dilim
tilkü Tilki (BM, DM, İM, Kİ, TA) **tülki** Tilki (GT, TZ) **tülkü** Tilki (BV, CC, Kİ) **dilkü** Tilki (Kİ)	**tölkö төлкө YAB** 1.Tilki 2.Tilki derisinden dikilmiş 3.Hilekar, kurnaz
tilsiz Dilsiz, lâl (Kİ, TZ) **tilsüz** Dilsiz, lâl (KFT, RH) **dilsüz** Dilsiz (KFT, MS)	**tĭlhĭź телһеҙ SIF / EŞAN** Dilsiz, konuşma engelli
tire- Diremek, dayamak (MG)	**tĭrev 1 терәу E** 1.Dayamak, destek vermek, destek koymak, yaslamak 2.Bitiştirmek, yaslamak 3.Şart, koşul dayamak, şartlı hale getirmek
tirek 1. Direk, destek (CC, İM, Kİ) 2. Ağaç (DM, GT) **direk** Direk, destek (BM, KF, Kİ, MS)	**tĭrek терәк MOB / EŞAN** 1.Dayak, direk, destek, dayanak 2.Kızağın iki yanına çakılan direk, destek 3.Destek olan kişi ya da şey
tirgiz- Diriltmek, canlandırmak (CC, GT, İM) **tirgüz-** Diriltmek, canlandırmak (İM) **tirkir-** Diriltmek, canlandırmak (Kİ) **tirkiz-** Diriltmek, canlandırmak (TZ)	**tĭrgĭźĭv тергеҙеу E / EŞAN** Diriltmek, canlandırmak
tiri (I) Canlı, diri (BV, CC, GT, İM, Kİ, TA, TZ) **tirig** Canlı, diri (İM) **diri** Canlı, diri (Gİ, KF, KFT)	**tĭrĭ тере SIF / ZIT** 1.Diri, canlı, yaşayan 2.Açıkça görünen, belirgin, belli

Tablo: 2.1. (devam)

tiri- Dirilmek, canlanmak, yaşamak (BM, Kİ) **tirik-** Dirilmek (BV) **tiril- (I)** Dirilmek, canlanmak, yaşamak (BV, CC, GT, İM, Kİ, TA, TZ) **diril-** Dirilmek, canlanmak (KFT, TZ)	**tĭrĭlĭv терелеу E** 1.Dirilmek, canlanmak 2.Coşmak, şevklenmek
tiril- (II) Toplanmak, bir araya gelmek (İM, İN)	**tirĭlĭv E** 1.Derilmek, toplanmak 2.Toplandığı ya da tutunduğu yerden dallara ayrılmak, dağılmak, yayılmak
tirsek Dirsek (BV, DM, İN, KK, MG, TA, TZ) **dirsek** Dirsek (Gİ, İN, KF, KFT, MS)	**tĭrhek терһәк İNS / EŞAN** 1.Dirsek 2.Kızağın iki yanına çakılan direk
tiş Diş (BV, CC, DM, GT, İM, Kİ, KK, TA, RH, TZ) **diş (I)** Diş (Gİ, KF, KFT, RH, TZ)	**tĭş 1 теш İNS** 1.Diş 2.Çeşitli aletlerde ya da teknik parçalardaki diş
tişele- Deşelemek (BV)	**tĭşelĭv тешәлеу E / EŞAN** Aletlerin dişleri keskinlenmek, aletlere diş açılmak
tişi Dişi, her canlının dişisi (BV, CC, İM, Kİ, KK, TA) **dişi** Dişi, kadın (Gİ, KF, KFT)	**tĭşĭ теше SIF / EŞAN** Dişi, dişi cinsiyetli
tişil- Deşilmek, delinmek (BV, İM)	**tişĭlĭv тишелеу E** 1.Deşilmek, delinmek 2.Yarılmak, yarık açılmak
tişle- Dişlemek, ısırmak (BM, BV, CC, GT, İM, Kİ, TA, TZ) **dişle-** Dişlemek, ısırmak (Gİ, KF, KFT, RH)	**tĭşlev тешләу E** Dişlemek, ısırmak
titre- Titremek (BV, CC, GT, İN, MG, TZ) **ditre-** Titremek (Gİ, İN, KF, Kİ)	**tĭtrev тетрәу E** 1.Titremek 2.Sallanmak, sarsılmak 3.Ürpermek, korkmak
titret- Titretmek (MG, RH)	**tĭtretĭv тетрәтеу E** 1.Titretmek, ürpertmek 2.Duygularını hareketlendirmek

Tablo: 2.1. (devam)

tiyişli Gerekli, değer (TZ)	**tĭyĭşlĭ тейешле SIF** Gerekli, lüzumlu
tiz Diz (BV, CC, İM, İN, Kİ, KK, MG, RH, MG, TZ) **tizgi** Diz (CC) **diz** Diz (DM, Gİ, İN, KF, KFT, Kİ, RH)	**tĭź теӟ İNS / EŞAN** Diz
tiz- Dizmek (TZ)	**tĭźĭv теӟеу E / EŞAN** Dizmek, sıralamak, bir şeye ard arda geçirmek
tizgin Dizgin (CC, İM, Kİ, TA) **tüzgün** Dizgin (DM)	**tĭźgĭn 1 теӟген MOB** Dizgin
tizginle- Dizginlemek (Kİ)	**tĭźgĭnlev теӟгенлəу E** Dizgin geçirmek, dizgin takmak
tizim Dizi, dizilmiş (TZ) **tizik** Dizi, dizilmiş (İM)	**tĭźĭm теӟем DÜŞ** 1.Dizme, dizim, sıra, dizi 2.Söz dizimi (dil bilgisinde)
ṭob Savaş aleti, top (DM)	**tup 2 туп ORDU** 1. Top silahı 2. Top mermisi
ṭobraḳ Toprak (DM, KK) **ṭopraḳ** Toprak (BM, BV, CC, DM, Gİ, GT, İM, KF, KFT, Kİ, MG, MS, TA, TZ)	**tupraḳ тупраӄ DÜN** Toprak
todaḳ Dudak (CC) **totaḳ** Dudak (CC) **tudaḳ** Dudak (DM) **tutaġ** Dudak (RH) **tutaḳ** Dudak (Kİ) **ḍuḍaġ** Dudak (KK) **dudaḳ** Dudak (BV, GT, İM, İN, KFT, RH, TA, TZ)	**dudaḳ дудаӄ TÜ İNS** Dudak

Tablo: 2.1. (devam)

toġ- (I) 1. Doğmak, dünyaya gelmek (BV, CC, Gİ, GT, İM, KF, Kİ) 2. Yaratılmak (CC) **tov-** Doğmak, dünyaya gelmek (CC) **tuv- (I)** Doğmak, dünyaya gelmek (CC) **do-** Doğmak, dünyaya gelmek (Kİ) **doġ-** Doğmak, dünyaya gelmek (Gİ, KF, KFT, Kİ, TZ)	**tıvıv тыуыу E** 1.Doğmak, dünyaya gelmek 2.Görünmek, başlamak 3.Ufuktan görünmek, çıkmak
toġ- (II) (Güneş, ay) doğmak (CC, KK)	**tıvıv тыуыу E** 1.Doğmak, dünyaya gelmek 2.Görünmek, başlamak 3.Ufuktan görünmek, çıkmak
toġan (II) Doğan, doğmuş olan (Kİ, TZ)	**tuġan туған AKR** 1. Kardeş 2. Dost, ahbap 3. Yakın, samimi 4. Öz 5. Kan kardeş 6. Akraba, hısım
toġra- Doğramak (Kİ)	**turav тураy E / EŞAN** 1.Doğramak, parçalamak 2.Bıçaklayıp öldürmek
toġral- Lime lime olmak, doğranmak, biçilmek (İH)	**turalıv тураlыу E / EŞAN** Doğranmak, parçalanmak
ṭoġrı Doğru, yanlış olmayan (Gİ, GT, İN, KF, MG, TZ) **ṭoġru** 1. Doğru, yanlış olmayan (CC, Gİ, İM, MG, TA) 2. Doğru, düz, eğri olmayan (İN, Kİ) **torı** Doğru, yanlış olmayan (TZ) **doġrı** Doğru, yanlış olmayan (Gİ, KF, KFT, MS) **doġru** Doğru, yanlış olmayan (Gİ, KFT, MS)	**toġro тоғро SIF** İyi niyetli, saf yürekli, doğru, dürüst **tuġrı туғры SIF** 1.Doğru, düz 2.Direkt, doğrudan doğruya 3.Dürüst, hakiki, doğru 4.Hatasız 5.Adil 6.Sadık
toġrıl- Doğurulmak (TZ) **toġrul-** Doğurulmak (TZ, İM)	**tıvźırılıv тыуҙырылыу E** Doğurulmak, dünyaya getirilmek

Tablo: 2.1. (devam)

ṭoġruluḳ Doğruluk (CC)	**toġroloḳ тоғролоқ DEĞ** İyi niyetlilik, saf yüreklilik, doğruluk, dürüstlük
toġu- Dokumak, örmek (CC) **toḳı (I)** Dokumak, örmek (GT, Kİ) **toḳu-** Dokumak, örmek (İM) **ṭoku-** Dokumak, örmek (TZ) **doḳı- (II)** Dokumak, örmek (TA)	**tuḳıv 1 туқыу E** 1.Kumaş dokumak, işlemek 2.Örmek 3.Meydana getirmek
ṭoġur- Doğurmak, dünyaya getirmek (BV, CC, GT, İM, MG, TA, TZ) **tovur-** Doğurmak, dünyaya getirmek (TZ) **tuvur-** Doğurmak, dünyaya getirmek (CC) **doġur-** Doğurmak, dünyaya getirmek (BM, Gİ, KF, KFT, MS)	**tıvźırıv тыуҙырыу E** Doğurmak, dünyaya getirmek
toġuş Gün doğusu, doğu (CC)	**tıvış 2 тыуыш DÜN** Gün doğumu, güneşin doğduğu yer, doğu
toḳ Tok, aç olmayan (GT, TZ) **ṭoḳ** Tok, aç olmayan (TA)	**tuḳ 1 туқ SIF** 1.Tok, karnı doymuş 2.Dolu, içli 3.Refah içinde
toḳlı Bir yaşındaki erkek koyun, kuzu (BM, TA) **toḳlu** Bir yaşındaki erkek koyun, kuzu (İH)	**tuḳlı туқлы EVC / EŞAN** Kuzu, bir yaşındaki kuzu
toḳluḳ Tokluk, bolluk, fazlalık (CC)	**tuḳlıḳ туқлық KAV** 1.Tokluk 2.Refah, bolluk, bereket
toḳlun Dalga (TZ)	**tulḳın тулқын DÜN** 1.Dalga 2.Radyo dalgası
toḳmaḳ Tokmak (BV, CC) **doḳmaḳ** Tokmak (TZ)	**tuḳmaḳ 1 туқмақ MOB** 1.Tokmak 2.Atın alnına takılan demir 3.Duvar saatindeki sarkaç ağırlık

Tablo: 2.1. (devam)

toḳsan Doksan (sayı) (BM, BV, DM, GT, İM, Kİ, TZ) **ṭoḳṣan** Doksan (sayı) (DM, KK, TA) **toḳzan** Doksan (sayı) (KK)	**tuḳhan туӄhан SAYI** Doksan
ṭoḳuçı Dokuyucu, dokuma işi ile uğraşan (DM, TZ) **toḳurçı** Dokuyucu, dokuma işi ile uğraşan (TA)	**tuḳıvsı туӄыусы MES** Dokuma işinde çalışan işçi, dokumacı
tol- (I) Dolmak (BV, CC, İM İN, Kİ)	**tulıv тулыу E** 1.Dolmak 2.Kaplanmak 3.Yığılmak, toplanmak
toldır- Doldurmak (TZ) **ṭoldur-** Doldurmak (BM, GT, İN) **toltur- (I)** Doldurmak (BV, CC, İM, İN, MG) **ṭoltur-** Doldurmak (KK) **doldur-** Doldurmak (İN) **doltur-** Doldurmak (İN)	**tultırıv тултырыу E** 1.Doldurmak 2.Kaplamak 3.Yığmak
tolı Dolu, dolu olan (GT, Kİ, TZ) **ṭolu (I)** Dolu, dolmuş olan (BV, CC, Gİ, GT, İM, KF) **toluġ** Dolu, dolmuş olan (BV, CC, Gİ, GT, İM, KF) **dolu** Dolu (Gİ, KF)	**tulı тулы SIF / EŞAN** 1.Dolu 2.Tam, bütün, eksiksiz 3.Dolgun
tomşuḳ Kuşun gagası (TZ) **dumşaḳ** Kuşun gagası (TA) **dumşuḳ** Kuşun gagası (DM)	**tomşoḳ томшоӄ KÜM** Gaga
tonçuḳ- Donakalmak, nefes alamamak, katılmak (İH)	**tonsoġov тонсоғоу E** 1.Havasız kalmak, soluksuz kalmak; boğulmak 2.Yok olmak 3.Özgürlüğünü kaybetmek

Tablo: 2.1. (devam)

tonuḳ (II) Donuk (TZ)	**tonoḳ 1 тоноқ SIF** 1.Saf, temiz, bulanık olmayan, şeffaf, saydam 2.Açık olmayan, parlak olmayan, donuk, mat
toñ Buz, don (Kİ)	**tuñ 2 туң DÜŞ** 1.Donuk hal, don 2.Don hava
toñ- Buz olmak, donmak (CC, Kİ, TZ)	**tuñıv туңыу E** 1.Donmak, don tutmak, buzlanmak 2.Hissizleşmek 3.Donuklaşmak, durağanlaşmak
topa (I) Çatı (BM)	**tübe 1 түбә İNS** 1.Başın üst kısmı, tepe 2.Dağın tepesi, zirvesi, en üst noktası 3.Bina, ev çatısı
topalan Kalın bağırsağa arız olan bir hastalık (İH)	**tupalan тупалан HAS / EŞAN** Bulaşıcı hayvan hastalığı
tothar *Moğ.* Papağan (CC)	**tutıy тутый EVC / EŞAN** Papağan, tuti
totu Tuğ, sancak (CC) **tov** Tuğ, sancak (CC)	**tıv 1 тыу HÜK / EŞAN** 1. Bayrak, tuğ 2. Temel ideolojinin belirtisi
toy (I) Düğün, şölen, şenlik (CC, İH, İM, KFT, Kİ)	**tuy туй TOP / EŞAN** Düğün, toy, bayram; festival
ṭoy- (I) Doymak (BM, BV, GT, İM, Kİ, KK, TZ) **ṭoy- (II)** Bıkmak (GT)	**tuyıv туйыу E** 1.Doymak, iştahı kesilmek 2.Bıkmak, bezmek 3.İhtiyacı kalmamak 4.Bir sıvıyla tamamen dolmak
toydır- Doyurmak (CC) **toydur-** Doyurmak (BV, GT)	**tuyźırıv туйҙырыу E / EŞAN** 1.Doyurmak, beslemek 2.Bezdirmek, bıktırmak
toz (I) Toz (BV, CC, DM, Gİ, GT, İM, KF, Kİ, TZ) **ṭoz** Toz (KK) **doz** Toz (BM, KF, TA)	**tuźan туҙан DÜN** 1.Toz 2.Çamur, kir
tozla- Tozlamak (TZ)	**tuźanlav туҙанлау E** Toz etmek, tozla kaplamak

Tablo: 2.1. (devam)

töben Altında, aşağı, geri (CC)	**tüben 1 түбән SIF** 1.Alçak 2.Alt, aşağı, aşağıdaki 3.Suyun aşağısındaki 4.Adi, alt tabaka 5.Pek küçük, önemsiz 6.Avam, amiyane 7.Namussuz 8.Kötü, alçak 9.Yetersiz
töben Altında, aşağı, geri (CC)	**tüben 2 түбән B** Aşağı, altta, düşük, alçak
tög- Dövmek, vurmak, ezmek (BV, GT, TZ) **töv-** Vurmak, dövmek, ezmek (Kİ) **töy-** Dövmek, vurmak, ezmek (TZ) **dög-** Dövmek, ezmek (RH, TA, TZ)	**töyöv 1 төйөү E** 1.Sert bir cisimle vurmak, ezmek, döğmek 2.Tepelemek 3.Üst üste yemek
tögerik Değirmi, teker (TZ)	**tügerek түгәрәк SIF / EŞAN** Yuvarlak, tekerlek şeklinde olan, dairesel
tögül- (I) Dövülmek (BV)	**töyölöv 1 төйөлөү E** 1.Sert bir şeyle vurulmak 2.Ezilmek, dövülmek 3.Parçalanmak 4.Vurulmak, tepelenmek
tögül- (II) Dökülmek, akmak (CC) **tökel-** Dökülmek, akmak (BM) **tökül-** Dökülmek, akmak (GT) **dökil-** Dökülmek (Gİ) **dökül-** Dökülmek (KF)	**tügĭlĭv түгелеү E** 1.Dökülmek, akıtılmak 2.Dağıttırmak, saçtırmak 3.Kan, ter, gözyaşı akıtılmak
tök- (I) Dökmek (BM, BV, CC, GT, İM, Kİ, TA, RH) **dök-** Dökmek (Gİ, KF, KFT, Kİ, MS, RH)	**tügĭv түгеү E** 1.Dökmek, akıtmak 2.Dağıtmak, saçmak 3.Kan, ter ya da gözyaşı akıtmak 4.Sarfetmek, harcamak 5.Paylaşmak
töl Döl (İM)	**tül түл İNS** 1.Döl 2.Tohum

Tablo: 2.1. (devam)

töl- (II) Borcunu ödemek (TZ) **töle-** Ödemek, para vermek (CC)	**tülev 1 түләү E** Ödemek, borcunu vermek, para vermek
tön- 1. Dönmek (BV, CC, GT, İM, TZ) 2. Ters çevrilmek (CC) 3. Bir istikamete çevrilmek (GT) 4. Değişmek (İM) **dön-** Dönmek, geri gelmek (KFT, Kİ, TA)	**dünĭv дүнеү E** Dönmek, çevirmek; vazgeçmek, geri çevirmek
töndür- Döndürmek, çevirmek (İM) **dönder-** Döndürmek, çevirmek (Gİ, KF, MS)	**dündĭrĭv дүндереү E** Döndürmek, çevirtmek; vazgeçirmek, geri çevirmek **tünterĭv түнтәреү E** 1.Düşürmek, yıktırmak; belirli bir zamanı geçirmek 2.Alt üst etmek, döndürmek 3.Yamultmak 4.Yerine getirmek
törkül Dört köşeli, dörtgen (CC) **törtgül** Dört köşeli, dörtgen (BV) **törtkil** Dört köşeli, dörtgen (İM) **törtkül** Dört köşeli, dörtgen (CC) **dörtkül** Dört köşeli, dörtgen (İN, TZ)	**dürtkĭl дүрткел SIF** Dörtgen, kare
törpi Törpü, eğe (Kİ)	**törpö 1 төрпө MOB** 1.Büyük eğe, törpü 2.Tırnak törpüsü
tört Dört (sayı) (BM, BV, CC, GT, İM, Kİ, MG) **türt** Dört (sayı) (İN) **dörd** Dört (sayı) (KF) **dört** Dört (sayı) (CC, DM, Gİ, GT, İN, KF, KK, MG, MS, RH, TA, TZ) **dörüd** Dört (sayı) (KFT) **dörüt** Dört (sayı) (KFT)	**dürt дүрт SAYI** Dört

Tablo: 2.1. (devam)

töş Döş, göğüs, kaburga altı (BV, CC, Kİ, TZ) **dös** Göğüs, döş, kaburga altı (TA) **döş** Göğüs, döş, kaburga altı (RH)	**tüş 1 түш İNS** Göğüs, bağır, döş
töşe- Döşemek, yaymak (BM, İM, Kİ, KK, TA, TZ) **döşe-** Döşemek, yaymak (Gİ, Kİ, MS)	**tüşev түшәү E** 1.Döşemek, sermek, yaymak 2.Fazla öldürmek, çokça kırmak
töşek Döşek, yatak (CC, DM, GT, İM, Kİ, KK, TA, TZ) **döşek** Döşek, yatak (Gİ, KF, KFT)	**tüşek түшәк EV / EŞAN** Döşek, yatak
töşen- Döşenmek, yayılmak (İM, KK, TZ) **döşen-** Döşenmek (MS)	**tüşenĭv түшәнеү E** Döşenmek, döşek serilmek
töşet- Döşetmek, yaydırmak (İM)	**tüşetĭv түшәтеү E** Döşetmek, döşek serdirmek
tövgüç Havan ve havan tokmağı (CC)	**töygös төйгөс MOB / EŞAN** Tokmak, havan tokmağı
töydür- Dövdürmek (TZ)	**töyźöröv төйҗөрөү E** 1.Vurdurmak, döğdürmek 2.Ezdirmek
töz- (II) Sabır ve tahammül göstermek, dayanmak, katlanmak (GT, Kİ, MG) **döz-** Sabretmek, katlanmak, tahammül gösterme (Kİ, TA) **düz- (II)** Sabretmek (TA)	**tüźĭv түҗеү E / EŞAN** Sabretmek, dayanmak, tahammül etmek, katlanmak
tözümlü Sabırlı, sebatlı, dayanıklı (CC)	**tüźĭmlĭ түҗемле SIF / EŞAN** Sabırlı, tahammüllü, dayanıklı
tözümlük Sabır, tahammül (CC)	**tüźĭmlĭk түҗемлек DEĞ** Sabırlılık, dayanıklılık
tu Kısır hayvan (TZ)	**tıv 3 тыу EVC** 1.Kısır, yavrulamayan (hayvan için) 2.Dağılmadan gelişen, yayılmadan büyüyen
ṭūfān *Ar.* Büyük sel felâketi (GT)	**tufan туфан AR DİN** 1. Tufan, Nuh tufanı 2. Güçlü sel, büyük sel

Tablo: 2.1. (devam)

ṭuġ Tuğ (DM)	**tıv 1 тыу HÜK / EŞAN** 1. Bayrak, tuğ 2. Temel ideolojinin belirtisi
tuġan *Ar.* Dükkân (CC) **dükān** *Ar.* Dükkân (GT, KFT) **dükkān** *Ar.* Dükkân (İM)	**döken дөкән AR ŞEH** Dükkan, mağaza
tul Dul, dul kadın (CC, Kİ, TA, TZ) **ṭul** Dul, dul kadın (TA)	**tol 1 тол TOP** Dul
ṭulḳuḳ Tulum, tuluk (DM, Kİ, TZ)	**turhıḳ турһыҡ MOB** Tulum, kırba
tulum (I) Saç örgüsü (CC, DM)	**tolom толом GİY** Örgülü uzun saç, saç örgüsü
ṭu‘m *Ar.* Tat, lezzet (GT)	**tem 1 тәм DUY** 1. Tat, lezzet 2. Keyif, neşe, kâm
tuman (I) Duman, sis, karanlık (BM, CC, DM, Kİ, TZ) **ṭuman** Duman, sis, karanlık (KK, TA)	**toman томан DÜN** 1. Sis 2. Buğu
tur- (I) Durmak, sabit olmak, sakin olmak (İM) **ṭur- (I)** Durmak, sabit olmak, sakin olmak (BM, BV, CC, GT, Kİ, MG, TA, TZ) **dur- (I)** Durmak, sabit olmak (BM, BV, Gİ, KF, KFT, MS)	**torov тороу E** 1. Durmak, ayakta durmak 2. Basar halde durmak 3. Bulunmak 4. Ayağa kalkmak 5. Yaşamak, hayat sürmek 6. Muamelede bulunmak 7. Vakit geçirmek 8. Herhangi bir değerde, pahada olmak
ṭur- (II) Ayağa kalkmak (BM, GT, İM, KK, TA) **dur- (II)** Ayağa kalkmak (BM, Gİ, KF)	**torov тороу E** 1. Durmak, ayakta durmak 2. Basar halde durmak 3. Bulunmak 4. Ayağa kalkmak 5. Yaşamak, hayat sürmek 6. Muamelede bulunmak 7. Vakit geçirmek 8. Herhangi bir değerde, pahada olmak

Tablo: 2.1. (devam)

tur- (III) Bulunmak (GT)	**torov тороу E** 1. Durmak, ayakta durmak 2. Basar halde durmak 3. Bulunmak 4. Ayağa kalkmak 5. Yaşamak, hayat sürmek 6. Muamelede bulunmak 7. Vakit geçirmek 8. Herhangi bir değerde, pahada olmak
tura (II) Doğru (TZ)	**tura 1 тура SIF / EŞAN** 1.Doğru, düz, düzgün, eğri olmayan 2.Doğrudan, doğruca, direkt 3.Gerçek, dürüst, hakiki 4.Değiştirilmemiş, orijinal
turġay Serçe gibi küçük kuş, tongar kuşu (BV, İH) **durġay** Serçe gibi küçük kuş, tongar kuşu (BM)	**turġay турғай YAB** Tarla serçesi, toygar
turġur- Ayağa kaldırmak, dikeltmek (BM) **turġuz- (II)** Ayağa kaldırmak, dikeltmek (Kİ, TZ) **ṭurġuz-** Ayağa kaldırmak, dikeltmek (KK) **durġur- (II)** Ayağa kaldırmak (KF) **durġuz- (III)** Ayağa kaldırmak (KF)	**torġoźov торғоҙоу E** 1.Ayağa kaldırmak 2.Dik hale getirmek, dineltmek 3.İşler hale getirmek, tamir etmek
turna Turna kuşu (BM, CC, DM, İM, Kİ, TZ) **ṭurna** Turna kuşu (DM, KK, TA)	**torna торна YAB** Turna
turuş Duruş (RH) **ṭuruş** Duruş (KK)	**toroş 1 торош DÜŞ** 1.Duruş, durum 2.Poz 3.Yaşam, hayat
tuş (I) Eş (GT)	**toş 2 тош TOP / EŞAN** Akran, yaşıt, çağdaş
tuşanbe *Far.* Pazartesi (CC) **düşenbeh** *Far.* Pazartesi (BM)	**düşembĭ дүшәмбе FARS DÜN** Pazartesi

Tablo: 2.1. (devam)

tuşman *Far.* Düşman (CC, TZ) **tüşman** *Far.* Düşman (CC) **düşmān** *Far.* Düşman (BM, CC, DM, Gİ, İH, İN, KF, KFT) **düşmen** *Far.* Düşman (BM, CC, DM, Gİ, İH, KF, KFT)	**doşman дошман FARS TOP** Düşman, hasım
tut- (I) 1. Tutmak (BM, BV, CC, Gİ, GT, İN, KF, MG, RH, TZ) 2. Elde etmek, yakalamak, saklamak (GT) 3. Bir şeyi salıvermek üzere tutmak (İM) 4. Dokunmak, el ile tutmak (İM) 5. Yakalamak (İM, MG) **ṭut-** Tutmak (TA) **ṭuṭ-** Tutmak (KK) **dut-** 1. Tutmak (Gİ, İN, KF, KFT, MS, RH) 2. Elde etmek, yakalamak, saklamak (Gİ)	**totov тотоу E** 1.Tutmak, kavramak 2.Durdurmak 3.Duraklatmak 4.Taksi tutmak 5.Alıkoymak 6.Yakalamak 7.Tutuklamak 8.Hakim olmak, elinde bulundurmak 9.Kiralamak 10 Bir yeri işgal etmek, makamı işgal etmek
tutam Tutam, avuç dolusu (BM, İM, Kİ) **dutam** Tutam, avuç dolusu (İN)	**totam тотам BİL** 1.Tutam (ölçü) 2.Bir avuç 3.Demet
tutġun Esir, hapis, tutsak (CC) **tutḳun** Esir, hapis, tutsak (CC, Kİ, TA)	**totḳon тотқон YASA / EŞAN** 1. Tutuklu, mahpus 2. Tutsak, esir
ṭūṭī *Far.* Papağan, dudu kuşu (GT, İH)	**tutıy тутый EVC / EŞAN** Papağan, tuti
tutul- (I) 1. Tutulmak, ele geçirilmek (BV, GT, İH, İM, Kİ, RH, TZ) 2. Bağlanmak (RH) **dutıl-** Tutulmak (KFT) **dutul-** Tutulmak (BM, BV, KFT)	**totolov тотолоу E** 1.Tutulmak 2.Engellenmek, durdurulmak 3.Yakalanmak 4.Yararlanılmak 5.Kendine hakim olmak

Tablo: 2.1. (devam)

tutul- 2 1. Tutulmak, dona kalmak (İH) 2. Aklına bir şey gelmemek (İH)	**totolov тотолоу E** 1.Tutulmak 2.Engellenmek, durdurulmak 3.Yakalanmak 4.Yararlanılmak 5.Kendine hakim olmak
tutuş (II) Sürekli, devamlı (İM)	**totaş 1 тоташ SIF** 1.Bitişik, birleşik, aralıksız 2.Tüm 3.Dinmeyen, sürekli
tutuş- (I) Tutuşmak, karşılıklı tutmak, dolaşmak (BV, GT) **dutuş-** Tutuşmak (RH)	**totoşov тотошоу E** 1.Birlikte ya da karşılıklı tutmak 2.Birlikte açığa çıkarmak, ifşa etmek 3.Birlikte ele geçirmek 4.Bir şeylerin tesirine bırakmak
tuv- (II) Ezmek, parça parça etmek (Kİ)	**töyöv 1 төйөү E** 1.Sert bir cisimle vurmak, ezmek, döğmek 2.Tepelemek 3.Üst üste yemek
tuvar (II) *Far.* Duvar (TZ) **ţuvar** *Far.* Duvar (KK) **dīvār** *Far.* Duvar (BM, BV, CC, Gİ, GT, İM, KF, KFT, TA) **duvar** *Far.* Duvar (DM, Kİ)	**divar дивар İNŞA / EŞAN** Duvar **divar диуар FARS İNŞA** 1. Duvar 2. Hayattaki engel ve zorluklar
tuvra Doğru (CC)	**tura 1 тура SIF / EŞAN** 1.Doğru, düz, düzgün, eğri olmayan 2.Doğrudan, doğruca, direkt 3.Gerçek, dürüst, hakiki 4.Değiştirilmemiş, orijinal
tuy- 1. Duymak (CC, GT, Kİ) 2. Farkına varmak, hissetmek (CC, Kİ) 3. Anlamak (CC)	**toyov тойоу E** Duymak, sezmek, hissetmek
tuyaķlı Toynaklı (BV)	**toyaķlı тояқлы SIF** Toynaklı
tuysu His (Kİ)	**toyġo тойғо DÜŞ / EŞAN** Duygu, his

Tablo: 2.1. (devam)

tuz Tuz (BM, BV, CC, DM, GT, İM, KFT, Kİ, RH, TZ) **ţuz** Tuz (BM, BV, CC, DM, GT, İM, KFT, Kİ, RH, TA, TZ) **duz** Tuz (DM, KFT)	**toź тоʒ BES** Tuz
tuzaķ Tuzak, ağ (BM, CC, DM, GT, Kİ, TZ) **ţuzaķ** Tuzak, ağ (TA)	**toźaķ тоʒак MOB** 1.Av tuzağı, ağ 2.Hile, tuzak
tuzla- Tuz vermek, tuzlamak (CC, Kİ) **duzla-** Tuz vermek, tuzlamak (BM)	**toźlav тоʒлау E** 1.Tuzlamak, tuz katmak, tuz eklemek 2.Akıldan çıkmak; unutmak
tuzlı Tuzlu (BV, DM, İM) **ţuzlı** Tuzlu (DM) **tuzlu** Tuzlu (İM, Kİ) **ţuzlu** Tuzlu (DM) **duzlu** Tuzlu (KFT)	**toźlo тоʒло SIF** Tuzlu, tuz katılmış
tüfkür- Tükürmek (İM) **tükür-** Tükürmek (BM, CC, KF, Kİ, KK, TA, TZ) **tüpkür-** Tükürmek (CC) **tüskür- (I)** Tükürmek (BM) **tüvkür-** Tükürmek (İM)	**tököröv төкөрөү E** 1.Tükürmek 2.Bilinçsizce el sallamak
tüg Tüy, kıl (BV, İM, KFT, RH, TZ)	**tök 1 төк İNS** 1.Tüy, kıl 2.Bitki dalındaki küçük filizler
tügel Mükemmel, tam, tamam (CC) **tükel** Mükemmel, tam, tamam (CC) **dükel** Hep, bütün (Kİ)	**tögel төгəл ZARF / EŞAN** Sayı bakımından tam, tamı tamına

Tablo: 2.1. (devam)

tügen- Tükenmek, bitmek, sona ermek (CC) **tüken- (I)** Tükenmek, bitmek, sona ermek (BM, BV, DM, Gİ, GT, İM, Kİ, KK, MG) **düken- (I)** Tükenmek, bitmek, sona ermek (Gİ, KF, KFT, Kİ, MS)	**tökenĭv төкәнеү E / EŞAN** Tükenmek, sona dayanmak; bitmek **tögenĭv төгәнеү E** 1.Tükenmek, bitmek 2.Yok olmak
tügli Tüylü, kıllı (BV) **tüglü** Tüylü, kıllı (RH) **tüklü** Tüylü, saçlı (CC)	**töklö 1 төклө SIF** Tüylü, kıllı; yünlü
tügme (II) Düğme (DM, İM, MG, TA) **tüvme** Düğme (CC, Kİ) **dügme** Düğme (Gİ, KF, Kİ, TZ)	**töyme төймә GİY** 1. Elbise düğmesi 2. Cihaz ya da elektrik düğmesi
tügül- Ümitsizliğe düşmek (TZ)	**töñölöv төңөлөү E** Ümit kesmek, ümitsiz hale gelmek
tüket- Tüketmek, bitirmek (Gİ, GT, MG, TZ) **düket-** Tüketmek, bitirmek (Gİ, KF)	**töketĭv төкәтеү E** 1.Tüketmek, sona dayandırmak; bitirmek 2.Dayandırmak, bitiştirmek
tükrük Tükürük (Gİ, KF, KK, MS) **tükürük** Tükürük (Gİ, KF, KK, MS) **tüvrük** Tükürük (İM)	**tökörök төкөрөк İNS** Tükürük
tün 1. Dün, dünün gecesi (BM, BV, Kİ) 2. Akşam, gece (CC, GT, İM, KK, TA, TZ) **tüne** Dün, dünün gecesi (CC, TZ) **dün (I)** Gece (Gİ, KF, Kİ)	**tön төн DÜN** 1.Gece 2.Kuzey
tüne- Gecelemek (İM, Kİ)	**tönev төнәү E** Gecelemek, gece uykuya gitmek, tünemek (hayvanlar için)
tüñül- Ümitsizliğe düşmek (TZ)	**töñölöv төңөлөү E** Ümit kesmek, ümitsiz hale gelmek

Tablo: 2.1. (devam)

tüpe Başın tepesi (TZ)	**tübe 1 түбә İNS** 1.Başın üst kısmı, tepe 2.Dağın tepesi, zirvesi, en üst noktası 3.Bina, ev çatısı
tür- Dürmek (GT) **dür-** Dürmek (KFT)	**töröv төрөү E / EŞAN** 1.Dürmek, sarmak, bürmek, bürümek 2.Sıkıca giydirmek
türbe *Ar.* Mezar, türbe (Gİ, GT, KF)	**törbe төрбә AR DİN** Türbe
türk Türk (BV, İM, İN, MG, RH, TA, TZ)	**török төрөк ÖZEL** Türk
türkişe Türkçe (DM)	**törkiyse төркийсә ZARF** Türk dilinde, Türkçe
türkmen Türkmen, Türkmen kavmi (KF, Kİ) **türkümān** *T.Far.* Türkmen (Gİ)	**törökmen төрөкмән ÖZEL** Türkmen
türli Türlü, çeşitli (GT) **türlü (I)** Türlü, çeşitli (GT, İM, Kİ, İN, RH) **türlüg** Türlü, çeşitli (BV, İM, MG) **dürlü** Çeşitli, türlü (Gİ, İN, KF, KFT, MS, RH)	**törlö төрлө SIF** 1.Türlü, çeşitli 2.Her türlü, türlü türlü
türt- Dürtmek (İM) **dürt- (I)** Dürtmek (Kİ, TA) **dürüt- (II)** Dürtmek (KFT)	**törtöv төртөү E** 1.Dürtmek 2.Kalem ya da sivri uçlu bir nesne ile iz koymak, nokta koymak 3.İteklemek, iterek kendinden uzaklaştırmak 4.Rüşvet vermek, işini halletmek için gizlice bir şeyler vermek
tüş (I) Öğle, öğle vakti (CC, İM) **düş (I)** Öğle, öğle vakti (TA)	**töş 2 төш DÜN** Gün ortası, öğlen vakti
tüş (II) Düş, rüya (GT, TZ) **düş (II)** Düş, rüya (Kİ, KF)	**töş 1 төш SOYT** 1. Düş, rüya 2. Hayal 3. Gerçek olmayan
tütün (I) Duman (BM, CC, DM, GT, İM, Kİ, TZ) **dütün** Duman (Gİ, KF, Kİ)	**tötön төтөн DÜN** 1.Duman 2.Tüten is

Tablo: 2.1. (devam)

tüyün Düğüm (TZ) **dügün (I)** Düğüm (Kİ, TZ)	**töyön төйөн GİY** 1. Düğüm 2. Bohça
tüz Düz, doğru (BV, CC, GT, KFT, MG, RH) **düz** Düz, doğru (KF, Kİ, İN, RH)	**töź 1 төҙ SIF / ZIT** 1.Düz, eğri olmayan 2.Pürüzsüz 3.Dik, doğru 4.Doğru konuşan, namuslu
tüzel- Düzelmek (BV, GT, Kİ, KK, TZ) **tüzen-** Düzelmek (TZ) **düzel-** Düzelmek (Kİ)	**töźelĭv төҙәлеү E** 1.Düzelmek, iyileşmek 2.Huzur bulmak
tüzet- (I) 1. Düzeltmek (TZ) 2. Sıralanmak, saf tutmak (TA) **tüznet-** Düzeltmek (CC) **tüzüt-** Düzeltmek (MG) **düzelid-** Düzeltmek (KFT) **düzet-** Düzeltmek (BM, Gİ)	**töźetĭv төҙәтеү E** 1.Düzgün hale getirmek 2.Düzeltmek, onarmak 3.İyileştirmek, şifa buldurmak
tüzet- (I) 1. Düzeltmek (TZ) 2. Sıralanmak, saf tutmak (TA) **tüznet-** Düzeltmek (CC) **tüzüt-** Düzeltmek (MG) **düzelid-** Düzeltmek (KFT) **düzet-** Düzeltmek (BM, Gİ)	**töźötöv төҙөтөү E / EŞAN** 1.Düzleştirmek, düzeltmek 2.Doğrultmak, pürüzsüzleştirmek 3.Yararlı hale getirmek 4.Ayarlamak, düzenlemek
uç 1. Uç, uç taraf (BV, CC, DM, GT, Gİ, İM, İN, KF, Kİ, MG) 2. Sınır (TA) 3. Taraf, yan (TZ)	**os KAV / EŞAN** 1. Uç 2. Taşra 3. Taraf
uç- (I) Uçmak (BM, CC, GT, İM, KFT, Kİ, TA, TZ) **uş-** Uçmak (KK)	**osov ocoy E** 1. Uçmak, hareket etmek 2. Buharlaşmak
uçķun Kıvılcım (CC, İH)	**osķon 1 оскон KAV** Kıvılcım, çakım, şerare

Tablo: 2.1. (devam)

uçmaḳ Cennet (BM, CC, İM, İN, KFT, Kİ, MS, TA, TZ)	**ojmaḫ ожмах DİN / EŞAN** Cennet
uçra- Rastlamak, karşılaşmak (MG) **uşra-** Rastlamak, karşılaşmak (TZ)	**osrav ocpay E** Tesadüf etmek, rast gelmek; karşılaşmak
uçun İçin, ötürü, dolayı (TZ) **çün** İçin (İN, RH) **için** İçin (BV) **üçün** İçin, dolayı (BM, BV, CC, GT, İM, KF, Kİ, MG) **üşün** İçin, dolayı (KK)	**ösön өсөн B** İçin, -den dolayı
uçur- Uçurmak (KFT)	**osorov ocopoy E** 1. Uçurmak, havalandırmak 2. Yüksek bir yerden aşağı yıkılmak
uçuz (I) Ucuz, değersiz (CC, DM, Kİ, TA)	**oshoź ochoʒ SIF / ZIT** Değeri düşük, ucuz
uçuz (II) Ucuz, bol (DM, KFT) **uşuz** Ucuz, bol (TZ)	**oshoź ochoʒ SIF / ZIT** Değeri düşük, ucuz
uḏı- Uyumak (Kİ) **uḏu-** Uyumak (Kİ) **uyı-** Uyumak (Kİ, TA) **uyu-** Uyumak (CC, GT, İM, KF, TZ)	**oyov 2 ойоу E** Uyumak; uyuklamak
uġan Yaratıcı, Allah (TA) **oġan** Tanrı (İH, Kİ)	**uġan уған DİN / EŞAN** Allah, Hüda, Tanrı
uġra- 1. Uğramak (KFT) 2. Rastlamak, karşılaşmak (TZ)	**uġrav уғрау** *e.* Rastlaşmak, rast gelmek, uğramak
uġurlan- Soyulmak (KFT) **oġurlan-** Çalınmak (İM)	**urlanıv урланыу E** Aşırılmak, yürütülmek, çalınmak
uġurtla- Yudumlamak (TA)	**urtlav уртлау E / EŞAN** Yutmak, yudumlamak

Tablo: 2.1. (devam)

uḫu Uyku (BM) **uḳu** Uyku (BM) **uyḳı** Uyku (İM) **uyḳu** Uyku (BM, GT, Gİ, KF, Kİ) **uyuḫı** Uyku (CC) **uyuḫu** Uyku (CC)	**oyḳo ойкo DÜŞ / EŞAN** Uyku **yoḳo йоко 1 DÜŞ / EŞAN** Uyku
‘uḳbā *Ar.* Ahiret (GT)	**ġoḳba ғокба AR DİN / EŞAN** Ahiret, öteki dünya
ulġa- Büyümek, gelişmek (BV) **ulġar-** Büyümek, gelişmek (TZ) **ulġay-** Büyümek, gelişmek (CC, GT) **ulḳar-** Büyümek, gelişmek (TZ)	**olayıv олайыу E / EŞAN** Büyümek, yaşlanmak, ihtiyarlamak
ulġat- Ululatmak, yüceltmek, ulu saymak (TZ)	**oloġaytıv олоғайтыу E** Büyüklendirmek, yücelendirmek
ullu Büyük, ulu, yüce (GT) **ulu** Büyük, ulu, yüce (CC, DM, Gİ, GT, İH, İM, İN, KF, Kİ, KK, MS, TA, RH, TZ) **uluġ** Ulu, büyük, yüce (BV, GT, İM, KFT, MG)	**olo оло SIF** 1. Büyük, yüce, ali 2. İhtiyar, yaşlı 3. Hacmi, kütlesi büyük, iri **oluġ олуғ SIF / EŞAN** Yaşı büyük, ihtiyar, yaşlı
ulu- (III) Ulumak, feryat etmek (CC, TZ)	**olav 1 олау E / EŞAN** Ulumak **olov олоу E / EŞAN** Ulumak **ulav улау E / EŞAN** Ulumak
uluġluġ Büyüklük, yücelik (İM) **uluġluḳ** Büyüklük, yücelik (GT, İM) **ululıḳ** Büyüklük, yücelik (Gİ, KF) **ululuġ** Büyüklük, yücelik (RH) **ululuḳ** Büyüklük, yücelik (CC, KF)	**olololḳ ололок DEĞ** Büyüklük, yaşlılık

Tablo: 2.1. (devam)

ulus Halk, millet (GT)	**olos олос HÜK / EŞAN** Ulus, millet
un Un (BM, BV, CC, DM, GT, Gİ, İM, KF, KFT, KK, MS, RH)	**on он BES** Un
unġuz Bok böceği (TZ) **ḳonuz** Çatal böceği, bok böceği (BM)	**ḳuñıź қуңыз BÖC / EŞAN** Böcek, fışkı böceği **ḳuñġıź қуңғыз BÖC / EŞAN** Böcek, fışkı böceği
unıd- Unutmak (KFT) **unud-** Unutmak (Gİ, KF) **unut-** Unutmak (BM, CC, DM, Gİ, GT, İM, KF, Kİ, KK, MG, MS, TA, TZ) **unuṭ-** Unutmak (DM)	**onotov онотоу E** Unutmak, akıldan çıkarmak
ur- (I) Vurmak, dövmek (BV, CC, Gİ, GT, İM, İN, KF, KFT, KK, MG, MS, RH, TZ)	**orov орoу E** Vurmak, çarpmak; fırlatmak, atmak **urıv урыу E** Vurmak, biçmek, dermek, orakla dermek
urıl- Konulmak, vurulmak (KF)	**orolov оролоу E** Vurulmak, çarpılmak
urluġ Tohumluk (BV, GT, İM, Kİ, TA) **urluḳ** Tohumluk (CC, TZ)	**orloḳ орлоқ BİT** Tohum
uru (I) Temiz (KK)	**aruḳ аруқ SIF** Safça, temizce
uru (IV) Kuyu (TZ)	**oro 2 оро İNŞA / EŞAN** Kuyu, çukur
uruḫ Uruk, çocuk, nesil (CC)	**oruġ оруғ TOP / EŞAN** Soy, boy; aşiret
urul- Vurulmak, dövülmek (İM, KK, İN, TZ)	**orolov оролоу E** Vurulmak, çarpılmak **urılıv урылыу E** Vurulmak, biçilmek, derilmek (ekin için)
urun Mertebe, yer (İH) **orun** Yer, mahal (CC, Kİ)	**urın 1 урын DÜN** 1. Yer, mevki 2. İşte erişilen derece, rütbe 3. Edebi bir eserin metnindeki parça, bölüm 4. Bagajdaki her bir parça 5. Yatak, döşek

Tablo: 2.1. (devam)

uruş Vuruşma, dövüşme, savaş (GT, İM, KK, MG, TZ) **uruşu** Vuruşma, savaşma, karşı koyma (CC)	**oroş орош DÜŞ** Vuruş, kakış; savaş; kavga
uruş- Vuruşmak, dövüşmek, savaşmak (CC, İM, İN, KFT, KK, MG, TZ)	**oroşov орошоу E** Vuruşmak; savaşmak, kavga etmek, dövüşmek
usaḳ Kavak ağacı (TA)	**uṡaḳ уçaк AĞAÇ** Kavak ağacı, titrek kavak
usta *Far.* Usta, öğretici (CC, DM, GT, TZ) **uṣṭa** *Far.* Usta, öğretici (DM) **osta** *Far.* Usta, öğretici (CC)	**oṡta oçта FARS DEĞ** Usta, üstad, uzman
ustura Ustura (DM)	**oṡtora oçтора MOB / EŞAN** Tıraş bıçağı, ustura
uşbu Bu, işte bu (BV, İH, KFT) **işbu** Bu, işte bu (KFT, İN)	**oşbu ошбу ZAM / EŞAN** Şu
ʻuşūr *Ar.* Öşürler (İM)	**ġöşör ғөшөр AR YASA** Öşür ödeneği
ut- Ütmek, yenmek, galip gelmek (TA) **uṭ-** Ütmek, yenmek (BM, GT, Kİ, TZ)	**otov 1 отоу E** Oyunda, yarışta geride bırakmak, yenmek; ütmek
uv Av (CC) **av (I)** Av (BM, Gİ, GT, İM, KF, KFT, Kİ, MG)	**av 2 ay TOP** Av
uvaḳ Ufak, küçük (KFT)	**vaḳ ваĸ SIF** Ufak, küçük
uvşaş- Birbirine benzemek (CC)	**oḳşaşıv оĸшашыу E** 1. Benzeşmek, denkleşmek, eşleşmek 2. Birbirine yakın görmek
uvu Zehir (Kİ) **aġı (I)** Zehir (TZ) **aġu** Zehir (BM, GT, KFT, RH, TA) **avu** Ağı, zehir (TZ)	**aġıv 2 ағыу HEK** Zehir **ıv 1 ыу TIP** Zehirli madde, zehir **ıv 2 ыу SIF** Çok acı, zehir

Tablo: 2.1. (devam)

uya Yuva (BM, Kİ, TZ)	**oya оя YAB** 1. Yuva (hayvanlar için) 2. Bitki dikmek için açılan çukur 3. Bir kökte birleştirilen sözler grubu (gramer için)
uyaġ Uyanık (GT) **uyaḫ** Uyanık (CC) **uyaḳ** Uyanık (İM) **oyov** Uyanık (CC)	**uyav уяу SIF** 1. Uyuklamayan, uyanık, uykusuz 2. Zeki, sezgisi güçlü
uyal- (I) Uyanmak, uykudan uyanmak (İM) **uyan- (I)** Uyanmak (CC, GT, İM, KF, KFT, TA) **uyġan** Uyanmak (GT) **oyan- (I)** Uyanmak (BM, Gİ)	**uyanıv уяныу E** 1. Uyanmak, uyanık hale gelmek 2. Meydana gelmek, ortaya çıkmak **uyġanıv уйғаныу E** Uyanmak, uyanık hale gelmek
uyal- (II) Utanmak (CC, GT, KFT, Kİ, KK, MG, TZ) **vıyal-** Utanmak, çekinmek (DM)	**oyalıv оялыу E** Rahatsızlık hissetmek, uygunsuzluk hissetmek; çekinmek, çekingenlik duymak; utanmak, sıkılmak
uyalt- Utandırmak (MG)	**oyaltıv оялтыу E / EŞAN** Rahatsızlık hissettirmek, uygunsuzluk hissettirmek; çekindirmek, utandırmak
uyat Utanma, hâyâ (CC, Kİ)	**oyat оят DÜŞ** Utanma, sıkılma, çekinme
uymaḳ Yüksük (TA)	**uymaḳ 1 уймак MOB / EŞAN** 1. Yüksük 2. Küçük oyuk yer, küçük gedik yer
uyut- (I) Uyutmak (CC, TA)	**oyotov 2 ойотоу E** 1. Uyutmak, uyku getirmek 2. Gönlü ferahlatıp herşeyi unutturmak 3. Uygun ve yumuşak hareketlerle dans etmek
uz- Geçmek (TA, TZ) **oz- (I)** İleri geçmek, yetişmek (BM, BV, CC, GT, İM, Kİ, KK, MG, TA)	**uźıv уӡыу E** Geçmek, yol almak, geride bırakmak, belirli bir sınır ya da çizgiyi geçmek, olup bitmek

Tablo: 2.1. (devam)

uzad- Uzatmak (İN, KFT) **uzat- (I)** Uzatmak (BM, BV, Gİ, İM, İN, KF, Kİ, MG, TZ)	**oźatıv 3 oşatıy E / EŞAN** Uzatmak, devam ettirmek, sürdürmek
uzan- Uzanmak (BV, İM, Kİ, MG, İN, TZ)	**oźanıv oşanıy E** Uzanmak
uzat- (II) Göndermek (BM, CC)	**oźatıv 1 oşatıy E** 1. Uğurlamak, yolcu etmek 2. Gönülsüzce göndermek 3. Gelini damadın evine uğurlamak, göndermek
uzġun Azgın, sapık (Kİ)	**aźġın aşğıın SIF** Azgın, azmış, yoldan çıkmış, sapmış, sapkın
uzun- Uzamak (TA)	**oźonayıv oşonayıy E** Uzun olmak, uzamak
uzunlıḳ Uzunluk (Gİ, Kİ) **uzunluḳ** Uzunluk (CC)	**oźonloḳ oşonloқ KAV** Uzunluk
üç (I) Üç (sayı) (BM, BV, CC, DM, Gİ, GT, İH, İM, İN, KF, KFT, Kİ, MG, MS, RH, TA, TZ) **üş** Üç (sayı) (DM, KK)	**ös өc SAYI** 1. Üç 2. Beşlik ölçülendirme sisteminde orta derece 3. Müslümanın ölümünün üçüncü gününde okunan ayet
üç (II) Uç, taraf (TZ) **uç (I)** 1. Uç, taraf (BV, CC, DM, GT, Gİ, İM, İN, KF, Kİ, MG) 2. Sınır (TA) 3. Taraf, yan (TZ)	**os KAV / EŞAN** 1. Uç 2. Taşra 3. Taraf
üçöv Üçü birden, üçü beraber (CC)	**ösevlep өcəүləп ZARF / EŞAN** Üçü birlikte, üç kişi birlikte
üçün İçin, dolayı (BM, BV, CC, GT, İM, KF, Kİ, MG) **üşün** İçin, dolayı (KK) **uçun** İçin, ötürü, dolayı (TZ) **çün** İçin (İN, RH) **için** İçin (BV)	**ösön өcөн B** İçin, -den dolayı

Tablo: 2.1. (devam)

üçüncî Üçüncü (BV, CC, KF, Kİ) **üçüncü** Üçüncü (İH, RH) **üşinşi** Üçüncü (KK)	**ösönsö өсөнсө SAYI** 1. Üçüncü 2. Niteliği düşük olan 3. Yemekten sonra verilen içecek (çay, kahve, kakao, komposto gibi)
üf Ünlem (İM)	**öf өф ONO** Üf, uf
üfür- Üfürme, üflemek (Gİ, KF) **üvür-** Üfürmek, üflemek (GT)	**öröv 1 өрөү E** 1. Belli bir yönde hareket etmek (rüzgar için) 2. Üflemek 3. Bir şeyin içine hava vermek
ügmeş Etrafına toplanmak (İH)	**uķmaşıv уӄмашыу E / EŞAN** 1. Yapışmak, birleşmek, bir olmak, uyuşmak, örtüşmek 2. Yığılmak, toplanmak
ügü Baykuş, uhu kuşu (BM, CC, Kİ, TZ)	**ökö өкө YAB** Baykuş
üleş- Paylaşmak, bölüşmek (BM, CC, İM, KFT) **ülü-** Üleşmek, paylaşmak (TZ) **ülüş-** Üleşmek, paylaşmak (KK)	**öleşĭv өләшеү E** Üleşmek, paylaşmak, hisse etmek
ülfet *Ar.* Yakınlık, ülfet (GT)	**ölfet өлфәт AR KAV** Yakınlık, dostluk
ülker Ülker yıldızı (BM, Kİ, TA, TZ)	**ölker 1 өлкәр DÜN / EŞAN** Ülker yıldız takımı; Pleiadus
ülü Pay, hisse (Kİ) **ülüş** Pay, hisse (BM, BV, CC, İM, KFT, Kİ, TZ)	**ölöş өлөш SOYT** Pay, parça, kısım, hisse, bölüm; kısmet
ümīd *Far.* Ümit(BV, GT, İM) **ömed** *Far.* Ümit (CC)	**ömöt өмөт FARS DÜŞ / EŞAN** Ümit, umut
ümmet *Ar.* Ümmet, dinî topluluk (Gİ, GT, İM, KF, MS)	**ömmet өммәт AR HÜK / EŞAN** Halk, millet, ümmet
ün (I) Ün, ses (CC, GT, İM, KFT, Kİ, KK)	**ön 1 өн KAV** Ses, ün
üñ- Oymak, kazmak (CC)	**öñöv өңөү E** 1. Çukur açmak, kazmak, oymak, deşmek 2. Toprağı yarıp eşerek gitmek (su için)

Tablo: 2.1. (devam)

ünde- Çağırmak, seslenmek (CC, GT, İM, İN, KFT, Kİ, KK, TA, TZ) **ünle-** Çağırmak, seslenmek (KFT) **inde-** Çağırmak, seslenmek (GT)	**öndev өндәү E** Çağırmak, seslenmek; davet etmek
ür- (I) (Köpek için) ürmek, ulumak, havlamak)	**öröv 2 өрөү E** Ürümek
ür- (II) Üflemek (BM, BV, İM, Kİ, KK, TZ)	**öröv 1 өрөү E** 1. Belli bir yönde hareket etmek (rüzgar için) 2. Üflemek 3. Bir şeyin içine hava vermek
üren- Öğrenmek (CC) **ögren- (I)** Öğrenmek (BM, DM, GT, Gİ, İM, İN KF, Kİ, KK, MG, TA. TZ) **ören- (I)** Öğrenmek (Kİ, TZ) **övren-** Öğrenmek (CC, TZ) **yören-** Öğrenmek (TA)	**öyrenĭv өйрәнеү E** Öğrenmek, bilim almak, bilgi almak
üret- Öğretmek (CC, RH) **ögred-** Öğretmek, alıştırmak **(KFT)** **ögret-** Öğretmek, alıştırmak (GT, Gİ, İM, KF, Kİ, MG, MS, RH, TA) **öret-** Öğretmek (TA)	**öyretĭv өйрәтеү E** Öğretmek, bilgi sahibi yapmak, bilim vermek
ürk- Ürkmek, korkmak, çekinmek (GT, İM, KK, MG, RH) **ürük** Ürkmek, korkmak (Kİ, TZ)	**örköv өркөү E** Ürkmek, korkmak
ürkegen Ürken, ürkek (MG) **ürkeken** Ürken, ürkek (TZ)	**örkek өркәк SIF / EŞAN** Ürkek, yok yere ürküp duran, korkak
ürküt- Bir dereceye kadar korkutmak, ürkütmek, kaçırmak (Kİ, TA)	**örkötöv өркөтөү E** Ürkütmek, korkutmak

Tablo: 2.1. (devam)

üst Üst, yukarı (BV, Gİ, GT, İM, KF, KFT, KK, MG, MS, RH, TA, TZ)	**öš 1 өç DÜN / ZIT** 1. Üst taraf, üst; dış yüzey 2. Sütün yüzeyini kaplayan yağ tabakası
üstād *Ar.* Üstat, usta, mahir (BV, GT, İN, KFT, MG) **üstāẕ** *Ar.* Üstat, usta, mahir (İN, KFT)	**ostaź остаҙ AR MES** Öğretici, usta, üstad; öğretmen
üstün (I) Üstün, galip (BV, CC)	**öštön өçтөн SIF** 1. Üstün, herhangi bir yönüyle daha yüce, daha yüksek 2. Yüksek, fazla
üşe- Üşümek (TZ) **üşi-** Üşümek (CC) **üşü-** Üşümek (BM, TA, TZ)	**öşöv өшөү E** 1. Üşümek, soğuk hissetmek 2. Soğuktan helak olmak 3. Herhangi bir acınacak durumdan korkmak
üşer Üçer (KK)	**öser өсәр SAYI** Üçer, her biri üçe denk
ütül- Ütülmek (İM)	**ötölöv өтөлөү E** Ateşe tutulup tüyleri ütülmek
üv- Ovmak (TZ) **ov-** Ovmak (TZ)	**ıvıv ыуыу E** Ovmak, ovarak dağıtmak
üz- (II) Koparmak, kırmak (CC, GT, TZ)	**öźöv өҙөү E** Kesmek, bölmek, kırmak, koparmak, parçalamak
üzegü Üzengi (TA) **üzengi** Üzengi (CC, DM, KK, RH, TZ) **üzengü** Üzengi (KF, MG)	**öźeñgĭ өҙәңге MOB** Üzengi
üzül- Kesilmek, kırılmak, parçalanmak (BV, İM, İN, KFT, MG)	**öźölöv өҙөлөү E** Parçalanmak, kesilmek, bölünmek, kırılmak
üzüm Üzüm (BM, Gİ, GT, İM, KF, KFT, Kİ) **yüzüm** Üzüm, üzüm salkımı (BV, CC, DM, GT, KK, TA, TZ)	**yöźöm йөҙөм MEY** Üzüm

Tablo: 2.1. (devam)

vada *Ar.* Vade, bir iş için önceden belirtilen zaman (CC) va‘de (II) *Ar.* Bir iş için önceden belirtilen zaman (KF, KFT)	**veġeźe вәғәҙә AR DEĞ** Vade
vaḫşet *Ar.* Ürkme, ürkeklik, ürküntü (GT)	**veḫşet вәхшәт AR DEĞ** Vahşet
vaḫşī *Ar.* Vahşî, yabanî (BV, KFT)	**veḫşi вәхши AR DEĞ** Vahşi, barbar
vaḥy *Ar.* Bir emrin Allah tarafından peygamberlere bildirilmesi (İM)	**veḥi вәхи AR DİN** Vahiy
vā‘iẓ *Ar.* Vaaz veren, dinî nasihatta bulunan	**vaġiz вағиз AR DİN / EŞAN** Vaiz veren kişi; vaiz **veġiz вәғиз AR MES** Vaaz veren kişi
vaḳār *Ar.* Ağırbaşlılık, vakar (GT)	**vaḳar вақар AR DEĞ** Ağırbaşlılık, vakar
vāḳı‘a *Ar.* Hadise, olanlar, vakıa (GT, KFT)	**vaḳiġa вақиға AR DÜŞ** Vaka, olay
vāḳıf *Ar.* Haberi olan, bilen (BV, GT, KF, KFT)	**veḳif вәкиф AR SIF** Vakıf olan, haberdar olan, sahip olan
vāḳi‘ *Ar.* Vuku bulan, meydana gelen (BV, Gİ, GT, İM, İN, KF, KFT, MG)	**vaḳiġ вақиғ AR SIF** Olmuş, meydana gelmiş
vaḳt *Ar.* Zaman, vakit (BV, Gİ, GT, İM, İN, KF, KFT, MG, MS) **oḳt** *Ar.* Zaman, vakit (CC)	**vaḳıt вақыт AR DÜN / EŞAN** Vakit, zaman
vālī *Ar.* Bir vilâyeti idare eden en büyük memur (Gİ, GT, İM, KF) **velī (III)** *Ar.* Vali, bir vilâyeti idare eden en büyük memur (KFT)	**veli вәли AR HÜK / EŞAN** İdareci, yönetici, vali
van On sayısı (DM) **on** On (sayı) (BM, BV, GT, Gİ, İM, İN, KF, Kİ, KK, MG, MS, RH, TA, TZ)	**un ун SAYI** On (10)
var Var, mevcut (Gİ, KF, KFT, MS) **bar (I)** Var, mevcut (BV, CC, DM, GT, İM, İN, Kİ, KK, RH, TZ)	**bar 1 бар DÜŞ / ZIT** Var

Tablo: 2.1. (devam)

var- 1. Gitmek, varmak (Gİ, KF, MS) 2. Ulaşmak (KF, KFT, Kİ, MS) **bar-** Varmak, gitmek, ulaşmak (BV, CC, DM, GT, İM, İN, Kİ, KK, MG, RH, TA, TZ)	**barıv барыу E** 1. Gitmek, varmak; yönelmek; devam etmek 2. Kız için evlenmek 3. Bir yönde gelişmek 4. Yaramak, iyi gelmek, yararlı olmak
vāriṯ *Ar.* 1. Mirasçı, vâris (Gİ, GT, KFT) 2. Allah'ın adlarından biri (KF)	**variš вариҫ AR YASA** Miras alan kişi, varis
vaṣf *Ar.* Vasıf, nitelik (BV, GT, MG)	**vasif васиф AR DİL** Nitelik, vasıf
vāṣıl *Ar.* Yetişme, ulaşma (MG)	**vasil васил AR SIF** Erişmiş, ulaşmış, kavuşmuş, vasıl
vāsıṭa *Ar.* Aracı, vasıta (GT, İM)	**vasita васита AR SOYT** Vasıta, aracı, yol
vaṣī *Ar.* Vesayet eden kişi (KFT)	**vasi васи AR YASA** Vasi
vaṣiyyet *Ar.* 1. Bir kimsenin öldükten sonra yapılması istediği şey (Gİ, GT, İM, İN, KF, KFT) 2. Nasihat, öğüt (MG)	**vasıyat васыят AR YASA** Vasiyet
vaṣl *Ar.* Ulaşma, birleşme, kavuşma (GT, İM)	**vasil васил AR SIF** Erişmiş, ulaşmış, kavuşmuş, vasıl
vatan *Ar.* Yurt, vatan (Gİ, GT, KF)	**vatan ватан AR HÜK / EŞAN** Vatan, ülke
vay Vah, ah(şaşırma edatı) (CC, İH, İM, MG)	**vay вай ONO** Vay, şaşkınlıkta söylenen ünlem
vayna- Oynamak, oyun oynamak (DM, TZ) **oyna- (I)** Oynamak, oyun oynamak, şakalaşmak (BV, CC, Gİ, GT, İM, KF, KFT, Kİ, MG, TA)	**uynav уйнау E** 1. Oynamak 2. Bir spor dalı için oynamak 3. Tatbikat yapmak 4. Biriyle dalga geçmek, alay etmek
vaynaş- Oynaşmak (TZ)	**uynaşıv уйнашыу E** 1. Birlikte ya da karşılıklı oynamak 2. Oynaşmak
va'ẓ *Ar.* Vaaz, dinî öğüt (Gİ, GT, KF, KFT)	**veġeź вәғәҙ AR DİN** Vaaz
vaẓīfe(t) (II) Vazife, görev (BV, İM)	**vazifa вазифа AR HÜK** Vazife, görev
ve *Ar.* Ve (BV, Gİ, GT, İM, İN, MG, RH)	**ve вә AR B** ve
vech (I) *Ar.* Vesile, vasıta, sebep (Gİ, GT, KF)	**vejhĭ вәжһе AR SOYT / EŞAN** Sebep, temel, asıl
vedā' Ayrılma, Allah'a ısmarladık deme (İM)	**vidaġ видағ AR DÜŞ** Veda

Tablo: 2.1. (devam)

vefāt *Ar.* Ölüm, vefat (Gİ, GT, İM, KF)	**vafat вафат AR ÇAĞ** Vefat, ölüm
veḳāḥat *Ar.* Küstahlık, utanmazlık, edepsizlik (GT)	**veḳaḥet вәкахәт AR DEĞ / EŞAN** Utanmazlık, arlanmazlık
vekāle *Ar.* Vekâlet (KFT)	**vekelet вәкәләт AR HÜK** Vekalet
vekīl Birinin işini görmesi için yerine bıraktığı kimse (Gİ, GT, İM, KF, KFT)	**vekil вәкил AR HÜK** Vekil
veled *Ar.* Çocuk (Gİ, KFT)	**velit вәлит AR ÇAĞ** Çocuk, velet
ver- Vermek (BV, Gİ, KFT) **vir-** Vermek (Gİ, İN, KF, KFT, KK, MS) **ber-** Vermek (BM, CC, DM, RH) **bir-** Vermek (BM, BV, CC, DM, Gİ, GT, İH, İM, İN, KF, KFT, Kİ, KK, MG, MS, RH, TA, TZ)	**birĭv биреү E** 1. Vermek, tutturmak, sunmak 2. Hakkını vermek, hak ödemek
vezīr *Ar.* Vezir (GT, İM)	**vezir вәзир AR HÜK** Vezir, hükümet üyesi
vezn *Ar.* Ağırlık, ölçü (GT)	**vezĭn вәзен AR DİL / EŞAN** Ölçü, vezin
vıyal- Utanmak, çekinmek (DM) **uyal- (II)** Utanmak (CC, GT, KFT, Kİ, KK, MG, TZ)	**oyalıv оялыу E** Rahatsızlık hissetmek, uygunsuzluk hissetmek; çekinmek, çekingenlik duymak; utanmak, sıkılmak
vidā‘ *Ar.* Ayrılış, veda (GT)	**vidaġ видағ AR DÜŞ** Veda
vilāyet (III) *Ar.* İl, vilayet (GT, KFT)	**vilayet вилаәт AR ŞEH / EŞAN** Vilayet, şehir
vird *Ar.* Belli zamanlarda okunması âdet edinilen dualar (İM)	**vird вирд AR DİN** Belirli bir zamanda okunan kısa dua
viril- Verilmek (Gİ, KF, KFT, MS) **beril-** Verilmek (CC) **biril-** Verilmek (İM, İN)	**birĭlĭv бирелеү E** 1. Verilmek, eline tutuşturulmak, sunulmak 2. Anlaşılmak 3. Çok arzu etmek, çok heves etmek

Tablo: 2.1. (devam)

volţur- Oturmak (DM) **oltur-** Oturmak (BM, BV, CC, GT, İM, İN, Kİ, KK, MG, TA, TZ) **otur-** Oturmak (GT, Gİ, İN, KF, KFT, MS, TZ)	**ultırıv ултырыу E** 1. Oturmak, yerleşmek 2. Konmak, konmuş halde olmak
vurul- Vurulmak (BM, Gİ, KF)	**urılıv урылыу E** Vurulmak, biçilmek, derilmek (ekin için)
ya (I) Yay (CC, Gİ, İN, Kİ, MG, TA) **yaa** Yay (CC) **yay (III)** Yay (DM, Gİ, İN, KK, MG, TZ) **ye** Yay (CC)	**yan 1 ян ORDU / EŞAN** 1. Ok atmada kullanılan yay 2. Yün çırpmak için kullanılan yay şeklindeki ağaç sopa **yeye 1 йәйә ORDU / EŞAN** Ok atmada kullanılan yay **yeye 2 йәйә KAV** Yay şekli
ya (I) *Far.* Ya, ya… ya (denkleştirme edatı) (CC, KF, KFT)	**ye 1 йә FARS B** Veya, yahut, veyahut, ya…..ya; ya da
yā (II) *Far.* Ya, ya da, veya (Karşılaştırma edatı) (BV, Gİ, GT, İM, İN, MG, MS, RH)	**ye 1 йә FARS B** Veya, yahut, veyahut, ya…..ya; ya da
yā (I) *Ar.* Ey, hey (ünlem edatı) (BV, Gİ, GT, İN, KF, KFT, MG, MS)	**ya я ONO** Ya!, Güçlü hislerle Allah'a seslenmeyi bildiren ünlem
yaaḫ Yanak, çene kemiği (CC) **yaaḳ** Yanak, çene kemiği (CC) **yañaḳ** Yanak (BV, DM, GT, İM, İN, Kİ, KF, MG, TA, RH) **yanaḳ (II)** 1. Ağzın üst tarafı, damak (DM) 2. Yanak, çene kemiği (KK, TZ) **yanġak** Yanak, çene kemiği (CC)	**yaġaḳ яғаҡ İNS / EŞAN** Yanak **yaḳ 2 яҡ İNS / EŞAN** Yanak **yañaḳ яңаҡ İNS / EŞAN** 1. Yanak 2. Kapı pervazlarının yanları
yaanı *Ar.* Yani (CC) **ya'nī** *Ar.* Şu, demek ki, yani (BV, GT, İM, İN, KF, KFT, MG, MS, RH) **yeni** *Ar.* Yani (İH)	**yeġni йәғни B** Yani

Tablo: 2.1. (devam)

yab- (III) Örtmek, kapamak (BM, KK, TA) **yap- (II)** Örtmek, kapamak (CC, GT, İM, KF, Kİ, MS, TZ)	**yabıv 1 ябыу E** 1. Kapatmak, üstünü kaplamak, üstünü örtmek 2. Kapayarak korumak 3. Ele almak 4. Bir şeyin gidişatını durdurmak
yabalaḳ Baykuş (BM, CC, DM, TA)	**yabalaḳ ябалаӄ YAB / EŞAN** Puhu kuşu , iri bir cins baykuş
yābānlıḳ *FAr.+T.* Sahra, yabanlık, dışarı (Gİ, KF)	**yapanlıḳ япанлыӄ DÜN** Yabani yer, ıssız yer
yabış- Yapışmak, bitişmek (BM) **yapış- (II)** 1. Kavramak (Gİ) 2. Yapışmak (Gİ, İM, İN, KF, KFT, Kİ, RH, TZ) 3. Bulaşmak (KF) **yapuş- (I)** 1. Yapışmak, bitişmek (BV, GT, İM, MG) 2. (Bir şeyi) kavramak (GT)	**yebĭşĭv йəбешеү E** 1. Yapışmak 2. Yapışarak emmek 3. Tutunmak, çabucak almak için el koymak 4. Bulaşmak (hastalık için)
yabıştır- Yapıştırmak, birleştirmek (KK) **yapışdur-** Yapıştırmak, birleştirmek (Gİ) **yapıştur-** Yapıştırmak, birleştirmek (TA) **yapuştur-** Yapıştırmak, birleştirmek (BV, İM, KF, MG)	**yebĭştĭrĭv йəбештереү E** Yapıştırmak
yabovlı Örtülü (CC)	**yabıvlı ябыулы SIF** 1. Kapalı, kapanmış, örtülü 2. Kilitli, kilit altında olan
yabraḳ Yaprak (DM, KK, TA) **yabuldraḳ** Yaprak, ağaç yaprağı (CC) **yabulduruḳ** Yaprak, ağaç yaprağı (TA) **yabüldürek** Ağaç yaprağı (BM) **yapraḳ** Yaprak (BM, BV, DM, Gİ, GT, İM, KF, Kİ, TZ)	**yapraḳ 1 япраӄ BİT** Yaprak
yabraḳlan- Yapraklanmak (KK)	**yapraḳlanıv япраӄланыу E** Yapraklanmak, yaprak vermek

Tablo: 2.1. (devam)

yabyaşıl Yemyeşil (KK) **yamyaşıl** Yemyeşil (Kİ, KK, TA) **yapyaşıl** Yemyeşil (Kİ) **yemyeşil** Yemyeşil, çok yeşil (DM)	**yem-yeşĭl йəм-йəшел RENK** Yemyeşil
yaḏ Yad, yabancı (BV, DM, KFT) **yat (I)** Yabancı, el (GT, İM, Kİ, TZ) **yaṭ** Yabancı, el (TA)	**yat ят SIF** Yabancı, el, tanıdık olmayan
yād *Far.* Anma, hatırlama (GT, İM, İN)	**yad яд FARS SOYT** Hatır, yâd
yaḏaġ Yaya, yürüyerek, biniti olmadan (İM) **yayaġ** Yaya, yürüyerek, biniti olmadan (GT, İM, MG, TA) **yayaḳ** Yaya, yürüyerek, biniti olmadan (İH)	**yayaḳ яйаҡ SIF / EŞAN** Yayan, yaya giden, yayan yürüyen **yeyev йəйəү ZARF** Yayan, yaya olarak
yādgār *Far.* Yadigâr, hatıra (GT)	**yedker йədкəр KAV** 1. Miras, yadigar 2. Kültürel ya da tarihi eser
yaġ- (Yağmur vb.) yağmak (GT, İM, KFT, Kİ, TA, TZ) **yav-** (Yağmur vb.) yağmak (TZ)	**yavıv яуыу E** 1. Yağmak 2. Düşmek 3. Sayıca çoğalıp birikmek
yaġa (I) Taraf, yan (BM)	**yaḳ 1 яҡ DÜN / EŞAN** Taraf, yön, yan
yaġı Düşman (BM, CC, İH, KFT, Kİ, TA)	**yav яу ORDU** 1. Savaş, askerî sefer, akın 2. Silahlı asker, hücüm eden düşman ordusu 3. Düşman
yaġı- Tehdit etmek (TZ)	**yanıv 3 яныу E / EŞAN** 1. Kötülük yapmak 2. Tehdit etmek, korkutmak, gözdağı vermek
yaġıl- Yanılmak, hata yapmak (TZ) **yañal-** Yanılmak, yanlış yapmak (Kİ) **yanġıl-** Yanılmak, hata etmek (BM, CC, GT, MG)	**yañılıv яңылыу E** Yanılmak, hata yapmak

Tablo: 2.1. (devam)

yaġmur Yağmur (BM, DM, Gİ, GT, İM, KF, KFT, KK, MS, TA) **yamġır** Yağmur (MG) **yamġur** Yağmur (CC, DM, Kİ, KK, MG, TA, TZ) **amġur** Yağmur (CC)	**yamġır ямғыр DÜN / EŞAN** Yağmur; yağış
yaġla- (II) Ağlamak (DM) **yıġla-** Ağlamak, sızlamak (DM, GT, İM, KK, TZ) **yıyla-** Ağlamak (TZ) **yoḳla-** Ağlamak (KK) **aġla- (I)** Ağlamak (Gİ, KF, Kİ, KK, TA) **ıġla-** Ağlamak (CC, Kİ) **ıla-** Ağlamak (CC)	**aġlav ағлау E** Ağlamak **ilav илау E** Ağlamak
yaġlıḳ (II) Mendil (TA) **yavlıḳ (II)** Mendil (TZ)	**yavlıḳ яулык GİY / EŞAN** 1. Baş örtüsü, eşarp 2. Mendil **yavźıḳ яуҙык GİY / EŞAN** 1. Baş örtüsü, eşarp 2. Mendil
yaġlış- Yanılmak, yanlış yapmak (KFT) **yañlış-** Yanılmak, yanlış yapmak (TZ)	**yañılışıv яңылышыу E** Yanlışlık yapmak, hata yapmak
yaġmur Yağmur (BM, DM, Gİ, GT, İM, KF, KFT, KK, MS, TA) **yamġır** Yağmur (MG) **yamġur** Yağmur (CC, DM, Kİ, KK, MG, TA, TZ) **amġur** Yağmur (CC)	**yamġır ямғыр DÜN / EŞAN** Yağmur; yağış
yaḫ- Yapıştırmak (CC) **yaḳ- (II)** Sıvamak, yapıştırmak (TZ)	**yaġıv 2 яғыу E** 1.Sürmek, yakmak, sıvamak 2.Boşuna suçlamak, leke çalmak, itham etmek

Tablo: 2.1. (devam)

yaẖşı 1. Güzel, iyi (BV, CC, DM, Gİ, GT, İH, İM, KF, KFT, MG, İN, RH) 2. Hayırlı, doğru (MS) **yaķşı** Güzel, iyi (CC, Kİ, TA, TZ)	**yaķşı яксы SIF** 1. Güzel, iyi, olumlu 2. Faydalı 3. Tecrübeli, usta 4. Namuslu 5. Merhametli; kıymetli 6. Gereği gibi, yeteri kadar 7. Olumlu yanıt olarak "evet", "olur"
yaẖşılıķ Güzellik, iyilik (BV, Gİ, İM, KF, KK)	**yaķşılıķ якшылык DEĞ** Güzellik, iyilik, olumluluk; güzel olma
yāẖūḏ *Far.* Yahut, veya, yoksa (BV, İM, İN, KFT, MG, RH)	**yaẖud яхид FARS B** Yahut, ya da, veya
yahūdī *Ar.* Yahudi (Gİ, GT, İM, KF, KFT)	**yehüd йəһүд AR ÖZEL** Yahudi **yehüdi йəһүди AR SIF** Yahudi ile ilgili, Yahudi ile alakalı
yaķ- (I) Yakmak (BV, GT, İN, Kİ)	**yaġıv 1 яғыу E** 1.Yakmak 2.Ev ısıtmak 3.Dert vermek, üzmek, kızdırmak
yaķçı Yay yapan, yaycı (CC) **yayçı** Yaycı, yay işiyle uğraşan (DM) **yayşı** Yaycı, yay işiyle uğraşan (KK)	**yansı янсы MES** Yay ustası, oklar için yay yapan usta
yaķıl- Yakılmak (Kİ)	**yaġılıv 1 яғылыу E** Yakılmak, ateşe verilmek
yaķın (I) Yakın (BV, DM, Gİ, GT, İM, İN, KF, Kİ, MG, MS, RH, TZ)	**yaķın якын SIF** 1. Yakın, yakındaki, yandaki 2. Yakın zamandaki 3. Yakın, dost 4. Benzer,; yaklaşık
yaķınla- Yaklaşmak (TZ)	**yaķınlav якынлау E** Yaklaşmak, yakınlaşmak
yaķınlıķ Yakın olma (İM)	**yaķınlıķ якынлык KAV** Yakınlık
yaķtu Aydınlık, ışık, nur (Kİ)	**yaķtı якты SIF** 1. Parlak, aydın, ışıltılı; ışık 2. Güzel ve mutlu (hayat için)
yāķūt *Ar.* Yakut, değerli bir süs taşı (CC, Gİ, İM, KF, KFT)	**yaķut 2 якут MAD / EŞAN** Değerli taş, yâkut
yal (III) Ücret (İM)	**yal 3 ял TİC** Hizmet hakkı, ücret

Tablo: 2.1. (devam)

yal- Yılmak (Kİ)	**yĭlev 1 еләγ E** Bezmek, bıkmak, usanmak
yala İftira (CC)	**yala яла DEĞ** Yalan suçlama, iftira, dedikodu
yala- Yalamak (BM, BV, CC, Kİ, İM, KK, TA, TZ)	**yalav ялау E** Yalamak, dil değirmek; eritip yok etmek
yalan (I) Yalan (Gİ, MS, TA) **yalġan** Yalan (CC, DM, Gİ, GT, İM, KF, KFT, Kİ)	**yalġan ялған SIF** 1. Yalan, yanlış; hatalı 2. İki yüzlü; yapmacık
yalan (II) Yalın, çıplak (TZ) **yalañ (I)** Yalın, çıplak (CC, GT, İM, MG) **yalanş** Yalın, çıplak (TZ) **yalın (I)** Yalın, çıplak (GT, Kİ) **yalıñ** Yalın, çıplak (İM)	**yalan 2 ялан SIF** Yalın, çıplak
yalañaç Çıplak, yalın (CC, İM) **yalıñaç** Çıplak, yalın (İM) **yalınçak** Çıplak, yalın (KFT, TZ)	**yalanġas ялаңғас SIF / EŞAN** 1. Çıplak, giyimsiz 2. Yaprağı olmayan, yapraksız 3. Örtüsüz, donanımsız 4. Kuru, delilsiz, ispatsız
yalançı Yalancı, yalan söyleyen (TZ) **yalġançı** Yalancı, yalan söyleyen (DM, İM, TZ)	**yalġansı ялғансы TOP** Yalancı, yalan söz söyleyen kişi
yalat- Yalatmak (BV)	**yalatıv ялатыу E** Yalatmak, dil değirtmek; erittirip yok ettirmek
yalbar- 1. Yalvarmak, yakarmak (CC, İM, TZ) 2. Dua etmek (CC) 3. Rica etmek, istemek (CC) **yalvar-** Yalvarmak, yakarmak (BM) **yarbar-** 1. Yalvarmak, yakarmak (CC) 2. Rica etmek (CC)	**yalbarıv ялбарыу E / EŞAN** Yalvarmak, yakarmak
yalda- Aldatmak (TZ) **alda-** Aldatmak, kandırmak (CC, GT, İM, KFT, Kİ, MG, TA, TZ)	**aldalav алдалау E** Aldatmak, kandırmak

Tablo: 2.1. (devam)

yaldız Yıldız (BM) **yalduz** Yıldız (BM, TA) **yılduz** Yıldız (Gİ, KF) **yuldız** Yıldız (DM, Kİ) **yulduz** Yıldız (BV, CC, Gİ, İM, KF, TZ) **yulḍuz** Yıldız (KK)	**yondoź йондоӟ DÜN / EŞAN** Yıldız
yalġa al- Kiralamak (İM)	**yallav яллау E** Kiralamak
yalġız Yalnız, tek (CC) **yalġuz** 1. Yalnız, tek (BM, BV, GT, İM, KFT) 2. Sadece, hariç olmak üzere (CC, GT) **yalıġız** Yalnız, tek (TZ) **yalıḳız** Yalnız, tek (TA) **yalınġız** Yalnız, tek (TZ) **yalñuz (I)** Yalnız, tek (Kİ, MS) **yalñuz (II)** Sadece, tek, yalnız (Gİ, KF) **yaluġuz** Yalnız, tek (KFT) **yaluñuz** Yalnız, tek (KFT)	**yalġıź ялғыӟ SIF / EŞAN** 1.Yalnız, tek 2.Bekar **yañġıź яңғыӟ SIF / EŞAN** 1. Yalnız, tek 2. Bekar
yalġuzluḳ Yalnızlık (GT, İM) **yaluñuzlıḳ** Yalnızlık (Gİ)	**yañġıźlıḳ яңғыӟлыҡ KAV** Yalnızlık
yalın (II) Yalın, alev (CC)	**yalḳın ялҡын DÜN** 1. Alev, yalaz, yalım 2. Şevk, ilham
yalın- 1. Yalvarmak, yakarmak (CC) 2. Rica etmek (CC)	**yalınıv ялыныу E** 1. Rica etmek 2. Yalvarmak, yakarmak
yalḳav Tembel, gevşek (TZ)	**yalḳav ялҡау SIF / EŞAN** Tembel, üşengeç, miskin
yalmas *Yun.* Elmas (CC)	**almas алмас MAD** Elmas

Tablo: 2.1. (devam)

yama Yama (DM, Kİ, TZ) **yamav** Yama (TZ) **yamov** Yama (CC)	**yamaķ 2 ямаĸ GİY / EŞAN** Yama, yamalık parça **yamav 2 ямау GİY / EŞAN** Yama, yamalık parça
yama- Yamamak, yama yapmak (CC, TZ)	**yamav 1 ямау E** Yamamak, yama ile örtmek, yama ile kapamak
yaman (I) Kötü, fena (BV, CC, DM, Gİ, GT, İM, İN, KF, KFT, Kİ, KK, MG, MS, TA, TZ)	**yaman яман SIF / ZIT** Kötü, fena, çirkin
yamanlıḫ 1. Kötülük, fenalık (CC, Gİ, GT, KF) 2. Zarar, ziyan (CC) **yamanlıķ** Kötülük, fenalık (KK)	**yamanlıķ яманлыĸ DEĞ** Kötülük, fenalık, çirkinlik
yamġurlu Yağmurlu (CC)	**yamġırlı ямғырлы SIF** Yağmurlu
yamurṭa Yumurta (KK) **yamurtḳa** Yumurta (DM) **yamurtuġa** Yumurta (BM, Kİ) **yumrutḳa** Yumurta (KK) **yumurda** Yumurta (BM, TA) **yumurtġa** Yumurta (BV) **yumurtḳa** Yumurta (CC, GT, İM, TA, RH)	**yomortķa йомортĸа İNS** 1. Yumurta; döl 2. Tavuk yumurtası
yan (I) 1. Yan, yan taraf (BM, GT, İM, KF, KFT, KK, MG, MS, TA, TZ) 2. Taraf, kat, huzur (İN, RH) **yañ (II)** Yan, yan taraf (İM, Kİ)	**yan 2 ян DÜN** Yan, çevre
yan- (I) Yanmak (BM, GT, Kİ, TZ)	**yanıv 1 яныу E** 1. Yanmak, tutuşmak; ateşi çıkmak 2. Sevmek

Tablo: 2.1. (devam)

yana (I) Yine, tekrar, ikinci defa (CC, GT, İM, MG) **yene** Yine, tekrar, ikinci kez (CC, TZ) **yine (I)** Yine, tekrar, ikinci defa (BV, İN, MG, RH) **gene** Yine, tekrar (TZ) **gine** Yine, tekrar, ikinci kere (İH) **kene (I)** Yine, gene, tekrar, ikinci defa (TZ)	**yene йәнә ZARF** Yeniden, tekrardan, bir kez daha
yanç- 1. Yassılaştırmak, yapıştırmak, sıkıştırmak (BV) 2. Ezmek (CC)	**yensĭv йәнсеү E** Ezmek, basıp şeklini bozmak, yassıltmak
yandır- (II) Yakmak, yandırmak (TZ) **yandur-** 1. Yakmak, yandırmak (BM, BV, İM, KF, Kİ, TA, RH) 2. Işık yakmak (CC)	**yandırıv яндырыу E** 1. Alevlendirmek, yakmak 2. Kundaklamak 3. Yüreğini yakmak 4. Kızdırmak
yanġuç Yonga, talaş (TA)	**yunġı юнғы MOB** Yonga
yañı Yeni (CC, GT, İM, KF, TZ) **yengi** Yeni (BV, Gİ, KF, KK, MG, MS, TZ) **yeñi** Yeni (BV, Gİ, KF, KK, MG, MS, TZ) **yiñi** Yeni (Gİ, İN, KF, KFT, Kİ)	**yañı яңы SIF** 1. Yeni 2. Kullanılmamış 3. İyi tanınmayan, henüz çıkmış 4. Taze, bu yılın ürünü 5. Henüz
yanı- Tehdit etmek (CC, TZ)	**yanıv 3 яныу E / EŞAN** 1. Kötülük yapmak 2. Tehdit etmek, korkutmak, gözdağı vermek
yañlış Yanlış (İM, Kİ)	**yañılış яңылыш SIF / EŞAN** Yanlış, hatalı
yapın- Örtünmek (TZ)	**yabınıv ябыныу E** 1. Örtünmek, örtü örtünmek; duvak örtünmek 2. Üstünü kapatmak, üstünü örtmek
yapķıç Kapak, örtü (CC)	**yapķıs япҡыс MOB / EŞAN** Kapak, kılıf

Tablo: 2.1. (devam)

yār *Far.* Dost, sevgili, arkadaş (GT, İM)	**yar 3 яр TOP / EŞAN** Sevgili, yar **yer йəр FARS TOP** Sevgili, yar, maşuk
yar- (I) 1. Yarmak (BV, GT, İM, KFT, KK, RH, TA, TZ) 2. Parçalamak (İM)	**yırıv йырыу E** 1. Yarmak; ayırmak 2. Parçalayıp ezerek patika yapmak 3. Boydan dilmek, kesmek 4. İleri doğru hareket etmek
yara Yara (BV, CC, Gİ, İH, İM, KF, MG, RH)	**yara яра HAS** 1. Yara, cerahat 2. Azap, ruhsal sıkıntı
yara- 1. Yaramak, faydalı olmak (BM, BV, CC, Gİ, GT, İM, KF, KFT, Kİ, MG, MS, RH, TZ) 2. Uygun olmak (İM)	**yarav 1 ярау E** 1. Yaramak, faydalı olmak, bir iş başarabilmek 2. Uygun olmak, denk gelmek 3. Geleneğe, ahlaka uygun olmak, tasvip edilmiş olmak
yarad- Yaratmak, ibda etmek (KFT, RH) **yarat-** Yaratmak, ibda etmek (BV, CC, Gİ, GT, İM, KF, KFT, Kİ, KK, MG, MS, TA, TZ)	**yaratıv 2 яратыу E** Yaratmak, meydana getirmek, doğurmak, var etmek
yaradıl- Yaratılmak (Gİ, MS) **yaratıl-** Yaratılmak (İM)	**yaratılıv 2 яратылыу E** Yaratılmak, meydana getirilmek, doğurulmak, var edilmek
yaraḳ (IV) Silâh (TZ)	**yaraḳ яраҡ MOB** 1. Alet, araç gereç; levazım, donanım 2. Bir işi halletmek için gösterilen özen, itina
yaraḳlan- (I) Donanmak, silâhlanmak (TZ)	**yaraḳlanıv 1 яраҡланыу E** Donanmak, donanımlı hale gelmek; aletlenmek
yarala- Yaralamak (Gİ)	**yaralav яралау E** 1. Yaralamak, yara açmak, yaralı hale getirmek 2. İncitmek, kalbini kırmak
yaralı Yaralı, yaralanmış (İM, TZ) **yaralu** Yaralı, yaralanmış (KFT, RH)	**yaralı яралы SIF** Yaralı, yarası olan
yaramsuḳlan- Yaltaklanmak (İH)	**yaramhaḳlanıv ярамһаҡланыу E** Yalakalık etmek, yalakalanmak, yılışık olmak

Tablo: 2.1. (devam)

yārān *Far.* Dostlar, tanıdıklar (BV, GT, İM, İN, MS)	**yaran 1 яран FARS TOP** Yâren, dost
yaraş- (I) 1. Uygun düşmek, uymak (CC, GT, MG) 2. Yakışmak (İN, MG, RH)	**yaraşıv 1 ярашыу E** 1. Uymak, yakışmak, yaraşmak 2. Denk gelmek, uygun olmak **yereşĭv йəрəшеү E** Yaraşmak, uygun gelmek, elverişli olmak
yaraş- (II) Yarışmak (TA)	**yarışıv ярышыу E** Yarışmak, yarışmaya katılmak; rekabet etmek
yaraşdur- Yararlı hâle getirmek (KFT)	**yaraştırıv 1 яраштырыу E** 1. Yaraştırmak, uydurmak, yakıştırmak 2. Barıştırmak
yardım Yardım (Gİ) **yardum** Yardım (Gİ, KF)	**yarźam ярҙам DÜŞ** Yardım
yarı (I) Yarı, yarım (BV, KK) **yarım** Yarım, buçuk (BM, CC, GT, İH, İM, Kİ, MG, RH, TZ) **yarum** Yarım, buçuk (KK)	**yarım ярым SAYI** Yarım, buçuk
yarı- 1. Aydınlanmak, ışımak (İH) 2. Parlamak (Kİ)	**yarıv 2 ярыу E / EŞAN** Aydınlanmak, gün ağarmak
yarıḫ Işık, aydınlık (CC) **yarıḳ (I)** Işık, aydınlık (TZ) **yaruḫ** Aydınlık, ışık, parlaklık (CC, KFT) **yaruḳ (V)** Işık, aydınlık (BV)	**yaruġ яруғ DÜŞ** Parlaklık, ışık, nur
yarıḳ (III) Yarık, yarılmış (BV, DM, İM, MG, TZ) **yaruḳ (II)** Yarık, yarılmış, çatlak (İN, Kİ, TZ)	**yarıḳ ярыҡ DÜN** Yarık, yarılmış; az açık aralık **yırıḳ йырыҡ SIF** Yarık, yarılmış, yarılan
yarı ḳanat Baykuş, yarasa (İM) **yar ḳanat** Yarasa (TZ) **yer ḳanat** Yarasa (DM)	**yarġanat ярғанат YAB** Yarasa

Tablo: 2.1. (devam)

yarıl- 1. Yarılmak, çatlamak (BV, CC, Gİ, İM, İN, KF, KFT, MG, RH) 2. Yırtılmak (Gİ)	**yarılıv ярылыу E** 1. Yarılmak, çatlamak; yırtılmak 2. Yarılıp çatlamak (deri için) **yırılıv йырылыу E** Yarılmak; ayrılmak, parçalanmak
yarılḳa- Günahları bağışlamak (İM)	**yarlıḳav ярлыҡау E** Affetmek, bağışlamak, merhamet etmek
yarış Yarış, yarışma (BV)	**yarış 1 ярыш TOP** Yarış, yarışma
yarış- Yarışmak (BV, İM)	**yarışıv ярышыу E** Yarışmak, yarışmaya katılmak; rekabet etmek
yarlı Fakir, yoksul (CC, GT) **yarlu** Fakir, yoksul (Kİ)	**yarlı ярлы SIF / EŞAN** 1. Fakir, düşkün, yoksul 2. Beceriksiz, kabiliyetisiz
yarlıġa- Acımak, merhamet etmek, affetmek (CC, GT, KFT, Kİ, TA, TZ)	**yarlıḳav ярлыҡау E** Affetmek, bağışlamak, merhamet etmek
yarlılıḳ Fakirlik, yoksulluk (CC)	**yarlılıḳ ярлылыҡ KAV** Yoksulluk, fakirlik, düşkünlük
yarma (II) Yarma, bulgur (TZ)	**yarma ярма BES** Yarma, bulgur
yart- Yarmak, yırtmak (BM) **yır-** 1. Yırtmak, yırmak (İM, TZ) 2. Ayırmak (KFT) **yırıt-** Yırtmak (KFT, TZ) **yırt-** 1. Yırtmak, parçalamak (BM, CC, GT, İM, KFT, Kİ) 2. Paralamak (GT) **yırtı-** Yırtmak, parçalamak (KFT) **cırt-** Yırtmak, parçalamak (CC)	**yırtıv йыртыу E** 1. Yırtmak, parçalamak, kesilmek 2. Keskin veya sivri bir şeyle iz bırakmak 3. Anide ve hızlı bir şekilde sessizliği, karanlığı bozmak
yartıl- Yarılmak, yırtılmak (BM) **yırtıl- (II)** Yırtılmak, yarılmak (GT, İN, KFT, MS) **yırtın-** Yırtılmak, yarılmak (TZ)	**yırtılıv йыртылыу E** Yırtılmak, parçalanmak, kesilmek

Tablo: 2.1. (devam)

yas (II) Yassı (TZ) **yassı (I)** Sayfa hâlinde düz, yassı (BV, DM, Gİ, İH, İN, KF, Kİ, MG, TZ)	**yaśı яçы SIF / EŞAN** 1. Yassı 2. Yayvan, genişçe
yasa- (II) Düzeltmek (TZ)	**yahav 1 яhay E** 1. Yapmak, işlemek 2. Hazırlamak, düzenlemek 3. Değiştirmek, geliştirmek
yāsimīn *Far.* Yasemin (GT, İM)	**yesmin йəсмин AR ÇİÇ** Yasemin çiçeği
yaşşılıḳ Yassılık, düzlük (Gİ, KF)	**yaśılıḳ яçылыĸ KAV** 1. Yassılık 2. Düzlem, boyut
yaṣṭıḳ Yastık (TZ) **yaṣṭıḳ** Yastık (DM, KK) **yastuḳ** Yastık (CC, GT, İM, Kİ, TA)	**yaśtıḳ яçтыĸ MOB** Yastık, büyük minder
yaş (I) Yaş, ömür (BM, Gİ, GT, İM, KF, KFT, Kİ, TA, RH, TZ)	**yeş 2 йəш ÇAĞ** Yaş, insan ya da başka şeylerin ömür uzunluğu
yaş (II) Yaş, kuru olmayan, ıslak (CC, Gİ, GT, İM, KF, Kİ, MG, TA)	**yĭvĭş eүeш SIF** Sulu, nemli, rutubetli, ıslak; sulanıp duran
yaşa- (I) Yaşamak (BV, GT, Kİ, RH)	**yeşev йəшəү E** 1. Yaşamak, ömür geçirmek, ömür sürmek 2. Gününü gün etmek 3. Unutulmamak
yaşar- (I) Yeşermek, yeşillenmek (GT, Kİ)	**yeşerĭv 1 йəшəреү E / EŞAN** Yeşermek, yeşillenmek
yaşat- Yaşatmak (CC)	**yeşetĭv йəшətеү E** Yaşatmak, canlılık vermek
yaşıḳ Zayıf, kuru, cılız (CC)	**yaşıḳ яшыĸ SIF** 1.Çok zayıf, çok sıska, kuru kemikli 2.Eğlenip kudurmayı çok seven; şen şakrak
yaşıḳ *Ar. (< ʿāşıḳ)* Âşık (TZ)	**ġaşiḳ ғашиĸ AR SIF** Birisine sevgi besleyen, aşık
yaşıl Yeşil (CC, Gİ, GT, İM, KF, Kİ, KK, MG, MS, TA, TZ) **yeşil** Yeşil (DM, KFT, RH)	**yeşĭl йəшел RENK** Yeşil
yaşıllıḳ Yeşillik (CC) **yeşillik** Yeşillik (DM)	**yeşĭllĭk йəшеллеĸ RENK** 1. Yeşil renk, yeşillik 2. Yeşil bitki

yaşın Yıldırım, şimşek (BM, Kİ, TA)	**yeşĭn йəшен DÜN** Şimşek
yaşın- 1. Gizlenmek, saklanmak (CC, Gİ) 2. Örtünmek, gizlenmek (İM, KF, KK) **yaşun-** Örtünmek, gizlenmek (CC)	**yeşĭnĭv йəшенеү E / EŞAN** Gizlenmek, saklanmak
yaşır- Gizlemek, saklamak (CC, Gİ, KF, KK, TZ) **yaşur-** Gizlemek, saklamak (İN, Kİ, MS)	**yeşĭrĭv йəшереү E** Gizlemek, saklamak
yaşıralı Saklı, gizli (TZ) **yaşırı** Gizli, saklı (CC) **yaşuru** Gizli (İM) **yaşurun** Gizlice (KFT)	**yeşĭrĭn йəшерен SIF** Gizli, saklı, gizli olan
yaşlı (I) Gözyaşları ile dolu, yaşlı (CC)	**yeşlĭ йəшле SIF** Yaşlı, gözü yaşla dolu
yat- (I) Yatmak, uyumak (BM, BV, Gİ, GT, İM, KF, Kİ, TZ) **yaṭ** Yatmak, uyumak (KK, TA)	**yatıv 1 ятыу E** 1. Yatmak, dinlenmek veye uyumak için uzanmak 2. Yaşamak 3. Meskun halde olmak, yerleşik olmak
yatdır- Yatırmak, uyutmak (Kİ) **yaṭġur-** Yatırmak, uyutmak (İM) **yaṭḳır-** Yatırmak, uyutmak (Kİ, TZ) **yaṭḳır-** Yatırmak, uyutmak (KK) **yaṭḳur-** Yatırmak, uyutmak (BV, İM) **yatur- (I)** Yatırmak, uyutmak (BM, İH)	**yatḳırıv ятқырыу E / EŞAN** Yatırmak, yatması için yer vermek **yatḳızıv ятқызыу E / EŞAN** Yatırmak, yatması için yer vermek
yauḳ Yakın, yavuk (Kİ) **yavuḫ** Yakın, hısım, akraba (CC) **yavuḳ** Yakın, hısım, akraba (İM, KFT, TA) **yovuḳ** Yakın (TZ)	**yavıḳ яуық SIF / EŞAN** Yakın, yandaki, yanındaki

Tablo: 2.1. (devam)

yav (I) Harp, savaş (BM)	**yav яу ORDU** 1. Savaş, askerî sefer, akın 2. Silahlı asker, hücüm eden düşman ordusu 3. Düşman
yavdır- Yağdırmak (CC)	**yavźırıv яуҙырыу E** 1. Yağdırmak 2. Saçmak, dökmek 3. Bol bol vermek, bol bol getirmek
yavşak Bit yavrusu (Kİ)	**yebĭşkek 2 йәбешкәк BÖC** Bit yavrusu, küçük bit
yavuz 1. Kötü, fena (BV, GT, İM, TA, TZ) 2. Vahşî (Kİ)	**yavız яуыз SIF** 1. Kötü, berbat 2. Acımasız, merhametsiz 3. Sert, keskin (söz, ifade için)
yavuzlıḳ Kötülük, fenalık (İM, GT)	**yavızlıḳ яуызлыҡ DEĞ / EŞAN** 1. Kötülük, fenalık, berbatlık 2. Acımasızlık, merhametsizlik 3. Sertlik, keskinlik (söz, ifade için)
yay (I) Yaz mevsimi (BM, BV, CC, İM, Kİ, RH, TZ)	**yey йәй DÜN** Yaz ayı
yay- (I) Yaymak (BV, Gİ, İM, KF, TZ)	**yeyĭv йәйеү E** 1. Etrafa yaymak, saçmak, dağıtmak 2. Yatmak ya da uyumak için uzanmak 3. Döşemek, kaplamak
yaydaġ Eyersiz ata binmek (MG)	**yaylaḳ яйлаҡ SIF / EŞAN** 1.Eyersiz, eyer takılmamış 2.Etsiz, et koyulmamış, yavan (yemek için) **yayźaḳ яйҙаҡ SIF / EŞAN** 1.Eyersiz, eyer takılmamış 2.Etsiz, et koyulmamış, yavan (yemek için)
yayıl- (I) Yayılmak (BV, CC, GT, İM) **yayın-** Yayılmak (TZ)	**yeyĭlĭv йәйелеү E** Yayılmak, saçılmak, dağılmak
yayın Yazın (CC)	**yeyĭn 2 йәйен ZARF** Yazın, yaz gününde, yaz vaktinde
yayın balığı Tatlı su balığı (İH)	**yeyĭn 1 йәйен BAL / EŞAN** Yayın balığı
yaylaḳ Yayla, yazlık (Kİ, TZ) **yaylav** Yayla, yazlık (TZ)	**yayla яйла DÜN / EŞAN** Yayla, palto **yeylev 2 йәйләү DÜN** Yayla
yaz (II) İkbahar mevsimi (BM, BV, CC, Kİ)	**yaź яҙ DÜN / EŞAN** Bahar, ilkbahar

Tablo: 2.1. (devam)

yazıḳ Günah, suç (Gİ, KF, TZ) **yazuġ** Günah, suç (KF) **yazuḫ** Günah, suç (CC) **yazuḳ** Günah, suç (BM, CC, DM, Gİ, GT, İM, KF, KFT, Kİ, MS, TA)	**yaźıḳ 1 яӟыʞ DEĞ / EŞAN** Günah, kötü iş ya da durum
yazıḳlu Günahkâr (KF) **yazuḳlı** Günahkâr (CC, KFT) **yazuḳlu** Günahkâr (CC, İM)	**yaźıḳlı яӟыʞлы SIF** Suçlu, hatalı; günahkâr
ye- Yemek (BM, CC, DM, Gİ, KF, Kİ, KK, TA, TZ) **yi- (I)** Yemek (BV, Gİ, GT, İM, İN, KF, KFT, Kİ, KK, MS, RH) **yiy- (II)** Yemek (TZ)	**yĭyĭv 1 ейеү E** Yemek yemek, bünyesine almak
yeddi Yedi (sayı) (BM) **yedi** Yedi (sayı) (Gİ, KF, Kİ, KK, TZ) **yeti (III)** Yedi (sayı) (CC, DM, KF, TA) **yetti (II)** Yedi (sayı) (CC, DM, Gİ, Kİ) **yidi** Yedi (sayı) (GT, İN, KF, KFT, MS, RH) **yiti (I)** Yedi (sayı) (BV, İM, MG)	**yĭtĭ 1 ете SAYI** Yedi
yedir- Yedirmek (DM, Gİ, KF, KK, TZ) **yedür-** Yedirmek (BM, KF) **yidir-** Yedirmek (Gİ, İM) **yidür-** Yedirmek (BV, Gİ, GT, İM, TA, RH) **yigür-** Yedirmek (KFT) **yitür- (IV)** Yedirmek (İM)	**yĭyźĭrĭv ейӟереү E** Yedirmek, yemeye mecbur etmek

Tablo: 2.1. (devam)

yegin (I) Hafif, yeğni (BV) **yeñil** Hafif, yeğni (CC, İM, TZ) **yeñül** Hafif (CC) **yeyni** Hafif (TA) **yini** Hafif, yeğni (BV) **yiñil** Hafif, yeğni (MG) **yuġul** Hafif, yeğni (TA) **yüñül** Hafif (CC, GT, KFT, RH, TZ)	**yĭñĭl енҽл SIF** Hafif, çabuk hareket eden, anlaşılır, kolay; alıngan; hareketli, atik
yegir- Tiksinmek (DM) **igir- (II)** Tiksinmek (İM)	**yĭrenĭv ерәнеү E** İğrenmek, tiksinmek
yegit Genç, yiğit (CC) **yeit** Yiğit (Kİ) **yeyit** Yiğit, genç (TA) **yigit** Yiğit, genç (BV, GT, İH, İM, Kİ, MG, TA, RH, TZ) **igit** Yiğit, genç (CC)	**yĭgĭt егет ÇAĞ** Delikanlı, yiğit; kahraman, cesur
yegür- Koşmak, hızlı yürümek (DM) **yügir-** Koşmak, hızlı yürümek (TA) **yügür- (I)** Hızlı yürümek, koşmak (CC, GT, Kİ, KK, MG, TZ)	**yügĭrĭv йүгерең E** 1. Koşmak, hızlı hızlı gitmek 2. Herhangi bir işi tekrarlayıp durmak 3. Vücuda yayılmak, vücuda dağılmak, etki etmek 4. Meydana gelmek, görünmek
yekşenbeh *Far.* Pazar günü (BM) **yeşanbe** *Far.* Pazar günü (CC)	**yekşembe йәкшәмбә FARS DÜN** Pazar günü
yel Yel, rüzgâr (BM, CC, DM, Gİ, KF, Kİ, TA, TZ) **yil (I)** Yel, rüzgâr (BV, Gİ, GT, İM, İN, MG, RH)	**yĭl ел DÜN / EŞAN** Rüzgar, yel; güçlü tesir, etki

Tablo: 2.1. (devam)

yelek (I) Elek, kalbur (DM) **elek** Elemeye mahsus alet, elek, süzgeç (CC, Kİ, TA, TZ) **ilek (I)** Elek, un vb. elemeye yarayan alet (BV)	**ilek илəк MOB** Elek
yelim (I) Tutkal, yapıştırıcı (CC) **yilim** Tutkal, yapıştırıcı (İN, Kİ, TA)	**yĭlĭm елем MAD / EŞAN** Tutkal, zamk
yelin Hayvan memesi (BV, CC) **yilin** Hayvan memesi (İH)	**yĭlĭn елен YAB** Hayvan memesi, meme
yelken Yelken (DM, Kİ, TA, TZ) **yilken** Yelken, gemi yelkeni (İH)	**yĭlken елкəн ARAÇ** Yelken
yelli Elli (sayı) (DM) **elig** Elli (sayı) (İM) **elli** Elli (sayı) (BM, Gİ, KF, Kİ, KK, TA, RH, TZ) **ellig** Elli (sayı) (BV) **ilig** Elli (sayı) (İM, MS) **illi (I)** Elli (sayı) (GT, İM) **illig** Elli (sayı) (MG)	**illĭ илле SAYI** Elli
yemīn *Ar.* Yemin, ant (İM)	**yemin йəмин AR DEĞ** Yemin, ant
yemiş Yemiş, meyve (CC, DM, Gİ, KF, Kİ, KK, TA, TZ) **yimiş** Yemiş, meyve (Gİ, GT, İM, KFT) **cemiş** Yemiş, meyve (CC)	**yĭmĭş емеш MEY / EŞAN** Meyve

Tablo: 2.1. (devam)

yeñ (I) Yen, elbise kolu (CC, DM, GT, İM, TA, TZ) **yin (I)** Elbisenin kol kısmı, yen (Gİ, İN, Kİ) **yiñ** Elbisenin kol kısmı, yen (İM, İN, KF, KFT, MG)	**yĭñ 1 eң GİY** Kıyafetin kol kısmı, yen
yen- (I) Yenmek, mağlup etmek (BM, CC, İM) **yeñ-** Yenmek, galip gelmek (CC, DM, GT, TZ) **yin- (II)** Yenmek, mağlup etmek (KFT, RH)	**yĭñĭv 1 eңeү E** Yenmek, zafer kazanmak
yenç- Ezmek (GT)	**yensĭv йəнceү E** Ezmek, basıp şeklini bozmak, yassıltmak
yençü İnci, inciler (BM) **yinçü** İnci (İM, TA) **inci** İnci (DM, GT, KK, TZ) **inçü** İnci (CC, Gİ, GT, KF, KFT, Kİ)	**ıпуı ынйы GİY / EŞAN** İnci
yenge Yenge, yenge kadın (GT, TA) **yinge** Amca, dayı karısı, yenge (İH)	**yĭñge eңгə AKR / EŞAN** Yenge **yĭñgesey 1 eңгəcəй AKR / EŞAN** Yenge **yĭñgey eңгəй AKR / EŞAN** Yenge
yeñil- Yenilmek (CC, GT) **yiñil-** Yenilmek (MG)	**yĭñĭlĭv eңeлeү E** Yenilmek, mağlup olmak
yer (I) Yer, yeryüzü, dünya (CC) **yĭr ep DÜN** Yer, toprak; vatan, ülke **yir (I)** Dünya, yeryüzü (GT)	**yĭr ep DÜN** Yer, toprak; vatan, ülke
yer (IV) Oturulan yer, mahalle, ülke (CC) **yir (II)** Yer, mahal (BV, Gİ, GT, İM, İN, KF, KFT, Kİ, KK, MG, MS, RH)	**yĭr ep DÜN** Yer, toprak; vatan, ülke

Tablo: 2.1. (devam)

yerdaş Hemşehri, vatandaş (BM, DM) **yerdeş** Hemşehri, vatandaş (Kİ, TA, TZ)	**yĭrźeş ерҙәш TOP** Hemşehri, memleketli
yesīr *Ar.* Esir, tutsak (İM, KFT)	**esir әсир AR ORDU / EŞAN** Esir
yeske- Koklamak (DM) **yiske-** Koklamak (Gİ, KFT) **iyiske-** Koklamak (TZ)	**yĭśkev еҫкәү E** Koklamak, solumak, içine çekmek; görüp geçirmek
yeş İş (DM) **eş (I)** İş (KFT) **iş (I)** İş (BM, BV, CC, DM, Gİ, GT, İM, KF, KFT, Kİ, MG, MS, TA, TZ)	**ĭş эш DÜŞ** İş, hizmet
yeşek Eşek (DM) **eçek** Eşek (TZ) **eşek** Eşek (BV, CC, KFT, Kİ, KK, TA, TZ) **işek (II)** Eşek (BV, GT, İM)	**işek ишәк EVC** 1. Eşek, merkep 2. Akılsız kişi
yeşit- İşitmek (DM) **eşit-** İşitmek, duymak (CC) **işid-** İşitmek, duymak (Gİ, KFT) **işit-** İşitmek, duymak (BM, BV, CC, Gİ, GT, İM, KF, Kİ, KK, MS, TA, TZ)	**işĭtĭv ишетеү E** 1. İşitmek, duymak 2. Dinlemek 3. Haber almak, haberdar olmak
yet- (I) 1. Ulaşmak, erişmek (BM, BV, CC, TA, TZ) 2. Arkasından yetişmek (Kİ) **yit- (I)** Ulaşmak, vasıl olmak (BM, BV, GT, İN, MG, RH)	**yĭtĭv 1 етеү E** Ulaşmak, yetmek, kafi gelmek; oluşmak, meydana gelmek; uzamak (tırnak, sakal için)
yet- (III) Kâfi gelmek (BM, CC, Kİ) **yit- (III)** Kâfi gelmek (GT, İM, İN, KFT, MS, RH)	**yĭtĭv 2 етеү E** Uzunluk olarak yetmek, sayı ve hacim bakımından yetmek; yetmek, kafi gelmek, yeterli gelmek

Tablo: 2.1. (devam)

yetçi Kasap (DM) **etçi** Kasap (TA, TZ)	**itsĭ итсе MES** Etçi, kasap, et satan
yetek Etek (DM) **etek (II)** Etek (Gİ, GT, KF, Kİ, TA, TZ) **itek** Etek (GT, İM, MG)	**itek итәк GİY** 1. Etek 2. Bayan gömleğinin ucuna katlanıp dikilen dar kısım 3. Dağın, tepenin eteği
yeti (I) Keskin, sivri (İM) **yıtı** Keskin (CC) **yiti (II)** Keskin, sivri (BV, İM, İN, Kİ, RH, TA, TZ) **yitig** Keskin, sivri (MG) **yitik (I)** Keskin, sivri (İM) **ıtı** Keskin, sivri (CC) **iti** Keskin (GT, KFT, MG) **itti** Keskin (GT)	**yĭtĭ 2 ете SIF** Keskin, sivri
yetīm *Ar.* Yetim (Gİ, GT, İM, KF)	**yetim йәтим AR SIF** Yetim, anası ya da babası olmayan, ana ve babası olmayan
yetişdür- Yetiştirmek, ulaştırmak (Gİ, KF) **yitişdür- (I)** Yetiştirmek, eriştirmek (Gİ) **yitiştür-** Yetiştirmek, eriştirmek (MG)	**yĭtĭştĭrĭv етештерең E** Yetiştirmek, ulaştırmak
yetkir- 1. Ulaştırmak, sevketmek (CC) 2. Erişmek, ulaşmak (TZ) **yetür-** Yetiştirmek, ulaştırmak (TA) **yitgür-** Ulaştırmak, eriştirmek (MG) **yitkür-** Ulaştırmak (İM, İN) **yitür- (I)** Eriştirmek, ulaştırmak (GT)	**yĭtkĭrĭv 1 еткерең E / EŞAN** Ulaştırmak, eriştirmek, yetiştirmek

Tablo: 2.1. (devam)

yetmiş Yetmiş (sayı) (BM, DM, Gİ, KF, Kİ, KK, TA, TZ) **yitmiş** Yetmiş (sayı) (Gİ, GT, İM, KF, KFT)	**yĭtmĭş етмеш SAYI** Yetmiş
yev Ev (DM) **ev** Ev (BM, CC, Gİ, KF, KFT, Kİ, KK, MS, RH, TA, TZ) **iv** Ev (BV, CC, GT, TA) **öv** Ev, oda (GT) **öy** Ev, oda (TZ)	**öy өй EV** Ev, çadır; yurt
yevm *Ar.* Gün (GT)	**yevm йəүм AR DÜN / EŞAN** Gün
yevün- Yıkanmak (İM)	**ıvınıv йыуыныу E** Eli, yüzü ya da bedeni yıkamak, yıkanmak
yez Sarı bakır, pirinç (BM, CC)	**yĭź eҙ MAD** Pirinç madeni
yezne Enişte (CC)	**yĭźne eҙнə AKR / EŞAN** Damat, enişte **yĭźney eҙнəй AKR / EŞAN** Damat, enişte
yıblaḳ Baykuş (BM)	**yabalaḳ ябалаҡ YAB / EŞAN** Puhu kuşu , iri bir cins baykuş
yıġ- (I) Yığmak, biriktirmek, toplamak (GT, Kİ, TA) **yıy-** Yığmak (TZ) **cıv-** Yığmak, toplamak (CC) **cıy-** Yığmak, toplamak (CC)	**ıyıv йыйыу E** 1. Yığmak, toplamak, biriktirmek; birleştirmek 2. Hurufat dizmek (matbaa için) 3. Az şeyleri toplayıp çoğaltmak 4. Dağılmış, saçılmış şeyleri yerine koymak 5. Güvenilir ve gizli bir yere koymak 6. Koleksiyon yapmak
yıġıl- (I) Birikmek, yığılmak (BV, GT, KFT) **yıl- (IV)** Yığılmak (CC) **yıyın-** Yığılmak (TZ)	**ıyıılıv йыйылыу E** Toplanmak, yığılmak, bir araya gelmek, birikmek

Tablo: 2.1. (devam)

yıḫ- Yıkmak, harap etmek (CC) **yıḳ- (I)** Yıkmak, harap etmek (BM, BV, Gİ, GT, İM, KF, KK, MG, MS, TA, TZ)	**yıġıv йығыу E** Yıkmak; bertaraf etmek
yıl Yıl, sene (BM, CC, DM, Gİ, GT, KF, Kİ, KK, MG, MS, TA, RH, TZ) **yil (III)** Yıl, sene (KFT) **cıl** Yıl, sene (CC) **ıl** Yıl (CC)	**yıl йыл DÜN / EŞAN** Yıl, sene
yılan Yılan (BM, BV, CC, DM, GT, İH, İM, KF, Kİ, KK, TA) **cılan** Yılan (CC) **ılan** Yılan (CC, Gİ, KF, KFT, TZ)	**yılan 1 йылан YAB** Yılan
yılı Sıcak, ılık (CC, TZ) **yılu** Sıcak, ılık (CC, TZ) **ılı** Sıcak, ılık (Kİ)	**yılı 1йылы DUY / ZIT** 1. Sıcak 2. Eskiyip kaybolmayan, unutulmayan; yeni
yımşaḳ Yumuşak (CC, İN) **yumçaḳ (I)** Yumuşak (CC, TZ) **yumşaḳ (I)** Yumuşak (BV, CC, DM, Gİ, İM, KF, Kİ, İN, MG, MS, TA, TZ) **yumuşaḳ** Yumuşak (GT, İH, KF, KFT)	**yomşaḳ йомшаҡ SIF / ZIT** Yumuşak, sert olmayan
yıpar Misk (TA) **ıbar** Misk (BM) **ıpar** Misk (BM, CC, TZ) **ipar** Misk (Kİ)	**yofar 1 йофар KAV / EŞAN** Bazı canlıların vücutlarındaki bezlerde bulunan güzel kokulu bir yağ, misk **yopar 1 йопар KAV / EŞAN** Bazı canlıların vücutlarındaki bezlerde bulunan güzel kokulu bir yağ, misk

Tablo: 2.1. (devam)

yıraḳ Uzak, ırak (BV, DM, GT, İM, İN, Kİ, MG, RH, TA, TZ) **ıraḫ** Irak, uzak (CC) **ıraḳ** Irak, uzak (CC, Gİ, KF, KFT)	**yıraḳ йыраĸ SIF / EŞAN** Uzak
yırla- Şarkı söylemek (BM, GT, İM, TZ) **ırla-** Şarkı söylemek (CC, Gİ, İM, KF, KFT, Kİ, TA)	**yırlav йырлау E** Türkü söylemek, şarkı söylemek
yırtıçı Yırtıcı, yırtan (KFT)	**yırtḳıs йыртĸыс YAB** Yırtıcı hayvan
yırtıḳ Yırtık, yırtılmış olan (Gİ, KF) **yırtuḳ** Yırtık, yırtılmış olan (İM, KFT, Kİ)	**yırtıḳ йыртыĸ SIF** Yırtık, parçalanmış, kesilmiş
yırtmaç Yırtmaç, etekte yırtık gibi dikilmiş yer (İH)	**yırmas йырмас GİY** Kıyafetlerdeki yırtmaç
yıyıştır- Toplamak (KK)	**yıyıştırıv йыйыштырыу E** 1. Ordan burdan toplamak, sağdan soldan yığmak 2. Ölüyü defnetmek, gömmek
yib İp, iplik (KK) **yip** İp, iplik (BV, GT, İM, Kİ, MG, TZ) **ib** İp, iplik (DM) **ip** İp (CC, KFT, Kİ)	**yĭp 1 еп GİY** İp, bağ
yibek İpek (CC) **yipek** İpek (BV, İM, Kİ, TA, TZ) **ipek** İpek (CC)	**yĭbek ебәĸ GİY** İpek **yĭfek ефәĸ GİY / EŞAN** İpek
yiḏle- Koklamak (İM) **yile-** Koklamak (BM, TA) **yiyle-** Koklamak (İH, İM) **ıyla-** Koklamak (CC)	**yĭlev 2 еләү E** Sorup soruşturmak, yiyecek arayarak sağa sola bakmak; sezmek, duymak; kokusunu almak

Tablo: 2.1. (devam)

yigin (I) Omuz (KF) **yin (II)** Omuz (KK)	**iñ 1 иң İNS / EŞAN** Omuz, ense
yigirmi Yirmi (sayı) (BM, BV, Gİ, GT, İM, KF, KFT, Kİ, KK, MS, RH, TA) **igirmi** Yirmi (sayı) (Gİ, KF)	**yĭgĭrmĭ егерме SAYI** Yirmi
yigirminçi Yirminci (KK)	**yĭgĭrmĭnsĭ егерменсе SIF** Yirminci
yigne İğne (TA) **yine (II)** İğne (TA) **igine** İğne (CC) **igne** İğne (BV, DM, İM, KFT, KK, TZ) **ignü** İğne (Kİ) **ine** İğne (Kİ) **iyne** İğne (TZ)	**ĭne энə MOB** 1. İğne, dikiş iğnesi 2. Bazı hayvanları sivri olan tüyleri
yigren- İğrenmek, tiksinmek (İH, TZ) **igren-** İğrenmek, tiksinmek (CC, TZ) **iren-** İğrenmek, tiksinmek (TZ)	**yĭrenĭv ерəнеү E** İğrenmek, tiksinmek **yĭrkenĭv еркəнеү E** İğrenmek, tiksinmek
yikiz (I) İkiz (TA) **egiz** İkiz (CC) **ekizek** İkiz (GT) **ikiz** İkiz (KFT) **ikkiz** İkiz (TZ)	**igĭź игеʒ SIF** İkiz
yilik İlik, kemik iliği (CC, İM, Kİ, TZ)	**yĭlĭk елек İNS** İlik
yillik Yıllık (TZ)	**yıllıķ йыллык SIF** Uzun yıllar devam eden, uzun yıllarla hesaplanan, yıllık

Tablo: 2.1. (devam)

yir- (I) Yürümek (BM) **yiri-** Yürümek (İN, RH) **yorı-** Yürümek (İN) **yör-** Yürümek (Gİ) **yöri-** Yürümek (BV, Gİ) **yörü-** Yürümek (BV, Gİ) **yür- (I)** Yürümek (CC, KK) **yüri-** Yürümek (GT, İM, KFT, MG, TA) **yürü- (I)** Yürümek (CC, GT, İN, KF, KFT, Kİ, KK, MG, MS, RH, TZ)	**yöröv йөрөү E** 1. Yürümek, hareket etmek 2. Birine ilgi duymak
yisi Sıcaklık, yanan, yangın (CC) **ısı** Isı, sıcak, sıcaklık (MG) **ıssı** Sıcak (KF, KFT, TA) **isi** Isı, sıcak, sıcaklık (CC, İM, Kİ) **isig** Isı, sıcak, sıcaklık (İM) **issi (I)** Sıcak, sıcaklık (BM, BV, CC, DM, GT, İH, TA, RH, TZ) **issig** Isı, sıcak, sıcaklık (BV)	**iśĭ эçe SIF** Sıcak, yüksek ısıda olan, kaynar
yisket- Koklatmak (İM, KF)	**yĭśketĭv eçкэтeү E** Koklatmak
yit- (IV) İtmek (BV, Gİ, İM, KFT)	**yĭtĭv 3 eтeү E** İtmek, iteklemek
yitinçi Yedinci (BV)	**yĭtĭnsĭ eтeнce SAYI** Yedinci
yiyil- (I) (Yemek) yenilmek (İM) **yiyül-** (Yemek) yenilmek (İM) **yiyün-** (Yemek) yenilmek (İM)	**yĭyĭlĭv eйeлeү E** Yenmek (yemek)

Tablo: 2.1. (devam)

yiyren- İğrenmek (İM)	**yĭrenĭv ерәнеү E** İğrenmek, tiksinmek **yĭrkenĭv еркәнеү E** İğrenmek, tiksinmek
yizde- İstemek (DM) **isde-** İstemek, aramak, araştırmak (Gİ) **iste-** İstemek, aramak, araştırmak (BM, GT, İM, KF, KK, MG) **izde- (I)** İstemek, aramak, araştırmak (CC, Gİ, GT, İN, KF, KFT, Kİ, KK, MG, MS, RH, TA)	**istev истәү E / EŞAN** İstemek, dilemek, niyet etmek
yizne 1. Enişte (CC) 2. Güveyi (TA)	**yĭźne еҙнә AKR / EŞAN** Damat, enişte
yoġarı Yukarı (DM) **yoġaru** 1. Yukarı (BM, KF 2. Üst, üst taraf (BM) **yoḫarı** Yukarı (CC) **yoḳarı** Yukarı (GT, MG, TZ) **yoḳaru** Yukarı (Gİ, İM, Kİ, MG) **yuġarı** Yukarı (KK) **yuġaru** Yukarı (KF, KK) **yuḳarġu** Yukarı (KFT, TA) **yuḳarı** Yukarı (BV) **yuḳaru** Yukarı (BV, KF, İN, RH)	**yuġarı юғары SIF** Yukarı, yüksek; üstün
yoġun (I) Yoğun (BV)	**yıvan йыуан SIF / ZIT** 1. Kalın; koyu; yoğun 2. Vücut olarak yapılı, iri
yoġun (II) İri, kaba (DM, İH, TZ)	**yıvan йыуан SIF / ZIT** 1. Kalın; koyu; yoğun 2. Vücut olarak yapılı, iri

Tablo: 2.1. (devam)

yoġunluḳ Kalınlık (İN, RH)	**yıvanlıḳ йыуанлыҡ KAV / ZIT** Kalınlık; koyuluk; yoğunluk
yoġurġan Yorgan (TA) **yorġan** Yorgan (BV, DM, Kİ, KK, TA, TZ) **yovurġan** Yorgan (CC)	**yurġan юрған EV** Yorgan
yoḫ Yok, mevcut olmayan (CC) **yoḳ (I)** Yok, mevcut olmayan (BV, CC, Gİ, GT, İM, İN, KF, KFT, Kİ, KK, MG, MS, TZ)	**yuḳ юҡ KAV / ZIT** Yok; önemsiz boş şey
yoḫsıl Yoksul, fakir, çaresiz (CC) **yoḳsul** Yoksul, fakir, çaresiz (CC, GT, İM, Kİ, KK, TA, TZ)	**yuḳhıl юҡһыл DEĞ / EŞAN** Yoksul, fakir, muhtaç **yuḳsıl юҡсыл DEĞ / EŞAN** Yoksul, fakir, muhtaç
yoḳluḳ Yokluk (KK)	**yuḳlıḳ юҡлыҡ KAV** Yokluk; yoksulluk
yoḳsa (I) Yoksa (BM, DM, TZ)	**yuḳha юҡһа B / EŞAN** Yoksa
yoḳsulluḳ Yoksulluk, fakirlik (GT, İM, KK)	**yuḳsıllıḳ юҡсыллыҡ DEĞ / EŞAN** Yoksulluk, fakirlik, muhtaçlık
yol (I) Yol (BM, BV, CC, DM, Gİ, GT, İM, İN, KF, Kİ, MG, MS, RH, TA, TZ)	**yul 1 юл YOL / EŞAN** 1. Yol, sefer 2. Satrançta ileri hamle 3. Satır, dizi
yol (IV) Defa, kere (GT, KFT)	**yul 2 юл B / EŞAN** Defa, kez, kere
yol- Yolmak (Gİ)	**yolov 1 йолоу E** 1. Kökü ile yolmak, koparmak (saç için) 2. Ağır bir durumdan kurtarmak
yolçu Yolcu (CC)	**yulsı юлсы YOL / EŞAN** Yolcu, yola çıkan kişi
yoldaş Arkadaş, yoldaş (DM, Gİ, GT, İM, KF, KFT, Kİ, TA, TZ)	**yuldaş юлдаш YOL / EŞAN** 1. Birlikte yola çıkılan kişi, yoldaş 2. Aynı anlayış ve düşüncedeki kişi
yolḳa- Yolmak (TZ)	**yolḳov йолҡоу E / EŞAN** Yolmak, çekip koparmak
yolu- Yolmak, kesmek	**yolov 1 йолоу E** 1. Kökü ile yolmak, koparmak (saç için) 2. Ağır bir durumdan kurtarmak

Tablo: 2.1. (devam)

yoluḫ- Karşılaşmak (CC) **yoluḳ- (I)** Karşılaşmak (BM, CC, GT, KFT, Kİ, MG)	**yulığıv юлығыу E** Karşılaşmak, denk gelmek, rastlaşmak, rast gelmek
yort- (Atı) dört nala koşturmak, hızla gitmek, kaçmak (GT)	**yurtıv юртыу E** Dört nala koşmak, hızla koşmak; hızlı hızlı yürümek, aceleyle ilerlemek
yoruḳ Yumruk (Kİ) **yumruḳ** Yumruk (GT, Kİ, KK) **yurmuḳ** Yumruk (TA) **yuruḫ** Yumruk (CC)	**yoźroḳ йоҙроқ İNS** Yumruk
yoruḳla- Yumruklamak (Kİ) **yumruḳla-** Yumruklamak, yumrukla vurmak (BM, Kİ, KK, TA, TZ)	**yoźroḳlav йоҙроқлау E** Yumruklamak, yumruk haline getirmek
yovut- Yutmak (CC) **yud-** Yutmak (Gİ) **yuṭ-** Yutmak (BM, BV, Gİ, GT, KF, Kİ, KK, TA, TZ)	**yotov йотоу E** 1. Yutmak 2. Kendi içine çekmek, batırıp alta bırakmak 3. İstenmeyen bir duruma düşmek 4. Ahlaksızca kendine mal etmek
yozaḳ Kilit (Kİ) **yuzaḳ (II)** Kilit (CC, DM)	**yoźaḳ йоҙақ MOB / EŞAN** Kilit
yozaḳla- Kilitlemek (Kİ) **yuzaḳla-** Kilitlemek (BM, CC)	**yoźaḳlav йоҙақлау E** Kilitlemek, kilit koymak
yöktür- Öksürmek (CC) **yütkür- (I)** Öksürmek (BV) **yütür-** Öksürmek (Kİ)	**yütkĭrĭv йүткереү E** Öksürmek
yön (III) Gerçek (TZ)	**yĭñ 2 ең KAV** Gerçek, hakikat
yönel- Yönelmek, başını çevirmek (İH, KFT)	**yünelĭv 1 йүнәлеү E** 1. Yönelmek, bir tarafa yol almak 2. Bir iş ya da mesele üzerinde durmak

Tablo: 2.1. (devam)

yördek Ördek (BM) **ördek** Ördek (DM, İH, İM, TA, TZ)	**öyrek өйрәк KÜM / EŞAN** Ördek **ürźek үрҙәк EVC / EŞAN** Ördek
yören- (I) Öğrenmek (TA) **ögren- (I)** Öğrenmek (BM, DM, GT, Gİ, İM, İN, KF, Kİ, KK, MG, TA, TZ) **ören- (I)** Öğrenmek (Kİ, TZ) **övren-** Öğrenmek (CC, TZ) **üren-** Öğrenmek (CC)	**öyreñv өйрәнеү E** Öğrenmek, bilim almak, bilgi almak
yöriş Yürüyüş (BV) **yürüyiş** Yürüyüş (RH)	**yöröş йөрөш DÜŞ** Yürüme, yürüyüş
yörit- Yürütmek (BV) **yörüt-** Yürütmek (BV) **yürit-** Yürütmek (GT, MG) **yürüd-** Yürütmek (KFT) **yürüt** Yürütmek (İN, KK, RH, TA)	**yörötöv йөрөтөү E** Yürütmek, hareket ettirmek
yu- Yıkamak (BV, CC, Gİ, GT, İM, KF, KFT, Kİ, KK, MS, RH, TZ) **yuf-** Yıkamak (İM) **yuv- (I)** Yıkamak (BM, BV, CC, Gİ, İM, Kİ) **yü-** Yıkamak (BM, İM, TA) **yüf-** Yumak, yıkamak (İM) **yüy-** Yıkamak, temizlemek (TA)	**yıvıv йыуыу E** 1. Yıkamak 2. Su ile taştan, kumdan ayırmak 3. İnsanın gönlünü cezbedip eritmek
yubḳa Yeğni, hafif (TA) **yuḳa** Yeğni, hafif (TZ)	**yoḳa 1 йоҡа SIF / ZIT** 1. İnce, kalın olmayan 2. Eksik, noksan 3. Kuruca olan, dolgun olmayan
yudır- Yıkatmak (Gİ)	**yıvźırıv йыуҙырыу E** Yıkatmak

Tablo: 2.1. (devam)

yufḳa (I) İnce, yassı (İH, İM) **yupḳa** İnce, yassı (TA)	**yoḳa 1 йоқа SIF / ZIT** 1. İnce, kalın olmayan 2. Eksik, noksan 3. Kuruca olan, dolgun olmayan
yufḳa (II) İnce açılıp sacda pişirilen ekmek (İH)	**yoḳa 2 йоқа BES** Bir tür ince tandır ekmeği
yul- Yolmak, çözmek, kurtarmak (CC)	**yolov 1 йолоу E** 1. Kökü ile yolmak, koparmak (saç için) 2. Ağır bir durumdan kurtarmak
yulduzçı Yıldız yorumlayan, astrolog (CC)	**yondoźso йондоҗсо MES / EŞAN** Astrolog
yulḳ- Yolmak, koparmak (CC)	**yolḳov йолқоу E / EŞAN** Yolmak, çekip koparmak
yum- (I) Yummak, göz kırpmak (BV, CC, GT, İM, İN, Kİ, RH) **yüm-** Yummak, gözünü yummak (TA)	**yomov йомоу E** Yummak, kapamak, örtmek (ağız, göz vs. için)
yum- (II) Ağzını kapamak (İM)	**yomov йомоу E** Yummak, kapamak, örtmek (ağız, göz vs. için)
yumġaḳlan- Yumrulanmak, yumaklanmak (TZ)	**yomġaḳlanıv йомғақланыу E** Yumaklanmak
yumrı Yuvarlak, yumru (DM, TZ) **yumru** Yuvarlak, yumru (MG)	**yomro 1 йомро SIF / EŞAN** Yumru şekildeki, topak şekildeki
yumruḳlan- Yumruklanmak, yumrukla vurmak (KK)	**yoźroḳlanıv йоҗроқланыу E** Yumruklanmak, yumruk haline gelmek
yumruḳlaş- Karşılıklı yumruk vurmak, yumruklaşmak (TA)	**yoźroḳlaşıv йоҗроқлашыу E** Yumruklaşmak, karşılıklı vuruşmak
yumşa- Yumuşamak (TZ) **yumşan-** Yumuşamak (BV, TA)	**yomşav йомшау E / EŞAN** Yumuşamak
yumşaḳlıḳ Yumuşaklık, incelik, naziklik (Gİ, İM, KF, RH)	**yomşaḳlıḳ йомшақлық KAV** Yumuşaklık, yumuşak olma hali
yumşat- Yumuşatmak (BV, İN, MG, RH, TA)	**yomşatıv йомшатыу E / EŞAN** Yumuşatmak
yumul- Kapanmak, yumulmak (GT, MG)	**yomolov 1 йомолоу E** Yumulmak, kapanmak, örtülmek
yumurla- Yuvarlak hâle getirmek (MG)	**yomarlav йомарлау E** Yumru, toparlak hale getirmek, yuvarlamak

Tablo: 2.1. (devam)

yumuş (I) Hizmet, vazife (KF)	**yomoş йомош KAV** 1. İş, vazife, görev 2. Gerektiğinde kullanmak üzere duran şey
yumuşçı Hizmetçi, işte kullanılan uşak (Kİ) **yumuşçu** Hizmetçi, işte kullanılan uşak (İH)	**yomoşso йомошсо MES / EŞAN** 1. İşe gönderilen kişi, işçi 2. Ufak tefek işler için tutulan hizmetçi, yardımcı
yun Saç, tüy, kıl (CC) **yuñ** Yün, tüy, kıl (CC, GT) **yüg** Yün, tüy, kıl (TZ) **yün** Keçi kılı, yün (TA, TZ) **yüñ (I)** 1.Yün, tüy, kıl (BM, BV, İM, İN, KFT, Kİ, TA, TZ) 2. Kuş tüyü (İM) 3. Okun tüyleri, yelek (MG) **yüvün** Yün (TZ)	**yön йөн İNS / EŞAN** Tüy; yün
yurt (III) Çadır (BM, CC)	**yort йорт EV** Ev, bina, çadır
yutdur- Yutturmak (BV)	**yottorov йоттороу E** 1. Yutturmak 2. İstenmeyen bir duruma düşürmek
yuva Yuva, ev (GT, TZ)	**oya оя YAB** 1. Yuva (hayvanlar için) 2. Bitki dikmek için açılan çukur 3. Bir kökte birleştirilen sözler grubu (gramer için)
yuva- Yıkamak (KF)	**yıvıv йыуыу E** 1. Yıkamak 2. Su ile taştan, kumdan ayırmak 3. İnsanın gönlünü cezbedip eritmek
yuvala- (I) Yuva yapmak (İH, Kİ)	**oyalav оялау E** Yuvalamak, yuvaya yerleşmek, yuva yapmak
yuvun- (I) Yıkanmak (CC, TZ) **yun-** Yunmak, yıkanmak (BM, Gİ, İH, KF, KFT, KK, MS, TZ) **yün-** Yunmak, yıkanmak (TA)	**yıvınıv йыуыныу E** Eli, yüzü ya da bedeni yıkamak, yıkanmak

Tablo: 2.1. (devam)

yuzaḳlı Kilitli (İM)	**yoźaḳlı йoʒaʁлы SIF / EŞAN** Kilitli
yügen Gem, dizgin, yular kayışı (BV, CC, İM, MG) **yüken** Gem, ip, halat, yular (DM, TZ) **yüligen** Gem, yular (KK)	**yügen йүгән MOB** Binek ya da yük hayvanının başını tutmak için kullanılan bağ, yular
yüger- Koşmak, hızlı yürümek (BV)	**yügĭrĭv йүгереү E** 1. Koşmak, hızlı hızlı gitmek 2. Herhangi bir işi tekrarlayıp durmak 3. Vücuda yayılmak, vücuda dağılmak, etki etmek 4. Meydana gelmek, görünmek
yügürt- Yürütmek, koşturmak (BM)	**yörötöv йөрөтөү E** Yürütmek, hareket ettirmek
yük (I) Yük (BM, CC, GT, İM, Kİ, KK, MG)	**yök йөк KAV** Yük
yükle- (I) Yüklemek (BV, CC, İM)	**yöklev йөкләү E** Yüklemek, yük koymak
yüklet- Yükletmek (KK, TA)	**yökletĭv йөкләтеү E** Yük koyup götürmek, yükletmek
yüñli- Hastalıktan hafiflemek (Kİ)	**yünelĭv 2 йүнәлеү E / EŞAN** 1. Gerekli hale gelmek, lüzumlu olmak 2. Hastalıktan kurtulmak, iyileşmek
yürek Yürek, kalp (BV, CC, DM, Gİ, GT, İM, KF, Kİ, MS, TA, TZ)	**yörek йөрәк İNS / EŞAN** 1. Yürek, kalp 2. Kişinin hissi dünyası
yüreklü Cesur, korkusuz (Kİ, RH)	**yöreklĭ йөрәкле SIF / EŞAN** Cesur, korku bilmeyen, yürekli
yüreksiz Korkak (Kİ)	**yörekhĭź йөрәкheʒ SIF** Yüreksiz, cesaretsiz, korkak
yüvür- Yürümek, koşmak, hızlı gitmek (TZ)	**yügĭrĭv йүгереү E** 1. Koşmak, hızlı hızlı gitmek 2. Herhangi bir işi tekrarlayıp durmak 3. Vücuda yayılmak, vücuda dağılmak, etki etmek 4. Meydana gelmek, görünmek
yüz (I) Yüz (sayı) (BM, BV, CC, DM, Gİ, GT, KF, Kİ, KK, MG, MS, TA, TZ)	**yöź 2 йөʒ SAYI** Yüz (100)

Tablo: 2.1. (devam)

yüz (II) Yüz, sima, çehre (BV, DM, Gİ, GT, KF, Kİ, KK, MG, MS, TA, TZ)	**yöź 1 йөʒ İNS / EŞAN** 1. Yüz, surat, bet 2. Bir şeyin üstü, üst tarafı 3. Bir şeyin dış kenarı, dış tarafı 4. Keskin bir aletin keskin tarafı 5. Bir şeyin renkli duran dış görüntüsü
yüz (III) Yüz, satıh, taraf (GT, MG)	**yöź 1 йөʒ İNS / EŞAN** 1. Yüz, surat, bet 2. Bir şeyin üstü, üst tarafı 3. Bir şeyin dış kenarı, dış tarafı 4. Keskin bir aletin keskin tarafı 5. Bir şeyin renkli duran dış görüntüsü
yüz- Yüzmek, suda yüzmek (CC, DM, KFT, Kİ, KK, TA, TZ)	**yözöv йөʒөγ E** Yüzmek
yüzinçi Yüzüncü (KK)	**yözönsö йөʒөнсө SAYI** Yüzüncü
yüztür- Yüzdürmek (BV)	**yözözröv йөʒʒөрөγ E** Yüzdürmek, suda hareket ettirmek
yüzük Yüzük (CC, DM, Gİ, GT, KF, KFT, Kİ, KK, TA, TZ)	**yözök йөʒөк GİY** Yüzük
yüzüm Üzüm, üzüm salkımı (BV, CC, DM, GT, KK, TA, TZ) **üzüm** Üzüm (BM, Gİ, GT, İM, KF, KFT, Kİ)	**yözöm йөʒөм MEY** Üzüm
za'ferān *Ar.* Safran (BV, Gİ, GT, İM, KF) **zafran** *Ar.* Safran (CC)	**zağforan зағфоран BİT** Zeferan (Safran) otu
ẓāhir (I) *Ar.* Görünen, açık, belli (Gİ, GT, KF, KFT, MG)	**zahir заһир AR SIF** 1. Parlak, nurlu, aydınlık 2. Belirgin, görünen, açık
żāhirī (I) *Ar.* Açık, belli, meydanda (İM)	**zahir заһир AR SIF** 1. Parlak, nurlu, aydınlık 2. Belirgin, görünen, açık
ża'īf *Ar.* Zayıf (BV, GT, İM, İN, KFT, MG)	**zeğif зәғиф AR SIF** Zayıf; narin
ża'īflıḳ *Ar.+T.* Zayıflık, güçsüzlük (BV, GT) **ża'īflik** *Ar.+T.* Zayıflık, güçsüzlük (GT)	**zeğiflĭk зәғифлек DEĞ** Zayıflık; narinlik
ẓālim *Ar.* Zalim, zulmeden (Gİ, GT, İM, KF, KFT, MS)	**zalim залим AR SIF** Merhametsiz, zalim, taş yürekli

Tablo: 2.1. (devam)

zamān *Ar.* Zaman, vakit (BV, Gİ, GT, İM, İN, KF, MG) **zamana** *Ar.* Zaman, vakit (CC)	**zaman заман FARS DÜN / EŞAN** Zaman, vakit
zandīḳ *Ar.* Zındık, Tanrı'ya ve ahirete inanmayan (KFT)	**zindiḳ зиндиқ AR DİN** Allahı tanımayan, dinsiz, zındık
żarār *Ar.* Zarar, ziyan (Gİ, KF, KFT)	**zarar зарар AR DEĞ** Zarar, ziyan
żarb *Ar.* Vuruş, darbe, darp (GT, İM, KFT, MG)	**źaraba ҙараба AR DÜŞ** Darp, vurma, çarpma, darbe
żarūret *Ar.* Mecburiyet, darda kalma (BV, Gİ, GT, İM, KFT, MG, MS)	**zarurat зарурат AR KAV / EŞAN** Zaruret, mecburiyet, zorunluluk
żarūrī (II) *Ar.* Zorunlu olarak (İM)	**zaruri зарури AR SIF** Zaruri, mecburi
żāyi' *Ar.* Kaybolmuş, yitik, boşa gitmiş (GT, İM, KF)	**zayiġ зайығ AR SIF** Haram, zayi, boş
żāyi' *Ar.* Kaybolmuş, yitik, boşa gitmiş (GT, İM, KF)	**źayġ ҙайғ AR DEĞ** Zayi, yok
zebūr *Ar.* Hz. Davud'a nazil olan mukaddes kitap (İM)	**zebur зәбур AR DİN** Zebur
zehr *Far.* Zehir (GT)	**zeher зәһәр FARS TIP / EŞAN** 1. Zehir, agu 2. Kin, nefret 3. İçine işler derecede soğuk 4. Kalp kıran, yaralayan söz 5. Kuvvetli, güçlü **zer 2 зәр TIP / EŞAN** Zehir
zekāt *Ar.* Zekat (Gİ, GT, İM, KF, KFT, MS)	**zakat закат AR DİN** Zekat **zeḳat зәкат AR DİN** Zekat
zemīn (I) *Far.* Yer, yeryüzü (BV, GT, İM)	**zemin зәмин FARS DÜN** Toprak, yer, zemin
zencīr *Far.* Zincir, (mec.) esaret (GT, İM) **zincil** *Far.* Zincir (CC) **zincīr** *Far.* Zincir (Gİ, KF, MS, TZ) **sincir** *Far.* Zincir (İH)	**sınyır сынйыр FARS MOB / EŞAN** 1. Zincir, köstek 2. Sıra, dizi

Tablo: 2.1. (devam)

zer *Far.* Altın (GT)	**zer 1 зəр FARS MAD / EŞAN** Altın **zir зир MAD / EŞAN** Altın
ẕerre *Ar.* Zerre, çok küçük parçacık (GT, İM, MS)	**zerre зəррə FARS DÜŞ** Zerre, küçücük bir parça
zevāl *Ar.* Sona erme, zail olma (Gİ, GT, İM, KF)	**zeval зəуал AR DÜŞ** Varlığın sonu, yok oluşu; zeval
ẕevḳ *Ar.* Zevk, neşe (GT)	**zevĭk зəγек DUY / EŞAN** 1. Tat, lezzet; çeşni 2. Zevk, keyf, neşe
zeytīn *Ar.* Zeytin (CC) **zeytūn** *Ar.* Zeytin (BV, İM)	**zeytün зəйтγн AR AĞAÇ** Zeytin ağacı, zeytin
ẕihn *Ar.* Zihin, dimağ (İN, KFT, MG)	**zihĭn зиһен AR SOYT** Zihin
ẕikr *Ar.* Zikir, anma (Gİ, GT, İM, KF, KFT, MG, MS)	**zĭkĭr зекер AR DİN** Zikir
ẕimme(t) *Ar.* Zimmet, üstünde olan şey (İM, KFT)	**zimme зиммə AR KAV** Yükümlülük, zimmet
zinā *Ar.* Zina, nikâhsız çiftleşme (Gİ, İM, KF, KFT, Kİ)	**zina зина AR TOP** Zina; fahişelik
zināçı *Ar.+T.* Zina yapan (İM)	**zinası зинасы TOP / EŞAN** Zinacı; fahişe
zindān *Far.* Zindan, hapis (GT, İM, TZ)	**zindan зиндан FARS YASA / EŞAN** Zindan, hücre
zinhār *Far.* Sakın! Asla! (GT, İM)	**zinhar зинһар FARS ZARF** Asla, sakın, zinhar
ẕirā‘ *Ar.* Dirsekten orta parmak ucuna kadar olan yer (MG)	**ziraġ зирағ AR BİL** Bir dirsek uzunluğundaki ölçü birimi (58cm)
zīrek *Far.* Anlayışlı, uyanık, zeki (GT, KFT, MG, RH, TZ)	**zirek зирəк FARS SIF / EŞAN** Çabucak anlayan, üstün yetenekli, çok kabiliyetli
ziyād *Ar.* Çok, bol, fazla (GT, İM) **ziyāde(t)** *Ar.* Çok, bol, fazla (BV, Gİ, GT, KF, MG)	**zıyade зыядə AR SIF** Fazla, ziyade
ziyān *Far.* Zarar, kayıp, ziyan (BM, BV, CC, DM, Gİ, GT, İM, KF, KFT, MG, TA)	**zıyan зыян FARS DEĞ** Zarar, ziyan
ẓuhūr *Ar.* Meydana çıkma (KF, MG)	**zohur зоһур AR DÜŞ** Meydana gelme, ortaya çıkma, zuhur

Tablo: 2.1. (devam)

ẓulm *Ar.* Haksızlık, eziyet, zulüm (Gİ, GT, İM, KF, KFT)	**zolom золом AR DEĞ** Zulüm
zurna(y) *Far.* Zurna, kısa düdük (DM, TZ) **surna** *Far.* Zurna, boru (İH) **suruna** *Far.* Zurna, boru (CC)	**hornay һорнай FARS SAN / EŞAN** Zurna, borazan
zühre *Ar.* Zühre yıldızı, venüs (GT)	**zöhre зөһрə AR DÜN / EŞAN** Zühre, Venüs
zülf *Far.* Zülüf, sevgilinin saçı (GT, TZ)	**zölf зөлф FARS İNS** Zülüf
zümürrüd *Ar.* Zümrüt (GT)	**zömret зөмрət MAD / EŞAN** Zümrüt

Tablo: 2.1. (devam)

2.3. KIPÇAK TÜRKÇESİNDEN BAŞKURT TÜRKÇESİNE ANLAM DEĞİŞMESİNE UĞRAMIŞ KELİMELER

Kıpçak Türkçesinin takipçisi kabul edilen Başkurt Türkçesi söz varlığı açısından da Kıpçak Türkçesinin devamı niteliğindedir. Ancak tarihsel süreçte teknolojide yaşanan gelişmeler, komşu topluluklarla ilişkiler savaşlar, göçler gibi olaylar sebebiyle kelimelerin bazıları artık kullanılmamış, bazıları aynı şekilde korunmuş, bazıları da anlam değişmesine uğrayarak kavram alanını ya tamamen ya da kısmen değiştirerek yaşamaya devam etmiştir.

Anlam değişmesine uğramış kelimeler aşağıda anlam daralması, anlam genişlemesi, başka anlama geçiş, anlam iyileşmesi ve anlam kötülemesi başlıkları altında toplanmış ve tablolara halinde gösterilmiştir.

2.3.1. Anlam Daralması

Anlam değişmelerinin temel başlıklarından biri olan anlam daralmasını Berke Vardar (2002: 20) "Açıklamalı Dilbilim Terimleri Sözlüğü" adlı eserinde *"Anlamlı bir birimin daha sınırlı bir kapsam içermeye başlaması; genel anlamdan dar bir anlama geçerek değişmesi"* olarak; Doğan Aksan (2016: 114) "Anlambilim Konuları ve Türkçenin Anlambilimi" kitabında *"Bir göstergenin önceden anlattığı nesne ya da hareketin ancak bir bölümünü, bir türünü anlatır duruma gelmesi."* olarak; Günay Karaağaç (2013: 139) "Anlam; Anlam Bilimi ve İletişim" adlı eserinde *"Bir sözün genel bir anlamdan özel bir anlama, geniş bir anlamdan daha dar bir anlama geçişi"* olarak; "Dilbilim Sözlüğünde" (2013: 27) *"Tarihsel süreç içinde, bir sözcüğün ya da birimin anlam kapsamının sınırlı biçime dönüşmesi, ilk anlamının salt bir bölümünün ya da türünün anlatılması"* olarak tanımlanmıştır.

Hülya Arslan-Erol (2014: 67-71) "Eski Türkçeden Eski Anadolu Türkçesine Anlam Değişmeleri" eserinde anlam bilimciler tarafından yapılan anlam daralması tanımlarını ayrıntılı olarak ele almaktadır. Yapılan tanımların, birbirine yakın ifadeler taşıdığını ve ilk bakışta herhangi bir soruna işaret etmediklerini belirtir. Bu incelemesinin sonunda anlam daralmasını *"kelimenin anlam alanının daralması, daha sınırlı bir kapsam içermeye başlamasıdır"* tanımını yapar ve bu tanımının içerisinde bölüm-tür, genel-özel, parça-bütün gibi anlam ilişkilerini düşündürecek ifadelerden kaçınılması gerektiğini belirtir.

Bu tanımların ortak noktasına bakıldığında kelimenin anlam alanında bir kayıp olmadığını ancak eski anlam alanının bir kısmını kaybedip daha dar bir anlam çerçevesine büründüğü görülecektir. Anlam daralmasında kelime anlamında, üst anlamdan alt anlam geçiş söz konusudur (Karaağaç, 2013: 146). Anlam daralmasına uğramış kelimeler daha çok varlığı gösterirken bugün sayıca az varlığı gösterir duruma gelirler. Çağrışım yaptırdığı anlam alanı kısıtlanır. Anlam daralmaları dilin lehçeleri arasında daha çok görülen bir olaydır. Bir lehçede yaygın anlam alanında kullanılan kelime başka bir lehçede dar bir alana sıkışmış olabilir (Demirci, 2014: 205).

Yukarıda yapılan açıklamalardan hareketle Tarihi Kıpçak Türkçesi ve Başkurt Türkçesi ortak söz varlığındaki kelimelerden anlam daralmasına uğramış olanlar aşağıda tablo halinde gösterilmiştir.

Tablo 2.2. *Anlam Daralması Anlam Olayının Tespit Edildiği Kelimeler*

KIPÇAK TÜRKÇESİ	BAŞKURT TÜRKÇESİ
ʻādet (I) *ar.* 1. Âdet, görenek, alışılmış şey (Gİ, GT, KF) 2. Huy, alışkanlık (İN, MG, RH)	**ġeźet ғəҙət** *ar.* Adet; kişinin karakter özelliği, tavır, davranış
āfāt *ar.* Belâlar, afetler (Gİ)	**afat aфat** *ar.* Afet, felaket, bela
aʻġża *ar.* Organlar (Gİ, KF, KFT, MS)	**aġźa aғҙa** *ar.* Organizmanın belirli bir vazife yürüten kısmı.
ālām *ar.* Bayraklar, sancaklar (CC)	**elem 1 әләм** *ar.* Alem, bayrak
ard 1. Art, arka (DM, Gİ, KF, Kİ, MS) 2. Son (BV) **art** 1. Art, arka, (BV, CC, İM, İN, MG, RH) 2. Arka, sırt (KK) 3. Sonraki (İM) 4. Kıç (İM) **arṭ** Arka, sırt (KK)	**art apт** Art, arka
aʻṣāb *ar.* Sinirler (BV)	**ġasab ғacaб** *ar.* Sinir, asap
aç (II) Açlık (GT)	**as 2 ac SIF** Aç, karnı aç olan kimse

astlançı Aracı tüccar, tefeci (CC)	**aslamsı асламсы** *mes.* Küçük tüccar
ʻaṭā *ar.* Verme, bağış, ihsan (GT, İM, KF)	**ġata ғата** *ar.* Hediye, armağan
aval *ar.* Başlangıç, kaynak (CC)	**evel 2 әүәл** *ar.* Bir şeylerin ilk kısmı, ön kısmı; baş kısım
bulav Pilâv (BV)	**bılav былау** *fars.* Etli bulgur pilavı
bütünlük 1. Mükemmellik, eksiksizlik (CC) 2. Doğruluk, gerçeklik (CC)	**bötönlök бөтөнлөк** Bütünlük, tamlık, bölünmemişlik
böz (I) Bez, kumaş parçası (CC, İM, TZ) **büz** Bez, kumaş (TA)	**büź бүҙ** *ar. giy.* İri dokunmuş, beyaz pamuk kumaş
çaġ Çağ, zaman (İH, İM) **çaḫ (I)** Çağ, zaman (CC) **çaḳ (I)** Çağ, zaman (CC, İM, MG) **şaġ** Zaman (TZ)	**saḳ 1 саҡ** 1. (Ömür için) dönem, çağ, vakit 2. An, süre, belli bir vakit
çak (IV) Zaman, -dığı zaman, -ınca (BM) **şaḳ (I)** Zaman, -dığı zaman, -ınca (KK, TZ)	**saḳ 1 саҡ** 1. (Ömür için) dönem, çağ, vakit 2. An, süre, belli bir vakit
çeri Asker, ordu (BM, CC, Gİ, GT, İH, İM, İN, KF, Kİ) **çerig** Asker, ordu (GT, İM, Kİ) **çeyri** Ordu, asker (CC) **şeri** Asker, ordu (DM, TA) **şerü** Ordu, asker (DM, TZ)	**sirĭv 1 сиреү** Çeri, asker
çevür- (I) 1. Çevirmek, alt üst etmek (İM) 2. Çevirmek, döndürmek (MG, MS) **çövür-** Çevirmek, döndürmek (CC) **şevir-** Çevirmek, döndürmek (KK) **şövür-** Çevirmek (TZ)	**söyöröv 1 сөйөрөү** *e.* Başka yere bakarak gözlerini çevirmek, dışarı dönmek, dışa dönmek

Tablo: 2.2. (devam)

dan (I) Şaşkınlık (Kİ)	**tañ 2 таң** Şaşılacak durum, olağanüstü durum
dilber *fars.* Gönül götüren güzel, dilber (GT, KFT)	**dilber дилбәр** *fars.* Gönül okşayan kadın, sevgili kadın
dīvān *fars.* Meclis, divan (GT, İM, KFT)	**divan 1 диуан** *fars***.** Hükümet divanı **divan 2 диван** *fars***.** Osmanlı'da hükümet divanı, hükümet meclisi
du'āçı *Ar.+T.* Duacı, dua eden (MG)	**doġası доғасы** Duacı, ölünün arkasından dua eden kişi
dürr *ar.* İnci (GT)	**dörre дөррә** *ar.* Seyrek bulunan bir inci
ebe Anne, nine, ebe (Kİ, TZ)	**ebĭy әбей** *ism.* 1. Nine, yaşlı kadın 2. Büyükanne
elçi 1. Elçi (CC, DM, TZ) 2. Haberci, postacı, müjdeci (CC)	**ilsĭ илсе** Elçi
ehl *ar.* 1. Maharetli, usta, kabiliyetli insan (Gİ, KF, MS) 2. Halk, bir yerde oturan (Gİ, GT, İM, İN, KFT) 3. Ehil, sahip (BV, GT) 4. (Bir şeyi) kullananlar, -dan olanlar (MG)	**ehĭl әһел** *ism.ar.* İnsanlar, halk
emle- Tedavi etmek, iyileştirmek (CC)	**imlev имләү** *e.* İlaçla tedavi etmek, ilaçla iyileşmek
eñeg Çene, çene kemiği (TZ) **enek (I)** Çene, çene kemiği (Kİ) **eñek** Çene, çene kemiği (Gİ, KF, Kİ)	**ĭyek әйәк** Çene
esbāb *ar.* Sebepler, bir işin, olayın gerçekleşmesi için gereken şeyler (Gİ, GT, KF)	**esbap әсбап** *ar.* 1. Eğitim-öğretim için gerekli olan şey 2. İş için gerekli olan araç gereç, alet edavat
faşl *ar.* Bölüm (Gİ, İM, KF)	**fasıl фасыл** *ar.* 1. Kitabın bir bölümü 2. Mevsim

Tablo: 2.2. (devam)

firdevs *ar.* Cennet (GT)	**firźevĭs фирҗәуес** *fars***.** 1. Cennet bahçesi, bahçe 2. Cennet
ḫaç *fars.* Haç, istavroz, put (BM, CC, İM, KFT) **ḫāş** *fars.* Haç, istavroz, put (DM, TZ)	**ḫaç хач** *fars***.** Haç
ḥaḳıl *ar.* Akıl, bilgelik, anlayış (CC)	**ġaḳıl ғаҡыл** *ar.* Akıl
ḫalāṣ *ar.* Kurtulma, kurtuluş (BV, GT, İM, MG, İN, RH)	**ḫalas халас** *ar.sıf.* Azat olan, serbest kalan
ḫamış 1. Kamış, şeker kamışı, sazlık, sap (CC) 2. Şeker kamışı, sazlık, sap (BM, CC, DM, Gİ, GT, İM, İN, KF, KFT, KK, MG, RH, TZ)	**ḳamış ҡамыш BİT** Kamış
ḥased *ar.* Kıskançlık, haset (GT, KF, MS)	**ḫösöt хөсөт** *sıf.ar.* 1. Kıskanç, haset, kötü 2. Kötü düşünceli, düşman
ḥasūd *ar.* Haset eden, hasetçi, kıskanç (Gİ, GT)	**ḫösöt хөсөт** *sıf.ar.* 1. Kıskanç, haset, kötü 2. Kötü düşünceli, düşman
intihā *ar.* Nihayet bulma, sona erme (Gİ, KF)	**intiha интиһа** *ar.* Bir şeyin sonu, nihayeti
itük (I) Mesh, çizme (MG)	**itĭk итек GİY** Çizme
ḳālıb *ar.* Herhangi bir şeye muayyen bir şekil vermek için kullanılan ve o biçimi taşıyan vasıta, kalıp (CC)	**ḳalıp 1 ҡалып** *ar.* Kalıp; edebi eserlerin özelliklerini belirleyen akımlar sistemi; belirli şekil, format
ḳaraḳ 1. Gözbebeği (TZ) 2. Gözün karası (Kİ)	**ḳaraḳ 2 ҡарақ İNS** Göz karası
ḳatı (I) Katı, sert, sağlam (CC, DM, İM, İN, KF, Kİ, MS, RH, TA, TZ) **ḳatıġ (I)** Katı, sert, sağlam (BV, MG) **ḳattı (I)** Katı, sağlam (CC, GT, Kİ)	**ḳatı 2 ҡаты** Herhangi bir şeyin kuruyup sertleşmiş kabuğu ya da yüzeyi
keçir- Geçirtmek, içinden geçirmek (CC)	**kisĭrĭv 3 кисереү** *e***.** Suyu aşıp geçmek
ḳır (IV) Tepe başı (Kİ)	**ḳıra 1 ҡыра** Dağ yamacının üst kısmı

Tablo: 2.2. (devam)

ḳıyām *ar.* 1. Kalkma, kalkış (Gİ) 2. Ölümden sonra dirilip ayağa kalkma (Gİ) 3. Namazda ayakta durma (İM, KF)	**ḳıyam ĸыям** *ar.* Ayakta durma
kiççi Küçük (GT) **giçi** Küçük (İH) **kiçi** Küçük (CC, Gİ, İH, KF, KFT, Kİ, MG, MS, RH, TZ) **kiçig** Küçük (İM) **kiçik** Küçük (BV, MG)	**kĭsĭ кесе** *sıf.* 1.Küçük, yaşça küçük, genç 2.Seviyesi düşük, derecesi düşük, mevkisi düşük
kiriş- Girişmek (GT, İM, KF)	**kĭrĭşĭv 2 керешеү** *e.* Bir işe girişmek, bir işe başlamak
ḳonuş (II) İkametgâh, konut (CC)	**ḳunış ĸуныш** Dinlenme yeri
luġat *ar.* 1. Sözlük (İM) 2. Dil (KFT)	**löget лөгәт** *ar.* Söz; sözlük
maġar *fars.* Meğer, belki, olabilir ki (CC) **meger** *fars..* 1. Meğer, belki, olabilir ki (İH, KK) 2. Meğer, oysa, oysa ki (BM, BV, GT, İM, İN, KFT, MG, MS) 3. ... hariç (BM)	**meger мәгәр** *fars.* Meğer
manġlay *moğ.* Alın, cephe, ön (CC, İM) **manġlayı** *moğ.* Alın, cephe (TZ) **meñley** *moğ.* Ön, alın, cephe (BV)	**mañlay маңлай** *ism.* Alın, ön yüz
mertebe *ar.* Derece, rütbe, mertebe (Gİ, GT, İM, KF, KFT)	**mertebe 2 мәртәбә AR HÜK / EŞAN** Resmi derece, hizmetteki mevki
miñeş- Birlikte binmek (BV)	**mĭngeşĭv менгәшеү** *e.* Bir ata iki kişi binmek
metā‘ *ar.* Mal, mülk, eşya, kazanç (GT, KFT)	**metaġ мәтағ** *ar. tic.* Kıymetli şey, meta
müdde‘ī *ar.* 1. Davacı, dava eden (KFT) 2. İddiacı, inatçı (GT) 3. Bencil, hodbin (GT)	**möddegi мөддәғи** *ar.* Dava eden, müddei

Tablo: 2.2. (devam)

müderris *ar.* Ders veren hoca (KFT)	**möderris мөдәррис** *ar.mes.* Medrese hocası, müderris **möźeris мөҙәрис** *ar.mes.* Müderris, medrese hocası
mülket (I) *ar.* Mülk, ülke, memleket, yurt (GT)	**mölket мөлкәт** *ar. tic.* Biri ya da birilerinin elinde olan mal mülk, zenginlik
nāy *Far.* 1. Ney (GT) 2. Kamış (GT)	**nay нау AR SAN** Ney, ney çubuğu
ot (II) 1. Ot, yabanî bitki (BV, CC, DM, Gİ, GT, İM, KFT, Kİ, TA) 2. Tıbbî ot, ilâç (BM, DM, GT, TA, TZ) **oṭ** 1. Ot, yabanî bitki (TA) 2. Tıbbî ot, ilâç (TA)	**ut 2 ут** *ism.bit.* Ot; bitki
ör- (II) Kalkmak (KFT)	**ürĭv 1 үреү** *e.* Filiz vermek, sürgün vermek, tomurcuklanmak; büyüyüp uzamak
özen (II) Nehir (Kİ, TZ)	**üźen үҙән** Su yolu, suyun yatağı
ravża *ar.* Bahçe (İM)	**ravza рауза** *ar.* Bahçe; gül bahçesi
rızḳ *ar.* Allah'ın bahşettiği nimet, rızık (Gİ, GT, İM, KF, KFT, MG, MS)	**rizıḳ ризык** *ar.* 1. Rızık 2. Yiyecek, azık
saç- Saçmak, dökmek (TA) **şaç-** Saçmak, dökmek (BM, BV, Gİ, GT, İM, İN, KF, Kİ, MS)	**sesĭv 1 сәсеү** *e.* 1. Toprağa tohum saçmak, ekmek 2. Serpmek, dağıtmak **sesĭv 2 сәсеү** *ar.* Tohum saçma, tohum ekme
safar *ar.* Sefer, yolculuk, savaşa gitme (CC, İM, GT) **sefer** *ar.* Sefer, yol, yolculuk, savaşa gitme (BV, Gİ, KF, KFT, MG, MS)	**sefer 1 сәфәр** *ar.* Uzak yol, sefer, seyahat
sākin *ar.* 1. Sakin, oturan, mukim (BV, Gİ, GT, İM) 2. Sakin, hareketsiz (İN, KF, KFT, MG) 3 Rahat, huzur içinde bulunma (İM)	**sakin сакин** *ar.sıf.* Belli bir yerde yaşayan, sâkin
sansar Sansar (İH, TZ) **savsar** Sansar ve derisi (CC, İM, TA)	**hıvhar 1 һыуһар** *ism.hay.* Ağaç sansarı, zerdava **huśar hyçap** *ism.hay.* Ağaç sansarı, zerdava

Tablo: 2.2. (devam)

ṣevāb *Ar.* Hayırlı iş, sevap, mükâfat (Gİ, İM, İN, KF, MG, MS)	**havap hayап AR DİN / EŞAN** Sevap **savap cayап DİN / EŞAN** Sevap
sınçıla- Kullanmak, tecrübe etmek (BV)	**hınsılav нынсылау E** Deneyerek, tecrübe ederek önceden görüp söylemek
sırıḫ Sırık, olta sırığı (CC) **suruḳ** Sırık, olta vb. sırığı (CC)	**hırıḳ 1 нырыҡ** *ism.* Kurutmak için et çekmeye yarayan çıkrık
sıvı- Sertliği kalmamak, işe yaramaz hâle gelmek (İH)	**sıvıv сыуыу E** Zayıflayıp solmak, zayıflayıp pörsümek; eksilmek (iç yağı için)
sindān *fars.* Zindan, pek karanlık ve sıkıntılı yer (CC)	**zindan зиндан** *ism. fars.* Zindan, hücre
soḳ barmaḳ 1. Şehadet parmağı (Kİ) 2. Orta parmak (TA)	**huḳ hyҡ İNS / EŞAN** İşaret parmağı
suvarıl- Su verilmek (İM)	**huġarılıv hyғарылыу** *e.* Sulanmak, suya götürülüp içirilmek (hayvan için)
sür- (I) Sürmek (BV, CC, GT, İM, İN, KF, KFT, Kİ, MG, RH, TA, TZ)	**höröv 1 һөрөү** *e.* 1.Toprağı sürmek 2.Kar, çamur gibi şeyleri yarıp sıyırmak
sür- (V) Hayvan sürmek (İM, KFT)	**höröv 1 һөрөү** *e.* 1.Toprağı sürmek 2.Kar, çamur gibi şeyleri yarıp sıyırmak
sürü- Sürmek (Kİ, TZ)	**höröv 1 һөрөү** *e.* 1.Toprağı sürmek 2.Kar, çamur gibi şeyleri yarıp sıyırmak
şaġ Zaman (TZ) **çaġ** Çağ, zaman (İH, İM) **çaḫ (I)** Çağ, zaman (CC) **çaḳ** Çağ, zaman (CC, İM, MG)	**saḳ 1 саҡ** 1. (Ömür için) dönem, çağ, vakit 2. An, süre, belli bir vakit
şākird (II) 1. Öğrenci (DM, GT, İN, KFT) 2. Köle, ücretle çalışan adam (Kİ, KK, TA)	**şekĭrt шәкерт** *ar.* Medrese öğrencisi, şakirt

Tablo: 2.2. (devam)

şehādet (I) *ar.* 1. Allah'ın birliğine şehadet etme (Gİ) 2. Şahitlik, tanıklık (Gİ, İM, İN, KF, KFT, MG)	**şehaźet шəhaʒət** *ar.* Bir şeyin doğruluğunu gösteren delil, tanıklık, şahitlik
şerīk *ar.* Ortak (Gİ, GT, KF)	**şeriķ шəриĸ** *ar.* 1. Aynı sınıfta okuyan kişiler, sınıftaş 2. İş arkadaşı, meslektaş
şevir- Çevirmek, döndermek (KK) **şövür-** Çevirmek (TZ) **çevür- (I)** 1. Çevirmek, alt üst etmek (İM) 2. Çevirmek, döndermek (MG, MS) **çövür-** Çevirmek, döndürmek (CC)	**söyöröv 1 сөйөрөү** *e.* Başka yere bakarak gözlerini çevirmek, dışarı dönmek, dışa dönmek
şiş Şiş, şişkinlik (BM, BV, DM, GT, İM, Kİ, TA, RH, TZ)	**şĭş 2 шеш** *ism.* Vücutta çıkan şişlik
tal (I) Dal (GT, TA)	**tal тал** *ism.* 1. Söğüt, salkım söğüt, sepetçi söğüdü 2. Ağaç dalı
tat (I) Tat, lezzet (Kİ) **ṭaṭ (I)** Tat, lezzet (TA) **tatıġ** Tat, lezzet (CC, İM) **tatov** Tat, lezzet (CC) **dad** Tat, lezzet (Gİ, KFT)	**tat 2 тат** *ism.* Tat, tatlı; şerbet
tegenek Sopa, değnek (TZ)	**tĭyek тейәк** *ism.* Herhangi bir şey bağlamak, asmak için ortasında ip bulunan sopa
tezekle- Terslemek, pislemek (İM, KFT) **tizekle-** Pislemek, tezeklemek (BV, İM)	**tiźeklev тиҙәкләу** *e.* Tezekle kirletmek, tezekle pisletmek; tarlaya tezek sermek
tilen- Dilenmek, ısrarla istemek (DM, GT, İM, TA) **dilen-** Dilenmek, ısrarla istemek (BM, Gİ, KF)	**tĭleniv теләнеү** *e.* Dilenmek, dilencilik yapmak

Tablo: 2.2. (devam)

tint- Araştırmak, incelemek, denemek (CC)	**tĭntĭv 1 тентеу** *e.* Bir kimsenin üzerini aramak, birinin evini aramak, arama yapmak
tirek 1. Direk, destek (CC, İM, Kİ) 2. Ağaç (DM, GT) **direk** Direk, destek (BM, KF, Kİ, MS)	**tirek тирәк** *ism.bit.* 1.Kavak ağacı 2.Büyük ve uzun ağaç
toġın Torun (İM)	**toron 1 торон** *ism.* Erkek torun
töşen- Döşenmek, yayılmak (İM, KK, TZ) **döşen-** Döşenmek (MS)	**tüşenĭv түшәнеү** *e.* Döşenmek, döşek serilmek
tügel Mükemmel, tam, tamam (CC) **tükel** Mükemmel, tam, tamam (CC) **dükel** Hep, bütün (Kİ)	**tögel төгәл** *zrf.* Sayı bakımından tam, tamı tamına
uça 1. Sırt, arka (BV, CC) 2. Oturak yeri, kıç (İH, İM, İN, Kİ) 3. Uca kemiği, kuyruk sokumu (TZ)	**osa oca İNS** Kıç, yan, kaba et
ulu- (III) Ulumak, feryat etmek (CC, TZ)	**olav 1 олау** *e.* Ulumak **olov олоу** *e.* Ulumak **ulav улау** *e.* Ulumak
uluġluġ Büyüklük, yücelik (İM) **uluġluḳ** Büyüklük, yücelik (GT, İM) **ululıḳ** Büyüklük, yücelik (Gİ, KF) **ululuġ** Büyüklük, yücelik (RH) **ululuḳ** Büyüklük, yücelik (CC, KF)	**olololoḳ ололоқ** *sıf.* Büyüklük, yaşlılık
uslı Akıllı, zeki (İM) **uşlu** Akıllı, zeki (TA) **ustlu** Akıllı, zeki (CC)	**išlĭ иҫле** *sıf.* Aklı başı yerinde, aklı fikri iyi durumda olan, bunamamış
üzen (I) Haliç (Kİ)	**üźen үҙән** *ism.* Su yolu, suyun yatağı

Tablo: 2.2. (devam)

velāyet (II) Memleket, diyar (GT)	**vilayet вилаэт** *ar. ism.* Vilayet, şehir
vücūd *Ar.* 1. Bulunma, var olma, varlık (Gİ, GT, KF) 2. Beden, vücut (Gİ)	**vöjüd вөжүд AR DÜŞ** Varlık, meydana gelme
yab- (III) Örtmek, kapamak (BM, KK, TA) **yap- (II)** Örtmek, kapamak (CC, GT, İM, KF, Kİ, MS, TZ)	**yabıv 2 ябыу** *ism.* Üstü kapanmış şey, kapalı şey
yalan (II) Yalın, çıplak (TZ) **yalañ (I)** Yalın, çıplak (CC, GT, İM, MG) **yalanş** Yalın, çıplak (TZ) **yalın (I)** Yalın, çıplak (GT, Kİ) **yalıñ** Yalın, çıplak (İM)	**yalan 1 ялан** *ism.* 1. Açık, düz yer, düzlük 2. Ağaçsız, binasız yer 3. Kır arazi
yalbar- 1. Yalvarmak, yakarmak (CC, İM, TZ) 2. Dua etmek (CC) 3. Rica etmek, istemek (CC) **yarbar-** 1. Yalvarmak, yakarmak (CC) 2. Rica etmek (CC)	**yalbarıv ялбарыу** *e.* Yalvarmak, yakarmak
yarı- 1. Aydınlanmak, ışımak (İH) 2. Parlamak (Kİ)	**yarıv 2 ярыу** *e.* Aydınlanmak, gün ağarmak
yarıḳ (V) Yerdeki yarık, kazıntı (TZ) **yaruḳ (IV)** Yerdeki yarıntı, kazıntı (TZ)	**yırġaḳ йырғаҡ** *ism.* Suyun açtığı derin yarık, çukur
yatdır- Yatırmak, uyutmak (Kİ) **yatġur-** Yatırmak, uyutmak (İM) **yatḳır-** Yatırmak, uyutmak (Kİ, TZ) **yaṭḳır-** Yatırmak, uyutmak (KK) **yatḳur-** Yatırmak, uyutmak (BV, İM) **yatur- (I)** Yatırmak, uyutmak (BM, İH)	**yatḳırıv ятҡырыу** *e.* Yatırmak, yatması için yer vermek **yatḳızıv ятҡызыу** *e.* Yatırmak, yatması için yer vermek

Tablo: 2.2. (devam)

yer (I) Yer, yeryüzü, dünya (CC) **yir (I)** Dünya, yeryüzü (GT)	**yĭr ep** *ism.* Yer, toprak; vatan, ülke
yevün- Yıkanmak (İM)	**ıvınıv йыуыныу** *e.* Eli, yüzü ya da bedeni yıkamak, yıkanmak
yuḫ- Bir şeye yapışıp kalmak, oturup kalmak, oyalanmak (CC) **yuḳ-** Bir şeye yapışıp kalmak, oturup kalmak, oyalanmak (CC)	**yoḳ йоқ** Bulaşıp yapışan şey
yurt (I) Yurt, vatan, memleket (CC, İM, Kİ, TA)	**yort йорт** *ism.* Ev, bina, çadır
yuvun- (I) Yıkanmak (CC, TZ) **yun-** Yunmak, yıkanmak (BM, Gİ, İH, KF, KFT, KK, MS, TZ) **yün-** Yunmak, yıkanmak (TA)	**ıvınıv йыуыныу** *e.* Eli, yüzü ya da bedeni yıkamak, yıkanmak
yügen Gem, dizgin, yular kayışı (BV, CC, İM, MG) **yüken** Gem, ip, halat, yular (DM, TZ) **yüligen** Gem, yular (KK)	**yügen йүгән** *ism.* Binek ya da yük hayvanının başını tutmak için kullanılan bağ, yular
zaḫmet *ar.* Zahmet, eza, işkence (BV, Gİ, GT, İM, KF, RH, TZ)	**zeḫmet зәхмәт** *ar.* Beden ya da can sıkıntısı, zahmet
zemīn (I) *fars.* Yer, yeryüzü (BV, GT, İM)	**zemin зәмин** *fars.* Toprak, yer, zemin
zevāl *ar.* Sona erme, zail olma (Gİ, GT, İM, KF)	**zeval зәуал** *ar.* Varlığın sonu, yok oluşu; zeval
ẓulm *ar.* Haksızlık, eziyet, zulüm (Gİ, GT, İM, KF, KFT)	**zolom золом** *ar.* Zulüm

Tablo: 2.2. (devam)

2.3.1.1. Özelleşme

Anlam daralmasının bir alt başlığı olan özelleşme için Berke Vardar (2002: 157) *"Anlamlı bir birimin içeriğinin daha dar bir kapsama girmesi"* olarak; Emine Atmaca (2012: 131) *"Anlamlı bir göstergenin zamanla eskiden anlattığı kavramların hepsini değil de yalnız bir bölümünü ifade etmesidir"* şeklinde tanımlamıştır.

Özelleşmeyi oluşturan durumlardan biri belli bir çevreden bireylerin çok sık kullandıkları, ortak çalışmalarında önemli yeri olan nesnelerle ilgili olarak kısaltmalara ve eksiltmelere başvurmalarıdır (Arslan-Erol, 2014: 72). Özelleşmeyi oluşturan durumlardan bir diğeri de milletler arasında sosyal, siyasi ve kültürel etkileşimler sonucunda kelime alışverişinde bulunulmasıdır. Bu alışveriş sonucunda çoğu zaman verici dilde geniş bir anlam alanına sahip olan kelimenin alıcı dilde daraldığı hatta özelleştiği görülmektedir (Atmaca, 2012: 132).

Anlam daralmasının alt başlığı altında değerlendirilen özelleşme anlam olayı, ilk bakışta kelimede ciddi bir anlam kaybının olduğunu düşündürebilir. Ancak özelleşme anlam olayı, anlam biliminin başka bir kolu olan terim bilimine geçiş olarak değerlendirilmelidir (Atmaca, 2012: 132).

Bu açıklamalardan hareketle Tarihi Kıpçak Türkçesi ile Başkurt Türkçesi söz varlığındaki kelimelerden özelleşme anlam olayına uğramış kelimeler aşağıda tablo halinde gösterilmiştir.

Tablo 2.3. *Özelleşme Anlam Olayının Tespit Edildiği Kelimeler*

KIPÇAK TÜRKÇESİ	BAŞKURT TÜRKÇESİ
abışḳa Yaşlı, ihtiyar (CC, TA, TZ) **abuşḳa** Yaşlı, ihtiyar (CC)	**abışḳa абышҡа** *sıf.* 1. Dul erkek. 2. Yaşlı erkek
ʻācuz *ar.* Son, ahir, her nesnenin dibi ve kökü (BV)	**ġejüz ғәжүз** *ar.* Yaşlanmış kimse
aç- (I) 1. Ortaya çıkarmak (BM, MS) 2. Neşretmek (İM) 3. Genişletmek, rahatlatmak (İM) 4. Bir işe başlamak (İM) 5. Bir yeri ele geçirmek, zapt etmek (İM)	**asıv 2 асыу** *e.* Açmak
aġırlıḳ Ağırlık, ağır olma durumu (KFT)	**avırlıḳ 2 ауырлыҡ** *ism.* Ağırlık için takılan nesne
arġ Nehir, ırmak (BM)	**arıḳ 1 арыҡ** *ism.* Sulama kanalı, arık

arḳ Nehir, ırmak (Kİ)	
aşlan- Eklenmek, ulanmak (MG)	**aşlanıv 3 ашланыу** *e.* Ağaç aşılamak
ayaḳ (III) Kap, kacak (İM)	**ayaḳ 2 аяҡ** *ism.* Ağaç tabak
ayl Uçkur, kemer (CC)	**ayıl 2 айыл** *ism.* Kemerin ucundaki demir, kemer tokası
baba Büyük, büyüğün küçüğe ve küçüğün büyüğe hitap ettiği zaman söylediği kelime (Kİ)	**baba 1 баба** *ism.* Dede; yaşı büyük kişi
bīşe *Far.* Orman, meşelik (GT)	**bĭşe бешә** *fars.* Genç çam ağacı
buġa (I) Boğa, erkek tohumluk hayvan (BM) **boġa (I)** Boğa, erkek tohumluk hayvan (CC, Kİ, KK, TA, TZ)	**buġa буға DİN** Boğa burcu
dīnār *ar.* Altın sikke, para (GT, İM, KFT, RH)	**dinar динар** *rus.* Eski Roma'daki altın ya da gümüş para
direm *ar.* Gümüş sikke, para, akçe (GT) **dirhem (II)** *ar.* Gümüş sikke, para, akçe (Gİ)	**dirhem дирһәм** *ar.* Fas'ın para birimi, dirhem
dīvān *fars.* Meclis, divan (GT, İM, KFT)	**divan 2 диван** *ism.* Osmanlı'da hükümet divanı, hükümet meclisi
duzluḳ Tuzla, tuzlu göl, tuz madeni (İH) **tuzluḳ (I)** Tuzluk (İM, Kİ)	**toźloḳ тоҙлоҡ** *ism.* Et bandırıp yemek için hazırlanmış tuzlu bir çorba
eşkik Kürek (CC)	**işkek ишкәк** *ism.* Sal ya da gemi küreği
ebe Anne, nine, ebe (Kİ, TZ)	**ebe 2 әбә** *ism.* Anne ya da büyükanneye seslenme de kullanılan söz
fen *ar.* Hüner, marifet, ilim (GT, MG)	**fen фән** *ar.* Bilim, fen
fitne *ar.* Fesat, azdırma, fitne (GT, İM, KFT)	**fĭtne фетнә** *ar.* Hükümete karşı oluşturulan silahlı örgüt
frangi *fars.* Frenk (CC)	**frank франк** *rus. tic.* Fransa, Belçika gibi ülkelerdeki para birimi

Tablo: 2.3. (devam)

ḫaṭ *ar.* 1. Çizgi (Gİ, İN, RH) 2. Yazi (GT) **ḫaṭṭ** *ar.* Çizgi (İM, KF, KFT, MG)	**ḫat 2 хat** *ar.* Sınır çizgisi, hat **ḫet хәт** *ar.* Sınır çizgisi, hat
ḫınzīr *ar.* Domuz (KFT)	**ḫinzir хинзир** *ar. hay.* Dişi domuz
ḫicāb *ar.* Örtü, perde (Gİ, KF)	**ḫijab хижаб** *ar.giy.* Kadınlarda yüzü örten örtü, peçe
hicret *ar.* Hicret, İslâmî takvimde tarih başlangıcı (Hz. Muhammed'in Mekke'den Medine'ye göçü (Gİ, GT, İM, KF)	**hijret һижрәт** *ar.* Hicri takvim
Hind *ar.* Hindistan (GT)	**hind һинд** *ism.özl.* Hint halkı ya da bu halka mensup kimse
inlü Enli (KFT, KK)	**iñlĭ иӈле** *sıf.* Eni geniş, enli (kumaş için)
istisḳā *ar.* Su isteme, susama (BV, Gİ, KF)	**istisḳa истисқа** *ar.din.* Yağmur duası
işāret (II) *ar.* Gösterme (Gİ, KFT)	**işara ишара** *ar.ism.* İşaret, iz, damga **işarat ишарат** *ar.ism.* İşaret, iz, damga
iżāfet *ar.* İki şey arasındaki bağ, ilgi (Gİ, KF)	**izafet изафет** *ar.grmr.* İlgi durumundaki iki isimden oluşan söz ilişkisini gösteren gramatik kategori, ilgi hali
ḳabaḳ (II) Kapak (İH, İM) **ḳapaḳ (I)** Kapak (KFT)	**ḳabaḳ 1 қабақ** *ism.* Göz kapağı
ḳaḳ (I) Kurumuş, kuruyan her şey (BM, İH, TZ) **ḳaḳ (III)** Pastırma (Kİ)	**ḳaḳ 2 қақ** *ism.* Meyve kurusu
ḳarışdur- Karıştırmak (KFT) **ḳarıştur-** Karıştırmak (CC, İM) **ḳaruştur-** Karıştırmak (BV)	**ḳarıştırıv қарыштырыу** *e.* Çalışmadan duran bir şeyi çalıştırmak
ḳatıġ (IV) Katık, ekmekle beraber yenilen süt, yoğurt gibi şeyler (İM) **ḳatıḳ** Ekmekle beraber yenilen süt, yoğurt gibi şeyler, katık (Kİ, TZ)	**ḳatıḳ қатық** *ism.* Yoğurt

Tablo: 2.3. (devam)

keben Yığın, öbek (CC)	**keben кəбəн** *ism.* Ekin ya da saman yığını
kekel *fars.* Kâkül, perçem (TZ)	**kikĭl кикел** *ism.* Atın alnına dökülen saç
kemer *fars.* Kemer, kayış (GT)	**ḳemer 2 ҡəмəр** *fars.giy.* Kaşlı, altın ve gümüş bezeklerle süslü kadın kemeri
ḳır (I) Taşlık arazi, sahra, kır (BM, TZ)	**ḳır 2 ҡыр MOB / EŞAN** İnsan tarafından yetiştirilmeyen meyve, sebze için söylenir; yabani
ḳışlaḳ Kışlak, kışın barınılan yer (TZ)	**ḳışlaḳ ҡышлаҡ** *ism.* Orta Asya'daki köy
ḳızıl Kızıl, kırmızı (BV, CC, DM, Gİ, GT, KF, KFT, Kİ, MG, RH, TA, TZ)	**ḳızíl 1 ҡызыл** *sıf.* Kızıl Ordu taraftarı
ḳızılça Kırmızıca, kırmızıya çalar (DM, Kİ)	**ḳızílsa 1 ҡызылса** *ism.has.* Kızamık
kilīd *Far.* Kilit, anahtar (TA) **kilit** *Far.* Kilit, anahtar (DM, KFT, KK, TA, TZ)	**kĭlt келт ONO** Sürgülü bir kilit açıldığında ya da kilitlendiğinde çıkan sesi bildiren söz
ḳoymuç Bir şeyin gerisi (İM)	**ḳoymos коймос** *ism.* Kuyruk kemiği, kuyruk sokumu
ḳoyun (IV) İç taraf (İM)	**ḳuyın ҡуйын** *ism.* Döş ile koltuk arasındaki yer, koyun
kök (I) Mavi (BV, CC, DM, İM, Kİ, KK, RH)	**kük 2 күк** *has.ism.* Vücutta moraran yer
körpe (I) Pek taze, her şeyin tazesi (İH)	**kürpe 1 күрпə** *ism.* Yeni doğmuş kuzu
keşk *fars.* Köşk (Kİ) **köşk** *fars.* Köşk, saray (Kİ, TZ)	**küşek күшəк** *fars.* Yazlık ev; yazlık
kötrem Kötürüm, eli ayağı tutmayan (İM) **kötürem** Zayıf, cılız (CC)	**küterem күтəрəм** *sıf.* Ayakta duramayan hayvan, kötürüm hayvan
ḳula (I) Koyu kahverengi, siyahla karışık sarı (İH, TA)	**ḳola 1 ҡола** *ism.* Siyah yeleli ve kuyruklu açık doru (at rengi)
ḳurġan (II) Siper, sur (Kİ)	**ḳorġan ҡорған** *ism.mob.* Kapı ve pencerelerdeki iner kalkar perde
ḳutla- Kutlamak (TZ)	**ḳotlav 2 ҡотлау** *ism.* Tebrik edip kutlamak için verilen hediye, armağan
küñ Esir, köle, kul (CC)	**köñ көң** *ism.* Köle kadın, cariye

Tablo: 2.3. (devam)

kündeş Ortak (TZ)	**köndeş көндәш** *ism.* 1. Kuma 2. Rakip erkek
māl *ar.* Bir kimsenin tasarrufunda bulunan şey, varlık (Gİ, GT, İM, KF, KFT, MS, TZ)	**mal мал** *ism.* Evcil hayvan ya da çiftlik hayvanı
mektūb *ar.* Yazılmış şey (GT, MG)	**mektüp мәктүп** *ism.ar.* Mektup
muḳaddeme *ar.* Takdim edilen, sunulan (Gİ)	**möḳeddeme мөкәддәмә** *ism.ar.* Sözbaşı, önsöz, mukaddime
munġra- Kükremek, bağırmak, böğürmek (CC)	**möñgörev мөңгөрәү** *e.* Çok fazla sesi çıkmadan bağırmak, böğürmek (sığır için)
ortaḳ Ortak (CC, Gİ, İM, KF, Kİ, KFT, MS, TA, TZ)	**urtaḳ 2 уртаҡ** *ism.* Dünür, kız ve damat ebeveynlerinin birbirlerine seslenme sözü
öd (II) Acılık (TZ) **öt (II)** Acılık (TZ)	**üt үт** *ism.* Öd
sart Şehirli (TZ)	**hart һарт** *ism.özl.* 1. Bir Başkurt boyunun adı 2. Eskiden yerleşik hayata geçmiş Özbeklerin adı
ṣavāb *ar.* Doğru, doğruluk, doğru hareket (Gİ, GT, İM, MG, TZ)	**havap һауап** *ar.din.* Sevap **savap сауап** *ar.din.* Sevap
ṣevāb *ar.* Hayırlı iş, sevap, mükâfat (Gİ, İM, İN, KF, MG, MS)	**havap һауап** *ar.din.* Sevap **savap сауап** *ar.din.* Sevap
sınıḳ Kırık, kırılmış (MG, TZ) **sınuḳ** Kırık, kırılmış (CC, GT, İM, MG, TA)	**hınıḳ һыныҡ SIF** Ekmekten koparılan lokma, dilim
ṣırāṭ *ar.* Yol (Gİ, İM, KF, MS)	**sirat 2 сират** *ar.din.* Sırat köprüsü
silevsün *moğ.* Vaşak ve vaşağın kürkü (CC)	**hĭlevhĭn һеләүһен** *ism.hay.* Vaşak
siş Şiş, şişkinlik (İH) **şiş** Şiş, şişkinlik (BM, BV, DM, GT, İM, Kİ, TA, RH, TZ)	**şĭş 2 шеш** *ism.has.* Vücutta çıkan şişlik
şoḳuṭa- Ağlamak (BM)	**hıḳtav һыҡтау** *e.* Yakınarak, üzülerek sessizce ağlamak

Tablo: 2.3. (devam)

sorıl- Sorulmak, soru sorulmak (MS) **şorul-** Sorulmak, soru sorulmak (Gİ, İM, KF)	**horalıv hораlыу** *e.* Kız istenmek
şoḫ *fars. (< şūḫ)* Hoppa, yaramaz (İH)	**şuḳ шуқ** *sıf.* Yerinde durmaz, her şeye elini atan, hareketli, yaramaz (çocuk için)
ṭahārat *ar.* Temizlik (GT, MS)	**teheret тәһәрәт** *ar. din.* Namazdan önce temizlenme; abdest
tardar Bir bıldırcın türü (BM) **tartar** Bir bıldırcın türü (BM) **tartaz** Bir bıldırcın türü (TZ)	**tartar тартар** *ism. hay.* Kızıl su tavuğu, bıldırcın kılavuzu
ṭālib (I) İsteyen, istekli (GT)	**talip талип** *ism.ar.* Talebe, öğrenci; medrese öğrencisi
tat *fars. (< tāt)* Ecnebi, yabancı, Türk olmayan (BM, İH)	**tat 1 тат** *ism.özl.* Azerbaycan, Dağıstan ve İran'da yaşayan Fars dilli bir halk ya da bu halka mensup kişi
tebe (II) Kadın süs eşyası	**tübe 3 түбә** *ism.giy.* Yaşlı kadınların baş örtüsü altından giydikleri baş giyimi
tırma- Tırmalamak (TZ) **tırna-** Tırmalamak (TZ)	**tırmav тырмау** *e.* Tırmıkla ekin toplamak, tırmıkla toprağı yumuşatmak
tırnaḳlı Tırnaklı (İM) **tırnaḳlu** Tırnaklı (RH)	**tırnaḳlı тырнаҡлы** *ism.özl.* Bir Başkurt boyunun adı
tobalaḳ (I) Toparlak (CC)	**tupalaḳ тупалаҡ** *sıf.* Yuvarlak ve dolgun vücutlu
tobra Torba (Kİ, RH) **ṭobra** Torba (DM) **topra** Torba (CC, TZ) **torba** Torba (TZ) **torva** Torba (Gİ)	**torba 2 торба** *ism.* Atın kafasına geçirilen ve beslemek için kullanılan yem torbası **turbı турбы** *ism.* Atın kafasına geçirilen ve beslemek için kullanılan yem torbası
tonuḳ (II) Donuk (TZ)	**tonoḳ 2 тоноҡ** Donmuş sıvı

Tablo: 2.3. (devam)

tovuş Doğuş (CC) **tuvuş** Doğuş (CC)	**tıvış 2 тыуыш** *ism.coğ.* Gün doğumu, güneşin doğduğu yer, doğu
ṭūfān *ar.* Büyük sel felâketi (GT)	**tufan туфан** *ar.din.* Tufan, Nuh tufanı
tüf Bir ünlem (İM)	**tfü тфү** *ism.* Tükürme sesini bildiren söz
tümen 1. On bin (BV, CC, Kİ, KK) 2. Binlerce, pek çok (GT) **dümen** Tümen, on bin (Kİ)	**tömen 1 төмән** *ism.* Binbaşı
tüne- Gecelemek (İM, Kİ)	**tönev төнәү** *e.* Gecelemek, gece uykuya gitmek, tünemek (hayvanlar için)
tünlük Pencere (İM, Kİ, TZ) **tüñlük** Pencere, kafes (TZ)	**tönlök төнлөк** *ism.* Evi, çadırı havalandırmak, ışıklandırmak için duvara ya da çatıya açılan delik
türük El âlem, halk, ahali (TZ) **dürük** El, gün, halk (TZ)	**török төрөк** *ism.özl.* Türk
urul- Vurulmak, dövülmek (İM, KK, İN, TZ)	**urılıv урылыу** *e.* Vurulmak, biçilmek, derilmek (ekin için)
uṭṭur- Yenilmek (BM)	**ottorov оттороу** *e.* Kumarda kaybedip ödemek
uzad- Uzatmak (İN, KFT) **uzat- (I)** Uzatmak (BM, BV, Gİ, İM, İN, KF, Kİ, MG, TZ)	**oźatıv 2 оҙатыу** *e.* Kendir, şal dokumak için hazırlanan dokuma ipi çekmek, uzatmak
uzun Uzun (BV, CC, DM, Gİ, GT, İM, İN, KF, KFT, Kİ, KK, MG, RH, TA, TZ)	**oźon оҙон** *sıf.* Boyu uzun
ür- (III) Bitmek (Kİ)	**ürĭv 1 үреү** *e.* Filiz vermek, sürgün vermek, tomurcuklanmak; büyüyüp uzamak
ütürgü (I) Bir şeyi delmeye özgü alet (Kİ) **ötürgü** Delgiç, matkap (TZ)	**ötörgö өтөргө** *ism.* Ağacı delmek, oymak için kullanılan yassı sivri uçlu alet
vaḳf *ar.* Vakıf (malı), bağış (Gİ, GT, İM)	**vaḳıf ваҡыф** *ism.ar.* Toplum faydasına iş yapan kuruluş

Tablo: 2.3. (devam)

ya (I) Yay (CC, Gİ, İN, Kİ, MG, TA) **yaa** Yay (CC) **yay (III)** Yay (DM, Gİ, İN, KK, MG, TZ) **ye** Yay (CC)	**yeye 2 йәйә** *ism.* Yay şekli
yaġrın 1. Sırt, sırtın yukarı kısmı (BV, GT, MG, TZ) 2. Kürek kemiği (GT, Kİ, MG) 3. Omuz başı (İH)	**yavrın яурын** *ism.* Omuz
yalman Dağ faresi, tarla faresi (BM, DM, İM, Kİ, TA, TZ)	**yalman ялман** *ism.hay.* Afrika tarla faresi
yançıḳ Kese, para kesesi, torba (CC, DM, İM) **yançuḳ** Kese, para kesesi, torba (Kİ) **yunçuḳ** Kese, torba (TA)	**yansıḳ янсыҡ** *ism.* Para, tütün gibi şeyleri taşımakta kullanılan kese
yarı ḳanat Baykuş, yarasa (İM)	**yarġanat ярғанат** *ism.hay.* Yarasa
yarmaḳ 1. Gümüş madenî para (BM) 2. Dirhem, gümüş para (Kİ, TA, TZ) **yarmuḳ** Dirhem, gümüş para (DM)	**yarmaḳ ярмаҡ** *ism.tic.* Eski bir para birimi
yastın- Dayanmak (TZ)	**yaṡtanıv яҫтаныу** *e.* Başın altına bir şeyler koymak, başını bir yere yaslamak
yaşın Yıldırım, şimşek (BM, Kİ, TA)	**yeşĭn йәшен** *ism.* Şimşek
yatıġ Yatan, yatmış (BV) **yatuḳ** Yatan, yatmış (Kİ)	**yatıḳ ятыҡ** *ism.* Ormanda yıkılıp kurumuş ağaçlar
yava 1. Pırasa (TZ) 2. Soğan (TA)	**yıva йыуа** *ism.bit.* 1. Soğan bitkisi 2. Soğan
yazıçı Yazan, yazıcı (DM) **yazışı** Yazan, yazıcı (KK)	**yaźıvsı яҙыусы** *ism.mes.* Yazar, eser yazarı
yegen (I) Kargı, kamış (BM) **yeken (II)** Kargı, kamış (TZ)	**yĭgen егән** *ism.bit.* Su kamışı **yĭken екән** *ism.bit.* Su kamışı

Tablo: 2.3. (devam)

yeyitlik Gençlik, yiğitlik (CC) **yigitlik** Yiğitlik, gençlik (GT, İH, İM, RH)	**yĭgĭtlĭk егетлек** *ism.* Delikanlılık çağı
yılḳı Sürü, (at) sürüsü (CC, İM, Kİ, TZ)	**yılḳı йылкы** *ism.hay.* İnsan ya da yük taşımaya yarayan at
yilli Yelli, rüzgârlı (BV, İM)	**yĭllĭ 1 елле** *sıf.* Rüzgarı kuvvetli olan (yer için)
yol- Yolmak (Gİ)	**yolov 1 йолоу** *e.* 1. Kökü ile yolmak, koparmak (saç için) 2. Ağır bir durumdan kurtarmak
yolu- Yolmak, kesmek	**yolov 1 йолоу** *e.* 1. Kökü ile yolmak, koparmak (saç için) 2. Ağır bir durumdan kurtarmak

Tablo: 2.3. (devam)

2.3.2. Anlam Genişlemesi

Anlam genişlemesi, Berke Vardar (2002: 21) "*Anlamlı bir birimin daha geniş bir kapsam içermeye başlaması"* olarak; Doğan Aksan (2016: 114) *"Bir gösterge, başlangıçta bir nesnenin, bir varlığın, bir eylemin bir bölümünü veya türünü anlatırken zamanla onların bütününü anlatır duruma gelmesi"* olarak; Günay Karaağaç (2013: 146) *"Anlamı, kapsamı dar olan bir sözün zamanla ilgili bulunduğu kavram alanı içinde yayılarak daha geniş, daha genel bir anlam kazanması olayı"* olarak tanımlamışlardır.

Anlam değişmeleri gerçekleşeceği yer ve zamanlarda yeni ve değişebilen bilgilere yeni adlar buluncaya dek, bazı kelimeler, birden fazla anlam taşımak durumda kalır. Böylece kelimenin kavram alanı genişler ve anlam genişlemesine uğrar (Arslan-Erol, 2014: 73). Anlam genişlemesi olayında, kelime anlamında, alt anlamdan üst anlama geçiş söz konusudur (Karaağaç, 2013: 146).

Her dilde görülen anlam genişlemesi olayı özellikle organ ve vücut adlarının doğaya, doğadaki nesnelerin de insana aktarılmasıyla oluşur (Arslan-Erol, 2014: 73). Anlam genişlemesi başlığı altında *genelleşme, mecazlaşma, komşuluk, eksiltme, tabu ve örtmece ve argo* alt kategorileri bulunmaktadır. Tarihi Kıpçak Türkçesinden Başkurt Türkçesi söz varlığında anlam genişlemeleri aşağıdaki tabloda gösterilmektedir.

Tablo 2.4. *Anlam Genişlemesi Anlam Olayının Tespit Edildiği Kelimeler*

Kıpçak Türkçesi	**Başkurt Türkçesi**
aġ (II) Ağ, iplik, sicim, tel gibi ince şeylerdenkafes biçiminde yapılmış örgü (BM, CC, GT, TA, TZ)	**av 1 ay MOB / EŞAN** Ağ, tuzak
açı (I) Acı	**esĭ əce** *sıf.* 1. Acı 2. Ekşi 3. Zorluk, zahmet
aġa Ağabey, büyük erkek kardeş (CC, KK)	**aġa arа** *ism.* 1. Ağabey 2. Mevki sahibi erkek kişi, ağa
aġaç 1. Ağaç (BV, CC, Gİ, GT, İM, İN, KF, KFT, Kİ, MG, RH, TA) 2. Değnek, sopa, asa (GT, İM, KFT, Kİ)	**aġas arac** *ism.bit.* **1.** Ağaç **2**. Soyun bir simgesi, şecere

aġaş 1. Ağaç (DM, KK) 2. Değnek, sopa, asa (KK, TZ)	
aġır (II) Can sıkıcı (İM)	**avır 1 ayıp SIF / ZIT** 1. Ağır 2. Zor, çetin, meşakkatli, güç
aġır- (II) Ağrımak, acımak (BM, CC) **aġrı-** Ağrımak, acımak (BV, CC, Gİ, GT, İM, KF, Kİ, İN, RH) **aġrur-** Ağrımak, acımak (CC) **avur- (II)** Ağrımak, acımak (TZ)	**avırıv 1 ayıpıy** *e.* Hastalanmak
aġırıḫ Ağrı, acı, sancı (CC) **aġrı (I)** 1.Ağrı, acı, sancı (GT, KFT, TA) 2.Baş ağrısı (İM) **aġrıġ** 1.Ağrı, acı, sancı (BV, İM) 2.Göz iltihabı (İM) **aġrıḫ** Ağrı, acı, sancı (CC) **aġrıḳ** Ağrı, acı, sancı (CC, KFT) **ağrın** Ağrı, acı, sancı (CC, KFT) **arı (VI)** Ağrı, acı, sancı (BM) **avruḳ** Ağrı (TZ)	**avırıv 2 ayıpıy HAS** 1. Hastalık, ağrı 2. Hasta, hastalıklı, sağlıksızlık
aġludaş Komşu (TA) **oġludaş** Komşu (TA)	**avıldaş ayılдaш** *ism.* Bir köyden olan kimseler
aġrı (I) 1. Ağrı, acı, sancı (GT, KFT, TA) 2. Baş ağrısı (İM)	**avırıv 2 ayıpıy** *ism.* 1. Hastalık, ağrı 2. Hasta, hastalıklı, sağlıksızlık
aġrıġ 1. Ağrı, acı, sancı (BV, İM) 2. Göz iltihabı (İM)	**avırıv 2 ayıpıy** *ism.* 1. Hastalık, ağrı 2. Hasta, hastalıklı, sağlıksızlık
aġuzluḫ At gemi (CC)	**avızlıḳ ayıʒlıʁ** *ism.* Ağızlık, hayvanın ağzına takılan bir ucu dar demir

Tablo: 2.4. (devam)

aḳart- Tan ağartmak (İM)	**aġartıv ағартыу** *e.* Beyazlaşmak, ağarmak
alaça (I) Ala renkli at (Kİ)	**alasa 1 аласа** *ism.* Alaca
ālū *fars.* Şeftali (TA)	**elü әлү** *fars.* Erik; meyve
amānlıḳ *Ar.* Aman verilmiş yer, güvenli yer (KFT)	**imĭnlĭk именлек** *ism.* Eminlik, rahatlık
arala- (I) Parmaklarının arasını hilâllemek, aralamak (İM, KF)	**aralav аралау** *e.* Aralamak, arayı açmak, ayırmak
asra- (I) Bakmak, beslemek (CC)	**aśrav 1 açpay** *e.* Bir kimseye ya da çocuğa bakmak, onu yetiştirmek; akılda, gönülde tutmak
ata (II) Hz. Âdem (Kİ)	**ata ата** *ism.* Baba
av (II) Balıkçıl (CC)	**av 2 ay TOP** Av
avuz (II) Deve ve koyunun ilk sütü (BM, TZ) **aġuz** Deve ve koyunun ilk sütü (Kİ) **ovuz** Deve ve koyunun ilk sütü (Kİ) **öz (II)** İlk süt (TZ)	**ıvġıź ыуғыҙ** *ism.* Memelilerin doğum ardından gelen ilk sütü **ıvıź 1 ыуыҙ** *ism.* Memelilerin doğum ardından gelen ilk sütü **uġıź 2 уғыҙ** *ism.* Memelilerin doğum ardından gelen ilk sütü
baḫ Bakmak (CC) **baḳ-** 1. Bakmak (BM, BV, CC, DM, Gİ, GT, İM, İN, KF, KFT, Kİ, KK, MG, MS, RH, TA, TZ) 2. Göz ucuyla bakmak (TA)	**baġıv 1 бағыу** *e.* 1. Bakmak 2. Bakıp terbiye etmek 3. Fal bakmak
baġır (III) Göğüs (İN) **bavur** Ciğer, karaciğer (DM)	**bavır бауыр** *ism.* 1. Bağır, döş; karın 2. Hayvanların kursağı 3. Nesil, soy **beğĭr бәғер** *ism.* Bağır, gönül

Tablo: 2.4. (devam)

bağır- (Koyun) Melemek (İH)	**baķırıv баӄырыу** *e.* 1. Güçlü şekilde bağırmak (koyun, keçi, sığır için) 2. Öfkeyle bağırmak (insan için)
bala (II) Piliç (Kİ)	**bala бала** *ism.* Çocuk, küçük erkek ya da kız; yavru
bar- Varmak, gitmek, ulaşmak (BV, CC, DM, GT, İM, İN, Kİ, KK, MG, RH, TA, TZ) **var-** 1. Gitmek, varmak (Gİ, KF, MS) 2. Ulaşmak (KF, KFT, Kİ, MS)	**barıv барыу** *e.* 1. Gitmek, varmak; yönelmek; devam etmek 2. Kız için evlenmek 3. Bir yönde gelişmek 4. Yaramak, iyi gelmek, yararlı olmak
bas- (III) Sıkmak, sıkıştırmak (CC)	**baśıv 1 баҫыу E** 1. Ayak koymak, basmak 2. Adım atmak, gitmek 3. Bir işe girişmek, yapmaya başlamak 4. Büyük bir hacme veya sayıya ulaşmak 5. Üstten ağırlık koymak, güç koymak 6. Herhangi bir nesneyi takmak, üstten geçirmek
baş (VI) Baş, ana, temel (CC)	**baş баш İNS** 1. Baş, kafa 2. Akıl, zihin 3. Herhangi birşeyin ucu, uç kısmı 4. Nehir ya da yolun başlangıç yeri 5. Yazma eserlerde, kitaplarda başlık 6. Hükmeden, yöneten, idareci, lider
bertin- (Vücudun bir organı) yerinden oynatmak (Kİ)	**birtĭnĭv биртенеү** *e.* İncinmek, yaralanmak
biti- Yazmak (CC, Kİ)	**bĭtĭv бетеү DİL** 1. Yazı; belge 2. Muska
bitük Kısık gözlü (Kİ)	**bötöke бөтөкә** *sıf.* Kısık, dar

Tablo: 2.4. (devam)

bol- (II) Ulaşmak, varmak (CC)	**bulıv булыу Е** 1. Olmak, meydana gelmek 2. Denk olmak, tam olmak, gelip çıkmak 3. Var olmak, yaşamak 4. Tamamlanmak, hazırlanmak 5. Ana yardımcı fiil "imek" görevinde kullanılır. 6. …gibi görünmek 7. "–ası bul-" gereklilik, zorunluluk 8. Datif (yönelme) ekiyle birlikte kullanıldığında; birinin mülkiyetine geçmek
bol- (III) Yaratılmak (CC)	**bulıv булыу Е** 1. Olmak, meydana gelmek 2. Denk olmak, tam olmak, gelip çıkmak 3. Var olmak, yaşamak 4. Tamamlanmak, hazırlanmak 5. Ana yardımcı fiil "imek" görevinde kullanılır. 6. …gibi görünmek 7. "–ası bul-" gereklilik, zorunluluk 8. Datif (yönelme) ekiyle birlikte kullanıldığında; birinin mülkiyetine geçmek
boşa- Boşamak (BM, GT, KFT, Kİ, TZ)	**buşav 1 бушау** *e.* 1. İçi ya da üsütündeki bir şeyden arınmak temizlenmek 2. Tenhalaşmak, boşalmak 3. Özgür olmak, hür hale gelmek **buşav 2 бушау** *e.* Sert ve sıkı bir durumdan kurtulmak, rahatlamak; boş hale gelmek; yumuşamak
buġ Tencere kaynarken çıkan buhar (Kİ)	**bıv быу** *ism.* 1. Buğu, buhar 2. Sis
bür- Eğirmek, ip bükmek (TA)	**borov 1 бороу** *e.* 1. Burmak, dürmek, sarmak 2. Burkmak, incitmek 3. Dolamak, çevrelemek
cevlān *ar.* Dolanma, dolaşma (İM, MG)	**jevelan жәүәлан** *ism.ar.* Seyahat, sefer

Tablo: 2.4. (devam)

cihāz *ar.* Çeyiz (GT)	**yıhaz йыhaз** *ism.ar.* Eşyalar, ev içindeki her türlü eşya
çādır *fars.* Çadır (DM) **çādur** *fars.* Çadır (DM) **çatır** *fars.* Çadır (CC, Kİ, TZ)	**satır 1 сатыр** *ism. fars.* 1. Çadır 2. Şemsiye 3. Ağacın güneş ışığını kesen bütün dal ve yaprağı
çaġır- Çağırmak, bağırmak (BM, CC, GT, İH, KFT, Kİ, TA) **çaḳır-** Çağırmak, bağırmak (İM) **çıġır-** Bağırmak, çağırmak (KF) **şaġır-** Bağırmak, bağırıp çağırmak, inlemek (KK)	**saḳırıv 1 саӄырыу** *e.* 1. Çağırmak, ses ve işaretle gelmesini istemek 2. Gelmesini emretmek 3. Misafirliğe davet etmek 4. Göreve çağırmak
çāre *fars.* Çare, tedbir, yardım (BV, İM, Kİ, MG, RH) **şara** *fars.* Bahane, özür, çare (TZ)	**sara capa** *ism. fars.* 1. Çare, araç, vasıta, vesile 2. Çözme, halletme gücü, imkan gücü; amaç, maksat, yol 3. Bir işte hizmet
çardak (II) *far.ar.* Balkon (BM)	**sarźaḳ 1 сарҙаӄ** *ism.* 1. Çatı arası, tavan arası 2. Çatı katı 3. Cumba, balkon
çatlavuḳ Fındık, fıstık (CC) **çetlevük** Fındık, fıstık (DM, Kİ) **çetleyik** Fıstık, fındık ve bütün kabuklu şeyler (TA) **şetlevük** Fındık, fıstık (TZ) **şetlegen** Fındık, fıstık (DM)	**setlevĭk сәтләүек** *ism.bit.* 1. Palamut; herhangi bir ağacın kozalağı 2. Fındık, fıstık 3. Ceviz

Tablo: 2.4. (devam)

çemlek Çömlek (Kİ) **çölmek** Çömlek, taştan oyulup içinde yemek pişirilen küçük tencere (DM, İH, RH) **çömlek** Çömlek, taştan oyulup içinde yemek pişirilen küçük tencere (CC, DM, Kİ, TA, TZ) **şölmek** Çömlek (TZ)	**sülmek сүлмәк** *ism.* 1. Çömlek, toprak kap 2. Saksı 3. Bir çocuk oyunu (birbiri ardına sıralanan çocuklar, sırasıyla dede, nine ve çocukları rolüne girerler. Çömlek soran çocuk gelip "dede çömlek ver hadi" der ve en sondaki çocuğu yanına çekmeye çalışır, dede kaptırmamaya çalışır ve oyun böyle sürer.)
çıġar- Çıkarmak, çekip çıkarmak (CC, Kİ) **çıḳar- (I)** Çıkarmak, çekip çıkarmak (BM, BV, Gİ, GT, İM, İN, KF, KFT, MG, RH, TA, TZ) **şıḳar-** Çıkarmak, çekip çıkarmak (KK)	**sığарıv сығарыу** *e.* 1. Çıkarmak, kovmak 2. Taşımak, yukarı kaldırmak 3. Eser vermek, yayımlamak; hayata geçirmek 4. Birini öne çıkarmak, takdim etmek
çıḫ- (I) Çıkmak (CC) **çıḫ- (II)** Dışarı çıkmak (CC) **çıḳ- 1** 1. Çıkmak (BM, BV, CC, Gİ, GT, İM, İN, KF, Kİ, MG, MS, TZ) 2. Dışarı çıkmak (CC, İM, TA) **şık- (I)** Çıkmak (DM, KK)	**sığıv 1 сығыу** *e.* 1. Çıkmak, terk edip gitmek 2. Ortaya çıkmak, görünmek 3. Bir yere gitmek için çıkmak 4. Yer değiştirmek, göçmek 5. Taşmak 6. Hasıl olmak 7. Yardımcı fiil olarak asıl hareketin "başından sonuna kadar sürdüğünü; sonuçlandığını; ansızın oluştuğunu" ifade eder.
çımdı- Çimdiklemek (CC) **çimdi-** Çimdiklemek (Kİ)	**sĭmtĭv семтеү** *e.* 1. Çimdiklemek, çimdirmek 2. Parmak ucu ile tutmak 3. Acı duygusu uyandırmak
çın Doğru, gerçek, tam (CC, TA) **çin (II)** Tam, doğru, gerçek (CC) **çiñ (I)** Tam, doğru, gerçek (İM)	**sın сын** *sıf.* 1. Saf, gerçek, hakiki; katkısız, katıksız 2. Doğru 3. Doğal
çöp *fars. (<çūb)* Çöp, artık (CC, İM, Kİ) **şöb** *fars. (<çūb)* Çöp (DM) **şöp** *fars. (<çūb)* Çöp (TZ)	**süp 1 сүп** *ism.* 1. Çöp 2. Küçük parça 3. Önemsiz, gereksiz şey

Tablo: 2.4. (devam)

çuġur Çukur (CC, MG) **çuḳır** Çukur (İM) **çuḳur** Çukur (BV, İM, Kİ, KFT, RH, TZ) **şukur** Çukur (DM)	**soḳor 1 соқор** *ism.* 1. Çukur, oyuk 2. Tekerlek izi
dad Tat, lezzet (Gİ, KFT) **tat (I)** Tat, lezzet (Kİ) **ṭaṭ (I)** Tat, lezzet (TA) **tatıġ** Tat, lezzet (CC, İM) **tatov** Tat, lezzet (CC)	**tat 2 тат** *ism.* Tat, tatlı; şerbet
dad- Tatmak, tadına bakmak (KF) **dat-** Tatmak, tadına bakmak (Gİ) **tat-** Tatmak, tadına bakmak (CC, GT, İM, Kİ, TZ) **ṭaṭ-** Tatmak, tadına bakmak (KK, TA)	**tatıv 1 татыу** *e.* 1.Tatmak, tadına bakmak 2.Ağzına atmak, yemek 3.Başından geçmek
daġı Dahi, ve (CC, GT, KK, TA, TZ) **daḫı** Dahi, ve (Gİ, İN, KF, KFT, MS, RH) **daḳı** Dahi, ve (MG) **taġı** Dahi, da, de, ve, ile (CC, KF) **taḳı** Dahi, ve, da, de, ile (BV, Gİ, İM, Kİ, MG)	**deḫi дəхи** *zrf.* Daha, dahi **taġı тағы** *zrf.* 1. Tekrar, yine, tekrardan, yeniden 2. Devam ederek 3. Ve
dalpın- (Kuş) Debelenmek, çırpınmak (İH)	**talpınıv талпыныу** *e.* 1. Uçup gitmek üzere kanat çırpmak 2. Havalanma isteğiyle öne atılıp çırpınmak 3. Bütün gücüyle uğraşmak, gayret etmek

Tablo: 2.4. (devam)

dam Dam, çatı (DM, Gİ, İH, KFT) **tam (II)** Dam, çatı, taraça (BM, CC, GT, KFT) **tam (III)** Duvar (İM)	**tam 1 там** *ism.* 1. Duvar, istinat duvarı 2. Çatı, dam 3. Kale burcu, gözetmen kulesi
damaḳ Damak (DM, İH) **tamaġ (II)** Damak (BV, CC, Kİ) **tamaḳ (II)** Damak (BV, TZ) **ṭamaḳ** Damak (TA) **tamav** Damak (TZ)	**tamaḳ тамаҡ** *ism.* 1. Damak 2. Mide 3. İştah 4. Evde sürekli yemek yiyenlerden biri, boğaz 5. Bir ırmağın başka bir ırmağa veya denize döküldüğü yer 6. Derin çukur ya da maden ocağının ağzı
damar Damar (DM) **tamar** Damar (BM, BV, CC, İM, İN, Kİ, TA, RH, TZ) **ṭamar** Damar (KK) **tamır** Damar (MG) **tamur** Damar (İM, TZ)	**tamır тамыр** *ism.bit.* 1. Ağacın, bitkinin kökü 2. Damar, sinir 3. Bir meselenin sebebi, aslı 4. Soy sop, nesil
dan (II) Sabah vakti, tan vakti (BM) **dañ** Sabah vakti, tan vakti (KF) **tan** Sabah, sabah vakti (BM, İH, TZ) **ṭan** Sabah, sabah vakti (BM, İH, TZ) **tañ (I)** Tan vakti, sabah (BV, GT, İM, Kİ, TZ) **tayn** Seher vakti, tan (TA)	**tañ 1 таң** *ism.* 1. Tan, şafak 2. Bir şeylerin başladığı vakit ***tañ at-*:** Tan atmak, şafak sökmek
dap- Bulmak (KFT) **ṭap- (I)** 1. Bulmak (BM, BV, CC, Gİ, GT, İM, İN, KF, KFT, Kİ, KK, MG, MS, TZ) 2. Kazanmak, elde etmek (GT)	**tabıv табыу** *e.* 1. Bulmak 2. Bir meseleyi halletmek 3. Arayıp ele geçirmek
dār *ar.* Ev (Gİ, KFT)	**dar 2 дар** *ism.ar.* 1. Büyük ev, bina 2. Memleket, ülke

Tablo: 2.4. (devam)

darlığ Darlık, sıkıntı (KF) **tarlıḳ** 1. Darlık, sıkışıklık (İM) 2. Kıtlık vesaire yüzünden ortaya çıkan darlık (Kİ)	**tarlıḳ тарлыкъ** *ism.* 1.Darlık, sıkılık, sıkışıklık 2.Kıtlık 3.Ziyan, zarar
daş (I) Taş (Gİ, KF, KFT) **taş (I)** Taş (BM, CC, DM, Gİ, GT, İM, İN, KF, KFT, MS, TZ) **ṭaş** Taş (KK, TA)	**taş 1 таш** *ism.* 1.Taş, kaya 2.İç organlarda meydana gelen taş 3.Hareketsiz, donuk
daş- Taşmak (KFT) **ṭaş-** Taşmak (BM, GT, Kİ, TZ)	**taşıv 2 ташыу** *e.* 1.Taşmak, kabarmak 2.Coşmak
datlu Tatlı (KFT) **tatıġlı** Tatlı, lezzetli (CC) **tatlı (II)** Tatlı (BV, CC, DM, GT, İM, RH, TZ) **ṭaṭlı** Tatlı (KK, TA) **tatlu** Tatlı (Kİ)	**tatlı татлы** *sıf.* 1.Tatlı; şerbetli 2.Tadı güzel, lezzetli 3.Zevkli
dāyire (I) *ar.* Daire (BV)	**daire даирə** *ism.ar.* 1. Daire; muhit, çevre 2. İş, uzmanlık ve görüşleri ortak olan kişiler grubu
daz Başının iki tarafı, yanları, şakakları tüysüz olan (İH) **taz** Dazlak, kel (CC, Kİ, TZ) **ṭaz** Dazlak, kel (KK)	**taź таҙ** *ism.has.* 1. Saç dibinde oluşan yara 2. Saçsız, kel 3. Kellik hastalığı
de- Demek, söylemek (BV, CC, İM, KF) **di-** Demek, söylemek (BV, Gİ, GT, İM, İN, KF, KFT, Kİ, MS, RH) **dih-** Demek, söylemek (Kİ) **dü-** Demek, söylemek (KFT) **ti-** Söylemek, demek (BV, GT, İM, KF)	**tiyĭv тиеу** *e.* 1.Demek, söylemek 2.Farz etmek, düşünmek

Tablo: 2.4. (devam)

deg- Değmek, dokunmak (BM, DM, Gİ, İN, KF, KFT) **teg-(I)** Değmek, dokunmak, varmak, erişmek (CC, İN) **tey- (I)** Değmek, dokunmak (CC, KK) **tig- (I)** 1. Değmek, dokunmak, varmak, erişmek (BV, GT, İM, MG) 2. İsabet etmek (İM) 3. Karşılaşmak, buluşmak (İM) **tiy-** Değmek, dokunmak, varmak, erişmek (BV, TZ)	**tĭyĭv тейеу** *e.* 1.Değmek, temas etmek 2.Çarpmak, vurmak, zarar vermek 3.Etki bırakmak 4.Zararı dokunmak, faydası dokunmak 5.İz bırakmak 6.Pay düşmek, nasip olmak
degül Değil (BV, Gİ, GT, İM, İN, KF, Kİ, KK, MS, RH) **devül** Değil (CC) **dögül** Değil (GT, MG) **tegil** Değil (DM) **tegül** Değil (KK, RH) **tögül** Değil (MG) **tüyül** Değil (TZ)	**tügĭl түгел** *ism.grmr.* 1. Değil 2. İsim bildirmesinde olumsuzluk 3. Karşıt bağlama işlevi
dep- (I) Ayakla tepmek, ayakla vurmak (KF) **tep-** Ayak tepmek, ayakla vurmak (İM, Kİ, RH, TZ) **teb-** Tekmelemek, çifte atmak (KK, TA) **tip-** Tepmek, ayakla vurmak (BV, MG)	**tibĭv тибеу** *e.* 1.Tepmek, tekmelemek 2.Birden yakalamak (yırtıcı kuş için) 3.Güçlükle itmek 4.İçerden dışarı doğru vurmak 5.Çalmak, hırsızlık etmek
depe Tepe (Kİ, TZ) **tebe (I)** Tepe (CC, DM, TA) **tepe** Tepe (Kİ) **töpe** Tepe (BM, BV, İM)	**tübe 1 түбә** *e.* 1.Başın üst kısmı, tepe 2.Dağın tepesi, zirvesi, en üst noktası 3.Bina, ev çatısı

Tablo: 2.4. (devam)

deri (I) Deri, ten (Gİ, İH, KF, KFT, RH, TZ) **teri (I)** Deri (CC, DM, GT, Kİ, KK, İN, RH, TZ) **tiri (II)** Deri, ten (İM)	**tirĭ тире 1** *ism.* 1.Deri 2.Hayvan derisi 3.Post, kürk
destūr *fars..* İzin, müsaade (Gİ, GT, İM, KF, KFT)	**destür дәстүр** *fars.* Kural, kaide; izin, ruhsat
deş- (I) Deşmek, oymak (KFT, İH) **diş- (II)** Deşmek, oymak (TA) **teş-** Deşmek, oymak (KK, RH, TZ) **tiş- 1** Deşmek, delmek, oymak (BV, İM, MG)	**tişĭv тишеу** *e.* 1.Deşmek, delmek 2.Yarmak, yarık açmak
dev *fars.* Dev (İH, TZ)	**dev дәү** *sıf.* Dev, kocaman, büyük
dıḳ- Tıkamak, kapamak (RH, TZ) **ṭıḳ- (II)** Tıkamak, kapamak (BM, Kİ, KK, MG, TA, TZ) **tik- (VIII)** Tıkmak (TZ)	**tıġıv тығыу** *e.* 1.Tıkmak 2.Kıstırmak 3.Delikli bir şeyi kapamak 4.Harcamak, sarf etmek
dın Nefes, soluk (Kİ) **tın (III)** Nefes, soluk (TZ)	**tın 1 тын** *ism.* 1.Soluk alma, nefes alma 2.Soluk, nefes
dik- (II) Dikiş dikmek (Gİ, Kİ) **tik- (I)** Dikiş dikmek (BM, BV, CC, GT, İM, Kİ, KK, MG, İN, TZ)	**tĭgĭv 1 тегеу** *e.* 1.Dikmek 2.Sivri bir şey batırmak 3.Kırkılmış yünü sivri uçlu bir gereçle tiftiklemek
direk Direk, destek (BM, KF, Kİ, MS) **tirek** 1. Direk, destek (CC, İM, Kİ) 2. Ağaç (DM, GT)	**tĭrek терәк** *ism.* 1.Dayak, direk, destek, dayanak 2.Kızağın iki yanına çakılan direk, destek 3.Destek olan kişi ya da şey
ditre- Titremek (Gİ, İN, KF, Kİ) **titre-** Titremek (BV, CC, GT, İN, MG, TZ)	**tĭtrev тетрәу** *e.* 1.Titremek 2.Sallanmak, sarsılmak 3.Ürpermek, korkmak

Tablo: 2.4. (devam)

doḳı- (II) Dokumak, örmek (TA) **toġu-** Dokumak, örmek (CC) **toḳı (I)** Dokumak, örmek (GT, Kİ) **toḳu-** Dokumak, örmek (İM) **ṭoku-** Dokumak, örmek (TZ)	**tuḳıv 1 туқыу** *e.* 1.Kumaş dokumak, işlemek 2.Örmek 3.Meydana getirmek
doḳmaḳ Tokmak (TZ) **toḳmaḳ** Tokmak (BV, CC)	**tuḳmaḳ 1 туқмақ** *ism.* 1.Tokmak 2.Atın alnına takılan demir 3.Duvar saatindeki sarkaç ağırlık
doldur- Doldurmak (İN) **doltur-** Doldurmak (İN) **toldır-** Doldurmak (TZ) **ṭoldur-** Doldurmak (BM, GT, İN) **toltur- (I)** Doldurmak (BV, CC, İM, İN, MG) **ṭoltur-** Doldurmak (KK)	**tultırıv тултырыу** *e.* 1.Doldurmak 2.Kaplamak 3.Yığmak
dolu Dolu (Gİ, KF) **tolı** Dolu, dolu olan (GT, Kİ, TZ) **ṭolu (I)** Dolu, dolmuş olan (BV, CC, Gİ, GT, İM, KF) **toluġ** Dolu, dolmuş olan (BV, CC, Gİ, GT, İM, KF)	**tulı тулы** *sıf.* 1.Dolu 2.Tam, bütün, eksiksiz 3.Dolgun
don (I) Elbise (DM) **ton** Kıyafet, elbise (CC, GT, İH, İM, KFT, Kİ, MG, TZ) **ṭon** Kıyafet, elbise (KK, TA)	**tun тун** *ism.giy.* 1. Manto, palto, kürk 2. Hayvan kürkü 3. Elbise, kıyafet
doz Toz (BM, KF, TA) **toz (I)** Toz (BV, CC, DM, Gİ, GT, İM, KF, Kİ) **ṭoz** Toz (KK)	**tuźan туҙан** *ism.* 1.Toz 2.Çamur, kir

Tablo: 2.4. (devam)

dög- Dövmek, ezmek (RH, TA, TZ) **tög-** Dövmek, vurmak, ezmek (BV, GT, TZ) **töv-** Vurmak, dövmek, ezmek (Kİ) **töy-** Dövmek, vurmak, ezmek (TZ)	**töyöv 1 төйөү** *e.* 1.Sert bir cisimle vurmak, ezmek, döğmek 2.Tepelemek 3.Üst üste yemek
dökil- Dökülmek (Gİ) **dökül-** Dökülmek (KF) **tögül- (II)** Dökülmek, akmak (CC) **tökel-** Dökülmek, akmak (BM) **tökül-** Dökülmek, akmak (GT)	**tügĭlĭv түгелеү** *e.* 1.Dökülmek, akıtılmak 2.Dağıttırmak, saçtırmak 3.Kan, ter, gözyaşı akıtılmak
dur- (I) Durmak, sabit olmak (BM, BV, Gİ, KF, KFT, MS) **tur- (I)** Durmak, sabit olmak, sakin olmak (İM) **ṭur- (I)** Durmak, sabit olmak, sakin olmak (BM, BV, CC, GT, Kİ, MG, TA, TZ)	**torov торoy** *e.* 1. Durmak, ayakta durmak 2. Basar halde durmak 3. Bulunmak 4. Ayağa kalkmak 5. Yaşamak, hayat sürmek 6. Muamelede bulunmak 7. Vakit geçirmek 8. Herhangi bir değerde, pahada olmak
dur- (II) Ayağa kalkmak (BM, Gİ, KF) **ṭur- (II)** Ayağa kalkmak (BM, GT, İM, KK, TA)	**torov торoy** *e.* 1. Durmak, ayakta durmak 2. Basar halde durmak 3. Bulunmak 4. Ayağa kalkmak 5. Yaşamak, hayat sürmek 6. Muamelede bulunmak 7. Vakit geçirmek 8. Herhangi bir değerde, pahada olmak
durġur- (II) Ayağa kaldırmak (KF) **durġuz- (III)** Ayağa kaldırmak (KF) **turġur-** Ayağa kaldırmak, dikeltmek (BM) **turġuz- (II)** Ayağa kaldırmak, dikeltmek (Kİ, TZ) **ṭurġuz-** Ayağa kaldırmak, dikeltmek (KK)	**torġoźov торғоҙоу** *e.* 1.Ayağa kaldırmak 2.Dik hale getirmek, dineltmek 3.İşler hale getirmek, tamir etmek

Tablo: 2.4. (devam)

dut- 1. Tutmak (Gİ, İN, KF, KFT, MS, RH) 2. Elde etmek, yakalamak, saklamak (Gİ) **tut- (I)** 1. Tutmak (BM, BV, CC, Gİ, GT, İN, KF, MG, RH, TZ) 2. Elde etmek, yakalamak, saklamak (GT) 3. Bir şeyi salıvermek üzere tutmak (İM) 4. Dokunmak, el ile tutmak (İM) 5. Yakalamak (İM, MG) **ṭut-** Tutmak (TA) **ṭuṭ-** Tutmak (KK)	**totov тотоу** *e.* 1.Tutmak, kavramak 2.Durdurmak 3.Duraklatmak 4.Taksi tutmak 5.Alıkoymak 6.Yakalamak 7.Tutuklamak 8.Hakim olmak, elinde bulundurmak 9.Kiralamak 10 Bir yeri işgal etmek, makamı işgal etmek
dutam Tutam, avuç dolusu (İN) **tutam** Tutam, avuç dolusu (BM, İM, Kİ)	**totam тотам** *ism.* 1.Tutam (ölçü) 2.Bir avuç 3.Demet
dutın- Tutunmak (KFT)	**totonov тотоноу** *e.* 1.Tutunmak 2.El ele tutuşmak 3.Bir işe girişmek, bir işe başlamak
düg- Düğümlemek (İH, Kİ)	**töyöv 2 төйөү** *e.* 1.Düğüm yapmak, düğümlemek, düğüm atmak 2.Çıkınlamak
dügün (I) Düğüm (Kİ, TZ) **tüyün** Düğüm (TZ)	**töyön төйөн** *ism.giy.* 1. Düğüm 2. Bohça
düket- Tüketmek, bitirmek (Gİ, KF) **tüket-** Tüketmek, bitirmek (Gİ, GT, MG, TZ)	**töketĭv төкәтеү** *e.* 1.Tüketmek, sona dayandırmak; bitirmek 2.Dayandırmak, bitiştirmek
dün (I) Gece (Gİ, KF, Kİ) **tün** 1. Dün, dünün gecesi (BM, BV, Kİ) 2. Akşam, gece (CC, GT, İM, KK, TA, TZ) **tüne** Dün, dünün gecesi (CC, TZ)	**tön төн** *ism.* 1.Gece 2.Kuzey
dünyā *ar.* Dünya (BV, CC, Gİ, İM, İN, KF, KFT, MS) **dünye** *ar.* Dünya (CC, GT, KFT)	**donya донъя** *ism.ar.* 1. Dünya, cihan 2. Canlı doğasının farklı bir alanı

Tablo: 2.4. (devam)

düş (II) Düş, rüya (Kİ, KF) **tüş (II)** Düş, rüya (GT, TZ)	**töş 1 төш** *ism.* 1. Düş, rüya 2. Hayal 3. Gerçek olmayan
dütün Duman (Gİ, KF, Kİ) **tütün (I)** Duman (BM, CC, DM, GT, İM, Kİ, TZ)	**tötön төтөн** *ism.* 1.Duman 2.Tüten is
dütünle- Tütsülemek (RH) **tütünle-** Tütsülemek, dumanlatmak (RH, TA)	**tötönlev төтөнләү** *e.* 1.Dumanlamak, dumanla doldurmak 2.Buhar çıkarmak
düz Düz, doğru (KF, Kİ, İN, RH) **tüz** Düz, doğru (BV, CC, GT, KFT, MG, RH)	**töź 1 төз** *sıf.* 1.Düz, eğri olmayan 2.Pürüzsüz 3.Dik, doğru 4.Doğru konuşan, namuslu
düz- (I) Düzmek, düzeltmek (KF, KFT, Kİ) **tüz- (I)** Düzmek, düzeltmek (BV, TZ) **tüz- (II)** Düzmek, yapmak, meydana getirmek (GT)	**töźöv 1 төзөү** *e.* 1.Kurmak, inşa etmek 2.İşe yarar hale getirmek 3.Bütünleştirmek, birleştirmek, dizmek
efüş Islak, ıslanmış (İM) **evüş** Islak, yaş (İM)	**yĭvĭş еүеш** *sıf.* Sulu, nemli, rutubetli, ıslak; sulanıp duran
egele- Eğelemek (Kİ)	**igevlev игәүләү** *e.* Bilemek, keskinlemek; işlemek, tornadan geçirmek, yontmak
emānet *ar.* Bir kimseye bırakılan şey, emanet (CC, Gİ, GT, İM, KF, KFT)	**amanat аманат** *ism.ar.* Emanet, vasiyet; senet
emīn *ar.* Kendisine güvenilen, emniyet sahibi (Gİ, İN, KF, KFT) **imīn** *ar.* Emin, kendisine güvenilen, emniyet sahibi, güvenilir (İM, KFT, MG)	**imĭn имен** *sıf.ar.* 1. Emin, sakin, güvenilir 2. Sağ salim (zarf olarak)
er Erkek, er, adam (CC, Gİ, KF, KFT, Kİ, KK, TA, TZ) **ir (I)** Er, erkek, adam (GT, İM)	**ir ир** *ism.* Koca, erkek eş, er

Tablo: 2.4. (devam)

erinçek Tembel (CC) **irinçek** Tembel (TZ)	**irĭnsek иренсэк** *sıf.* Tembel, uyuşuk, üşengeç
esen Sağ, salim (Kİ, TA)	**i̇şen иҫэн** *sıf.* 1. Esen, sağ, diri 2. Sağ selamet 3. Zararsız, ziyansız
eşit- İşitmek, duymak (CC) **işid-** İşitmek, duymak (Gİ, KFT) **işit-** İşitmek, duymak (BM, BV, CC, Gİ, GT, İM, KF, Kİ, KK, MS, TA, TZ) **yeşit-** İşitmek (DM)	**işĭtĭv ишетеү** *e.* 1. İşitmek, duymak 2. Dinlemek 3. Haber almak, haberdar olmak
eşittir- İşittirmek (CC) **işiddür-** İşittirmek, duyurmak (KF, KFT) **işittir-** İşittirmek, duyurmak (Kİ)	**işĭttĭrĭv ишеттереү** *e.* 1. İşittirmek, duyurmak 2. Dışardan bir haberi duyurmak
etek (II) Etek (Gİ, GT, KF, Kİ, TA, TZ) **itek** Etek (GT, İM, MG) **yetek** Etek (DM)	**itek итәк** *ism.giy.* 1. Etek 2. Bayan gömleğinin ucuna katlanıp dikilen dar kısım 3. Dağın, tepenin eteği
ev Ev (BM, CC, Gİ, KF, KFT, Kİ, KK, MS, RH, TA, TZ) **iv** Ev (BV, CC, GT, TA) **öv** Ev, oda (GT) **öy** Ev, oda (TZ) **yev** Ev (DM)	**öy өй** *ism.* Ev, çadır; yurt
evşāf *ar.* Vasıflar, sıfatlar (GT)	**evsaf әүсаф** *ism.ar.* 1. Tasvir, betimleme; vasıflar 2. Sıfat, nitelik; özellik
evvel *ar.* Evvel, önce, birinci (BV, Gİ, GT, İM, KF, KFT, MG, MS, İN)	**evel 1 әүәл** *zrf.ar.* 1. Evvel, önce, ilk, ilkin 2. Geçmiş zaman, mazi 3. Olup bitmiş, evvelki

Tablo: 2.4. (devam)

eye Sahip, malik (DM, Gİ, KF, KFT, MG, RH, TZ) **iye** Sahip, malik (BV, GT, İM, MG, TZ)	**ĭye эйə** *ism.* 1. Sahip, mâlik, iye 2. Lider, yönetici 3. Peri, eski inanca göre bir şeylere baş olan ve yöneten mitolojik varlık
fāriża *ar.* Farz (İM, MS) **farż** *ar.* Allah'ın yapılmasını istediği emirler (Gİ, İM, İN, KF, KFT, MS)	**farız фарыз** *ar. din.* Yapılması zorunlu iş; dini açıdan yapılması zorunlu olan amel, farz
fāş *fars.* Meydana çıkarma (GT)	**faş фаш** *sıf.fars.* Belli, açık, belirgin
ġanīmet (II) *ar.* Düşmandan alınan mal (İM, KF)	**ġenimet ғәнимәт** *ar.* Ganimet, bulunan şey, buluntu; yağma edilerek alınan şey
ġarīb (II) *ar.* Garip, tuhaf (GT, KF, MG)	**ġarib ғариб** *sıf.* Alışılmadık, alışılmışın dışında, yabancı, garip **ġerip 3 ғәрип** *ar. sıf.* Alışılmışın dışında, yabancı, acayip
ġayb *ar.* Göze görünmeyen (GT, İM, MG)	**ġeyĭp 2 ғәйеп** *ar. sıf* Gizli, saklı, hiçbir şekilde belirli olmayan, görünmeyen, kayıp
ġāyet (I) *ar.* Gayet, son derece (BM, BV, Gİ, İN, KF, MG, RH)	**ġeyet ғәйәт** *ar. zrf.* Gayet, çok, sınırsız, pek
ġayretlen- *Ar.+T.* Gayrete gelmek (GT)	**ġeyretlenĭv ғәйрәтләнеү** *e.* Gayretlenmek, güçlenmek, kuvvetlenmek
giçi Küçük (İH) **kiççi** Küçük (GT) **kiçi** Küçük (CC, Gİ, İH, İM, KF, KFT, Kİ, MG, MS, RH, TZ) **kiçig** Küçük (İM) **kiçik** Küçük (BV, MG)	**kĭsĭ кесе** *sıf.* 1.Küçük, yaşça küçük, genç 2.Seviyesi düşük, derecesi düşük, mevkisi düşük

Tablo: 2.4. (devam)

girü (I) Arka, geri (TA) **keri (I)** Geri, arka (CC, Gİ, İM) **kiri** Geri (MG) **kirü** Geri (BM, BV, İM)	**kirĭ 1 кире** *sıf.* 1.Geri, ters 2.Olumsuz, aksi, ters tabiatlı 3.Karşıt, zıt 4.Tekrar, yeniden
giy- Giymek, giyinmek (KK) **key-** 1. Giymek, giyinmek (BM, CC, Gİ, GT, İM, İN, KF, KFT, Kİ, MG, MS, TZ) 2. Yüzük takmak (KFT) **kiḏ-** Giymek, giyinmek (Gİ, İM) **kiy-** Giymek, giyinmek (CC, Gİ, MG, TZ)	**kĭyĭv кейеү** *e.* Giymek, takmak (gözlük, şapka v.b.); donanmak, takınmak
günāh *fars.* Günah (Gİ, KF)	**gonah гонah** *fars.din.* Günah, hata, suç **gönah гөнah** *fars.din* Günah, yazık
ḫabīb *ar.* Sevgili (GT, İM)	**ḫebip хәбип** *ism.ar.* Sevilen, beğenilen kişi
ḫafī *ar.* Gizli (BV)	**ḫefi хәфи** *sıf.ar.* Belirsiz, gizli, saklı
ḫalef *ar.* Birinden sonra gelip onun yerine geçen kimse (Gİ, KF)	**ḫelef хәләф** *ism.ar.* Halef; gelecek nesil
ḫāliṣ *ar.* Halis, saf (BV, Gİ, GT, İM, KF, KFT)	**ḫalis халис** *sıf.ar.* Halis, saf, gerçek, hakiki
ḫallāl *ar.* Kullanılması dince uygun olan, kanuna uygun (CC)	**ḫelel 1 хәләл** *ar.* 1. Helal, faydalı 2. Nikaha girmiş (kadın), nikahlı
ḫamel *ar.* Hamel "kuzu" burcu (GT)	**ḫemel хәмәл** *ar.din.* 1. Koç burcu 2. Güneş takvimine göre ocak ayı
ḫamr *ar.* Şarap (GT)	**ḫemĭr хәмер** *ism.ar.* Şarap, içki, mey
ḫanat Kanat (CC) **ḳanat** Kanat (BM, DM, Gİ, GT, İM, Kİ, TA, TZ)	**ḳanat канат** *ism.* Kanat; dayanak, destek

Tablo: 2.4. (devam)

ḥarām (I) *ar.* Haram, din bakımından yasak olan şeyler (CC, Gİ, GT, İN, KF, KFT, MS)	**erem 1 әрәм** *sıf.* Haram, faydasız, yararsız
ḫāṣ (I) *ar.* Bir kimseye mahsus (GT, İM)	**ḫas 1 хас** *sıf.* 1. Has, hakiki, özellikli, nitelikli 2. Tam, aynı
ḥasen *ar.* Güzel (KFT)	**ḫesen хәсән** *sıf.ar.* Güzel, hoş, iyi
ḫatem *ar.* Mühür (GT, KF)	**ḫatim хатым** *ism.ar.* 1. Mühür, imza 2. Kuranı baştan sona okuyup bitiren kişi
havā *ar.* Hava (CC) **hevā (II)** *ar.* Hava (Gİ, GT, MG)	**hava 1 haya** *ism.ar.* 1. Hava 2. Atmosfer 3. Gökyüzü
ḫavāṣ *ar.* Haslar, has adamlar (GT)	**ḫavas xayac** *ism.ar.* Ayrı özellikler, imtiyazlı kişiler; aristokratlık, asilzadelik
ḫazīna *ar.* Hazine (GT, RH) **ḫazna** *ar.* Hazine (İH) **ḳazna** *ar.* 1. Hazine sandığı (CC) 2. Devlet hazinesi (Kİ)	**ḫazina хазина** *ar.tic.* 1. Hazine 2. Yer altı zenginliği, maden 3. Her türlü kültürel ve ruhsal zenginlik
ḫıdmet *ar.* Hizmet (BV, GT, İM, KFT) **ḫıẓmet** *ar.* Hizmet (KFT, MG)	**ḫĭźmet хеҙмәт** *ism.ar.* Hizmet; iş, vazife
ḥikme(t) *ar.* Hikmet, sebep (BV, Gİ, GT, İM, KF, MG)	**ḫikmet хикмәт** *ism.ar.* 1. Hikmet 2. Kısa ibretlik hikaye 3. Bir şeyin özünü ifade eden temel anlam
ḥīn *ar.* An, zaman, vakit (İM)	**ḫin 1 хин** *ism.ar.* Zaman, vakit, çağ
ḫorla- (II) *fAr.+T.* Aşağılamak, küçük görmek (İM)	**ḫurlav хурлау** *e.* Rezil etmek, aşağılamak, maskara etmek; kötülemek; iftira atmak
hūş *far.* Fikir, şuur (GT)	**huş һуш** *ism.fars.* 1.Duygu, his 2.Bilinç 3.Hafıza, hatıra 4.Akıl

Tablo: 2.4. (devam)

ḫür *ar.* Hür, bağımsız, özgür (İM, KF, KFT)	**ḫör хөр** *sıf.ar.* Sınırlanmamış, kendi iradesi olan, iradeli; özgür, hür
ıçḳın- Kaçmak, sıvışmak (CC)	**ısḳınıv ысҡыныу** *e.* Düşürmek, elinden bırakmak, kaçmak
ındır Harman (CC) **ırdın** Harman (Kİ)	**ындыр ындыр** *ism.* Harman yeri, harman **ырźын ырҙын** *ism.* Harman yeri, harman
ırçı Türkücü, şarkıcı (CC)	**уырсы йырсы** *ism.mes.* Türkücü, şarkıcı; ozan
ışırġaḳ Küpe (TA) **ısırḳa** Küpe (KFT, TZ) **ısraġa** Küpe (KK) **şırġa** Küpe (DM, Kİ) **sızġa** Küpe (TZ)	**һырға һырға** *ism.giy.* 1. Küpe; halka 2. Boyuna takılan altın paralı kolye
ıslad- Islatmak (RH) **ıslat-** Islatmak (Gİ, KF)	**ылатıv сылатыу** *e.* Islamak, ıslatmak, hafifçe sulamak
içir- İçirmek (BV, CC, Gİ, GT, İM, KF, Kİ, KK, TA, TZ) **içür-** İçirmek (BV, RH) **işir-** İçirmek (KK)	**ĭsĭrĭv эсерегү** *e.* 1. İçirmek, içine çektirmek 2. Sarhoş etmek, kafayı buldurmek, içki içirmek 3. Hayvana su içirmek, hayvanı sulamak
ige- Demir yontmak, eğelemek (İM)	**igev 1 игәү** *e.* 1. Bilemek, keskinlemek; işlemek, tornadan geçirmek, yontmak 2. Azarlayıp başına kakmak; paylamak
igele- Eğelemek (KFT, TZ)	**igevlev игәүләү** *e.* Bilemek, keskinlemek; işlemek, tornadan geçirmek, yontmak

Tablo: 2.4. (devam)

igit Yiğit, genç (CC) **yegit** Genç, yiğit (CC) **yeit** Yiğit (Kİ) **yeyit** Yiğit, genç (TA) **yigit** Yiğit, genç (BV, GT, İH, İM, Kİ, MG, TA, RH, TZ)	**yĭğĭt егет** *ism.* Delikanlı, yiğit; kahraman, cesur
ikinçi (I) İkinci (BV, İN, KFT, Kİ, KK, MG, RH) **ekinçi (I)** İkinci (CC)	**ikĭnsĭ икенсе** *ism.* 1. İkinci 2. Başka, diğer 3. Önümüzdeki, gelecekteki
il (III) İl, memleket, şehir (GT, İM, KFT, Kİ, MG) **el (III)** 1. Millet (CC) 2. Memleket, ülke (CC)	**il 1 ил** *ism.* Ülke, devlet, memleket; vatan; halk
il- (II) Asmak (Kİ, TZ)	**ĭlĭv элеү** *e.* 1. Bir yere asıp bıraktırmak, tutturtmak, iliştirtmek 2. Sarıp bağlatmak 3. Yerine koydurmak 4. Taktırmak
il- (III) Sarkmak, eğilmek (CC)	**ĭlĭv элеү** *e.* 1. Bir yere asıp bıraktırmak, tutturtmak, iliştirtmek 2. Sarıp bağlatmak 3. Yerine koydurmak 4. Taktırmak
ile- Elemek (BV) **ele-** Elemek (Kİ, TA, TZ)	**ilev 1 илəү** *e.* 1. Elemek, elekten geçirmek 2. Vurmak, çat pat vurmak
imāmet *ar.* İmamlık, namaz kıldırma (İM)	**imamat имамат** *ar.din.* 1. Dini liderlik, dini öncülük 2. Başında imam olan devlet
imīn *ar.* Emin, kendisine güvenilen, emniyet sahibi, güvenilir (İM, KFT, MG)	**imĭn имен** *ar.sıf.* 1. Emin, sakin, güvenilir 2. Sağ salim (zarf olarak)
in- (I) 1. İnmek (BM, BV, Gİ, GT, İM, İN, KF, TA, RH) 2. Konaklamak (İM)	**inĭv инеү** *e.* 1. İnmek, içine geçmek; girmek 2. Saplamak, batırmak 3. İş, hizmet veya tahsil için kabul edilmek, yerleşmek

Tablo: 2.4. (devam)

inde- Çağırmak, seslenmek (GT) **ünde-** Çağırmak, seslenmek (CC, GT, İM, İN, KFT, Kİ, KK, TA, TZ) **ünle-** Çağırmak, seslenmek (KFT)	**öndev өндәү** *e.* Çağırmak, seslenmek; davet etmek
inşāf *ar.* Merhamete, vicdana dayanan adalet (Gİ, GT, İM, KF)	**insaf инсаф** *ism.ar.* 1. İnsaf 2. Adillik, doğruluk
irkel- Toplanmak, biriktirmek (İH)	**ĭrkĭlĭv 1 эркелеү** *e.* 1. Dolmak, yığılmak, toplanmak 2. Yığın olmak, toplu hale gelmek
isrü- Sarhoş olmak (GT)	**ĭsĭrĭv эсереү** *e.* 1. İçirmek, içine çektirmek 2. Sarhoş etmek, kafayı buldurmak, içki içirmek 3. Hayvana su içirmek, hayvanı sulamak
iş (II) Eş, dost, arkadaş (BM, GT)	**iş иш** *ism.* 1. Eş, denk 2. Kuş vs. bir kanadı 3. Arkadaş, dost
işle- (I) İşlemek, yapmak, uğraşmak (BV, DM, Gİ, GT, İM, KF, KFT, MG, MS, TA) **işle- (II)** İmal etmek (İN, RH)	**ĭşlev эшләү** *e.* 1. İşlemek, çalışmak, yapmak 2. Görev yapmak, hizmet etmek 3. Meydana getirmek
itek Etek (GT, İM, MG)	**itek итәк** *ism.giy.* 1. Etek 2. Bayan gömleğinin ucuna katlanıp dikilen dar kısım 3. Dağın, tepenin eteği
iyiske- Koklamak (TZ)	**yĭĭskev еҫкәү** *e.* Koklamak, solumak, içine çekmek; görüp geçirmek
iz (I) İz, belirti (BV, CC, İH, Kİ, MG, TZ)	**ĭź эҙ** *ism.* 1. İz, işaret, alamet, belirti 2. İp ucu 3. Yol, gidişat
izle- İrdelemek, istemek, araştırmak (İM, TZ)	**ĭźlev эҙләү** *e.* 1. Aramak, bakınmak, bulmağa çalışmak 2. Bir şeyi yapmağa gayret etmek
ḳabçuḳ Para kesesi (KFT) **ḳapçuḳ (I)** Para kesesi (BV, İM)	**ḳapsıḳ ҡапсыҡ** *ism.* Küçük torba, heybe

Tablo: 2.4. (devam)

ḳaḳ (I) Kurumuş, kuruyan her şey (BM, İH, TZ)	**ḳaḳ 1 қақ** *sıf.* Kuru, çorak, hiçbir şey yetişmeyen
ḳara (II) Zenci, siyahî (GT)	**ḳara 1 қара RENK** Kara; karsız yer; kirli, pis; özel bir ustalık gerektirmeyen sadece kol gücüne bağlı olan; cahil halk
ḳardaş Kardeş (DM, Gİ, GT, KF, KFT, KK, TZ)	**ḳerźeş қәрҙәш** *ism.* Kardeş, soydaş
ḳaşḳa (I) Atın alnındaki beyazlık (Kİ, TZ)	**ḳaşḳa қашқа** *ism.* Hayvanların alın ortasındaki beyaz akıtma
ḳıl (II) Kıl fırça (İH)	**ḳıl қыл** *ism.* Kıl, tel
ḳılçıḳ (I) 1. Buğday başağı (TZ) 2. Buğday başağının üzerindeki ufak ve uzun dikenler (İH, Kİ)	**ḳılsıḳ қылсыҡ** *ism.* 1.Hayvan derisinin yumuşak tüyleri arasındaki iri tüy; kıl 2.Ekin başaklarındaki ince kıllar 3.Balık kılçığı
ḳıran İnsanların kılıçla öldürülmesi (TZ)	**ḳıran қыран** *ism.* Yok etme, imha, katliam; felaket
ḳısır Kısır, hiç doğurmaz kimse (Kİ, TA, TZ)	**ḳısır қыҫыр** *sıf.* 1.Kısır (Sığır, koyun, keçi vb. için) 2.Tohum vermeyen, tohumsuz, dölsüz 3.Yağmursuz, yağmur getirmeyen 4.Ekilmemiş, boş 5.Etsiz, yağsız, suyla pişmiş (yemek için)
kisek Parça, taş veya toprak parçası (MG, MS) **kesek (I)** Kesek, sağlam toprak parçası (BV, DM, GT, İH, KF, KFT, MS)	**kisek 1 киҫәк** *ism.* 1.Bütün bir parçası, bölüm, kısım 2.Dilim, lokma
kişenle- Atın ayağına bağ vurmak (BM, Kİ)	**kĭşenlev кешәнләү** *e.* Tuşaklamak, bukağı vurmak, pranga takmak
kiyik 1. Geyik, ceylân (GT, MG, RH) 2. Av hayvanı (İM) 3. Vahşî hayvan (TZ) **keyik (I)** Geyik, ceylân (BM, DM, GT, KK, RH)	**kĭyĭk кейек SIF / EŞAN** 1.Vahşi, yabani, evcil olmayan; ele geçmeyen 2.Vahşi hayvan, yabani hayvan 3.Erkek karaca, karaca ***aḳ kĭyĭk*:** Derisi kıymetli hayvan (sincap, samur gibi)

Tablo: 2.4. (devam)

ḳob- Toz kopmak, toz yükselmek (KFT, TA)	**ḳubıv кубыу** *e.* 1.Kopmak, ayrılmak 2.Hareketlenip kalkmak, yerinden kalkmak 3.Hareketlenmek
ḳoçḳar Koç (BM, CC, DM, GT, İM, Kİ, KK, TA, TZ)	**ḳusḳar кусҡар** *ism.hay.* 1. Sümüklü böcek, salyangoz 2. İç kulaktaki golgi adlı duymayı sağlayan organ 3. Tiftik keçisi 4. Keçi boynuzu şeklindeki süs, ziynet
ḳonġur- (I) Koyun gözlü (TZ)	**ḳoñġor 2 коңғор** *sıf.* Kumral
köçür- Göçürmek (CC)	**küsĭrĭv күсерең** *e.* 1.Göçürmek, taşımak, götürmek 2.İşini değiştirmek 3.Terfi ettirmek 4.Vadesini ertelemek 5.Tercüme etmek, çevirmek
köriş Görüş (RH)	**kürĭş күреш** *ism.* 1.Temaşa, seyirlik, izlence, piyes, oyun, temsil, gösteri, gösterim 2.Hayran edici manzara, görünüm
körset- Göstermek (TZ) **köster-** Göstermek (BM, Gİ, Kİ, MS, RH)	**kürhetĭv күрһәтең** *e.* 1.Göstermek, ortaya çıkarmak 2.Sunmak, takdim etmek 3.İşaret etmek 4.Bildirmek 5.Var etmek 6.Öğretmek, anlatmak **küstĭrĭv күстерең** *e.* 1.Göstermek, ortaya çıkarmak 2.Sunmak, takdim etmek 3.İşaret etmek 4.Bildirmek 5.Var etmek 6.Öğretmek, anlatmak
köşegen Dantelâlı yatak perdesi (TZ)	**küşege күшәгә** *ism.* 1. Çarşaf, bohça, örtük 2. Gelin bohçası
ködir- Götürmek (Gİ, MG) **köter-** Götürmek (BV, CC, GT, İM) **kötür- (I)** Götürmek (BV, CC, Gİ, İM, İN, KF, Kİ, KK, MG, RH, TA, TZ)	**küterĭv күтәреү** *e.* 1. Yukarı çıkarmak, yükseltmek; 2. Dik tutmak 3. Arttırmak 4. Taşımak 5. Kadeh kaldırmak 6. Bir tecrübeye sahip olmak

Tablo: 2.4. (devam)

köz (I) Göz (BM, BV, CC, DM, Gİ, GT, İH, İM, İN, KF, KFT, Kİ, KK, MG, MS, RH, TA, TZ)	**küź күз** *e.* 1.Göz 2.Bakış 3.Bir şeyin tam ortası 4.İzleme deliği
közgi Ayna (DM, KK) **közgü** Ayna (DM, GT, İM, KF) **köznü** Ayna (Kİ) **közügü** Ayna (TA) **küzgü** Ayna (CC)	**közgö 1 көзгө** *ism.* 1.Ayna, gözgü 2.Arının karnındaki tüysüz kısım 3.Yansıma, akis
ķur- (I) 1. Kurmak, düzeltmek (CC, GT, İM, İN, Kİ, MG, RH, TZ) 2. Hazırlamak, düzenlemek (CC, İM)	**ķorov 2 кopoy** *e.* 1.Kurmak, dikmek, kaplamak veya örtmek için bir şeyleri birbirine bağlamak 2.Parçaları birleştirmek, bir şeye işlerlik kazandırmak 3.Oldurmak, meydana getirmek 4.Düşünüp çıkarmak, fikretmek, zihinde kurmak
küç (II) 1. Gayret, çaba (CC) 2. İş, güç (DM) **küç (III)** Güç, kuvvet (İM, KF, TZ)	**kös көс** *ism.* 1.Güç, kuvvet, enerji 2.Yaşama gücü 3.İş yapma kabiliyeti 4.Askerî güç
küllük Kül dökülen yer (Kİ)	**köllök көллөк** *ism.* 1.Küllük, kül tabağı 2.Ocağın küllüğü 3.Semaverin kül düşen çekmesi
külte (II) Demet (TZ)	**költe көлтэ** *ism.* 1. Hasat edilen ekinlerden yapılmış demet 2. Bir kaynaktan çıkan güçlü ışık veya ateş demeti
kün 1. Güneş (BM, CC, DM, Kİ, MG, TA, TZ) 2. Gündüz (GT, İM) 3. Gün (BM, CC, Gİ, GT, İM, İN, KF, KFT, Kİ, KK, MG, MS, RH, TA, TZ) **küneş** Güneş, güneş ışığı (TA) **küneş** Güneş (BV, Gİ, GT, İM, KF, KFT, Kİ, KK, MG, MS, RH, TA, TZ)	**kön 1 көн** *ism.* 1.Gündüz 2.Gün 3.Hayat, yaşam **kön 2 көн** *ism.* 1.Güneş 2.Güneş ışığı, güneş sıcaklığı

Tablo: 2.4. (devam)

küreş Güreş (GT, Kİ)	**köreş** *ism.* 1.Güreş 2.Mücadele, çatışma 3.Savaş
köreş- Güreşmek (BM, GT, KFT, Kİ, TA, TZ)	**köreşĭv 1 көрәшеү** *e.* 1.Güreşmek 2.Mücadele etmek, savaşmak 3.Tartışmak
kürsī *ar.* Oturulacak yüksekçe yer (Gİ, İM, KF)	**körsi көрси** *ism.ar.* 1.Kürsü, oturak 2.Bölüm, minber 3.Taht
kürü- Hayvanların pisliğini kürekle toplamak (İH)	**körev көрәү** *e.* Küremek
laṭāyif *ar.* Lâtifeler (GT)	**letafet ләтафәт** *ism.ar.* Güzellik, hoşluk, letafet; sevimlilik, sempatiklik, nazlılık
levḥ *ar.* Eskiden bir talebenin yanında bulunan ders tahtası, küçük ders levhası (GT, İM)	**levḫe ләүхә** *ism.ar.* Levha, tabela; manzara
ma'acūn *ar.* Macun (CC)	**magjun магҗун** *ar. tıp.* Macun, merhem
ma'ānī *ar.* Manalar, anlamlar (GT)	**meġene мәғәнә** *ism.ar.* 1. Anlam, içerik 2. Güzel, iyi netice 3. Bir şeyin özellik içeren tertibi, düzeni, tarafı
maġrūr *ar.* Gururlu (Gİ, İM, GT, KF)	**meġrur мәғрур** *sıf.ar.* 1. Mağrur, gururlu 2. Dış görünüşüyle heybetli, büyük
maḥmil *ar.* Deve üzerine konulan sepet (İM)	**meḫmül мәхмүл** *sıf.ar.* Yüklenmiş, yük olarak alınmış
māllı *ar. t.* Mal sahibi, zengin (KK)	**mallı маллы** *sıf.* 1. Hayvan yetiştiren, hayvanı olan 2. Mal mülk sahibi, zengin
man- Banmak, içine daldırmak (BV, CC)	**manıv маныу** *e.* 1. Banmak, suya ya da başka sıvı bir şeye batırmak 2. Bulamak, bir şeye boyamak
meclis *ar.* Meclis, toplanılan yer (GT, İM)	**mejlĭs мәжлес** *ism.ar.* 1. Resmi oturuş, toplantı, meclis 2. Yemekli toplantı, ziyafet

Tablo: 2.4. (devam)

men (I) Ben, şahış zamiri (BM, BV, CC, DM, Gİ, GT, İM, İN, KF, KFT, Kİ, KK, MG, MS, TA, TZ)	**men 1 мән** *ism.zmr.* Kişi, şahıs, kimse
menzil(e) *ar.* Konaklanacak yer, konak yeri, menzil (Gİ, GT, İM, İN, KF, KFT)	**menzil мәнзил** *ism.ar.* 1. Yollardaki konak yeri 2. Ev, yurt
milk (I) *ar.* Birinin tasarrufu altında bulunan şey (İM, KFT) **mülk (II)** *ar.* Birinin tasarrufu altında bulunan şey (Gİ, İM)	**milĭk милек** *ar.tic.* Mülk, bütün varlık
milk (II) *ar.* Ülke, memleket, yurt (MG) **mülk (I)** *ar.* Mülk, ülke, memleket, yurt (MG)	**milĭk милек** *ar. tic.* Mülk, bütün varlık
minber *ar.* Camilerde imamın hutbe okuduğu yer (İM, KFT)	**mönber мөнбәр** *ar. din.* 1. Minber 2. Hitabet kürsüsü, kürsü 3. Taht 4. Bir durum ya da olayın en güçlü yeri, odağı
Muḥammedī *ar.* Hz. Muhammed'e ait, İslâm (MG)	**möḫemmeźi мөхәммәҙи** *sıf.ar.* Muhammedi, İslam dininde olan; müslüman
muḥtaṣar *ar.* İhtisar edilmiş, kısa, küçük, basit (Gİ, GT, İM, KF, MG, İN)	**moḫtasar мохтасар** *sıf.ar.* 1. Kısa, kısaltılmış 2.Medresede eğitim alınan derslik ismi
müfessir *ar.* Kuranıkerim'i yorumlayan din âlimi (İM)	**möfessir мөфәссир** *ism.ar.* Yorumcu, müfessir
mühlet *ar.* Bir işin yapılması için tanınan süre (İM, KFT)	**möhlet мөһләт** *ism.ar.* Belirli bir vakit, müddet, mühlet
mürsel *ar.* Gönderilmiş, peygamber (İM, KFT)	**mörselin мөрсәлин** *ism.ar.* 1. Herhangi bir iş ve vazife için yabancı ülkelere gönderilen kişi, elçi 2. Peygamber
müşerref *ar.* Şereflenmiş, şerefli (GT, MG)	**möşerref мөшәррәф** *sıf.ar.* Hürmetli, saygıdeğer; iyi yönüyle tanınmış, şöhretli; önemli mevki ve dereceli

Tablo: 2.4. (devam)

naḳş *ar.* Nakış, resim (CC, İM)	**naġış нағыш** *ism.ar.* Nakış, çeşitli süslemeler, işleme **neġĭş нәғеш** *ism.ar.* Nakış, çeşitli süslemeler, işleme
nāzla- *fAr.+T.* Nazlanmak, işve yapmak (TZ)	**naźlav наҙлау** *e.* Sıcaklık göstermek, sıcak davranmak; nazlandırmak
ne erse Nesne, şey (MG) **nerse** Nesne, şey (BV, İM) **nese** Şey, nesne (Kİ) **nesne** Nesne, şey (BM, Gİ, İH, İN, KF, MS, RH, TA, TZ) **ni erse** Nesne, şey (İM)	**nerśe 1 нәрҫә** *ism.* 1. Şey; varlık, nesne 2. Olay, durum
nefl *ar.* Vacip olmayan, fazladan ibadet (Gİ) **neflī** *ar.* Nafile (KF, MS)	**nefĭl нәфел** *ism.ar.* 1. Fazladan yapılan iş, ilaveten yapılan iş 2. Armağan, hediye
nevḥa *ar.* Ağlama (GT)	**nevḫe нәүхә** *ism.ar.* Ağlama, ağıt yakma, ağlama sızlanma
oba *moğ.* Tepe (CC)	**uba 1 уба** *ism.* Tepe, tepecik; kurgan; tümülüs
oġrı Hırsız (CC, DM, GT, Gİ, İM, İN, KF, Kİ, KK, TA) **oġur** Hırsız (CC) **uġrı** Hırsız (KFT) **uġru** Hırsız (TZ) **uġur (II)** Hırsız (KFT) **uġurı** Hırsız (KFT) **uvru** Uğru, hırsız (TZ)	**oġro оғро** *ism.* 1. Hırsız; eşkıya, haydut 2. Dürüst olmayan, namussuz
oğludaş Komşu (TA) **ağludaş** Komşu (TA)	**avıldaş ауылдаш** *ism.* Bir köyden olan kimseler

Tablo: 2.4. (devam)

oḫşaş- Benzeşmek, benzemek (MG) **oḳşaş-** Benzeşmek, benzemek (CC) **uvşaş-** Birbirine benzemek (CC)	**oḳşaşıv oʏшашыу** *e.* 1. Benzeşmek, denkleşmek, eşleşmek 2. Birbirine yakın görmek
oḳlaġu Oklava (TA)	**uḳlav 1 уʏлау** *ism.* 1. Oklava 2. Çamaşır tokmağı, tokaç
ol- 1.Olmak, meydana gelmek (BM, GT, İM, İN, KF, KFT, Kİ, MG, MS, RH, TZ) 2.Olgunlaşmak, kemâle ermek (BM)	**bulıv булыу** *e.* 1. Olmak, meydana gelmek 2. Denk olmak, tam olmak, gelip çıkmak 3. Var olmak, yaşamak 4. Tamamlanmak, hazırlanmak 5. Ana yardımcı fiil "imek" görevinde kullanılır. 6. …gibi görünmek 7. "–ası bul-" gereklilik, zorunluluk 8. Datif (yönelme) ekiyle birlikte kullanıldığında; birinin mülkiyetine geçmek
oltur- Oturmak (BM, BV, CC, GT, İM, İN, Kİ, KK, MG, TA, TZ) **otur-** Oturmak (GT, Gİ, İN, KF, KFT, MS, TZ) **volṭur-** Oturmak (DM)	**ultırıv ултырыу** *e.* 1. Oturmak, yerleşmek 2. Konmak, konmuş halde olmak
olturt- Oturtmak (CC, İM, İN, TZ) **oturud-** Oturtmak (KFT)	**ultırtıv ултыртыу** *e.* 1. Oturtmak, dik koymak, yerleştirmek 2. Bir yere kapamak
olturtut- Oturtmak (Kİ)	**ultırttırıv ултырттырыу** *e.* Oturtturmak, dik koydurmak
olturuş Oturuş (İN, KK) **oturuş** Oturuş (İN)	**ultırış 1 ултырыш** *ism.* 1. Oturum, celse 2. Oturuş şekli
ortaḳ Ortak (CC, Gİ, İM, KF, Kİ, KFT, MS, TA, TZ)	**urtaḳ 1 уртаʏ** *sıf.* 1. Ortak, genel 2. Ortak, birlikte yapılan 3. Birkaç kişinin ortakça sahip olduğu, ortak yarı yarıya **urtaḳ 2 уртаʏ** *ism.* Dünür, kız ve damat ebeveynlerinin birbirlerine seslenme sözü

Tablo: 2.4. (devam)

ortaḳlaş- Ortak olmak, ortaklık etmek (TZ)	**urtaḳlaşıv уртаʞлашыу** *e.* 1. Eşitçe bölüşmek, paylaşmak 2. Tecrübesini paylaşmak 3. Hâlini açmak, ortaklaşmak
orun Yer, mahal (CC, Kİ)	**urın 1 урын** *ism.* 1. Yer, mevki 2. İşte erişilen derece, rütbe 3. Edebi bir eserin metnindeki parça, bölüm 4. Bagajdaki her bir parça 5. Yatak, döşek
ovuz Deve veya koyunun ilk sütü (Kİ) **aġuz** Deve veya koyunun ilk sütü (Kİ) **avuz (II)** Deve veya koyunun ilk sütü (BM, TZ) **öz (II)** İlk süt (TZ)	**ıvġıź ыуғыҙ** *ism.* Memelilerin doğum ardından gelen ilk sütü **ıvıź 1 ыуыҙ** *ism.* Memelilerin doğum ardından gelen ilk sütü **uġıź 2 уғыҙ** *ism.* Memelilerin doğum ardından gelen ilk sütü
oy (I) Vadi (TA)	**uy 2 уй** *ism.* Çökek, çukurluk yer, ingin yer
oyan- (I) Uyanmak (BM, Gİ) **uyal- (I)** Uyanmak, uykudan uyanmak (İM) **uyan- (I)** Uyanmak (CC, GT, İM, KF, KFT, TA)	**uyanıv уяныу** *e.* 1. Uyanmak, uyanık hale gelmek 2. Meydana gelmek, ortaya çıkmak
oyın Oyun (CC) **oyun** Oyun (İM, İN, MG)	**uyın 1 уйын** *ism.* 1. Oyun 2. Spor oyunları 3. Tatbikat 4. Çiftleşme döneminde erkek kuşların dişi kuşlara yaptıkları kur 5. Çalgı
oyna- (I) Oynamak, oyun oynamak, şakalaşmak (BV, CC, Gİ, GT, İM, KF, KFT, Kİ, MG, TA) **vayna-** Oynamak, oyun oynamak (DM, TZ)	**uynav уйнау** *e.* 1. Oynamak 2. Bir spor dalı için oynamak 3. Tatbikat yapmak 4. Biriyle dalga geçmek, alay etmek
oyna- (II) 1. Hareket etmek (GT) 2. Oynamak, boşanmak (MG) 3. Oynamak, gevşeklikten dolayı oynamak (İN)	**uynav уйнау** *e.* 1. Oynamak 2. Bir spor dalı için oynamak 3. Tatbikat yapmak 4. Biriyle dalga geçmek, alay etmek

Tablo: 2.4. (devam)

ozdurul- İleri geçirilmek (İM)	**uźġarılıv уҙғарылыу** *e.* Hayata geçirilmek, yapılmak, geçirilmek
ögey Üvey, öz olmayan (TA)	**ügey үгәй** *sıf.* Üvey, öz olmayan; alaka, ilgi yönüyle yabancı
ölç- Ölçmek, tartmak (BV, CC, İM, MG, TA) **ölş-** Ölçmek, tartmak (TZ) **ölşi-** Ölçmek, tartmak (TZ) **ölüş-** Ölçmek, tartmak (TZ)	**ülsev 1 үлсәү** *e.* 1. Ölçmek, tartmak 2. Çeşitli yönlerden hesaplamak 3. Karşılaştırıp değerlendirmek
öli Ölü (GT, İM, KFT, TZ) **ölü** Ölü (CC, GT, Gİ, İM, KF, KFT, Kİ, MS, TA) **ölüg** Ölü (İM)	**ülĭ үле SIF / ZIT** Ölü, canlı olmayan, cansız
ör- (I) (Saç) örmek (GT, İM, Kİ)	**ürĭv 2 үреү** *e.* Örmek, birleştirmek, bağlamak
özek Ağacın bedeni, özü (İH)	**üźek үҙәк** *ism.* 1. Merkez, odak, tam orta nokta 2. Mevsimler gibi zaman kavramları için orta 3. Can
pehlevān *fars.* Pehlivan, yiğit (GT)	**behlĭven бәһлеүән** *fars.* 1. Pehlivan, güreşçi 2. Güçlü, kuvvetli kişi **belven бәлүән** *fars.* 1. Pehlivan, güreşçi 2. Güçlü, kuvvetli kişi **pehlĭvan пәһләуан** *fars.* 1. Pehlivan 2. Yiğit, güçlü
sādec *fars.* Sade, süssüz (MG)	**sade садә** *sıf.fars.* 1. Sade, basit, hafif; karışık olmayan 2. Hilesiz, aldatmacasız; saf

Tablo: 2.4. (devam)

saġım Serap, ılgın (TZ) **saġum** Serap, ılgın (İM, TA)	**saġım cағым** *ism.* 1. Sıcak ve kurak günlerde topraktan yükselen sıcak buhar, sıcak hava 2. Hayal, serap, ılgım, yalgın; aldatıcı görünüş **hağım hағым** *ism.* 1. Serap, hayal 2. Buğu, buhar (hava için)
saḳlat- Haramdan kaçındırmak (İM)	**haḳlatıv haʞлатыу** *e.* Korundurmak, kendini korutmak, sakındırmak; saklatmak
salın- (III) Saç kıvrık olmayıp sarkmak (İM)	**halınıv 2 hалыныу** *e.* Salınmak, aşağı sarkıtılmak
şanā'at *ar.* Zanaat, hüner (GT, KFT, MG)	**seneġet сәнәғәт** *ar.tic.* Endüstri, sanayi
sanç- (IV) Delmek, delip geçmek, saplamak (CC, GT, İH, Kİ, MG, TZ) **şanş-** Delmek, delip geçmek, saplamak (KK)	**sensĭv 1 сәнсеү** *e.* 1. Batırmak, sivri bir şeyle dürtmek, saplamak 2. İğne batırmak 3. Dikleştirip kaldırmak 4. Sert sözler söylemek
sanç- (III) Hayvanı yürütmek için vurmak, dürtmek (TA) **şanç-** Hayvanı yürütmek için vurmak, dürtmek (TA) **sanıç-** (Hayvanı yürütmek için) batırmak, dürtmek (KFT)	**sensĭv 1 сәнсеү** *e.* 1. Batırmak, sivri bir şeyle dürtmek, saplamak 2. İğne batırmak 3. Dikleştirip kaldırmak 4. Sert sözler söylemek
sap Sap (GT, Kİ, MG, TA, TZ)	**hap 1 hап** *ism.* Sap, kabza, kulp, tutamak
sav- (I) Yerini değiştirmek (Kİ)	**sığıv 1 сығыу** *e.* 1. Çıkmak, terk edip gitmek 2. Ortaya çıkmak, görünmek 3. Bir yere gitmek için çıkmak 4. Yer değiştirmek, göçmek 5. Taşmak 6. Hasıl olmak 7. Yardımcı fiil olarak asıl hareketin "başından sonuna kadar sürdüğünü; sonuçlandığını; ansızın oluştuğunu" ifade eder.

Tablo: 2.4. (devam)

şavaş- Savaşmak (DM, TZ) **sovaş-** Savaşmak (CC)	**huġışıv hyғышыy** *e.* 1.Vuruşmak, dövüşmek 2.Savaşmak, çarpışmak 3.Mücadele etmek
sayıķ- (Yer için) ısınmak (İH)	**sıvaķlav сыуаҡлау** *e.* 1. Açılmak, açık hale gelmek, aydınlanmak 2. Gün ışığında ısınmak, güneşte ısınmak
sayla- Temizlemek, sağalmak (TZ)	**saylav сайлау** *e.* Düzenlemek, tertip etmek, düzenli hale getirmek, bir araya getirmek, toplamak; seçmek, seçip tayin etmek
sened *Ar.* Dayanılacak şey, delil (MG)	**sened сәнәд AR DİL** 1. Delil, belge 2. Resmi kağıt, doküman
sep- Serpmek, saçmak (BV, Kİ, RH, TZ)	**hibĭv һибеү** *e.* 1.Serpmek, yaymak 2.Işık saçmak 3.Yağmur çiselemek, serpelemek
serpil- Serpilmek (İN)	**hirpĭlĭv һирпелеү E** Serpilmek, saçılmak, yayılmak; dağıtılmak
seş- Çözmek, bağını açmak (CC) **şeş-** Çözmek, bağını açmak (BV, GT, KF, Kİ, KK, RH, TA, TZ) **şiş- (I)** Çözmek, bağını açmak (GT, İM)	**sisĭv сисеү** *e.* 1. İpi çözmek, bağı çözmek 2. Elbisesini çıkarmak, soymak 3. Anlamını çözmek, aslını çözmek, halletmek 4. İçindekini dökmek, içindekini söylemek
sevle- Söylemek, demek (DM) **söle-** Söylemek, demek (KK) **söyle-** Söylemek, demek (DM, Gİ, KF, KK, MS, RH, TZ) **sözle-** Söylemek, demek (BM, CC, GT, İM, İN, KF, KFT, Kİ, KK, TA, TZ)	**höylev һөйләү** *e.* 1.Söylemek, konuşmak, demek 2.Anlatmak, bildirmek 3.Göstermek, aksettirmek

Tablo: 2.4. (devam)

sevz Söz (DM) **söz** Söz (CC, Gİ, İH, İM, İN, KF, KFT, Kİ, KK, MS, TZ)	**hüź hγʒ** *ism.* 1. Söz, kelime 2. İfade, konuşma 3. Verilen söz, ant 4. Fikir, görüş 5. Nasihat, öğüt 6. Eleştiri, tenkit 7. Dedikodu
seyr *Ar.* Yürüme, gezme (BV, GT, İM, KFT, MG)	**seyĭr 1 cəйep AR DÜŞ** 1. Hareket etme 2. Seyretme, seyir, izleme
seyün- Sönmek (Kİ) **sön- (II)** Sönmek (GT) **söyün-** Sönmek (Kİ)	**hünĭv hγнeγ** *e.* 1.Sönmek 2.Işığı sönmek 3.Motor için susmak 4.Bitmek, sona ermek 5.Atıl hale gelmek

sıķıl- Sıkılmak (İM, MS)	**hıġılıv 2 hығылыy** *e.* 1.Sıkılmak, sıkıştırılmak, sıkıştırarak sokulmak 2.Sıkılıp suyu çıkarılmak
sın 1. Yazılı mezar taşı (CC) 2. Şahıs (TZ) 3. Put (TZ)	**hın 1 hын İNS / EŞAN** 1.İnsan gövdesi, boy pos 2.Heykel 3.Put
sın- Kırmak, kırılmak (BV, CC, Gİ, GT, İH, İM, İN, KF, KFT, Kİ, MG, TA, TZ)	**hınıv hыныy** *e.* 1.Kırılmak, parçalara ayrılmak (sert nesne için) 2.Baskıya dayanamayıp kopmak 3.Ilınmak, yumuşamak (sert hava için)
seyündür- Söndürmek (TA) **siyündür-** Söndürmek (KF) **söndür-** Söndürmek (CC, GT, İM) **sövündür- (II)** Söndürmek (TZ) **söyindür-** Söndürmek (Gİ) **söyündür- (II)** Söndürmek (KF, Kİ)	**hündĭrĭv hγндepeγ** *e.* 1.Söndürmek 2.Motor benzeri şeyleri kapattırmak 3.Bitirmek, yok ettirmek
seyyid *ar.* 1. Efendi (İM) 2. Hz. Muhammed (GT)	**seyĭt cəйet** *ism.ar.* 1. Çar, padişah, hükümdar 2. Hz. Muhammed neslinden olan kişi, seyit

Tablo: 2.4. (devam)

sez- Sezmek (CC, KK, TZ) **siz-** Sezmek (KFT, Kİ)	**hiźĭv hиʒeγ E** Sezmek, hissetmek, duymak, fark etmek
şıfat *Ar.* Sıfat, vasıf, nitelik (BV, Gİ, GT, İM, İN, KF, KFT, MG)	**sifat 1 сифат AR SOYT** 1. Nitelik, sıfat, özellik, bir şeyin niteliğinin derecesi 2. Kılık kıyafet
şıfatla- *Ar.+T.* Özellik kazandırmak, nitelemek (Gİ, KF)	**sifatlav сифатлау E** Belirgin nitelik ya da nitelikleri göstermek, karakteristik özelliklerini göstermek; tasvir etmek
sıġ- (I) Sığmak (BM, GT, İM, MG)	**hıyıv hыйыу** *e.* 1.Sığmak 2.Yerleşebilmek 3.Dar bir yerden geçebilmek 4.Sığışmak
sırla- (Ağaç) oymak, işlemek (CC)	**hırlav hырлау** *e.* 1.Oyuklar yapmak, oyuklar bezemek 2.Boy boy sır çekmek, çizgi çekmek
sırt Sırt, tepe, yükseklik (BM, CC, Kİ)	**hırt hырт** *e.* 1.Sırt 2.Dağ sırtı 3.Elin üst tarafı 4.Bıçak gibi şeylerin sırtı 5.Daha uzaktaki yer
sikrit- Seğirtmek (BV)	**hikĭrtĭv hикѐртѐγ** *e.* 1.Zıplatmak, hoplatmak, sıçratmak, atlatmak 2.Omuz, göz, kaş oynatmak
silik- (I) Silkmek, silkelemek (Gİ) **silk-** Silkmek, silkelemek (CC, İM, KF, Kİ, KK, MG, TA, TZ)	**hĭlkev helкəγ** *e.* Silkmek, silkelemek, çırpmak; çalkalamak, sallamak
sincir *fars.* Zincir (İH) **zencīr** *fars.* Zincir, (mec.) esaret (GT, İM) **zincil** *fars.* Zincir (CC) **zincīr** *fars.* Zincir (Gİ, KF, MS, TZ)	**sınyır сынйыр** *ism.fars.* 1. Zincir, köstek 2. Sıra, dizi

Tablo: 2.4. (devam)

soḫ- Sokmak, vurmak, çarpmak (CC)	**huġıv 1 hyғыy** *e.* 1.Sertçe vurmak, itip kakmak 2.Yaralamak, zedelemek 3.Kaydetmek 4.Sert konuşmak, eleştirmek 5.Özel bir şekil vermek, damga basmak 6.Zarar vermek
soḳaḳ *ar.* Sokak (İH)	**suḳ 6 сук** *ism.* Köy çevresi, cadde ya da sokak çevresi, köy civarı
sol- Solmak, rengini atmak (BV, GT, İH) **sovul-** Solmak, rengini atmak (TZ)	**hulıv 1 hулыy** *e.* 1.Solmak, kurumak 2.Zayıflayıp beti benzi solmak
soñraḳı Sonraki (İM)	**huñġı 1 hуңғы** *sıf.* 1.Sonuncu 2.En yeni 3.Biraz önce 4.En alttaki, düzeysiz, değersiz
sor- (I) Sormak, soru sormak (CC, Gİ, GT, İM, İN, KF, KFT, MS, TA, TZ) **şor-** Sormak, soru sormak (KK)	**horav 1 hopay** *e.* 1.Sormak 2.İstemek, talep etmek 3.Sadaka istemek 4.Rica etmek 5.Kız istemek
sor- (II) Emmek (İM, Kİ, TA)	**hurıv hypыy** *e.* 1.Germek, uzatmak, çıkarmak 2.Emerek çıkarmak, çekerek çıkarmak, emmek
su (I) Su (CC, DM, Gİ, GT, İH, KF, KFT, Kİ, MG, MS, RH, TZ) **şu** Su (KK, TA) **suf** Su (İM) **suv** Su (BV, İM)	**hıv hыy** *ism.* 1.Su 2.Nehir, göl, deniz 3.Nem, ıslaklık 4.Söylenen lafın anlamsız ve gereksiz kısmı
susaḳ Su kabı, kova (İH)	**hıvhaḳ hыyhaк** *ism.* Su deposu, su sarnıcı
suvı Sıvı (KF)	**hıyıḳ hыйыk** *sıf.* 1.Sıvı, sulu, cıvık 2.Koyu olmayan 3.Donuk 4.Seyrek

Tablo: 2.4. (devam)

suza- Sünmek, uzamak (TZ)	**huźıv hyʒıy** *e.* 1.Çekerek, genişleterek uzun hale getirmek, uzatmak; yaymak, doğrultmak 2.İkram etmek, sunmak 3.Gerinmek 4.Engellemek 5.Uzun hava biçiminde müzik söylemek 6.Kuray çalmak
süd Süt (BM, Gİ, KF, KFT, RH) **süt** Süt (BM, BV, CC, DM, GT, İM, Kİ, KK, TA, TZ)	**höt høт** *ism.* 1.Süt 2.Bazı bitkilerin suyu
sünnet (II) *ar.* Sünnet düğünü (KFT)	**sönnet сөннәт** *ism.ar.* 1. Töre, gelenek, âdet 2. Sünnet etme
sür- (I) Sürmek, defetmek, kovmak (GT)	**höröv 2 høpөү** *e.* 1.Kovmak, sürmek 2.Sürgün etmek
sürt- (I) Sürtmek (CC, İM, İN, KF, MG, RH) **sürtü-** Kaşımak, sürtmek (TZ) **sürüt- (II)** Sürtmek (Gİ, KF, Kİ, MG, MS, TZ)	**hörtöv høptөү** *e.* 1.Silmek, silip temizlemek 2.Silip süpürmek, çalmak, hırsızlık yapmak 3.Parfüm sürmek
şaġır- Bağırmak, bağırıp çağırmak, inlemek (KK) **çaġır-** Çağırmak, bağırmak (BM, CC, GT, İH, KFT, Kİ, TA) **çaḳır-** Çağırmak, bağırmak (İM) **çıġır-** Bağırmak, çağırmak (KF)	**saḳırıv 1 саӄырыу** *e.* 1. Çağırmak, ses ve işaretle gelmesini istemek 2. Gelmesini emretmek 3. Misafirliğe davet etmek 4. Göreve çağırmak
şara *fars.* Bahane, özür, çare (TZ) **çāre** *fars.* Çare, tedbir, yardım (BV, İM, Kİ, MG, RH)	**sara capa** *fars.* 1. Çare, araç, vasıta, vesile 2. Çözme, halletme gücü, imkan gücü; amaç, maksat, yol 3. Bir işte hizmet
çardak (II) Balkon (BM)	**sarźaḳ 1 сарʒаӄ** *ism.* 1. Çatı arası, tavan arası 2. Çatı katı 3. Cumba, balkon
şekl (I) *ar.* Çehre (GT)	**şekĭl шәкел** *ism.ar.* Şekil, görünüş, form, biçim

Tablo: 2.4. (devam)

şeklen- *Ar.+T.* Şüphelenmek (İM)	**şikleni̇v шикләнеү** *ism.* 1. Şüphelenmek, kuşkulanmak 2. Ürkmek
şeksiz *Ar.+T.* Şüphesiz, kuşkusuz (BV, İM)	**şikhĭź шикһеҙ** *ism.* 1. Şüphesiz, kuşkusuz 2. Mutlaka, elbette 3. Bilinir, açık
şeş- Çözmek, bağını açmak (BV, GT, KF, Kİ, KK, RH, TA, TZ) **şiş- (I)** Çözmek, bağını açmak (GT, İM) **seş-** Çözmek, bağını açmak (CC)	**sisĭv сисеү** *e.* 1. İpi çözmek, bağı çözmek 2. Elbisesini çıkarmak, soymak 3. Anlamını çözmek, aslını çözmek, halletmek 4. İçindekini dökmek, içindekini söylemek
şık- (I) Çıkmak (DM, KK) **çıḫ- (I)** Çıkmak (CC) **çıḳ- (I)** 1. Çıkmak (BM, BV, CC, Gİ, GT, İM, İN, KF, Kİ, MG, MS, TZ) 2. Dışarı çıkmak (CC, İM, TA)	**sığıv 1 сығыу** *e.* 1. Çıkmak, terk edip gitmek 2. Ortaya çıkmak, görünmek 3. Bir yere gitmek için çıkmak 4. Yer değiştirmek, göçmek 5. Taşmak 6. Hasıl olmak 7. Yardımcı fiil olarak asıl hareketin "başından sonuna kadar sürdüğünü; sonuçlandığını; ansızın oluştuğunu" ifade eder.
şıḳar- Çıkarmak, çekip çıkarmak (KK) **çığar-** Çıkarmak, çekip çıkarmak (CC, Kİ) **çıḳar- (I)** Çıkarmak, çekip çıkarmak (BM, BV, Gİ, GT, İM, İN, KF, KFT, MG, RH, TA, TZ)	**sığarıv сығарыу** *e.* 1. Çıkarmak, kovmak 2. Taşımak, yukarı kaldırmak 3. Eser vermek, yayımlamak; hayata geçirmek 4. Birini öne çıkarmak, takdim etmek
şıraḳ *fars. (<çerāġ)* Kandil ışığı, çerağ (DM, KK, TZ) **çıra** *fars. (<çerāġ)* Kandil, mum, ışık (Kİ) **çırāḳ** *fars. (<çerāġ)* Çerağ, mum, kandil (CC, Gİ, KF, Kİ, TA)	**sıraḳ сыраҡ** *ism.fars.* 1. Etrafı aydınlatmak için kullanılan ince ağaç parçası, çerağ 2. Balık avlarken suyu aydınlatmak için çıra yakmaya yarayan düzenek 3. Görme yeteneği 4. "*sırağım"* diye "gözümün nuru" anlamında sevilen kişiye söylenir.
şolaḳ Çolak (TZ)	**sulaḳ сулаҡ** *sıf.* Kırık kollu, sakat kollu, sakat, çolak
şom *Far. (<şūm)* Uğursuz (RH)	**şom 1 шом** Uğursuzluk; kötülük; tehlike

Tablo: 2.4. (devam)

şomluġ *FAr.+T.* Uğursuzluk (RH)	**şomloḳ шомлоқ** *ism.* 1. Kötülük 2. Uğursuzluk 3. Şanssızlık 4. Korku 5. Sinsilik
şök- Çökmek, diz çökmek (KK) **çök-** Çökmek, diz çökmek (CC, BV, İM, İN, KFT, TA, TZ)	**sügĭv сүгеү** *e.* 1. Çökmek, diz çökmek 2. Yıkılmak 3. Gerilemek
şulġa- Dolamak, sarmak (TZ) **çulġa- (I)** Sarmak, dolamak (MG)	**solġav солғау** *e.* 1. Bir şeyle sarmak, dolamak 2. Kuşatmak 3. Etrafına üşüşmek
şürü- Çürümek **çüri-** Çürümek (İM) **çürü-** Çürümek (BV, CC, İM, Kİ)	**sĭrĭv сеpеү** *e.* 1. Çürümek, zarar görmek, hastalanmak 2. Zor şartlarda yaşamak 3. Aşırı zengin olmak, aşırı zenginleşmek 4. Kaybedip, elenip, mağlup edilip oyundan çıkmak **şerĭv шəреү** *e.* 1. Su olmak, çamur olmak 2. Bozulmak, çürümek
ṭaban 1.Taban, ayak tabanı (CC, DM, İM, İN, Kİ, KK, TA, TZ) 2.Topuk (DM)	**taban 1 табан** *ism.* 1. Ayak tabanı 2. Ayakkabı tabanı 3. Kızak ya başka araçların yerle temas eden kısmı
tābi‘ *ar.* Bağlı olan, tâbi (Gİ, İM, KF)	**tabiġ табиғ** *sıf.ar.* 1. Tâbi, bağlı olan 2. İtaat eden, boyun eğen
ta‘bīr *ar.* Tabir, yorma, yorumlama (GT)	**teġbir тәғбир** *ism.ar.* 1. Gizli anlam taşıyan söz 2. Deyim 3. Rüya tabiri, tabir
ṭabl *ar.* Davul (BM, GT, İM, KFT)	**tabil табил** *sıf.ar.* Vurmalı, vurarak çalmalı (çalgılar için)
ṭaġ (I) Dağ (BM, CC, DM, Gİ, GT, İM, KF, Kİ, KK, RH, TA, TZ) **tav** Dağ (CC, KK, TZ) **daġ** Dağ (KFT)	**tav тау DÜN** 1.Dağ 2.Yığın

Tablo: 2.4. (devam)

taġa Nal (TZ)	**daġa дағa** *ism.* 1. Nal, at nalı 2. Ayakkabının ökçesi
taġı Dahi, da, de, ve, ile (CC, KF) **taḳı** Dahi, ve, da, de, ile (BV, Gİ, İM, Kİ, MG) **dağı** Dahi, ve (CC, GT, KK, TA, TZ) **daḫı** Dahi, ve (Gİ, İN, KF, KFT, MS, RH) **daḳı** Dahi, ve (MG)	**taġı тағы** *zrf.* 1. Tekrar, yine, tekrardan, yeniden 2. Devam ederek 3. Ve
taġrı Tanrı, Allah (DM, KK) **tanġrı** Tanrı, Allah (TZ) **tañrı** Tanrı, Allah (Gİ, GT, KFT, MG, MS) **tanrı** Tanrı, Allah (DM, İH) **teñeri** Tanrı (CC) **teñri** Allah, tanrı (BM, BV, CC, DM, GT, İM, KF, Kİ, İN, MG, RH) **tigri (I)** Allah, tanrı (İM) **tiñri** Tanrı (BV, DM)	**teñrĭ тәңре** *ism.din.* 1. Tanrı, Allah 2. Gökyüzü, gök kubbe
tal (II) Söğüt (GT)	**tal тал** *ism.bit.* 1. Söğüt, salkım söğüt, sepetçi söğüdü 2. Ağaç dalı
tam (II) Dam, çatı, taraça (BM, CC, GT, KFT) **tam (III)** Duvar (İM)	**tam 1 там** *ism.* 1. Duvar, istinat duvarı 2. Çatı, dam 3. Kale burcu, gözetmen kulesi
tamaġ (II) Damak (BV, CC, Kİ) **tamaḳ (II)** Damak (BV, TZ) **ṭamaḳ** Damak (TA) **tamav** Damak (TZ) **damaḳ** Damak (DM, İH)	**tamaḳ тамақ** *ism.* 1. Damak 2. Mide 3. İştah 4. Evde sürekli yemek yiyenlerden biri, boğaz 5. Bir ırmağın başka bir ırmağa veya denize döküldüğü yer 6. Derin çukur ya da maden ocağının ağzı

Tablo: 2.4. (devam)

tan- (II) İnkâr etmek, yalan söylemek (CC, İM, TZ)	**tanıv 2 таныу** *e.* 1.İnkar etmek 2.Kabul etmemek, istememek, reddetmek
tan Sabah, sabah vakti (BM, İH, TZ) **ṭan** Sabah, sabah vakti (BM, İH, TZ) **tañ (I)** Tan vakti, sabah (BV, GT, İM, Kİ, TZ) **tayn** Seher vakti, tan (TA) **dan (II)** Sabah vakti, tan vakti (BM) **dañ** Sabah vakti, tan vakti (KF)	**tañ 1 таң** *ism.* 1. Tan, şafak 2. Bir şeylerin başladığı vakit
tangı- Görmek, bilmek, tanımak (TZ) **tanı- (I)** Görmek, bilmek, tanımak (CC, GT, TZ)	**tanıv 1 таныу** *e.* 1.Tanımak, bilmek 2.Görerek bilmek 3.Dış görünüşten çıkarmak
tanıḳlav Tanıklamak (TZ)	**tanıḳlav таныкълау** *e.* Delillemek, kanıtlamak, ispatlamak; doğruluğunu göstermek
ṭap- (I) 1. Bulmak (BM, BV, CC, Gİ, GT, İM, İN, KF, KFT, Kİ, KK, MG, MS, TZ) 2. Kazanmak, elde etmek (GT) **dap-** Bulmak (KFT)	**tabıv табыу** *e.* 1. Bulmak 2. Bir meseleyi halletmek 3. Arayıp ele geçirmek
taraḳla- Taramak (Kİ)	**taraḳlav тараҡлау** *e.* Taramak, düzene sokmak
ṭarīḳ *ar.* Yol, usul (GT, İM, MG)	**tariḳ тариҡ** *ism.ar.* 1. Meyil, eğilim, yönelim, meyledilen yol 2. Usül, yöntem
tarla Tarla (İH) **ṭarla** Tarla (TA) **tarlav** Tarla (CC)	**tarlav тарлау** *ism.* 1. Tarla 2. Düz arazi
tarlıḳ 1. Darlık, sıkışıklık (İM) 2. Kıtlık vesaire yüzünden ortaya çıkan darlık (Kİ) **darlıġ** Darlık, sıkıntı (KF)	**tarlıḳ тарлыҡ** *ism.* 1.Darlık, sıkılık, sıkışıklık 2.Kıtlık 3.Ziyan, zarar

Tablo: 2.4. (devam)

tart- (II) 1. Çekmek (Kİ, MG) 2. Çekip çıkarmak (TZ) 3. Asılmak (MG) **tarta-** Çekip çıkarmak (TZ)	**tartıv тартыу** *e.* 1.Çekmek, germek 2.Taşımak 3.Kaldırıp taşıyabilmek 4.Bağlamak 5.Sigara içmek 6.İçine çekmek 7.Öğütmek (buğday vs. için)
tart- (IV) Taşımak (GT)	**tartıv тартыу E** 1.Çekmek, germek 2.Taşımak 3.Kaldırıp taşıyabilmek 4.Bağlamak 5.Sigara içmek 6.İçine çekmek 7.Öğütmek (buğday vs. için)
tastar *fars. (< destār)* Masa örtüsü (CC)	**taştar таҫтар** *ism.fars.* 1. Kadınların başlarına doladıkları ucu nakışlı beyaz patiska 2. Gelinin sağdıcına damat tarafından verilen hediye
ṭaş (II) Dış, dışarı (BV, GT, İM, Kİ) **tış** Dış (İM)	**tış тыш** *ism.* 1.Dış 2.Elbisenin dışı 3.Evin dışı, açık hava 4.Kaplama, astar 5.Dış görünüş, kılık kıyafet
taşḳın Sel, taşkın su (İH, TA) **taşḳun** Sel, taşkın su (Kİ)	**taşḳın ташҡын** *ism.* 1.Taşkın, sel 2.Taşkınlık, coşkunluk 3.Taşarak akan, coşkun
taşlan- Taşlanmak, kendisine taş atılmak (İM, MS) **ṭaşlan-** Taşlanmak, kendisine taş atılmak (MS)	**taşlanıv ташланыу** *e.* 1.Bırakılmak, atılmak, terk edilmek 2.Yukarıdan atlamak 3.İleri fırlamak, ileri atılmak
tat (IV) Demir pası (TZ)	**tut 2 тут** *ism.* 1.Pas, oksit 2.Yüzdeki çil, leke
tafar Koyun ve keçi cinsinden hayvan (İM) **tavar** Davar, hayvan (GT, KFT) **tuvar (I)** Koyun ve keçi cinsinden hayvan (TZ) **davar** Koyun ve keçi cinsinden hayvan (BM, Gİ, İH, KF, KFT, MS)	**tavar tayap** *ism.tic.* 1. Mal, ürün 2. Mahsul 3. Satılan kumaş

Tablo: 2.4. (devam)

taya- Dayamak (İM, İN, Kİ)	**tayav 1 таяу** *e.* Alttan dayamak, dayaklamak, destek koymak
tayaḳ (I) Dayak (TZ)	**tayaḳ таяк** *ism.* Dayak, direk, destek, dayanak; sopa
taz Dazlak, kel (CC, Kİ, TZ) **ṭaz** Dazlak, kel (KK)	**taź таʒ** *ism.* 1. Saç dibinde oluşan yara 2. Saçsız, kel 3. Kellik hastalığı
tebe (I) Tepe (CC, DM, TA) **tepe** Tepe (Kİ) **töpe** Tepe (BM, BV, İM) **depe** Tepe (Kİ, TZ)	**tübe 1 түбә** *ism.* 1.Başın üst kısmı, tepe 2.Dağın tepesi, zirvesi, en üst noktası 3.Bina, ev çatısı
telḳīn *ar.* Ölü gömüldükten sonra mezarı başında söylenen sözler veya okunan dua (İM, KFT)	**telḳin тәлкин** *ism.ar.* Öğüt, nasihat, telkin
terek (II) Direk (TZ)	**tĭrek терәк** *ism.* 1.Dayak, direk, destek, dayanak 2.Kızağın iki yanına çakılan direk, destek 3.Destek olan kişi ya da şey
teren Derin (TZ) **tereñ** Derin (CC, GT) **terin** Derin (TA, TZ) **derin** Derin (DM)	**teren тәрән** *sıf.* 1.Derin 2.Ulaşılması güç 3.Gönlün derinliği 4.Çok sağlam alınan, çok güçlü alınan (nefes vs. için)
teri (I) Deri (CC, DM, GT, Kİ, KK, İN, RH, TZ) **tiri (II)** Deri, ten (İM) **deri (I)** Deri, ten (Gİ, İH, KF, KFT, RH, TZ)	**tirĭ тире 1** *ism.* 1.Deri 2.Hayvan derisi 3.Post, kürk
tevābi‘ *Ar.* Tâbi olanlar, uyanlar (GT)	**tevabiġ тәуабиғ** *sıf.ar.* 1.Tâbi, bağlı olan 2.İtaat eden, boyun eğen
teyişli (Alın yazısıyla) belirlenmiş, gerekli, mecburî (CC)	**tĭyĭşlĭ тейешле** *sıf.* Gerekli, lüzumlu

Tablo: 2.4. (devam)

teyre Çevre, etraf (CC) **tigre** Çevre, etraf (GT, İM)	**tire тирə** *ism.* 1.Çevre, etraf 2.Yakın çevre 3.Dolayı 4.Yan, yan taraf
ṭıḳ- (II) Tıkamak, kapamak (BM, Kİ, KK, MG, TA, TZ) **tik- (VIII)** Tıkmak (TZ) **dıḳ-** Tıkamak, kapamak (RH, TZ)	**tıġıv тығыу** *e.* 1.Tıkmak 2.Kıstırmak 3.Delikli bir şeyi kapamak 4.Harcamak, sarf etmek
tın (III) Nefes, soluk (TZ) **dın** Nefes, soluk (Kİ)	**tın 1 тын** *ism.* 1.Soluk alma, nefes alma 2.Soluk, nefes
tıñla- Dinlemek (GT, İM) **diñle-** Dinlemek (GT, KFT) **düñle-** Dinlemek (BM)	**tıñlav тыңлау** *e.* 1.Dinlemek, kulak vermek 2.Kulak misafiri olmak 3.Emre itaat etmek 4.Sözü yerine getirmek, söz dinlemek
tırma- Tırmalamak (TZ) **tırna-** Tırmalamak (TZ)	**tırnav тырнау** *e.* 1.Tırmalamak, tırnaklamak 2.Pençeleriyle eşelemek
tıy- 1. Engellemek, tutmak (CC, GT, İM) 2. Geciktirmek (TZ)	**tıyıv тыйыу** *e.* 1.Yasaklamak 2.Önlemek, engel olmak 3.Tutmak 4.İzin vermemek 5.Bir hareketi durdurmak
tib Dip, temel, kök (RH, TA) **tip** Dip, kök (MG) **tüb** Dip, temel, kök (BV, CC) **tüp** Dip, temel, kök (CC, GT, İM, MG, TZ) **dib** Dip, temel, kök (DM, KF, RH) **dip** Bir şeyin nihayeti (DM, Gİ, KFT, Kİ, MS)	**töp 1 төп** *ism.* 1.Kap kacak, çukur vs. için dip 2.Suyun dibi 3.En içteki ve uzaktaki yer 4.Dik bir cismin alt kısmı 5.Kök (bitkiler için) 6.Organların gövdeye bağlandıkları yer

Tablo: 2.4. (devam)

tible- Diplemek, bir şeye dip koymak (Kİ)	**töplev төпләү** *e.* 1.Kova, kap ya da sepet gibi şeylere dip koymak 2.Ayakkabıya taban çakmak, taban takmak 3.Kitap, defter ciltlemek, kaplamak 4.Dibe vurmak, tamamlamak; bitirmek
tigi (I) Şu (BM)	**tĭgĭ теге** *zmr.* 1.Öteki, başka, diğer 2.Şu
tigin Kadar, - e kadar (BV, İM) **tegin** Değin, kadar (İN, RH) **tegine** Değin, kadar (RH) **dağın** Değin, ve, ve dahi (CC) **degin** Kadar, -e kadar (Gİ, KF, KK, MS, İN, RH) **degінç** Kadar, -e kadar (KK) **degінçe** Kadar, -e kadar (KK) **deyin (I)** Kadar, -e kadar (CC)	**tiñĭnen тиңенән** *zrf***.** 1….e doğru, …e kadar 2.…derecede, …miktarda
tik (IV) Sessiz, sakin, hareketsiz (GT, İM, MG)	**tik 3 тик** *zrf.* 1.Bir şey yapmadan, işlemeksizin 2.Hareketsiz 3.Değişmeksizin 4.Bir şekilde
tik- (I) Dikiş dikmek (BM, BV, CC, GT, İM, Kİ, KK, MG, İN, TZ) **dik- (II)** Dikiş dikmek (Gİ, Kİ)	**tĭgĭv 1 тегеу** *e.* 1.Dikmek 2.Sivri bir şey batırmak 3.Kırkılmış yünü sivri uçlu bir gereçle tiftiklemek
tik- (III) (Ağaç) dikmek (GT, KK); Dikmek, ağaç vb. ekmek (TA) **dik- (I)** Ağaç dikmek (KFT, Kİ, TZ)	**tĭgĭv 1 тегеу** *e.* 1.Dikmek 2.Sivri bir şey batırmak 3.Kırkılmış yünü sivri uçlu bir gereçle tiftiklemek
tik- (IV) (Göz) dikmek (GT)	**tĭkev текәу** *e.* 1.Bir yöne doğrultmak (göz için), bir yöne baktırmak 2.Nişan almak

Tablo: 2.4. (devam)

tikil- (I) Dikiş dikilmek (İM)	**tĭgĭlĭv тегелеу** *e.* 1.Dikilmek, dikiş dikilmek 2.Nakış işlenmek
tikme (II) Sırık dikme (CC)	**tĭkme текмə** *ism.* 1. Çit, kazık; dikme 2. Çadırın ortasındaki direk
tile- İstemek, dilemek (BV, CC, GT, İM, İN, Kİ, KK, MG, TA, RH, TZ) **dile-** İstemek, dilemek (BM, Gİ, İN, KF, KFT, Kİ, MS, RH)	**tĭlev 1 теләу** *e.* 1.İstemek, dilemek 2.Amaç etmek, gaye etmek
tire- Diremek, dayamak (MG)	**tĭrev 1 терəу** *e.* 1.Dayamak, destek vermek, destek koymak, yaslamak 2.Bitiştirmek, yaslamak 3.Şart, koşul dayamak, şartlı hale getirmek
tirek 1. Direk, destek (CC, İM, Kİ) 2. Ağaç (DM, GT) **direk** Direk, destek (BM, KF, Kİ, MS)	**tĭrek терəк** *ism.* 1.Dayak, direk, destek, dayanak 2.Kızağın iki yanına çakılan direk, destek 3.Destek olan kişi ya da şey
tiril- (II) Toplanmak, bir araya gelmek (İM, İN)	**tirĭlĭv** *e.* 1.Derilmek, toplanmak 2.Toplandığı ya da tutunduğu yerden dallara ayrılmak, dağılmak, yayılmak
tişil- Deşilmek, delinmek (BV, İM)	**tişĭlĭv тишелеу** *e.* 1.Deşilmek, delinmek 2.Yarılmak, yarık açılmak
tiz- Dizmek (TZ)	**tĭźĭv теҙеу** *e.* Dizmek, sıralamak, bir şeye ard arda geçirmek
toġ- (I) 1. Doğmak, dünyaya gelmek (BV, CC, Gİ, GT, İM, KF, Kİ) 2. Yaratılmak (CC) **tov-** Doğmak, dünyaya gelmek (CC) **tuv- (I)** Doğmak, dünyaya gelmek (CC) **do-** Doğmak, dünyaya gelmek (Kİ) **doġ-** Doğmak, dünyaya gelmek (Gİ, KF, KFT, Kİ, TZ)	**tıvıv тыуыу** *e.* 1.Doğmak, dünyaya gelmek 2.Görünmek, başlamak 3.Ufuktan görünmek, çıkmak
ṭoġram Et veya ekmek parçası (DM, TA)	**turam турам** *ism.* Kesilmiş parça, dilim, bölüm

Tablo: 2.4. (devam)

ṭoġrı Doğru, yanlış olmayan (Gİ, GT, İN,KF) **ṭoġru** 1. Doğru, yanlış olmayan (CC, Gİ, İM, MG, TA) 2. Doğru, düz, eğri olmayan (İN, Kİ) **torı** Doğru, yanlış olmayan (TZ) **doġrı** Doğru, yanlış olmayan (Gİ, KF, KFT, MS) **doġru** Doğru, yanlış olmayan (Gİ, KFT, MS)	**tuġrı туғры** *sıf.* 1.Doğru, düz 2.Direkt, doğrudan doğruya 3.Dürüst, hakiki, doğru 4.Hatasız 5.Adil 6.Sadık
toġu- Dokumak, örmek (CC) **toḳı (I)** Dokumak, örmek (GT, Kİ) **toḳu-** Dokumak, örmek (İM) **ṭoku-** Dokumak, örmek (TZ)	**tuḳıv 1 туқыу** *e.* 1.Kumaş dokumak, işlemek 2.Örmek 3.Meydana getirmek
toḳlun Dalga (TZ)	**tulḳın тулқын** *ism.* 1.Dalga 2.Radyo dalgası
toḳmaḳ Tokmak (BV, CC) **doḳmaḳ** Tokmak (TZ)	**tuḳmaḳ 1 туқмақ** *ism.* 1.Tokmak 2.Atın alnına takılan demir 3.Duvar saatindeki sarkaç ağırlık
toḳta- Sabit olmak (TZ)	**tuḳtav туқтау** *e.* 1.Durmak, bitmek, dinmek, hareketi kesmek, sona ermek 2.Duraklamak 3.Bir konu üzerine eğilmek
tol- (I) Dolmak (BV, CC, İM İN, Kİ)	**tulıv тулыу** *e.* 1.Dolmak 2.Kaplanmak 3.Yığılmak, toplanmak
toldır- Doldurmak (TZ) **ṭoldur-** Doldurmak (BM, GT, İN) **toltur- (I)** Doldurmak (BV, CC, İM, İN, MG) **ṭoltur-** Doldurmak (KK) **doldur-** Doldurmak (İN) **doltur-** Doldurmak (İN)	**tultırıv тултырыу** *e.* 1.Doldurmak 2.Kaplamak 3.Yığmak

Tablo: 2.4. (devam)

tolı Dolu, dolu olan (GT, Kİ, TZ) **ṭolu (I)** Dolu, dolmuş olan (BV, CC, Gİ, GT, İM, KF) **toluġ** Dolu, dolmuş olan (BV, CC, Gİ, GT, İM, KF) **dolu** Dolu (Gİ, KF)	**tulı тулы** *sıf.* 1.Dolu 2.Tam, bütün, eksiksiz 3.Dolgun
tonuḳ (II) Donuk (TZ)	**tonoḳ 1 тоноқ** *sıf.* 1.Saf, temiz, bulanık olmayan, şeffaf, saydam 2.Açık olmayan, parlak olmayan, donuk, mat
topa (I) Çatı (BM)	**tübe 1 түбә** *ism.* 1.Başın üst kısmı, tepe 2.Dağın tepesi, zirvesi, en üst noktası 3.Bina, ev çatısı
totu Tuğ, sancak (CC) **tov** Tuğ, sancak (CC)	**tıv 1 тыу** *ism.* 1. Bayrak, tuğ 2. Temel ideolojinin belirtisi
toz (I) Toz (BV, CC, DM, Gİ, GT, İM, KF, Kİ, TZ) **ṭoz** Toz (KK) **doz** Toz (BM, KF, TA)	**tuźan туҙан** *ism.* 1.Toz 2.Çamur, kir
tögül- (I) Dövülmek (BV)	**töyölöv 1 төйөлөү** *e.* 1.Sert bir şeyle vurulmak 2.Ezilmek, dövülmek 3.Parçalanmak 4.Vurulmak, tepelenmek
tök- (I) Dökmek (BM, BV, CC, GT, İM, Kİ, TA, RH) **dök-** Dökmek (Gİ, KF, KFT, Kİ, MS, RH)	**tügĭv түгеү** *e.* 1.Dökmek, akıtmak 2.Dağıtmak, saçmak 3.Kan, ter ya da gözyaşı akıtmak 4.Sarfetmek, harcamak 5.Paylaşmak
töl Döl (İM)	**tül түл** *ism.* 1.Döl 2.Tohum

Tablo: 2.4. (devam)

töndür- Döndürmek, çevirmek (İM) **dönder-** Döndürmek, çevirmek (Gİ, KF, MS)	**dündĭrĭv дүндерең** *e.* Döndürmek, çevirtmek; vazgeçirmek, geri çevirmek **tünterĭv түнтәреү** *e.* 1.Düşürmek, yıktırmak; belirli bir zamanı geçirmek 2.Alt üst etmek, döndürmek 3.Yamultmak 4.Yerine getirmek
töydür- Dövdürmek (TZ)	**töyźöröv төйҗөрөү** *e.* 1.Vurdurmak, döğdürmek 2.Ezdirmek
tu Kısır hayvan (TZ)	**tıv 3 тыу** *ism.* 1.Kısır, yavrulamayan (hayvan için) 2.Dağılmadan gelişen, yayılmadan büyüyen
tur- (II) İkame etmek, yerine geçmek (İM) **dur- (III)** Yerine geçmek (MS)	**torov тороу** *e.* 1. Durmak, ayakta durmak 2. Basar halde durmak 3. Bulunmak 4. Ayağa kalkmak 5. Yaşamak, hayat sürmek 6. Muamelede bulunmak 7. Vakit geçirmek 8. Herhangi bir değerde, pahada olmak
tuş (I) Eş (GT)	**toş 2 тош** *ism.* Akran, yaşıt, çağdaş
tuşa- Beygirin ayaklarını birbirine bağlamak (Kİ)	**tışav 1 тышау** *e.* Dışarı gitmemesi için hayvanın iki ayağını yaklaştırarak bağlamak
tutam Tutam, avuç dolusu (BM, İM, Kİ) **dutam** Tutam, avuç dolusu (İN)	**totam тотам** *ism.* 1.Tutam (ölçü) 2.Bir avuç 3.Demet
tutġa Kılıcın sapı (Kİ, MG) **tutķa** Kılıcın sapı (MG)	**totķa тотқа** *ism.* 1.Kulp, kabza, sap 2.Çare 3.Dayanak
tutul- (I) 1. Tutulmak, ele geçirilmek (BV, GT, İH, İM, Kİ, RH, TZ) 2. Bağlanmak (RH) **dutıl-** Tutulmak (KFT) **dutul-** Tutulmak (BM, BV, KFT)	**totolov тотолоу** *e.* 1.Tutulmak 2.Engellenmek, durdurulmak 3.Yakalanmak 4.Yararlanılmak 5.Kendine hakim olmak

Tablo: 2.4. (devam)

tutul- (II) 1. Tutulmak, dona kalmak (İH) 2. Aklına bir şey gelmemek (İH)	**totolov тотолоу** *e.* 1.Tutulmak 2.Engellenmek, durdurulmak 3.Yakalanmak 4.Yararlanılmak 5.Kendine hakim olmak
tügen- Tükenmek, bitmek, sona ermek (CC) **tüken- (I)** Tükenmek, bitmek, sona ermek (BM, BV, DM, Gİ, GT, İM, Kİ, KK, MG) **düken- (I)** Tükenmek, bitmek, sona ermek (Gİ, KF, KFT, Kİ, MS)	**tögenĭv төгәнеү** *e.* 1.Tükenmek, bitmek 2.Yok olmak
tün 1. Dün, dünün gecesi (BM, BV, Kİ) 2. Akşam, gece (CC, GT, İM, KK, TA, TZ) **tüne** Dün, dünün gecesi (CC, TZ) **dün (I)** Gece (Gİ, KF, Kİ)	**tön төн** *ism.* 1.Gece 2.Kuzey
türli Türlü, çeşitli (GT) **türlü (I)** Türlü, çeşitli (GT, İM, Kİ, İN, RH) **türlüg** Türlü, çeşitli (BV, İM, MG) **dürlü** Çeşitli, türlü (Gİ, İN, KF, KFT, MS, RH)	**törlö төрлө** *sıf.* 1.Türlü, çeşitli 2.Her türlü, türlü türlü
türt- Dürtmek (İM) **dürt- (I)** Dürtmek (Kİ, TA) **dürüt- (II)** Dürtmek (KFT)	**törtöv төртөү** *e.* 1.Dürtmek 2.Kalem ya da sivri uçlu bir nesne ile iz koymak, nokta koymak 3.İteklemek, iterek kendinden uzaklaştırmak 4.Rüşvet vermek, işini halletmek için gizlice bir şeyler vermek
tüş (II) Düş, rüya (GT, TZ) **düş (II)** Düş, rüya (Kİ, KF)	**töş 1 төш** *ism.* 1. Düş, rüya 2. Hayal 3. Gerçek olmayan

Tablo: 2.4. (devam)

tüş- (I) Düşmek (BV, CC, İM, İN, Kİ, KK, MG, TA, TZ) **düş- (I)** Düşmek (BM, Gİ, İN, KF, KFT, MS, RH)	**töşöv төшөү** *e.* 1.İnmek, düşmek 2.Suyla sürüklenmek 3.Yıkılmak 4.Konmak 5.Damlamak 6.Kopmak 7.Peyda olmak, hasıl olmak 8.Fotoğraf çekilmek 9.Girişmek, başlamak
tüş- (II) Batmak (CC) **tüş- (III)** 1. Konaklamak (İM) 2. İnmek (İM, Kİ, KK, MG, TA, TZ) **tüş- (IV)** 1. Düşmek, uğramak, rastlamak, ele geçirmek (GT) 2. Düşmek, denk gelmek (RH) 3. Meydana gelmek (İM) **düş- (II)** Uğramak, geçmek, rastlamak (İN, RH) **tüş- (VI)** Durmak (İM)	**töşöv төшөү** *e.* 1.İnmek, düşmek 2.Suyla sürüklenmek 3.Yıkılmak 4.Konmak 5.Damlamak 6.Kopmak 7.Peyda olmak, hasıl olmak 8.Fotoğraf çekilmek 9.Girişmek, başlamak
uç 1. Uç, uç taraf (BV, CC, DM, GT, Gİ, İM, İN, KF, Kİ, MG) 2. Sınır (TA) 3. Taraf, yan (TZ)	**os** *ism.* 1. Uç 2. Taşra 3. Taraf
uçur- Uçurmak (KFT)	**osorov осороу** *e.* 1. Uçurmak, havalandırmak 2. Yüksek bir yerden aşağı yıkılmak
uġ Çadırın üst kısmına koyulan ağaç veya ok (Kİ)	**uķ 1 уқ** *ism.* 1. Ok 2. Kurşun 3. Değirmen kümbetindeki ince desteklerden her biri
uġurlan- Soyulmak (KFT) **oġurlan-** Çalınmak (İM)	**urlanıv урланыу** *e.* Aşırılmak, yürütülmek, çalınmak
ulġa- Büyümek, gelişmek (BV) **ulġar-** Büyümek, gelişmek (TZ) **ulġay-** Büyümek, gelişmek (CC, GT) **ulķar-** Büyümek, gelişmek (TZ)	**olayıv олайыу** *e.* Büyümek, yaşlanmak, ihtiyarlamak

Tablo: 2.4. (devam)

ur- (I) Vurmak, dövmek (BV, CC, Gİ, GT, İM, İN, KF, KFT, KK, MG, MS, RH, TZ)	**orov opoy** *e.* Vurmak, çarpmak; fırlatmak, atmak **urıv урыу** *e.* Vurmak, biçmek, dermek, orakla dermek
uraġut Kadın (Kİ)	**uraġıt ураҕыт** *ism.* Kadınlar kızlar
urḳ Boy (TA)	**oruġ оруҕ** *ism.* Soy, boy; aşiret
uru (II) Makam (TA)	**ür үр** *ism.* 1. Yukarı meyilli yer 2. Yüksek yer, makam
uru (IV) Kuyu (TZ)	**oro 2 opo** *ism.* Kuyu, çukur
uruḫ Uruk, çocuk, nesil (CC)	**oruġ оруҕ** *ism.* Soy, boy; aşiret
uruḳ (I) Bir babadan çoğalan köy, mahalle (İH)	**oruġ оруҕ** *ism.* Soy, boy; aşiret
urun Mertebe, yer (İH) **orun** Yer, mahal (CC, Kİ)	**urın 1 урын** *ism.* 1. Yer, mevki 2. İşte erişilen derece, rütbe 3. Edebi bir eserin metnindeki parça, bölüm 4. Bagajdaki her bir parça 5. Yatak, döşek
usta *fars.* Usta, öğretici (CC, DM, GT, TZ) **uṣṭa** *fars.* Usta, öğretici (DM) **osta** *fars.* Usta, öğretici (CC)	**oṡta оҫта** *ism.fars.* Usta, üstad, uzman
uvşaş- Birbirine benzemek (CC)	**oḳşaşıv оҥшашыу** *e.* 1. Benzeşmek, denkleşmek, eşleşmek 2. Birbirine yakın görmek
uya Yuva (BM, Kİ, TZ)	**oya оя** *ism.* 1. Yuva (hayvanlar için) 2. Bitki dikmek için açılan çukur 3. Bir kökte birleştirilen sözler grubu (gramer için)
uyal- (II) Utanmak (CC, GT, KFT, Kİ, KK, MG, TZ) **vıyal-** Utanmak, çekinmek (DM)	**oyalıv оялыу** *e.* Rahatsızlık hissetmek, uygunsuzluk hissetmek; çekinmek, çekingenlik duymak; utanmak, sıkılmak
uyalt- Utandırmak (MG)	**oyaltıv оялтыу** *e.* Rahatsızlık hissettirmek, uygunsuzluk hissettirmek; çekindirmek, utandırmak

Tablo: 2.4. (devam)

uymaḳ Yüksük (TA)	**uymaḳ 1 уймак** *ism.* 1. Yüksük 2. Küçük oyuk yer, küçük gedik yer
uz- Geçmek (TA, TZ) **oz- (I)** İleri geçmek, yetişmek (BM, BV, CC, GT, İM, Kİ, KK, MG, TA)	**uźıv уҙыу** *e.* Geçmek, yol almak, geride bırakmak, belirli bir sınır ya da çizgiyi geçmek, olup bitmek
uzad- Uzatmak (İN, KFT) **uzat- (I)** Uzatmak (BM, BV, Gİ, İM, İN, KF, Kİ, MG, TZ)	**oźatıv 3 оҙатыу** *e.* Uzatmak, devam ettirmek, sürdürmek
üç (I) Üç (sayı) (BM, BV, CC, DM, Gİ, GT, İH, İM, İN, KF, KFT, Kİ, MG, MS, RH, TA, TZ) **üş** Üç (sayı) (DM, KK)	**ös өс** *ism.* 1. Üç 2. Beşlik ölçülendirme sisteminde orta derece 3. Müslümanın ölümünün üçüncü gününde okunan ayet
üç (II) Uç, taraf (TZ) **uç (I)** 1. Uç, taraf (BV, CC, DM, GT, Gİ, İM, İN, KF, Kİ, MG) 2. Sınır (TA) 3. Taraf, yan (TZ)	**os** *ism.* 1. Uç 2. Taşra 3. Taraf
üdük (I) Sidik deliği (İH)	**өźök өҙөк** *ism.* 1. Bir şeylerin kesilen yeri, kesik 2. Eser ya da metinlerdeki parça 3. Kesilen parça 4. Herhangi bir iş ya da harekette durma, durak
üfür- Üfürme, üflemek (Gİ, KF) **üvür-** Üfürmek, üflemek (GT)	**öröv 1 өрөү** *e.* 1. Belli bir yönde hareket etmek (rüzgar için) 2. Üflemek 3. Bir şeyin içine hava vermek
üfüş Islak (İM) **üvüş (II)** Islak (İM) **efüş** Islak (İM) **evüş** Islak, yaş (İM)	**yĭvĭş еүеш** *stf.* Sulu, nemli, rutubetli, ıslak; sulanıp duran

Tablo: 2.4. (devam)

üfüşlik Islaklık (İM) **üfüşlük** Islaklık (İM) **üvüşlük** Islaklık (İM) **efüşlik** Islaklık (İM) **efüşlük** Islaklık (İM) **evüşlik** Islaklık (İM) **evüşlük** Islaklık (İM)	**yĭvĭşlĭk eүешлек** *ism.* Nemlilik, ıslaklık, sululuk
üñ- Oymak, kazmak (CC)	**öñöv өңөү** *e.* 1. Çukur açmak, kazmak, oymak, deşmek 2. Toprağı yarıp eşerek gitmek (su için)
ünde- Çağırmak, seslenmek (CC, GT, İM, İN) **ünle-** Çağırmak, seslenmek (KFT) **inde-** Çağırmak, seslenmek (GT)	**öndev өндәү** *e.* Çağırmak, seslenmek; davet etmek
ür- (II) Üflemek (BM, BV, İM, Kİ, KK, TZ)	**öröv 1 өрөү** *e.* 1. Belli bir yönde hareket etmek (rüzgar için) 2. Üflemek 3. Bir şeyin içine hava vermek
üstād *ar.* Üstat, usta, mahir (BV, GT, İN, KFT) **üstāẕ** *ar.* Üstat, usta, mahir (İN, KFT)	**ostaź остаҙ** *ism.ar.* Öğretici, usta, üstad; öğretmen
üstün (I) Üstün, galip (BV, CC)	**öśtön өҫтөн** *sıf.* 1. Üstün, herhangi bir yönüyle daha yüce, daha yüksek 2. Yüksek, fazla
üz- (II) Koparmak, kırmak (CC, GT, TZ)	**özöv өҙөү** *e.* Kesmek, bölmek, kırmak, koparmak, parçalamak
ya (I) Yay (CC, Gİ, İN, Kİ, MG, TA) **yaa** Yay (CC) **yay (III)** Yay (DM, Gİ, İN, KK, MG, TZ) **ye** Yay (CC)	**yan 1 ян** *ism.* 1. Ok atmada kullanılan yay 2. Yün çırpmak için kullanılan yay şeklindeki ağaç sopa

Tablo: 2.4. (devam)

yabış- Yapışmak, bitişmek (BM) **yapış- (II)** 1. Kavramak (Gİ) 2. Yapışmak (Gİ, İM, İN, KF, KFT, Kİ, RH, TZ) 3. Bulaşmak (KF) **yapuş- (I)** 1. Yapışmak, bitişmek (BV, GT, İM, MG) 2. (Bir şeyi) kavramak (GT)	**yebĭşĭv йəбешеɣ** *e.* 1. Yapışmak 2. Yapışarak emmek 3. Tutunmak, çabucak almak için el koymak 4. Bulaşmak (hastalık için)
yabov Örtü, baş örtüsü (CC)	**yabıv 2 ябыу** *ism.* Üstü kapanmış şey, kapalı şey
yabovlı Örtülü (CC)	**yabıvlı ябыулы** *sıf.* 1. Kapalı, kapanmış, örtülü 2. Kilitli, kilit altında olan
yabuḳ Örtü, baş örtüsü (DM, İM)	**yabıḳ 2 ябыкъ** *sıf.* 1. Kapalı, örtülü; üstü örtük, kaplanmış 2. Görünmeyen, gizli
yādgār *fars.* Yadigâr, hatıra (GT)	**yedker йəдкəр** *ism.* 1. Miras, yadigar 2. Kültürel ya da tarihi eser
yaġ- (Yağmur vb.) yağmak (GT, İM, KFT, Kİ, TA, TZ) **yav-** (Yağmur vb.) yağmak (TZ)	**yavıv яуыу** *e.* 1. Yağmak 2. Düşmek 3. Sayıca çoğalıp birikmek
yaġı Düşman (BM, CC, İH, KFT, Kİ, TA)	**yav яу** *ism.* 1. Savaş, askerî sefer, akın 2. Silahlı asker, hücüm eden düşman ordusu 3. Düşman
yaġı- Tehdit etmek (TZ)	**yanıv 3 яныу** *e.* 1. Kötülük yapmak 2. Tehdit etmek, korkutmak, gözdağı vermek
yaġlıḳ (II) Mendil (TA) **yavlıḳ (II)** Mendil (TZ)	**yavlıḳ яулыкъ** *ism.giy.* 1. Baş örtüsü, eşarp 2. Mendil **yavźıḳ яуӡыкъ** *ism.giy.* 1. Baş örtüsü, eşarp 2. Mendil
yaḫşılıḳ Güzellik, iyilik (BV, Gİ, İM, KF, KK)	**yaḳşılıḳ яӄшылыкъ** *ism.* Güzellik, iyilik, olumluluk; güzel olma

Tablo: 2.4. (devam)

yaķın (I) Yakın (BV, DM, Gİ, GT, İM, İN, KF, Kİ, MG, MS, RH, TZ)	**yaķın яқын** *sıf.* 1. Yakın, yakındaki, yandaki 2. Yakın zamandaki 3. Yakın, dost 4. Benzer,; yaklaşık
yal (I) Yele, atın yelesi (Kİ, MG, RH) **yalı (II)** Yele, atın yelesi (CC)	**yal 2 ял** *ism.* Hayvanların yelesi
yala İftira (CC)	**yala яла** *ism.* Yalan suçlama, iftira, dedikodu
yalañaç Çıplak, yalın (CC, İM) **yalıñaç** Çıplak, yalın (İM) **yalınçak** Çıplak, yalın (KFT, TZ)	**yalaṅgas яланғас** *sıf.* 1. Çıplak, giyimsiz 2. Yaprağı olmayan, yapraksız 3. Örtüsüz, donanımsız 4. Kuru, delilsiz, ispatsız
yalġız Yalnız, tek (CC) **yalġuz** 1. Yalnız, tek (BM, BV, GT, İM, KFT) 2. Sadece, hariç olmak üzere (CC, GT) **yalıġız** Yalnız, tek (TZ) **yalıķız** Yalnız, tek (TA) **yalınġız** Yalnız, tek (TZ) **yalñuz (I)** Yalnız, tek (Kİ, MS) **yalñuz (II)** Sadece, tek, yalnız (Gİ, KF) **yaluġuz** Yalnız, tek (KFT) **yaluñuz** Yalnız, tek (KFT)	**yalġıź ялғыз** *sıf.* 1.Yalnız, tek 2.Bekar **yañġıź яңғыз** *sıf.* 1. Yalnız, tek 2. Bekar
yama Yama (DM, Kİ, TZ) **yamav** Yama (TZ) **yamov** Yama (CC)	**yamaķ 2 ямақ** *ism.giy.* Yama, yamalık parça **yamav 2 ямау** *ism.giy.* Yama, yamalık parça

Tablo: 2.4. (devam)

yamurṭa Yumurta (KK) **yamurtḳa** Yumurta (DM) **yamurtuġa** Yumurta (BM, Kİ) **yumrutḳa** Yumurta (KK) **yumurda** Yumurta (BM, TA) **yumurtġa** Yumurta (BV) **yumurtḳa** Yumurta (CC, GT, İM, TA, RH)	**yomortḳa йомортқа** *ism.* 1. Yumurta; döl 2. Tavuk yumurtası
yañı Yeni (CC, GT, İM, KF, TZ) **yengi** Yeni (BV, Gİ, KF, KK, MG, MS, TZ) **yeñi** Yeni (BV, Gİ, KF, KK, MG, MS, TZ) **yiñi** Yeni (Gİ, İN, KF, KFT, Kİ)	**yañı яңы** *sıf.* 1. Yeni 2. Kullanılmamış 3. İyi tanınmayan, henüz çıkmış 4. Taze, bu yılın ürünü 5. Henüz
yanı- Tehdit etmek (CC, TZ)	**yanıv 3 яныу** *e.* 1. Kötülük yapmak 2. Tehdit etmek, korkutmak, gözdağı vermek
yapın- Örtünmek (TZ)	**yabınıv ябыныу** *e.* 1. Örtünmek, örtü örtünmek; duvak örtünmek 2. Üstünü kapatmak, üstünü örtmek
yar- (I) 1. Yarmak (BV, GT, İM, KFT, KK, RH, TA, TZ) 2. Parçalamak (İM)	**yırıv йырыу** *e.* 1. Yarmak; ayırmak 2. Parçalayıp ezerek patika yapmak 3. Boydan dilmek, kesmek 4. İleri doğru hareket etmek
yarad- Yaratmak, ibda etmek (KFT, RH) **yarat-** Yaratmak, ibda etmek (BV, CC, Gİ, GT, İM, KF, KFT, Kİ, KK, MG, MS, TA, TZ)	**yaratıv 2 яратыу** *e.* Yaratmak, meydana getirmek, doğurmak, var etmek
yaradıl- Yaratılmak (Gİ, MS) **yaratıl-** Yaratılmak (İM)	**yaratılıv 2 яратылыу** *e.* Yaratılmak, meydana getirilmek, doğurulmak, var edilmek
yaraḳ (I) 1. Şimşek (BM) 2. Işık (TZ)	**yaruġ яруғ** *ism.* Parlaklık, ışık, nur

Tablo: 2.4. (devam)

yaramsuḳlan- Yaltaklanmak (İH)	**yaramhaḳlanıv ярамһаҡланыу** *e.* Yalakalık etmek, yalakalanmak, yılışık olmak
yaraş- (II) Yarışmak (TA)	**yarışıv ярышыу** *e.* Yarışmak, yarışmaya katılmak; rekabet etmek
yarı (II) Yağ çömleğinin ağzına bağlanan deri (BV, KK)	**yarı 1 яры** *ism.tıp.* 1. Zar, ince, kat 2. Kabuk, dış katman
yarıḳ (II) Ay ışığı, mehtap (BM)	**yaruġ ярыҕ** *ism.* Parlaklık, ışık, nur
yarıḳ (IV) Baş yarığı (İM) **yaruḳ (III)** Baş yarığı (İM)	**yarıḳ ярыҡ** *ism.* Yarık, yarılmış; az açık aralık **yırıḳ йырыҡ** *sıf.* Yarık, yarılmış, yarılan
yarıḳ (V) Yerdeki yarık, kazıntı (TZ) **yaruḳ (IV)** Yerdeki yarıntı, kazıntı (TZ)	**yarıḳ ярыҡ** *ism.* Yarık, yarılmış; az açık aralık **yırıḳ йырыҡ** *sıf.* Yarık, yarılmış, yarılan
yarıl- 1. Yarılmak, çatlamak (BV, CC, Gİ, İM, İN, KF, KFT, MG, RH) 2. Yırtılmak (Gİ)	**yarılıv ярылыу** *e.* 1. Yarılmak, çatlamak; yırtılmak 2. Yarılıp çatlamak (deri için) **yırılıv йырылыу** *e.* Yarılmak; ayrılmak, parçalanmak
yaruḳ (I) (Ayaklardaki) çatlaklar (İM)	**yarıḳ ярыҡ** *ism.* Yarık, yarılmış; az açık aralık **yırıḳ йырыҡ** *sıf.* Yarık, yarılmış, yarılan
yas (II) Yassı (TZ) **yassı (I)** Sayfa hâlinde düz, yassı (BV, DM, Gİ, İH, İN, KF, Kİ, MG, TZ)	**yaśı яҫы** *sıf.* 1. Yassı 2. Yayvan, genişçe
yasa- (II) Düzeltmek (TZ)	**yahav 1 яһау** *e.* 1. Yapmak, işlemek 2. Hazırlamak, düzenlemek 3. Değiştirmek, geliştirmek
yaşşılıḳ Yassılık, düzlük (Gİ, KF)	**yaśılıḳ яҫылыҡ** *ism.* 1. Yassılık 2. Düzlem, boyut
yaştıḳ Yastık (TZ) **yaştıḳ** Yastık (DM, KK) **yastuḳ** Yastık (CC, GT, İM, Kİ, TA)	**yaśtıḳ яҫтыҡ** *ism.* Yastık, büyük minder
yaşar- (II) Göz yaşarmak (Kİ)	**yeşerĭv 3 йәшәреү** *e.* Yaşarmak, yaş olmak

Tablo: 2.4. (devam)

yat- (I) Yatmak, uyumak (BM, BV, Gİ, GT, İM, KF, Kİ, TZ) **yaṭ** Yatmak, uyumak (KK, TA)	**yatıv 1 ятыу** *e.* 1. Yatmak, dinlenmek veye uyumak için uzanmak 2. Yaşamak 3. Meskun halde olmak, yerleşik olmak
yav (I) Harp, savaş (BM)	**yav яу** *ism.* 1. Savaş, askerî sefer, akın 2. Silahlı asker, hücüm eden düşman ordusu 3. Düşman
yavaş (I) (At için) uysal, sakin (GT)	**yıvaş йыуаш** *sıf.* Sakin, uslu, yumuşak başlı
yavdır- Yağdırmak (CC)	**yavźırıv яуҙырыу** *e.* 1. Yağdırmak 2. Saçmak, dökmek 3. Bol bol vermek, bol bol getirmek
yay- (I) Yaymak (BV, Gİ, İM, KF, TZ)	**yeyïv йәйеү** *e.* 1. Etrafa yaymak, saçmak, dağıtmak 2. Yatmak ya da uyumak için uzanmak 3. Döşemek, kaplamak
yaydaġ Eyersiz ata binmek (MG)	**yaylaķ яйлаҡ** *sıf.* 1.Eyersiz, eyer takılmamış 2.Etsiz, et koyulmamış, yavan (yemek için) **yayźaķ яйҙаҡ** *sıf.* 1.Eyersiz, eyer takılmamış 2.Etsiz, et koyulmamış, yavan (yemek için)
yayıl- (II) Kumaşa dökülen yağ yayılmak (İH)	**yeyïlïv йәйелеү** *e.* Yayılmak, saçılmak, dağılmak
yaz- (I) 1. Yazı yazmak (BM, BV, CC, DM, Gİ, GT, İM, İN, KF, KFT, Kİ, KK, MG, RH, TA, TZ) 2. Çizmek (MG, TA)	**yaźıv 1 яҙыу** *e.* 1. Yazmak, kalem almak 2. Yayımlamak 3. Yazılı eser vermek 4. Plak veya teyp benzeri cihazla kaydetmek 5. Ses kaydetmek
yazıķlu Günahkâr (KF) **yazuķlı** Günahkâr (CC, KFT) **yazuķlu** Günahkâr (CC, İM)	**yaźıķlı яҙыҡлы** *sıf.* Suçlu, hatalı; günahkâr
yazıl- (I) Yazılmak (Gİ, GT, İM, İN, KF, KFT, MS, RH)	**yaźılıv 1 яҙылыу** *e.* 1. Yazılmak, yazı yazılmak 2. Kaydolmak, üye olmak

Tablo: 2.4. (devam)

yazmaḳ Yazı, yazma (BM)	**yaźma яʒма** *ism.* Yazı, yazı sistemi, alfabe sistemi
yeber- Göndermek, yollamak (DM, KK)	**yĭberĭv ебəреү** *e.* Göndermek, yollamak; azat etmek; araba ya da başka mekanizmaları çalıştırmak; atmak, fırlatmak; uğurlamak; enjekte etmek (tıpta)
yedir- Yedirmek (DM, Gİ, KF, KK, TZ) **yedür-** Yedirmek (BM, KF) **yidir-** Yedirmek (Gİ, İM) **yüdür-** Yedirmek (BV, Gİ, GT, İM, TA, RH) **yigür-** Yedirmek (KFT) **yitür- (IV)** Yedirmek (İM)	**yĭyźĭrĭv ейʒереү** *e.* Yedirmek, yemeye mecbur etmek
yegit Genç, yiğit (CC) **yeit** Yiğit (Kİ) **yeyit** Yiğit, genç (TA) **yigit** Yiğit, genç (BV, GT, İH, İM, Kİ, MG, TA, RH, TZ) **igit** Yiğit, genç (CC)	**yĭgĭt егет** *ism.* Delikanlı, yiğit; kahraman, cesur
yegür- Koşmak, hızlı yürümek (DM) **yügir-** Koşmak, hızlı yürümek (TA) **yügür- (I)** Hızlı yürümek, koşmak (CC, GT, Kİ, KK, MG, TZ)	**yügĭrĭv йүгереү** *e.* 1. Koşmak, hızlı hızlı gitmek 2. Herhangi bir işi tekrarlayıp durmak 3. Vücuda yayılmak, vücuda dağılmak, etki etmek 4. Meydana gelmek, görünmek
yenç- Ezmek (GT)	**yensĭv йəнсеү** *e.* Ezmek, basıp şeklini bozmak, yassıltmak
yeşit- İşitmek (DM) **eşit-** İşitmek, duymak (CC) **işid-** İşitmek, duymak (Gİ, KFT) **işit-** İşitmek, duymak (BM, BV, CC, Gİ, GT, İM, KF, Kİ, KK, MS, TA, TZ)	**işĭtĭv ишетеү** *e.* 1. İşitmek, duymak 2. Dinlemek 3. Haber almak, haberdar olmak

Tablo: 2.4. (devam)

yet- (I) 1. Ulaşmak, erişmek (BM, BV, CC, TA, TZ) 2. Arkasından yetişmek (Kİ) **yit- (I)** Ulaşmak, vasıl olmak (BM, BV, GT, İN, MG, RH)	**yĭtĭv 1 етеү** *e.* Ulaşmak, yetmek, kafi gelmek; oluşmak, meydana gelmek; uzamak (tırnak, sakal için)
yetek Etek (DM) **etek (II)** Etek (Gİ, GT, KF, Kİ, TA, TZ) **itek** Etek (GT, İM, MG)	**itek итәк** *ism.giy.* 1. Etek 2. Bayan gömleğinin ucuna katlanıp dikilen dar kısım 3. Dağın, tepenin eteği
yetiş- Erişmek, ulaşmak, yetmek, yetişmek (Gİ, İM, KF, TZ) **yitiş-** Yetişmek, ulaşmak, erişmek (BV, Gİ, GT, İM, KF, KFT, MG)	**yĭtĭşĭv 2 етешеү** *e.* Yetişmek, gerektiği kadar olmak, sayı ve hacim bakımından kafi gelmek
yezne Enişte (CC)	**yĭźne еҙнә** *ism.* Damat, enişte **yĭźneү еҙнәй** *ism.* Damat, enişte
yıġ- (I) Yığmak, biriktirmek, toplamak (GT, Kİ, TA) **yıy-** Yığmak (TZ) **cıv-** Yığmak, toplamak (CC) **cıy-** Yığмak, toplamak (CC)	**yıyıv йыйыу** *e.* 1. Yığmak, toplamak, biriktirmek; birleştirmek 2. Hurufat dizmek (matbaa için) 3. Az şeyleri toplayıp çoğaltmak 4. Dağılmış, saçılmış şeyleri yerine koymak 5. Güvenilir ve gizli bir yere koymak 6. Koleksiyon yapmak
yıķ- (II) Hasmını yıkmak (KK)	**yıġıv йығыу** *e.* Yıkmak; bertaraf etmek
yibit- Yumuşatmak, gevşetmek (CC)	**yĭbĭtĭv ебетеү** *e.* Suyla yumuşatmak, ezmek; gerekli yumuşaklığa getirmek; çamurlaşmak
yimük Bıngıldak, bebeklerin başındaki yumuşak yer (TZ)	**yomoķ 2 йомоҡ** *ism.* Bıngıldak; başın üst kısmı
yir- (II) Azıcık yarmak (Kİ)	**yırıv йырыу** *e.* 1. Yarmak; ayırmak 2. Parçalayıp ezerek patika yapmak 3. Boydan dilmek, kesmek 4. İleri doğru hareket etmek
yizde- İstemek (DM)	**istev истәү** *e.* İstemek, dilemek, niyet etmek

Tablo: 2.4. (devam)

yoġa İnce (CC) **yorḳa** İnce (Kİ) **yuġa (II)** İnce (MG) **yuvḳa** İnce (BV, İM)	**yoḳa 1 йоқа** *sıf.* 1. İnce, kalın olmayan 2. Eksik, noksan 3. Kuruca olan, dolgun olmayan
yoġarı Yukarı (DM) **yoġaru** 1. Yukarı (BM, KF 2. Üst, üst taraf (BM) **yoḫarı** Yukarı (CC) **yoḳarı** Yukarı (GT, MG, TZ) **yoḳaru** Yukarı (Gİ, İM, Kİ, MG) **yuġarı** Yukarı (KK) **yuġaru** Yukarı (KF, KK) **yuḳarġu** Yukarı (KFT, TA) **yuḳarı** Yukarı (BV) **yuḳaru** Yukarı (BV, KF, İN, RH)	**yuġarı юғары** *sıf.* Yukarı, yüksek; üstün
yoġunluḳ Kalınlık (İN, RH)	**yıvanlıḳ йыуанлық** *ism.* Kalınlık; koyuluk; yoğunluk
yoḳluḳ Yokluk (KK)	**yuḳlıḳ юқлық** *ism.* Yokluk; yoksulluk
yoldaş Arkadaş, yoldaş (DM, Gİ, GT, İM, KF, KFT, Kİ, TA, TZ)	**yuldaş юлдаш** *ism.* 1. Birlikte yola çıkılan kişi, yoldaş 2. Aynı anlayış ve düşüncedeki kişi
yolḳun- Saç, baş yolmak (İM)	**yolḳonov йолқоноу** *e.* Yolunmak, koparılmak
yoluḳ- (III) Saç, kıl vs. yolmak (İM, KK, TZ)	**yolḳov йолқоу** *ism.* Yolmak, çekip koparmak
yor- (II) Fal tutmak (Kİ)	**yurav юрау** *e.* Yormak, yorumlamak
yort- (Atı) dört nala koşturmak, hızla gitmek, kaçmak (GT)	**yurtıv юртыу** *e.* Dört nala koşmak, hızla koşmak; hızlı hızlı yürümek, aceleyle ilerlemek
yönel- Yönelmek, başını çevirmek (İH, KFT)	**yünelĭv 1 йүнәлеү** *e.* 1. Yönelmek, bir tarafa yol almak 2. Bir iş ya da mesele üzerinde durmak

Tablo: 2.4. (devam)

yören- (I) Öğrenmek (TA) **ögren- (I)** Öğrenmek (BM, DM, GT, Gİ, İM, İN) **ören- (I)** Öğrenmek (Kİ, TZ) **övren-** Öğrenmek (CC, TZ) **üren-** Öğrenmek (CC)	**öyrenĭv өйрәнеү** *e.* Öğrenmek, bilim almak, bilgi almak
yum- (I) Yummak, göz kırpmak (BV, CC, GT, İM, İN, Kİ, RH) **yüm-** Yummak, gözünü yummak (TA)	**yomov йомоу** *e.* Yummak, kapamak, örtmek (ağız, göz vs. için)
yumuş (I) Hizmet, vazife (KF)	**yomoş йомош** *ism.* 1. İş, vazife, görev 2. Gerektiğinde kullanmak üzere duran şey
yumuşçı Hizmetçi, işte kullanılan uşak (Kİ) **yumuşçu** Hizmetçi, işte kullanılan uşak (İH)	**yomoşso йомошсо** *ism.* 1. İşe gönderilen kişi, işçi 2. Ufak tefek işler için tutulan hizmetçi, yardımcı
yurt- Koşmak (İH)	**yurtıv юртыу** *e.* Dört nala koşmak, hızla koşmak; hızlı hızlı yürümek, aceleyle ilerlemek
yuva Yuva, ev (GT, TZ)	**oya оя** *e.* 1. Yuva (hayvanlar için) 2. Bitki dikmek için açılan çukur 3. Bir kökte birleştirilen sözler grubu (gramer için)
yuvala- (I) Yuva yapmak (İH, Kİ)	**oyalav оялау** *e.* Yuvalamak, yuvaya yerleşmek, yuva yapmak
yuy- Silmek, derisini yüzmek (Kİ)	**yuyıv юйыу** *e.* Süpürüp sürtüp yok etmek, temizlemek, silmek
yüger- Koşmak, hızlı yürümek (BV)	**yügĭrĭv йүгереү** *e.* 1. Koşmak, hızlı hızlı gitmek 2. Herhangi bir işi tekrarlayıp durmak 3. Vücuda yayılmak, vücuda dağılmak, etki etmek 4. Meydana gelmek, görünmek
yüvür- Yürümek, koşmak, hızlı gitmek (TZ)	**yügĭrĭv йүгереү** *e.* 1. Koşmak, hızlı hızlı gitmek 2. Herhangi bir işi tekrarlayıp durmak 3. Vücuda yayılmak, vücuda dağılmak, etki etmek 4. Meydana gelmek, görünmek

Tablo: 2.4. (devam)

zamān(e) *ar.* Devir, içinde bulunulan çağ (GT, İM)	**zamana замана** *ism.fars* Zamane, devir, çağ
ẕāt *ar.* Kendi, kişi (Gİ, GT, İM, KF)	**zat зат** *ism.ar.* Nesil, soy
żāyi‘ *ar.* Kaybolmuş, yitik, boşa gitmiş (GT, İM, KF)	**zayığ зайығ** *sıf.ar.* Haram, zayi, boş
zemzem *ar.* Kâbe civarında meşhur kuyu ve bu kuyudan çıkan su (İM)	**zemzem зәмзәм** *ar. din.* Zemzem; rahatlık veren şey
zencīr *fars.* Zincir, (mec.) esaret (GT, İM) **zincil** *fars.* Zincir (CC) **zincīr** *fars.* Zincir (Gİ, KF, MS, TZ) **sincir** *fars.* Zincir (İH)	**sınyır сынйыр** *ism.fars.* 1. Zincir, köstek 2. Sıra, dizi
zīnet *ar.* Süs, zinet (CC, GT, İM, MS) **ziynet** *ar.* Süs, zinet (BV, Gİ)	**zinnet зиннәт** *ism.ar.* Kıymetli şey; mücevher
zīrek *fars.* Anlayışlı, uyanık, zeki (GT, KFT, MG, RH, TZ)	**zirek зирәк** *ism.fars.* Çabucak anlayan, üstün yetenekli, çok kabiliyetli
zuḳaḳ *ar.* Sokak (Gİ, GT, İM, KF, KFT)	**suḳ 6 сук** *ism.* Köy çevresi, cadde ya da sokak çevresi, köy civarı

Tablo: 2.4. (devam)

2.3.2.1. Genelleşme

Anlam genişlemesinin alt başlıklarından biri olan genelleşme, Berke Vardar (2002: 101) *"Anlamlı bir birimin içeriğinin daha kapsamlı duruma gelmesidir"* olarak; Necip Üçok (2004: 98) *"Nevi yerine cinsi gösteren kelimenin geçmesi"* olarak; Dilbilim Sözlüğünde (2013: 27) *"Kimi özel adların anlamlarının genişleyerek aynı türden başka nesnelere ad olması durumu"* şeklinde tanımlamaktadır.

Dilin sözlüğünden seçilen bazı kelimeler, anlamlarından arındırıldıktan sonra, dili kullananların içinde küçük bir grubu tarafından yaratılmış ilgilerle çeşitli kişilere ve varlıklara ad olarak verilir. Kişi ya da varlıkların özel adları, işaret ettikleri kişi ve varlıkların herhangi bir özelliğinin dili kullanan herkese ulaşmasıyla, yeniden dilin anlam örgüsüne ve sözlüklerine girerler (Karaağaç, 2013: 440).

Genelleşme anlam olayında adların bazıları deyim aktarması bazıları da ad aktarması yoluyla genelleşir. Deyim aktarması ile genelleşen kelimelerde benzer ya da ortak yönler göz önünde bulundurulur. Ad aktarmasında ise mucit-icat, kaynak-ürün vb. ilişkiler söz konusudur. Sonuç olarak bir sözlükte yer alan kelimelerin anlamı, dar bir alandan geniş bir alana geçerken genişler, geniş bir alandan dar bir alana aktarılırken de daralır. Kısaca genelleşir ya da özelleşir (Arslan-Erol, 2014: 74).

Tarihi Kıpçak Türkçesi söz varlığından Başkurt Türkçesi söz varlığına genelleşme yoluyla geçen kelimeler aşağıda tablo halinde sunulmuştur.

Tablo 2.5. *Genelleşme Anlam Olayının Tespit Edildiği Kelimeler*

KIPÇAK TÜRKÇESİ	BAŞKURT TÜRKÇESİ
alaçu Çörden çöpten yapılan küçük adî çadır, kulübe, baraka, evcik (İH) **alaçuk** Çörden çöpten yapılan küçük adî çadır, kulübe, baraka, evcik (CC)	**alasıḳ аласыҡ ŞEH** Gecekondu, barınak
ār *Ar.* Utanma, hayâ (GT, TZ)	**ar 3 ap** *ism.* Ar, namus **ġer ғәр** *ism.* Ar, namus
baġ (IV) Demet (KK)	**bey 1 бәй** *ism.* Bağ, ip

bikr *ar.* Dokunulmamış kız (İM, KFT)	**bekĭr бəкер** *ism.ar.* Bakire, kızlık
çoçuk Domuz yavrusu (İH) **çuçḳa** Domuz yavrusu (TA) **cocḳa** Domuz yavrusu (DM)	**susḳa сусқа** *ism.hay.* Domuz
dervīş *fars.* Fakir ve yoksul, Allah için alçakgönüllülük eden (GT, İM)	**derviş дəрүиш** *ism.fars.* Derviş
ḥekāyet *ar.* Anlatma, hikâye etme (KFT) **ḥikāyet** *ar.* Anlatma, hikâye etme (Gİ, GT, İM, KF, MG)	**ḫikeye хикəйə** *ism.ar.* Hikaye, öykü **ḫikeyet хикəйət** *ism.ar.* Efsane, rivayet
hicret *ar.* Hicret, İslâmî takvimde tarih başlangıcı (Hz. Muhammed'in Mekke'den Medine'ye göçü (Gİ, GT, İM, KF)	**hijret һижрət** *ism.ar.* Göçme, göçüş
Ka'be *Ar* Kâbe (BV, GT, İM, KF, MS)	**ḳeġbe ҡəғбə** *ar.din.* 1. Kabe 2. Kutsal sayılan ya da görülen şey
ḳarmaḳ Olta iğnesi, örgü tığı (TZ)	**ḳarmaḳ ҡармаҡ** *ism.* Olta
köbük Tüylü köpek, it cinsinin iri ve tüylü olanı (DM) **köfük** Tüylü köpek, it cinsinin iri ve tüylü olanı (DM) **köpek** Tüylü köpek, it cinsinin iri ve tüylü olanı (BM, İH) **köpük (II)** Tüylü köpek, it cinsinin iri ve tüylü olanı (Kİ)	**köbek 2 көбəк** *ism.hay.* Köpek, it **kübek күбəк** *ism.hay.* Köpek, it
köse Çenesinde az sakal bulunan, sakalsız (DM, İH, İM, KK, TA, TZ)	**küše күçə** *sıf.* Sakalı, bıyığı olmayan, köse
küleç Çok gülen kimse (GT, Kİ)	**köles көләс** *sıf.* Güleç, güleryüzlü
laçin Doğan, şahin (BM, DM, İH, Kİ, TA, TZ)	**ılasın ыласын** *ism.hay.* 1. Şahin 2. Yiğit bir kişi için söylenir.
maḳāl (II) *ar.* Söz söyleme (GT)	**meḳel мəҡəл** *ar.dlblm.* Atasözü, darbımesel

Tablo: 2.5. (devam)

menşūr *ar.* Sultanın emri, mühürsüz mektubu, fermanı (KFT)	**menşür мәншүр** *ism.ar.* Buyruk, karar, ferman
mevlā (II) *ar.* Efendi, sahip (İM) **mevlāt** *ar.* Efendi, sahip (İM)	**mevle мәүлә** *ar.din.* Allah, Tanrı, Hüda
misk Misk, bir ceylanın göbeğinden çıkan güzel kokulu bir madde (BV, Gİ, İM, KFT, RH)	**misĭk мисек** *ar.giy.* Misk, güzel koku
muḥtesib *ar.* Eskiden şehrin asayiş ve nizamına bakan kimse (Gİ, GT, İM, KF)	**möḫtesib мөхтәсиб** *ar.din.* Dini kuralların düzgün şekilde işleyişini denetleyen kişi
nār *ar.* Ateş (GT)	**nar 1 нар** *ar.* 1. Ateş, alev 2. Cehennem
ordu Ordu, şehir (İH)	**urźa 2 урҙа** *ism.* Han ve askerin kaldığı yer, ordugah
otluḳ (II) Çakmak (Kİ, TZ)	**utlıḫ 1 утлыҡ** *ism.* Semaverin altındaki köz konulan kısım
öre Ayakta dik durmak anlamını bildirir (TZ) **örü (I)** Ayakta durmak (KFT)	**üre үрә** *zrf.* Dimdik, dikçe, dik halde
örleş Tepe, yokuş (CC, İM)	**ürles үрләс** *ism.* Dağın zirvesi, tepesi
pūl *fars.* En küçük para (TZ) **bul** *fars.* En küçük para, altın ve gümüş olmayan para (DM)	**pul пул** *ism.fars.* Para
saḳlayıçı Koruyucu, koruyan (KFT) **saḳlayuçı** Koruyucu, koruyan (KFT)	**haḳsı haҡсы** *ism.mes.* Bekçi, muhafız, nöbetçi
şaruça Sarımtırak (DM, Kİ)	**harısa 2 һарыса** *ism.* Sonbaharda yaprakların sararmaya başladığı dönem
server *fars.* Kılavuz (BV, GT)	**server 2 сәрүәр** *fars.mes* Yönetici, idareci, lider
setr *ar.* Örtme, kapama (Gİ, KF, KFT)	**setre сәтрә** *ism.ar.* Çarşaf, örtü
ṭalsım *yun.* Bir hazineyi koruduğuna inanılan büyü, tılsım (GT)	**tılsım тылсым** *ar.* Tılsım, sihir, büyü

Tablo: 2.5. (devam)

tamāşā *fars.* Seyretme, gezme (CC, DM, Kİ, KK, TZ)	**tamaşa тамаша** *fars.* Temaşa, seyirlik, izlence, piyes, oyun, temsil, gösteri, gösterim
ţavāf *ar.* 1. Ziyaret etmek (Gİ, İM, KF) 2. Hacıların Kâbe etrafında yedi kez dolaşması (Gİ)	**tevaf тэуаф** *ar.* Bir şeylerin etrafında dönme, tavaf etme, bir şeylerin etrafında dönerek yürüme
tumar Çomak otu (İH)	**tumar тумар** *ism.* Sazlıklarda üzeri otla kaplı çıkıntı yer
tüz Düz, doğru (BV, CC, GT, KFT, MG, RH) **düz** Düz, doğru (KF, Kİ, İN, RH)	**töź 2 төҙ** *ism.* Ova, düzlük
üt- Kesilmiş koyunun tüylerini ütmek (CC, Kİ)	**ötöv өтөү** *e.* Ateşe tutarak tüyleri ütmek
yābān *fars.* Çöl, sahra, ıssız yer (BM, Gİ, İH, KFT, TA, TZ)	**yapan япан** *sıf.* İnsan eli değmemiş, insan ayak basmamış, canlı yaşamayan (yabani yerler için) **yapay япай** *sıf.* İnsan eli değmemiş, insan ayak basmamış, canlı yaşamayan (yabani yerler için)
yem Yem, hayvan yiyeceği (Kİ, TZ) **yim** Yem (BV, TA)	**yĭm ем** *ism.* Yem, azık, yemek, yal; tahıl taneleri
yonġa Ağaçtan çıkan talaş (İH)	**yunġı юнғы** *ism.* Yonga
yor- (I) Rüya tabir etmek (Kİ)	**yurav юрау** *e.* Yormak, yorumlamak
yora- (Hayra ve şerre) yormak (DM)	**yurav юрау** *e.* Yormak, yorumlamak
yün Keçi kılı, yün (TA, TZ) **yüñ (I)** 1. Yün, tüy, kıl (BM, BV, İM, İN, KFT, Kİ, TA, TZ) 2. Kuş tüyü (İM) 3. Okun tüyleri, yelek (MG)	**yön йөн** *ism.* Tüy; yün
yutluḳ Kıtlık olan yıl (Kİ)	**yotloḳ йотлоқ** *ism.* Kuraklık, kıtlık

Tablo: 2.5. (devam)

yügrük Hızlı koşan (at) (BV, İM, Kİ, MG, TZ) **yügürük** Hızlı giden (at) (RH) **yürük** Hızlı koşan (at) (TZ)	**yörök йөрөк** *sıf.* Çok hızlı, çok hızlı hareket eden

Tablo: 2.5. (devam)

2.3.2.2. Mecazlaşma

Anlam genişlemesinin alt kategorilerden biri de mecazlaşma anlam olayıdır. İnsanlar çevresini anlamlandırıp dilinde adlandırarak, bazı kelimeleri benzerlik gibi ölçütlerle değerlendirerek ve yeni anlam karşılıkları ekleyerek yan anlamlar oluşturur. Böylece mecaz anlam ortaya çıkar. Bir dilin söz varlığı açısından olgunluk derecesini belirleme ölçütlerinden biri mecaz anlam yüküdür (Özşahin, 2017: 709).

İnsanların anlatıma güç kazandırmak amacıyla, bazı nesneler, kavramlar arasında gördüğü benzerliklerden, yakınlıklardan faydalanarak bu nesne veya kavramlardan birini anlatırken diğerini de anması eğilimine benzetme denmektedir (Aksan, 2015: 187). Benzetme yoluyla anlam değişmeleri de gerçekleşir. Bir dil birliğindeki temel anlam ile dal anlamın yer değiştirmesiyle ortaya çıkan bu değişiklikler, kişinin dilinden başlayıp zamanla toplumun diline yerleşirse mecazlaşma anlam olayı oluşmuş olur (Arslan-Erol, 2014: 74).

Mecazlaşma, somut anlamlı bir kelimenin gerçek anlamıyla ilgisinin kesilmesi ve soyutlaşmasıyla ortaya çıkar. Soyut kavramlar, genellikle somut kavramların mecazlaşmasıyla oluşan bir olaydır. Soyutlaşma olarak adlandırılan bu tür kelimeler, aslında bir tür mecazlaşmaya uğramış kelimelerdir. Ortak insan algıları göz önüne alınırsa coğrafya ve kültür farkı gözetmeksizin birtakım kavramlara yüklenen anlamlar birbirine benzemektedir (Özşahin, 2017: 710-711).

Mecazlaşma, benzetmeyi kullanarak, bir nesnenin niteliğinin, bir eylemin özelliğinin daha etkili anlatılmasına yardımcı olur. Benzetme ve ilgi yoluyla kelimenin anlam alanının genişlemesini sağlayan anlam değişmesi türlerinden biridir (Arslan-Erol, 2014: 74).

Tarihi Kıpçak Türkçesinden Başkurt Türkçesi söz varlığına mecazlaşma anlam olayı yoluyla aktarılan kelimeler aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 2.6. *Mecazlaşma Anlam Olayının Tespit Edildiği Kelimeler*

KIPÇAK TÜRKÇESİ	BAŞKURT TÜRKÇESİ
açı (I) Acı	**esĭ əce** *sıf.* 1. Acı 2. Ekşi 3. Zorluk, zahmet
adım Adım (TA, TZ) **atım** Adım, yürümek için yapılan ayak atışlarından her biri (TZ)	**aźım aʒım** *ism.* 1. Adım 2. Bir işe yönelişteki hareket, yöneliş, hareket
aġır (I) Ağır, hafif olmayan (BM, DM, Gİ, İM) **avur** Ağır, hafif olmayan (TZ)	**avır 1 ауыр** *sıf.* 1. Ağır 2. Zor, çetin, meşakkatli, güç
aġır (IV) Üstün, tercih edilir, değerli (İM)	**avır 1 ауыр SIF / ZIT** 1. Ağır 2. Zor, çetin, meşakkatli, güç
aġırlıḳ Ağırlık, ağır olma durumu (KFT)	**avırlıḳ 1 ауырлыҡ** *ism.* 1. Ağırlık 2. Zorluk, çetinlik
aġrıttur- Ağrıttırmak, ağrı çekmesini sağlamak	**avırttırıv ауырттырыу** *e.* Ağrıtmak, sıkıntıya sokmak
a'ġża *Ar.* Organlar (Gİ, KF, KFT, MS)	**aġźa aғʒa** *ar.* Bir kurumda, idarede bulunan kişi.
aḫça (I) Akça, beyazca (CC)	**aḳsa aҡca TİC** Para
aḫlıḳ Beyazlık, aklık (CC) **aḳlıḳ** Beyazlık, aklık (İM)	**aḳlıḳ aҡлыҡ** *ism.* Saflık, temizlik; ağaçsız yer.
arav Arı, temiz, pak, günahsız (CC) **arı (I)** Arı, saf, temiz (CC, Gİ, GT, İM, KF) **arıġ** 1. Arı, saf, temiz (BV, İM, Kİ) 2. Kutsal, mübarek (İM) 3. Güzel, hoş (İM) **arıḳ (II)** Temiz, saf, arı (KF) **arov** Saf, arı, temiz (CC) **aru (I)** Saf, temiz, arı (Gİ, KF, RH, TA, TZ) **uru (I)** Temiz (KK)	**arı (II)** *sıf.* Namuslu, iffetli (CC)

Tablo: 2.6. (devam)

asra- (I) Bakmak, beslemek (CC)	**aṡrav 1 açpay** *e.* Bir kimseye ya da çocuğa bakmak, onu yetiştirmek; akılda, gönülde tutmak
baḫ Bakmak (CC) **baḳ-** 1. Bakmak (BM, BV, CC, DM, Gİ, GT, İM, İN, KF, KFT, Kİ, KK, MG, MS, RH, TA, TZ) 2. Göz ucuyla bakmak (TA)	**baġıv 1 бағыу** *e.* 1. Bakmak 2. Bakıp terbiye etmek 3. Fal bakmak
bayġuş Baykuş (DM, TZ) **bayḳuş** Baykuş (GT, TA)	**bayġoş байғош** *ism.hay.* 1. Baykuş 2. Tembel kişi
borç Borç (BM, CC, DM, GT, İM, KF, KFT) **borş** Borç (TZ)	**burıs бурыс** *ism.* 1. Görev, vazife 2. Amaç, maksat, hedef 3. Borç (para); ödünç
boşa- Boşamak (BM, GT, KFT, Kİ, TZ)	**buşav 1 бушау** *e.* 1. İçi ya da üsütündeki bir şeyden arınmak temizlenmek 2. Tenhalaşmak, boşalmak 3. Özgür olmak, hür hale gelmek **buşav 2 бушау** *e.* Sert ve sıkı bir durumdan kurtulmak, rahatlamak; boş hale gelmek; yumuşamak
boşan- (II) Boşalmak, gevşemek (MG)	**buşanıv бушаныу** *e.* 1. Kurtulmak, arınmak, üzerinde atmak 2. Çocuk doğurmak
buġla- Bulamak, karıştırmak (Kİ) **bula- (I)** Bulamak, karıştırmak (Kİ) **bulġa-** 1. Bulamak, karıştırmak (BA, İM, Kİ) 2. Sıkmak, üzmek, bulandırmak (CC)	**bolav болау** *e.* Karışmak, kargaşa olmak, düzensizleşmek
bulġaşıḳ Anlaşılmaz, karışık (İM) **bulġaşuḳ** Anlaşılmaz, karışık (İM)	**bolġansıḳ болғансыҡ** *sıf.* 1. Bulanık, çamur karışmış, pislik karışmış, milli 2. Düzensiz, nizamsız 3. Şikayetli, huzursuz
bük- Bükmek, eğmek (BM, BV, CC, Gİ, İN, KF, KK, MG, TA, TZ)	**bögöv бөгөү** *e.* 1. Bükmek, eğmek 2. Bükerek dükmek 3. Boyun eğmeye mecbur etmek 4. Aşırı davranmak

Tablo: 2.6. (devam)

cerāḥat *Ar.* İrin, yara (Gİ, GT, İM, KF, KFT, RH)	**yereḫet йəpəxəт** *ar. tıp.* 1. Yara, cerahat 2. Gönül acısı
cāhiliyyet (II) *Ar.* İslâmdan önceki devir (MG)	**yahelet яһələт** *ism.ar.* 1.Art niyetlilik, kötülük 2.Cahillik, cehalet
çağır- Çağırmak, bağırmak (BM, CC, GT, İH, KFT, Kİ, TA) **çaḳır-** Çağırmak, bağırmak (İM) **çığır-** Bağırmak, çağırmak (KF) **şağır-** Bağırmak, bağırıp çağırmak, inlemek (KK)	**saḳırıv 1 саkыpыy** *e.* 1. Çağırmak, ses ve işaretle gelmesini istemek 2. Gelmesini emretmek 3. Misafirliğe davet etmek 4. Göreve çağırmak
çayan Kırkayak, çıyan, akrep (İH) **çıyan** Kırkayak, çıyan, akrep (İM, TA, TZ) **şıyam** Akrep (DM)	**sayan саян** *ism.hay.* 1. Akrep 2. Kötü, fena; acımasız 3. Akrep burcu
çayna- Çiğnemek, kemirmek, gevelemek (CC, İM) **çeyne-** Çiğnemek, kemirmek, gevelemek (BM, BV, Gİ, KF, RH) **çiyne-** Çiğnemek, kemirmek, gevelemek (GT) **şayna-** Çiğnemek (TZ) **şeyne** Çiğnemek (Gİ, KK, TA)	**seynev сəйнəү** *e.* 1. Çiğnemek 2. Ezmek, dişlemek 3. Her şeyi, her lafı söylemek
çek- (I) 1. Bir şeyi bir yerden çekip almak, çıkarmak (BV, Gİ, GT, İM, İN, Kİ, RH, TZ) 2. Çekmek, asılmak (KF) 3. Bir şeyi çekip uzatmak (İM) **şek- (I)** Çekmek (KK)	**sigĭv 1 сигеү** *e.* 1. Çekmek, geriye hareket ettirmek, geriletmek 2. Bir düşünceden vazgeçmek
çulġa- (I) 1. Giymek (İM) 2. Sarmak, dolamak (MG) **şulġa-** Dolamak, sarmak (TZ)	**solġav солғау** *e.* 1. Bir şeyle sarmak, dolamak 2. Kuşatmak 3. Etrafına üşüşmek

Tablo: 2.6. (devam)

çüri- Çürümek (İM) **çürü-** Çürümek (BV, CC, İM, Kİ) **şürü-** Çürümek	**sĭrĭv cepeγ** *e.* 1. Çürümek, zarar görmek, hastalanmak 2. Zor şartlarda yaşamak 3. Aşırı zengin olmak, aşırı zenginleşmek 4. Kaybedip, elenip, mağlup edilip oyundan çıkmak **şerĭv шəpeγ** *e.* 1. Su olmak, çamur olmak 2. Bozulmak, çürümek
çürük Çürük (GT, İM) **şürük** Çürük (DM)	**sĭrĭk cepeк** *sıf.* 1. Çürümüş, çürük 2. Yanlış, hata, kusur 3. Çürümüş şey, çürük şey
dad- Tatmak, tadına bakmak (KF) **dat-** Tatmak, tadına bakmak (Gİ) **tat-** Tatmak, tadına bakmak (CC, GT, İM, Kİ, TZ) **ṭaṭ-** Tatmak, tadına bakmak (KK, TA)	**tatıv 1 татыу** *e.* 1.Tatmak, tadına bakmak 2.Ağzına atmak, yemek 3.Başından geçmek
daġ Dağ (KFT) **ṭaġ (I)** Dağ (BM, CC, DM, Gİ, GT, İM, KF, Kİ, KK, RH, TA, TZ) **tav** Dağ (CC, KK, TZ)	**tav тау** *ism.* 1.Dağ 2.Yığın
daḳīḳa *ar.* İncelik (GT)	**deḳiḳe дəкиҡə** *ism.ar.* 1. Dakika 2. İnce fikir, olumlu düşünce
dalpın- (Kuş) Debelenmek, çırpınmak (İH)	**talpınıv талпыныу** *e.* 1. Uçup gitmek üzere kanat çırpmak 2. Havalanma isteğiyle öne atılıp çırpınmak 3. Bütün gücüyle uğraşmak, gayret etmek
dam- Damlamak, yağmurun damla damla düşmesi (İH) **tam-** Damlamak, yağmurun damla damla düşmesi (CC, GT, İM, İN, Kİ, MS, TZ)	**tamıv тамыу** *e.* 1. Damlamak, damla damla düşmek 2. Fayda görmek 3. Bir şeyden pay almak

Tablo: 2.6. (devam)

damaḳ Damak (DM, İH) **tamaġ (II)** Damak (BV, CC, Kİ) **tamaḳ (II)** Damak (BV, TZ) **ṭamaḳ** Damak (TA) **tamav** Damak (TZ)	**tamaḳ тамаҡ** *ism.* 1. Damak 2. Mide 3. İştah 4. Evde sürekli yemek yiyenlerden biri, boğaz 5. Bir ırmağın başka bir ırmağa veya denize döküldüğü yer 6. Derin çukur ya da maden ocağının ağzı
dap- Bulmak (KFT) **ṭap- (I)** 1. Bulmak (BM, BV, CC, Gİ, GT, İM, İN, KF, KFT, Kİ, KK, MG, MS, TZ) 2. Kazanmak, elde etmek (GT)	**tabıv табыу** *e.* 1. Bulmak 2. Bir meseleyi halletmek 3. Arayıp ele geçirmek
darlıġ Darlık, sıkıntı (KF) **tarlıḳ** 1. Darlık, sıkışıklık (İM) 2. Kıtlık vesaire yüzünden ortaya çıkan darlık (Kİ)	**tarlıḳ тарлыҡ** *ism.* 1.Darlık, sıkılık, sıkışıklık 2.Kıtlık 3.Ziyan, zarar
daş (I) Taş (Gİ, KF, KFT) **taş (I)** Taş (BM, CC, DM, Gİ, GT, İM, İN, KF, KFT, MS, TZ) **ṭaş** Taş (KK, TA)	**taş 1 таш** *ism.* 1.Taş, kaya 2.İç organlarda meydana gelen taş 3.Hareketsiz, donuk
daş- Taşmak (KFT) **ṭaş-** Taşmak (BM, GT, Kİ, TZ)	**taşıv 2 ташыу** *e.* 1.Taşmak, kabarmak 2.Coşmak
datlu Tatlı (KFT) **tatıġlı** Tatlı, lezzetli (CC) **tatlı (II)** Tatlı (BV, CC, DM, GT, İM, RH, TZ) **ṭaṭlı** Tatlı (KK, TA) **tatlu** Tatlı (Kİ)	**tatlı татлы** *sıf.* 1.Tatlı; şerbetli 2.Tadı güzel, lezzetli 3.Zevkli
dayan- Dayanmak, yaslanmak (Gİ, KF) **ṭayan- (I)** Dayanmak, güvenmek (İM) **ṭayan- (II)** Dayanmak, yaslanmak (Gİ, KF, Kİ, TA	**tayanıv таяныу** *e.* 1.Dayanmak, destek almak 2.Bir yerden yardım beklemek, bir yere ya da kimseye güvenmek

Tablo: 2.6. (devam)

deg- Değmek, dokunmak (BM, DM, Gİ, İN) **teg-(I)** Değmek, dokunmak, varmak, erişmek (CC, İN) **tey- (I)** Değmek, dokunmak (CC, KK) **tig- (I)** 1. Değmek, dokunmak, varmak, erişmek (BV, GT, İM, MG) 2. İsabet etmek (İM) 3. Karşılaşmak, buluşmak (İM) **tiy-** Değmek, dokunmak, varmak, erişmek (BV, TZ)	**tĭyĭv тейеу** *e.* 1.Değmek, temas etmek 2.Çarpmak, vurmak, zarar vermek 3.Etki bırakmak 4.Zararı dokunmak, faydası dokunmak 5.İz bırakmak 6.Pay düşmek, nasip olmak
delü Deli (Gİ, İM, KF, KFT, Kİ, MS) **teli** Deli (CC, İM, TA) **telü** Deli (KF) **tilü** Deli (İM)	**tilĭ тиле** *sıf.* 1.Deli, çılgın 2.Şakacı, yaramaz
delür- Delirmek (Kİ) **telür-** Delirmek (TZ)	**tilĭrĭv тилерey** *e.* 1.Deliye dönmek, çıldırmak, delirmek 2.Zıvanadan çıkmak, kudurmak
dep- (I) Ayakla tepmek, ayakla vurmak (KF) **tep-** Ayak tepmek, ayakla vurmak (İM, Kİ, RH, TZ) **teb-** Tekmelemek, çifte atmak (KK, TA) **tip-** Tepmek, ayakla vurmak (BV, MG)	**tibĭv тибеу** *e.* 1.Tepmek, tekmelemek 2.Birden yakalamak (yırtıcı kuş için) 3.Güçlükle itmek 4.İçerden dışarı doğru vurmak 5.Çalmak, hırsızlık etmek
derin Derin (DM) **teren** Derin (TZ) **tereñ** Derin (CC, GT) **terin** Derin (TA, TZ)	**teren тәрән** *sıf.* 1.Derin 2.Ulaşılması güç 3.Gönlün derinliği 4.Çok sağlam alınan, çok güçlü alınan (nefes vs. için)
deryā *fars.* Derya, deniz (GT)	**darya даръя** *ism.fars.* 1. Deniz, derya 2. Çok büyük nehir 3. Herhangi bir şeyin çokluğu, sınırsızlığı

Tablo: 2.6. (devam)

ḍınç Sakin, rahat, dinç (DM) **tınç** Sakin, rahat, dinç, zinde (Kİ)	**tınıs тыныс** *sıf.* 1.Sessiz, sakin, rahat 2.Gürültüsüz, kavgasız 3.Barış içinde
did- 1. Ditmek, tüylerini yolmak (Kİ, KFT) 2. Yün, pamuk vb. atmak (Kİ)	**tĭtĭv тетеу** *e.* 1.Tiftmek, ditmek 2.Bozmak, dağıtmak; parça parça etmek 3.Güzel bir iş yapmak, işini iyi yapmak
dilkü Tilki (Kİ) **tilkü** Tilki (BM, DM, İM, Kİ, TA) **tülki** Tilki (GT, TZ) **tülkü** Tilki (BV, CC, Kİ)	**tölkö төлкө** *ism.* 1.Tilki 2.Tilki derisinden dikilmiş 3.Hilekar, kurnaz
diñle- Dinlemek (GT, KFT) **düñle-** Dinlemek (BM) **tıñla-** Dinlemek (GT, İM)	**tıñlav тыңлау** *e.* 1.Dinlemek, kulak vermek 2.Kulak misafiri olmak 3.Emre itaat etmek 4.Sözü yerine getirmek, söz dinlemek
diri Canlı, diri (Gİ, KF, KFT) **tiri (I)** Canlı, diri (BV, CC, GT, İM, Kİ, TA, TZ) **tirig** Canlı, diri (İM)	**tĭrĭ тере** *sıf.* 1.Diri, canlı, yaşayan 2.Açıkça görünen, belirgin, belli
diril- Dirilmek, canlanmak (KFT, TZ) **tiri-** Dirilmek, canlanmak, yaşamak (BM, Kİ) **tirik-** Dirilmek (BV) **tiril- (I)** Dirilmek, canlanmak, yaşamak (BV, CC, GT, İM, Kİ, TA, TZ)	**tĭrĭlĭv терелеу** *e.* 1.Dirilmek, canlanmak 2.Coşmak, şevklenmek
ditre- Titremek (Gİ, İN, KF, Kİ) **titre-** Titremek (BV, CC, GT, İN, MG, TZ)	**tĭtrev тетрәу** *e.* 1.Titremek 2.Sallanmak, sarsılmak 3.Ürpermek, korkmak

Tablo: 2.6. (devam)

dīvār *fars.* Duvar (BM, BV, CC, Gİ, GT, İM, KF, KFT, TA) **duvar** *fars.* Duvar (DM, Kİ) **tuvar (II)** *fars.* Duvar (TZ) **ṭuvar** *fars.* Duvar (KK)	**divar диуар** *ism.fars.* 1. Duvar 2. Hayattaki engel ve zorluklar
doġrı Doğru, yanlış olmayan (Gİ, KF, KFT, MS) **doġru** Doğru, yanlış olmayan (Gİ, KFT, MS) **ṭoġrı** Doğru, yanlış olmayan (Gİ, GT, İN, KF, MG, TZ) **ṭoġru** 1. Doğru, yanlış olmayan (CC, Gİ, İM, MG, TA) 2. Doğru, düz, eğri olmayan (İN, Kİ) **torı** Doğru, yanlış olmayan (TZ)	**tuġrı туғры** *sıf.* 1.Doğru, düz 2.Direkt, doğrudan doğruya 3.Dürüst, hakiki, doğru 4.Hatasız 5.Adil 6.Sadık
dökil- Dökülmek (Gİ) **dökül-** Dökülmek (KF) **tögül- (II)** Dökülmek, akmak (CC) **tökel-** Dökülmek, akmak (BM) **tökül-** Dökülмek, akmak (GT)	**tügĭlĭv түгелеү** *e.* 1.Dökülmek, akıtılmak 2.Dağıttırmak, saçtırmak 3.Kan, ter, gözyaşı akıtılmak
dönder- Döndürmek, çevirmek (Gİ, KF, MS) **töndür-** Döndürmek, çevirmek (İM)	**дündĭrĭv дүндереү** *e.* Döndürmek, çevirtmek; vazgeçirmek, geri çevirmek **tünterĭv түнтәреү** *e.* 1.Düşürmek, yıktırmak; belirli bir zamanı geçirmek 2.Alt üst etmek, döndürmek 3.Yamultmak 4.Yerine getirmek
döşe- Döşemek, yaymak (Gİ, Kİ, MS) **töşe-** Döşemek, yaymak (BM, İM, Kİ, KK, TA, TZ)	**tüşev түшәү** *e.* 1.Döşemek, sermek, yaymak 2.Fazla öldürmek, çokça kırmak

Tablo: 2.6. (devam)

dur- (I) Durmak, sabit olmak (BM, BV, Gİ, KF, KFT, MS) **tur- (I)** Durmak, sabit olmak, sakin olmak (İM) **ṭur- (I)** Durmak, sabit olmak, sakin olmak (BM, BV, CC, GT, Kİ, MG, TA, TZ)	**torov тороу** *e.* 1. Durmak, ayakta durmak 2. Basar halde durmak 3. Bulunmak 4. Ayağa kalkmak 5. Yaşamak, hayat sürmek 6. Muamelede bulunmak 7. Vakit geçirmek 8. Herhangi bir değerde, pahada olmak
dur- (II) Ayağa kalkmak (BM, Gİ, KF) **ṭur- (II)** Ayağa kalkmak (BM, GT, İM, KK, TA)	**torov тороу** *e.* 1. Durmak, ayakta durmak 2. Basar halde durmak 3. Bulunmak 4. Ayağa kalkmak 5. Yaşamak, hayat sürmek 6. Muamelede bulunmak 7. Vakit geçirmek 8. Herhangi bir değerde, pahada olmak
dut- 1. Tutmak (Gİ, İN, KF, KFT, MS, RH) 2. Elde etmek, yakalamak, saklamak (Gİ) **tut- (I)** 1. Tutmak (BM, BV, CC, Gİ, GT, İN, KF, MG, RH, TZ) 2. Elde etmek, yakalamak, saklamak (GT) 3. Bir şeyi salıvermek üzere tutmak (İM) 4. Dokunmak, el ile tutmak (İM) 5. Yakalamak (İM, MG) **ṭut-** Tutmak (TA) **ṭuṭ-** Tutmak (KK)	**totov тотоу** *e.* 1.Tutmak, kavramak 2.Durdurmak 3.Duraklatmak 4.Taksi tutmak 5.Alıkoymak 6.Yakalamak 7.Tutuklamak 8.Hakim olmak, elinde bulundurmak 9.Kiralamak 10 Bir yeri işgal etmek, makamı işgal etmek
dutıl- Tutulmak (KFT) **dutul-** Tutulmak (BM, BV, KFT) **tutul- (I)** 1. Tutulmak, ele geçirilmek (BV, GT, İH, İM, Kİ, RH, TZ) 2. Bağlanmak (RH)	**totolov тотолоу** *e.* 1.Tutulmak 2.Engellenmek, durdurulmak 3.Yakalanmak 4.Yararlanılmak 5.Kendine hakim olmak
dutın- Tutunmak (KFT)	**totonov тотоноу** *e.* 1.Tutunmak 2.El ele tutuşmak 3.Bir işe girişmek, bir işe başlamak

Tablo: 2.6. (devam)

dutıl- Tutulmak (KFT) **dutul-** Tutulmak (BM, BV, KFT) **tutul- (I)** 1. Tutulmak, ele geçirilmek (BV, GT) 2. Bağlanmak (RH)	**totolov тотолоу** *e.* 1.Tutulmak 2.Engellenmek, durdurulmak 3.Yakalanmak 4.Yararlanılmak 5.Kendine hakim olmak
dutuş- Tutuşmak (RH) **tutuş- (I)** Tutuşmak, karşılıklı tutmak, dolaşmak (BV, GT)	**totoşov тотошоу** *e.* 1.Birlikte ya da karşılıklı tutmak 2.Birlikte açığa çıkarmak, ifşa etmek 3.Birlikte ele geçirmek 4.Bir şeylerin tesirine bırakmak
duzla- Tuz vermek, tuzlamak (BM) **tuzla-** Tuz vermek, tuzlamak (CC, Kİ)	**toźlav тоҙлау** *e.* 1.Tuzlamak, tuz katmak, tuz eklemek 2.Akıldan çıkmak; unutmak
dür- Dürmek (KFT) **tür-** Dürmek (GT)	**töröv төрөү** *e.* 1.Dürmek, sarmak, bürmek, bürümek 2.Sıkıca giydirmek
dürt- (I) Dürtmek (Kİ, TA) **dürüt- (II)** Dürtmek (KFT) **türt-** Dürtmek (İM)	**törtöv төртөү** *e.* 1.Dürtmek 2.Kalem ya da sivri uçlu bir nesne ile iz koymak, nokta koymak 3.İteklemek, iterek kendinden uzaklaştırmak 4.Rüşvet vermek, işini halletmek için gizlice bir şeyler vermek
düş- (I) Düşmek (BM, Gİ, İN, KF, KFT, MS, RH) **tüş- (I)** Düşmek (BV, CC, İM, İN, Kİ, KK, MG, TA, TZ)	**töşöv төшөү** *e.* 1.İnmek, düşmek 2.Suyla sürüklenmek 3.Yıkılmak 4.Konmak 5.Damlamak 6.Kopmak 7.Peyda olmak, hasıl olmak 8.Fotoğraf çekilmek 9.Girişmek, başlamak
düşür- (I) Düşürmek (Gİ, KF, KFT, MS) **düşür- (II)** İndirmek, inzal etmek (KFT, MS) **tüşür-** Düşürmek (BV, CC, GT, İM)	**töşöröv төшөрөү** *e.* 1.Düşürmek, indirmek 2.İletmek, ulaştırmak 3.Kaplamak, yerleştirmek 4.Elinden kaçırmak 5.Yumruk atmak 6.Azletmek, idareden düşürmek 7.İşe başlatmak 8.Esir olarak ele geçirmek, esir düşürmek 9.Resim çizmek

Tablo: 2.6. (devam)

düz Düz, doğru (KF, Kİ, İN, RH) **tüz** Düz, doğru (BV, CC, GT, KFT, MG, RH)	**töź 1 төҙ** *sıf.* 1.Düz, eğri olmayan 2.Pürüzsüz 3.Dik, doğru 4.Doğru konuşan, namuslu
düzel- Düzelmek (Kİ) **tüzel-** Düzelmek (BV, GT, Kİ, KK, TZ) **tüzen-** Düzelmek (TZ)	**töźelĭv төҙәлеү** *e.* 1.Düzelmek, iyileşmek 2.Huzur bulmak
tüzet- (I) 1. Düzeltmek (TZ) 2. Sıralanmak, saf tutmak (TA) **tüznet-** Düzeltmek (CC) **tüzüt-** Düzeltmek (MG) **düzelid-** Düzeltmek (KFT) **düzet-** Düzeltmek (BM, Gİ)	**töźetĭv төҙәтеү** *e.* 1.Düzgün hale getirmek 2.Düzeltmek, onarmak 3.İyileştirmek, şifa buldurmak **töźötöv төҙөтөү** *e.* 1.Düzleştirmek, düzeltmek 2.Doğrultmak, pürüzsüzleştirmek 3.Yararlı hale getirmek 4.Ayarlamak, düzenlemek
ele- Elemek (Kİ, TA, TZ) **ile-** Elemek (BV)	**ilev 1 иләү** *e.* 1. Elemek, elekten geçirmek 2. Vurmak, çat pat vurmak
emel *ar.* Arzu, emel, ümit (Gİ, KF)	**emel әмәл** *ism.ar.* 1. Emel, gaye, amaç; çare, yol 2. Tedavi metotları, iyileştirme yolları 3. Geleceğe olan inanç, ümit
emgek (I) Istırap, acı, eziyet (CC, İM)	**imgek имгәк** *ism.* 1. Eziyet, zahmet 2. Fazla sıkıntı veren, meşakkatli kişi ya da hayvan
eren Er, yiğit, erkek (İM, KFT) **iren** Er, yiğit, erkek (GT, İM)	**iren 1 ирән** *ism.* Yiğit, kahraman, güçlü erkek; eren
eriş- (I) Erişmek, ulaşmak (İM) **iriş- (I)** Erişmek, ulaşmak (GT, İM, İN, MG) **irüş-** Erişmek (İM)	**irĭşĭv 1 ирешеү** *e.* Gayret ve emekle bir sonuca ulaşmak, hayata geçirmek, erişmek
erlik Erlik, erkeklik (BV, CC)	**irlĭk ирлек** *ism.* 1. Erkeklik 2. Yiğitlik, cesurluk

Tablo: 2.6. (devam)

etlü Etli (RH)	**itlĭ итле** *sıf.* 1. Etli, etle hazırlanmış, et ile pişirilmiş 2. Şişman kişinin eli, ayağı için söylenir.
evliyā *ar.* Veliler, ermişler, evliya (GT, İM)	**evliye әүлиә** *ar. din.* 1. Evliya, kutsal insan 2. Geniş yürekli, iyi insan
ez- (III) Azmak (Kİ) **az-** Azmak, sapmak, şaşırmak (BV, Gİ, GT, İM, MG, TA, TZ)	**aźav 1 аҙай** *e***.** Ne yaptığını bilmemek; şaşırmak **aźıv 1 аҙыу** *e.* 1. Yerinde durmayarak dışarıda gezmek (İnsan ve hayvan için) 2. Ahlaksızlaşmak; azmak 3. Tohum, cins yönünden bozulmak (canlılar için) 4. Güçlenerek devam etmek 5. Hayali olmak
faṣīl *ar.* Açık, sarih (GT, KFT)	**fesiḫ фәсих** *ar. sıf.* Ustaca ve akıcı konuşan; edebi (dil için)
fereşte *fars.* Melek (KK) **ferişte** *fars.* Melek (BM, CC, DM, KK, TZ) **firişte** *fars.* Melek (GT, TA) **frişte** *fars.* Melek (CC, GT)	**ferĭşte фәрештә** *fars. din.* Melek; saf yürekli, temiz yürekli
ġanī *ar.* Zengin, varlıklı (Gİ, GT, KF, KFT)	**ġeni ғәни** *ar. sıf.* Zengin, kısmetli, şanslı, bahtlı
güç Güç, kuvvet, takat (İH)	**kös көс** *ism.* 1.Güç, kuvvet, enerji 2.Yaşama gücü 3.İş yapma kabiliyeti 4.Askerî güç
gür Gür, sık (İH)	**kör көр** *sıf.* 1.Gür, gürbüz, semiz 2.Toraman, güçlü, kuvvetli
ḥaḳsuz *Ar.+T.* Haksız (KFT)	**ḫaḳhıź 1 хаҡһыҙ** *sıf.* 1. Düşüncesi, sözü doğru olmayan, dürüst olmayan 2. Yersiz, gereksiz
havā *Ar.* Hava (CC) **hevā (II)** *Ar.* Hava (Gİ, GT, MG)	**hava 2 һауа** *ism.* Caka, hava; kibir duygusu

Tablo: 2.6. (devam)

ḫayvān (II) *Ar.* Hayvan, insan dışındaki canlılar (BV, Gİ, GT, İM, KF, KFT, RH)	**ḫayvan хайуан** *ism.ar.* 1. Hayvan 2. Kaba, ahlaksız, cahil kişi
ḫilāf *Ar.* Karşıt, zıt, aksi (BV, Gİ, GT, İM, KF, KFT)	**ḫilaf хилаф** *sıf.ar* 1. Yaramaz, yaraşıksız, yakışıksız, uygun olmayan 2. Geri, aksi, ters
ılı Sıcak, ılık (Kİ) **yılı** Sıcak, ılık (CC, TZ) **yılu** Sıcak, ılık (CC, TZ)	**yılı 1йылы** *ism.* 1. Sıcak 2. Eskiyip kaybolmayan, unutulmayan; yeni
ıyla- Koklamak (CC) **yiḏle-** Koklamak (İM) **yile-** Koklamak (BM, TA) **yiyle-** Koklamak (İH, İM)	**yĭlev 2 елəү** *e.* Sorup soruşturmak, yiyecek arayarak sağa sola bakmak; sezmek, duymak; kokusunu almak
iblīs *Ar.* İblis, şeytan (GT, İM)	**iblis иблис** *ar. din.* 1. İblis, şeytan 2. Kötü, hilekar kişi
iç (I) İç, içeri (BV, CC, Gİ, GT, İM, İN, KF, KFT, MG, MS, RH)	**ĭs эс** *ism.* 1. Karın, iç 2. Gönül 3. Bir şeylerin ortasındaki boşluk
iç- İçmek (BV, CC, Gİ, GT, İM, İN, KF, KFT, Kİ, KK, MG, RH, TA, TZ)	**ĭsĭv эсеү** *e.* 1. İçmek, içine çekmek 2. İçki içmek 3. Kötü bir durumu baştan geçirmek, kötü deneyim yaşamak
ige- Demir yontmak, eğelemek (İM)	**igev 1 игəү** *e.* 1. Bilemek, keskinlemek; işlemek, tornadan geçirmek, yontmak 2. Azarlayıp başına kakmak; paylamak
imgek Eziyet, zahmet (GT, İM, MG)	**imgek имгəк** *ism.* 1. Eziyet, zahmet 2. Fazla sıkıntı veren, meşakkatli kişi ya da hayvan
iren Er, yiğit, erkek (GT, İM)	**iren 1 ирəн** *ism.* Yiğit, kahraman, güçlü erkek; eren

Tablo: 2.6. (devam)

iriş- (I) Erişmek, ulaşmak (GT, İM, İN, MG) **iriş- (II)** Sonuca varmak (İM) **irüş-** Erişmek (İM)	**irĭşĭv 1 ирешеү** *e.* Gayret ve emekle bir sonuca ulaşmak, hayata geçirmek, erişmek
isin- Isınmak (İM, TZ) **issin-** Isınmak (CC)	**ĭšĭnĭv эçенеү** *e.* Isınmak, kendine yakın hissetmek
‘işret *ar.* İşret, içki içme (GT)	**ġişret ғишрәт** *ism.ar.* Yeme içme; gönlü hoş etme
itlü Etli (BV)	**itlĭ итле** *sıf.* 1. Etli, etle hazırlanmış, et ile pişirilmiş 2. Şişman kişinin eli, ayağı için söylenir.
iyiske- Koklamak (TZ)	**yĭškev еçкәү** *e.* Koklamak, solumak, içine çekmek; görüp geçirmek
izgü İyi, güzel (BV)	**izgĭ изге** *sıf.* Kutsal, mukaddes; güzel, hoş; günahsız, saf
izgülük İyilik (BV)	**izgĭlĭk изгелек** *ism.* Kutsiyet, mukaddeslik
ḳalem *ar.* Kalem (CC, GT, İM, İN, KFT, KK)	**ḳelem кәләм** *ism.ar.* 1.Kalem 2.Yazı bilimi 3.Yazma yeteneği
ḳamḳaḳ Çalı çırpı (TA)	**ḳamġaḳ камғақ** *ism.bit.* 1.Deveelması, çakırdiken 2.Gürültücü, şamatacı, yaygaracı
ḳara (I) Kara, siyah (BM, BV, CC, DM, Gİ, GT, İH, KF, KFT, KK, MG, MS, RH, TA, TZ)	**ḳara 1 кара RENK** Kara; karsız yer; kirli, pis; özel bir ustalık gerektirmeyen sadece kol gücüne bağlı olan; cahil halk
ḳaralıḳ Karalık (CC, RH)	**ḳaralıḳ 2 каралык** *ism.* Karalık, siyahlık; cahillik
ḳat- (III) Tıkamak (GT)	**ḳatıv 6 катыу** *ism.* Kabız olma, pek olma
keber- Hamile olmak, karnı şişmek (Kİ)	**keperĭv кәпәреү** *e.* Böbürlenmek, övünmek, kibirlenmek
keçür- (I) Geçirmek **kiçir-** Geçirmek (MG) **kiçür- (I)** Geçirmek (GT, İM)	**kisĭrĭv 1 кисереү** *e.* 1.Geçirmek, görmek, baştan geçirmek 2.Hatırlamak

Tablo: 2.6. (devam)

ḳıs- (II) Çekmek (KFT)	**ḳısıv 1 ҡысыу** *e.* 1.Kaşımak, tırmalamak 2.Bir şeye dayanamayıp coşmak
ḳızış- Kızışmak (TZ)	**ḳızíşıv ҡыҙышыу** *e.* 1.Sıcaktan olgunlaşmak 2.Coşmak, sinirden coşmak 3.Heves etmek, ilgi duymak
ḳızlıḳ (II) Bekâret (KFT) **ḳızluḳ (II)** Bekâret (Kİ)	**ḳızíḷıḳ ҡыҙлыҡ** *ism.* 1.Kızlık çağı, kızlık dönemleri 2.İffet
kiççi Küçük (GT) **giçi** Küçük (İH) **kiçi** Küçük (CC, Gİ, İH, KF, KFT, Kİ, MG, MS, RH, TZ) **kiçig** Küçük (İM) **kiçik** Küçük (BV, MG)	**kĭsĭ кесе** *sıf.* 1.Küçük, yaşça küçük, genç 2.Seviyesi düşük, derecesi düşük, mevkisi düşük
kistür- Kestirmek (MG) **kisdür-** Kestirmek (KFT)	**kistĭrĭv киҫтереү** *e.* Kestirip atmak, kesinlikle söylemek **kistĭrĭv кистереү** *e.* 1.Geçirmek, vazgeçirmek 2.Aşırmak
ḳol (I) El, kol (BV, CC, DM, Gİ, GT, İN, KF, KFT, Kİ, KK, MG, MS, RH, TA, TZ)	**ḳul 1 ҡул** *ism.* 1. El, kol 2. Farklı yazım üslubu 3. İnsan gücü ile çalışan düzenek ya da aletleri bildirmekte kullanılır.
ködir- Götürmek (Gİ, MG) **köter-** Götürmek (BV, CC, GT, İM) **kötür- (I)** Götürmek (BV, CC, Gİ, İM, İN, KF, Kİ, KK, MG, RH, TA, TZ)	**küterĭv күтәреү** *e.* 1. Yukarı çıkarmak, yükseltmek; kaldırmak 2. Dik tutmak 3. Arttırmak 4. Taşımak 5. Kadeh kaldırmak 6. Bir tecrübeye sahip olmak
kök (V) Gökyüzü, sema (BM, BV, CC, DM, Gİ, GT, İM, İN, KF, Kİ, KK, MG, MS, TA, TZ)	**kük 3 күк** *ism.* 1.Gök, gökyüzü 2.Allah ve melekler katı

Tablo: 2.6. (devam)

kör- (I) Görmek (BM, CC, Gİ, GT, İM, İN, KF, Kİ, KK, MG, MS, RH, TA, TZ)	**kürĭv күреү** *e.* 1.Görmek, bakmak 2.Anlamak, sezmek 3.Bir şeye maruz kalmak, baştan geçirmek, eziyet çekmek 4.Bir maksada erişmek 5.Bir şeye sahip olup ondan faydalanmak 6.Sanmak, kabul etmek
köydür- Yakmak (BV, CC, İM) **köyündür-** Yakmak (KFT, Kİ, RH, TA, TZ) **küydür-** Yakmak (CC, GT)	**köyźöröv 1 көйҙөрөү** *e.* 1.Yakmak 2.Kızdırmak 3.Coşturmak 4.Aşırı demlemek, koyulaştırmak (çay için) 5.Kaygılandırmak, üzmek
ḳullan- Köle olarak çalıştırılmak (İM, KFT)	**ḳullanıv ҡулланыу** *e.* Faydalanmak, kullanmak
ḳuyaş 1. Güneş (BM, CC, Kİ, KK) 2. Işık, aydınlık (TA, TZ)	**ḳoyaş ҡояш** *ism.* 1.Güneş 2.Sıcaklık, parlaklık 3.Şans, baht kaynağı
küd- Gütmek, otlatmak (KFT) **küt-** Gütmek, otlatmak (CC, GT, KK, TZ)	**kötöv 1 көтөү** *e.* 1.Beklemek, olmasını veya gelmesini beklemek 2.Hazır durmak 3.Bir şeyin olacağına inanmak 4.Dilemek, istemek **kötöv 2 көтөү** *e.* 1.Hayvan gütmek 2.Göz kulak olmak 3.Büyütmek, yetiştirmek
kül- (I) Gülmek (BM, CC, DM, Gİ, GT, İM, KF, KFT, Kİ, KK, MS, TA, TZ)	**kölöv көлөү** *e.* 1.Gülmek, kahkaha atmak 2.Alay etmek, aşağılamak 3.Eleştirmek, tenkit etmek
laçin Doğan, şahin (BM, DM, İH, Kİ, TA, TZ)	**ılasın ыласын** *ism.hay.* 1. Şahin 2. Yiğit bir kişi için söylenir.
laḫab *ar.* Takma ad, lâkap (CC) **laḳab** *ar.* Takma ad, lâkap (İM)	**lekep 2 ләкәп** *sıf.ar.* Şakalı, gülünç, komik **laḳabıy лаҡабый** *sıf.ar.* İlginç; gülünç, eğlenceli; tuhaf
maḫşer *ar.* Mahşer, kıyamet (GT)	**meḫşer мәхшәр** *ar. din***.** 1. Mahşer 2. Karışıklık, hengame
maymūn *ar.* Maymun (CC, DM, KFT, KK, TZ)	**maymıl маймыл** *fars.hay.* 1. Maymun 2. Nazlı kişi için söylenir.

Tablo: 2.6. (devam)

mefhūm *ar.* Anlaşılmış, bilinen (GT)	**mefhüm мәфһүм** *ism.ar.* Anlam, içerik
mekr *ar.* Hile, düzen, aldatma (GT, İM, KF)	**mekĭr мәкер** *ism.ar.* Gizlice yapılan kötülük, fenalık
mihir *fars.* Sevgi (CC) **mihr** *fars.* Sevgi, muhabbet (GT)	**mihĭr миһер** *ism.fars.* 1. Güzel alaka, insana verilen değer, kıymet; şefkat 2. Güneş
mürted *ar.* Dinden çıkan (İM, KFT)	**mörtet мөртәт** *ar. din.* 1. Dinden dönmüş kişi, dinden çıkmış kişi 2. Düşman safına geçmiş kişi; dönek
naṣīb *ar.* Pay, hisse (Gİ, GT, KF, KFT)	**nasip насип** *ism.ar.* Nasip, kısmet; takdir
necāset *ar.* Pis, pislik (Gİ, İM, KF, KFT, MS)	**nejaset нәҗасәт** *ism.ar.* 1. Pislik, murdarlık 2. Adilik, bayağılık
necīs *ar.* Pis, murdar (Gİ, GT, İM, KF, KFT, MS)	**nejĭs нәҗес** *sıf.ar.* 1. Pis, murdar 2. Adi, bayağı
Nūḥ *ar.* Nuh peygamber (GT)	**nuḫ нух** *ism.* (Nuh Peygamber'in adından) çok eski zaman, Nuh zamanı
od Ateş (Gİ, KF, KFT, TA) **ot (I)** Ateş (BM, CC, DM, İM, İN, Kİ, TA)	**ut 1 ут** *ism.* 1. Ateş 2. Işık 3. Gözlerdeki fer 4. Elektrik 5. Silah atışı 6. Yangın 7. Güçlü duygu
oġrı Hırsız (CC, DM, GT, Gİ, İM, İN, KF, Kİ, KK, TA) **oġur** Hırsız (CC) **uġrı** Hırsız (KFT) **uġru** Hırsız (TZ) **uġur (II)** Hırsız (KFT) **uġurı** Hırsız (KFT) **uvru** Uğru, hırsız (TZ)	**oġro оғро** *ism.* 1. Hırsız; eşkıya, haydut 2. Dürüst olmayan, namussuz

Tablo: 2.6. (devam)

oñ 1 Sağ taraf (CC, MG, Kİ)	**uñ 1 уң** *sıf.* 1. Sağ, sağdaki 2. Dıştaki, üstteki 3. Muhafazakar
orġana Organ (CC)	**organ орган** *rus.* 1. Organ, kuruluş 2. Organ, uzun (insan için)
orta Orta (BV, CC, GT, Gİ, İN, KF, KFT, Kİ, KK, MG, MS, TA, TZ)	**urta урта** *ism.* 1. Orta 2. Meselenin dikkat merkezi 3. 3 puan değerindeki orta not 4. Sıradan, vasat 5. Orta halli köylü
ortaça Ortanca (TZ)	**urtasa уртаса** *sıf.* 1. Orta kararda, orta düzeyde 2. Sıradan, vasat 3. Tipik
ovsunla- *Far. T.* Efsunlamak (TZ)	**epsĭnlev әпсенләү** *e.* 1. Büyü ile iyileştirmek, sihirle tedavi etmek; üfürükle iyileştirmek 2. Yerine ulaştırmak, uygunlaştırmak
oyov Uyanık (CC)	**uyav уяу** *sıf.* 1. Uyuklamayan, uyanık, uykusuz 2. Zeki, sezgisi güçlü
ozdur- İleri geçirmek (İM)	**uźġarıv уҙғарыу** *e.* Geçirmek, yol aldırmak, yaşam geçirmek, ömür sürmek
ög (I) Akıl, zihin (MG) **ök (II)** Akıl, zihin (MG)	**uy 1 уй** *ism.* 1. Düşünce, fikir, görüş 2. Niyet, plan
ögren- (II) 1. Alışmak (GT) 2. (Hayvanlar için) evcilleşmek (İM)	**öyrenĭv өйрәнеү** *e.* Öğrenmek, bilim almak, bilgi almak
öl- Ölmek (BM, BV, CC, GT, Gİ, İM, İN, KF, KFT, Kİ, KK, MS, RH, TA, TZ)	**ülĭv үлеү** *e.* 1. Ölmek, can vermek 2. Yok olmak, bitmek, tükenmek 3. Çok sevmek, canını vermeye hazır olmak
öñ (II) Sağ taraf (İM, TZ)	**uñ 1 уң** *sıf.* 1. Sağ, sağdaki 2. Dıştaki, üstteki 3. Muhafazakar
öñ- Doğrulmak (TZ)	**önev өнәү** *e.* 1. Gönlü okşamak; yakın görmek, sevmek 2. Dürüst bulmak, güzel bulmak; güzel görmek

Tablo: 2.6. (devam)

örte- Yakmak (GT, TA)	**ürtev үртəү** *e.* 1. Bilinçli yangın çıkarıp yakmak 2. Gücüne gitmek, ağrına gitmek
ösek Ateş küreği (TZ)	**usaķ усақ** *ism.* 1. Ocak, fırının altında ateşi sağlayan kısım 2. Başlangıç, kaynak 3. Bir şeylerin toplandığı yer, merkez
özek Ağacın bedeni, özü (İH)	**üźek үҙək** *ism.* 1. Merkez, odak, tam orta nokta 2. Mevsimler gibi zaman kavramları için orta 3. Can
perī *Far.* Peri (İM)	**birĭ 3 бире SOYT / EŞAN** Peri **berĭy бəрей FARS SOYT / EŞAN** 1. Peri 2. Yaramaz ve yerinde durmaz çocuğa eleştiri için söylenir. **perĭy пəрей DİN** Peri
renc *fars.* Ağrı, sızı, sıkıntı (GT, RH)	**renyĭş рəнйеш** *ism.* 1. Yürek sızısı, gücenme duygusu, incinme duygusu 2. Kötü istek, beddua
sa (I) Sağ, sağlık, sıhhat (CC)	**hav hay** *sıf.* 1.Sağ, sağlıklı 2.Canlı, diri; dinç
sa- Sayı saymak (Kİ) **şay-** Saymak, hesaplamak (BM, DM, Gİ, İM, KF, KK, MS, TZ)	**hanav 1 һанау** *e.* 1.Saymak, hesap etmek, miktarını tespit etmek 2.Bir fikri olmak, kanaat sahibi olmak
saçrat- Sıçratmak (Kİ) **sıçraṭ-** Sıçratmak (BM)	**sesretĭv сəсрəтеү** *e.* 1. Sıçratmak; hızlıca serptirmek 2. Yok etmek, öldürmek
şāfī *ar.* Saf, temiz (BV, İM, RH)	**saf 1 саф** *ar. sıf.* 1.Saf, katkısız 2.Doğal 3.Açık, net, düzgünce işitilen (ses için) 4.Dinlenmiş, yorulmamış 5.Gerekli kurallara denk gelen 6.Ahlakı temiz olan

Tablo: 2.6. (devam)

sağ- Sağmak (İM, KFT, TZ) **sav- (II)** Sağmak (TZ)	**havıv hayыy** *e.* 1.Sağmak 2.İstismar etmek 3.Çekip almak
saḳla- Saklamak, korumak (BV, CC, Gİ, GT, İM, KF, KFT, Kİ, MG, MS, TA, İN, RH, TZ) **şaḳla-** 1. Saklamak, korumak (KK) 2. Haramdan çekinmek (İM)	**haḳlav 1 haқлay** *e.* 1.Korumak, zarar karşı emniyetli bir yerde tutmak 2.Tutumlu kullanmak 3.Sağlamak 4.Gerçekleştirmek 5.Aklında tutmak 6.Göz kulak olmak
şalābet *ar.* Sağlamlık, sertlik (GT)	**salabet салабәт** *ism.ar.* 1. Güçlülük, dayanıklılık, kuvvetlilik 2. Dirayetlilik, kararlılık
salındır- (I) Sarkıtmak (İM)	**halındırıv 2 halыndыrыy** *e.* Değerini, kıymetini düşürmek; değerini indirmek; aşağı çektirmek
salındur- Salmak, bırakmak (BV, İM)	**halındırıv 2 halыndыrыy** *e.* Değerini, kıymetini düşürmek; değerini indirmek; aşağı çektirmek
salḳun Esinti, rüzgâr (CC)	**halḳın halқын** *sıf.* 1.Serin, soğumuş, soğuk 2.Duygusuz 3.Çok ciddi, resmi tavırlı
salṭanat *ar.* Hükümdarlık, saltanat (GT, MG)	**soltanat солтанат** *ar.* 1. Sultanlıkla yönetilen ülke; sultanlık 2. Saltanat, gösterişlilik
samasan- Israr etmek (Kİ) **samsan-** Israr etmek (Kİ)	**samsanıv самсаныy** *e.* 1. Nazlanmak, cilvelenmek, işvelenmek 2. Kaprislenmek
sanç- (IV) Delmek, delip geçmek, saplamak (CC, GT, İH, Kİ, MG, TZ) **şanş-** Delmek, delip geçmek, saplamak (KK)	**sensĭv 1 сәнсеү** *e.* 1. Batırmak, sivri bir şeyle dürtmek, saplamak 2. İğne batırmak 3. Dikleştirip kaldırmak 4. Sert sözler söylemek
sanç- (III) Hayvanı yürütmek için vurmak, dürtmek (TA) **şanç-** Hayvanı yürütmek için vurmak, dürtmek (TA) **sanıç-** (Hayvanı yürütmek için) batırmak, dürtmek (KFT)	**sensĭv 1 сәнсеү** *e.* 1. Batırmak, sivri bir şeyle dürtmek, saplamak 2. İğne batırmak 3. Dikleştirip kaldırmak 4. Sert sözler söylemek

Tablo: 2.6. (devam)

sarsıl- Sarsılmak (Kİ)	**harhılıv haphылыу** *e.* Yüreği yanmak, yüreği çok incinmek
sat- Satmak, satış yapmak (TA) **şat-** Satmak, satış yapmak (BM, CC, Gİ, GT, KF, KFT, Kİ, TZ) **şaṭ-** Satmak, satış yapmak (KK)	**hatıv hатыу** *e.* 1.Satmak 2.İhanet etmek, ihbar etmek 3.Caka satmak, gösteriş yapmak 4.Dedikodu yaymak
satıl- Satılmak (İM, KFT, Kİ)	**hatılıv hатылыу** *e.* 1.Satılmak, satılığa çıkarılmak 2.İhanet edilmek
satış- Satış, satış yapmak (TZ)	**hatışıv hатышыу** *e.* 1.Karşılıklı ya da birlikte satmak 2.Karşılıklı ya da birlikte ihanet etmek
sa'y (I) *Ar.* Çalışma, gayret (Gİ, GT, İM, KF, KFT, RH)	**seġi сəғи** *ism.ar.* 1. Gayretlilik, çalışkanlık 2. Özen, ihtimam; iş, emek, gaile
sayra- Ötmek, şakımak (GT, TZ)	**hayrav hайрay** *e.* 1.Ötmek, güzel sesler çıkarmak, şakımak (kuş için) 2.Göz boyamak
sazaġan Yılan, ejderha (CC, Kİ, BM) **şazġan** Ejderha, yılan (TA)	**haźaġan 1 haʒaған SIF** 1.Uzun yaşamış, uzun yaşayan 2.Evde kalmış
sāẕec *fars.* Sade (MG) **sāẕic** *fars.* Sade (BV)	**sade садə** *fars. sıf.* 1. Sade, basit, hafif; karışık olmayan 2. Hilesiz, aldatmacasız; saf
semir- Semirmek, yağlanmak (BV, CC, GT, TZ) **semri-** Semirmek, yağlanmak (Kİ)	**himĭrĭv нимерeү E** 1.Semirmek, yağ bağlamak 2.Para ve mal sahibi olup zenginleşmek
seş- Çözmek, bağını açmak (CC) **şeş-** Çözmek, bağını açmak (BV, GT, KF, Kİ, KK, RH, TA, TZ) **şiş- (I)** Çözmek, bağını açmak (GT, İM)	**sisĭv сисeү** *e.* 1. İpi çözmek, bağı çözmek 2. Elbisesini çıkarmak, soymak 3. Anlamını çözmek, aslını çözmek, halletmek 4. İçindekini dökmek, içindekini söylemek

Tablo: 2.6. (devam)

sevz Söz (DM) **söz** Söz (CC, Gİ, İH, İM, İN, KF, KFT, Kİ, KK, MS, TZ)	**hüź hγʒ** *ism.* 1. Söz, kelime 2. İfade, konuşma 3. Verilen söz, ant 4. Fikir, görüş 5. Nasihat, öğüt 6. Eleştiri, tenkit 7. Dedikodu
seyündür- Söndürmek (TA) **siyündür-** Söndürmek (KF) **söndür-** Söndürmek (CC, GT, İM) **sövündür- (II)** Söndürmek (TZ) **söyindür-** Söndürmek (Gİ) **söyündür- (II)** Söndürmek (KF, Kİ)	**hündĭrĭv hγндepeγ** *e.* 1.Söndürmek 2.Motor benzeri şeyleri kapattırmak 3.Bitirmek, yok ettirmek
sığış- Sığışmak, sığmak (GT, KF)	**hıyışıv hыйышыy** *e.* 1.Sığışmak 2.Topluca bir yere yerleşmek 3.Kavgasız dövüşsüz yaşamak
sıḳıl- Sıkılmak (İM, MS)	**hıġılıv 1 hығылыy** *e.* 1.Esnetilerek bükülmek, eğilmek 2.Acılara karşı sabırlı olamamak, tahammül edememek
şındır- Kırmak, kırdırmak (GT, KK) **sındur-** Kırmak, kırdırmak (BM, BV, CC, GT, İM, İN, KFT, MG)	**hındırıv hындырыy** *e.* 1.Kırdırma, yardırmak 2.İtaat ettirmek, boyun eğdirmek 3.Ilınmak (hava için)
sısḳır- Islık çalmak (TZ)	**hıźğırıv hыʒғырыy** *e.* 1.Islık çalmak 2.Tıs diye ses çıkarmak 3.Büyük bir hızla hareket etmek
sız- Sızmak, akmak (CC, GT, Kİ)	**hıźıv 2 hыʒыy** *e.* 1.Erimek, yavaş yavaş yok olmak 2.Tahrip olmak, zayıflamak 3.Kaygılanmak, kederlenmek 4.Çınlatmak, ince ve etkili şekilde yankılatmak

Tablo: 2.6. (devam)

sincir *fars.* Zincir (İH) **zencīr** *fars.* Zincir, (mec.) esaret (GT, İM) **zincil** *Far.* Zincir (CC) **zincīr** *Far.* Zincir (Gİ, KF, MS, TZ)	**sınyır сынйыр** *ism.fars.* 1. Zincir, köstek 2. Sıra, dizi
siñir- (I) Sindirmek, içine almak (CC)	**hĭñdĭrĭv heңдepeү** *e.* 1.Sindirmek, hazmetmek 2.Akla yerleştirmek
soḫ- Sokmak, vurmak, çarpmak (CC)	**huġıv 1 hyғыy** *e.* 1.Sertçe vurmak, itip kakmak 2.Yaralamak, zedelemek 3.Kaydetmek 4.Sert konuşmak, eleştirmek 5.Özel bir şekil vermek, damga basmak 6.Zarar vermek
soḳtur- Sokturmak, girdirmek (TZ)	**huḳtırıv hyҡтыpыy** *e.* 1.Dövdürmek, vurdurmak 2.Kinaye ile söz atmak, laf çarptırmak 3.Gidişatı, güzergahı yönlendirmek
su (I) Su (CC, DM, Gİ, GT, İH, KF, KFT, Kİ, MG, MS, RH, TZ) **şu** Su (KK, TA) **suf** Su (İM) **suv** Su (BV, İM)	**hıv hыy** *ism.* 1.Su 2.Nehir, göl, deniz 3.Nem, ıslaklık 4.Söylenen lafın anlamsız ve gereksiz kısmı
sun- (I) İtaat etmek (İM)	**hınıv hыныy** *e.* 1.Kırılmak, parçalara ayrılmak (sert nesne için) 2.Baskıya dayanamayıp kopmak 3.Ilınmak, yumuşamak (sert hava için)
sundur- (II) Kırmak, parçalamak (CC)	**hındırıv hындырыy** *e.* 1.Kırdırma, yardırmak 2.İtaat ettirmek, boyun eğdirmek 3.Ilınmak (hava için)

Tablo: 2.6. (devam)

suza- Sünmek, uzamak (TZ)	**huźıv hyʒıy** *e.* 1.Çekerek, genişleterek uzun hale getirmek, uzatmak; yaymak, doğrultmak 2.İkram etmek, sunmak 3.Gerinmek 4.Engellemek 5.Uzun hava biçiminde müzik söylemek 6.Kuray çalmak
süre- Sürümek, yerde sürüklemek (MG)	**höyrev höйpəγ** *e.* 1.Sürümek, sürüklemek 2.Ayak sürümek 3.Zor bir işi başarmak 4.Hayatı sürdürmek
sürü- Sürmek (Kİ, TZ)	**höröv 2 höpөγ** *e.* 1.Kovmak, sürmek 2.Sürgün etmek
sürt- (I) Sürtmek (CC, İM, İN, KF, MG, RH) **sürtü-** Kaşımak, sürtmek (TZ) **sürüt- (II)** Sürtmek (Gİ, KF, Kİ, MG, MS, TZ)	**hörtöv höptөγ** *e.* 1.Silmek, silip temizlemek 2.Silip süpürmek, çalmak, hırsızlık yapmak 3.Parfüm sürmek
şüşkür- Aksırmak, hapşırmak (KK, TZ)	**söskörөv cөcкөpөγ** *e.* 1. Öksürmek 2. Motor gibi düzenekler düzgün çalışmadığında kesik kesik ses çıkarmak
şā'irlik *Ar.+T.* Şairlik (GT)	**şaǧirlıķ шағирлыҡ** *ism.* Şiir yazma yeteneği, şiir yazma kabiliyeti
şarţ *ar.* Şart, koşul (BV, Gİ, GT, İM, KF, KFT, MG, MS)	**şart 1 шарт** *ism.ar.* 1. Şart 2. Hayatın belli bir hali 3. Mecburiyet
şaş- (I) Hedeften, kaymak (İH) **şaş- (II)** Hayret etmek, şaşırmak (İH)	**şaşıv шашыу** *e.* 1. Şaşmak, sersemlemek 2. Öfkelenmek, kudurmak

Tablo: 2.6. (devam)

şayna- Çiğnemek (TZ) **şeyne** Çiğnemek (Gİ, KK, TA) **çayna-** Çiğnemek, kemirmek, gevelemek (CC, İM) **çeyne-** Çiğnemek, kemirmek, gevelemek (BM, BV, Gİ, KF, RH) **çiyne-** Çiğnemek, kemirmek, gevelemek (GT)	**seynev сәйнәү** *e.* 1. Çiğnemek 2. Ezmek, dişlemek 3. Her şeyi, her lafı söylemek
şek- (I) Çekmek (KK) **çek- (I)** 1. Bir şeyi bir yerden çekip almak, çıkarmak (BV, Gİ, GT, İM, İN, Kİ, RH, TZ) 2. Çekmek, asılmak (KF) 3. Bir şeyi çekip uzatmak (İM)	**sigĭv 1 сигеү** *e.* 1. Çekmek, geriye hareket ettirmek, geriletmek 2. Bir düşünceden vazgeçmek
şerīf (I) *Ar.* Şerefli, asil (Gİ, GT, İM, KFT, MS)	**şerif шәриф** *ar. sıf.* 1. Şerefli, hürmetli, saygıdeğer; onurlu 2. Kutsal, mukaddes
şeş- Çözmek, bağını açmak (BV, GT, KF, Kİ, KK, RH, TA, TZ) **şiş- (I)** Çözmek, bağını açmak (GT, İM) **seş-** Çözmek, bağını açmak (CC)	**sisĭv сисеү** *e.* 1. İpi çözmek, bağı çözmek 2. Elbisesini çıkarmak, soymak 3. Anlamını çözmek, aslını çözmek, halletmek 4. İçindekini dökmek, içindekini söylemek
şeşil- Çözülmek (BV, DM) **şişil- (II)** Çözülmek (İM)	**sisĭlĭv сиселеү** *e.* 1. İp çözülmek, bağ çözülmek, ipin uçları açılmak 2. Anlamı, esası öğrenilip çözümlenmek, halledilmek 3. Gönlündekiler açılmak, fikirleri açılmak
şıḳar- Çıkarmak, çekip çıkarmak (KK) **çığar-** Çıkarmak, çekip çıkarmak (CC, Kİ) **çıḳar- (I)** Çıkarmak, çekip çıkarmak (BM, BV, Gİ, GT, İM, İN, KF, KFT, MG, RH, TA, TZ)	**sığarıv сығарыу** *e.* 1. Çıkarmak, kovmak 2. Taşımak, yukarı kaldırmak 3. Eser vermek, yayımlamak; hayata geçirmek 4. Birini öne çıkarmak, takdim etmek

Tablo: 2.6. (devam)

şıraḳ *Far. (<çerāġ)* Kandil ışığı, çerağ (DM, KK, TZ) **çıra** *Far. (<çerāġ)* Kandil, mum, ışık (Kİ) **çırāḳ** *Far. (<çerāġ)* Çerağ, mum, kandil (CC, Gİ, KF, Kİ, TA)	**sıraḳ сыраҡ** *ism.fars.* 1. Etrafı aydınlatmak için kullanılan ince ağaç parçası, çerağ 2. Balık avlarken suyu aydınlatmak için çıra yakmaya yarayan düzenek 3. Görme yeteneği 4. "*sıraġım"* diye "gözümün nuru" anlamında sevilen kişiye söylenir.
şışra- Sıçramak (TZ)	**sesrev cəcpəγ** *e.* 1. Sıçramak, hızlıca serpilmek 2. Duygular, düşünceler dışa vurulmak 3. Yok olmak, bitmek
şi'r *Ar.* Şiir (Gİ, GT, İM, KF, KFT, MG)	**şiġır шиғыр** *ism.ar.* 1. Şiir, nazım 2. Estetik güzellik
şöb *fars. (<çūb)* Çöp (DM) **şöp** *fars. (<çūb)* Çöp (TZ) **çöp** *fars. (<çūb)* Çöp, artık (CC, İM, Kİ)	**süp 1 сүп** *ism.fars.* 1. Çöp 2. Küçük parça 3. Önemsiz, gereksiz şey **süp 2 сүп** *ism.bit.* Tarlada ekin içerisinde kendiliğinden yetişen çeşitli bitkiler; çer çöp; yabani otlar
şürü- Çürümek **çüri-** Çürümek (İM) **çürü-** Çürümek (BV, CC, İM, Kİ)	**sĭrĭv cepeγ** *e.* 1. Çürümek, zarar görmek, hastalanmak 2. Zor şartlarda yaşamak 3. Aşırı zengin olmak, aşırı zenginleşmek 4. Kaybedip, elenip, mağlup edilip oyundan çıkmak **şerĭv шəpeγ** *e.* 1. Su olmak, çamur olmak 2. Bozulmak, çürümek
şürük Çürük (DM) **çürük** Çürük (GT, İM)	**sĭrĭk cepeк** *ism.* 1. Çürümüş, çürük 2. Yanlış, hata, kusur 3. Çürümüş şey, çürük şey
tabun- Tapınmak, saygı göstermek (CC) **tapul (II)** Tapınmak, ibadet etmek (İM) **tapun-** Tapınmak, ibadet etmek, saygı göstermek (İM)	**tabınıv табыныу** *e.* 1. Tapınmak 2. Ümidini bir şeye bağlamak 3. Aşırı bağlanmak, tutulmak
tağıt- Dağıtmak (GT)	**tağatıv тағатыу** *e.* Dağıtmak, bozmak; bertaraf etmek

Tablo: 2.6. (devam)

taḥṣīl *ar.* Elde etme, hasıl etme (GT)	**teḫsil тәхсил** *ism.ar.* 1. Tahsil, kazanma 2. Bilim alma, okuma
tal- (I) Dalmak (Kİ)	**talıv 2 талыу** *e.* 1. Dalmak 2. Kendi kendini unutmak
tala- (I) Yağma etmek (İM, TZ) **tala- (II)** Dalamak, dişlemek, acıtmak (Kİ)	**talav 1 талау** *e.* 1. Hücum etmek, saldırmak 2. Rencide etmek 3. Kendine mal etmek
talav Talan, yağma (TZ)	**talav 1 талау** *e.* 1. Hücum etmek, saldırmak 2. Rencide etmek 3. Kendine mal etmek
tam (VI) Cehennem (TZ) **tamu** Cehennem (CC, KFT, TA, TZ) **tamuġ** Cehennem (GT, İM) **tamuḫ** Cehennem (CC) **tamuḳ** Cehennem (CC) **tamuv** Cehennem (Kİ)	**tamuḳ тамуқ** *ism.din.* 1. Cehennem 2. Çok sıcak yer 3. Zor hayat
tam- Damlamak, yağmurun damla damla düşmesi (CC, GT, İM, İN, Kİ, MS, TZ) **dam-** Damlamak, yağmurun damla damla düşmesi (İH)	**tamıv тамыу** *e.* 1. Damlamak, damla damla düşmek 2. Fayda görmek 3. Bir şeyden pay almak
tamaġ (II) Damak (BV, CC, Kİ) **tamaḳ (II)** Damak (BV, TZ) **ṭamaḳ** Damak (TA) **tamav** Damak (TZ) **damaḳ** Damak (DM, İH)	**tamaḳ тамақ** *ism.* 1. Damak 2. Mide 3. İştah 4. Evde sürekli yemek yiyenlerden biri, boğaz 5. Bir ırmağın başka bir ırmağa veya denize döküldüğü yer 6. Derin çukur ya da maden ocağının ağzı

Tablo: 2.6. (devam)

tamar Damar (BM, BV, CC, İM, İN, Kİ, TA, RH, TZ) **ţamar** Damar (KK) **tamır** Damar (MG) **tamur** Damar (İM, TZ) **damar** Damar (DM)	**tamır тамыр** *ism.bit.* 1. Ağacın, bitkinin kökü 2. Damar, sinir 3. Bir meselenin sebebi, aslı 4. Soy sop, nesil
tamāşā *fars.* Seyretme, gezme (CC, DM, Kİ, KK, TZ)	**tamaşa тамаша** *ism.fars.* Hayran edici manzara, görünüm
tamçı Damla (Kİ)	**tamsı тамсы** *ism.* 1. Damla 2. Bir damlacık, çok az, küçük parça
tamız- Damlatmak (BV, İM) **tamuz-** Damlatmak (BV, İM)	**tamıźıv тамыҙыу** *e.* 1. Damlatmak 2. Bir damla sıçratmak 3. Rüşvet olarak biraz para vermek, koklatmak 4. Vurmak, dokundurmak
taral- Daralmak, dar olmak (Kİ)	**taralıv 1 тараlыу** *e.* 1.Etrafa yayılmak, saçılmak 2.Parçalanmak 3.Yayımlanmak 4.Unutulmak
ţaş (II) Dış, dışarı (BV, GT, İM, Kİ) **tış** Dış (İM)	**tış тыш** *ism.* 1.Dış 2.Elbisenin dışı 3.Evin dışı, açık hava 4.Kaplama, astar 5.Dış görünüş, kılık kıyafet
ţaş- Taşmak (BM, GT, Kİ, TZ) **daş-** Taşmak (KFT)	**taşıv 2 ташыу** *e.* 1.Taşmak, kabarmak 2.Coşmak
taşı- Taşımak (CC, İH, Kİ, TZ)	**taşıv 1 ташыу** *e.* 1.Taşımak, bir şey kaldırıp götürmek 2.Haber getirip götürmek
taşla- Taşlamak (CC, İM, MS, TZ) **ţaşla-** Taşlamak (KK) **daşla- (I)** Taşlamak (KFT)	**taşlav ташлау** *e.* 1.Atmak, fırlatmak, yukarıdan bırakmak, yukarıdan atmak 2.İlişkiyi kesmek, bitirmek 3.Birden söylemek, söze atlamak 4.Belli bir yöne göndermek

Tablo: 2.6. (devam)

tat- Tatmak, tadına bakmak (CC, GT, İM) **ṭaṭ-** Tatmak, tadına bakmak (KK, TA) **dad-** Tatmak, tadına bakmak (KF) **dat-** Tatmak, tadına bakmak (Gİ)	**tatıv 1 татыу** *e.* 1.Tatmak, tadına bakmak 2.Ağzına atmak, yemek 3.Başından geçmek
tatıġlı Tatlı, lezzetli (CC) **tatlı (II)** Tatlı (BV, CC, DM, GT, İM, RH, TZ) **ṭaṭlı** Tatlı (KK, TA) **tatlu** Tatlı (Kİ) **datlu** Tatlı (KFT)	**tatlı татлы** *sıf.* 1.Tatlı; şerbetli 2.Tadı güzel, lezzetli 3.Zevkli
tatır- Tattırmak (CC) **ṭaṭur-** Tattırmak, tadına baktırmak (TA)	**tatırtıv татыртыу** *e.* 1.Tattırmak, tadına baktırmak 2.Ağzına attırmak, yedirmek 3.Başından geçirtmek
tay- Ayağı kaymak, yanılmak (İM, MG, TZ)	**tayıv тайыу** *e.* 1.Basılan, dayanılan bir noktadan kayıvermek 2.Caymak
tayġaḳ Kaygan yer (TZ) **tayḳaḳ** Kaygan yer (TZ)	**tayġaḳ тайғаҡ** *sıf.* 1.Kaygan 2.Güvensiz, zor, çetin
tazalıġ *FAr.+T.* Tazelik, taze olma (RH)	**taźalıḳ 1 таҙалыҡ** *ism.* Temizlik, saflık; tazelik **taźalıḳ 2 таҙалыҡ** *ism.* 1.Güçlülük, sağlamlık, kuvetlilik 2.Sağlık, esenlik
tāze *fars.* Taze, körpe (BV, GT, İM, İN, RH **teze** *fars.* Taze, körpe (DM, KFT, Kİ, TZ)	**taźa 1 таҙа** *sıf.* 1.Temiz, kirsiz, lekesiz 2.Saf, halis **taźa 2 таҙа** *sıf.* Güçlü, kuvvetli, sağlam, besili
teb- Tekmelemek, çifte atmak (KK, TA) **tep-** Ayak tepmek, ayakla vurmak (İM, Kİ, RH, TZ) **tip-** Tepmek, ayakla vurmak (BV, MG) **dep- (I)** Ayakla tepmek, ayakla vurmak (KF)	**tibïv тибеу** *e.* 1.Tepmek, tekmelemek 2.Birden yakalamak (yırtıcı kuş için) 3.Güçlükle itmek 4.İçerden dışarı doğru vurmak 5.Çalmak, hırsızlık etmek

Tablo: 2.6. (devam)

teg-(I) Değmek, dokunmak, varmak, erişmek (CC, İN) **tey- (I)** Değmek, dokunmak (CC, KK) **tig- (I)** 1. Değmek, dokunmak, varmak, erişmek (BV, GT, İM, MG) 2. İsabet etmek (İM) 3. Karşılaşmak, buluşmak (İM) **tiy-** Değmek, dokunmak, varmak, erişmek (BV, TZ) **deg-** Değmek, dokunmak (BM, DM, Gİ, İN, KF, KFT)	**tĭyĭv тейеу** *e.* 1.Değmek, temas etmek 2.Çarpmak, vurmak, zarar vermek 3.Etki bırakmak 4.Zararı dokunmak, faydası dokunmak 5.İz bırakmak 6.Pay düşmek, nasip olmak
tegrü Doğru (İN) **tegürü** Doğru (İN)	**tuġrı туғры** *sıf.* 1.Doğru, düz 2.Direkt, doğrudan doğruya 3.Dürüst, hakiki, doğru 4.Hatasız 5.Adil 6.Sadık
telür- Delirmek (TZ) **delür-** Delirmek (Kİ)	**tilĭrĭv тилерey** *e.* 1.Deliye dönmek, çıldırmak, delirmek 2.Zıvanadan çıkmak, kudurmak
temir Demir (Kİ, KK, TA, TZ) **temür** Demir (BM, BV, İM, İN, TA) **timir** Demir (MG) **timür** Demir (BV, GT, MG) **demür** Demir (DM, Gİ, KF, TA)	**timĭr тимер** *ism.* 1.Demir 2.Katı, sert; güçlü, sağlam
tep- Ayak tepmek, ayakla vurmak (İM, Kİ, RH, TZ) **teb-** Tekmelemek, çifte atmak (KK, TA) **tip-** Tepmek, ayakla vurmak (BV, MG) **dep- (I)** Ayakla tepmek, ayakla vurmak (KF)	**tibĭv тибеу** *e.* 1.Tepmek, tekmelemek 2.Birden yakalamak (yırtıcı kuş için) 3.Güçlükle itmek 4.İçerden dışarı doğru vurmak 5.Çalmak, hırsızlık etmek
terçe Tez, çabuk, hemen (CC)	**tĭrse терсə** *sıf.* Eli çabuk, hareketli, yerinde durmaz, kanı kaynar

Tablo: 2.6. (devam)

tertīb *ar.* Hazırlama, düzene koyma, tertip (Gİ, GT, İM, KF, KFT, MG, MS)	**tertip тәртип** *ism.* 1.Tertip, düzen, nizam 2.Asayiş 3.Disiplin
tıġraḳ (I) Çevik, eli çabuk, derli toplu (İH) **ṭıġraḳ** Çevik, eli çabuk, derli toplu (TA)	**tiraḳ тираҡ** *sıf.* 1.Derli toplu, düzenli, temiz 2.Aceleci, tez canlı
tınç Sakin, rahat, dinç, zinde (Kİ) **ḍınç** Sakin, rahat, dinç (DM)	**tınıs тыныс** *sıf.* 1.Sessiz, sakin, rahat 2.Gürültüsüz, kavgasız 3.Barış içinde
tınçlıḳ Dinçlik, zindelik (Kİ)	**tınıslıḳ тыныслыҡ** *ism.* Esenlik, ferahlık, huzur, rahatlık
tıraḳ Çabuk (CC)	**tiraḳ тираҡ** *sıf.* 1.Derli toplu, düzenli, temiz 2.Aceleci, tez canlı
tiniş Dinlenen (TZ)	**tınıs тыныс** *sıf.* 1.Sessiz, sakin, rahat 2.Gürültüsüz, kavgasız 3.Barış içinde
tiri (I) Canlı, diri (BV, CC, GT, İM, Kİ, TA, TZ) **tirig** Canlı, diri (İM) **diri** Canlı, diri (Gİ, KF, KFT)	**tĭrĭ tepe** *sıf.* 1.Diri, canlı, yaşayan 2.Açıkça görünen, belirgin, belli
tiri- Dirilmek, canlanmak, yaşamak (BM, Kİ) **tirik-** Dirilmek (BV) **tiril- (I)** Dirilmek, canlanmak, yaşamak (BV, CC, GT, İM, Kİ, TA, TZ) **diril-** Dirilmek, canlanmak (KFT, TZ)	**tĭrĭlĭv терелеу** *e.* 1.Dirilmek, canlanmak 2.Coşmak, şevklenmek
tişli Dişli (BV)	**tĭşlĭ тешле** *sıf.* 1.Sözü keskin olan, dili iğneli olan 2.İnatçı
tit- Ditmek, tüylerini yolmak (TA, TZ) **did- (II)** 1. Ditmek, tüylerini yolmak (Kİ, KFT) 2. Yün, pamuk vb. atmak (Kİ)	**tĭtĭv тетеу** *e.* 1.Tiftmek, ditmek 2.Bozmak, dağıtmak; parça parça etmek 3.Güzel bir iş yapmak, işini iyi yapmak

Tablo: 2.6. (devam)

titre- Titremek (BV, CC, GT, İN, MG, TZ) **ditre-** Titremek (Gİ, İN, KF, Kİ)	**tĭtrev тетрəу** *e.* 1.Titremek 2.Sallanmak, sarsılmak 3.Ürpermek, korkmak
titret- Titretmek (MG, RH)	**tĭtretĭv тетрətеу** *e.* 1.Titretmek, ürpertmek 2.Duygularını hareketlendirmek
toġan (II) Doğan, doğmuş olan (Kİ, TZ)	**tuġan туған** *ism.* 1. Kardeş 2. Dost, ahbap 3. Yakın, samimi 4. Öz 5. Kan kardeş 6. Akraba, hısım
toġra- Doğramak (Kİ)	**turav тураy** *e.* 1.Doğramak, parçalamak 2.Bıçaklayıp öldürmek
ṭoġrı Doğru, yanlış olmayan (Gİ, GT, İN, KF, MG, TZ) **ṭoġru** 1. Doğru, yanlış olmayan (CC, Gİ, İM, MG, TA) 2. Doğru, düz, eğri olmayan (İN, Kİ) **torı** Doğru, yanlış olmayan (TZ) **doġrı** Doğru, yanlış olmayan (Gİ, KF, KFT, MS) **doġru** Doğru, yanlış olmayan (Gİ, KFT, MS)	**tuġrı туғры** *sıf.* 1.Doğru, düz 2.Direkt, doğrudan doğruya 3.Dürüst, hakiki, doğru 4.Hatasız 5.Adil 6.Sadık
ṭoġruluḳ Doğruluk (CC)	**toġroloḳ тоғролоқ** *ism.* İyi niyetlilik, saf yüreklilik, doğruluk, dürüstlük
toḳ Tok, aç olmayan (GT, TZ) **ṭoḳ** Tok, aç olmayan (TA)	**tuḳ 1 туқ** *sıf.* 1.Tok, karnı doymuş 2.Dolu, içli 3.Refah içinde
tonçuḳ- Donakalmak, nefes alamamak, katılmak (İH)	**tonsoġov тонсоғоу** *e.* 1.Havasız kalmak, soluksuz kalmak; boğulmak 2.Yok olmak 3.Özgürlüğünü kaybetmek
toñ- Buz olmak, donmak (CC, Kİ, TZ)	**tuñıv туңыу** *e.* 1.Donmak, don tutmak, buzlanmak 2.Hissizleşmek 3.Donuklaşmak, durağanlaşmak

Tablo: 2.6. (devam)

toydır- Doyurmak (CC) **toydur-** Doyurmak (BV, GT)	**tuyźırıv туйҗырыу** *e.* 1.Doyurmak, beslemek 2.Bezdirmek, bıktırmak
toz- 1. Toz kapmak, toz kalkmak (BV, Kİ) 2. Toz olmak (TZ)	**tuzıv туҗыу** *e.* 1.Eskimek, yıpranmak, bozulmak 2.İhtiyarlamak, hasta düşmek 3.Karışmak, dağınık olmak 4.Sinirden hakaret etmek, öfkeden küfretmek
tozdur- Tozatmak (TZ)	**tuźźırıv туҗҗырыу** *e.* 1.Eskitmek, yıpratmak, aşındırmak 2.Telef etmek 3.Saçmak, savurmak
töben Altında, aşağı, geri (CC)	**tüben 1 түбән** *sıf.* 1.Alçak 2.Alt, aşağı, aşağıdaki 3.Suyun aşağısındaki 4.Adi, alt tabaka 5.Pek küçük, önemsiz 6.Avam, amiyane 7.Namussuz 8.Kötü, alçak 9.Yetersiz
tög- Dövmek, vurmak, ezmek (BV, GT, TZ) **töv-** Vurmak, dövmek, ezmek (Kİ) **töy-** Dövmek, vurmak, ezmek (TZ) **dög-** Dövmek, ezmek (RH, TA, TZ)	**töyöv 1 төйөү** *e.* 1.Sert bir cisimle vurmak, ezmek, döğmek 2.Tepelemek 3.Üst üste yemek
tögül- (II) Dökülmek, akmak (CC) **tökel-** Dökülmek, akmak (BM) **tökül-** Dökülmek, akmak (GT) **dökil-** Dökülmek (Gİ) **dökül-** Dökülmek (KF)	**tügĭlĭv түгелеү** *e.* 1.Dökülmek, akıtılmak 2.Dağıttırmak, saçtırmak 3.Kan, ter, gözyaşı akıtılmak
tök- (II) Sermek, yaymak (GT)	**tügĭv түгеү** *e.* 1.Dökmek, akıtmak 2.Dağıtmak, saçmak 3.Kan, ter ya da gözyaşı akıtmak 4.Sarfetmek, harcamak 5.Paylaşmak

Tablo: 2.6. (devam)

tök- (III) Su dökünmek (İM)	**tügĭv түгеү** *e.* 1.Dökmek, akıtmak 2.Dağıtmak, saçmak 3.Kan, ter ya da gözyaşı akıtmak 4.Sarfetmek, harcamak 5.Paylaşmak
tölen- (I) Zayıflamak (GT)	**tüleńĭv түләнеү** *e.* Ödenmek, borcu verilmek
tör Sedir (TZ)	**tür түр** *ism.* 1. Evin baş köşesi; misafir odası 2. Evin önü 3. Yüksek mevki, makam
ṭu'm *Ar.* Tat, lezzet (GT)	**tem 1 тәм** *ism.* 1. Tat, lezzet 2. Keyif, neşe, kâm
tumçuḳ- Ölürcesine bayıltmak (TZ) **tumsuḳ-** Ölürcesine bayıltmak (TZ) **tunçuḳ-** Ölürcesine bayıltmak (TZ)	**tonsoġov тонсоғоу** *e.* 1.Havasız kalmak, soluksuz kalmak; boğulmak 2.Yok olmak 3.Özgürlüğünü kaybetmek
tunuḳ Bulutlu, sisli, kapalı (İH)	**tonoḳ 1 тоноқ** *sıf.* 1.Saf, temiz, bulanık olmayan, şeffaf, saydam 2.Açık olmayan, parlak olmayan, donuk, mat
tur- (I) Durmak, sabit olmak, sakin olmak (İM) **ṭur- (I)** Durmak, sabit olmak, sakin olmak (BM, BV, CC, GT, Kİ, MG, TA, TZ) **dur- (I)** Durmak, sabit olmak (BM, BV, Gİ, KF, KFT, MS)	**torov тороу** *e.* 1. Durmak, ayakta durmak 2. Basar halde durmak 3. Bulunmak 4. Ayağa kalkmak 5. Yaşamak, hayat sürmek 6. Muamelede bulunmak 7. Vakit geçirmek 8. Herhangi bir değerde, pahada olmak
tura (II) Doğru (TZ)	**tura 1 тура** *sıf.* 1.Doğru, düz, düzgün, eğri olmayan 2.Doğrudan, doğruca, direkt 3.Gerçek, dürüst, hakiki 4.Değiştirilmemiş, orijinal

Tablo: 2.6. (devam)

turġur- Ayağa kaldırmak, dikeltmek (BM) **turġuz- (II)** Ayağa kaldırmak, dikeltmek (Kİ, TZ) **ţurġuz-** Ayağa kaldırmak, dikeltmek (KK) **durġur- (II)** Ayağa kaldırmak (KF) **durġuz- (III)** Ayağa kaldırmak (KF)	**torġoźov торғоӡоу** *e.* 1.Ayağa kaldırmak 2.Dik hale getirmek, dineltmek 3.İşler hale getirmek, tamir etmek
turuş Duruş (RH) **ţuruş** Duruş (KK)	**toroş 1 торош** *ism.* 1.Duruş, durum 2.Poz 3.Yaşam, hayat
tut- (I) 1. Tutmak (BM, BV, CC, Gİ, GT, İN, KF, MG, RH, TZ) 2. Elde etmek, yakalamak, saklamak (GT) 3. Bir şeyi salıvermek üzere tutmak (İM) 4. Dokunmak, el ile tutmak (İM) 5. Yakalamak (İM, MG) **ţut-** Tutmak (TA) **ţuţ-** Tutmak (KK) **dut-** 1. Tutmak (Gİ, İN, KF, KFT, MS, RH) 2. Elde etmek, yakalamak, saklamak (Gİ)	**totov тотоу** *e.* 1.Tutmak, kavramak 2.Durdurmak 3.Duraklatmak 4.Taksi tutmak 5.Alıkoymak 6.Yakalamak 7.Tutuklamak 8.Hakim olmak, elinde bulundurmak 9.Kiralamak 10 Bir yeri işgal etmek, makamı işgal etmek
tutġa Kılıcın sapı (Kİ, MG) **tutķa** Kılıcın sapı (MG)	**totķa тотқа** *ism.* 1.Kulp, kabza, sap 2.Çare 3.Dayanak
tutul- (III) (Güneş ve ay) tutulmak (BM, TZ)	**totolov тотолоу** *e.* 1.Tutulmak 2.Engellenmek, durdurulmak 3.Yakalanmak 4.Yararlanılmak 5.Kendine hakim olmak
tutuş- (I) Tutuşmak, karşılıklı tutmak, dolaşmak (BV, GT) **dutuş-** Tutuşmak (RH)	**totoşov тотошоу** *e.* 1.Birlikte ya da karşılıklı tutmak 2.Birlikte açığa çıkarmak, ifşa etmek 3.Birlikte ele geçirmek 4.Bir şeylerin tesirine bırakmak

Tablo: 2.6. (devam)

tuv- (II) Ezmek, parça parça etmek (Kİ)	**töyöv 1 төйөү** *e.* 1.Sert bir cisimle vurmak, ezmek, döğmek 2.Tepelemek 3.Üst üste yemek
tuvar (II) *fars.* Duvar (TZ) **ṭuvar** *fars.* Duvar (KK) **dīvār** *fars.* Duvar (BM, BV, CC, Gİ, GT, İM, KF, KFT, TA) **duvar** *fars.* Duvar (DM, Kİ)	**divar диуар** *ism.fars.* 1. Duvar 2. Hayattaki engel ve zorluklar
tuvra Doğru (CC)	**tura 1 тура** *sıf.* 1.Doğru, düz, düzgün, eğri olmayan 2.Doğrudan, doğruca, direkt 3.Gerçek, dürüst, hakiki 4.Değiştirilmemiş, orijinal
tuzaḳ Tuzak, ağ (BM, CC, DM, GT, Kİ, TZ) **ṭuzaḳ** Tuzak, ağ (TA)	**toźaḳ тоҙак** *ism.* 1.Av tuzağı, ağ 2.Hile, tuzak
tuzla- Tuz vermek, tuzlamak (CC, Kİ) **duzla-** Tuz vermek, tuzlamak (BM)	**toźlav тоҙлау** *e.* 1.Tuzlamak, tuz katmak, tuz eklemek 2.Akıldan çıkmak; unutmak
tüfkür- Tükürmek (İM) **tükür-** Tükürmek (BM, CC, KF, Kİ, KK, TA, TZ) **tüpkür-** Tükürmek (CC) **tüskür- (I)** Tükürmek (BM) **tüvkür-** Tükürmek (İM)	**tököröv төкөрөү** *e.* 1.Tükürmek 2.Bilinçsizce el sallamak
tüket- Tüketmek, bitirmek (Gİ, GT, MG, TZ) **düket-** Tüketmek, bitirmek (Gİ, KF)	**töketĩv төкәтеү** *e.* 1.Tüketmek, sona dayandırmak; bitirmek 2.Dayandırmak, bitiştirmek
tülek Kör (Kİ)	**tülek 1 түләк** *ism.* Ağır mizaçlı, sakin tabiatlı
tür- Dürmek (GT) **dür-** Dürmek (KFT)	**töröv төрөү** *e.* 1.Dürmek, sarmak, bürmek, bürümek 2.Sıkıca giydirmek

Tablo: 2.6. (devam)

türt- Dürtmek (İM) **dürt- (I)** Dürtmek (Kİ, TA) **dürüt- (II)** Dürtmek (KFT)	**törtöv төртөү** *e.* 1.Dürtmek 2.Kalem ya da sivri uçlu bir nesne ile iz koymak, nokta koymak 3.İteklemek, iterek kendinden uzaklaştırmak 4.Rüşvet vermek, işini halletmek için gizlice bir şeyler vermek
tüz Düz, doğru (BV, CC, GT, KFT, MG, RH) **düz** Düz, doğru (KF, Kİ, İN, RH)	**töź 1 төʒ** *sıf.* 1.Düz, eğri olmayan 2.Pürüzsüz 3.Dik, doğru 4.Doğru konuşan, namuslu
tüzel- Düzelmek (BV, GT, Kİ, KK, TZ) **tüzen-** Düzelmek (TZ) **düzel-** Düzelmek (Kİ)	**töźelĭv төʒəлеү** *e.* 1.Düzelmek, iyileşmek 2.Huzur bulmak
tüzet- (I) 1. Düzeltmek (TZ) 2. Sıralanmak, saf tutmak (TA) **tüznet-** Düzeltmek (CC) **tüzüt-** Düzeltmek (MG) **düzelid-** Düzeltmek (KFT) **düzet-** Düzeltmek (BM, Gİ)	**töźetĭv төʒətеү** *e.* 1.Düzgün hale getirmek 2.Düzeltmek, onarmak 3.İyileştirmek, şifa buldurmak
tüzet- (I) 1. Düzeltmek (TZ) 2. Sıralanmak, saf tutmak (TA) **tüznet-** Düzeltmek (CC) **tüzüt-** Düzeltmek (MG) **düzelid-** Düzeltmek (KFT) **düzet-** Düzeltmek (BM, Gİ)	**töźötöv төʒөтөү** *e.* 1.Düzleştirmek, düzeltmek 2.Doğrultmak, pürüzsüzleştirmek 3.Yararlı hale getirmek 4.Ayarlamak, düzenlemek
uç- (I) Uçmak (BM, CC, GT, İM, KFT, Kİ, TA, TZ) **uş-** Uçmak (KK)	**osov ocoy** *e.* 1. Uçmak, hareket etmek 2. Buharlaşmak

Tablo: 2.6. (devam)

uġrı Hırsız (KFT) **uġru** Hırsız (TZ) **uġur (II)** Hırsız (KFT) **uġurı** Hırsız (KFT) **uvru** Uğru, hırsız (TZ) **oġrı** Hırsız (CC, DM, GT, Gİ, İM, İN, KF, Kİ, KK, TA) **oġur** Hırsız (CC)	**oġro оғро** *ism.* 1. Hırsız; eşkıya, haydut 2. Dürüst olmayan, namussuz **uġrı уғры** *ism.* Hırsız, yan kesici
ullu Büyük, ulu, yüce (GT) **ulu** Büyük, ulu, yüce (CC, DM, Gİ, GT, İH, İM, İN, KF, Kİ, KK, MS, TA, RH, TZ) **uluġ** Ulu, büyük, yüce (BV, GT, İM, KFT, MG)	**olo оло** *sıf.* 1. Büyük, yüce, ali 2. İhtiyar, yaşlı 3. Hacmi, kütlesi büyük, iri **oluġ олуғ** *sıf.* Yaşı büyük, ihtiyar, yaşlı
uvu Zehir (Kİ) **aġı (I)** Zehir (TZ) **aġu** Zehir (BM, GT, KFT, RH, TA) **avu** Ağı, zehir (TZ)	**ıv 2 ыу** *sıf.* Çok acı, zehir
uyaġ Uyanık (GT) **uyaḫ** Uyanık (CC) **uyaḳ** Uyanık (İM) **oyov** Uyanık (CC)	**uyav уяу** *sıf.* 1. Uyuklamayan, uyanık, uykusuz 2. Zeki, sezgisi güçlü
uyal- (I) Uyanmak, uykudan uyanmak (İM) **uyan- (I)** Uyanmak (CC, GT, İM, KF, KFT, TA) **uyġan** Uyanmak (GT) **oyan- (I)** Uyanmak (BM, Gİ)	**uyanıv уяныу** *e.* 1. Uyanmak, uyanık hale gelmek 2. Meydana gelmek, ortaya çıkmak

Tablo: 2.6. (devam)

uyut- (I) Uyutmak (CC, TA)	**oyotov 2 ойотоу** *e.* 1. Uyutmak, uyku getirmek 2. Gönlü ferahlatıp herşeyi unutturmak 3. Uygun ve yumuşak hareketlerle dans etmek
uzat- (II) Göndermek (BM, CC)	**oźatıv 1 оҙатыу** *e.* 1. Uğurlamak, yolcu etmek 2. Gönülsüzce göndermek 3. Gelini damadın evine uğurlamak, göndermek
uşan- Ufalanmak, küçük parçalara bölünmek (TZ)	**uşanıv ушаныу** *e.* İlgilenmek, alakadar olmak, ilgi duymak; gönül vermek; heves etmek
üçünçi Üçüncü (BV, CC, KF, Kİ) **üçünçü** Üçüncü (İH, RH) **üşinşi** Üçüncü (KK)	**ösönsö өсөнсө** *ism.* 1. Üçüncü 2. Niteliği düşük olan 3. Yemekten sonra verilen içecek (çay, kahve, kakao, komposto gibi)
ügmeş Etrafına toplanmak (İH)	**uķmaşıv уҡмашыу** *e.* 1. Yapışmak, birleşmek, bir olmak, uyuşmak, örtüşmek 2. Yığılmak, toplanmak
üstün (II) Üst, üst kısım, üst taraf (CC, GT, Kİ, KK, TA)	**östön өҫтөн** *sıf.* 1. Üstün, herhangi bir yönüyle daha yüce, daha yüksek 2. Yüksek, fazla
yab- (III) Örtmek, kapamak (BM, KK, TA) **yap- (II)** Örtmek, kapamak (CC, GT, İM, KF, Kİ, MS, TZ)	**yabıv 3 ябыу** *ism.* Hapis, zindan
yab- (III) Örtmek, kapamak (BM, KK, TA) **yap- (II)** Örtmek, kapamak (CC, GT, İM, KF, Kİ, MS, TZ)	**yabıv 1 ябыу** *e.* 1. Kapatmak, üstünü kaplamak, üstünü örtmek 2. Kapayarak korumak 3. Ele almak 4. Bir şeyin gidişatını durdurmak
yabuķ Örtü, baş örtüsü (DM, İM)	**yabıķ 2 ябыҡ** *sıf.* 1. Kapalı, örtülü; üstü örtük, kaplanmış 2. Görünmeyen, gizli
yaḫ- Yapıştırmak (CC) **yaķ- (II)** Sıvamak, yapıştırmak (TZ)	**yaġıv 2 яғыу** *e.* 1.Sürmek, yakmak, sıvamak 2.Boşuna suçlamak, leke çalmak, itham etmek

Tablo: 2.6. (devam)

yaẖşı 1. Güzel, iyi (BV, CC, DM, Gİ, GT, İH, İM, KF, KFT, MG, İN, RH) 2. Hayırlı, doğru (MS) **yaķşı** Güzel, iyi (CC, Kİ, TA, TZ)	**yaķşı яқсы** *sıf.* 1. Güzel, iyi, olumlu 2. Faydalı 3. Tecrübeli, usta 4. Namuslu 5. Merhametli; kıymetli 6. Gereği gibi, yeteri kadar 7. Olumlu yanıt olarak "evet", "olur"
yaķ- (I) Yakmak (BV, GT, İN, Kİ)	**yaġıv 1 яғыу** *e.* 1.Yakmak 2.Ev ısıtmak 3.Dert vermek, üzmek, kızdırmak
yaklaş- Yaklaşmak, yakın olmak (KK)	**yaķlaşıv яқлашыу** *e.* Birbirini desteklemek, sahip çıkmak
yaķtu Aydınlık, ışık, nur (Kİ)	**yaķtı яқты** *sıf.* 1. Parlak, aydın, ışıltılı; ışık 2. Güzel ve mutlu (hayat için)
yala- Yalamak (BM, BV, CC, Kİ, İM, KK, TA, TZ)	**yalav ялау** *e.* Yalamak, dil değirmek; eritip yok etmek
yalan (I) Yalan (Gİ, MS, TA) **yalġan** Yalan (CC, DM, Gİ, GT, İM, KF, KFT, Kİ)	**yalġan ялған** *sıf.* 1. Yalan, yanlış; hatalı 2. İki yüzlü; yapmacık
yalat- Yalatmak (BV)	**yalatıv ялатыу** *e.* Yalatmak, dil değirtmek; erittirip yok ettirmek
yalın (II) Yalın, alev (CC)	**yalķın ялқын** *ism.* 1. Alev, yalaz, yalım 2. Şevk, ilham
yan- (I) Yanmak (BM, GT, Kİ, TZ)	**yanıv 1 яныу** *e.* 1. Yanmak, tutuşmak; ateşi çıkmak 2. Sevmek
yandır- (II) Yakmak, yandırmak (TZ) **yandur-** 1. Yakmak, yandırmak (BM, BV, İM, KF, Kİ, TA, RH) 2. Işık yakmak (CC)	**yandırıv яндырыу** *e.* 1. Alevlendirmek, yakmak 2. Kundaklamak 3. Yüreğini yakmak 4. Kızdırmak
yapaġı (I) Peçe, yüze örtülen örtü (Gİ)	**yabıķ 2 ябық** *sıf.* 1. Kapalı, örtülü; üstü örtük, kaplanmış 2. Görünmeyen, gizli
yara Yara (BV, CC, Gİ, İH, İM, KF, MG, RH)	**yara яра** *ism.* 1. Yara, cerahat 2. Azap, ruhsal sıkıntı

Tablo: 2.6. (devam)

yarala- Yaralamak (Gİ)	**yaralav яралау** *e.* 1. Yaralamak, yara açmak, yaralı hale getirmek 2. İncitmek, kalbini kırmak
yaraştır- Düzenlemek, birleşmek (CC) **yaraştur- (II)** Düzenlemek, birleşmek (CC, MG)	**yaraştırıv 1 яраштырыу** *e.* 1. Yaraştırmak, uydurmak, yakıştırmak 2. Barıştırmak
yarlı Fakir, yoksul (CC, GT) **yarlu** Fakir, yoksul (Kİ)	**yarlı ярлы** *sıf.* 1. Fakir, düşkün, yoksul 2. Beceriksiz, kabiliyetisiz
yart- Yarmak, yırtmak (BM) **yır-** 1. Yırtmak (İM, TZ) 2. Ayırmak (KFT) **yırıt-** Yırtmak (KFT, TZ) **yırt-** 1. Yırtmak, parçalamak (BM, CC, GT, İM, KFT, Kİ) 2. Paralamak (GT) **yırtı-** Yırtmak, parçalamak (KFT) **cırt-** Yırtmak, parçalamak (CC)	**yırtıv йыртыу** *e.* 1. Yırtmak, parçalamak, kesilmek 2. Keskin veya sivri bir şeyle iz bırakmak 3. Anide ve hızlı bir şekilde sessizliği, karanlığı bozmak
yaşa- (I) Yaşamak (BV, GT, Kİ, RH)	**yeşev йәшәү** *e.* 1. Yaşamak, ömür geçirmek, ömür sürmek 2. Gününü gün etmek 3. Unutulmamak
yaşıḳ Zayıf, kuru, cılız (CC)	**yaşıḳ яшыҡ** *sıf.* 1.Çok zayıf, çok sıska, kuru kemikli 2.Eğlenip kudurmayı çok seven; şen şakrak
yavuz 1. Kötü, fena (BV, GT, İM, TA, TZ) 2. Vahşî (Kİ)	**yavız яуыз** *sıf.* 1. Kötü, berbat 2. Acımasız, merhametsiz 3. Sert, keskin (söz, ifade için)
ye- Yemek (BM, CC, DM, Gİ, KF, Kİ, KK, TA, TZ) **yi- (I)** Yemek (BV, Gİ, GT, İM, İN, KF, KFT, Kİ, KK, MS, RH) **yiy- (II)** Yemek (TZ)	**yĭyĭv 1 ейеү** *e.* Yemek yemek, bünyesine almak

Tablo: 2.6. (devam)

yegin (I) Hafif, yeğni (BV) **yeñil** Hafif, yeğni (CC, İM, TZ) **yeñül** Hafif (CC) **yeyni** Hafif (TA) **yini** Hafif, yeğni (BV) **yiñil** Hafif, yeğni (MG) **yuġul** Hafif, yeğni (TA) **yüñül** Hafif (CC, GT, KFT, RH, TZ)	**yĭñĭl енҽл** *sıf.* Hafif, çabuk hareket eden, anlaşılır, kolay; alıngan; hareketli, atik
yer (III) Taban, temel (CC)	**yĭr ep** *ism.* Yer, toprak; vatan, ülke
yer (V) Boş ve parça yer (TA)	**yĭr ep** *ism.* Yer, toprak; vatan, ülke
yeriş- Erişmek, ulaşmak (Gİ)	**irĭşĭv 1 ирешеү** *e.* Gayret ve emekle bir sonuca ulaşmak, hayata geçirmek, erişmek
yeske- Koklamak (DM) **yiske-** Koklamak (Gİ, KFT) **iyiske-** Koklamak (TZ)	**yĭśkev еҫкәү** *e.* Koklamak, solumak, içine çekmek; görüp geçirmek
yetiş- Erişmek, ulaşmak, yetmek, yetişmek (Gİ, İM, KF, TZ) **yitiş-** Yetişmek, ulaşmak, erişmek (BV, Gİ, GT, İM, KF, KFT, MG)	**yĭtĭşĭv 1 етешеү** *e.* Yetişmek; vaktinde yapmak; olgunlaşmak, pişмek
yıġıl- (II) Yıkılmak, devrilmek (CC) **yıķıl- (I)** Yıkılmak, devrilmek (BV, CC, Gİ, GT, İM, KF, KFT, KK, MG, TZ) **cıġıl-** Yıkılmak, devrilmek (CC) **cıḫıl-** Yıkılmak, devrilmek (CC) **cıķıl-** Yıkılmak, devrilmek (CC)	**yıġılıv йығылыу** *e.* 1. Yıkılmak, çökmek 2. İş ya da yaşamda zor durumda kalmak 3. Helak olmak, ölmek 4. Ani bir hareket ile birdenbire oturmak, yatmak 5. Zor durumda kalıp birilerine sığınmak

Tablo: 2.6. (devam)

yıḳıl- (II) Bozulmak (İM)	**yıġılıv йығылыу** *e.* 1. Yıkılmak, çökmek 2. İş ya da yaşamda zor durumda kalmak 3. Helak olmak, ölmek 4. Ani bir hareket ile birdenbire oturmak, yatmak 5. Zor durumda kalıp birilerine sığınmak
yılı Sıcak, ılık (CC, TZ) **yılu** Sıcak, ılık (CC, TZ) **ılı** Sıcak, ılık (Kİ)	**yılı 1йылы** *ism.* 1. Sıcak 2. Eskiyip kaybolmayan, unutulmayan; yeni
yırın- Yırtılmak (TZ)	**yırınıv йырыныу** *e.* Bir iş ya da durumdan kurtulmak, sıyrılmak; arınmak
yibek İpek (CC) **yipek** İpek (BV, İM, Kİ, TA, TZ) **ipek** İpek (CC)	**yĭbĭk ебек** *sıf.* Su değmesiyle yumuşayan, yumuşamış; yumuşak tabiatlı, alçakgönüllü; ipek
yiḏle- Koklamak (İM) **yile-** Koklamak (BM, TA) **yiyle-** Koklamak (İH, İM) **ıyla-** Koklamak (CC)	**yĭlev 2 еләү** *e.* Sorup soruşturmak, yiyecek arayarak sağa sola bakmak; sezmek, duymak; kokusunu almak
yil (II) Hava (TA)	**yĭl ел** *ism.* Rüzgar, yel; güçlü tesir, etki
yimril- (I) Toprak çökmek (İH)	**yĭmĭrĭlĭv емерелеү** *e.* Yıkılmak, mahvolmak, viran olmak; bozulmak
yimril- (II) Yarılmak, ayrılmak (TZ)	**yĭmĭrĭlĭv емерелеү** *e.* Yıkılmak, mahvolmak, viran olmak; bozulmak

Tablo: 2.6. (devam)

yir- (I) Yürümek (BM) **yiri-** Yürümek (İN, RH) **yorı-** Yürümek (İN) **yör-** Yürümek (Gİ) **yöri-** Yürümek (BV, Gİ) **yörü-** Yürümek (BV, Gİ) **yür- (I)** Yürümek (CC, KK) **yüri-** Yürümek (GT, İM, KFT, MG, TA) **yürü- (I)** Yürümek (CC, GT, İN, KF, KFT, Kİ, KK, MG, MS, RH, TZ)	**yöröv йөрөү** *e.* 1. Yürümek, hareket etmek 2. Birine ilgi duymak
yoġan (I) Kalın (CC, MG) **yoġın** Kalın (MG) **yoġun (III)** Kalın (CC, İH, Kİ, KK, MG, RH, TA, TZ) **yovun** Yoğun, kalın, ağır (TZ) **yügün** Kalın (MG)	**yıvan йыуан** *sıf.* 1. Kalın; koyu; yoğun 2. Vücut olarak yapılı, iri
yoġsun Su yosunu (TZ) **yoşḳun** Su yosunu (TZ)	**yuşḳın юшҡын** *ism.* 1. Kaynayan bir kabın içinde erimeden kalmış tuz ya da kireç katmanı 2. Akılda ya da gönülde kalan ağır tesir, büyük etki
yoġun (I) Yoğun (BV)	**yıvan йыуан** *sıf.* 1. Kalın; koyu; yoğun 2. Vücut olarak yapılı, iri
yoġun (II) İri, kaba (DM, İH, TZ)	**yıvan йыуан** *sıf.* 1. Kalın; koyu; yoğun 2. Vücut olarak yapılı, iri
yol (I) Yol (BM, BV, CC, DM, Gİ, GT, İM, İN, KF, Kİ, MG, MS, RH, TA, TZ)	**yul 1 юл** *ism.* 1. Yol, sefer 2. Satrançta ileri hamle 3. Satır, dizi

Tablo: 2.6. (devam)

yol- Yolmak (Gİ)	**yolov 1 йолоу** *e.* 1. Kökü ile yolmak, koparmak (saç için) 2. Ağır bir durumdan kurtarmak
yolu- Yolmak, kesmek	**yolov 1 йолоу** *e.* 1. Kökü ile yolmak, koparmak (saç için) 2. Ağır bir durumdan kurtarmak
yovut- Yutmak (CC) **yud-** Yutmak (Gİ) **yuṭ-** Yutmak (BM, BV, Gİ, GT, KF, Kİ, KK, TA, TZ)	**yotov йотоу** *e.* 1. Yutmak 2. Kendi içine çekmek, batırıp alta bırakmak 3. İstenmeyen bir duruma düşmek 4. Ahlaksızca kendine mal etmek
yufḳa (I) İnce, yassı (İH, İM) **yupḳa** İnce, yassı (TA)	**yoḳa 1 йоқа** *sıf.* 1. İnce, kalın olmayan 2. Eksik, noksan 3. Kuruca olan, dolgun olmayan
yul- Yolmak, çözmek, kurtarmak (CC)	**yolov 1 йолоу** *e.* 1. Kökü ile yolmak, koparmak (saç için) 2. Ağır bir durumdan kurtarmak
yulı- Tıraş etmek (Kİ) **yüli-** Tıraş etmek (İM, TA) **yülü-** Tıraş etmek (CC, KFT, TZ)	**yolov 1 йолоу** *e.* 1. Kökü ile yolmak, koparmak (saç için) 2. Ağır bir durumdan kurtarmak
yutdur- Yutturmak (BV)	**yottorov йоттороу** *e.* 1. Yutturmak 2. İstenmeyen bir duruma düşürmek
yuva- Yıkamak (KF)	**yıvıv йыуыу** *e.* 1. Yıkamak 2. Su ile taştan, kumdan ayırmak 3. İnsanın gönlünü cezbedip eritmek
yür- (II) Göç etmek, yola koyulmak (CC) **yürü- (II)** Göç etmek, yola koyulmak (CC)	**yöröv йөрөү** *e.* 1. Yürümek, hareket etmek 2. Birine ilgi duymak
yürek Yürek, kalp (BV, CC, DM, Gİ, GT, İM, KF, Kİ, MS, TA, TZ)	**yörek йөрәк** *ism.* 1. Yürek, kalp 2. Kişinin hissi dünyası
yüzlik Yüzlük, yüz örtüsü (TA, TZ)	**yöźlök 1 йөҙлөк** *ism.* 1. Karındaki yavruyu saran zar 2. Yüzlük
ẓāhir (II) *ar.* Dış görünüş (BV, GT)	**zahir захир** *ar. sıf.* 1. Parlak, nurlu, aydınlık 2. Belirgin, görünen, açık

Tablo: 2.6. (devam)

ża‘īf *ar.* Zayıf (BV, GT, İM, İN, KFT, MG)	**zeġif зəғиф** *ar. sıf.* Zayıf; narin
ża'īflıḳ *Ar.+T.* Zayıflık, güçsüzlük (BV, GT) **ża'īflik** *Ar.+T.* Zayıflık, güçsüzlük (GT)	**zeġiflĭk зəғифлек** *ism.* Zayıflık; narinlik
ẓālim *ar.* Zalim, zulmeden (Gİ, GT, İM, KF, KFT, MS)	**zalim залим** *ar. sıf.* Merhametsiz, zalim, taş yürekli
zehr *fars.* Zehir (GT)	**zeher зəhəp** *fars. tıp.* 1. Zehir, agu 2. Kin, nefret 3. İçine işler derecede soğuk 4. Kalp kıran, yaralayan söz 5. Kuvvetli, güçlü **zer 2 зəp** *fars. tıp* Zehir
ẕevḳ *ar.* Zevk, neşe (GT)	**zevĭk зəγек** *ism.* 1. Tat, lezzet; çeşni 2. Zevk, keyif, neşe

Tablo: 2.6. (devam)

2.3.2.3. Komşuluk

Anlam genişlemesinin alt başlıklarından biri olan komşuluk, kapsamlayış olarak da adlandırılmaktadır. Bir kelimenin kapsamını genişleterek veya daraltarak, bütün-parça, cins-tür, tekil-çoğul ilişkisi içinde bulunduğu bir başka kelime yerine kullanma olarak tanımlanmaktadır (Vardar, 2002: 128).

Komşuluk ilişkileri varlıklar arasındaki neden-sonuç, parçalık-bütünlük, iş-araç, eşlik-zıtlık, üretim-tüketim, zaman-mekân vb. türden ortak özelliklerin birbirini çağrıştırması sonucu oluşur. Aralarında komşuluk ilişkisi olan kelimeler kolayca birbirlerinin anlam alanları kapsarlar (Karaağaç, 2017: 363).

Komşuluk ilişkileri benzerlik, parça-bütün, neden-sonuç gibi pek çok ilişkiye bağlıdır. Asıl anlamdan başka bir anlama geçiş, belli bir kavramdan başka bir kavrama geçişle alakalı anlam değişmelerinin tümünü kapsamaktadır. Kelimelerin benzerlik ilişkisi yoluyla anlam kazanmalarından ziyade komşuluk yoluyla yan anlam kazanmaları daha yaygındır. Ayrıca zıtlık, en büyük komşuluk ilişkisini oluşturur. (Karaağaç, 2013: 392-393).

Tarihi Kıpçak Türkçesinden Başkurt Türkçesi söz varlığına komşuluk ilişkisiyle geçen kelimeler aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 2.7. *Komşuluk Anlam Olayının Tespit Edildiği Kelimeler*

Kıpçak Türkçesi	Başkurt Türkçesi
açı (I) Acı (BV, CC, DM, Gİ, GT, KF, Kİ, KK, İM, TA, TZ)	**ası acы** *sıf.* Ekşi, kuru
açı (II) Tuzlu (İM)	**ası acы** *sıf.* Ekşi, kuru
arfa Arpa (DM, KK) **arpa** Arpa (BM, CC, DM, GT, İM, Kİ, KK,	**arpa 2 арпа** *ism.has.* Kirpik dibinde çıkan iltihaplı şişlik; arpacık
baġa Kaplumbağa veya kurbağa (BM, GT, MG, TZ) **baḳa** Kaplumbağa veya kurbağa (İM) **boġa (I)** Kaplumbağa veya kurbağa (DM)	**baḳa бакa** *ism.* 1. Kurbağa 2. Yük hayvanının çektiği arabanın yanından uzanan yuvarlakça destek
basḳıç Pabuç (TZ)	**basḳıs баҫкыс** *ism.* Merdiven, basamak

baş (III) Buğday başağı (KF, Kİ, MG)	**baş баш İNS** 1. Baş, kafa 2. Akıl, zihin 3. Herhangi birşeyin ucu, uç kısmı 4. Nehir ya da yolun başlangıç yeri 5. Yazma eserlerde, kitaplarda başlık 6. Hükmeden, yöneten, idareci, lider
belesān *ar.* Pelesenk ağacı (BV)	**belzem бәлзәм** *ism.rus.* Balzam, pelesenk (çeşitli bitkilerden elde edilen kokulu ve tatlı bir reçine)
boġaḳ Damağın altı (KK)	**boġaḳ боғаҡ** *ism.* Kuş kursağının ilk kısmı
burn Kuş gagası (TZ)	**moron морон** *ism.* 1. Burun 2. Kapkacağın sıvı şeyleri akıtmak için kullanılan kısmı
damaḳ Damak (DM, İH) **tamaġ (II)** Damak (BV, CC, Kİ) **tamaḳ (II)** Damak (BV, TZ) **ṭamaḳ** Damak (TA) **tamav** Damak (TZ)	**tamaḳ тамаҡ** *ism.* 1. Damak 2. Mide 3. İştah 4. Evde sürekli yemek yiyenlerden biri, boğaz 5. Bir ırmağın başka bir ırmağa veya denize döküldüğü yer 6. Derin çukur ya da maden ocağının ağzı
damar Damar (DM) **tamar** Damar (BM, BV, CC, İM, İN, Kİ, TA) **ṭamar** Damar (KK) **tamır** Damar (MG) **tamur** Damar (İM, TZ)	**tamır тамыр** *ism.* 1. Ağacın, bitkinin kökü 2. Damar, sinir 3. Bir meselenin sebebi, aslı 4. Soy sop, nesil
dib Dip, temel, kök (DM, KF, RH) **dip** Bir şeyin nihayeti (DM, Gİ, KFT, Kİ) **tib** Dip, temel, kök (RH, TA) **tip** Dip, kök (MG) **tüb** Dip, temel, kök (BV, CC) **tüp** Dip, temel, kök (CC, GT, İM, MG, TZ)	**töp 1 төп** *ism.* 1.Kap kacak, çukur vs. için dip 2.Suyun dibi 3.En içteki ve uzaktaki yer 4.Dik bir cismin alt kısmı 5.Kök (bitkiler için) 6.Organların gövdeye bağlandıkları yer

Tablo: 2.7. (devam)

dil Dil, lisan (BV, Gİ, KF, KFT, MS) **til (II)** Lisan, dil (CC, GT, Kİ, MG, İN, RH)	**tĭl тел** *ism.* 1.Dil 2.Lisan 3.Çeşitli enstrüman ya da gereçlerdeki ince plastik parça
diş (I) Diş (Gİ, KF, KFT, RH, TZ) **tiş** Diş (BV, CC, DM, GT, İM, Kİ, KK, TA, RH, TZ)	**tĭş 1 теш** *ism.* 1.Diş 2.Çeşitli aletlerde ya da teknik parçalardaki diş
doynaḳ Hayvan tırnağı (KFT) **toynaḳ** Hayvan tırnağı, hayvan ayağı (BV, İH, İM) **ṭoynaḳ** Hayvan tırnağı, hayvan ayağı (TA) **tunyaḳ** Hayvanın tırnağı (TZ) **tuyaḳ** Hayvan tırnağı, hayvan ayağı (BV, Kİ, MG) **tuynaḳ** Hayvan tırnağı, hayvan ayağı (Kİ, TZ)	**toyaḳ тояк** *ism.* 1.Hayvanlarda ayak ucunu kaplayan kalın tırnak, toynak 2.Kızağın gövdesi ile kızaklarını birleştiren kısa tahta 3.Kadın takılarında uçlarına para takılarak yapılan kordon
dügme Düğme (Gİ, KF, Kİ, TZ) **tügme (II)** Düğme (DM, İM, MG, TA) **tüvme** Düğme (CC, Kİ)	**töyme төймə** *ism.giy.* 1. Elbise düğmesi 2. Cihaz ya da elektrik düğmesi
emzük Süt emilen alet, bir kabın emilecek sivri ucu, emzik (İH)	**imĭźek имеҗәк** *sıf.* Emmeyi hala bırakmamış, emzikte olan
enek (II) Damak (KK, TZ)	**ĭyek әйәк** *ism.* Çene
göbek Göbek (Kİ, TA) **köbek (I)** Göbek (DM, Gİ, İM, KF, KFT, MS, TA)	**köbek 1 көбәк** *ism.* 1. Namlu (top, tüfek) 2. Maden damarı
gökrek Göğüs kemiği (İH)	**kükrek күкрәк** *ism.* Göğüs, meme
ḫap Kap kacak (CC) **ḳab (I)** Kap, kap kacak (TA) **ḳap** Kap, kap kacak (Gİ, KF, KFT)	**ḳap 1 кап** *ism.* Kap; işkembe

Tablo: 2.7. (devam)

ḳabırşaḳ Ağaçtan içi oyularak yapılan sandık, kutu (TZ)	**ḳabırsaḳ ҡабырсаҡ** *yab.ism.* Çeşitli canlıların kabuğu, kaburgası; deniz kabuğu; midye
ḳursaḳ (I) 1. Kursak (BV, CC, Kİ, TA, TZ) 2. Karın, mide (CC) **ḳurşaḳ** Kursak (BM)	**ḳorhaḳ ҡорһаҡ İNS** 1.Karın, mide 2.Kazan
ḫınşır *ar.* Serçe parmağı (KF, İN)	**ḫınsar хынсар** *ism.* Baş parmak
içlik İçlik (TA)	**ĭslĭk эслек** *ism.giy.* 1. Kıyafetin astarı 2. İçlik
inçük Diz kapağı ile topuk arası, bunun topuğa yakın olan kısmı, incik kemiği (İN) **yinçik** İncik kemiği, diz kapağı ile topuk arası, bunun topuğa yakın olan kısmı (İN, RH) **yinçük** İncik kemiği, diz kapağı ile topuk arası, bunun topuğa yakın olan kısmı (BV) **yünçük** İncik kemiği (İM, TA)	**yĭnsĭk енсек** *ism.* Kaval kemiği
ḳalay Kalay (BV, CC, TZ)	**ḳalay 2 ҡалай** *ism.* Teneke, kap kacak, kalay
ḳarı (III) 1. Dirsek kemiği (CC) 2. Kol (TA)	**ḳarı 1 ҡары** *ism.* Kaval kemiği
ḳavursın Kuş tüyü sapı, tüy kalemi (CC)	**ḳavırhın ҡауырһын** *ism.* Kuş tüyü
kezlik Okun kirişe dayanan yerini oymak için kullanılan bıçak (Kİ)	**kiźźĭk киҙҙек** *ism.* Okun yaya geçirildiği oyuk kısım
ḳısaş Yengeç (TZ) **ḳısḳaç (II)** Yengeç (İM) **ḳısḳaş** Yengeç (TZ) **ḳışġaç** Yengeç (BM)	**ḳıśḳıs ҡыҫҡыс** *ism.* 1.Kıskaç, kısıp tutan her türlü alet 2.Maşa, pens
ḳızıl Kızıl, kırmızı (BV, CC, DM, Gİ, GT, KF, KFT, Kİ, MG, RH, TA, TZ)	**ḳıźıl 2 ҡыҙыл** *ism.* Altın

Tablo: 2.7. (devam)

ḳızıl Kızıl, kırmızı (BV, CC, DM, Gİ, GT, KF, KFT, Kİ, MG, RH, TA, TZ)	**ḳıźıl 3 кызыл** *ism.* Pas, oksit
kirbi Kirpi, sırtı dikenlerle kaplı memeli hayvan (DM) **kirpi** Kirpi, sırtı dikenlerle kaplı memeli hayvan (BM, CC, İM, Kİ, TZ)	**kĭrpĭ керпе** *ism.hay.* 1.Kirpi 2.Zırhlı araçlara, tanklara karşı hazırlanan dikenli tel engeli
ḳoçḳar Koç (BM, CC, DM, GT, İM, Kİ, KK, TA, TZ)	**ḳusḳar кусқар** *ism.böc.* 1. Sümüklü böcek, salyangoz 2. İç kulaktaki golgi adlı duymayı sağlayan organ 3. Tiftik keçisi 4. Keçi boynuzu şeklindeki süs, ziynet
ḳol (I) El, kol (BV, CC, DM, Gİ, GT, İN, KF, KFT, Kİ, KK, MG, MS, RH, TA, TZ)	**ḳul 1 кул** *ism.* 1. El, kol 2. Farklı yazım üslubu 3. İnsan gücü ile çalışan düzenek ya da aletleri bildirmekte kullanılır.
ḳolduġ Koltuk (İM) **ḳoltıḳ** Koltuk (KF) **ḳoltuḳ** Koltuk (BV, CC, DM, Gİ, GT, İM, KF, Kİ, KK, MG, TA, İN, TZ)	**ḳultıḳ култық** *ism.* 1.Koltuk altı 2.İki yandan çevrelenmiş dar aralık, geçit
ḳoyḳa Omuzla arka arası (İH)	**ḳoyḳa койқа** *ism.* 1.Kafa derisi 2.Kelle (yiyecek)
közgi Ayna (DM, KK) **közgü** Ayna (DM, GT, İM, KF) **köznü** Ayna (Kİ) **közügü** Ayna (TA) **küzgü** Ayna (CC)	**közgö 1 көзгө** *ism.* 1.Ayna, gözgü 2.Arının karnındaki tüysüz kısım 3.Yansıma, akis
nevrūz (II) *fars.* İlkbaharda yetişen bir çiçek (Kİ)	**navruz науруз** *ism.fars.* Nevruz
omrav Köprücük kemiği (TZ)	**umrav умрау** *ism.* 1. Köprücük kemiği 2. Omuz
oraḳ Orak (İM, TA, TZ)	**uraḳ урақ MOB** 1. Orak 2. Ekin biçme işi

Tablo: 2.7. (devam)

örgeç (I) Hörgüç (BV, İM) **örgüç** Hörgüç (TA) **örkeç** Hörgüç (TZ) **örkeş** Hörgüç (TZ) **örküç** Hörgüç (Kİ, TZ)	**ürkes үркәс** *ism.* Devenin hörgücü; dağın zirvesi
saḳaḳ Çene altı (İH)	**saḳaḳ сакак** *ism.* Kafa tasının arkasındaki toparlak kısım **sekek сәкәк** *ism.* Kafa tasının arkasındaki toparlak kısım
salaça Devenin üzerine koyup seyahate çıkanların bindikleri beşik (Kİ)	**halasa һаласа** *ism.* 1. Ata bağlanarak ormanlık ve dağlık yerlerden yük getirmeye yarayan kızak 2. Saman ve ot taşımakta kullanılan araba
soġan Soğan (BM, BV, CC, DM, GT, Kİ, TA, RH, TZ) **şoġan** Soğan (KK)	**huġan һуған** *ism.* 1. Soğan, soğan bitkisi 2. Bazı bitkilerin tohumu da olan yumru kökü
şölmek Çömlek (TZ) **çemlek** Çömlek (Kİ) **çölmek** Çömlek, taştan oyulup içinde yemek pişirilen küçük tencere (DM, İH, RH) **çömlek** Çömlek, taştan oyulup içinde yemek pişirilen küçük tencere (CC, DM, Kİ, TA, TZ)	**sülmek сүлмәк** *ism.* Bir çocuk oyunu (birbiri ardına sıralanan çocuklar, sırasıyla dede, nine ve çocukları rolüne girerler. Çömlek soran çocuk gelip "dede çömlek ver hadi" der ve en sondaki çocuğu yanına çekmeye çalışır, dede kaptırmamaya çalışır ve oyun böyle sürer.)
şukur Çukur (DM) **çuġur** Çukur (CC, MG) **çuḳır** Çukur (İM) **çuḳur** Çukur (BV, İM, Kİ, KFT, RH, TZ)	**soḳor 1 соқор** *ism.* 1. Çukur, oyuk 2. Tekerlek izi

Tablo: 2.7. (devam)

şüşkür- Aksırmak, hapşırmak (KK, TZ)	**söskörөv сөскөрөү** *e.* 1. Öksürmek 2. Motor gibi düzenekler düzgün çalışmadığında kesik kesik ses çıkarmak
ṭaban 1. Taban, ayak tabanı (CC, DM, İM, İN, Kİ, KK, TA, TZ) 2. Topuk (DM)	**taban 1 табан İNS** 1. Ayak tabanı 2. Ayakkabı tabanı 3. Kızak ya başka araçların yerle temas eden kısmı
taġa Nal (TZ)	**daġa даға MOB** 1. Nal, at nalı 2. Ayakkabının ökçesi
tava *Far. (< tāve)* Tava (TZ)	**taba 2 таба** *ism.* Tabak, çanak, tepsi
tat (IV) Demir pası (TZ)	**tut 2 тут** *ism.* 1.Pas, oksit 2.Yüzdeki çil, leke
tas Tas, su kabı (CC) **tāse** Tas, su kabı (BV) **tast** Tas, su kabı (BV)	**tas 1 тас** *ism.rus.* Leğen, havsala
tepsi Tepsi (CC, TZ)	**tepşĭ тәпше** *ism.* 1.Dövülmüş buğdayı sap samanından ayırmak için kullanılan elek 2.Yalak, yemlik; çamaşır teknesi
tibin Kuru ekin, sap, saman (KFT)	**tibĭn тибен** *ism.* Kış mevsiminde atın karı eşeleyerek otladığı yer
til (I) Dil, ağızdaki dil (BV, CC, DM, GT, İM, KFT, KK, İN, RH, TZ) **til (II)** Lisan, dil (CC, GT, Kİ, MG, İN, RH)	**tĭl тел** *ism.* 1.Dil 2.Lisan 3.Çeşitli enstrüman ya da gereçlerdeki ince plastik parça
tirsek Dirsek (BV, DM, İN, KK, MG, TA, TZ) **dirsek** Dirsek (Gİ, İN, KF, KFT, MS)	**tĭrhek терһәк** *ism.* 1.Dirsek 2.Kızağın iki yanına çakılan direk
ṭob Savaş aleti, top (DM)	**tup 1 туп** *ism.* Oyuncak top
toz (II) Yaylara sarılan ağaç kabuğu (Kİ)	**tuź туҙ** *ism.bit.* 1.Ağaç kabuğu, akağaç kabuğu 2.Kabuk, zar

Tablo: 2.7. (devam)

töbe Beyin (KK)	**tübe 1 түбә** *ism.* 1.Başın üst kısmı, tepe 2.Dağın tepesi, zirvesi, en üst noktası 3.Bina, ev çatısı
tüg Tüy, kıl (BV, İM, KFT, RH, TZ)	**tök 1 төк** *ism.* 1.Tüy, kıl 2.Bitki dalındaki küçük filizler
tüpe Başın tepesi (TZ)	**tübe 1 түбә** *ism.* 1.Başın üst kısmı, tepe 2.Dağın tepesi, zirvesi, en üst noktası 3.Bina, ev çatısı
tütün (II) Tütün (BV, DM, TA)	**tötön төтөн** *ism.* 1.Duman 2.Tüten is
tütünsiz Tütünsüz (BV)	**tötönhöź төтөнһөҙ** *sıf.* 1.Dumansız, issiz 2.Buharsız
yaaḫ Yanak, çene kemiği (CC) **yaaḳ** Yanak, çene kemiği (CC) **yañaḳ** Yanak (BV, DM, GT, İM, İN, Kİ, KF, MG, TA, RH) **yanaḳ (II)** 1. Ağzın üst tarafı, damak (DM) 2. Yanak, çene kemiği (KK, TZ) **yanġak** Yanak, çene kemiği (CC)	**yañaḳ яңаҡ** *ism.* 1. Yanak 2. Kapı pervazlarının yanları
yaldıraġan Çakmak taşı (İH)	**yaltırġan ялтырған** *ism.* Kristal, billur
yasıç Bir tür ok demiri (Kİ)	**yahı яһы** *ism.* Ok atmada kullanılan yay
yavrun Omuz levhası (KK)	**yavrın яурын** *ism.* Omuz
yigin (I) Omuz (KF) **yin (II)** Omuz (KK)	**iñ 1 иң** *ism.* Omuz, ense

Tablo: 2.7. (devam)

yigne İğne (TA) **yine (II)** İğne (TA) **igine** İğne (CC) **igne** İğne (BV, DM, İM, KFT, KK, TZ) **ignü** İğne (Kİ) **ine** İğne (Kİ) **iyne** İğne (TZ)	**ĭne энə** *ism.* 1. İğne, dikiş iğnesi 2. Bazı hayvanları sivri olan tüyleri
yinçik İncik kemiği, diz kapağı ile topuk arası, bunun topuğa yakın olan kısmı (İN, RH) **yinçük** İncik kemiği, diz kapağı ile topuk arası, bunun topuğa yakın olan kısmı (BV) **yünçük** İncik kemiği (İM, TA) **inçük** Diz kapağı ile topuk arası, bunun topuğa yakın olan kısmı, incik kemiği (İN)	**yĭnsĭk енсек** *ism.* Kaval kemiği
yülün Boyun kemiği içindeki beyaz ilik (İM)	**yölön йөлөн** *ism.* Yumurta kabuğunun için kenarındaki yumuşak madde
yümüldürük At ve benzeri hayvanlarda göğüslük (TZ)	**ümĭldĭrĭk үмелдерек** *ism.* Bebe göğüslüğü, göğüslük
yütkür- (II) Sümkürmek (KK)	**yütkĭrĭv йүткереү E** Öksürmek
yüz (II) Yüz, sima, çehre (BV, DM, Gİ, GT, KF, Kİ, KK, MG, MS, TA, TZ)	**yöź 1 йөҙ** *ism.* 1. Yüz, surat, bet 2. Bir şeyin üstü, üst tarafı 3. Bir şeyin dış kenarı, dış tarafı 4. Keskin bir aletin keskin tarafı 5. Bir şeyin renkli duran dış görüntüsü
yüzlük Elbisenin dış yüzü (İH)	**yöźlök 1 йөҙлөк** *ism.* 1. Karındaki yavruyu saran zar 2. Yüzlük
yüzlük Elbisenin dış yüzü (İH)	**yöźlök 2 йөҙлөк** *ism.* Ayağın ya da ayakkabının üst kısmı

Tablo: 2.7. (devam)

yüz (III) Yüz, satıh, taraf (GT, MG)	**yöź 1 йөҙ** *ism.* 1. Yüz, surat, bet 2. Bir şeyin üstü, üst tarafı 3. Bir şeyin dış kenarı, dış tarafı 4. Keskin bir aletin keskin tarafı 5. Bir şeyin renkli duran dış görüntüsü
za'ferān *ar.* Safran (BV, Gİ, GT, İM, KF) **zafran** *ar.* Safran (CC)	**zeġfīren зәғферән** *ism.ar.* Zeferan, safran; açık sarı renk **zeġforan зәғфоран** *ism.ar.* Zeferan, safran; açık sarı renk

Tablo: 2.7. (devam)

2.3.2.4. Eksiltme

Anlam değişmelerinde, anlam genişlemesinin bir diğer alt kategorisi de eksiltme anlam olayıdır. Berke Vardar, (2002: 92) "Açıklamalı Dilbilim Terimleri Sözlüğü" nde eksiltmeyi *"Olağan koşullardaki biçimine oranla kimi öğeleri eksik olan, ama anlamayı aksatmayan dizim"* biçiminde tanımlamıştır.

Eksiltme anlam olayı ile kelime grubundaki öğelerin bazılarının atılması anlaşılırlığı engellemez. Bu anlam olayı sonucunda oluşan biçimler bağlam ya da dil bilgisi açısından kolay bir şekilde kavranabileceği için eksik olan taraf herhangi bir zorluk yaşanmadan anlaşılabilmektedir (Vardar, 2002: 92, İmer vd. 2013: 117).

Kimi unsurların silinmesi, eksik olması veya kullanılmaması olan eksiltme anlam olayının bazı dil bilgisel sonuçları olabilmektedir. Bir sıfatın, bir isim gibi kullanılması ya da bazı dillerde sayı veya cinsin kullanımında tuhaflıklar yaşanmasına sebep olabilmektedir (Arslan-Erol, 2014: 75). Ancak, atılan, kullanılmayan ya da silinen öğeler iletişimi engellemez. Kelimenin anlam alanı ve bağlamı konuşucu ve dinleyici arasındaki iletişim kopukluğunu önler.

Tarihi Kıpçak Türkçesinden Başkurt Türkçesi söz varlığına eksiltme anlam olayı yoluyla geçen kelimeler aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 2.8. *Eksiltme Anlam Olayının Tespit Edildiği Kelimeler*

KIPÇAK TÜRKÇESİ	BAŞKURT TÜRKÇESİ
aḫşam Akşam (BM, Gİ, GT, İM, KF) **aḳşam** Akşam (CC, GT, TA)	**aḳşam аҡшам** *ism.* Akşam, güneşin batmaya başladığı vakit; akşam namazı
armūd *fars.* Armut (CC, DM, KK, TA)	**armıt 2 армыт** *ism.bit.*

armut *fars.* Armut (DM, KK, TA)	Armut ağacı; armut
dilkü Tilki (Kİ) **tilkü** Tilki (BM, DM, İM, Kİ, TA) **tülki** Tilki (GT, TZ) **tülkü** Tilki (BV, CC, Kİ)	**tölkö төлкө** *ism.hay.* 1.Tilki 2.Tilki derisinden dikilmiş 3.Hilekar, kurnaz
evle Öğle, öğleyin (GT) **eylen** Öğle, öğle vakti (BM) **öyle (I)** Öğleyin, öğle vakti (Gİ, İH, KF, MS) **öylen** Öğleyin, öğle vakti (TA)	**öyle өйлә** *ism.* 1. Gün ortası, öğle 2. Öğle namazı
kiş (II) Samur (CC, İM, Kİ)	**kĭş кеш** *ism.hay.* 1.Samur 2.Samur kürkü
ḳıyan Tavşan (TZ) **ḳoyan** Tavşan (BM, CC, Kİ, TA, TZ)	**ḳuyan куян** *ism.hay.* 1.Tavşan 2.Tavşan derisinden dikilmiş
körpe (I) Pek taze, her şeyin tazesi (İH) **körpe (II)** 1. Süt emen kuzu (Kİ) 2. Kuzu pöstekisi (CC)	**kürpe 1 күрпә** *ism.hay.* 1.Yeni doğmuş kuzu 2.Kuzu derisinden, kuzu derisinden dikilmiş
pāyām *fars.* Badem (Gİ, KFT, TZ) **bādām** *fars.* Badem (CC, GT, TA) **beyam** *fars.* Badem (KF)	**baźam баҙам** *ism.fars..* 1. Badem ağacı 2. Badem
sīm *fars.* Gümüş (GT)	**sim сим** *fars.* 1. Gümüş 2. Gümüş para
sövünç Sevinç (CC)	**höyönös һөйөнөс** *ism.* 1.Sevinç, neşe 2.Sevinilecek haber
sürme Göze çekilen sürme (BV, Gİ, İM, KF, Kİ, TA, TZ)	**hörme һөрмә** *fars.* 1.Sürme taşı, antimon 2.Kaşa, göze çekilen sürme

Tablo: 2.8. (devam)

şarḳ *ar.* Doğu (İM)	**şerĭḳ шəреқ** *ar.coğ.* 1. Doğu, şark 2. Doğu yönü, doğu memleketleri
şikāyet *ar.* Şikâyet (GT)	**şikeyet шикəйət** *ar.* 1. Şikâyet, sızlanma, serzeniş 2. Şikâyet dilekçesi
tārīḫ *ar.* Tarih (gün) (GT, KFT)	**tariḫ тарих** *ar.* 1.Tarih 2.Tarih bilimi
tegirmen Değirmen (CC, DM, GT) **teyirmen** Değirmen (Kİ, TA) **degirmen** Değirmen (KFT)	**tirmen тирмən** *ism.* 1. Değirmen 2. Değirmen makinesi
üçünçi Üçüncü (BV, CC, KF, Kİ) **üçünçü** Üçüncü (İH, RH) **üşinşi** Üçüncü (KK)	**ösönsö өсөнсө** *ism.* 1. Üçüncü 2. Niteliği düşük olan 3. Yemekten sonra verilen içecek (çay, kahve, kakao, komposto gibi)
üst Üst, yukarı (BV, Gİ, GT, İM, KF, KFT, KK, MG, MS, RH, TA, TZ)	**öś 1 өç** *ism.* 1. Üst taraf, üst; dış yüzey 2. Sütün yüzeyini kaplayan yağ tabakası
yaşıllıḳ Yeşillik (CC) **yeşillik** Yeşillik (DM)	**yeşĭllĭk йəшеллек** *ism.* 1. Yeşil renk, yeşillik 2. Yeşil bitki
yova (I) Yabanî soğan (CC)	**yıva йыуа** *ism.bit.* 1. Soğan bitkisi 2. Soğan
zeytīn *ar.* Zeytin (CC) **zeytūn** *ar.* Zeytin (BV, İM)	**zeytün зəйтүн** *ar.bit.* Zeytin ağacı, zeytin

Tablo: 2.8. (devam)

2.3.2.5. Tabu ve Örtmece

Anlam genişlemesinin alt başlıklarından biri de tabu ve örtmecedir. Tabu, yasaklarla ortaya çıkan insanlığın yazılmamış en eski yasasıdır ve bu yasakların çiğnenmesi sonucunda çıkan yasak türünü, yasağın ihlal edilmesiyle ortaya çıkan kutsallığı ya da kirliliği anlatır (Güngör, 2006: 69).

Örtmece, söylerken utanılan veya korkulan bir durumu uygunsuz ya da sert ifadelerin yerine daha zararsız ve uygun kelimelerle ifade etmektir (Demirci, 2008: 21). Doğan Aksan (2015:98) *Her Yönüyle Dil Ana Çizgileriyle Dilbilim* adlı eserinde örtmece için *güzel adlandırma* terimini kullanır ve şu tanımı yapar:

> *"Kimi varlıklardan, nesnelerden söz edildiğinde doğacak korku, ürkme, iğrenme gibi duyguların, kötü izlenim ve çağrışımların önlenmesi amacına yönelen ve dünyanın her dilinde rastlanan bir değiştirme olayıdır."*

Tabular ve örtmeceler bir madalyonun iki yüzüdür. Tabular varlığı insanları kaçınmaya zorladığı için örtmece kelimeler ve ifadeler dilde kullanılır. Bu yüzden kötü olarak düşünülen durumlardan konuşmak zorunda olduğumuzda onu en zararsız kelimelerle anlatma yolunu tercih ederiz (Demirci, 2008: 23).

Tabu, örtmeceyi doğurur. Tabu sadece bazı insanlara, hayvanlara ve nesnelere değil, onların isimlerine de yasak koyabilir. Tabu olan kelimeleri, yani örtmece kelimeleri doğuran nedenler dille iletişimi sağlayan toplulukta, yani insanlardadır. Tabu ve örtmeceler, insanların topluluktaki sosyal, medeni ve doğayla ilgili kalıplaşmış inançlarının, geleneklerinin ve kurallarının dilde yer alan görünüşleridir (Arslan-Erol, 2002: 37).

Örtmeceler çağdan çağa, toplumdan topluma farklılık gösterir. Her toplumun bakış açısı, gelenekleri farklı olduğundan bir toplum için tabu olan bir söz diğer toplum için tabu söz olmayabilir. Ancak, örtmece söz üretme yolları her toplumda birbirine benzer şekilde oluşur. Her toplum insanların nasıl davranması gerektiğine dair farklı değerler oluşturur. İnsanların yaşadıkları topluma uyumunun belirlenmesinde değer yargıları sistemi önemli rol oynamaktadır. Toplum, nasıl bir davranışın uygun görülebileceğini, iyi veya kötü olarak niteleneceğini bu değer yargılarıyla tespit eder (Demirci, 2008: 32).

Türk halkları eski inanışları, gelenekleri ve toplumsal normları ile birçok örtmece söz oluşturmuş ve hâlâ oluşturmaya devam etmektedir. Örtmece kelimeler

zaman geçtikçe örttükleri kelimenin kötü anlamını üstlenirler. Bu durumda yeni bir örtme işlemine ihtiyaç duyulur. Bu yüzden örtmece sözler sürekli değişim içinde olmuştur.

Tarihi Kıpçak Türkçesinden Başkurt Türkçesi söz varlığına tabu ve örtmece yoluyla geçen kelimeler aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 2.9. *Tabu ve Örtmece Anlam Olayının Tespit Edildiği Kelimeler*

KIPÇAK TÜRKÇESİ	BAŞKURT TÜRKÇESİ
ecdehā *fars.* Büyük yılan (DM) **eçdihā** *fars.* Büyük yılan (TZ) **ejdehā** *fars..* Büyük yılan (GT) **ejderhā** *fars.* Büyük yılan (GT)	**ajdaha аждаһа** *fars.* 1. Ejderha; yılan başlı mitik kişi. 2. Kötü insana söylenen bir sıfat.
eye Sahip, malik (DM, Gİ, KF, KFT, MG, RH, TZ) **iye** Sahip, malik (BV, GT, İM, MG, TZ)	**ĭye эйә** *ism.* 1. Sahip, mâlik, iye 2. Lider, yönetici 3. Peri, eski inanca göre bir şeylere baş olan ve yöneten mitolojik varlık
ḳonaḳ (II) Misafir (GT, İM, KK, TA) **ḳonuḳ** Misafir (KFT, Kİ)	**ḳunaḳ ҡунаҡ** *ism.* 1.Misafir 2.Aybaşı, regl, adet
ḳut Bereket, saadet (İH, Kİ, TZ)	**ḳot ҡот** *ism.* 1.Hayat, canlılık ve sıhhat veren şey, kut; can 2.Gönle huzur, rahatlık veren sıfat 3.Korkmuş kimseyi iyileştirmek için kurşundan yapılarak boyna asılan şey
uçuḳ Sara hastalığı (İH)	**osoḳ 1 осоҡ** *ism.* İnanca göre, hastalık ya da fenalıktan kurtulmak için bir bez bebek veya başka şeyler yaparak "Osok isen, uçup git, dağdan geliyorsan dağa git, taştan geliyorsan taşa git, nerden geliyorsan oraya git, bu biçarede ne işin var, yer altında evin var" diyerek dışarıda bir yere fırlatırlar; kim bu bebek ya da nesneyi bulursa kötülük veya hastalık o kişiye geçer.

2.3.2.6. Argo

Anlam genişlemesinin son başlığı olan argo, ortaklaşa kullanılan ölçünlü dilin dışında kalan her türlü dil kullanımıdır (Karaağaç, 2013: 173). Mehmet Arslan (2015: 196) *Argo* başlıklı makalesinde bilimsel olarak argoyu şu şekilde tanımlamaktadır.

> *"Farklı bir anlaşma biçimi sağlamak üzere aynı meslek veya topluluktaki insanların ortak dildeki kelimelere özel anlamlar vermek, bazı kelimelerde değişiklik yapmak, dilin lehçelerinden, eskimiş unsurlarından ve yabancı kökenli kelimelerden ve bunların farklı şekillerinden de yararlanmak suretiyle oluşturdukları herkesçe anlaşılmayan kelime ve deyimlerden oluşan, gereğinde mecazlı ve kinayeli anlamlara da yer veren özel dil veya söz dağarcığıdır."*

Argo, genel dildeki kelimelere ve kalıplaşmış ifadelere özel anlamlar vererek, bazı kelimelerde bilinçli değişiklikler yaparak, yabancı dillerden alıntılar yaparak ya da eskimiş öğeler dirilterek söz dağarcığını oluşturur (Karaağaç: 2013: 174).

Bir mesleğe veya bir gruba özel dil olan argonun temeli gizliliğe dayanır. Zamanla küçük bir gruba özel olan bu dil kullanımının anlam alanı genişler ve tüm dil konuşucuları için anlamlı ifadelere dönüşür. Bu durum argonun dil bilimsel olarak incelenmesine sebep olur. Tarihi Kıpçak Türkçesinden Başkurt Türkçesi söz varlığına argo yoluyla geçen kelimeler aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 2.10. *Argo Anlam Olayının Tespit Edildiği Kelimeler*

KIPÇAK TÜRKÇESİ	BAŞKURT TÜRKÇESİ
damġa Mühür, damga (İH) **damḳa** Mühür, damga (İH) **taġ (II)** Damga (TZ) **tamġa** Damga, mühür (TZ) **tamha** Damga, mühür (CC)	**tamġa 1 тамға** *ism.* 1. Damga, mühür 2. Lakap
ḫayvān (II) *Ar.* Hayvan, insan dışındaki canlılar (BV, Gİ, GT, İM, KF, KFT, RH)	**ḫayvan хайуан** *ism.ar.* 1. Hayvan 2. Kaba, ahlaksız, cahil kişi
ḫorāz *fars.* Horoz (İM, TZ) **ḫoroz** *fars.* Horoz (BM, CC, DM, İM, TZ) **ḫorūz** *fars.*	**ḳuraź кураҙ** *fars.* 1.Horoz 2.Erkek cinsel organı, penis

Horoz (TA)	
küçük (II) 1. Kuyruğu kesik (köpek) (Kİ) 2. Köpek yavrusu, enik (TA)	**kösök 1 көсөк** *ism.* 1.Köpek yavrusu, enik 2.Ergen olmayan, çocuk
mel‘un *ar.* Lanetlenmiş (GT)	**melġün мәлғүн** *ar.sıf.* 1. Lanet edilmiş, kahredilmiş, nefret uyandıran, melun 2. Şeytan
oynaş Maşuka, cariye, oynaş (BM, CC, Kİ, TZ) **vaynaş** Oynaş, cariye (TZ)	**uynaş уйнаш** *ism.* Zina, nikahsız cinsel ilişki
pürşe (I) Pire (TZ) **bürçe** Bit, pire (BM, CC, İH, İM, KF, Kİ, TA) **büre** Bit, pire (BM, İH, TA) **bürşe** Bit, pire (DM)	**börse бөрсә** *ism.böc.* 1. Pire 2. Küçük boylu kişi için söylenir.
satlıḳ Satılık (TZ)	**hatlıḳ һатлыҡ** *sıf.* 1.Satılık, satışa çıkmış 2.Namussuz, hain, satılmış
uça 1. Sırt, arka (BV, CC) 2. Oturak yeri, kıç (İH, İM, İN, Kİ) 3. Uca kemiği, kuyruk sokumu (TZ)	**osa oca** *ism.* Kıç, yan, kaba et
uzġun Azgın, sapık (Kİ)	**aźġın аҙғын** *sıf.* Azgın, azmış, yoldan çıkmış, sapmış, sapkın
yeşek Eşek (DM) **eçek** Eşek (TZ) **eşek** Eşek (BV, CC, KFT, Kİ, KK, TA, TZ) **işek (II)** Eşek (BV, GT, İM)	**işek ишәк** *ism.* 1. Eşek, merkep 2. Akılsız kişi

Tablo: 2.10 (devam)

2.3.3. Başka Anlama Geçiş

Anlam değişmelerinin bir diğer türü olan başka anlama geçiş bazı kaynaklarda anlam kayması olarak da adlandırılır. Bu anlam değişmesini Doğan Aksan (2015: 214), *"Göstergenin eskisinden bambaşka, yeni bir kavramı yansıtması"*; Günay Karaağaç (2013: 166) *"Sözlerin çeşitli anlam değiştirme yolları ile yeni ve değişik anlamlara kavuşması olayı"* olarak tanımlamaktadır.

Başlangıçtaki anlamından kısmen ya da tamamen uzaklaşarak *başka anlama geçiş* anlam olayı dünyadaki hemen hemen bütün dillerde görülen anlam olayıdır. Bu anlam değişmesi göstergelerin zamanla yeni kavramları anlatması, göstergelerin insanlarda uyandırdıkları duygu değerleri, toplumdaki değişmeler ve kullanılan araç gereçlerde değişmesiyle oluşur. Doğadan insana, insandan doğaya aktarım yoluyla oluşan göstergelerde de bu anlam değişmesi olayı görülmektedir (Aksan: 2016: 89).

Başka anlama geçiş anlam değişmesi olayı yakın anlama geçiş, uzak anlama geçiş ve zıt anlama geçiş olmak üzere üç gruba ayrılmaktadır. Biz bu çalışmamızda başka anlama geçiş anlam değişmelerini üç gruba ayırarak inceledik.

2.3.3.1. Yakın Anlama Geçiş

Göstergenin başlangıçtaki anlam alanından çok uzaklaşmadan oluşan anlam değişmesi olaydır. Gösterge, başlangıçtaki anlam alanının bir bölümünü kaybetmiş, ancak tamamı kaybetmemiştir. Bu anlam değişmesi olayı deyim aktarması ve ad aktarması yoluyla sıkça oluşur.

Tablo 2.11. *Yakın Anlama Geçiş Anlam Olayının Tespit Edildiği Kelimeler*

KIPÇAK TÜRKÇESİ	BAŞKURT TÜRKÇESİ
açı- 1. Acımak (BV) 2. Bacakların arası sıcaktan kızararak yanmak (TZ)	**asıv 4 асыу** *e.* 1. Ekşimek, ekşiye dönmek, ekşi olmak 2. Mayalanmak
açı (III) Acı yoğurt (TZ)	**ası асы** *sıf.* Ekşi, kuru
açık (I) 1. Açık, örtülü olmayan (BM, BV, CC, İM, MG, TZ) 2. Rahat, ferah (İM)	**asık 2 асык** *ism.* Alan, meydan
açık (I) Rahat, ferah (İM)	**asık 1 асык** *sıf.* Açık, açık olan

açın- (I) Acı duymak, acınmak (TZ)	**asınıv 2 асыныу** *e.* Hüzünlenmek, kederlenmek
açuv (I) Sancı, ağrı (CC)	**asıv 1 асыу** *ism.* Öfke, nefret, asabiyet
açuv (II) Yas, matem, üzüntü (CC)	**asıv 1 асыу** *ism.* Öfke, nefret, asabiyet
ādāmī *ar***.** İnsanoğlu (İM) **ādemī** *ar***.** İnsanoğlu (Gİ, GT, KF)	**eźemi әҙәми** *sıf.* Ademî, insancıl
aġır (III) Kalın, dayanıklı (İM)	**avır 1 ауыр SIF / ZIT** 1. Ağır 2. Zor, çetin, meşakkatli, güç
aġır (VI) Ağırlık, göz kararı kabul edilen bir ağırlık ölçüsü birimi (CC, İN, RH)	**avır 1 ауыр SIF / ZIT** 1. Ağır 2. Zor, çetin, meşakkatli, güç
‘aḳd (II) *ar.* Sözleşme (BV, GT, İN)	**ġaḳıt ғаҡыт** *ism.ar.* Söz, akit; nikah **ġekĭt ғәкет** *ism.ar.* Söz, nikah
ala (I) Benekli, alaca (CC, GT, İM, KK, TZ)	**ala 1 ала** *ism.* Ela
alaboġa Büyük deniz hayvanı (CC)	**alabuġa алабуға** *ism.hay.* Tatlı su levreği
alġış Alkış, sena övgü; hayır dua (CC, DM, KK, TZ) **alḳış** Alkış, sena övgü; hayır dua (Kİ, TZ)	**alġış 2 алғыш** *ism.* Güzel istek, dilek; alkış **alḳış алҡыш** *ism.* İyi dilek, alkış; teşekkür
alġışla- Hayır dua etmek (DM)	**alḳışlav алҡышлау** *e.* Mutluluk ve kıvanç ile şükran sunmak; tebrik etmek
alış- (I) Değişmek, değiştirmek, takas etmek (CC, İM)	**alışıv 3 алышыу** *e.* Yer değişmek, göçmek
alış- (II) Tokalaşmak, el sıkışmak (İM)	**alışıv 1 алышыу** *e.* Almak, birbirine vermek, ortaklaşmak

Tablo: 2.11 (devam)

anır (I) Pelikan kuşu (DM)	**añır аңыр** *ism.hay.* Yaban ördeği
anınca	**ansa анса ZARF** O kadar, o miktarda

Kadar, …dığı sürece (CC)	
aralaş- Birbirine tutturmak (İM)	**aralaşıv аралашыу** *e.* Karıştırıp eklemek; bulamak
arış Dokunacak bezin uzunluğuna gerilen iplik (İH)	**arış 3 арыш** *ism.* Araba ya da kızağın ortasında hayvanları koşmak için kullanılan uzun ağaç
arḳa (II) Zürriyet, soy sop (İM)	**arḳa арқа** *ism.* Sırt, arka
arḳrı Eğri, meyilli, eğri büğrü (CC) **arḳurı** Eğri, meyilli, eğri büğrü (MG) **arḳuru** Eğri, meyilli, eğri büğrü (İM)	**arḳırı 1 арқыры** *zrf.* Çarpraz şekilde, çarprazlamasına **arḳırı 2 арқыры** *zrf.* Üstünden, üzerinden; yoluyla
arḳunlıḳ (III) Onurluluk, vakar, tevazu (İM) **arḳunluḳ** Onurluluk, vakar, tevazu (İM)	**ekrĭnlĭk әкренлек** *ism.* Yavaşlık, hafiflik
artım Çok, fazlasıyla (CC) **artum** Çok, fazlasıyla (CC)	**artım артым** *ism.* Artma, değer
ʻaşaba *ar.* Baba tarafından akraba olan (İM)	**ġasaba ғасаба** *ism.ar.* Ağa, nesiller boyu gelen toprak sahibi
aşġaḳ Baldır ile ökçe arasındaki sinirler (TA)	**aşḳaḳ ашқақ** *ism.* Bacak diz kapağı ile ayak arasındaki kısım
aşla- (II) Aşılamak, ok kırıldığı zaman onu eklemek (Kİ)	**aşlav 4 ашлау** *e.* Ağaç aşılamak
atalıḫ Üvey baba, babalık (CC) **atalıḳ** Üvey baba, babalık (İM)	**atalıḳ аталық** *ism.* Herhangi bir canlının erkek cinsiyette olanı; erkeklik
avuz (II) Deve ve koyunun ilk sütü (BM, TZ) **aġuz** Deve ve koyunun ilk sütü (Kİ) **ovuz** Deve ve koyunun ilk sütü (Kİ) **öz (II)** İlk süt (TZ)	**avuz (III)** *ism.* Maya, peynir veya yoğurt mayası (BM)

Tablo: 2.11 (devam)

ay (II) Otuz günden oluşan zaman dilimi (BM,	**ay 1 ай** *ism.* Dünyanın çevresinde dönen gök

CC, DM, Gİ, GT, İM, KF, KFT, Kİ, KK, MS, RH, TA)	cismi; ay
ayaḳ (II) Kadeh (DM, GT)	**ayaḳ 2 аяк** *ism.* Ağaç tabak
aylıḳ Otuz günlük (İM, KFT)	**aylıḳ 1 айлык** *ism.* Bir iş ya da olaya adanan ay, aylık
aylıḳ Otuz günlük (İM, KFT)	**aylıḳ 2 айлык** *sıf.* 1. Ay için yetecek olan 2. Ayda bir olan, her ay tekrarlanan, aylık
ayrı (II) Çatallanmış, iki çatal olan (CC) **ayru** Çatallanmış, iki çatal olan (MG)	**ayrı айры** *sıf.* Ayrı; farklı
baġana Çatal (TZ) **baġanaḳ** Çatal (BV)	**baġana1 баѓана** *ism.* Kazık, direk; sütun
baġla- (III) Kapıyı kapamak (İM)	**baġlav баѓлау** *e.* Bağlamak, iki şey arasında ilgi kurmak
balaban Atmaca (BM, CC, DM, İM, TA, TZ)	**balapan балапан** *ism.* Kartal, aladoğan gibi kuşların en büyük ve güçlü yavrusu
bar (I) Var, mevcut (BV, CC, DM, GT, İM, İN, Kİ, KK, RH, TZ)	**bar 2 бар** *zmr* Herşey, hepsi, bütün
barış- Barışmak, barış yapmak (GT, TA)	**barışıv барышыу** *e.* Karşılıklı gelip gitmek, birbirine gelip gitmek
basḳaḳ Belediye başkanı; muhtar (CC)	**basḳaḳ басқақ** *ism.* Egemenlik altına alınan ülkenin halkından vergi tahsil edenlerin lideri
başdaḳ Çoluk çocuğu olmayan, tek başına yaşayan (TA) **başraḳ** Çoluk çocuğu olmayan, tek başına yaşayan (TA)	**baştaḳ баштақ** *sıf.* Kendi bildiğini okuyan, başına buyruk
başmaḳ Ayakkabı, çizme (CC, GT, KFT, Kİ, KK, TA, TZ)	**başmaḳ 2 башмақ** *ism.giy.* Boğazsız deri çorap, ayak giyimi, mest

Tablo: 2.11 (devam)

bāzār *fars.*	**baźar баҙар** *fars. tic.*

Pazar günü (CC, GT, İM, KF, Kİ, MS) **pāzār** *fars.* Pazar günü (TZ)	Pazar, çeşitli türden malların satılıp alındığı ticaret yeri
bazıḳ Kalın, kaba, büyük (CC, DM, İM, Kİ)	**baźıḳ 1 баҙыҡ** *sıf.* Güçlü, dayanıklı, sağlam
bāẕıḳ *ar.* Zeki, anlayışlı (KFT)	**baźıḳ 2 баҙыҡ** *sıf.* 1. Parlak, ışıltılı 2. Açıklık, anlaşılırlık yönleriyle güçlü tesir eden
bek Pek, kuvvetli (CC, GT, Kİ, TA) **berk** Kuvvetli (BV, CC, GT, İM, İN, KFT, Kİ, TZ) **bik** Kuvvetli, sıkı, pek (GT, MG)	**bik 2 бик** *zrf.* Çok, pek, fazla, gayet
belgü Zahir, aşikâr, belli (Kİ)	**bilgĭ билге DİL / EŞAN** Belirti, alamet, emare; gösterge, işaret, iz
berkiş- Sağlamlaşmak (KFT)	**bĭrĭgĭşĭv беребгешеү** *e.* Birlikte bir yere toplanmak birlikte ya da karşılıklı birleşmek
bey (II) Kısrak, dişi deve (CC)	**bĭye бейə** *ism.* Kısrak, tay
bıġın Uca kemiği (BV, TZ) **bıḳın** Uca kemiği (İM, Kİ, TZ)	**bıġım бығым** *ism.* Kaburga kemiği
biç- (II) Kılıçla kesmek, öldürmek (TA)	**bısıv бысыу** *e.* Testere ile kesmek, testere ile biçmek
bil (II) Bir tarım aleti, bel (KF)	**bil бил** *ism.* 1. Bel, insan bedeninde göğüsle karın, sırtla kalçalar arasında daralmış bölüm 2**.** Bir şeyin incelen orta kısmı
bilgü Bilgi (Kİ)	**bilgĭ билге** *ism.* Belirti, alamet, emare; gösterge, işaret, iz
bilgili (II) Belli, açık (GT) **bilgüli** Belli, açık (GT) **bilgülü** Belli, açık (İM)	**bilgĭlĭ билгеле** *sıf.* Belirtli, alametli, emareli; göstergeli, işaretli, izli
bitiş (I) Bitiş, son (BV, GT)	**bötöş бөтөш** *sıf.* Kapanık, örtük, kapanmış

Tablo: 2.11 (devam)

biyik Büyük (TZ)	**bĭyĭk бейек** *sıf.* Uzun, yüksek
boldur- Olmasını temin etmek (BM, Kİ)	**buldırıv булдырыу** *e.* Oldurmak, meydana gelmek
bonşuḳ Boncuk (TZ) **munçaḳ** Boncuk (GT) **munçuḳ** Boncuk (Kİ)	**munsaḳ мунсаҡ** *ism.giy.* Çeşitli altın veya gümüş paralarla bezenmiş kolye
boşan- (I) Boşalmak, eşinden ayrılmak (BV, CC, İN, KF, KFT, Kİ, TZ)	**buşanıv бушаныу** *e.* 1. Kurtulmak, arınmak, üzerinden atmak 2. Çocuk doğurmak
boyan- Boyanmak, boyama işi yapılmak (İM)	**buyanıv буяныу** *e.* Boyanmak, makyaj yapmak
bozla- Kükremek, azmak (TZ)	**buźlav буҙлау** *e.* Kesintisiz şekilde ses çıkararak ağlamak
böv Örümcek (CC) **böy (II)** Örümcek (TZ)	**böyö бөйө** *ism.* Tarantula
buy Akrep (TA) **böy (I)** Akrep (Kİ, TA) **böyi** Akrep (BM)	**böyö бөйө** *ism.böc.* Tarantula
bulaḫ Kaynak, memba, pınar (CC) **bulaḳ (II)** Kaynak, memba, pınar (CC)	**bolaḳ болаҡ** *ism.* Küçük nehir, dere, çay
bulaḳ (I) Göl (TA)	**bolaḳ болаҡ** *ism.* Küçük nehir, dere, çay
bulan Yaban eşeği (TZ) **bulnaḳ** Yaban eşeği (Kİ)	**bolan болан** *ism.hay.* Geyik
burçaḳ (II) Bezelye, nohut (BM, TA)	**borsaḳ 1 борсаҡ** *ism.bit.* Burçak bitkisi; burçak
bus Nefes, soluk (CC)	**boś боҫ** *ism.* 1. Buğu, buhar 2. Sis
büri- Bürümek, örtmek (MG)	**böröv бөрөү** *e.* 1. Bürmek, dürmek, rulolamak 2. Kıvırmak 3. Yuvarlaklaştırıp daraltmak

Tablo: 2.11 (devam)

bürtük Taneli tohum (hububat), buğday (BM, Kİ)	**börtök бөртөк** *ism.* 1. Zerre, parça, kırıntı, çok küçük parça 2. Çok küçük kabarcık
cenān *Ar.* Gönül, kalp (GT)	**janan жанан** *ism.* Sevgili, canan, yar
çaġır Şarap (CC, RH) **çaḳır (I)** Şarap (BV, İH, İM, KFT, RH, TA) **şaġır** Şıra, şarap (DM, KK, TZ)	**saġır 1 сағыр** *ism.* Votka, içki karıştırılmış boza
çala Az, azıcık (Kİ)	**sala 1 сала** *sıf.* Yarım yamalak, orta karar; gerekli seviyede, miktarda olmayan
çap- (II) 1. Vurmak (İM) 2. Kılıç vurmak (MG) 3. Bir defada hem vurmak hem kesmek (Kİ)	**sabıv 3 сабыу** *e.* 1. Gerinerek hızlıca vurmak (yanağa, yüze) 2. Sauna içerisinde yaprak demeti ile vurmak
çöp *Far. (<çūb)* Çöp, artık (CC, İM, Kİ) **şöb** *Far. (<çūb)* Çöp (DM) **şöp** *Far. (<çūb)* Çöp (TZ)	**süp 2 сүп** *ism. bit.* Tarlada ekin içerisinde kendiliğinden yetişen çeşitli bitkiler; çer çöp; yabani otlar
dād (I) *fars.* Adaler, hak (GT, İH, KF) **daẕ** *fars.* Adalet, hakkın yerine getirilmesi (MG)	**dad дад** *ism.* Doğruluk, adaletlilik
dāḫil *ar.* İç, içeri (İM, MG)	**deḫil дәхел** *ism.ar.* Katılma, dahlolma, duhul
dansuḳ (I) Acayip, şaşılacak şey (İH) **tansıḳ** Acayip, şaşılacak şey (TZ) **tañsıḳ** Acayip, şaşılacak şey (CC, Kİ) **tañsuḳ** Acayip, şaşılacak şey, fevkalâde, nadir bulunan (GT, İN)	**tanhıḳ 2 таңһык** *sıf.* 1.Az rastlanır, nadir 2.İlginç, değişik

Tablo: 2.11 (devam)

danuḳlıḳ Tanıklık, şahitlik (KFT) **tanıḫlıḳ** Tanıklık, şahitlik (CC) **tanıḳluḳ** Tanıklık (DM, CC) **tanuḳluḳ** Tanıklık, şahitlik (Gİ, KF) **ṭanuḳluḳ** Tanıklık, şahitlik (BV, CC, DM, GT, İM, İN, KF, MS)	**tanıḳlıḳ танықлық** *ism.* Kimlik belgesi, tanıtma kartı
dastar *fars.* Mendil, çevre (İH) **destār** *fars.* Mendil (DM)	**taṡtar таҫтар** *ism.fars.* 1. Kadınların başlarına doladıkları ucu nakışlı beyaz patiska 2. Gelinin sağdıcına damat tarafından verilen hediye
dāyire (II) *ar.* Meydanın iç tarafı (MG)	**daire даирə** *ism.ar.* 1. Daire; muhit, çevre 2. İş, uzmanlık ve görüşleri ortak olan kişiler grubu
dehlīz *ar.* Hol, koridor (GT, İM)	**dihliz диһлиз** *ism.ar.* Dehliz, alt oda
delik Delik, delinmiş (BM) **telik** Delik (BM, DM, Kİ, TZ) **telük** Delik, deşik, çukur (BV, İM, RH) **tilük** Delik (BV)	**tĭlĭk телек** *sıf.* Dilimlenmiş, dilimli; yarık
depele- (II) Öldürmek, helâk etmek (BM) **tepele-** Öldürmek, helâk etmek (Kİ)	**tepelev тәпәләү** *e.* Tepelemek, dövmek **tübelev 1 түбәләү** *e.* 1.Tepelemek, kafasına vurmak 2.Hücum etmek, saldırmak
depren- Yerinden oynamak, hareket etmek (KFT, Kİ, RH) **tebren-** Kımıldamak, hareket etmek (BM, KK) **tepren-** Yerinden oynamak, hareket etmek (BV, GT, İM, Kİ, RH, TZ) **tipren-** Deprenmek, sallanmak (BV, MG)	**tibrenĭv тибрәнеү** *e.* Hafif hafif sallanmak, salınmak, çalkalanmak

Tablo: 2.11 (devam)

depret- Hareket ettirmek, kımıldatmak (Gİ, KF, KFT, RH) **tebret-** Hareket ettirmek, kımıldatmak (KK, TA) **tepred-** Hareket ettirmek, kımıldatmak (RH) **tepret-** Hareket ettirmek, kımıldatmak (CC, GT, İM, RH, TZ) **tipret-** Hareket ettirmek, kımıldatmak (BV, MG)	**tibretĭv тибрәтеу** *e.* Hafif hafif sallandırmak, salındırmak, çalkalatmak
dergāh *fars.* Makam, tekke (MG)	**dergeh дәргәh** *ism.fars.* Kapı dibi; dergah
deri (I) Deri, ten (Gİ, İH, KF, KFT, RH, TZ) **teri (I)** Deri (CC, DM, GT, Kİ, KK, İN, RH, TZ) **tiri (II)** Deri, ten (İM)	**deri (II)** Kıl (Gİ)
dik (I) Dik, doğru (İN) **tik (I)** Dik, doğru (BV, CC, MG, RH)	**tĭk 2 тек** *ism.* ***tĭk baṡ-*:** Dik yürümek
dilen- Dilenmek, ısrarla istemek (BM, Gİ, KF)	**tĭlenĭv теләнеу** *e.* Dilenmek, dilencilik yapmak
dilşād *Far.* Gönlü sevinçli, mesrur (GT)	**dĭlşad делшад** *fars. sıf.* Razı, kanaatkar; mutlu
dīnli *Ar.+T.* Dindar (KK)	**dinlĭ динле** *sıf.* İnançlı, dinli
dirāyet *Ar.* Anlayış, dirayet (GT)	**dirayet дирайәт** *ism.ar.* Dirayet, direnç, dayanıklılık
doḳıd- Çaktırmak (KFT) **doḳud-** Çaktırmak (KFT)	**tuḳıtıv 2 туҡытыу** *e.* 1.Karıştırtmak 2.Çırptırmak
doru (I) Koyu kahverengi, hurma rengi (İH) **toġru** Doru renk (TZ) **ṭorı** Koyu kahverengi, hurma rengi (DM) **toru** Koyu kahverengi, hurma rengi (Kİ, TZ) **ṭoru** Koyu kahverengi, hurma rengi (TA)	**turı туры** *ism.* Doru (at rengi)

Tablo: 2.11 (devam)

dünyīlik *Ar.+T.* Dünyalık (GT)	**donyalıķ донъялыкъ** *ism.* Sosyal yaşam, dünyadaki yaşam
e Ey, hey (CC) **ey** Ey, hey (edat) (TZ) **i** Ey, hey (ünlem edatı) (GT) **iy (I)** Ey, hey (edat) (GT, İM, MG)	**e 2 ə** *ism.* 1. Ya, peki 2. Söylenen şey duyulmadığında söylenir; ne 3. Cümle sonuna gelerek şaşkınlık ifadesini verir; ...ya!
ebed *Ar.* Ebet, sonsuzluk (GT, KFT)	**ebed əбəд** *ar. zrf.* Ebediyete, sonsuza kadar; ömür boyunca
ebeden (I) *Ar.* Devamlı, sürekli (İM, KFT)	**abdan абдан** *zrf.* Bütünüyle, tamamen **ebden əбдəн** *ar. zrf.* Büsbütün, tamamiyle, tamamen
ebedü'l ebed *ar.* Devamlı, sürekli (İM)	**ebedīl-ebed əбəдел-əбəд** *ar. zrf.* Ömür boyu, sonsuza dek
edep *ar.* Terbiye, nezaket (Gİ, GT, İM, KF, KFT, MS, İN, RH)	**eźep əҙəп** *ism.ar.* Edep, güzel âdet
ekṣer *ar.* Ekseriya, çoğu (GT)	**ekser əксəр** *ar. zrf.* Pek çok, oldukça çok
el (IV) Barış (TZ) **il (IV)** Sulh, barış (BM, Kİ, TA)	**il 3 ил** *sıf.* Sakin, iyi huylu, dostça geçinen
elīm *ar.* Elem verici, elemli (GT)	**elim əлим** *ar.ism.* Cefa, eziyet; mihnet
em (I) İlâç (CC)	**im им** *tıp. ism.* Kocakarı ilacı
emgen- (I) Acı çekmek, ıstırap çekmek (CC)	**imgenĭv имгəнеү** *e.* Sakatlanmak, sakat olmak
emgen- (II) Zahmet çekmek, emek çekmek (KFT, Kİ) **imgen-** Zahmet etmek, emek çekmek (BV, MG)	**imgenĭv имгəнеү** *e.* Sakatlanmak, sakat olmak
emīnlik *Ar.+T.* Eminlik, emniyet (CC) **imīnlik** *Ar.+T.* Eminlik, emniyet, emin olma (İM)	**imĭnlĭk именлек** *ism.* Eminlik, rahatlık
emṣāl *ar.* Benzer, akran (GT, İM)	**emśel əмçəл** *ism.ar.* Örnek, misal
envā' *ar.* Neviler, çeşitler, türler (GT, MG)	**envaġ əнуағ** *sıf.ar.* Her türlü, çeşit çeşit

Tablo: 2.11 (devam)

eriş- (II) Erişmek, olgunlaşmak (TZ) **irişdür-** Eriştirmek, ulaştırmak (GT, İM, İN, MG) **iriştür-** Eriştirmek, ulaştırmak (İM)	**irĭşĭv 1 ирешеү** *e.* Gayret ve emekle bir sonuca ulaşmak, hayata geçirmek, erişmek
erk (II) Arzu, istek, irade (CC, Kİ)	**irk ирк** *ism.* Serbestlik, özgürlük, erk; irade
erte (I) İlk, önceki, evvelki (CC)	**irte 2 иртэ** *sıf.* Erken
ertegi Erken (CC)	**irtegĭ иртэге** *sıf.* Yarınki
esirt- Kendinden geçirmek (CC)	**işĭrtĭv иҫертеү** *e.* Sarhoş etmek, sarhoş hale getirmek
ezen Irmak, nehir (BM) **özen (II)** Nehir (Kİ, TZ) **üzen (III)** Dere (Kİ)	**üźen үҙэн** *ism.* Su yolu, suyun yatağı
fāsıḳ *ar.* Günahkâr, sapık (Gİ, GT, İM, KFT, MS)	**fasiḳ фасик** *ar. sıf.* Ahlakı bozuk, ahlaksız, azgın
fāżıl *ar.* Faziletli (BV, GT, İM)	**fazıl 1 фазыл** *ar.sıf.* Büyük değere sahip, çok kıymetli; bilgili **fazıl 2 фазыл** *ar.sıf.* Güzellik, kutsallık
fażl *ar.* Üstünlük, fazilet, erdem (Gİ, GT, İM, KF, MG)	**fazıl 1 фазыл** *ar.sıf.* Büyük değere sahip, çok kıymetli; bilgili **fazıl 2 фазыл** *ar.sıf.* Güzellik, kutsallık
fır fır Yelin eserken çıkardığı ses (İH)	**fır-fır фыр–фыр ONO** Tekrar tekrar fır fır eden sesi bildiren söz
fi'l-ḥāl *ar.* Bu anda, derhâl, şimdi (Gİ, GT, MG)	**filḫel филхәл** *ar.zrf.* Bir an önce, hemen, birden
firāḳ *ar.* Ayrılık (GT, İM)	**firaḳ фираҡ** *ism.ar.* Ayrım, fark
firāset *ar.* İleri görüşlülük (BV)	**firaset фирасәт** *ism.ar.* Zekilik, kurnazlık
firḳat *ar.* Ayrılık (GT)	**firḳet фирҡәт** *ism.ar.* Ayrımlık, farklılık
ġāfil (II) *ar.* Habersiz, haberi olmayan (Gİ, KFT)	**ġafil ғафил** *ar.sıf.* Dikkatsiz, düşüncesiz, kaygısız; tembel

Tablo: 2.11 (devam)

ġanīmet (I) *ar.* Emeksiz kazanç (Gİ, GT, KFT)	**ġenimet ғәнимәт** *ism.ar.* Ganimet, bulunan şey, buluntu; yağma edilerek alınan şey
ġaraż *ar.* Garaz, maksat, niyet (GT, KFT)	**ġarız ғарыз** *ism. ar.* Dilek, istek **ġerĭz ғәрез** *ism. ar.* Dilek, istek
ġarbī *ar.* Batılı (KFT)	**ġerbi ғәрби** *ar. sıf.* Batıdaki, batıda, garbi
ġarḳ *ar.* Boğulma (KFT)	**ġarḳ ғарқ AR DÜŞ** Gark, batma
ġarḳ bol- Boğulmak (GT)	**ġarḳ bul-** Suya batmak, batmak
ġavvāṣ *ar.* Dalgıç, inci çıkarmak için denize dalan kimse (GT)	**ġavvas ғayyac** *ism.ar.* Suya ustaca dalan kimse
ġażab *ar.* Hiddet, öfke, kızgınlık (Gİ, GT, İM, KF)	**ġazıb ғазыб** *ism.ar.* Nefret, öfke, kin, gazap
ġoġşat- (I) Gevşetmek (İH)	**ḳaḳşatıv ҡаҡшатыу** *e.* Sallandırmak, bozdurmak; halsizleştirmek
gümüldürük Devenin göğsüne bağlanıp ufak çanlarla katır boncuğu vb. ile donatılan süs (İH)	**kümĭldĭrĭk күмелдерек** *ism.* Atın döşü üzerinden geçirilen eyer kayışı
güpçük Eğer yastığı (İH)	**küpsĭk 1 күпсек** *ism.* Küçük yumuşak yastık
ḫaḳ (V) *ar.* Ödeme (BV)	**ḫaḳ 2 хаҡ** *ism.ar.* Satılıp alınan bir şeyin değeri, paha
ḫalaf *ar.* Ayrılık (KFT)	**ḫilaf хилаф** *ar. sıf.* 1. Yaramaz, yaraşıksız, yakışıksız, uygun olmayan 2. Geri, aksi, ters
ḫalaḳa (II) *ar.* Etrafı insanlarla çevrilmiş meydan, meydanda atın dolaştığı halka şeklindeki sınır (MG) **ḫalḳa (II)** *ar.* Etrafı insanlarla çevrilmiş meydan, meydanda atın dolaştığı halka şeklindeki sınır (MG)	**ḫelḳe хәлҡә** *ism.ar.* Halka, daire, yuvarlak
ḫalāyıḳ *ar.* Yaratılmışlar, insanlar (BV, GT, İM, KF, MG, İN)	**ḫalayıḳ халайыҡ** *ism.ar.* Halk, topluluk
ḫālī *ar.* Tenha, boş (Gİ, İM)	**ḫali хали** *sıf. ar.* Herhangi bir şeyden muaf, azat, boş
ḫām (I) *fars.* Acemi (BV)	**ḫam хам** *sıf. fars.* Ham, olmamış; işlenmemiş

Tablo: 2.11 (devam)

ḥamd *ar.* Allah'a olan şükran, hamd (BV, GT, İM, İN)	**ḫemĭd хәмед** *ism. ar.* Övgü, övgü sözü
hanuz *fars.* Henüz, şimdi, hâlâ (CC) **henüz** *fars.* Henüz, şimdi, hâlâ (BM, GT, İM, KFT) **anuz** *fars.* Henüz (CC)	**hanuź һануҙ** *fars. zrf.* Daima, sürekli **henüz һәнүз** *fars. zrf.* Daima, sürekli
ḫarāb (I) *ar.* Yıkık, viran, perişan (BV, GT, İM, KF, MG, RH) **ḫarāb (II)** *ar.* Kendinden geçmiş, sarhoş (Gİ, GT)	**ḫarap харап** *sıf. ar.* 1. Harap, berbat, kötü 2. Çok, fazla
ḥareket *ar.* Tavır, gidiş, hareket (Gİ, GT, İM, İN, KF, MG, RH)	**ḫereket хәрәкәт** *ism. ar.* Hareket, taşınma
ḫāṣ (II) *ar.* Saf, halis (GT, KFT, MG, RH)	**ḫas 1 хас** *sıf.* 1. Has, hakiki, özellikli, nitelikli 2. Tam, aynı
ḥāṣıl *ar.* Husule gelen, elde edilen (Gİ, GT, İM, İN, KF, KFT, MG, MS, RH)	**ḫasil хасил** *ism. ar.* Netice, sonuç
ḥasret *ar.* Göresi gelme, özleyiş (GT, İM)	**ḫesret хәсрәт** *ism. ar.* Kaygı, keder, üzüntü, hasret
haybat *ar.* Heybet, mehabet, gösteriş (CC)	**heybet һәйбәт** *ism. ar.* Güzel, iyi, hoş
hemān *fars.* De, dahi (GT, KFT)	**haman һаман** *zrf. Fars.* Daima, sürekli, hep
henūz (II) *fars.* Dahi (BM)	**hanuź һануҙ** *zrf. fars.* Daima, sürekli **henüz һәнүз** *zrf. fars.* Daima, sürekli
ḫıyār (I) *ar.* Hayır, iyi (İM)	**ḫeyĭr 1 хәйер** *ism. ar.* Güzellik, kutsallık; fayda, hayır
hidāyet *ar.* Hak yolunu gösterme, hak yolunda olma (Gİ, İM, KF, MS)	**hidayet һидайәт** *ism. ar.* Doğru yol, dürüst yol
ḫorluḳ *Fars.+T..* Aşağılık, zillet (GT, İM)	**ḫurlıḳ хурлыҡ DÜŞ** Utanma duygusu, arlanma hissi; aşağılanma, rezil etme
ḫoş *fars.* Güzel, iyi, hoş, tatlı (BV, CC, DM, Gİ, GT, İH, KF, KK, MG, RH, TZ)	**ḫoş хош** *ism. fars.* Keyif; kılık
ḫuṭbe *ar.* Cuma namazında farzdan önce hatibin nasihatler içeren konuşması (Gİ, GT, İM, İN, KF)	**ḫötbe хөтбә** *ism. ar.* Nikah zamanında okunan dua; hutbe

Tablo: 2.11 (devam)

ḫüsn *ar.* Güzellik (BV)	**ḫösnö хөснө** *ar. sıf.* Gösterişli, güzel, alımlı
ığna- Yatıp yuvarlanmak (TA)	**avnav аунӑу** *e.* Bir o tarafa bir bu tarafa dönmek, yıkılmak, sallanmak
ırmaḳ Nehir, ırmak (BM, İM, KFT, Kİ, TZ) **yırmaḳ** Irmak (TA, TZ)	**yırmaḳ йырмаҡ** *ism.* Derin çukur, kanal
ictihād (I) *ar.* Çalışma, çabalama, gayret (GT)	**ijtihad ижтиһад** *ism.ar.* Özenlilik, itinalılık, gayretlilik, çalışkanlık
‘iffet *ar.* İffet, namus (KFT)	**ġiffet ғиффәт** *ism. ar.* Saflık, paklık, iffet
igi İyi, güzel (TZ)	**igĭ иге** *sıf.* Belirli bir dereceden yüksek; güzel
igil- Eğilmek, meyletmek (GT, İM, MG)	**ĭyĭlĭv эйелеү** *e.* Eğilmek, bükülmek, kıvrılmak
iḫlāṣ *ar.* Samimiyet, doğruluk (Gİ, İM, KF, MG, MS)	**iḫlas ихлас** *sıf. ar.* 1. Temiz yürekli, açık yürekli, saf; riyasız 2. Kendi sözünü doğrulamak için söylenir.
iḫtilāf *ar.* Ayrılık, uymayış, uymama (İM, KFT, MG, İN)	**iḫtilaf ихтилаф** *ism. ar.* İhtilaf, çekişme; mücadele, iddia
iḫtiyār *ar.* Seçme, tercih (etme), seçilme (BV, Gİ, GT, İM, KF, KFT, MG)	**iḫtıyar ихтыяр** *ism. ar.* 1. İstek, arzu; müsaade 2. İrade
il (IV) Sulh, barış (BM, Kİ, TA)	**il 3 ил** *sıf.* Sakin, iyi huylu, dostça geçinen
ileri İleri, ön taraf (DM, İH, KF) **ilerü** İleri, ön taraf (BM, Gİ) **ilgeri** İleri, ön taraf (CC, DM, GT, KK, TZ) **ilgerü** İleri, ön taraf (BV, DM, Gİ, İH, İM, İN, KF, KFT, Kİ, MG, RH)	**ĭlgerĭ элгәре** *zrf.* Önce, evvel
ilik (II) Geyik (TA)	**ilĭk илек** *ism.hay.* Karaca
ilin- (I) 1.Yapışmak, ilenmek, yapışıp kalmak (CC) 2. İlişmek, asılmak (Kİ)	**ĭlĭnĭv эленеү** *e.* 1. Asılmak 2. Bağlanmak, takılmak
in‘ām *Ar.* Nimet verme, iyilik etme, lütuf (Gİ, GT, İM)	**inġam инғам** *ism. ar.* 1. Hediye, armağan 2. İyilik, güzellik

Tablo: 2.11 (devam)

ini Erkek torun (CC)	**ĭnĭ эне** *ism.* 1. Küçük erkek kardeş 2. Yaşça küçük olan erkek kişi
iri (II) İri, kaba (BV, TZ) **irig** İri, kaba (TZ, BV)	**ĭrĭ эре** *sıf.* İri, kocaman, büyük
irk (II) Kuvvet, kudret, güç (GT) **erk (I)** Erk, güç, kuvvet (CC, KFT, TZ)	**irĭk 1 ирек** *ism.* 1. Özgür, hür, azat 2. Özgür irade 3. İnsan ya da başka şeylerin baskısı olmayan rahat yer
irk (II) Kuvvet, kudret, güç (GT) **erk (I)** Erk, güç, kuvvet (CC, KFT, TZ)	**irk ирк** *ism.* Serbestlik, özgürlük, erk; irade
irte (I) Yarın, ertesi gün (BM, GT, KF, Kİ, TA)	**irte 1 иртә** *ism.* Sabah
irtele- Sabahlamak (İM)	**irtelev иртәләү** *e.* Vaktinden önce hareketlenmek, erkenden çalışmak
‘işmet (I) *ar.* Haramdan kaçınma (İM) **‘işmet (II)** *ar.* Günahsızlık, masumluk (Gİ, KF)	**ġismet ғисмәт** *e.* Gönül saflığı, namus
istidlāl *ar.* Bir delile dayanarak bir sonuç çıkarma (İM)	**istidlal истидлал** *ism. ar.* Kanıtlanmış sonuç
işlen- (I) İşlenmek, nakşedilmek (Gİ, İM)	**ĭşlenĭv эшләнеү** *e.* İş yapılmak, işlenmek; bir işle meşgul olmak
işlet- (II) İşletmek, nakşettirmek (İM)	**ĭşletĭv эшләтеү** *e.* İşletmek, iş yaptırmak, bir işle meşgul ettirmek
iy- (II) Eğirmek (TZ)	**ĭyĭv 1 эйеү** *e.* Eğmek, bükmek, kıvırmak
ḳada- Çivilemek, mıhlamak; bağlamak (CC)	**ḳaźav 1 ҡаҙау** *e.* Bir şeyin ucu ile sallamak, düşürmek, batırmak; dalları sağlamlaştırmak, takmak, iliştirmek
ḳaḳ (III) Pastırma (Kİ)	**ḳaḳ 2 ҡаҡ** *ism.* Meyve kurusu
ḳaḳla- (I) Kurutmak (İH, TZ)	**ḳaḳlav 1 ҡаҡлау** *e.* Kurumak, kak olmak; hayvanı aç bırakıp zayıflatmak
ḳalaş Yufka, çörek (TZ)	**ḳalas ҡалас** *ism.* Kabarık beyaz ekmek

Tablo: 2.11 (devam)

ḳalın (III) Çeyiz (TA, TZ)	**ḳalın 2 ҡалын** *ism.* Erkek ya da kızın babasına verilen mal
ḳama- (I) Yummak, kapamak (İH)	**ḳamav 1 ҡамау** *e.* Çevrelemek, dolanmak, sarmak, kuşatmak
ḳamla- (I) Doktorluk yapmak (Kİ)	**ḳamlav ҡамлау** *e.* Pagan kültüründe dini ritüelleri yapmak
ḳança Nereye (Kİ)	**ḳansa ҡанса** *zmr.* Ne kadar, nice
ḳandır- Doyurmak, kandırmak (TZ) **ḳandur- (I)** Doyurmak, kandırmak (Kİ)	**ḳandırıv ҡандырыу** *e.* Yatışmak, gidermek
ḳandur- (II) Kandırmak, inandırmak (İM)	**ḳandırıv ҡандырыу** *e.* Yatışmak, gidermek
ḳara (V) Yeryüzü (İM)	**ḳara 1 ҡара RENK** Kara; karsız yer; kirli, pis; özel bir ustalık gerektirmeyen sadece kol gücüne bağlı olan; cahil halk
ḳaraḳuş Kartal, tavşancıl (BM, DM, KK, TA)	**ḳaraġoş 1 ҡарағош** *ism. hay.* Kara karga, leş akbabası
ḳarı (II) Eş, hanım (İM, KK)	**ḳarı 3 ҡары** *ism.* Evli kadın
ḳarıl- (I) Sesi kısılmak (TZ)	**ḳarılıv ҡарылыу** *e.* Boğulmak, boğazında kalmak
ḳarış- (I) 1. Karışmak (BM, BV, CC, Gİ, GT, KF, KK, MG) 2. Karılmak, katılmak (KF)	**ḳarışıv 2 ҡарышыу** *e.* Büzülmek, toplaşmak, buruşmak
ḳarlığaç Serçe (İM)	**ḳarluġas ҡарлуғас** *ism. hay.* Kırlangıç
ḳatı- Sağlamlaşmak (TZ)	**ḳatıv 1 ҡатыу** *e.* Sert ya da sertçe hale gelmek; donmak; çok üşümek; hastalıktan dolayı uzuvları hareketsiz kalmak
ḳatla- Yuvarlanmak (MG)	**ḳatlav 1 ҡатлау** *e.* Katlamak, üst üste koymak
ḳay (I) Nereye (Kİ)	**ḳay ҡай** *zmr.* Hangi
ḳayırtamaḳ 1. Süt (BM) 2. Deve sütü (Kİ)	**ḳuyırtmaḳ ҡуйыртмаҡ** *ism.* Kaymak katıp sütü cıvıklaştırarak yapılan aş
ḳayta (II) Geri (MG)	**ḳayta ҡайта** *zrf.* Tekrar, yeniden
ḳazı- (II) Silmek (İH)	**ḳaźıv ҡаҙыу** *e.* Kazmak

Tablo: 2.11 (devam)

keç Geç (CC, TZ) **keçe (I)** Gece (CC, KF, KFT, Kİ, KK, TZ) **kiç** Geç (BV, GT, İN, KF)	**kis кис** *ism.* 1.Akşam 2.Akşamleyin
keçe (III) Geç (KF)	**kise 1 кисэ** *ism.* 1.Akşam 2.Gece
keger- Rezil olmak, ruhen kirlenmek (CC)	**kĭrĭgĭv керегеү** *e.* Kirlenmek, lekelenmek, pislenmek
keleb İp, iplik yumağı (İH)	**kelep кәләп** *ism.* İp dolamak için yarım kulaç uzunluğunda ve iki ucu çatallı sopa **kilep киләп** *ism.* İp dolamak için yarım kulaç uzunluğunda ve iki ucu çatallı sopa
kelte (I) Bukalemun (TA)	**kelte 2 кәлтэ** *ism.hay.* Kertenkele
kengeş Öğüt, nasihat (CC)	**keñeş кәңәш** *ism.* Danış, danışma, müşavere
keri (IV) İade, geri verme (CC)	**kirĭ 1 кире** *sıf.* 1.Geri, ters 2.Olumsuz, aksi, ters tabiatlı 3.Karşıt, zıt 4.Tekrar, yeniden
kermen Şehir (CC, Kİ)	**kirmen кирмән** *ism.* Kale
keseltki Semender, büyük kertenkele (BM, Kİ, TZ) **ḳasartḳa** Kertenkele (CC) **ḳasartḳı** Kertenkele (CC) **kesürtüki** Kertenkele (DM)	**kehertkĭ кәһәртке** *ism. böc.* Çekirge **kĭšertkĭ кеҫәртке** *ism. böc.* Çekirge
kevgeş (II) Sarkık, çirkin kulaklı (İH)	**kevĭş 2 кәүеш** *sıf.* Yamuk, bir tarafa eğik, bir yöne eğilmiş
kevük Saman (BM, Kİ, TZ)	**kebek кәбәк** *ism.* Tahıl kepeği
ḳıçḳır- (II) Hıçkırmak (RH)	**ḳısḳırıv ҡысҡырыу** *e.* Yüksek ses çıkarmak, bağırmak; ses vermek
ḳırlaç Kır, hiçbir şey bitmemiş yer (İH)	**ḳırlas 2 ҡырлас** *e.* Dağın oyuk sırt boyu

Tablo: 2.11 (devam)

ḳırp- Tüyün uçlarını almak, kesmek (Kİ)	**ḳurpıv ҡурпыу** *e.* Yeniden çıkmış ot yemek (koyun vs. için)
ḳıs- (II) Çekmek (KFT)	**ḳısıv 1 ҡысыу** *e.* 1.Kaşımak, tırmalamak 2.Bir şeye dayanamayıp coşmak
ḳıstaş- Kısılmak, sıkışmak (TZ)	**ḳıṡtaşıv ҡысташыу** *e.* Karşılıklı ya da birlikte dar, küçücük bir yere sığdırmaya çalışmak, kıstırmak
ḳışlıḳ Kışlık, kışa ait olan şey (Kİ)	**ḳışlıḳ 1 ҡышлыҡ** *sıf.* Bir kışa yetecek
ḳızar- Kızarmak, rengi kırmızı olmak (Kİ, MG, RH, TZ)	**ḳıźarıv ҡыҙарыу** *e.* 1.Kızarmak, kızıl olmak 2.Utanmak
ḳızdır- (II) Kızdırmak, tahrik etmek (Kİ)	**ḳıźźırıv ҡыҙҙырыу** *e.* 1.Kızdırmak, yaktırmak 2.Kızdırıp coşturmak 3.Motoru çalıştırmak
ḳızlıḳ (II) Bekâret (KFT) **ḳızluḳ (II)** Bekâret (Kİ)	**ḳıźlıḳ ҡыҙлыҡ** *ism.* 1.Kızlık çağı, kızlık dönemleri 2.İffet
kibr *ar.* Kibir, gurur (GT)	**ḳupır ҡупыр** *ism.* Kendini çok büyük gören, tepeden bakan, kibirli, böbürlenen
kiriş Kiriş (BV, DM, Gİ, GT, İN, KF, Kİ, MG, TA, TZ)	**kĭrĭş 1 кереш** *ism.* 1.Yay, kiriş 2.Lastik 3.Keman yayı
kirman Şehir (TA)	**kirmen кирмән** *ism.* Kale
ḳola Açık kahverengi (İH)	**ḳula 1 ҡула** *ism.* Bronz
ḳolan (II) Yaban eşeği (KK, TZ) **ḳulan (I)** Yaban eşeği (BM, Kİ, TA)	**ḳolan 2 ҡолан** *ism.* Tay, kulan
ḳolay Kolay (Gİ, MG, MS, TZ)	**ḳulay ҡулай** *sıf.* Elverişli, uygun, yaraşır
ḳoldaş Arkadaş, yoldaş (GT)	**ḳuldaş ҡулдаш** *ism.* Yardımcı, destek olan kimse
ḳon- (II) 1. Konmak, inmek, mola vermek (BM, Gİ, GT, İM, KF, Kİ, TA) 2. Oturmak (CC) 3. Çadır kurmak (TZ)	**ḳunıv 1 ҡуныу** *e.* Gece geçirmek, gecelemek

Tablo: 2.11 (devam)

ḳondur- Kondurmak, barındırmak (CC)	**ḳundırıv 1 ӄундырыу** *e.* Yatıya kaldırmak, geceletmek **ḳundırıv 2 ӄундырыу** *e.* 1.Yüksek yere çıkarmak, kondurmak 2.Üstünü kaplatmak, oturtmak
ḳonuş (II) İkametgâh, konut (CC)	**ḳunış ӄуныш** *ism.* 1.Dinlenme, tatil yapma, konaklamak 2.Dinlenme yeri
ḳorulda- Uykuda horlamak (TZ)	**ḫırıldav хырылдау** *e.* Hırıldamak, hır hır etmek
ḳoyul- (IV) İlâç damlatılmak (İM)	**ḳoyolov ӄойолоу** *e.* Kaptan bir yere akıtmak, boşaltmak
köçigen Bir akbaba çeşidi (BM)	**kösögen көсөгән** *ism. hay.* Gagasının altı tüylü, siyahımsı küçük bir yırtıcı kuş
köçken Kerkes kuşu, kartal (Kİ)	**kösögen көсөгән** *ism. hay.* Gagasının altı tüylü, siyahımsı küçük bir yırtıcı kuş
kögen Halat, urgan (CC)	**kügeme күгәмә** *ism. giy.* Keten işlenmiş en kaliteli lifi, ipi
kön- İtiraf etmek, kabul etmek (CC)	**künĭv күнеү** *e.* Alışmak, razı olmak; boyun eğmek
könile- Kıskanmak, imrenmek, gıpta etmek (TZ)	**könlev 2 көнләү** *e.* 1.Birisine güvenmeyip şüphe duymak 2.Kıskanmak, imrenmek 3.Rakip olmak
ḳöñüllü Gönüllü (BV)	**küñĭllĭ 1 күңелле** *sıf.* Keyifli, neşeli **küñĭllĭ 2 күңелле** *sıf.* Gönüllü, istekli, savaşa gönüllü giden
közek Büyük gözlü adam (Kİ)	**küźek күҙәк** *ism. giy.* Pul şeklindeki süslerin göz göz olan yeri
közen Gelincik (İM) **küzen (I)** Gelincik, dağ gelinciği (BM)	**köźen 1 көҙән** *ism. hay.* Kokarca
ḳuyı Kuyu (BM, DM, GT, KFT) **ḳuyu** Kuyu (CC, Gİ, GT, İM, KF, KFT, Kİ, TZ) **ḳuyuġ** Kuyu (İM)	**ḳoyo ӄойо** *ism.* Sulu, cıvık bataklık

Tablo: 2.11 (devam)

ḳuymaḳ Un ve süt ile yağda pişirilen bulamaç (BM, Kİ)	**ḳoymaḳ ĸоймаĸ** *ism.* Gözleme
küvegün Arı (TZ)	**kügevĭn күгәүен** *ism. böc.* Büve, sığır sineği
leklek Leylek (Kİ)	**laḳ-laḳ лаĸ-лаĸ** *ism. hay.* Baykuş
levḥ *ar.* Eskiden bir talebenin yanında bulunan ders tahtası, küçük ders levhası (GT, İM)	**levḫ ләүх** *ar. din.* Dini inanış uyarınca insanın kaderinin yazılı olduğu levha
ma'āṣī *ar.* Günahlar, asilikler (GT)	**meġasi мәғаси** *ism. ar.* Günahlı iş, günah
maḥabbet *ar.* Sevgi, muhabbet, dostluk (Gİ, GT, KT) **muḥabbet** *ar.* Sevgi, dostluk (İM, KF)	**möḫebbet мөхәббәт** *ism. ar.* Sevgi, beğeni duygusu
maḳbūl *ar.* Makbul, beğenilen, hoş görülen (GT, İM, MS)	**meḳbul мәĸбул** *sıf. ar.* Kabul edilmiş, kabul görülen; uygun, yararlı
mañlay *moğ.* Öncü (BV, MG)	**mañlay маңлай** *ism.* Alın, ön yüz
ma'rūf *ar.* Tanınmış, meşhur, bilinen (BV, GT, İM, MG)	**meġruf мәғруф** *sıf. ar.* 1. Belirli, tanınmış 2. Hayırlı, iyi, güzel
maşlaḥat (I) *ar.* (Yapılması gereken) iş, husus (GT, KFT)	**mesliḫet 1 мәслихәт** *sıf. ar.* İş ya da durumun çıkarına uygun; kolay olan, yerli
māyil (II) *ar.* Eğik, eğilmiş (MG)	**meyĭl 1 мәйел** *ism. ar.* Gönül yönelişi, meyil; dilek
māyil (II) *ar.* Eğik, eğilmiş (MG)	**meyĭl 2 мәйел** *sıf. ar.* Bir şeylere hevesi olan, isteği olan, meyilli
mecma' *ar.* Topantı, meclis (GT)	**mejmeġ мәжмәғ** *ism. ar.* Yığın yapılan yer
medeniyyeli *ar.* Şehirli (İM)	**meźeniyetlĭ мәҙәниәтле** *sıf.* Medeniyetli, kültürlü
medfūn *ar.* Gömülmüş, gizli (GT)	**medfün мәдфүн** *sıf. ar.* Gömülmüş, defnedilmiş
mekkār *ar.* Çok hileci, düzenbaz (GT)	**mekker мәккәр** *ism. ar.* Hain kişi, hainlik düşünen kişi
mekrlik *ar.* Hilekârlık, düzenbaz (Gİ)	**mekĭrlĭk мәкерлек** *ism.* Hainlik
medḥ *ar.* Övme, övgü, medih (Gİ, GT, KF, MG)	**meźiḫ мәҙех** *ar.* Öven, övgü şiirleri yazan, methiyeci
merdāne *fars.sıf.* Mertçe, erkekçe (GT)	**merdan мәрдан** *fars.ism.* Yiğit, mert kişi

Tablo: 2.11 (devam)

miñeştir- Birbiri ardına getirip dizmek, toplamak (İH)	**mĭngeştĭrĭv менгәштерәу** *e.* Bir ata iki kişi bindirmek
mu'tedil *ar.* 1. Ilımlı, mülâyim (İM) 2. Ne az ne çok, orta (MG)	**möġtedil мөгтәдил** *sıf. ar.* Orta halde olan, ne az ne çok
muṣavver *ar.* Tasvir edilmiş, resimlenmiş (GT)	**mosavvir мосауыр** *ar.mes.* Ressam, resim yapan kişi
nāme *fars.* Kitap (GT)	**name намә** *ism. fars.* Yazı, name; mektup
nāḳıṣ *ar.* Eksik, noksan, tam olmayan (BV, İM)	**naḳıṣ наҡыҫ** *sıf. ar.* 1. Gereğinden az olan, lüzumundan eksik olan 2. Dar (giyim için)
neçük 1. Nasıl, nice, ne şekilde (BM, DM, Gİ, İN, Kİ, TA) 2. Niçin, neden (DM, KF) **niçük** 1. Niçin, neden (BV, MS) 2. Nasıl, nice, ne şekilde (İM, GT, İN, KFT, MG)	**nisĭk нисек** *zrf.* Nasıl, ne şekilde, ne gibi
nefl *ar.* Vacip olmayan, fazladan ibadet (Gİ) **neflī** *ar.* Nafile (KF, MS)	**nefĭl нәфел** *ism. ar.* 1. Fazladan yapılan iş, ilaveten yapılan iş 2. Armağan, hediye
nevḥa *ar.* Ağlama (GT)	**nevḫe нәүхә** *ism. ar.* Ağlama, ağıt yakma, ağlama sızlanma
nevkār *fars.* Arkadaş, dost (İM)	**nevker нәүкәр** *ism.* Koruma, muhafız
nime Şey (GT, MG)	**nime нимә** *zrf.* Ne
nişān (II) *fars.* Belge (TZ) **nişān (III)** *fars.* Hedef (MG)	**neşan нәшан** *ism. fars.* Nişan, iz, damga **nişan нишан** *ism. fars.* Nişan, iz, damga
nöger *moğ.* Yoldaş, arkadaş (CC, DM, GT, İH, TZ)	**nöger нөгәр** *ism.moğ.* 1. Muhafız, koruma 2. Sağdıç
oḳın- Okunmak, çağrılmak, davet edilmek (KF, İM) **oḳun-** Okunmak, çağrılmak, davet edilmek (İM, MS, RH)	**uḳınıv уҡыныу** *e.* Ağız içinden dua okumak, okunmak
oru Mahzen, hububat ambarı (BM)	**oro 2 оро** *ism.* Kuyu, çukur

Tablo: 2.11 (devam)

oyınçı Oyuncu, çalgıcı (CC)	**uyınsı уйынсы** *ism.* Oyuna katılan kişi, oyun oynayan kişi
oz- (II) Üstün olmak (MG)	**uźıv уҙыу** *e.* Geçmek, yol almak, geride bırakmak, belirli bir sınır ya da çizgiyi geçmek, olup bitmek
ödinç Ödünç (BM) **ödünç** Ödünç (TA) **ötünç** Ödünç (CC)	**ütĭnĭs үтенес** *ism.* Rica, dilek
ög- Övmek, methetmek (CC, GT, Gİ, İM) **ök-** Övmek, methetmek (CC, İM, İN, MG)	**ögöv өгөү** *e.* 1. Öğütlemek, öğüt vermek 2. Üst üste söylemek
ökün- Kaybolan veya elde bulunmayan bir şeye acınmak (Kİ, TZ)	**ükĭnĭv үкенеү** *e.* Pişman olmak, kaygı, endişe duymak
ökünç Hasret, iştiyak, arzu (İH)	**ükĭnĭs үкенес** *ism.* Pişmanlık, endişe, kaygı, huzursuzluk
öltürüş Karşılıklı öldürme (İM)	**ültĭrĭş үлтереш** *ism.* Öldürme, yok etme, can alma
öte (I) Arasından, içinden, tesirli, şiddetli, sert (CC)	**üte үтә** *zrf.* -dan, içinden, arasından
pārsī (II) *fars.* Farsça, Fars dili (İM)	**farsı фарсы** *ism. özl.* Fars halkı ya da bu halka mensup kimse
pāzār *fars.* Pazar günü (TZ) **bāzār** *fars.* Pazar günü (CC, GT, İM, KF, Kİ, MS)	**baźar баҙар** *ism. fars.* Pazar, çeşitli türden malların satılıp alındığı ticaret yeri
pes *fars.* Sonra, öyleyse, şu hâlde (BV, Gİ, GT, MG)	**bes 2 бәс** *ism.* Demek ki, demek, madem
pus- Bir yere oturup kalmak (TZ)	**bośov боҫоу** *e.* Pusmak, başı ve vücudu gizlemek
reġāyib (I) *ar.* Rağbet olunan, önem verilen, istenen (Gİ)	**reġbet рәғбәт** *ism. ar.* Dilek, arzu, istek
risāle *ar.* Küçük kitap (MG)	**risele рисәлә** *ism. ar.* Mektup, yazılı haber; makale

Tablo: 2.11 (devam)

şaġın- 1. Düşünmek, hatırlamak, sanmak (BV, CC, KFT, KK, MG, RH) 2. Bir şeyi kastetmek, inanmak, demek (CC)	**haġınıv hағыныу** *e.* Özlemek, hasret çekmek; özlemle yad etmek
saġınç 1. Düşünce (CC) 2. Emel, istek, arzu (İH, KFT)	**haġış hағыш** *ism.* Özlem, hasret, keder
saġmal Sağmak için ayrılan koyun (Kİ)	**havmal haумал** *ism.* Yeni sağılmış kımız, taze kımız
şaġr *ar.* Geçit, sınır (İM)	**saġra cағpa** *ism.* Geçmesi zor, kayalık ve ağaçlık yer
saḳar Alnında bir parça aklık olan at (İH, Kİ, TZ)	**saġır 3 cағыр** *sıf.* 1. Temelinde, fonunda beyaz renk baskın olan 2. Gözünün akı büyük
saḳın- (I) Düşünmek (BV, GT)	**haġınıv hағыныу** *e.* Özlemek, hasret çekmek; özlemle yad etmek
saḳış Düşünce, kaygı; (mec.) hesap (GT)	**haġış hағыш** *ism.* Özlem, hasret, keder
şalavāt Hz. Muhammed'e edilen dua (Gİ, İM, KF, MS)	**salavat салауат** *ar. din.* Hayır duası, hayırlama sözü
salḳun Esinti, rüzgâr (CC)	**halḳın халқын** *sıf.* 1.Serin, soğumuş, soğuk 2.Duygusuz 3.Çok ciddi, resmi tavırlı
sar (I) Doğan, akbaba (CC)	**har 1 hap** *ism. hay.* Bir tür şahin
sarḫıt Artık, geri kalan (CC)	**harḳıt harқыт** *ism.* 1.Çöküntü, tortu 2.Çökel
sarı (II) 1. Karşı (CC) 2. Yön, taraf, …e doğru (MG) **saru** …e doğru, yön, taraf (MS)	**sarı capы** *zrf.* ...kadar, …miktarda, …derecede
savar- (Ekin) savurmak (TZ) **savur-** (Ekin) savurmak (İM) **sovur-** Savmak, savurmak (TZ)	**hĭpĭrĭv hепepeү** *e.* Süpürmek, çöp temizlemek

Tablo: 2.11 (devam)

savar- (Ekin) savurmak (TZ) **savur-** (Ekin) savurmak (İM) **sovur-** Savmak, savurmak (TZ)	**hĭpĭrĭv hепepeγ** *e.* Kar, toz gibi şeyleri esip savurmak
saz (II) Orman (Kİ)	**haź haʒ** *ism.* 1.Sazlık 2.Fazla sulanmaktan dolayı bataklık olmuş yer **haźa haʒa** *ism.* Sazlık, bataklık
sevmeklik Sevgi (CC) **sövmeklik** Sevgi (CC) **söymeklik** Sevgi (CC)	**höymelĭk hөймәлек** *ism.* Sevimlilik, sempatiklik
şıḳış- Sıkışmak (Gİ)	**ıġışıv 1 ығышыу E** 1. Bir yöne yatmak, bir yöne meyletmek, bir taraf eğilmek 2. Bir tarafa doğru çekilmek; sıkışmak, büzüşmek
sıla- (III) Cilâlamak (TZ)	**hılav hылау** *e.* 1.Yapıştırmak, sürmek 2.Bulaştırmak, sıvamak 3.Tedavi maksadıyla bedeni ovmak
sınçla- Gözlemek, göz önüne almak, düşünüp taşınmak (CC)	**hınsılav hынсылау E** Deneyerek, tecrübe ederek önceden görüp söylemek
sin (II) 1. Mezar, kabir (İH, İM, KF, TA) 2. Mezar taşı (CC)	**hın 1 hын** *ism.* 1.İnsan gövdesi, boy pos 2.Heykel 3.Put
sin (III) *ar.* Çin ülkesi (KF)	**sin 2 син** *ism. özl.* Çin halkı, Çinli
sīrec *ar.* Yağ elde edilen bir bitki (RH) **sirīc** *ar.* Bir bitki (BV, RH)	**siraj сираж** *ism. bit.* Dekoratif bir tür bitki
soḳur Kör, tek gözlü, şaşı (CC, İH, KK, MG, TZ)	**huḳır hуҡыр** *sıf.* Göremeyen, kör, âmâ
som Altın, gümüş vb. (İH, TZ)	**hum hум** *ism.* Yüz tenge değerindeki para birimi, sum

Tablo: 2.11 (devam)

son Son (BV) **soñ (I)** Son (BV, CC, GT, İM, İN, Kİ, MS, RH, TZ)	**huñ 1 hyң** *zrf.* Sonra, geç (zarf görevinde) **huñ 2 hyң** *zrf.* sonra (edat görevinde) **huñ 3 hyң** *zrf.* Anlamı duygusallaştırıp, vurgu yapar; sonra
şoyul- Soyulmak, sıyrılıp çıkmak (BM)	**huyılıv hуйылыу** *e.* 1.Boğazı kesilmek, boğazlanmak 2.Kanamalı biçimde yaralanmak
sögüş Sövüşme, tahkir etme (GT)	**hügĭş hүгеш** *ism.* 1.Hakaret, sövgü, küfür 2.Ağır eleştiri
sözleş- (I) 1. Söyleşmek, konuşmak (GT, İM, KFT, KK) 2. Hitap etmek (İM)	**höyleşĭv 1 һөйләшеү** *e.* Karşılıklı anlatmak, karşılıklı bildirmek
suç Suç, günah (BM, Kİ) **suş** Suç, günah (TZ)	**hos hoc DÜŞ** ***hos ķıl-*:** 1. Giyilmek, asılmak, takılmak 2. Günah işlemek, suç işlemek
şūret *ar.* Biçim, tarz, şekil (BV, Gİ, GT, İM, KF, KFT, MG)	**hüret hүрәт** *ism. ar.* 1. Resim, portre 2. Suret 3. Tablo 4. Kıyafet; imaj **süret сүрәт** *ism. ar.* 1. Resim, portre 2. Suret 3. Tablo 4. Kıyafet; imaj
suzla- Sıkılmak, daralmak (TZ)	**hızlav 1 һызлау** *e.* 1.Sızlamak, ağrımak, acımak 2.Üzülmek, kaygılanmak
sümür- Sömürmek, höpürdeterek içmek (İH)	**himĭrĭv һимерең** *e.* 1.Semirmek, yağ bağlamak 2.Para ve mal sahibi olup zenginleşmek
sün- Uzamak, uzanmak (İN, Kİ, TZ)	**honov һоноу** *e.* Çekmek, germek, uzatmak
sürül- (I) (Hayvan) ardından sürülmek (İM, KF)	**hörölöv 1 һөрөлөү** *e.* Sürülmek (toprak için)
sürtün- (II) Mendil ile silinmek (Kİ)	**hörtönöv һөртөнөү** *e.* Havlu ile kurulanmak
süzme (II) Süzülmüş yoğurt (İM, Kİ)	**höźme һөҙмә** *ism.* Koyu kıvamlı yoğurtlu bir yemek
şabad Usta, akıllı (TZ)	**şebet шәбәт** *ism.* Dost, arkadaş, ahbap

Tablo: 2.11 (devam)

şardaḳ *fars. ar.* Çardak, taht (DM) **çardaḳ (I)** *fars. ar.* Çardak (BM)	**sarźaḳ 1 сарҙак** *ism.* 1. Çatı arası, tavan arası 2. Çatı katı 3. Cumba, balkon
şefā'at *ar.* Birinin suçunun affı veya dileğinin kabulü için edilen aracılık (Gİ, GT, İM, KF)	**şefeġet шәфәғәт** *ism. ar.* Zor bir durumdaki yardım, şefaat
şeref *ar.* Büyüklük, ululuk (GT, İM)	**şeref шәрәф** *ism. ar.* Şeref, onur; itibar
şetlevük Fındık, fıstık (TZ) **şetlegen** Fındık, fıstık (DM) **çatlavuḳ** Fındık, fıstık (CC) **çetlevük** Fındık, fıstık (DM, Kİ) **çetleyik** Fıstık, fındık ve bütün kabuklu şeyler (TA)	**setlevĭk сәтләүек** *ism. bit.* 1. Palamut; herhangi bir ağacın kozalağı 2. Fındık, fıstık 3. Ceviz
şişek (I) 1. İki veya üç yaşında dişi koyun (BM, Kİ, TA, TZ) 2. Oğlak, keçi yavrusu (TZ)	**şĭşek 1 шешәк** *sıf.* 1. İki yaşında olan (dişi kaz ya da dişi buzağı için) 2. Üç yaşında olan (ayı için)
şişeklen- Çiçeklenmek, çiçek açmak (KK) **çiçeklen-** Çiçeklenmek, çiçek açmak (CC)	**seseklenĭv сәсәкләнеү** *e.* Püskül şekline gelmek, saçak şekline olmak
şişle- 1. Kızartmak, kebap yapmak (BM, Kİ, KK) 2. Şişe dizmek (GT, TZ)	**şĭşlev шешләү** *e.* Şişe geçirmek, şişe dizmek, şişlemek
şoḳra- Kabarmak (TZ)	**şoḳrayıv шоҡрайыу** *e.* Eli, ayağı vücudu bir araya getirip toparlaklaşmak
şorba Çorba (DM, GT, İM, KFT, KK, TA) **şorpa** Çorba (İM) **şorva** Çorba (İH, KFT) **şurba** Çorba (GT)	**hurpa hypпa** *ism.* 1. Çorba 2. Kaynamış pirinç, et ya da arpa suyu
şükrāne *fars.* Şükran alâmeti, adak (GT)	**şökörana шөкөрана** *ism. fars.* Memnuiyet duygusu, razı olma duygusu, şükran duygusu

Tablo: 2.11 (devam)

şüşkür- Aksırmak, hapşırmak (KK, TZ)	**söskörөv сөскөрөү** *e.* 1. Öksürmek 2. Motor gibi düzenekler düzgün çalışmadığında kesik kesik ses çıkarmak
ṭabıl *ar.* Tabla (BV)	**tabĭl табел** *ism. rus.* Liste, pano, cetvel, çizelge
tābi'īn *ar.* Hz. Muhammed'i görmüş olanlar (Gİ, İM, KFT)	**tabiġin табиғин** *ism. ar.* 1. Tâbi kimse, bağlı kimse, boyun eğmiş kişi 2. Sahabeleri görmüş kimse
taġ (II) Damga (TZ) **tamġa** Damga, mühür (TZ) **tamha** Damga, mühür (CC) **damġa** Mühür, damga (İH) **damḳa** Mühür, damga (İH)	**tamġa 1 тамға** *ism.* 1. Damga, mühür 2. Lakap
taḥḳīḳ (I) *ar.* 1. Doğru olup olmadığını araştırma, meydana çıkarma (Gİ, İM, KF, MS, İN) 2. Gerçekten, iyice	**teḫḳiḳ техҡиҡ** *ism. ar.* Dürüstlük, doğruluk
taḳlīd *ar.* Asma, takma, kuşatma (İM)	**teḳlid тәклид** *ism. ar.* Taklit
taḳṣīr *ar.* Eksik, noksan, kusur (Gİ, GT, KF, KFT, MG)	**teḳsir тәксир** *ism. ar.* Yüksek mevkideki kişileri yüceltme sözü
tal (I) Dal (dal gibi doğru ve dik) (GT, TA)	**tal тал** *ism. bit.* 1. Söğüt, salkım söğüt, sepetçi söğüdü 2. Ağaç dalı
tāli' *ar.* Talih, kısmet (GT)	**taliġ талиғ** *ism. ar.* 1. Yıldız 2. Talihli kader
ta'līm *ar.* 1. Ders, öğretme (Gİ, GT, KF) 2. İdman (MG)	**teġlim тәғлим** *ism. ar.* Eğitim, talim
tañ (III) Mucize (CC)	**tañ 2 таң** *ism.* Şaşılacak durum, olağanüstü durum
ṭana (II) *fars. (< dāne)* İnci, inci tanesi (TA)	**dana 1 дана** *ism.fars.* Birçok şeyden birisi, parça, tane

Tablo: 2.11 (devam)

tanıḫlıḳ Tanıklık, şahitlik (CC) **tanıḳluḳ** Tanıklık (DM, CC) **tanuḳluḳ** Tanıklık, şahitlik (Gİ, KF) **ṭanuḳluḳ** Tanıklık, şahitlik (BV, CC, DM, GT, İM, İN, KF, MS) **danuḳlıḳ** Tanıklık, şahitlik (KFT)	**tanıḳlıḳ таныклык** *ism.* Kimlik belgesi, tanıtma kartı
tart- (I) Tartmak, ölçmek (BM, İM, Kİ, TA) **ṭart-** Tartmak, ölçmek (TA) **dart-** Tartmak, ölçmek (BM)	**tartıv тартыу** *e.* 1.Çekmek, germek 2.Taşımak 3.Kaldırıp taşıyabilmek 4.Bağlamak 5.Sigara içmek 6.İçine çekmek 7.Öğütmek (buğday vs. için)
tart- (III) Sıkmak (CC)	**tartıv тартыу** *e.* 1.Çekmek, germek 2.Taşımak 3.Kaldırıp taşıyabilmek 4.Bağlamak 5.Sigara içmek 6.İçine çekmek 7.Öğütmek (buğday vs. için)
tartıl- Tartılmak (BV) **dartıl-** Tartılmak, ölçülmek (Gİ, KF)	**tartılıv тартылыу** *e.* 1.Çekilmek, gerinmek 2.Kendini çekiştirmek, debelenmek 3.Sıvışıp gitmek 4.Süresi uzamak, zaman geçmek 5.Öğütülmek
tasma *Moğ. (< tasama)* Tasma, halka (MG, MS)	**taṡma таçма** *ism. giy.* Kurdele, süsleme aksesuarı olarak kullanılan bez; şerit
ṭaşçı Taşçı (DM)	**taşsı ташсы** *ism. mes.* 1. Taş ustası 2. Taştan bina yapan kimse
tat- Tatmak, tadına bakmak (CC, GT, İM, Kİ, TZ) **ṭaṭ-** Tatmak, tadına bakmak (KK, TA) **dad-** Tatmak, tadına bakmak (KF) **dat-** Tatmak, tadına bakmak (Gİ)	**tatıv 2 татыу** *e.* Lezzet, tat vermek için tatlı şeyler eklemek, katmak

Tablo: 2.11 (devam)

tat- Tatmak, tadına bakmak (CC, GT, İM, Kİ, TZ) **ṭaṭ-** Tatmak, tadına bakmak (KK, TA) **dad-** Tatmak, tadına bakmak (KF) **dat-** Tatmak, tadına bakmak (Gİ)	**tatıv 3 татыу** *e.* Tadı olmak, tadı gelmek, lezzeti olmak, lezzeti gelmek
tatlı Güzel, hoş (İM)	**tatlı татлы** *sıf.* 1.Tatlı; şerbetli 2.Tadı güzel, lezzetli 3.Zevkli
tava *fars. (< tāve)* Tava (TZ)	**taba 1 таба** *ism.* Tava, kızartma kabı **taba 2 таба** *ism.* Tabak, çanak, tepsi
ta'ziyet *ar.* Baş sağlığı dileme, taziye (GT)	**teğziye тәғзийә** *ism. ar.* Taziye, matem
tebren- Kımıldamak, hareket etmek (BM, KK) **tepren-** Yerinden oynamak, hareket etmek (BV, GT, İM, Kİ, RH, TZ) **tipren-** Deprenmek, sallanmak (BV, MG) **depren-** Yerinden oynamak, hareket etmek (KFT, Kİ, RH)	**tibrenĭv тибрәнеу** *e.* Hafif hafif sallanmak, salınmak, çalkalanmak
tebret- Hareket ettirmek, kımıldatmak (KK, TA) **tepred-** Hareket ettirmek, kımıldatmak (RH) **tepret-** Hareket ettirmek, kımıldatmak (CC, GT, İM, RH, TZ) **tipret-** Hareket ettirmek, kımıldatmak (BV, MG) **depret-** Hareket ettirmek, kımıldatmak (Gİ, KF, KFT, RH)	**tibretĭv тибрәтеу** *e.* Hafif hafif sallandırmak, salındırmak, çalkalatmak
tefrīṭ *ar.* Normalden aşağı olmak (Gİ, KF)	**tefrit тәфрит** *ism. ar.* Değerini azaltma, değerini indirme
teftīş *ar.* Araştırma, soruşturma, bir şeyin aranıp sorulması (Gİ, GT, KF)	**teftiş тәфтиш** *ism. ar.* Teftiş, kontrol, denetleme

Tablo: 2.11 (devam)

tekebbür *Ar.* Kibirlenme, büyüklük taslama (GT)	**tekebbĭr тәкәббер** *Ar.* Kibirli, böbürlenen
teyme Her (Kİ) **tigme** Her, değme (BV, GT, İM, MG) **time** Değme, her, her ne zaman (KK, TZ)	**tĭyme теймә** *zmr.* Her bir, her türlü
tegür- Değdirmek, ulaştırmak (BV, İM, İN)	**tĭyźĭrĭv тейҙереү** *e.* 1.Değdirmek, çarpmak 2.İsabet ettirmek, hedefi vurmak
tek (IV) Tek, yalnız (CC, İM, KK, İN, TZ) **tik (III)** Tek (TZ)	**tik 1 тик** *ism.* Fakat, ancak; sadece, yalnızca, tek
teklīf *Ar.* Birinden bir şey istemek, dileme (İM)	**teklif тәклиф** *ism. ar.* 1.Buyruk, emir 2.Resmi tören, seramoni
telef (I) *Ar.* Yok etme, öldürme (BV, GT, İM)	**telef тәләф** *ism. ar.* Telef, israf olma, telef olma
telik Delik (BM, DM, Kİ, TZ) **telük** Delik, deşik, çukur (BV, İM, RH) **tilük** Delik (BV) **delik** Delik, delinmiş (BM)	**tĭlĭk телек** *sıf.* Dilimlenmiş, dilimli; yarık
tengdeş Aynı değerde (CC)	**tiñdeş тиңдәш** *ism.* Akran, yaşıt, çağdaş
tepele- Öldürmek, helâk etmek (Kİ) **depele- (II)** Öldürmek, helâk etmek (BM)	**tepelev тәпәләү** *e.* Tepelemek, dövmek **tübelev 1 түбәләү** *e.* 1.Tepelemek, kafasına vurmak 2.Hücum etmek, saldırmak
tepre- Kımıldamak, hareket etmek (İM)	**tibrev тибрәү** *e.* Hafif hafif sallamak, çalkalamak
terek (I) Ağaç, hurma ağacı (CC, Kİ, KK, TZ)	**tirek тирәк** *ism. bit.* 1.Kavak ağacı 2.Büyük ve uzun ağaç
tergi Meşinden yapılan yemek sofrası (İH)	**terge тәргә** *ism.* Çökelek, lor kurutmak için yapılmış ağaç tabla
teşvīş *ar.* Karışıklık, perişanlık, bulanıklık (GT, KFT)	**teşviş тәшүиш** *ism. ar.* Şüphe, kuşku, şüpheden kaynaklı endişe
tetik (II) Gizli bir şeyin anahtarı ki onu ancak yapan bilir	**titĭk 1 титек** *ism.* Kapı örtüldüğünde kapı içindeki dil, kilit

Tablo: 2.11 (devam)

teẕkire *ar.* (Bir kimseyi) andıracak yazı (GT)	**tezkire тәзкирә** *ism. ar.* Öğüt, nasihat niteliğinde yazılmış şey, hatırlatma
tınış- (I) Rahat etmek, dinlenmek (TZ)	**tınışıv тынышыу** *e.* Karşılıklı huzurlu olmak, birlikte rahat olmak, birlikte barış içinde olmak
tırmaḳ Çivi, mıh (CC) **ṭırnaḳ** Çivi, mıh (KK)	**tırma 1 тырма** *ism.* 1. Tırmık 2. Sürülen toprağı yumuşatmakta kullanılan tarım aleti, kültivatör **tırma 2 тырма** *ism.* İki tarafı dişli, iki metre uzunluğunda ip çekme aleti
tib Dip, temel, kök (RH, TA) **tip** Dip, kök (MG) **tüb** Dip, temel, kök (BV, CC) **tüp** Dip, temel, kök (CC, GT, İM, MG, TZ) **dib** Dip, temel, kök (DM, KF, RH) **dip** Bir şeyin nihayeti (DM, Gİ, KFT, Kİ, MS)	**töp 2 төп** *sıf.* 1.En dipteki, dipteki 2.İlk 3.En önemli 4.En derin
tik- (V) Dik koymak, bir şeyi bir yere dikmek (GT, TA) **tik- (VI)** Yukarı kaldırmak (İM) **dik – (VI)** Dik koymak, bir şeyi bir yere dikmek (KF, TZ)	**tĭgĭv 1 тегеу** *e.* 1.Dikmek 2.Sivri bir şey batırmak 3.Kırkılmış yünü sivri uçlu bir gereçle tiftiklemek
tirilik Dirilik, canlılık (CC) **dirilik** Dirilik, canlılık, yaşama (Gİ)	**tĭrlĭk терлек** *ism.* 1.Hayvan, canlı 2.Hayvan 3.Mal mülk, servet
tikme (II) Sırık dikme (CC)	**tĭkme текмә** *ism.* 1. Çit, kazık; dikme 2. Çadırın ortasındaki direk
tirpilde- Titremek (CC)	**tirbeltĭv тирбәлтеу** *e.* Sağa sola sallandırmak, sağa sola salındırmak
toḳmaç Tokmak (Kİ)	**tuḳmas туҡмас** *ism.* 1. İnce ve uzun hamur 2. Erişte 3. Oklava

Tablo: 2.11 (devam)

tomala- (I) Yayılmak, geniş bir yeri kaplamak (İH)	**tomalav томалау** *e.* Doldurmak, tıkamak, kapatmak, kaplamak
top (II) Toparlak, yuvarlak, top (CC, TZ)	**tup 3 туп** *ism.* 1.Toplanma, yığılma, bir araya gelme 2.Bir sülaledeki yakın akrabalar
toruntay Şahin cinsinden bir kuş (TZ)	**toromtay торомтай** *ism.* Muymul kuşu, bir cins doğan
tozdur- Tozatmak (TZ)	**tuźźırıv туҙҙырыу** *e.* 1.Eskitmek, yıpratmak, aşındırmak 2.Telef etmek 3.Saçmak, savurmak
tozul- Bozulmak (TZ)	**tuźılıv туҙылыу** *e.* Dağılmak, karışmak, düzensiz hale gelmek
turluḳ Çadırların üzerine örtülen örtü (Kİ)	**torlaḳ торлаҡ** *ism.* 1. Mesken 2. Barınak
turuntay Bir tür ala doğan (BM)	**toromtay торомтай** *ism.* Muymul kuşu, bir cins doğan
tutçı Her vakit, daima (KFT)	**totoş 3 тотош** *zmr.* Bütün, hep
tutıḳ Tutuk, örtülü (BV)	**titĭk 1 титек** *ism.* Kapı örtüldüğünde kapı içindeki dil, kilit
tutuḳ Örtü (Kİ)	**titĭk 1 титек** *ism.* Kapı örtüldüğünde kapı içindeki dil, kilit
tuş (II) Hiza, yan (İH, İN, İN)	**toş 2 тош** *ism.* Akran, yaşıt, çağdaş
tutuḳ- Kızarmak (TZ)	**tutıġıv тутығыу** *e.* Nemlenip pasla kaplanmış, paslanmak, pas tutmak
tuzluḳ (II) Terbiyelemek için çorbaya atılan yoğurt (Kİ)	**toźloḳ тоҙлоҡ** *ism.* Et bandırıp yemek için hazırlanmış tuzlu bir çorba
tüken- (II) Ayrılmak, boşanmak (TZ) **düken- (II)** Ayrılmak, boşanmak (MS)	**tögenĭv төгәнеү** *e.* 1.Tükenmek, bitmek 2.Yok olmak **tökenĭv төкәнеү** *e.* Tükenmek, sona dayanmak; bitmek
türkī *T.Ar.* 1. Türkçe, Türk dili (GT) 2. Türke ait (KFT)	**törkiy төркий** *sıf.* Türk, Türk soylu
tütünle- Tütsülemek, dumanlatmak (RH, TA) **dütünle-** Tütsülemek (RH)	**tötönlev төтөнләү** *e.* 1.Dumanlamak, dumanla doldurmak 2.Buhar çıkarmak

Tablo: 2.11 (devam)

tüvürşük Tohum (TZ)	**töyörsök төйөрсөк** *ism.* 1.Küçük top 2.Küçük parça 3.Küçük yumru şekildeki tane
tüz- (I) Düzmek, düzeltmek (BV, TZ) **düz- (I)** Düzmek, düzeltmek (KF, KFT, Kİ) **tüz- (II)** Düzmek, yapmak, meydana getirmek (GT)	**tözöv 1 төзөү** *e.* 1.Kurmak, inşa etmek 2.İşe yarar hale getirmek 3.Bütünleştirmek, birleştirmek, dizmek
tüzel- Düzelmek (BV, GT, Kİ, KK, TZ) **tüzen-** Düzelmek (TZ) **düzel-** Düzelmek (Kİ)	**tözölöv төзөлөү** *e.* Kurulmak, inşa edilmek
tüzet- (III) Arayı bulmak, barıştırmak (TZ)	**tözetĭv төзәтеү** *e.* 1.Düzgün hale getirmek 2.Düzeltmek, onarmak 3.İyileştirmek, şifa buldurmak
uçuḫ Samanlı buğday, tınaz (CC)	**osoḳ 2 осоқ** *ism.* Tahılın ezilmesiyle çıkan un ya da kepek
uçuz (III) Kolay (Kİ, MG)	**oshoź ochoƶ** *sıf.* Değeri düşük, ucuz
uġla- Çadıra ağaç dikmek (Kİ)	**uḳlav 2 уқлау** *e.* Doğrultmak, yöneltmek, nişan almak, hedef almak
uḳ- Anlamak, idrak etmek (Kİ)	**uḳıv 1 уқыу** *e.* 1. Okumak 2. Bir kimsenin aklını okumak 3. İlim almak, bilim almak
uḳtur- Anlatmak (Kİ) **uḳuttur-** Anlatmak (Kİ)	**uḳıtıv уқытыу** *e.* Okutmak, ders aldırmak
ulaḳ Havuz (Kİ) **avlaḳ** Havuz (TZ)	**ulaḳ улақ** *ism.* 1. Ark, su yolu 2. Oluk
ulal- Yüceltmek, yükseltmek (BM)	**ololav ололау** *e.* Büyük, yüce görerek saygı göstermek
uluġla- Yüceltmek (İM, KFT) **ulula- (I)** Yüceltmek (İM)	**ololav ололау** *e.* Büyük, yüce görerek saygı göstermek

Tablo: 2.11 (devam)

urun- (II) Tepinmek, oynamak (BV) **urun- (III)** 1. Vurulmak, dövülmek (İN, TZ) 2. Vuruşmak, savaşmak, dövüşmek (CC)	**oronov 1 ороноу** *e.* Vurunmak, dövünmek
us (I) Akıl, zekâ (BM, CC, Gİ, İM, KF, KFT, Kİ, TZ) **uş** Akıl, zekâ (TA)	**iš иç** *ism.* Hatır, zihin
usal Tembel, isteksiz, gevşek (GT)	**uš̈al yçал** *sıf.* 1. Acımasız, kötü 2. Düşmanca 3. Yaramaz çocuk, kötü huylu 4. Edepsiz
uş 1. İşte (GT, İN, MG) 2. Tembih edatı (KK) **oş** İşte (BM, GT, İM, Kİ)	**oşo ошо ZAM / EŞAN** Şu
uşaḫçı Hain, iftiracı (CC) **uşaḳçı** Hain, iftiracı (CC) **uyşaḫçı** Hain, iftiracı (CC)	**oşaḳsı ошаҡсы** *ism.* İhbarcı, jurnalci, ispiyoncu
uyşaḫ İftira, hakaret (CC)	**oşaḳ ошаҡ** *ism.* Açıkça suçlama, ihbar, jurnal
uyut- (II) Sütü uyutmak (TZ)	**oyotov 1 ойотоу** *e.* 1. Damızlık yoğurt koyup ekşitmek 2. Koyu, yoğun hale getirmek
uyutḳuç Süt emen çocuğun veya oğlanın kursağının içinde meydana gelen donmuş süte benzer bir şey (İM)	**oyotḳos ойотҡос** *ism.* Sütü mayalamak için koyulan yoğurt
uzaḳ Uzak (BV, İN)	**oźaḳ оҙаҡ** *sıf.* Uzun, çok zaman devam eden; devamlı, sürekli
üçlik Teslis, üç birlik (CC) **üçlük** Teslis, üç birlik (CC)	**öšlök 2 өçлөк** *ism.* Toplumun ekonomik temelini belirleyen sosyal fikirler ve politik, estetik, felsefik, dini, hukuki görüşler, bunlara has ideolojik sosyal ilişkiler birleşmesi
üs- Uzanmak (TZ)	**üšĭv үçеү** *e.* Büyümek, gelişmek; uzamak; olgunlaşmak; bir yerde yayılmak

Tablo: 2.11 (devam)

üzen (III) Dere (Kİ) **ezen** Irmak, nehir (BM) **özen (II)** Nehir (Kİ, TZ)	**üźen үҙән** *ism.* Su yolu, suyun yatağı
va‘de (I) *ar.* Söz verme (Gİ, GT)	**veġeź вәғәҙ** *ar. din.* Vaaz
vebāl *ar.* Günah (GT)	**vabal вабал** *ism. ar.* Vebal, bela, sıkıntı
vācib *ar.* Yapılması dinen gerekli olan (Gİ, GT, İM, İN, KF, KFT, MG, MS)	**vajib важиб** *ism.ar* Ödenmesi zorunlu iş, borç **vejip вәжип** *ism.ar.* Yapılması gerekli olan şey **vöjüb вөжүб** *ism.ar.* Mecburi olan şey, zorunlu olan şey, vacib
vefā *ar.* Sözünde durma, bağlılık (GT, İM, KFT)	**vafa вафа** *ism. ar.* Vefa, doğruluk
vehm *ar.* Kuruntu, yersiz korku, vehim (GT, İM, KFT)	**vehīm вәһем** *ism. ar.* Vehim, düşünce, hayal
vesvese *ar.* Kuruntu, şüphe (Gİ, İM, KF)	**vesvese вәсүәсә** *ism. ar.* Gönlü huzursuz eden şey, vesvese
vur- Vurmak, dövmek (BM, DM, Gİ, İH, KF, MS, TA) **ur- (I)** Vurmak, dövmek (BV, CC, Gİ, GT, İM, İN, KF, KFT, KK, MG, MS, RH, TZ)	**urıv урыу** *e.* Vurmak, biçmek, dermek, orakla dermek
yabağu Kırkılmış yün, yapağı (TA) **yapağı (II)** Yapağı, kırkılmış yün (KF) **yapaķ** Yapağı, kırkılmış yün (TZ)	**yabaġa ябаға** *ism.* Atın baharda döktüğü tüy **yabaķ ябаҡ** *ism.* Atın baharda döktüğü tüy
yabov Örtü, baş örtüsü (CC)	**yabıv 3 ябыу** *ism.* Hapis, zindan
yaġlabay Doğan cinsinden çakır denen bir kuş (TZ)	**yaġalbay яғалбай** *ism.* Boz doğan
yaķın (II) Akraba, hısım (GT, İM)	**yaķın яҡын** *sıf.* 1. Yakın, yakındaki, yandaki 2. Yakın zamandaki 3. Yakın, dost 4. Benzer,; yaklaşık

Tablo: 2.11 (devam)

yalġanla- Yalanlamak (KFT)	**yalġanlav ялғанлау** *e.* Yalan söylemek, hile yapmak, aldatmak
yalman- Ağızda kalan yemek artığını yalayıp yutmak (İH)	**yalmanıv ялманыу** *e.* Dudaklarını yalamak, yalanmak
yalşı- Onmak (TZ)	**yalsıv ялсыу** *e.* Faydasını görecek şekilde rahatlamak **yelsĭv йәлсеү** *e.* Faydasını görecek şekilde rahatlamak
yamanla- 1. Telef etmek, yok etmek (BM) 2. Kötü muamele etmek (BM, Kİ) 3. Kötülemek (Gİ, KF, KFT)	**yamanlav ямаңлау** *e.* Kötü göstermek, fena göstermek, kötülemek
yapalaḳ Kartal (İH)	**yabalaḳ ябалаҡ** *ism.* Puhu kuşu , iri bir cins baykuş
yaraġ Hazırlık (GT, İM, MG) **yaraḳ (V)** Hazırlık (GT, MG)	**yaraḳ яраҡ** *ism.* 1. Alet, araç gereç; levazım, donanım 2. Bir işi halletmek için gösterilen özen, itina
yaraġla- Hazırlamak, hazırlık yapmak (İM) **yaraḳla-** Hazırlamak, hazırlık yapmak (KF, TZ)	**yaraḳlanıv 1 яраҡланыу** *e.* Donanmak, donanımlı hale gelmek; aletlenmek
yaraḳlan- (II) Hazırlık yapmak, hazırlanmak (TA)	**yaraḳlanıv 1 яраҡланыу** *e.* Donanmak, donanımlı hale gelmek; aletlenmek
yaş (III) Taze	**yeş 1 йәш** *sıf.* 1. Genç 2. Çiğ 3. Yeni, eski olmayan
yaş (IV) Gözyaşı (BV, CC, İM, TA, TZ)	**yĭvĭş еүеш** *sıf.* Sulu, nemli, rutubetli, ıslak; sulanıp duran
yaş (VI) Yaş ot (Kİ)	**yĭvĭş еүеш** *sıf.* Sulu, nemli, rutubetli, ıslak; sulanıp duran
yaṭur Yatan, uyuyan, yatmış (TA)	**yatır ятыр** *sıf.* 1. Yatmalık, yatacak 2. Uzun süre kalkmayacak
yavuḫ Yakın, hısım, akraba (CC) **yavuḳ** Yakın, hısım, akraba (İM, KFT, TA)	**yavıḳ яуыҡ** *sıf.* Yakın, yandaki, yanındaki
yay (II) İlkbahar mevsimi (DM, KK)	**yey йәй** *ism.* Yaz ayı

Tablo: 2.11 (devam)

yayla- Yaz mevsimini yaylada geçirmek (BM, CC)	**yeylev 1 йəйлəγ** *e.* Yazı geçirmek
yaz (I) Yaz mevsimi (Gİ, GT, KF, KFT, KK, MG, TZ)	**yaź яʒ** *ism.* Bahar, ilkbahar
yaz- (III) Karışık bir şeyi çözüp ayırmak (CC)	**yaźıv 3 яʒыу** *e.* Buruşuğunu, kırışığını düzeltmek; düzlemek, yaymak
yazıl- (II) Açılmak, çözülmek (CC)	**yaźılıv 2 яʒылыу** *e.* Düzeltilmek, doğrultulmak, düz hale getirilmek
yediger Ülker yıldızı (İH) **yediker** Ülker yıldızı (TZ) **yetegen** Ülker yıldızı (İH) **yeteken** Ülker yıldızı (Kİ)	**yĭtĭgen етегəн** *ism.* Demir kazık yıldızı, kuzey yıldızı
yek (I) Şeytan, iblis (BM, CC, Kİ, TZ)	**yĭk 2 ек** *ism.* Kirli iğrenç şey, nesne
yekir- Kızmak, hiddetlenmek (Kİ) **yigir-** 1. Hiddetlenmek, gazaba gelmek (GT, İM, KK) 2. Azarlamak, paylamak (GT) **yikir-** Kızmak, hiddetlenmek (Kİ)	**yĭkĭrĭv екерeγ** *e.* Öfkeyle, sinirle bağırmak
yelim (II) Çiriş (TZ)	**yĭlĭm елем** *ism.* Tutkal, zamk
yelpi- Yelpaze ile hava vermek, yelpazelenmek (CC) **yilpi-** Yelpazelenmek (İM)	**yĭlpĭv 1 елпeγ** *e.* Kanat vurmak, kanat çırpmak; kanat oynatmak; rüzgarla hareketlenmek; aniden kalkmak, uçmak; coşmak, heyecanlanmak **yĭlpĭv 2 елпeγ** *ism.* Havayı dalgalandıran ani hareket
yensig Yanlamasına (TZ)	**yensĭk йəнсек** *sıf.* Basık, ezik, yassılmış
yer- (II) Kötü görmek (İH)	**yĭrĭv epeγ** *e.* Bıkmak, bezmek, usanmak, doymak; aşermek
yeteklü Etekli (RH)	**iteklĭ итəкле** *sıf.* Gömlek kenarına dar kısım dikilmiş
yetken Dübbüekber, Büyükayı (BM)	**yĭtĭgen етегəн** *ism.* Demir kazık yıldızı, kuzey yıldızı

Tablo: 2.11 (devam)

yılḳı Sürü, (at) sürüsü (CC, İM, Kİ, TZ)	**yılḳı йылкы** *ism.* İnsan ya da yük taşımaya yarayan at
yımşaḳ Zayıf (CC) **yumçaḳ (II)** Zayıf (CC) **yumşaḳ (II)** Zayıf (CC)	**yomşaḳ йомшаҡ** *sıf.* Yumuşak, sert olmayan
yırmaḳ Irmak (TA, TZ)	**yırmaḳ йырмаҡ** *ism.* Derin çukur, kanal
yıt- Beraber itmek (CC)	**yĭtĭv 3 етеү** *e.* İtmek, iteklemek
yik (II) Dert, illet (TA)	**yĭk 2 ек** *ism.* Kirli iğrenç şey, nesne
yil (II) Hava (TA)	**yĭl ел** *ism.* Rüzgar, yel; güçlü tesir, etki
yil- Koşmak (GT, İM, Kİ, İN)	**yĭlĭv елеү** *e.* Büyük bir hızla hareket etmek, çabuk hareket etmek
yildür- Koşturmak (GT)	**yĭltĭrev елтерәү** *e.* Çabuk davranmak, acele davranmak
yilim (II) Düğüm (TZ)	**yĭlĭm елем** *ism.* Tutkal, zamk
yillen- Rahatlamak (İH)	**yĭlleнĭv 1 елләнеү** *e.* Yellemek, serinlemek, yelpazelemek
yillik Yıllık (TZ)	**yıllıḳ йыллыҡ** *sıf.* Uzun yıllar devam eden, uzun yıllarla hesaplanan, yıllık
yirik Su kuşu, martı (BM)	**yĭrĭk ерек** *ism. bit.* Kızılğaç
yirlü Yerli, bir yerin ahalisinden olan (KFT)	**yĭrlĭ ерле** *sıf.* Yerli, yeri olan
yit- (VII) Baliğ olmak (İM)	**yĭtĭv 2 етеү** *e.* Uzunluk olarak yetmek, sayı ve hacim bakımından yetmek; yetmek, kafi gelmek, yeterli gelmek
yitişdür- (II) İsabet ettirmek, değdirmek (MS)	**yĭtĭştĭrĭv етештереү** *e.* Yetiştirmek, ulaştırmak
yiynilik Hafiflik (İN)	**yĭñĭllĭk еңелек** *ism.* Kolaylık, çetinsizlik; huzur
yoġan (II) Yoğunluk (İM) **yoġun (IV)** Yoğunluk (İM)	**yıvan йыуан** *sıf.* 1. Kalın; koyu; yoğun 2. Vücut olarak yapılı, iri

Tablo: 2.11 (devam)

yoġsun Su yosunu (TZ) **yoşķun** Su yosunu (TZ)	**yuşķın юшқын** *ism.* 1. Kaynayan bir kabın içinde erimeden kalmış tuz ya da kireç katmanı 2. Akılda ya da gönülde kalan ağır tesir, büyük etki
yoḫ Yok, mevcut olmayan (CC) **yoķ (I)** Yok, mevcut olmayan (BV, CC, Gİ, GT, İM, İN, KF, KFT, Kİ, KK, MG, MS, TZ)	**yuķ юқ** *ism.* Yok; önemsiz boş şey
yoḫla- Bir şeyin kayıp olduğunu fark etmek, yokluğunu hissetmek, kaybetmek (CC)	**yuķlav юқлау** *e.* Yok diye düşünmek, yok saymak
yoķsa (II) …olmasa (BM)	**yuķha юқha** *ism.* Yoksa
yol (II) Seyahat, yolculuk (CC)	**yul 1 юл** *ism.* 1. Yol, sefer 2. Satrançta ileri hamle 3. Satır, dizi
yol (V) Çizgi (MG)	**yul 1 юл** *ism.* 1. Yol, sefer 2. Satrançta ileri hamle 3. Satır, dizi
yolçı Tüccar, satıcı (DM)	**yulsı юлсы** *ism.* Yolcu, yola çıkan kişi
yoluķ- (II) Buluşmak, kavuşmak (İM)	**yulıġıv юлығыу** *e.* Karşılaşmak, denk gelmek, rastlaşmak, rast gelmek
yomdar- Toplamak, bir araya getirmek (CC)	**yomdorov йомдороу** *e.* Yumdurmak
yon- Yontmak, heykel yapmak (BV, CC, GT, KFT, Kİ, TZ)	**yunıv юныу** *e.* Budamak, kesmek, ağacı temizlemek, kırpmak
yonul- Yontulmak (KFT)	**yunılıv юнылыу** *e.* Budanmak, temizlenmek, kırpılmak
yorġa Koşarak giden (at) (Kİ, TA)	**yurġa юрға** *sıf.* Rahvan, biniciyi hiç sarsmadan giden, yorga (at)
yörin- Yürünmek (BV)	**yörönöv йөрөнөү** *e.* Kendi başına sağa sola yürümek
yuġa (I) Yufka, katmer (BV)	**yoķa 2 йоқа** *ism.* Bir tür ince tandır ekmeği
yuķtur- Yapıştırmak (CC)	**yoķtorov йоқтороу** *e.* Birine hastalık geçirmek, birine hastalık bulaştırmak

Tablo: 2.11 (devam)

yum- (III) Parmağını sıkmak (İM)	**yomov йомоу** *e.* Yummak, kapamak, örtmek (ağız, göz vs. için)
yumaḳ (I) Yuvarlak olarak sarılmış iplik (Kİ)	**yomġaḳ йомғақ** *ism. giy.* Yumak, toparlak edilmiş ip
yumaḳla- Yumrulamak (TZ)	**yomġaḳlav йомғақлау** *e.* Yumaklamak, yumak etmek
yumġaḳlı Yumru (TZ)	**yomġaḳlı йомғақлы** *sıf.* Yumaklı, yumak hale gelmiş
yurt (II) İkamegâh (BM)	**yort йорт** *ism.* Ev, bina, çadır
yuvut Teselli (CC) **yüvüt** Teselli (CC)	**yıvatıv йыуатыу** *e.* Sakinleştirmek; rahatlatmak; teselli etmek
yuy- Silmek, derisini yüzmek (Kİ)	**yuyıv юйыу Е** Süpürüp sürtüp yok etmek, temizlemek, silmek
yügrük Hızlı koşan (at) (BV, İM, Kİ, MG, TZ) **yügürük** Hızlı giden (at) (RH) **yürük** Hızlı koşan (at) (TZ)	**yügĭrĭk йүгерек** *sıf.* Koşmaya elverişli, koşmaya uygun
yük (II) Ağırlık (MG)	**yök йөк** *ism.* Yük
yük (III) Kefillik (CC)	**yök йөк** *ism.* Yük
yükle- (II) Kefil olmak (Kİ)	**yöklev йөкләү** *e.* Yüklemek, yük koymak
yükli Hamile (Gİ, GT, İM, KF, KFT, Kİ, TA) **yüklü** Hamile (BV, İM, KK)	**yöklö йөклө** *sıf.* Yüklü
yüñüllik Hafiflik, yeğnilik (GT)	**yĭñĭllĭk еңелек** *ism.* Kolaylık, çetinsizlik; huzur
zancar *Ar.* Bakır yeşili (CC)	**zeñger зәңгәр** *ism.* Mavi
ẓann *Ar.* Sanma, zan (Gİ, GT, İM, KF, KFT)	**zan зан AR** *ism.* Fikir, düşünce

Tablo: 2.11 (devam)

2.3.3.2. Uzak Anlama Geçiş

Başka anlama geçiş anlam olayının ikinci alt başlığı uzak anlama geçiş anlam değişmesi olayıdır. Bu anlam olayında gösterge başlangıçtaki anlam alanından tamamen uzaklaşır ve bambaşka bir kavramı anlatır hâle gelir. Aşağıdaki tabloda tarihi Kıpçak Türkçesinden Başkurt Türkçesi söz varlığına uzak anlama geçiş anlam değişmesi olayı örnekleri gösterilmiştir.

Tablo 2.12. *Uzak Anlama Geçiş Anlam Olayının Tespit Edildiği Kelimeler*

KIPÇAK TÜRKÇESİ	BAŞKURT TÜRKÇESİ
abaġa Amca (CC)	**abaġa абаға** *ism. bit.* 1. Eğrelti, eğreltiotu (ağaçlık ve nemli yerde yetişir). 2. **abaġalar, abaġa hımaķtar** eğreltigiller; bu grubun adlandırması.
açıl- (II) Orucu bozulmak	**asılıv асылыу** *e.* Açılmak
açmaķ Açıklama, yorum (KFT)	**asıv 1 асыу DÜŞ** Öfke, nefret, asabiyet
açıķ (III) Hastalık veya kederden yatma, humma (TA)	**asıķ 1 асыҡ SIF** Açık, açık olan **asıķ 2 асыҡ ŞEH / EŞAN** Alan, meydan
açuķ (IV) Dağılmış (İM)	**asıķ 1 асыҡ SIF** Açık, açık olan **asıķ 2 асыҡ ŞEH / EŞAN** Alan, meydan
ādāb *Ar.* Yol yordam, yol yöntem (GT)	**eźep әҙәп AR DEĞ** Edep, güzel âdet
aġırlıġ Kıymetli, değerli (BV)	**avırlıķ 1 ауырлыҡ KAV** 1. Ağırlık 2. Zorluk, çetinlik
āḫīret *ar.* Ahiret, öbür dünya (BV, Gİ, GT, İM, KF, MS)	**eḫiret 2 әхирәт** *ism. ar.* Kadınların sonsuza kadar dost kaldığı başka kadın; ahiretlik
aķar- (II) Tan yeri açılıp aydınlanmak (İM)	**aġarıv ағарыу** *e.* Ak düşmek, beyazlamak
aķın (I) Akın, baskın (Kİ, TA)	**aķın аҡын** *ism.* Kazak, Kırgız ve Karakalpaklardaki halk ozanı.
aķın (II) Dalga	**aġın ағын** *sıf.* Akıp giden, akan (Su için)
aķlan- Temizlenmek (KF)	**aķlanıv 1 аҡланыу** *e.* Beyaza boyamak; beyazlatmak. **aķlanıv 2 аҡланыу** *e.* Süt eklemek; süt katmak.
alça Alçak, aşağı, yüksek olmayan (BV)	**alsa алса** *ism. bit.* Kuşburnu ağacı

alçaḳ Alçak, aşağı, yüksek olmayan (GT, KFT) **alşaḳ** Alçak, aşağı, yüksek olmayan (DM, KK, TZ)	**alsaḳ алсаҡ** *sıf.* Açık yüzlü, güleç
al- (II) Evlenmek (CC)	**alıv алыу E** Almak, kabul etmek
alın (II) Ön, cephe, karşı (CC, GT, İM, Kİ, MG)	**alın алын İNS** Alın
az (II) Sarı renkli at (BV, Kİ)	**aź aş ZARF / EŞAN** Az, eksik
alpavut Asker (CC, TZ)	**alpavıt алпауыт** *ism.* Büyük çiftlik sahibi
amān (II) *ar.* Bağış, bağışlama (Gİ, İM, KF)	**imĭn имен** *sıf. ar.* 1. Emin, sakin, güvenilir 2. Sağ salim (zarf olarak)
ançağına Biraz, azıcık (CC)	**ansayın ансайын** *sıf.* Pek zor, çetin; yerinde durmaz, atik
anıḳ Hazır, hazırlanmış (TZ) **anuḳ** Hazır, hazırlanmış (GT, İM, İN)	**anıḳ аныҡ** *sıf. ar.* Aslı, esası belli; açık
anuḳla- Hazırlamak (CC, Kİ)	**anıḳlav аныҡлау** *e.* Belirlemek, açıklamak
anuḳlan- Hazırlanmak (CC, İM, TA)	**anıḳlanıv аныҡланыу** *e.* Açıklamak, aslını esasını belirlemek
aptal *ar.* Aptal (TZ)	**aptal аптал** *ism.* Çukur kazıldığında çıkarılan toprak
arġırmaḳ Soyu iyi köpek (BM)	**arġımaḳ арғымаҡ** *ism.* İyi bir cins hızlı koşan at, küheylan
arġış Kervan kafilesi (İH)	**arġış арғыш** *sıf.* Düğün hediyesi vermeye gelenlerin başındaki kişi; toplu halde uçan kuşların önderi.
arıt- 1. Temizlemek (BM, BV, CC, Gİ, İM, KF, Kİ, MS, TZ) 2. Ayıklamak (İH) 3. Kabuğunu soymak (TZ) **arıd-** Temizlemek (KF, KFT) **arut-** Temizlemek (Gİ)	**arıtıv арытыу** *e.* Yordurmak, halsizleştirmek, yorgun düşürmek
arı- (I) Temizlemek, temiz olmak (BV) **aru-** Temizlemek, temiz olmak (TZ)	**arıv 1 арыу E / EŞAN** Yorulmak; güçsüz hale gelmek; halsizleşmek

Tablo: 2.12 (devam)

arḳa (III) Yardımcı (Gİ) ***arḳa ber-*** *yardım etmek (TA)*	**arḳa арқа** *ism.* Sırt, arka
‘arż (I) *ar.* En, genişlik (MG)	**arz арз** *ism. ar.* Yer, yeryüzü
‘aṣabe (I) *ar.* Kuvvet, şiddet (BV)	**ġasabi ғасаби** *sıf. ar.* Asabi, kızgın, sinirli
āsān *fars.* Kolay (GT, İM, İN)	**iṡen иҫән** *sıf.* 1. Esen, sağ, diri 2. Sağ selamet 3. Zararsız, ziyansız
āsānlıḳ (I) *fars.* Kolaylık (BV)	**iṡenlĭk иҫәнлек** *ism.* Sağlık, selametlik, esenlik
ayrı (III) Tepe (Kİ) **ayrı (IV)** Dağlardaki yol, keçi yolu, vadi (BM, Kİ)	**ayrı айры SIF** Ayrı; farklı
aşıḳ- (II) Hiddetlenmek, kızmak (İH)	**aşıġıv ашығыу** *e.* Acele etmek, çabuk hareket etmek, telaşlanmak
aşla- (I) 1. Çanağı düzeltmek, yemek koymak (İH) 2. Yemek yedirmek (TZ)	**aşlav 2 ашлау** *e.* Toprağa gübre gömmek
‘aṭf *ar.* Çevirme, döndürme (İM)	**ġetĭf ғәтеф** *ism. ar.* Adama, adak
atıl- (II) Kakıştırmak (TZ)	**atılıv атылыу** *e.* Atılmak, fırlatılmak
av- 1. Hastayı tedavi etmek (İM) 2. Elle sürtüp ovmak (İM)	**avıv ауыу** *e.* Düşmek, yıkılmak; belirli bir zamanı aşmak, geçmek
avlaḳ (I) 1. Av (TZ) 2. Av yeri (TZ)	**avlaḳ аулаҡ SIF** Issız, boş; sakin
ayla- (I) Çevirmek (TZ)	**eylev 1 әйләү** *e.* 1. Hayvanı sürmek 2. Toplu bir şeyleri çağırmak
aylı Gebe, hamile (CC) **aylu** Gebe, hamile (TA)	**aylı айлы** *sıf.* Ay ışığını gören, ay ışığı vuran
āzār *fars.* Kırılma, incinme, incitme (GT)	**eźer әҙәр** *ism. fars.* Yüzsüzce söylenen söz, utanmazca söylenen söz

Tablo: 2.12 (devam)

azarla- Azarlamak, paylamak (BM, TZ)	**eźerlev əʒərləγ** *e.* Yüzsüzce konuşmak, utanmazca konuşmak
azman (II) Yaşlı iken enetilmiş aygır (Kİ)	**aźman aʒман** *sıf.* Melez cins; karışık cins **aźman aʒман** *sıf.* Melez; karışık
azuḳlan- Hazırlık yapmak (TA)	**aźıḳlanıv aʒыкланыу** *e.* Azık kabul etmek; yemek yemek
baġır (II) Yayın uçları (MG)	**baġır бағыр** *ism.* Alabalık
baġla- (II) Sona erdirmek (MG)	**baġlav бағлау** *e.* Bağlamak, iki şey arasında ilgi kurmak
baġıl *ar.* Kıskanç (CC) **baḳıl** *ar.* Kıskanç (CC)	**böḫil бөхил** *ar. sıf.* Cimri, pinti
baraḳ Çoban köpeği (İH, TZ)	**baraḳ бараҡ** *sıf.* Uzun tüylü, uzun kıllı; tüylü, yünlü
baş (II) Yara, çıban (BM, Kİ, TA)	**baş баш İNS** 1. Baş, kafa 2. Akıl, zihin 3. Herhangi birşeyin ucu, uç kısmı 4. Hükmeden, yöneten, idareci, lider
baş- (II) Doldurmak (TA)	**baśıv 1 баçыу** *e.* 1. Ayak koymak, basmak 2. Adım atmak, gitmek 3. Bir işe girişmek, yapmaya başlamak 4. Büyük bir hacme veya sayıya ulaşmak 5. Üstten ağırlık koymak, güç koymak 6. Herhangi bir nesneyi takmak, üstten geçirmek
başkar- Başarmak (TZ) **başar- (I)** Başarmak (TZ)	**başḳarıv 2 башҡарыу** *e.* Başka şekle girmek, farklılaşmak, değişmek
başlı Yaralı (Kİ)	**başlı башлы** *sıf.* 1. Başlı, başı olan 2. Kafası olan, akıllı
batman Batman, ağırlık ölçüsü (BM, BV, DM, Gİ, GT, İM, KF, KFT, Kİ, KK, MG, MS, RH, TA, TZ)	**batman батман** *ism.* Büyükçe ağaç kap

Tablo: 2.12 (devam)

baz Barış, sulh (Kİ)	**baź баʒ** *ism.* Çeşitli yiyecekleri saklamak için evin altında ya da dışarıda açılan çukur
bāzār (II) *fars.* Pazar günü (CC, GT, İM, KF, Kİ, MS)	**baźar баʒар** *ism. fars.* Pazar, çeşitli türden malların satılıp alındığı ticaret yeri
bazlaş- Barışmak (Kİ)	**baźlaşıv баʒлашыу** *e.* Birlikte yakmak, karşılıklı yakmak
bellik Bele bağlanan silâhların tümü (TA)	**billĭk биллек** *ism. giy.* Askı kayışı, kayış
beriş- Birine bir şey vermek (CC)	**berĭşĭv бәрешеү** *e.* 1. Vuruşmak, çarpışmak, çakışmak 2. Herhangi bir şeyle birine sürekli vurmak
berkid- Sağlamlaştırmak (KFT) **berkit-** Sağlamlaştırmak (CC, İM, Kİ, TA) **birkit-** Sağlamlaştırmak (MG)	**bĭrkĭtĭv беркетеү** *e.* 1. Bağlamak, tutturmak, takmak 2. Tespit etmek, belirlemek 3. Kendi mülkü olarak belirlemek, kendi ismi altına almak 4. Sözü, fikri belli bir noktaya taşımak, belli bir noktaya getirmek
bertük Yerinden oynayan organ (Kİ)	**birtĭk 1 биртек** *ism. bit.* Ağaç kabuğunda meydana gelen yumru, şişlik **birtĭk 2 биртек** *ism.* Beli incinmiş kişiyi tedavi etmek için kırk evden toplanan yiyecek
bes *fars.* Yeter, yetişir, kâfi (GT, İM, KFT, MG, RH)	**bes 2 бәс** *ism.* Demek ki, demek, madem
beslen- Beslenmek, terbiye edilmek (GT)	**beślenĭv бәҫләнеү** *e.* Kırağı ile kaplanmak
beter *fars.* Daha kötü, beter (GT) **better** *fars.* Daha kötü, beter (GT)	**biter 1 битәр** *ism.* Yüzsüzce söylenen söz, utanmazca söylenen söz
bid‘at *ar.* Sonradan meydana çıkan şeyler (Gİ, KF, KFT, İM)	**bidġet бидғәт** *ar. din.* Dine karşı olan şey
biker Elbisenin üzerine yapılan süs (Kİ)	**biker бикәр** *sıf. fars.* Faydasız, boş, yararsız; kârsız
bişi (I) Pişmiş yemek vb. (GT) **bişik (I)** Pişmiş yemek vb. (BV)	**bĭşĭ беше** *sıf.* 1. Sağlam, sıkı, olgun 2. Dayanıklı 3. Söz dinlemeyen, laf anlamayan; yaramaz
bolı Boylu (KK)	**buylı буйлы** *sıf.* Çizgili, baştan başa çizgili

Tablo: 2.12 (devam)

bora Bükülmüş vaziyette (İN)	**bora 1 бора** *ism.* Bal ekşitmek, mayalatmak için tahıldan elde edilen maya **bora 2 бора** *ism.* Testere sapı
boşov Kurtuluş, kurtulma (CC)	**boşov бошоу** *e.* Kaygı duymak, kaygılanmak, tasalanmak, endişelenmek
buġa (I) Boğa, erkek tohumluk hayvan (BM) **boġa (I)** Boğa, erkek tohumluk hayvan (CC, Kİ, KK, TA, TZ)	**buġa буға** *ism.* Boğa burcu
bul- Bulmak (BM, BV, CC, KFT, MG)	**bulıv булыу E** 1. Olmak, meydana gelmek 2. Denk olmak, tam olmak, gelip çıkmak 3. Var olmak, yaşamak 4. Tamamlanmak, hazırlanmak 5. Ana yardımcı fiil "imek" görevinde kullanılır. 6. …gibi görünmek 7. "–ası bul-" gereklilik, zorunluluk 8. Datif (yönelme) ekiyle birlikte kullanıldığında; birinin mülkiyetine geçmek
bulaş- Bulaşmak, karışmak (BV, Gİ, İM, KF, TZ) **bulġaş-** Bulaşmak, karışmak (İM, MS)	**bulaşıv булашыу** *e.* Meşgul olmak, ilgilenmek; bir şeyle uğraşmak
bulaştır- Bulaştırmak, karıştırmak (İM, TA, TZ) **bulġaştur-** Bulaştırmak, karıştırmak (CC)	**bulaştırıv булаштырыу** *e.* Bir şeylerle meşgul ettirmek, ilgilendirmek
buluş- (II) Rastlaşmak, buluşmak, karşılaşmak (Kİ)	**bulışıv булышыу E** 1. Birlikte bir işle uğraşmak, birlikte ya da karşılıklı bir işi sürdürmek, bir işe dalıp gitmek 2. Yardımlaşmak, yardım etmek
bur- (II) Karnı ağrımak, karnı burulmak (Kİ)	**borov 1 бороу** *e.* 1. Burmak, dürmek, sarmak 2. Burkmak, incitmek 3. Dolamak, çevrelemek
burç *ar.* Burç, kale burcu (GT, İM, KFT)	**böröj бөрөж** *ism.* (Astrolojide) burç
burġuça Küçük boru (müzik aleti) (CC)	**borġosa борғоса** *ism.* Ezilmiş kendir ya da keçeyi dolamaya yarayan ağaç

Tablo: 2.12 (devam)

burunduḳla- Dizginlemek, gem takmak (TZ)	**morondoḳlav моpондоқлау** *e.* Ağızlık, burunluk takmak, ağızlık giymek
busaġa Pabuç yamalığı (TZ)	**buṡaġa буçаға** *ism.* Kapı eşiği
buş- 1. Zarar vermek (MG) 2. Kızmak, öfkelenmek (Kİ, TA)	**boşov бошоу** *e.* Kaygı duymak, kaygılanmak, tasalanmak, endişelenmek
buşmas Zararsız, zararı olmayan (İM, TZ)	**boşmaṡ бошмаç** *sıf.* Gamsız, tasasız; kedersiz
cevher (III) *ar.* Kılıç demiri (MG)	**yevher йəγhəp** *ism. ar.* Mücevher, değerli taş
cāhiliyyet (II) *ar.* İslam'dan önceki devir (MG)	**jahiliye жаһилиə** *ism. ar.* Bilgisizlik, akılsızlık, cahillik **yahelet яһəлəт** *ism. ar.* 1.Art niyetlilik, kötülük 2.Cahillik, cehalet **yehalet йəһалəт** *sıf. ar.* Bilgisiz, cahil
çaġırıd- Çağırtmak (KFT)	**saḳırtıv сақыртыу** *e.* Zehirleyerek acı çektirmek, zehirleyerek sızlatmak
çal Ala renkli, çil (TA)	**sal сал** *sıf.* 1. Ağarmış, rengi kaçmış 2. Ak saç veya sakal 3. Çok eski; ihtiyar 4. Sakala, saça düşen ak
çardak (I) *fars. ar.* Çardak (BM)	**sarźaḳ 1 сарҙақ** *ism.* 1. Çatı arası, tavan arası 2. Çatı katı 3. Cumba, balkon
çiçeklen- Çiçeklenmek, çiçek açmak (CC) **şişeklen-** Çiçeklenmek, çiçek açmak (KK)	**sesekleñv сəсəкләнеү** *e.* Püskül şekline gelmek, saçak şekline olmak
dağıl- Dağılmak, paramparça olmak (TZ) **taġal-** Dağılmak, parça parça olmak (Kİ) **tağıl- (I)** Dağılmak, parça parça olmak (BV, İM)	**tağılıv тағылыу** *e.* 1. Takılmak, bağlanmak 2. Birinin peşine takılmak
dansuḳ (II) Zarif, lâtif, nadir, kıymetli şeyler **tansuḳ** Zarif, lâtif, nadir, kıymetli şeyler (TZ)	**tanhıḳ 1 таңһыҡ** *sıf.* İstenen, arzu edilen; hoş görünen

Tablo: 2.12 (devam)

dart- Tartmak, ölçmek (BM) **tart- (I)** Tartmak, ölçmek (BM, İM, Kİ, TA) **ṭart-** Tartmak, ölçmek (TA)	**tartıv тартыу** *e.* 1.Çekmek, germek 2.Taşımak 3.Kaldırıp taşıyabilmek 4.Bağlamak 5.Sigara içmek 6.İçine çekmek 7.Öğütmek (buğday vs. için)
dartıl- Tartılmak, ölçülmek (Gİ, KF) **tartıl-** Tartılmak (BV)	**tartılıv тартылыу** *e.* 1.Çekilmek, gerinmek 2.Kendini çekiştirmek, debelenmek 3.Sıvışıp gitmek 4.Süresi uzamak, zaman geçmek 5.Öğütülmek
dartış- Tartışmak (KFT)	**tartışıv тартышыу** *e.* 1.Birlikte ya da karşılık çekmek, germek 2.Birlikte sürümek, arkasında çekmek 3.Galibiyet için mücadele etmek
daşla- (I) Taşlamak (KFT) **taşla-** Taşlamak (CC, İM, MS, TZ) **ṭaşla-** Taşlamak (KK)	**taşlav ташлау** *e.* 1.Atmak, fırlatmak, yukarıdan bırakmak, yukarıdan atmak 2.İlişkiyi kesmek, bitirmek 3.Birden söylemek, söze atlamak 4.Belli bir yöne göndermek
da‘vā *ar.* İddia, dava (İM) **da‘vī** *ar.* Dava, iddia (GT, KFT, MG) **da‘vu** *ar.* Dava, iddia (KFT)	**deġve дәғүә** *ism.ar.* 1. Dava 2. Hoşnutsuzluk, isteksizlik
davar Koyun ve keçi cinsinden hayvan (BM, Gİ, İH, KF, KFT, MS) **tafar** Koyun ve keçi cinsinden hayvan (İM) **tavar** Davar, hayvan (GT, KFT) **tuvar (I)** Koyun ve keçi cinsinden hayvan (TZ)	**tavar тауар** *ism.* 1. Mal, ürün 2. Mahsul 3. Satılan kumaş
delālet *Ar.* Yol gösterme, rehberlik etme (Gİ, GT, İM, KF, KFT)	**źalelet ҙаләләт** *ism. ar.* Dalalet, azgınlık, yanlışlık

Tablo: 2.12 (devam)

depküç Mahmuz (Kİ) **tebkiç** Mahmuz (Kİ) **tepkeç** Mahmuz (TZ)	**tipkĭs типкес** *sıf.* Yırtıcı, tepici (hayvan)
devlet *ar.* Saadet, yüce bahtlılık (BV, CC, GT, MG, RH)	**devlet дəγлəт** *ism. ar.* 1. Devlet 2. Zenginlik, mal mülk
devletli *ar. t.* İkbal sahibi, bahtlı (GT, TZ)	**devletlĭ дəγлəтле** *sıf.* Devleti olan; varlıklı, mal mülk sahibi olan
devr *ar.* Dönüp dolaşma, devir (GT, MG)	**devĭr дəγер** *ism. ar.* Devir, dönem
devrān *ar.* Dünya, kader (GT)	**devran дəγран** *ism. ar.* Asır, devir, zaman, devran
dik– (VI) Dik koymak, bir şeyi bir yere dikmek (KF, TZ) **tik- (V)** Dik koymak, bir şeyi bir yere dikmek (GT, TA) **tik- (VI)** Yukarı kaldırmak (İM)	**tĭgĭv 1 тегеу** *e.* 1.Dikmek 2.Sivri bir şey batırmak 3.Kırkılmış yünü sivri uçlu bir gereçle tiftiklemek
din- Dinlenmek, istirahat etmek (KFT)	**dinĭv динеγ** *e.* Akıldan, mantıktan şaşmak, şaşırmak
dinlen- Dinlenmek, istirahat etmek (İH) **tıñlan-** Dinlenmek, huzura kavuşmak (GT) **tinlen-** Dinlenmek, istirahat etmek (KK) **tiñlen-** Dinlenmek, istirahat etmek (İM, MG, TZ)	**tıñlanıv тыңланыу** *e.* 1.Dinlenmek, kulak verilmek 2.Kulak misafiri olunmak
dirilik Dirilik, canlılık, yaşama (Gİ) **tirilik** Dirilik, canlılık (CC)	**tĭrlĭk терлек** *ism.* 1.Hayvan, canlı 2.Hayvan 3.Mal mülk, servet
dirlik Dirlik, canlılık, yaşayış (BM, Gİ, KF) **tirlik (II)** Hayat, yaşayış, canlılık (GT, İM, Kİ)	**tĭrlĭk терлек** *ism.* 1.Hayvan, canlı 2.Hayvan 3.Mal mülk, servet
dīv *fars.* Dev, şeytan, cin (GT, İM, TZ)	**dev дəγ** *sıf.* Dev, kocaman, büyük

Tablo: 2.12 (devam)

doḳı (I) 1. Çakmak, vurmak (KFT) 2. Cezalandırmak, vurmak (TA) **doḳu- (III)** Çakmak (KFT)	**tuḳıv2 туҡыу** *e.* Kesek, topak bırakmadan sıvı bir şeyi karıştırmak, çırpmak
dölen- (I) İçi rahat etmek (İH)	**tülenĭv түләнеү** *e.* Ödenmek, borcu verilmek
dölen- (II) Karar kılmak, bir yerde durmak, sebat etmek (İH) **tölen- (II)** Karar kılmak, bir yerde durmak, sebat etmek (İM)	**tülenĭv түләнеү** *e.* Ödenmek, borcu verilmek
dur- (III) Yerine geçmek (MS) **tur- (II)** İkame etmek, yerine geçmek (İM)	**torov тороу** *e.* 1. Durmak, ayakta durmak 2. Basar halde durmak 3. Bulunmak 4. Ayağa kalkmak 5. Yaşamak, hayat sürmek 6. Muamelede bulunmak 7. Vakit geçirmek 8. Herhangi bir değerde, pahada olmak
düken- (II) Ayrılmak, boşanmak (MS) **tüken- (II)** Ayrılmak, boşanmak (TZ)	**tögenĭv төгәнеү** *e.* 1.Tükenmek, bitmek 2.Yok olmak **tökenĭv төкәнеү** *e.* Tükenmek, sona dayanmak; bitmek
dün (II) Bir önceki gün (Gİ, KFT, Kİ)	**tön төн** *ism.* 1.Gece 2.Kuzey
dürüş- Çalışmak, gayret etmek (BM, TA) **türüş-** Çalışmak, çabalamak, gayret etmek	**töröşöv төрөшөү** *e.* Birlikte dürmek, birlikte sarmak, karşılıklı bürümek
düş- (II) Uğramak, geçmek, rastlamak (İN, RH) **tüş- (II)** Batmak (CC) **tüş- (III)** 1. Konaklamak (İM) 2. İnmek (İM, Kİ, KK, MG, TA, TZ) **tüş- (IV)** 1. Düşmek, uğramak, rastlamak, ele geçirmek (GT) 2. Düşmek, denk gelmek (RH) 3. Meydana gelmek (İM) **tüş- (VI)** Durmak (İM)	**töşöv төшөү** *e.* 1.İnmek, düşmek 2.Suyla sürüklenmek 3.Yıkılmak 4.Konmak 5.Damlamak 6.Kopmak 7.Peyda olmak, hasıl olmak 8.Fotoğraf çekilmek 9.Girişmek, başlamak

Tablo: 2.12 (devam)

erbe Dört yaşındaki tay (TA)	**erbe әрбә** *ism.* Tahıl kepeği
erik (I) Erik (CC)	**erĭk әрек** *ism.* Dayak, direk, destek, dayanak
erk (I) Erk, güç, kuvvet (CC, KFT, TZ) **irk (II)** Kuvvet, kudret, güç (GT)	**irĭk 1 ирек** *ism.* 1. Özgür, hür, azat 2. Özgür irade 3. İnsan ya da başka şeylerin baskısı olmayan rahat yer
erkli (I) Güçlü, kuvvetli (CC)	**irĭklĭ ирекле** *sıf.* Özgür, hür, kimsenin boyunduruğunda olmayan
esed *ar.* Arslan (GT)	**esed әсәд** *ism. ar.* 1. Eski güneş takvimine göre temmuz ayı 2. Arslan burcu
eşerlen- *Ar.+T.* Etkili olmak (İM)	**eśerleńĭv әçәрләнеү** *e.* Hislenmek, duygulanmak, içlenmek
esmer *ar.* Buğday renkli (MG)	**eśmar әçмар** *ism. ar.* Meyve, yemiş
evrek (II) Yeşil (Kİ)	**evrek әүрәк** *ism.* Kesmik, başak kalıntısı
eyle- (I) Deriyi terbiye etmek (İM, TZ)	**eylev 1 әйләү** *e.* 1. Hayvanı sürmek 2. Toplu bir şeyleri çağırmak
fāḫiş *ar.* Aşırı, taşkın (İM)	**faḫiş фахиш** *sıf. ar.* Bozuk, oynak **feḫĭş фәхеш** *ism. ar.* Bozukluk, oynaklık
faḫr(et) *ar.* Övünme, iftihar (Gİ, GT, İM, MG)	**feḫĭr фәхер** *ism. ar.* Gurur, namus, şeref
fanar *yun.* Fener (CC)	**faner фанер** *ism. rus.* Cilalı kaplama yaprağı, kontrplak
faşıl *ar.* Ara (BV, RH)	**fasıl фасыл** *ar.* 1. Kitabın bir bölümü 2. Mevsim
fehm *ar.* Anlayış, anlama (Gİ, GT, İM, İN, KFT, MG)	**fehĭm фәһем** *ism.* 1. Musibet; örnek 2. Danışılacak, akıl alınacak şey; ders
fehmlü *Ar.+T.* Anlayışlı (KFT)	**fehĭmlĭ фәһемле** *sıf.* Ders ve örnek alınan
ferāset *ar.* Anlayış, seziş (GT)	**fereset фәрәсәт** *ism. ar.* Yetenek, kabiliyet, hüner
ferrāş (I) *ar.* Döşeyici (GT)	**farraş фарраш** *ism. ar.* Hizmetçi, gündelikçi **ferraş фәрраш** *ism. ar.* Hizmetçi, gündelikçi

Tablo: 2.12 (devam)

ferş *ar.* 1. Döşeme (GT) 2. Kilim (İM, KFT)	**ferş fəpш** *ism. ar.* Hizmetçi, köle
fetvā *ar.* Fetva (Gİ, GT, İM, KF, KFT)	**fetve fətүə** *ar. din.* Fetva; fayda
fidye *Ar.* Can kurtarma karşılığı verilen bedel, fidye (Gİ, İM, KF)	**fidiye фидиə** *ism. ar.* Ölmüş kişinin malından mollaya verilen hayır
ġaba Kaba, gösterişsiz (Gİ) **ķaba** Kaba, dağınık şey (Kİ, KK)	**ķaba 1 ҡаба** *ism.* Kendir türü ipleri bağlamak için kullanılan tarak başlı alet **ķaba 2 ҡаба** *ism.* Ağaç sabanın çim biçmekte kullanılan tahta parçasını sağlamlaştıran eğri tahtadan kısım
ġālib (I) *ar.* Güçlü, kuvvetli (GT)	**ġalip ғалип** *ism. ar.* Muzaffer, galip
ġayet (II) *ar.* Son, uç, nihayet (GT)	**ġeyet ғəйət** *zrf. ar.* Gayet, çok, sınırsız, pek
ġayret (I) *ar.* Çalışıp çabalama (GT) **ġayret (II)** *ar.* Kıskançlık (GT)	**ġeyret ғəйрət** *ism. ar.* Güç, kuvvet, gayret, derman
geyik Elbise (İH)	**kĭyĭk кейек** *sıf.* 1.Vahşi, yabani, evcil olmayan; ele geçmeyen 2.Vahşi hayvan, yabani hayvan 3.Erkek karaca, karaca
girü (II) Sonra, -den sonra, nihayet (BM) **keri (II)** Sonra, -den sonra, nihayet (GT)	**kirĭ 1 кире** *sıf.* 1.Geri, ters 2.Olumsuz, aksi, ters tabiatlı 3.Karşıt, zıt 4.Tekrar, yeniden
ḫāce *fars.* Hoca, efendi (İM, TA) **ḫoca** *fars.* Hoca, efendi (DM, Gİ, GT, İH, KF, KFT, TZ)	**ḫuja хужа** *ism. fars.* 1. Aile reisi 2. Bir şeyin sahibi, sahip 3. Koca (kadın için) 4. Bir kurum ya da işletmenin yöneticisi, idarecisi
ḫaķsuz *Ar.+T.* Haksız (KFT)	**ḫaķhıź 2 хаҡһыҙ** *sıf.* Boş, faydasız; ücretsiz, ödemesiz
ḫalel (I) *ar.* Çatlak, aralık, boşluk (GT) **ḫalel (II)** *ar.* Eksiklik, bozukluk (GT, İM, MG)	**ḫelel 2 хələл** *ism. ar.* Zarar, ziyan
ḫāṣ (I) *ar.* Bir kimseye mahsus (GT, İM)	**ḫes хəс** *sıf.* Öz, gerçek, hakiki

Tablo: 2.12 (devam)

ḥaşīr *ar.* Hasır (CC, GT, İM)	**ḫesĭr xəcep** *ism. ar.* ***ḫesĭr it- / ḳıl-*** **:** Sınırlamak, engellemek; İş ya da durumu tek bir şeye çevirip bırakmak, indirgemek
ḥāşiye *ar.* Hizmetkârlar, tebaa (GT)	**ḫaşiye хашиə** *ism. ar.* Bir şeyin anlamını ve aslını veren söz ya da yazma; açıklama
ḫatem *ar.* Mühür (GT, KF)	**ḫatim хатим** *ism. ar.* 1. Mühür, imza 2. Kuranı baştan sona okuyup bitiren kişi
ḥattā (I) *ar.* Ta ki, -e kadar, -ıncaya kadar, diye (Gİ, GT, KFT) **ḥattā (II)** *ar.* Bundan başka, fazla olarak (KF)	**hatta hатта** *zrf. ar.* Daima, her zaman **ḫatta хатта** *zrf. ar.* Hatta
ḫavf *ar.* Korkma, korku (GT, MG)	**ḫevĭf хəγеф** *ism. ar.* Bahtsızlık, mutsuzluk getiren şey; kaza bela
haybat *ar.* Heybet, mehabet, gösteriş (CC) **heybet** *ar.* Heybet, mehabet, gösteriş (Gİ, GT, İM, KF, KFT, MG	**heybet həйбət** *ism. ar.* Birlik, örgüt; topluluk
ḥāyıż *ar.* Aybaşılı kadın (İM, MG, KFT, MS) **ḥayż** *ar.* Kadınların aybaşı (Gİ, İM, KF, MS)	**ḫeyĭz хəйез** *ism. ar.* Aylık, ücret, maaş
helke *yun.* Üstü halkalı, saplı tencere gibi bakır kap (İH)	**ḫelḳe хəлкə** *ism. ar.* Halka, daire, yuvarlak
hırla- Hırıltılı ses çıkarmak, hırıltı çıkarmak (İH)	**hırlav hырлау** *e.* 1.Oyuklar yapmak, oyuklar bezemek 2.Boy boy sır çekmek, çizgi çekmek
ḫilḳat *ar.* Yaratılış (BV, İM)	**ḫilḳet хилкəт** *ism. ar.* Etraf, çevre; doğa ***ḫilḳet it-*****:** Dünyaya getirmek, yaratmak
himmet (I) *ar.* Yardım (Gİ, KFT)	**himmet hиммət** *ism. ar.* Himmet, gayret, çalışıp çabalama
ḫōcalıḳ *Fars.+T.*. Hocalık, efendilik (GT)	**ḫujalıḳ хужалыкъ** *ism.* Herhangi bir sosyal ya da ekonomik kuruluşu yönetme yolları veya usülleri; yönetim, idare
hunar *fars.* Hüner, marifet (CC) **hüner** *ar.* Hüner, marifet (GT, İH, MG, RH, TZ)	**höner hөнəр** *ism. fars.* Sanat, zanaat, belli bir iş alanı

Tablo: 2.12 (devam)

ıçḳın- Kaçmak, sıvışmak (CC)	**ısḳınıv ысҡыныу** *e.* Düşürmek, elinden bırakmak, kaçmak
ırı- Gönülden uzaklaştırmak, gözden düşürmek (Kİ)	**ırıv 2 ырыу** *e.* Kazmak, deşmek; çukurlaştırmak
ırḳ Damar (MG)	**ırıḳ ырыҡ** *ism.* Kuyu, çukur
ırmaḳ Nehir, ırmak (BM, İM, KFT, Kİ, TZ)	**ırmaḳ ырмаҡ** *ism.* Kazma
ışıḫ Işık, aydınlık, parlaklık (TZ) **ışıḳ** Işık, aydınlık, parlaklık (BM, Kİ, TZ)	**ışıḳ ышыҡ** *ism.* Sığınak, yağmur ve rüzgar almayan yer
ışḳın- Boşanmak, kurtulmak (TZ)	**ışḳınıv ышҡыныу** *e.* Bedeni ovmak, ovuşturmak
ızġar Hasis, pinti, kötü huylu (İH)	**ızġar ызғар** *ism.* Sert ve yakıcı soğuk; ayaz
içegi (II) Kaburga kemiklerinin içinde bulunan beyazımsı sıvı (İM) **içegü** Kaburga kemiklerinin içinde bulunan beyazımsı sıvı (BV)	**ĭsegĭ эсәге** *ism.* Bağırsak
ifrād *ar.* Hac çeşitlerinde biri (İM)	**ifrad ифрад** *ism. ar.* 1. Yalnızlık 2. Başka kişi, şahıs, fert
iḫtirāz *ar.* Sakınma, kaçınma (Gİ, GT, İM, KF, MG)	**iḫtiraz ихтираз** *ism. ar.* 1. Uyanıklık, dikkatlilik 2. Anlamsız, manasız
iḥyā *ar.* Taze can verircesine iyilik, lutfetme (KF)	**iḥya ихя** *ism. ar.* Diriltme, canlandırma
iḳlīm *ar.* Memleket, diyar (Gİ, GT, İN, KF, KFT)	**iḳlim иҡлим** *ism. ar.* İklim
ikrām *ar.* İkram, sunma (GT, KFT)	**ikram икрам** *ism. ar.* Hürmet, saygı
iḳrār (II) *ar.* Kararlaştırma (KFT)	**iḳrar иҡрар** *ism. ar.* Tasdik, onama, doğrulama
illā (I) *ar.* Yalnız, ancak, -den başka, meğer (CC, GT, KF, KFT, MG, MS)	**illa илла** *ism. ar.* İlla, illa ki
iltifāt *ar.* Güzel sözle, samimî olarak okşamak (Gİ, GT, KF)	**iltifat илтифат** *ism. ar.* Dikkat, itibar
ʻimāret *ar.* Mamur, bayırdır (Gİ, GT, İM, KF)	**ġimaret ғимарәт** *ism. ar.* İmaret, ev, bina

Tablo: 2.12 (devam)

imgen- Zahmet etmek, emek çekmek (BV, MG)	**imgenĭv имгэнеү** *e.* Sakatlanmak, sakat olmak
imget- (II) Zahmete, sıkıntıya sokmak (MG)	**imgetĭv имгэтеү** *e.* Sakatlandırmak, sakat etmek
inanç Düzenlik, emniyet, güvenç (TZ)	**inanıs инаныс** *ism. ar.* İnanç, inanış
indir- İndirmek (Gİ, İM, KF, TZ) **indür- (I)** İndirmek (KFT)	**indĭrĭv индереү** *ism. ar.* Girdirmek, girmeye müsaade etmek
inşā *ar.* Güzel yazma, edebiyat (yapma) (GT)	**inşa инша** *ism. ar.* İnşa, inşa etme
irk- (II) Toplamak (Kİ)	**ĭrkĭv 1 эркеү** *e.* Dolup taşmak, aşmak
irkil- Toplanılmak (Kİ)	**ĭrkĭlĭv 2 эркелеү** *e.* Dolup taşmak, aşmak
irsek Erkeğe düşkün kadın, fahişe (TZ)	**irsek ирсэк** *sıf.* Kibirli, böbürlenen, büyüklenen
irte (II) Sonra (BV, Gİ, GT)	**irte 2 иртэ** *sıf.* Erken
işidil- Dikkate alınmak, itibar edilmek (KFT)	**işĭtĭlĭv ишетелеү** *e.* İşitilmek, duyulmak
i'tibār *ar.* Değer verme, saygı gösterme (Gİ, GT, İM, KF, KFT)	**iġtibar иғтибар** *ism. ar.* Dikkat; itibar
i'tidāl *ar.* İtidal, temkinli hareket etme (GT)	**iġtidal иғтидал** *ism. ar.* Denklik, ölçülülük, ılımlılık, itidal
ġaba Kaba, gösterişsiz (Gİ) **ḳaba** Kaba, dağınık şey (Kİ, KK)	**ḳaba 1 ҡаба** *ism.* Kendir türü ipleri bağlamak için kullanılan tarak başlı alet **ḳaba 2 ҡаба** *ism.* Ağaç sabanın çim biçmekte kullanılan tahta parçasını sağlamlaştıran eğri tahtadan kısım
ḳaçır- Nefret ettirmek, tiksindirmek (İM)	**ḳasırıv 1 ҡасырыу** *e.* Kaçırmak, kaçmaya mecbur etmek
ḳaġan Kükreyen, kızgın (arslan) (GT)	**ḳaġan ҡаған** *ism.* Kağan, hükümdar
ḳahr *ar.* Kahır, gazap (Gİ, GT, İM, KF, MG)	**ḳeher ҡәһәр** *ism. ar.* Fena iş, çetin iş
ḳalaḳ Yüksek (KFT, MG)	**ḳalaḳ ҡалаҡ** *ism.* 1.Kaşık 2.Karıştırıcı, çırpıcı
ḳalbur Kalbur, iri gözlü elek (TZ)	**ḳalbır ҡалбыр** *sıf.* İş savsaklayan, işten kaçan, tembel
ḳalburla- Kalburla elemek (TZ)	**ḳalbırlav ҡалбырлау** *e.* Kalbır kalbır etmek, silkinmek, sıçramak

Tablo: 2.12 (devam)

ḳaltaḳ Kaltak, pezevenk (CC, İH)	**ḳaltaḳ ҡалтаҡ** *sıf.* Acınacak, zavallı, düşkün, müptela
ḳama- (II) Yığmak (İH)	**ḳamav 1 ҡамау** *e.* Çevrelemek, dolanmak, sarmak, kuşatmak
ḳama- (III) Göz bağlamak, aldatmak (CC)	**ḳamav 1 ҡамау** *e.* Çevrelemek, dolanmak, sarmak, kuşatmak
ḳamal- Sarsılmak, sendelemek, çalkalanmak (CC)	**ḳamalıv ҡамалыу** *e.* Sarılmak, kuşatılmak, çevrelenmek
ḳanṭār *ar.* Kantar (KFT)	**ḳantar ҡантар** *ism.* Kısa dizgin
ḳabaḳ (II) Kapak (İH, İM) **ḳapaḳ (I)** Kapak (KFT)	**ḳabaḳ 1 ҡабаҡ** *ism.* Ağaç, ot büyüyen yarık, uçurum, yar
ḳapturġa Zincir veya bukağı halkalarını bir araya toplayan demir (TZ)	**ḳaptırġa 1 ҡаптырға** *ism.* Okluk, sadak **ḳaptırġa 2 ҡаптырға** *ism. giy.* Nakış işlenmiş kemer, kayış
ḳapuç Kese (CC)	**ḳapıs ҡапыс** *sıf.* Şişik, kabarık, patlak (göz için)
ḳara (IV) Kul, köle (DM, KK, TZ)	**ḳara 1 ҡара** *ism.* Kara; karsız yer; kirli, pis; özel bir ustalık gerektirmeyen sadece kol gücüne bağlı olan; cahil halk
ḳarabaş Cariye, hizmetçi (TA)	**ḳarabaş 1 ҡарабаш** *ism. hay.* Kara başlı tarla kuşu **ḳarabaş 2 ҡарабаш** *ism. bit.* Gül türünden bir bitki
ḳaraḳçı Dilenci (CC)	**ḳaraḳ 1 ҡараҡ** *ism. mes.* Hırsız, kapkaççı
ḳaraldu (I) Üstünlük, galibiyet (İM)	**ḳaraldı ҡаралды** *ism.* Halı, kilim, örtü; her türlü ev eşyası
ḳaraldu (II) Karaltı, gölge (Kİ)	**ḳaraldı ҡаралды** *ism.* Halı, kilim, örtü; her türlü ev eşyası
ḳaramıḳ Gülçer denilen karaca tohum (İH)	**ḳaramıḳ ҡарамыҡ** *ism. has.* Tifo, karahumma
ḳarār *ar.* Durma, süreklilik (Gİ, GT, İM)	**ḳarar ҡарар** *ism. ar.* Karar
ḳarġı Kargı, kamış (İH) **ḳarġu** Kargı, kamış (Kİ)	**ḳarġı ҡарғы** *ism.* Köpeğin boynuna takılan tasma, kayış
ḳarma- (II) Bir şeyin ne olduğunu bilmek için araştırmak (TZ)	**ḳarmav ҡармау** *e.* El yordamıyla tutmak, kavramak

Tablo: 2.12 (devam)

ḳāṣıd *ar.* Haberci, ulak (GT)	**ḳasıd ҡасыд** *ism.ar.* Kasıt, niyet, dilek, maksat
ḳaş (II) Tepenin başı (Kİ)	**ḳaş 2 ҡаш** *ism.* Yan, çevre, ön
ḳat (II) Kat, tabaka (CC, İM, Kİ)	**ḳat 2 ҡат** *ism.* Yan, çevre, taraf
ḳat- (I) 1. İlave etmek, katmak (BV, GT, İM, Kİ, RH, TZ) 2. Karmak, katmak, karıştırmak (RH, TZ)	**ḳatıv 1 ҡатыу** *e.* Sert ya da sertçe hale gelmek; donmak; çok üşümek; hastalıktan dolayı uzuvları hareketsiz kalmak
ḳaṭ'ā *ar.* Asla, katiyyen, hiçbir zaman (İM)	**ḳetġi ҡәтғи** *sıf. ar.* Kati, kesin, sert, katı
ḳaṭırān *ar.* Katran (BV)	**ḳatran ҡатран** *ism.* Aralık ayı
ḳatlan- Sabır ve tahammül etmek (Kİ)	**ḳatlanıv 1 ҡатланыу** *e.* Katlanmak, katlı olmak **ḳatlanıv 2 ҡатланыу** *e.* 1.Katılmak, karışmak 2.Çabalamak, uğraşmak, didinmek
ḳavaḳ Kavak, kavak ağacı (TA)	**ḳavaḳ ҡауаҡ** *ism.* Saç dibindeki kepek
ḳavla- (Yılan için) Kabuğundan çıkmak (Kİ)	**ḳavlav ҡаулау** *e.* 1.Gürültü yapıp kovmak, bağırıp kovmak 2.İsteyerek gürültü çıkarmak
ḳavza- Bir şeyi ihtiva etmek, toplamak (Kİ)	**ḳavźav ҡауҙау** *e.* Kemirerek yenilen şeyler ufalanarak bitmek (Kemirgenler için söylenir)
ḳay- 1. Kaymak (CC, TZ) 2. Ayağı kaymak (İH)	**ḳayıv 1 ҡайыу** *e.* Nakış işlenmek, gergef işlenmek, yaldızlanmak, sırmalanmak
ḳazaḳ Evsiz, barksız (TA)	**kazak казак** *rus.özl.* Kazak halkı ya da bu halka mensup kişi **ḳaźaḳ 1 ҡаҙаҡ** *rus.özl.* Kazak halkı ya da bu halka mensup kişi **ḳazaḳ ҡазаҡ** *rus.özl.* Rus Kazakları ya da bu topluluğa mensup kişi
ḳayır- (I) Kayırmak, önem vermek (BV, Gİ, KF, KFT, TZ) **ḳayır- (II)** Zararı olmak (İM, KF, KFT)	**ḳayırıv ҡайырыу** *e.* Fırıl fırıl döndürmek, fırıldatmak; dolanmak, bükülmek, sarılmak, burulmak
ḳayış- (I) Güneş batmak (İM)	**ḳayışıv 2 ҡайышыу** *e.* Eğilmek, bükülmek, burulmak; ayakta durmak, ayağa kalkmak

Tablo: 2.12 (devam)

kebāyir *ar.* Büyükler (KFT)	**kebair кәбаир** *ism. ar.* Büyük suç, cinayet
keçiktir- (II) Gizlemek, örtmek, kapamak (CC)	**kisĭktĭrĭv кисектереү** *e.* Geciktirmek, ertelemek
kekre Kekeme (TZ)	**kekrĭ 1 кәкре** *sıf.* 1.Eğri, yamuk 2.Doğru olmayan, yalan 3.Adaleti olmayan, adaletsiz
kep Kalıp (Kİ, TZ)	**kep кәп** *zrf.* Uygun, elverişli
kerāmet (I) *ar.* Bağış, ihsan, ikram (Gİ, GT, İM, İN, KF) **kerāmet (II)** *ar.* Hürmet, saygı (GT)	**keremet кәрәмәт** *ism. ar.* Keramet, mucize **kiramet кирамәт** *ism. ar.* Keramet, mucize **kiremet кирәмәт** *ism. ar.* Keramet, mucize
kerçek Gerçek, doğru, hakikî (Gİ, KF, MS) **kerşek** Gerçek, doğru, hakikî (DM, TZ) **kirçek** Gerçek, doğru, hakikî (İN) **kirşek** Doğru, hakikî, gerçek (TA)	**kersek кәрсәк** *sıf.* Damağı, burnu kesecek kadar ekşi
kerit- Gerinmek (TZ)	**kĭrĭtĭv керетеү** *e.* Girdirmek, girmeye izin vermek
kese Kesilmiş ekmek, dilim (CC)	**kese кәсә** *ism.* Fincan, kase, tas
keset- Şaşırtmak, cesaretini kırmak (CC)	**kiśetĭv киҫәтеү** *e.* Uyarmak, ihtar etmek, tenbih etmek; haberdar etmek
keşīr *ar.* Çok, bol, fazla (GT, İM)	**kesĭr кәсер** *ism. ar.* Kesir, bir bütünün parçasını gösteren sayı
keşel Saçı dökülmüş (TZ)	**keşel кәшәл** *ism. ar.* Bodur kişi, cüce, bücür kimse
keşin Köstek (DM)	**keşĭn кәшен** *ism. giy.* 1. Sığır derisinin tüylü tarafı dışa gelecek şekilde dikilen çanta 2. Sığırın yediklerini çıkardığı hastalık
keşşāf *ar.* Keşşaf, Zemahşeri'nin meşhur tefsiri (GT)	**keşşaf кәшшаф** *ism. ar.* Bir şeyi düşünüp açığa kavuşturan, keşfeden
key İyi (Kİ, TA)	**key кәй** *ism.* Orağı sapa bağlamaya yarayan kayış, bağ

Tablo: 2.12 (devam)

ḳınal- Eziyet, elem, ıstırap çekmek (CC)	**ḳinalıv ҡиналыу** *e.* Dikkat çekmek, kendini beğendirmeye çalışmak
kınır (I) Şaşı, şaşı gözlü (İH)	**ḳıñrıy ҡыңрый** *sıf.* Eğik, eğimli, meyilli; yatık
ḳır (I) Taşlık arazi, sahra, kır (BM, TZ)	**ḳır 2 ҡыр** *ism.* Herhangi bir nesnenin dışı, dış kısmı, kenar
ḳırşıldat- Kemirmek (TZ)	**ḳırşıldatıv ҡыршылдатыу** *e.* Kırş kırş ettirmek
ḳısġan- Kıskanmak (BM) **ḳısḳan-** Kıskanmak (Kİ, TA) **ḳızġan- (II)** Kıskanmak (TZ)	**ḳızźġanıv ҡызғаныу** *e.* Acımak, üzülmek, merhamet etmek, şefkat etmek
ḳışlıḳ Kışlık, kışa ait olan şey (Kİ)	**ḳışlıḳ 2 ҡышлыҡ** *ism.* Kış soğuğuna dayanıklılık
ḳıvrat- Kıvırmak, kıvratmak (Kİ)	**ḳıvratıv ҡыуратыу** *e.* Güneşte, sıcakta uzun süre bırakıp kurutmak, çok kurutmak
ḳıya Hırçın, sert (GT)	**ḳıya ҡыя** *sıf.* Eğimli, meyilli, eğik, yamuk
ḳıyış- Meyletmek, çevrilmek (MG)	**ḳıyışıv ҡыйышыу** *e.* Kesici silahlarla karşı karşıya mücadele etmek, savaşmak, vuruşmak
ḳıyıştur- Meylettirmek (MG)	**ḳıyıştırıv ҡыйыштырыу** *e.* Kesici silahlarla karşı karşıya mücadele ettirmek, savaştırmak, vuruşturmak
ḳızġan- (I) Esirgemek (CC)	**ḳızźġanıv ҡызғаныу** *e.* Acımak, üzülmek, merhamet etmek, şefkat etmek
kiç- (VII) Yok olmak, ortadan kalkmak (İM)	**kišĭv киҫеү** *e.* 1.Kesmek, biçmek 2.Ameliyat etmek 3.Kısaltmak, azaltmak 4.Söz kestirip atmak
kid- (II) Yaralamak (MG)	**kitĭv 2 китеү** *e.* Bir şeyin kenarını oymak, kertmek
kilen Birbirini takip ederek, ara vermeden (MS)	**kĭlen келəн** *sıf.* 1.Düz, girintisi, çıkıntısı olmayan; pürüzsüz 2.Eşit, denk 3.Düzenli, ritmik
kilim (I) *fars.* Elbise (Kİ)	**kĭlem келəм** *ism. fars.* Kilim, yolluk; halı

Tablo: 2.12 (devam)

kinde Sonra, daha sonra (CC)	**kendĭ 2 кәнде** *zrf.* Tam, tam da
kirik- (I) Uymak, birine bağlanmak (CC)	**kĭrĭğĭv керегеү** *e.* Kirlenmek, lekelenmek, pislenmek
kirik- (II) Girmek, katılmak (CC)	**kĭrĭğĭv керегеү** *e.* Kirlenmek, lekelenmek, pislenmek
ḳoba Oyuk, kovuk, hendek (BM)	**ḳoba 1 ҡоба** *sıf.* Açık, parlakça **ḳoba 2 ҡоба** *sıf.* Herhangi bir yeşillik olmayan, kıraç
ḳobar- Kurmak, inşa etmek (CC)	**ḳobarıv ҡобарыу** *e.* Beti benzi solmak, yüzünün rengi kaçmak
ḳonġur- (II) Üstü kırmızı altı beyaz (TA)	**ḳoñġor 2 ҡоңғор** *sıf.* Kumral
köç Göç, bir kabilenin yer değiştirmesi (BM, Kİ)	**küs 1 күс** *ism. böc.* 1.Oğul arısı 2.Arı sürüsü 3.Yayla, yaylak
kökle- Olmak, kökleşmek (Kİ)	**küklev 1 күкләү** *e.* Maviye boyamak, mavileştirmek **küklev 2 күкләү** *e.* Yukarı kaldırılmak, yükseltmek, göğe yükseltmek; göndere çekmek
kökrek Kadavra, ceset (TA)	**kükrek күкрәк** *ism.* Göğüs, meme
kökün Erik (Kİ)	**kükĭn күкен** *ism.* Yeşil sırtlı, ince parlak bir tatlı su balığı
kölük Yük ve binek hayvanı (İM, TA)	**kölök көлөк** *ism.* Kızıl samur, kızıl bataklık samuru
könder- (II) Doğrultmak, düzeltmek (CC) **könder- (V)** Yoluna koymak (CC)	**kündĭrĭv күндереү** *e.* 1.Alıştırmak 2.Razı etmek 3.Boyun eğdirmek
köni Doğru, âdil, dürüst (BV, CC, GT, İM) **könü** Doğru, âdil, dürüst (CC)	**künĭ күне** *sıf.* Alışkın, alışık, razı; boyun eğen
kör Kör (Gİ, GT, İM, KF, KFT, KK, MG, TZ)	**kör көр** *sıf.* 1.Gür, gürbüz, semiz 2.Toraman, güçlü, kuvvetli
kötert- Taşıtmak, götürtmek (İM) **kötürd-** Götürtmek, taşıtmak (KFT)	**kütertĭv күтәртеү** *e.* 1.Kaldırtmak, yükseltmek 2.Ayakta duramaz hale getirmek (hayvan için)

Tablo: 2.12 (devam)

kötür- (II) Son vermek (CC)	**kiterĭv китәреү** *e.* 1.Gidermek, arıtmak, temizlemek 2.Bitirmek, bozmak 3.Saç sakal kestirmek
köyeg Mantar (İM)	**köyek көйәк** *ism.* Olmadık zamanda koç veya teke çiftleşmesin diye hayvanın döşüne bağlanan keçe
köyin- Yanmak (BM) **köyün-** Yanmak (BV, Kİ)	**köyönöv көйөнөү** *e.* Kaygılanmak, endişelenmek, üzülmek
közenek Yaşmak, yüz örtüsü (TZ)	**küźenek күҙәнәк** *ism.* 1.Gözenek, hücre 2.Bal peteğinin bir gözü
ḳudur- (Çocuk) yaramazlık yapmak (İH)	**ḳotorov ҡотороу** *e.* Delirmek, kudurmak; alışılmışın dışında davranmak
ḳumar Miras (İH, İM)	**ḳomar ҡомар** *ism.* Yoğun istek, arzu; coşkunluk; açgözlü, pisboğaz
ḳustur- Kusturmak, kusmasını sağlamak (İM)	**ḳoṡtorov ҡоҫтороу** *e.* 1.Kusturmak, istifrar ettirmek 2.Değiştirileni geri çevirmek
ḳutur (I) Uyuz, uyuzluk (BV, İM, RH, TZ) **ḳuturġan (II)** Uyuz, uyuzluk (Kİ, TA)	**ḳotoroḳ 1 ҡотороҡ** *ism. has.* Aklı zayıflatarak delirten hastalık, delilik **ḳotoroḳ 2 ҡотороҡ** *sıf.* Coşkun, çıldırmış, şaşkın; kuduruk
ḳutur (II) Kuduz köpek (TZ) **ḳuturġan (I)** Kuduz köpek (TZ) **ḳutuz (II)** Kudurmuş köpek, kuduz (TZ)	**ḳotoroḳ 1 ҡотороҡ** *ism. has.* Aklı zayıflatarak delirten hastalık, delilik **ḳotoroḳ 2 ҡотороҡ** *sıf.* Coşkun, çıldırmış, şaşkın; kuduruk
kübe (III) Küpe (TA)	**kübe 1 күбә** *ism.* Ot yığını, tahıl demeti
küçe- (I) Zorlamak, baskı yapmak (CC) **küçe- (II)** Tiksindirmek, nefret ettirmek (İM) **küçe- (III)** Lâzım olmak, gerekmek (Gİ)	**köśev көҫәү** *e.* Canı çekmek, arzu etmek
küçen- (II) Güçlenmek, kuvvetlenmek (BV)	**kösenĭv көсәнеү** *e.* 1.Zorlanmak, kendini zorlamak 2.Çabalamak, gayret etmek
küçet Mazlum (TZ)	**küset күсәт** *ism.* Çelik çomak oyunu

Tablo: 2.12 (devam)

kükrek Şimşek (TZ)	**kükrek күкрәк** *ism.* Göğüs, meme
külük (II) Çabuk, hızlı (GT)	**kölök көлөк** *ism.* Kızıl samur, kızıl bataklık samuru
kün- İtiraf etmek, kabul etmek (CC)	**künĭv күнеү** *e.* Alışmak, razı olmak; boyun eğmek
kürk 1. Kürk (KFT, TA, TZ) 2. Koyun derisi (Kİ)	**kürk күрк** *ism.* Görkem, güzellik
küse- (I) İyilik yapmakta ona denk olmak istemek (Kİ)	**köšev көҫәү** *e.* Canı çekmek, arzu etmek
küsen- Arzulamak (CC)	**köseně̆v көсәнеү** *e.* 1.Zorlanmak, kendini zorlamak 2.Çabalamak, gayret etmek
kütöv Otlak, mera (CC)	**kötöv 3 көтөү** *ism.* 1.Sürü 2.Kalabalık topluluk
küygelek Hoppa, hafif meşrep (CC)	**köygelek көйгәләк** *sıf.* Çabuk endişelenen, çabuk kaygılanan; çabuk yıkılan, çabuk kederlenen
laplap Bir yürüyüş tarzı (Kİ)	**lap-lap лап-лап** *ism.* Lap lap
lef *ar.* Lif, tel (KF)	**lif лиф** *ism. rus.* Korsaj, üzerine bluz giyilebilen bir astar
mecmū‘ *ism. ar.* Bütün, tamam (MG)	**mejmüge мәжмүгә** *ism.ar.* Edebi ya da başka türde eserlerin derlendiği yayın, mecmua
mādām (I) *ar.* Madem, değil mi (ki) (Gİ, GT) **mādām (II)** *ar.* Çünkü, oldukça (KF) **mādāmī** *ar.* Değil mi ki, madem (KF)	**madamki мадамки** *ism. fars.* Madem ki, demek ki **madem мадәм** *zrf. ar.* Her zaman, daima
maġrib (II) *ar.* Akşam, akşam vakti veya akşam namazı (Gİ, GT, KF, KFT, MS)	**meġrip мәгрип** *ism. ar.* Güneşin battığı taraf, mağrip
ma‘rifet (II) *ar.* Tanışıklık, ülfet (GT, İM)	**meġrifet мәгрифәт** *ism. ar.* Marifet, kültür
ma‘rifet (III) *ar.* (Tasavvufta) Allah’ın birliğini tanıma ve bilme zevki (GT)	**meġrifet мәгрифәт** *ism. ar.* Marifet, kültür
maşlaḥat (II) *ar.* Barış, düzen, dirlik (İM, KFT)	**mesliḫet 2 мәслихәт** *ism. ar.* Ortak bir fikre ulaşmak için konuşulan söz

Tablo: 2.12 (devam)

māyide *ar.* Kur'anıkerim'de bir sure adı, maide suresi (Gİ, KFT)	**maide маидə** *ism. ar.* 1. Dini hikayelerde rivayet edildiğine göre kum çöllerinde kalan Yahudiler için gökten düşen yiyecek 2. Yemek sofrası
mayruḳ Seyrek ve eğri dişli olan (TZ)	**mayrıḳ майрыҡ** *sıf.* Kolay bükülür, esnek
melīḥ *ar.* Tuzlu (BV)	**meliḥ мəлих** *sıf. ar.* Sevgili, güzel, alımlı
meniz Çehre, beniz, yüz (Kİ, TA) **meñiz (I)** Çehre, beniz, yüz (GT, TA) **meyiz** Yüz, çehre, beniz (CC)	**mĭneź менəҙ** *ism.* İnsanın tabiatı, huyu, yaratılışı
mesbūḳ *ar.* Geçmiş, önde bulunan (Gİ, İM)	**mesbuḳ məсбуҡ** *sıf. ar.* Ders alan; nasihat alan
mort Temel (TZ)	**mort морт** *ism. fars.* Bıyık
muḥammese *ar.* Beş mesele, içiçe olan fıkhî problem (KFT)	**möḫemmes мөхəммəс** *ism. ar.* 1. Muhammes türündeki şiir 2. Beşkenar, beşgen
muḳābele *ar.* Karşı karşıya gelme, karışma (Gİ, GT)	**moḳabele мокабəлə** *ism. ar.* İki şeyin karşılıklı değişimi, takası
muñ (II) Bun, sıkıntı (TZ)	**moñ моң** *ism.* 1. Sıkıntı, keder, kaygı, gam 2. Ezgi, nağme
munça O kadar çok, bunca (CC, İM, KFT)	**munsa мунса** *ism.* Hamam, banyo
munçaḳ Boncuk (GT) **munçuḳ** Boncuk (Kİ)	**munsaḳ мунсаҡ** *ism.* Çeşitli altın veya gümüş paralarla bezenmiş kolye
muñlu Muhtaç (Kİ)	**moñlo моңло** *sıf.* 1. Kaygı ve hasretli 2. Özlemi olan, kederi olan 3. Gönülde duygular uyandıran güzel ahenkli ses
muṭlaḳ *ar.* 1. Kayıtsız, şartsız (Gİ, İM, MS) 2. Salıverilmiş, başı boş, yalnız (Gİ, KF)	**motlaḳ мотлаҡ** *ism. ar.* Gerekli, lüzumlu, mutlak
nākes (I) *fars.* Alçak (GT)	**nekeś нəкəҫ** *sıf. fars.* 1. Hantal, ağır; tembel 2. Kusur, hata
nākes (II) *fars.* Pinti, nekes, cimri, elisıkı (GT) **nekes** *fars.* Hasis, cimri, pinti, elisıkı (İH)	**nekeś нəкəҫ** *sıf. fars.* 1. Hantal, ağır; tembel 2. Kusur, hata

Tablo: 2.12 (devam)

namlı 1. Okun temreni (İH) 2. Tüfeğin nişan yeri (İH)	**namlı намлы** *sıf.* İsimli, adlı
nāṣır *ar.* Yardım eden (KF, KFT)	**nahır наһыр** *ism. ar.* Dilek, ümit **naṣır наҫыр** *ism. ar.* Dilek, ümit
nāṣiḥ *ar.* Öğüt veren, nasihat eden (GT)	**nasiḫ насих** *sıf. ar.* Yok eden, boşa çıkaran
neşr *ar.* Yayma (Gİ, KF)	**neşĭr нәшер** *ism. ar.* Neşir, basım işi
nizam *ar.* Örnek, kıyas (CC)	**nizam низам** *ism. ar.* Nizam, düzen, tertip
oḫçı Okçu (CC, İN, TA) **oḳçı** Okçu (DM, TA)	**uḳsı уҳсы** *ism.* 1. Okçu, ok atan kişi 2. Yay burcu
olun- Olunmak (Gİ, KF) **bolın-** Olunmak (İM, MG) **bolun-** Olunmak (MG)	**bulınıv булыныу** *e.* 1. Bir şeyle meşgul olmak, bir iş sürdürmek 2. Olunmak
oñ (II) Müstakim, doğru (Kİ)	**uñ 3 уң** *ism.* Ön, ön taraf
oñ- (II) Gözetmek, murakabe etmek (Kİ)	**uñıv 1 уңыу** *e.* Yetişmek, erişmek, kavuşmak, nail olmak, başarı kazanmak
oñlıḳ Şifa, sağlık, selamet (CC)	**unlıḳ унлыҡ** *ism.* On sumluk para
orda Belediye, köy yeri (CC)	**orda орда** *ism. rus.* Sürü; yığın
osal Tembel, ihmâlkar (CC)	**uṡal уҫал** *sıf.* 1. Acımasız, kötü 2. Düşmanca 3. Yaramaz çocuk, kötü huylu 4. Edepsiz
oṭla- İlâçlanmak, tedavi olmak (TA)	**utlav 1 утлау** *e.* Otlamak, ot yemek
ozġunçı İleri geçen, ileride olan (İM)	**uźġınsı уҙғынсы** *ism. mes.* Gezgin, seyyah
öçek Taraf, yan (TZ)	**öṡek өҫәк** *ism.* Kutu, sandık
ögüz (I) Nehir, ırmak (CC)	**ügĭź 2 үгеҙ** *ism.* Su üstüne kurulan köprü için uzatılan dayak ya da kütük

Tablo: 2.12 (devam)

ölet İnsanların ölümü (TZ)	**ület үлət** *ism. has.* İnsanlar ya da hayvanlar arasında geçici olarak çıkan salgın hastalık, epizooti
ölümlük Ölümlü, fâni (CC)	**ülĭmlĭk үлемлек** *ism.* Ölüm gerekli olacak diye kullanılacak ya da biriktirilen şeyler
ön- (I) Bir şeyden ortaya çıkmak (CC)	**öñöv өңөү** *e.* 1. Çukur açmak, kazmak, oymak, deşmek 2. Toprağı yarıp eşerek gitmek (su için)
ön (II) Büyümek, neticelenmek (Kİ)	**öñöv өңөү** *e.* 1. Çukur açmak, kazmak, oymak, deşmek 2. Toprağı yarıp eşerek gitmek (su için)
örpek Mızrağın ucundaki tuğ, develerin boynundaki tokaz (Kİ)	**örpek өрпәк** *sıf.* Yumuşak veya uçacakmış gibi duran (kar veya benzeri şeyler için)
örü (II) Yer altında hububatı saklamaya mahsus mahzen (Kİ)	**örö өрө** *ism.* 1. Haşlama suyu 2. Etli bir çorbanın kaynamasıyla üste çıkan yağ
ös- (I) Binaya veya ağaca çıkmak, tırmanmak (KK)	**üšĭv үçеү** *e.* Büyümek, gelişmek; uzamak; olgunlaşmak; bir yerde yayılmak
ös- (III) Savurmak (TZ)	**üšĭv үçеү** *e.* Büyümek, gelişmek; uzamak; olgunlaşmak; bir yerde yayılmak
özlük Kendi kendine, kendi başına (MG)	**üźlĭk үҙлек** *ism.* Özellik, nitelik
pāre *fars.* Parça (BM, BV, Gİ, İM, KF, RH, TZ)	**pare парә** *ism.* 1. Parça, kısım, pare 2. Para
pārsā *fars.* Sofu, zahit kimse (GT)	**parsa 1 парса** *ism. fars.* Altın, gümüş sırmalarla dokunan ipek kumaş
pīr *fars.* Yaşlı, ihtiyar (GT)	**pir пир** *fars. din.* Dini mezhep lideri
pürşek Ağaç veya ot köklerindeki pürçek (TZ) **pürşük** Ağaç veya ot köklerindeki pürçek (TZ)	**börsök бөрсөк** *ism.* 1. Zerre, parça, kırıntı, çok küçük parça 2. Çok küçük kabarcık
rāḥ *ar.* Şarap (GT)	**rah pah** *ism. fars.* Yol, rah
raḥmet *ar.* Merhamet, acıma, esirgeme (Gİ, GT, İM, KF, MS)	**reḫmet рәхмәт** *ism. ar.* 1. Merhamet, şefkat, rahmet 2. Teşekkür

Tablo: 2.12 (devam)

revān *fars.* Hemen, çabuk (GT)	**revan pəyan** *sıf. fars.* Giden, yürüyen
riżvān *ar.* Cennet'in kapıcısı olan büyük melek (Gİ)	**rizvan риʒуан** *ism. ar.* Büyük kupa arabası
rūḥānī *ar.* Güzel, latif (GT)	**ruḫani рухани** *ism. ar.* 1. Ruhani, kişinin iç dünyası ile ilgili 2. Dini
rūzgār (I) *fars.* Zaman (BM, GT, İH, İM)	**ruzger рузгəр** *ism. fars.* 1. Rüzgar, yel 2. Canlılık, ömür
rūzgār (II) *fars.* Talih (GT)	**ruzger рузгəр** *ism. fars.* 1. Rüzgar, yel 2. Canlılık, ömür
sābıḳ *ar.* Eski, geçmiş (GT)	**sabiḳ сабиқ** *sıf.ar.* Önceki, evvelki, ilk
saġal- İyileşmek (KFT)	**haġalav һағалау** *e.* 1. Gözetmek, gözetlemek; pusuda beklemek 2. Yolunu beklemek
saḳa Saka kuşu (CC)	**saḳa** *ism.* Çelik çomak oyunundaki çomak **haḳa һақа** *ism.* Çelik çomak oyunundaki çomak
saḳılda- Titremek, soğuktan titremek (İH)	**sekĭldev сəкелдəү** *e.* Çek çek etmek, çek çek diye ses çıkmak
sal- Salmak, bırakmak, göndermek (BV, GT, İM, Kİ, KK, MG, MS, RH, TZ)	**halıv 1 һалыу** *e.* 1.Koymak, yerleştirmek 2.Yıkıp yerleştirmek 3.Yüklemek 4.Dayandırmak 5.Yatırmak 6.Bina etmek, kurmak, inşa etmek
salıḳ Salınmış (BV)	**halıḳ һалық** *ism.* Vergi
salın- (I) İki tarafa salınarak yürümek (CC, İH)	**halınıv 1 һалыныу** *e.* İnşa edilmek, yerleştirilmek
salın- (II) Hapse atılmak (İM)	**halınıv 1 һалыныу** *e.* İnşa edilmek, yerleştirilmek
salındır- (II) Başını eğmek (İM)	**halındırıv 1 һалындырыу** *e.* İnşa ettirilmek, yerleştirilmek
salma (I) Başı boş, kayıtsız (İH) **salma (II)** Salınmış, sarkıtılmış (İM)	**salma салма** *ism.* Müslüman erkeklerin giydiği sarık

Tablo: 2.12 (devam)

saman Saman (BV, İM, KFT, TA, TZ) **şaman** Saman (DM)	**saman саман** *ism.* Kerpiç çamuru, kerpiç
sanla- (Kuş, hayvan) pislemek (İH)	**sañlav 1 саңлау** *e.* 1. Tozlandırmak, tozlu hale getirmek 2. Günün sıcak vaktinde gölgelik ya da serin bir yerde bir araya toplanmak (hayvan için)
sarḳıt 1. Yemek artığı (GT) 2. Ağızdan akan salya (İM)	**harḳıt харкыт** *ism.* 1.Çöküntü, tortu 2.Çökel
sarsıl- Sarsılmak (Kİ)	**sarsılıv сарсылыу** *e.* Yarık yarık olup bölünmek, yarılıp parçalanmak
sataş- Dokunmak, değmek (İH)	**hataşıv һаташыу** *e.* 1.Uykuda sayıklamak 2.Sersemleşmek 3.Bir şeyle fazla meşgul olmak
savıḳ Yumuşak (TA)	**sıbıḳ сыбык** *ism.* 1. Esnek dal, çubuk 2. Telgraf telleri, tel
savrı Deri (CC) **savru** Deri (TZ)	**havrı һауры EVC / EŞAN** Atın sağrısı, at sırtının arka kısmı
sebīl *Ar.* Hayrat (KFT)	**sebil сәбил** *ism. ar.* Yol
segir- Seğirmek (BV, TZ) **segri-** Seğirmek (BV, RH)	**segĭreyĭv сәгерәйеү** *e.* Şaşırma ve korkma sebebiyle gözleri büyüyüp açılmak
selāmet *ar.* Kurtulma, selâmete çıkma (İM, KF)	**selemet сәләмәт** *sıf. ar.* 1. Ağrısız, sızısız, hastalıksız, sağlıklı 2. Bozulmamış, taze
şemīn *ar.* Kıymetli, pahalı (GT, İM)	**semin сәмин** *ism. ar.* Semiz, dolgun; yağlı
senek Küp, damacana (DM)	**henek һәнәк MOB** Yaba
seraṭān *ar.* Atın tırnakları etrafındaki etin dökülmesi	**seretan сәрәтан** *ism. ar.* 1. Yengeç burcu 2. Mart ayının Arapça ismi
sıġıt Matem (CC)	**hıġıt һығыт** *sıf.* Cimri, pinti
sıḳrıḳ Haberci, ulak, kurye (CC)	**hıḳrıḳ һыкрык** *ism.* Tutulamayan idrar

Tablo: 2.12 (devam)

sıltov *moğ.* İftira, suçlama (CC)	**hıltav 2 һылтау** *ism.* Bahane, sebep; vesile
sınarla- Teşvik etmek, kandırmak (İH)	**hıñarlav һыңарлау** *e.* Çift olan şeyden birini kullanmak, tekini kullanmak
sır- Üzerine bir şey sürmek, yağ sürmek (CC)	**hırıv 2 һырыу** *e.* Yapışmak, bulaşmak; sıvanmak
sırıḳ- Canavar inine girmek (TZ)	**hırıġıv һырығыу** *e.* 1.Sığınmak 2.Yardım bekleyerek yaklaşmak
silik (II) Eksiltmek, kesmek (BM)	**hĭlkev һелкәү** *e.* Silkmek, silkelemek, çırpmak; çalkalamak, sallamak **hĭlkĭv һелкеү** *e.* Silkmek, silkelemek, çırpmak; çalkalamak, sallamak
sim- Yutmak (CC)	**himĭv һимеү** *e.* Solmak, pörsümek, canlılığını yitirmek
sin (II) 1. Mezar, kabir (İH, İM, KF, TA) 2. Mezar taşı (CC)	**hın 1 һын** *ism.* 1.İnsan gövdesi, boy pos 2.Heykel 3.Put
siyāset *ar.* Ceza (GT, İM, KFT)	**seyeset сәйәсәт** *ism. ar.* Siyaset, politika
soḳlan- İsteği artmak (TZ)	**hoḳlanıv һоҡланыу** *e.* Büyülenmek, hayran kalmak
soḳlandır- Teşvik etmek (TZ)	**hoḳlandırıv һоҡландырыу** *e.* Büyülemek, teshir etmek, hayran etmek
sorġuç Kılıç sapının uç kısmı (MG)	**hurġıs 2 һурғыс** *ism.* Mühür mumu **surguç сургуч** *ism.* Mühür mumu
sorut- Yüzünü azdırmak, çalım satmak, kafa dikmek (İH)	**surıtıv сурытыу** *e.* Küçük bir sözü büyütmek, küçük bir lafı uzatmak, haberi abartıp uzatmak
sökül- (II) Sökülmek, ayrılmak (CC, İM)	**sükĭlĭv сүкелеү** *e.* 1. Çökmek, diz çökme 2. Alçalmak, yıkılmak; boyu kısalmak
suġar- Kılıca su vermek (MG) **suvar-** Kılıca su vermek (İM, MG)	**huġarıv һуғарыу** *e.* Sulamak, suya götürüp içirmek (hayvan için)

Tablo: 2.12 (devam)

sulaḳ Sulak, sulu yer (BV) **suvlaġ** Sulak, sulak yer (İM)	**hıvlıḳ һыулыҡ** *ism.* 1. Çatı oluğu, dam oluğu 2. Çaydanlığın su konulan yeri
suluḳ (I) Kemer ile asılan çanta (Kİ)	**soloḳ солоҡ** *ism. böc.* 1. Yabani arının ağaç kovuğundaki yuvası 2. Ağaç kovan 3. Arı
şun‘ *ar.* Kudret, yapma (İM)	**sonġi сонғи** *ism. ar.* Suni, yapay
sünnet (I) *ar.* Peygamberimizin yaptıkları ve tavsiye ettikleri (Gİ, GT, İM, KF, MS)	**sönnet сөннәт** *ism. ar.* 1. Töre, gelenek, âdet 2. Sünnet etme
sür- (III) Nakletmek, taşımak (İM)	**höröv 1 һөрөү** *e.* 1.Toprağı sürmek 2.Kar, çamur gibi şeyleri yarıp sıyırmak
sürtül- (I) El ile dokunulmak (İM) **sürtül- (II)** Sürtülmek, aşınmak (BV, GT)	**hörtölöv һөртөлөү** *e.* Yumuşak bir şeyle silip temizlenmek, kurulanmak
sürtün- (I) 1. Sürtünmek (BM, İM, TZ) 2. Sürünerek yürümek, emeklemek (Kİ)	**hörtönöv һөртөнөү** *e.* Havlu ile kurulanmak
sürtüş- Sürtüşmek (BV)	**hörtöşöv һөртөшөү** *e.* Birlikte ya da karşılıklı silip temizlemek, silmek
sürün- (I) (Yerde) sürünmek (KF, MG, TZ)	**hörönöv һөрөнөү** *e.* Bir fidan ya da çiçek için yıkılmak, yatmak, ağmak
süyem Bir dikimlik ip (TZ) **süyüm** Bir dikimlik ip (TZ)	**höyem һөйәм** *ism.* 1. Karış 2. Çeyrek arşın
süz- Süzmek, temizlemek (BV, CC, Kİ, TA, TZ)	**höźöv 2 һөҙөү** *e.* 1.Süzmek 2.Balık tutmak 3.Etraflıca arayıp taramak
süzül- Süzülmek (BV)	**höźölöv һөҙөлөү** *e.* 1.Süzülmek 2.Ağla balık tutulmak 3.Süzgün bakış atmak
şāb *ar.* Genç (GT)	**şep шәп** *zrf. ar.* 1. Çabuk, tez, hızlı 2. Güzel 3. Güçlü, etkili
şa‘be *ar.* Yağlamakta kullanılan bir nesne (BV)	**şeġbe шәғбә** *ism. ar.* Sahne sanatlarında perde, bölüm

Tablo: 2.12 (devam)

şākird (I) *ar.* On yaşından büyük çocuk	**şekĭrt шәкерт** *ism. ar.* Medrese öğrencisi, şakirt
şal (I) Boz renkli at (DM) **şal (II)** Kakım, as denen hayvan (TZ) **şal (III)** Ayıp, noksan, kusur (TZ)	**şal 1 шал** *ism.* Yağlı boya **şal 2 шал** *ism. giy.* 1. Şal 2. Büyük baş örtüsü
şapla- Taş yontmak (TZ)	**şeplev шәпләү** *e.* 1. Güzelleştirmek 2. Mahirleştirmek 3. Çabuk yapmak, acele etmek, hızlı yapmak
şarlan- Malik olmak, sahip olmak (TZ) **şırlan-** Malik olmak, sahip olmak (TZ)	**şarlanıv шарланыу** *e.* Gözleri kocaman açılmak
şavlı Meşhur, ünlü, sanlı (TZ)	**şavlı шаулы** *stf.* 1. Gürültülü, uğultulu 2. Kavgalı, bağırış çağırışlı 3. Canlı, hayat dolu
şecere *ar.* Soy ağacı, soy (Gİ, KF)	**şejere шәжәрә** *ism. ar.* 1. Şecere, soy kütüğü 2. Ağaç
şerīf (II) Peygamber soyundan olan (Gİ, GT)	**şerif шәриф** *stf. ar.* 1. Şerefli, hürmetli, saygıdeğer; onurlu 2. Kutsal, mukaddes
şeyẖ (II) *ar.* İhtiyar, yaşlı (GT)	**şeyĭẖ шәйех** *ism. ar.* Şeyh
şıpılda- Yavaşça ses vermek (TZ)	**şıpıldav шыпылдау** *e.* Şıpırdamak, şıp şıp etmek
şibülde- Yavaşça ses vermek (TZ)	**şıpıldav шыпылдау** *e.* Şıpırdamak, şıp şıp etmek
şişlen- Et ateşte kebap olmak (İM, TZ)	**şĭşlenĭv шешләнеү** *e.* Şişe geçirilmek, şişe dizilmek, şişlenmek
şīve *fars.* İşve, naz, cilve (GT)	**şive шиүә** *ism. fars.* Şive, diyalekt, ağız
şölmek Çömlek (TZ) **çemlek** Çömlek (Kİ) **çölmek** Çömlek, taştan oyulup içinde yemek pişirilen küçük tencere (DM, İH, RH) **çömlek** Çömlek, taştan oyulup içinde yemek pişirilen küçük tencere (CC, DM, Kİ)	**sülmek сүлмәк** *ism.* Bir çocuk oyunu (birbiri ardına sıralanan çocuklar, sırasıyla dede, nine ve çocukları rolüne girerler. Çömlek soran çocuk gelip "dede çömlek ver hadi" der ve en sondaki çocuğu yanına çekmeye çalışır, dede kaptırmamaya çalışır ve oyun böyle sürer.)

Tablo: 2.12 (devam)

şöyle Şöyle, şu şekilde (KFT)	**şulay шулай** *zmr.* 1. Şöyle, şu şekilde 2. Öyle 3. Doğru, dürüst
şūr *fars.* Tuzlu, acı (GT, İM)	**şur 1 шур** *ism. fars.* 1. Mineralli su, maden suyu 2. Kaynayan bir kabın içinde erimeden kalmış tuz ya da kireç katmanı
şuyun Çin demiri (TZ)	**suyın суйын** *ism. rus.* 1. Dökme demir, demir eriyiği 2. Font tencere
ta'ālā *ar.* Allah adından söylenen saygı sözü (BV, Gİ, GT, İN, MG, RH)	**teġele тәғәлә** *ar.din.* Büyük, yüce, ulu, teala
ṭābi'ī *ar.* 1. Olağan (KF) 2. Tabiatla ilgili olan (KF)	**tebiġi тәбиғи** *sıf. ar.* Tabiî, doğal, sunî olmayan
ṭabī'at *ar.* Yaradılış, huy (Gİ, GT, KF, MG)	**tebiget тәбиғәт** *ism.ar.* Tabiat, doğa
tāc *Ar.* Taç, hükümdarların başlarına giydikleri başlık (GT) **taç** *Ar.* Taç, hükümdarların başlarına giydikleri başlık (CC) **daç** *Ar.* Taç, hükümdarların başlarına giydikleri başlık (CC)	**taj 1 таж FARS GİY** 1. Tac 2. Tac yaprağı
taġal- Dağılmak, parça parça olmak (Kİ) **taġıl- (I)** Dağılmak, parça parça olmak (BV, İM) **daġıl-** Dağılmak, paramparça olmak (TZ)	**taġılıv тағылыу** *e.* 1. Takılmak, bağlanmak 2. Birinin peşine takılmak
taḫ *fars.* Taht (CC) **taḫt** *fars.* Taht, hükümdarlık makamı (Gİ, GT, İH, İM, KF)	**taḳ 1 таҡ** *ism.* Kümbet, küçük kubbe
talapın- Ağır ağır, yavaş yavaş hareket etmek (TZ) **talpın-** Yavaş yavaş hareket etmek (TZ)	**talpınıv талпыныу** *e.* 1. Uçup gitmek üzere kanat çırpmak 2. Havalanma isteğiyle öne atılıp çırpınmak 3. Bütün gücüyle uğraşmak, gayret etmek
ṭaleb *ar.* İstek, isteme (BV, Gİ, GT, İM, KF, KFT, MG, TA)	**talap талап** *ism. ar.* 1. Talep, istek 2. Şart

Tablo: 2.12 (devam)

ta‘līḳ *ar.* Asma, asılma (İM)	**talıḳ талык** *ism. ar.* Tahta ya da kalası birleştirmek için çakılan çıta
taman Bir işin yapıldığını tekit ve hatırlatma için kullanılan edat (İM)	**taman таман** *sıf.* 1. Hacmi veya miktarı bakımından tam 2. Gerekli derecede olan 3. Aklı eksik, saf
tanış- Danışmak, meşveret etmek (Kİ, TZ)	**tanışıv танышыу** *e.* Tanışmak, tanımak
tanışman Danışman (İH, TZ)	**danişmen данишмән** *fars.* Çok okumuş kimse, akıl ve ilim sahibi
tansuḳ Zarif, lâtif, nadir, kıymetli şeyler (TZ) **dansuḳ (II)** Zarif, lâtif, nadir, kıymetli şeyler	**tanhıḳ 1 танһык** *sıf.* İstenen, arzu edilen; hoş görünen
tap Yeter, kâfi (Kİ)	**tap 6 тап** *ism.* ***tap bul-*:** Denk olmak, eşit olmak, denk gelmek; tam karşılamak
tapala- Kızılacak bir işi inadına yapmak, nisbet yapmak (İH)	**tapalav тапалау** *e.* 1.Çiğnemek, ezmek 2.Öğütmek
ṭapış- Buluşmak, kavuşmak (KFT, Kİ, TZ)	**tabışıv табышыу** *e.* 1. Birlikte bulmaca çözmek 2. Karşılaşmak, buluşmak
tarat- (I) Isıtmak, sıcak olmak (Kİ) **tarat- (II)** Öğütmek (TZ)	**taratıv 1 таратыу** *e.* 1. Yaymak, havaya vermek 2. Serperek dağıtmak 3. Taksim etmek, paylaşmak, bölüşmek 4.Lağvetmek, sona erdirmek 5.Harman savurmak
tart- (V) Dayanmak, katlanmak, sabretmek (CC)	**tartıv тартыу** *e.* 1.Çekmek, germek 2.Taşımak 3.Kaldırıp taşıyabilmek 4.Bağlamak 5.Sigara içmek 6.İçine çekmek 7.Öğütmek (buğday vs. için)
tartġaç Terazi (İH)	**tartḳıs тартҡыс** *ism.* Yumuşatılmış deriyi kesmeye yarayan alet, keski
tartın- Bir şeyi tasarlamak (CC)	**tartınıv тартыныу** *e.* Çekinmek, utanmak; rahatsız olmak
taṣarruf (I) *ar.* Sahip olmak, irade (GT, İM, İN)	**tesarrıf тәсаррыф** *ism. ar.* İdare kanunu, idare hukuku

Tablo: 2.12 (devam)

taşarruf (II) *ar.* Tutumluluk (KFT)	**tesarrıf тәсаррыф** *ism. ar.* İdare kanunu, idare hukuku
taşlat- Taşlatmak (İM)	**taşlatıv ташлатыу E** 1.Bıraktırmak, terk ettirmek, attırmak 2.İleri fırlattırmak
tayķal- Sarsılmak (TZ)	**tayķalav тайҡалау** *e.* 1.Dışarı çıkmak, yurt dışına gitmek 2.Vazgeçmek
taylaķ Deve yavrusu (TZ)	**taylaķ тайлаҡ** *ism.* Bir yaşından büyük ayı yavrusu, potuk
ta'zīr *ar.* Azarlama (GT, İM, KFT)	**teġzir тәғзир** *ism. ar.* Mahkeme kararı, hüküm
teberrük *ar.* Uğur sayma (İM)	**teberrĭk тәбәррек** *sıf. ar.* Hürmetli, aziz
tebkiç Mahmuz (Kİ) **tepkeç** Mahmuz (TZ) **depküç** Mahmuz (Kİ)	**tipkĭs типкес** *sıf.* Yırtıcı, tepici (hayvan)
teglü Onun gibi, o şekilde (İN)	**tiñlĭ тиңле** *zrf.* ...kadar, … gibi, …denk
tek (I) Boş, sakin, sessiz yer	**tik 3 тик** *zrf.* 1.Bir şey yapmadan, işlemeksizin 2.Hareketsiz 3.Değişmeksizin 4.Bir şekilde
tekşīr *ar.* Kâr, kazanç (CC)	**teķsir тәҡсир** *ism. ar.* Yüksek mevkideki kişileri yüceltme sözü
tep- Ayak tepmek, ayakla vurmak (İM, Kİ, RH, TZ) **teb-** Tekmelemek, çifte atmak (KK, TA) **tip-** Tepmek, ayakla vurmak (BV, MG) **dep- (I)** Ayakla tepmek, ayakla vurmak (KF)	**tepev тәпәү** *e.* Keskin, sivri bir aletle kıymak, ezmek, doğramak **tepĭv тәпеү** *e.* Keskin, sivri bir aletle kıymak, ezmek, doğramak
teri (II) Döşek ve minder gibi şeyler (TZ)	**tirĭ тире 1** *ism.* 1.Deri 2.Hayvan derisi 3.Post, kürk
terkīb *ar.* Birleştirme (BV)	**terķib тәрҡиб** *ar.grmr.* Söz dizimi, tamlama, terkip
tesmiye *ar.* Besmele çekmek (İM)	**tesmiye тәсмийә** *ism. ar.* Adlandırma, isim, tesmiye

Tablo: 2.12 (devam)

teşen Oturak (TZ)	**teşene təшəнə** *ism.* Mezar üzerine dikilen taş ya da beton yapı
teşrīf *ar.* Şereflendirme, şeref verme (GT, İM)	**teşrif təшриф** *ism. ar.* Bir yere ya da kişiye kısa süreli yapılan ziyaret, gelme, gitme
tevfīḳ *ar.* Allah'ın yardımına kavuşma (BV, Gİ, GT, İM, İN, KF, KFT, MG)	**tevfiḳ təүфиĸ** *ism. ar.* Terbiyelilik, edeplilik, mazbut olma
teyiş- Saygı sunmak, arz etmek (CC)	**tĭyĭşĭv тейешеу** *e.* Bir işe, duruma gönülden tutunmak, gerek görmek
tıġraḳ (II) Neşeli, şen (Kİ)	**tiraḳ тираĸ** *sıf.* 1.Derli toplu, düzenli, temiz 2.Aceleci, tez canlı
tıḳ- (I) (Arı, yılan) sokmak (GT)	**tıġıv тығыу** *e.* 1.Tıkmak 2.Kıstırmak 3.Delikli bir şeyi kapamak 4.Harcamak, sarf etmek
tınış- (II) Susmak (TZ)	**tınış тыныш** *ism.* 1.Ara, durma 2.Paydos, mola 3.Sekte
tırpılda- Kararsızlaşmak (TZ)	**tırpıldav тырпылдау** *e.* Bütün bedeniyle hareket etmek, kıpırdamak
tikil- (II) Dikilmek, yukarı kaldırılmak (İM)	**tĭgĭlĭv тегелеу** *e.* 1.Dikilmek, dikiş dikilmek 2.Nakış işlenmek
tikke Uçkur (İM)	**tikke тиккə** *zrf.* Boşu boşuna, yok yere, boşuna, yersiz
tikme (I) Dikiş dikme (CC)	**tĭkme текмə** *ism.* 1. Çit, kazık; dikme 2. Çadırın ortasındaki direk
tıñlan- Dinlenmek, huzura kavuşmak (GT) **tinlen-** Dinlenmek, istirahat etmek (KK) **tiñlen-** Dinlenmek, istirahat etmek (İM, MG, TZ) **dinlen-** Dinlenmek, istirahat etmek (İH)	**tıñlanıv тыңланыу** *e.* 1.Dinlenmek, kulak verilmek 2.Kulak misafiri olunmak
tipre- Kaymak, yürürken ayağı kaymak (MS)	**tibrev тибрəу** *e.* Hafif hafif sallamak, çalkalamak

Tablo: 2.12 (devam)

tirki Kurban (CC)	**tĭrĭk 2 терек** *ism. hay.* Hayvan, besilik hayvan **tĭrkĭ терке** *ism. bit.* Çam ağacı fidanı
tirlik (II) Hayat, yaşayış, canlılık (GT, İM, Kİ) **dirlik** Dirlik, canlılık, yaşayış (BM, Gİ, KF)	**tĭrlĭk терлек** *ism.* 1.Hayvan, canlı 2.Hayvan 3.Mal mülk, servet
tiş- (II) (İnci) dizmek, delmek (GT)	**tişĭv тишеу** *e.* 1.Deşmek, delmek 2.Yarmak, yarık açmak
tişik- Şüphelenmek (TZ)	**tĭşĭgĭv тешегеу** *e.* 1.Diş sıkmak 2.Konuşmamak, ses çıkarmamak
tizlik Dizlik	**tiźlĭk тиҙлек** *ism.* Çabukluk, tezlik
tobalan Sancı illeti, mahsus sancılanmış adam (Kİ)	**tupalan тупалан** *ism. hay.* Bulaşıcı hayvan hastalığı
tobra Torba (Kİ, RH) **ṭobra** Torba (DM) **topra** Torba (CC, TZ) **torba** Torba (TZ) **torva** Torba (Gİ)	**torba 1 торба** *ism.* 1. Boru; baca 2. Trompet
toḳmaç Tokmak (Kİ)	**tuḳmas туҡмас** *ism.* 1. İnce ve uzun hamur 2. Erişte 3. Oklava
tola- Dolamak, sarmak (Kİ, TZ)	**tulav тулау** *e.* 1.Tepişmek, çifte atmak 2.Sağa sola sallanmak, sağa sola dönmek
tomur- Eğilip arkasını dışa çıkarmak (İH)	**tumırıv тумырыу** *e.* Kesmek, parçalamak, yarmak, dilimlemek
tonuḳ (I) Ekşi, sert (Kİ)	**tonoḳ 1 тоноҡ** *sıf.* 1.Saf, temiz, bulanık olmayan, şeffaf, saydam 2.Açık olmayan, parlak olmayan, donuk, mat
tonluḳ (I) Elbiselik **tonluḳ (II)** Ücret, aylık, maaş	**tuñlıḳ туңлыҡ** *ism.* Toprağın donmuş hali, don

Tablo: 2.12 (devam)

topalaḳ Topalak otu (TZ)	**tupalaḳ тупалаҡ** *sıf.* Yuvarlak ve dolgun vücutlu
toraġı Doruk, kale (CC)	**toraḳ тораҡ** *ism.* 1. Mesken, ev, ikametgah 2. Yurt 3. Daire 4. Otobüs durağı, yolcu durağı
torġa Dokunmuş şeyler (TA)	**torḳa торҡа** *ism.* Miğfer, çelik başlık
torlaḳ Hor görülen, garip kimse; acemi; akılsız kimse (Kİ) **torlaḳ** Sargı, dolak	**torlaḳ торлаҡ** *ism.* 1. Mesken 2. Barınak
tozaḳ Cehennem (BM)	**toźaḳ тоҙаҡ** *ism.* 1.Av tuzağı, ağ 2.Hile, tuzak
töhmet *ar.* Suç isnat etme, itham (Gİ, GT, KF, KFT)	**töhmet төһмәт** *ism. ar.* Şüphe ***töhmet it-*:** Şüphelenmek
tök (II) Tane (TZ)	**tök 1 төк** *ism.* Bitki dalındaki küçük filizler
tökle- Götlemek (TZ)	**töklev 1 төкләү** *e.* Bohçalamak, bohçaya dolamak
töklen- Götlenmek (TZ)	**töklenĭv төкләнеү** *e.* Bohçalanmak, bohçaya dolanmak
tölen- (II) Karar kılmak, bir yerde durmak, sebat etmek (İM) **dölen- (II)** Karar kılmak, bir yerde durmak, sebat etmek (İH)	**tülenĭv түләнеү** *e.* Ödenmek, borcu verilmek
tölen- (III) İnanmak, emin olmak (İM, KFT)	**tülenĭv түләнеү** *e.* Ödenmek, borcu verilmek
tözlik Öz, mahiyet (CC)	**tüźlĭk түҙлек** *ism.* Ağacın toprakta kalan kısa kökü
trapes *yun.* Masa (CC)	**trapĭtsiya трапеция** *ism.* 1.İki kenarı paralel dört kenar 2.Trapez
tumaḳ Kesik, küt, kısa, yassı, basık (CC)	**tomaḳ томаҡ** *ism. giy.* Kazak baş giyimi
turuş- (I) Bir makama, huzura) çıkmak, başvurmak, bir davayı getirmek (GT) **turuş- (II)** Durmak (MG)	**toroşov торошоу** *e.* Yarışta güç denemek
tusnaḳ Rehin (TZ)	**tuṡnaḳ туҫнаҡ** *ism. mes.* Hizmetçi, hizmetkar

Tablo: 2.12 (devam)

tut- (II) Yerine getirmek (İM) **tut- (III)** Tasavvur etmek (MG)	**totov тотоу** *e.* 1.Tutmak, kavramak 2.Durdurmak 3.Duraklatmak 4.Taksi tutmak 5.Alıkoymak 6.Yakalamak 7.Tutuklamak 8.Hakim olmak, elinde bulundurmak 9.Kiralamak 10 Bir yeri işgal etmek, makamı işgal etmek
tutaş- Çakmak, kav tutuşmak (TZ)	**totaşıv тоташыу** *e.* 1.Bağlanmak, birleşmek 2.Sürekli olmak, daim olmak 3.Katılmak
tuturuḳ Tutkal, yapıştırıcı (CC)	**totoroḳ тотороқ** *ism.* 1. Dayanak, destek, istinat 2. İkrar
tutuş- (II) Kavgaya tutuşmak, düşmanlık etmek (Kİ, TA)	**totoşov тотошоу** *e.* 1.Birlikte ya da karşılıklı tutmak 2.Birlikte açığa çıkarmak, ifşa etmek 3.Birlikte ele geçirmek 4.Bir şeylerin tesirine bırakmak
tuztur- Ayırmak (İM)	**tuźźırıv туҙҙырыу** *e.* 1.Eskitmek, yıpratmak, aşındırmak 2.Telef etmek 3.Saçmak, savurmak
tülek Kör (Kİ)	**tülek 2 түләк** *ism.* Vergi
tünegi Karanlık (KF)	**tönegĭ 1 төнәге** *sıf.* İlk günkü **tönegĭ 2 төнәге** *zrf.* Bayağı önce, çok evvel, günler önce
türlü (II) O türde, o yaratılışta (CC)	**törlö төрлө** *sıf.* 1.Türlü, çeşitli 2.Her türlü, türlü türlü
türüş- Çalışmak, çabalamak, gayret etmek (Kİ) **dürüş-** Çalışmak, gayret etmek (BM, TA)	**töröşöv төрөшөү** *e.* Birlikte dürmek, birlikte sarmak, karşılıklı bürümek
tüyün Düğüm (TZ) **dügün (I)** Düğüm (Kİ, TZ)	**töyön төйөн** *ism.* 1. Düğüm 2. Bohça

Tablo: 2.12 (devam)

tüzet- (II) Süngü yapmak (MG)	**töźötöv төҙөтөү** *e.* 1.Düzleştirmek, düzeltmek 2.Doğrultmak, pürüzsüzleştirmek 3.Yararlı hale getirmek 4.Ayarlamak, düzenlemek
uçar Çarşı (Kİ)	**osar ocap** *sıf.* Uçar, uçan, uçarak giden
uftan- Utanmak (GT)	**uftanıv уфтаныу** *e.* Of demek, oflamak
ulaḳ- Anlaşmazlık etmek (TZ)	**olaġıv олағыу** *e.* 1. Dışarı gitmek, dışarı doğru kaçmak 2. Kaybolmak, yok olmak
umaç Hedef, nişan (MG)	**umas умас** *ism.* Azıcık süte ya da suya yuvarlanmış hamur konularak yapılan yemek
ur- (II) Koymak, yerleştirmek, yere koymak (CC)	**urav 1 урау** *e.* Sarmak, kuşatmak, çevrelemek, döndürmek
urlaş- Belirme, ortaya çıkma, doğma (TZ)	**urlaşıv урлашыу** *e.* Birlikte aşırmak, yürütmek, çalmak
urun- (I) Zulmetmek (BM)	**oronov 2 ороноу** *e.* Didinmek, çabalamak, güçlük çekmek
urundur- Oynatmak (BV)	**orondorov 1 орундороу** *e.* Vurundurmak, dövündürmek
uruş- Vuruşmak, dövüşmek, savaşmak (CC, İM, İN, KFT, KK, MG, TZ)	**urışıv урышыу** *e.* Birlikte ya da karşılıklı orak vurmak, orakla dermek, biçmek
us (I) Akıl, zekâ (BM, CC, Gİ, İM, KF, KFT, Kİ, TZ) **uş** Akıl, zekâ (TA)	**us yc** *ism.* Avuç, aya, el içi, avuç içi
us (II) Islak, yaş (CC)	**us yc** *ism.* Avuç, aya, el içi, avuç içi
uşsız Akılsız (TA) **ussuz** Akılsız (İM)	**iśhĭź иçheş** *sıf.* Hissiz, duygusuz, duygusu olmayan, duyguyu kaybetmiş
uyluḳ Uyluk (BV, İM)	**uylıḳ уйлыҡ** *ism.* Büyük oyuk, geniş çukurluk, geniş ingin yer
ülkü Hedef, nişangâh, ülkü (GT, İM, İN, Kİ)	**ölkö өлкө** *ism. bit.* Bir kökten çıkıp gelişen filiz, sürgün
ün (II) Genel anlamda his (KK)	**ön 2 өн** *ism.* Uyanık olma hali, ayıklık

Tablo: 2.12 (devam)

ütük (I) Köpek yavrusu (TA)	**ötök 1 өтөк** *sıf.* 1. Tüyü dökülmüş, tüyü yolunmuş (hayvanlar için) 2. Rengi, şekli değersizleşmiş; düşkün
üz- (III) Yarışmak (KK)	**uźıv уҙыу** *e.* Geçmek, yol almak, geride bırakmak, belirli bir sınır ya da çizgiyi geçmek, olup bitmek
üzek Üst, satıh, yüz (BV)	**üźek үҙәк** *ism.* 1. Merkez, odak, tam orta nokta 2. Mevsimler gibi zaman kavramları için orta 3. Can
üzün- Üzülmek, kesilmek (TZ)	**özönöv өҙөнөү** *e.* Mümkün olur olmaz faydalanmak, yararlanmak
va'd *ar.* Üstüne alma, söz verme (İM, KF)	**veġeź вәғәҙ** *ar. din.* Vaaz
vallāh(i) *ar.* "Allah için, Allah hakkı için" anlamında bir yemin (Gİ, İM, İN, KF)	**vallahi валлаһи** *ism. ar.* Bir kişiyi inandırmak için söylenen ünlem; vallahi
vaẓīfe (I) *ar.* Muayyen bir iş ve ücreti (GT)	**vazifa вазифа** *ism. ar.* Vazife, görev
vech (II) *ar.* Tarz, uslûp, şekil (İM, MG)	**vejhĭ вәжһе** *ism. ar.* Sebep, temel, asıl
yabun- Yapışmak, ulaşmak (TA)	**yabınıv ябыныу** *e.* 1. Örtünmek, örtü örtünmek; duvak örtünmek 2. Üstünü kapatmak, üstünü örtmek
yaġa (II) Irmak kenarı, deniz kıyısı (İM) **yaḳa (III)** Deniz kıyısı, ırmak kenarı (İM)	**yaḳ 1 яҡ** *ism.* Taraf, yön, yan
yaġa Yaka, elbise yakası (CC) **yaḳa (II)** Yaka, elbise yakası (DM, Gİ, GT, İM, KF, Kİ, TA, TZ)	**yaḳ 1 яҡ** *ism.* Taraf, yön, yan
yaḳa (II) Dağın kenarı, bayır olan yeri	**yaḳ 1 яҡ** *ism.* Taraf, yön, yan
yalaḳ 1. Toprak çanak (İH) 2. Köpeklere özgü yalak (Kİ, TA)	**yalaḳ ялаҡ** *ism.* Bitki yetişmeyen tuzlu ve kireçli toprak
yalavaç 1. Elçi (BM, Kİ) 2. Peygamber, resul (DM, TA)	**yalavıs ялауыс** *ism. giy.* Ucuna gümüş paralar işlenmiş mendil (dünür karşılayan gençler bu mendili sallar; dünürler bu mendili kapmaya çalışır.)

Tablo: 2.12 (devam)

yalçı (II) İlikçi, düğmeci (CC)	**yalsı ялсы** *ism.* 1. Irgat, hizmetçi 2. Köle
yalḳıḳ Balgam (İH)	**yalḳıḳ ялкыкъ** *ism.* Vücudu yanmış kişinin yanıklarından gelen ağır koku
yanaş- Yanaşmak (İM, TZ)	**yanaşıv янашыу** *e.* 1. Karşılıklı veya birlikte kötülük yapmak 2. Karşılıklı veya birlikte tehdit etmek, korkutmak, gözdağı vermek
yanşaḳ Gürültücü (İH, TZ) **yanşıḳ** Gürültücü (TZ)	**yanşaḳ яншакъ** *sıf.* 1. Mızıkçı, en ufak şeyden söylenip duran, mızıkçılık yapan 2. Sırnaşık, yapışık
yanut Cevap (TZ)	**yanut янут** *ism. hay.* 1. Rakun 2. Rakun kürkü
yar (I) 1. Hendek, uçurum, yar (BM, KFT, TZ) 2. Yalçın kayalık (TA) 3. Nehirlerin dik ve yüksek sahilleri, selin yardığı yer (Kİ)	**yar 1 яр** *ism.* Su kıyısı, sahil, kenar
yar- (II) Karar vermek (CC)	**yarav 1 ярау** *e.* 1. Yaramak, faydalı olmak, bir iş başarabilmek 2. Uygun olmak, denk gelmek 3. Geleneğe, ahlaka uygun olmak, tasvip edilmiş olmak
yarar Menfaat, yarar (İM)	**yarar ярар** *ism.* Olur, tamam, evet, elbette
yarı (V) Sahra, çöl, ıssız yer (TA)	**yarı 2 яры** *ism.* 1. Belirsiz bir yere 2. Başka
yarlıġ Yardım (MS)	**yarlıḳ ярлыкъ** *ism.* 1. Yarlık, ferman 2. Etiket, yafta
yarmaş- Tırmanmak (TZ)	**yarmaşıv ярмашыу** *e.* Tokalaşmak, el sıkışmak
yasa- (I) Sevk etmek, tertip ve tanzim etmek (GT)	**yahav 1 яһау** *e.* 1. Yapmak, işlemek 2. Hazırlamak, düzenlemek 3. Değiştirmek, geliştirmek
yassı En, genişlik (İM) **yaşşı** En, genişlik (TA)	**yaṡı яҫы** *sıf.* 1. Yassı 2. Yayvan, genişçe
yaşınmaḳ Peçe, kadınların örtüsü (İM)	**yeşĭnmek йәшенмәк** *ism.* Saklambaç oyunu

Tablo: 2.12 (devam)

yavan (I) Katıksız, yavan, yağsız (İH)	**yıvan йыуан** *sıf.* 1. Kalın; koyu; yoğun 2. Vücut olarak yapılı, iri
yayala- (Kuş için) yere yakın uçmak (İH)	**yaylav 2 яйлау** *e.* Oldukça ağır hareket etmek, çok yavaş hareket etmek
yaydaġ Eyersiz ata binmek (MG)	**yaylaķ яйлак** *sıf.* 1.Eyersiz, eyer takılmamış 2.Etsiz, et koyulmamış, yavan (yemek için) **yayźaķ яйзак** *sıf.* 1.Eyersiz, eyer takılmamış 2.Etsiz, et koyulmamış, yavan (yemek için)
yaylı Yaylı (İN)	**yaylı яйлы** *sıf.* Faydalı, uygun, elverişli, münasip
yayuñ Yayın (BV)	**yeyĭn 1 йәйен** *ism.* Yayın balığı
yaz- (II) Yanılmak, hata etmek (BM, GT, İH)	**yaźıv 4 яzыу** *e.* Kaybetmek, yitirmek, yoksun kalmak
yaz- (IV) Göz önüne açıp yaymak (İH)	**yaźıv 3 яzыу** *e.* Buruşuğunu, kırışığını düzeltmek; düzlemek, yaymak
yegen (II) 1. Hasır (BM, TA) 2. Kaba hasır döşek (CC) **yigin (II)** Hasır (Kİ)	**yĭgen егән** *ism.* Su kamışı
yek (II) Kötülük (CC)	**yĭk 2 ек** *ism.* Kirli iğrenç şey, nesne
yetil- Kemale ermek, olgunlaşmak (Kİ)	**yĭtĭlĭv етелеү** *e.* Yetmek, kafi gelmek
yılış- Gülmek, tebessüm etmek (İH)	**yılışıv йылышыу** *e.* Isınmak
yımrıl- Çarpılmak, eğilmek (İH)	**yĭmĭrĭlĭv емерелеү** *e.* Yıkılmak, mahvolmak, viran olmak; bozulmak
yırġaķ Kanca, çengel (CC)	**yırġaķ йырғак** *ism.* Suyun açtığı derin yarık, çukur
yışı- Parlamak (Kİ)	**yışıv йышыу** *e.* 1. Rendelemek 2. Kum, kül gibi şeylerle parlatmak, beyazlatmak

Tablo: 2.12 (devam)

yıyıştır- Toplamak (KK)	**yıyıştırıv йыйыштырыу** *e.* 1. Ordan burdan toplamak, sağdan soldan yığmak 2. Ölüyü defnetmek, gömmek
yilik- İçi serinlemek, rahat etmek (İH)	**yĭlĭgĭv елегеү** *e.* Sorup soruşturmak, yiyecek arayarak sağa sola bakmak; sezmek, duymak; kokusunu almak
yirlig Kılıcın cevheri, demiri (MG)	**yĭrlĭk ерлек** *ism.* Renkleri, süsleri ile ayrılan temel şekil; fon; temel, dayanak, destek
yit- (II) Üstesinden gelmek, gücü yetmek (MG, MS, TZ)	**yĭtĭv 2 етеү** *e.* Uzunluk olarak yetmek, sayı ve hacim bakımından yetmek; yetmek, kafi gelmek, yeterli gelmek
yit- (V) Değmek, dokunmak (İM)	**yĭtĭv 1 етеү** *e.* Ulaşmak, yetmek, kafi gelmek; oluşmak, meydana gelmek; uzamak (tırnak, sakal için)
yoġo- İtaat etmek (CC)	**yoġov йоғоу** *e.* 1. Yapışmak, bulaşmak, sürülmek; boyanmak 2. Bulaşmak, sirayet etmek (hastalık için)
yoḳ (II) Hayır (BM, DM, Gİ)	**yuḳ юқ** *ism.* Yok; önemsiz boş şey
yol (II) Seyahat, yolculuk (CC)	**yul 1 юл** *ism.* 1. Yol, sefer 2. Satrançta ileri hamle 3. Satır, dizi
yol (III) Tarz, usul (KF)	**yul 1 юл** *ism.* 1. Yol, sefer 2. Satrançta ileri hamle 3. Satır, dizi
yören- (II) Bir şeyin etrafına gelmek, civarında olmak (İH)	**yörönöv йөрөнөү** *e.* Kendi başına sağa sola yürümek
yuban- İhmal edilmek (CC)	**yobanıv 1 йобаныу** *e.* Yavaşça hareket etmek, sallanmak; savsaklamak **yobanıv 2 йобаныу** *e.* Tembellik etmek, erinmek, üşenmek **yıbanıv 1 йыбаныу** *e.* 1. Tembelleşmek, üşenmek, erinmek 2. Oyalanmak, gevşek davranmak, ağır davranmak
yula Kandil (KFT)	**yola йола** *ism.* Töre, adet, gelenek

Tablo: 2.12 (devam)

yulav Kurtarıcı (CC)	**yulavsı юлаусы** *ism.* Sefere, yola çıkan kişi, yolcu
yulmala- Ütmek, yakmak (CC)	**yolmalav йолмалау** *e.* Yolmak, çekmek, koparmak
yulun- Kurtarılmak (CC)	**yolonov йолоноу** *e.* Yolunmak, koparılmak
yumaḳ (II) Hikâye (TZ)	**yomaḳ йомаҡ** *ism.* Bilmece, bulmaca, muamma
yumalaḳ Hayvan pisliği (İM) **yumġalaḳ** Yumalak, hayvan pisliği (BV)	**yomalaḳ йомалаҡ** *ism.* Topak, belli bir büyüklükte yuvarlanmış şey
yundur- Kusmak (TA)	**yundırıv юндырыу** *e.* Kestirmek, budatmak, temizletmek, sıyırtmak
yurt (IV) İnilecek yer (TZ)	**yort йорт** *ism.* Ev, bina, çadır
yut Soğuğun şiddetinden hayvanların telef olması (TZ)	**yot йот** *ism.* Kıt, kurak
yügün- Diz çöküp eğilmek (CC) **yükün- (II)** Diz çökerek hizmet etmek (Kİ)	**yögönöv йөгөнөү** *e.* 1. Topuğu yere batırmak 2. Ayakta duramaz olmak (tırnak arası ezilmiş hayvan için)
yügür- (III) Çalışmak, çabalamak (İM)	**yügĭrĭv йүгерең** *e.* 1. Koşmak, hızlı hızlı gitmek 2. Herhangi bir işi tekrarlayıp durmak 3. Vücuda yayılmak, vücuda dağılmak, etki etmek 4. Meydana gelmek, görünmek
yüzle- Yüzüne vurmak (Kİ)	**yöźlev 1 йөҙләү** *e.* Yüzlemek, yüz yapmak **yöźlev 2 йөҙләү** *e.* Sağlamlık ya da görüntü için taş, tahta ya da başka şeylerle kaplamak
yüzlük Elbisenin dış yüzü (İH)	**yöźlök 3 йөҙләк** *ism.* Pencereyi kuşatarak dışarıdan çakılan tahta
żamīr *ar.* İç, derun, cevher (GT, MG)	**zamir 1 замир** *ism. ar.* Tesir, etki **zamir 2 замир** *ism. ar.* Namus; vicdan
zār *fars.* Ağlama, inleme; ağlayarak, inleyerek (GT)	**zar зар** *ism. fars.* Kaygı, üzüntü, sızlanma
zārī *fars.* Ağlama, inleme, inilti ile ağlama (GT)	**zari зари** *sıf. fars.* Özlemli, kederli, sıkıntılı

Tablo: 2.12 (devam)

zārīlıḳ *Fars.+T.*. Yalvarma, yakarış (İM)	**zarilıḳ зарилыкъ** *ism.* Kaygılılık, hasretlik, kederlilik
ẕürriyet *ar.* Nesil, kuşak, soy, döl (Gİ)	**zörriye зөрриə** *ism.* Zerre

Tablo: 2.12 (devam)

2.3.3.3. Zıt Anlama Geçiş

Göstergenin başlangıçtaki anlamının tam tersi yönde anlama geçişi olarak tanımlanan anlam değişmesi türüdür. İnsanın her tür bilgisinin temel eksenlerinden biri, zıtlıktır. Anlamda zıtlık, anlamla birlikte ulaşılan bir bilgidir. Her bilgi, zıt bilgiyle doğar. Bu yüzden zıtlık kelimeler arasındaki en temel komşuluktur. Zıt anlamlı sözler, birbirlerinin ses, yapı ve kullanım alanlarını doğrudan etkilerler.

Zıtlık, dilin ses, biçim, yapı ve anlam yapılarında görülebilir. Ses bilgisindeki zıtlık, anlam ayırıcı özelliktir. Biçim bilgisindeki zıtlık, kök-gövde, söz türleri biçimindedir. Anlam bilgisindeki zıtlık ise, olumluluk-olumsuzluk, soyutluk-somutluk biçimlerinde olabilir (Karaağaç, 2013: 364).

Tablo 2.13. *Zıt Anlama Geçiş Anlam Olayının Tespit Edildiği Kelimeler*

KIPÇAK TÜRKÇESİ	BAŞKURT TÜRKÇESİ
aġ- (I) Yükselmek, yukarı çıkmak (BM, Kİ, MG)	**avıv ауыу E / EŞAN** Düşmek, yıkılmak; belirli bir zamanı aşmak, geçmek
ʻāmil (I) *ar.* İdare memuru, amir (GT)	**ġamil ғамил** *ar.mes.* İşçi, hizmetkar
ançaġına Biraz, azıcık (CC)	**ansayın ансайын** *sıf.* Aşırı derecede
arala- (II) Arasını bulmak (KFT)	**aralav аралау** *e.* Aralamak, arayı açmak, ayırmak
arḳun- Acele etmek (KK) **aḳrın-** Acele etmek (KK)	**ekrĭneyĭv әкренәйеү** *e.* Yavaş olmak, yavaş hale gelmek; ağır olmak, ağır hale gelmek **ekrĭnlev әкренләү** *e.* Yavaşlamak, yavaşça yürümek, ağır şekilde yürümek
atla- Atlamak, aşmak (CC, İM, İN)	**atlav атлау** *e.* Adım adım hareket etmek
ʻayyar *ar.* Hilekâr, dolandırıcı (GT)	**ġeyyer ғәййәр** *sıf.ar.* Gayretli, yiğit, çalışkan
bertil- Oğuşturmak, oğulmak (TZ)	**birtĭlĭv биртелеү** *e.* İncitilmek, yaralanmak
bişi (II) Yufka (Kİ)	**bĭşĭ беше** *sıf.* 1. Sağlam, sıkı, olgun 2. Dayanıklı 3. Söz dinlemeyen, laf anlamayan; yaramaz

Tablo: 2.13 (devam)

der- Dermek, toplamak, yığmak, bir araya getirmek (TZ) **dir-** Dermek, toplamak, yığmak, bir araya getirmek (BV, KFT, TA) **ter-** Dermek, toplamak, yığmak, bir araya getirmek (TZ) **tir-** Dermek, toplamak, yığmak, bir araya getirmek (BV, GT, İM)	**tirĭv тирey** *e.* 1.Dermek, toplamak 2.Yaymak, dağıtmak
derd *fars.* Acı, keder, dert (GT, İH, RH, TZ) **dert** *fars.* Dert (TZ)	**dert 1 дәрт** *ism.fars.* 1. Coşku, büyük heves, arzu 2. Sevme, hoşlanma duygusu
dıḳ- Tıkamak, kapamak (RH, TZ) **ṭıḳ- (II)** Tıkamak, kapamak (BM, Kİ, KK, MG, TA, TZ) **tik- (VIII)** Tıkmak (TZ)	**tıġıv тығыу** *e.* 1.Tıkmak 2.Kıstırmak 3.Delikli bir şeyi kapamak 4.Harcamak, sarf etmek
ebeden (II) *ar.* Asla, hiçbir zaman (MG)	**abdan абдан** *ar.zrf.* Bütünüyle, tamamen **ebden әбдән** *ar.zrf.* Büsbütün, tamamıyla, tamamen
eke Hala, bibi (TZ)	**eke әкә** *ism.* 1. Baba 2. Ağabey
esenleş- Veda etmek, vedalaşmak (TA)	**işenleşĭv иҫәнләшеү** *e.* Selamlaşmak, merhabalaşmak
eylendür- Eylendirmek, durdurmak (RH)	**eylendĭrĭv әйләндереү** *e.* Döndürmek, dolandırmak, eylendirmek
ezel *ar.* Önceliksiz, başlangıcı olmayan (Gİ, İM, KF)	**ezel әҙәл** *ism.ar.* Ölüm vakti, ölüm, ecel
ḫayr *ar.* İyilik, iyi, hayır (BV, Gİ, GT, İM, KF, MG, MS)	**ḫeyĭr 2 хәйер** *ism.ar.* Hayır, yok
ḫışım *ar.* 1. Gazap, kin (İH) 2. Ağır surette birine kızmak (İH)	**ḫişım хишым** *ism.ar.* Şımarıp nazlanan kişi; tuhaf kimse
ḫıyār (I) *ar.* Hayır, iyi (İM)	**ḫeyĭr 2 хәйер** *ism.ar.* Hayır, yok
ḳal- (II) Artmak (CC, İM)	**ḳalıv ҡалыу** *e.* Kalmak, beklemek, geride olmak

Tablo: 2.13 (devam)

ḳal- (III) Terketmek (İM)	**ḳalıv ҡалыу** *e.* Kalmak, beklemek, geride olmak
ḳaldır- Kaldırmak (Gİ, KF, KK, TZ) **ḳaldur-** Kaldırmak (Gİ, KF, MS)	**ḳaldırıv ҡалдырыу** *e.* Bırakmak, atmak; terk etmek; azat etmek, serbest bırakmak
ḳızġanş Kıskanç, kıskanan (TZ)	**ḳıźġanıs ҡызғаныс** *sıf.* Merhamet duygusu uyandıran, acıma duygusu uyandıran
ḳonaḳla- Misafir etmek, ağırlamak (CC, DM, İM, KK, TA, TZ) **ḳonuḳla-** Misafir etmek, ağırlamak (GT, Kİ)	**ḳunaḳlav 1 ҡунаҡлау** *sıf.* Misafir olmak, ilgi alaka görmek
ḳula (II) Bütün, büsbütün, tamamıyla (CC)	**ḳola 2 ҡола** *sıf.* Açık, bomboş, çorak
meṣārif *ar.* Masraflar, giderler (İM)	**mesarif мәсариф** *ar.tic.* Biriktirilen para, elde tutulan para
muḫālefet *ar.* Aykırılık, karşı gelmek, muhaliflik (GT, İM)	**möḫalefe мөхаләфә** *ism.ar.* 1. Karşılıklı verilen söz, ant 2. Aradaki yakınlık, yakınlaşma
mü'eccel *ar.* Peşin olmayan, gelecekte olacak olan (İM, KFT)	**möġejjel мөғәжжәл** *sıf.ar.* Acil, tez
niyāz *fars.* Yalvarma, dua (GT)	**niyaz нияз** *ism.ar.* Rica, niyaz; temenni
ögün- Övünmek (GT)	**ükĭnĭv үкенеү** *e.* Pişman olmak, kaygı, endişe duymak
ögünç Övgü, övünç (CC)	**ükĭnĭs үкенес** *ism.* Pişmanlık, endişe, kaygı, huzursuzluk
öyüş- Savurmak (TZ)	**öyöşöv өйөшөү** *e.* Karşılıklı ya da birlikte toplamak, istiflemek; yığmak
özgele- Benimsemek (İH)	**üźgelev үҙгәләү** *e.* Yadırgamak, farklı görmek, yabancılamak
savul- Ayrılmak, bir köşeye çekilmek, uzaklaşmak (BM)	**savılıv сауылыу** *e.* Bir yere toplanmak, bir yere birikmek (sığır, koyun gibi hayvanlar için)
şavul- (II) Yoldan çıkmak (TA)	**savılıv сауылыу** *e.* Bir yere toplanmak, bir yere birikmek (sığır, koyun gibi hayvanlar için)

Tablo: 2.13 (devam)

talapın- Ağır ağır, yavaş yavaş hareket etmek (TZ) **talpın-** Yavaş yavaş hareket etmek (TZ)	**talpınıv талпыныу** *e.* 1. Uçup gitmek üzere kanat çırpmak 2. Havalanma isteğiyle öne atılıp çırpınmak 3. Bütün gücüyle uğraşmak, gayret etmek
tamaḳsav Obur, çok yiyen (TZ)	**tamaḳhav тамаҡhay SIF / EŞAN** Yemeye uygun, çok yenilen
tıraḳ Çabuk (CC)	**tıraḳ тыраҡ** *ism.* Güçlük, zorluk, meşakkat
ulġayt- Gönlünü geniş tutmak, kendine güvenmek (MG)	**oloġaytıv олоғайтыу** *e.* Büyüklendirmek, yücelendirmek
ün- Karşı koymak, dayanmak, inat etmek (CC, Kİ)	**önev өнәү** *e.* 1. Gönlü okşamak; yakın görmek, sevmek 2. Dürüst bulmak, güzel bulmak; güzel görmek
üşen- Üşenmek, bezmek (GT, RH)	**öşenĭv 2 өшәнеү** *e.* Yorulmak, zayıf hale gelmek
vaḳār *ar.* Ağırbaşlılık, vakar (GT)	**veḳar вәҡар** *ism.ar.* Gurur, vakar, kibir
vesīle *ar.* Vasıta, bahane (İM)	**vesile вәсилә** *ism.ar.* Çare, yol, yöntem, amaç, vesile
yalḳa- Teşvik etmek, kandırmak (İH)	**yalḳıv ялҡыу** *e.* Bezmek, usanmak, bıkmak
yarılġa- (I) Acındırmak (CC)	**yarlıḳav ярлыҡау** *e.* Affetmek, bağışlamak, merhamet etmek
yarılġa- (II) Esirgemek, yargılamak (TZ)	**yarlıḳav ярлыҡау** *e.* Affetmek, bağışlamak, merhamet etmek
yeles İnce, hafif rüzgâr (Kİ) **yeleser** İnce, hafif rüzgâr (BM)	**yĭleś еләç** *sıf.* Soğuk rüzgarlı (hava durumu için) **yĭleź еләҙ** *sıf.* Soğuk rüzgarlı
yer- (I) Yermek, hoşuna gitmemek (CC)	**yĭrĭv epeγ** *e.* Bıkmak, bezmek, usanmak, doymak; aşermek
yet- (II) Eklemek, bağlamak (CC)	**yĭtĭv 3 етеү** *e.* İtmek, iteklemek
yırıl- Büzülmek, çekmek (CC)	**yırılıv йырылыу** *e.* Yarılmak; ayrılmak, parçalanmak
yorġala- Koşarak gitmek (Kİ)	**yurġalav юрғалау** *e.* 1. Biniciyi sarsmadan yürütmek 2. Küçük adımlarla sarsmadan ilerlemek

Tablo: 2.13 (devam)

yumul- Kapanmak, yumulmak (GT, MG)	**yomolov 2 йомолоу** *e.* Yumulmak, hücum etmek, saldırmak, fırlamak
yülit- Tıraş etmek (Gİ, İM) **yülüt-** Tıraş etmek (Gİ, KF, KK)	**yolotov йолотоу** *e.* Yoldurmak, kopartmak
żarūrī (I) *ar.* Gerekli olan (İN)	**zaruri зарури** *sıf.ar.* Zaruri, mecburi
zehle *ar.* Cesaret, şecaat (BM)	**zahil заһил** *sıf.ar.* Korkak, ödlek, cesaretsiz

Tablo: 2.13 (devam)

2.3.4. Anlam İyileşmesi

Bu anlam değişmesi türünü Doğan Aksan (2016: 91) *"Göstergenin eskiden taşıdığı anlamda bir iyileşmenin meydana gelmesi"* Günay Karaağaç (2013: 147) *"Kötü anlamlı bir sözün zamanla iyi bir anlam kazanması olayı"* olarak tanımlamıştır. Türkçenin yazılı kaynaklarla takip edebildiğimiz dönemlerinden itibaren bu anlam olayı ile karşılaşıldığını görmekteyiz. Günümüzde *"iyi, güzel, iyi huylu, yakışıklı, yiğit vb."* anlamlara sahip olan *yavuz* sözü, Köktürk yazıtlarında *yabız* şeklinde geçmekteydi ve *"fena, kötü, perişan"* anlamlarına gelmekteydi. Aşağıdaki tabloda Kıpçak Türkçesi söz varlığından Başkurt Türkçesi söz varlığına iyileşme yoluyla geçen kelimeler gösterilmiştir.

Tablo 2.14. *Anlam İyileşmesi Anlam Olayının Tespit Edildiği Kelimeler*

KIPÇAK TÜRKÇESİ	BAŞKURT TÜRKÇESİ
abru *fars.* Ahmak (TA)	**abruy абруй** *fars.* 1. Halk nezdinde kazanılmış saygınlık, şöhret 2. Sorumlu yerden gelen yetki.
aç- (III) Perişan olmak (KK)	**asıv 3 асыу** *e.* Acıkmak, aç hale gelmek, aç olmak
arman Azmış, iri yarı (TZ)	**arman арман** *fars.* Büyük istek, umut
buşaḳ Hiddetli, çok öfkeli kimse (Kİ)	**buşaḳ бушаҡ** *sıf.* 1. Sert olmayan, sıkı olmayan, sağlam olmayan 2. Yumuşak mizaçlı
ḳaṣd *Ar.* Kasıt, (kötü) niyet (BV, Gİ, GT, İM, İN, KF, KFT, MG, MS)	**ḳasıd ҡасыд** *ism.ar.* Kasıt, niyet, dilek, maksat **ḳesd ҡәсд AR DÜŞ / EŞAN** Kasıt, niyet, maksat, istek
irimçik Kesilmiş, bozulmuş süt (TZ)	**ĭrĭmsĭk эремсек** *ism.* 1. Lor peyniri; süzme yoğurt 2. Topak
moñ Budala, şaşkın, bön (TZ)	**moñ моң** *ism.* 1. Sıkıntı, keder, kaygı, gam 2. Ezgi, nağme
nākes (I) *fars.* Alçak (GT)	**nekeś нәкәҫ** *fars.* 1. Hantal, ağır; tembel 2. Kusur, hata
palās *fars.* Palas, paçavra (RH)	**balaś балаҫ** *fars.* Küçük halı, keçe kilim

tumala- Basarak kapamak, bastırmak, zulmetmek (CC)	**tomalav томалау** *e.* Doldurmak, tıkamak, kapatmak, kaplamak
yitik (II) Kayıp, zayi (BV) **yitük** Kayıp, zayi (Kİ)	**yĭtĭk 1 етек** *sıf.* Büyüyüp uzayan, uzamış, erişmiş, erişkin **yĭtĭk 2 етек** *sıf.* Bol, bereketli, yeterli, gerektiği kadar

Tablo: 2.14 (devam)

2.3.5. Anlam Kötüleşmesi

Eski çağlarda totemistik inançlarda ve alıntılarda çok sık görülen bir anlam değişmesi olayıdır. Bu anlam değişmesini Günay Karaağaç (2013: 147) *"İyi anlamlı bir sözün zamanla kötü veya kötüye doğru giden bir anlam kazanması olayıdır"* şeklinde tanımlamaktadır.

Anlam kötüleşmesi ve anlam iyileşmesi kavramları anlam biliminin tartışmalı başlıklarındandır. Çünkü iyilik ve kötülük kavramları görecelidir. Bir kavramın iyi veya kötü olduğu bireyden bireye ya da toplumdan topluma değişim göstermektedir. Bu anlam değişmesine verilecek örnekler öznel yargılar içerdiği için bazı tartışmalara yol açmaktadır (Arslan-Erol, 2014: 85).

Tablo 2.15. *Anlam Kötüleşmesi Anlam Olayının Tespit Edildiği Kelimeler*

KIPÇAK TÜRKÇESİ	BAŞKURT TÜRKÇESİ
aḫres *ar.* Dilsiz, konuşamayan (GT)	**eḫras əxpac** *sıf.ar.* Kandıran, hile yapan, aldatan
ārlan- *Ar.+T.* Utanmak (Gİ)	**erleñv 1 ərləneү** *e.* Hakaret edilmek, sövülmek, küfür edilmek, ağır sözler söylenmek
ay- Söylemek, demek (BV, GT, İM) **ayd-** Söylemek, demek (MS) **ayıt-** Söylemek, demek (İM, MG, TA, TZ) **ayt-** 1. Söylemek, demek (İM, MG, TA, TZ) 2. Anlatmak **eyid-** Demek, söylemek (GT) **eyit-** Söylemek, konuşmak (TA) **eyt-** Demek, söylemek (İN, RH) **iyid-** Söylemek, konuşmak (KFT)	**eytĕv 1 əйteү** *e.* **1.** Söylemek, demek **2.** Anlatmak, öğretmek, beyan etmek **3.** Türkü söylemek **4.** Laf taşımak, söz yetiştirmek
biliş Tanıdık, bildik (BM, DM, GT, İM, TA)	**bĭlĭş beләш** *ism.* Başkurt'un yakınlaşarak birlikte yaşadığı Rus dostu
cāhiliyyet (II) *ar.* İslâmdan önceki devir (MG)	**yehalet йəhaләt** *sıf.ar.* Bilgisiz, cahil

ḫayvān (II) *ar.* Hayvan, insan dışındaki canlılar (BV, Gİ, GT, İM, KF, KFT, RH)	**ḫayvan хайуан** *ism.ar.* 1. Hayvan 2. Kaba, ahlaksız, cahil kişi
imen- Utanmak, çekinmek (CC)	**imenĭv имәнеү** *e.* İğrenmek, sevimsiz görmek, çirkin görmek
eçek Eşek (TZ) **eşek** Eşek (BV, CC, KFT, Kİ, KK, TA, TZ) **işek (II)** Eşek (BV, GT, İM) **yeşek** Eşek (DM)	**işek ишәк** *ism.* 1. Eşek, merkep 2. Akılsız kişi
ḫabīṯ *ar.* Kötü, alçak (İM, KF, KFT, MS)	**ḫebiś хәбиҫ** *sıf.ar.* Pis, berbat, kötü, iğrenç
kāhil *ar.* Gücü yeten, üstün gelen (MG)	**ḳahir ҡаһир** *ar.* Zalim, cabbar
ḳaḳaç Eskimiş, eski (TZ)	**ḳaḳaş ҡаҡаш** *sıf.* Pis, kirli, pasaklı
ḳamḳaḳ Çalı çırpı (TA)	**ḳamġaḳ ҡамғаҡ** *ism.bit.* 1.Deveelması, çakırdiken 2.Gürültücü, şamatacı, yaygaracı
ḳolla- Yardım etmek, kollamak (BM, TZ)	**ḳollav ҡоллау** *e.* Kul, köle yapmak; hizmetçi, işçi olarak faydalanmak
ḳoma Kuma, kadının ortağı (TZ) **ḳuma** Kuma, kadının ortağı (CC, DM, İM)	**ḳoma ҡома** *ism.* Cariye, odalık
ḳuytu Çukur, siper, gölgelik (İH)	**ḳoyto ҡойто** *sıf.* Kötü, sefil, pis; değersiz
küçle- Güçlenmek, kuvvetlenmek (TZ)	**köslev көсләү** *e.* 1.İş yapmaya mecbur etmek; güç kullanmak, zor kullanmak 2.Tecavüz etmek
lāf *fars.* Lâf, söz (DM, GT)	**laf лаф** *fars.* Değersiz boş söz, laf
muḫtāl *ar.* Borç veren (İM)	**möḫtel мөхтәл** *sıf.ar.* Hilekar, düzenbaz
murdār *fars.* 1. Pis, çürük yiyecek ve içecek (CC, GT, İH, İM, KFT) 2. Haram (TZ)	**morźar морҙар** *ism.fars.* 1. Leş, hayvan ölüsü; mundar 2. Kabahatli, bozuk, iğrenç kişi
obur Oyuk ve çukur yer (TZ)	**ubır убыр** *ism.* Hortlak, vampir; kan emici yaratık
oġurla- (II) Birisiyle arasındaki mesafeyi azaltmak (MG)	**uġırlav уғырлау** *e.* Çalmak, hırsızlık yapmak

Tablo: 2.13 (devam)

renc *Far.* Ağrı, sızı, sıkıntı (GT, RH)	**renyĭş рәнйеш DÜŞ** 1. Yürek sızısı, gücenme duygusu, incinme duygusu 2. Kötü istek, beddua
rang *fars.* Renk (CC) **reng** *fars.* Renk (GT, RH)	**renĭk рәнек** *fars.* 1. Renk, boya 2. Hile, ikiyüzlülük
saarla- Utanmak, mahcup olmak (CC)	**ŧurlav хурлау** *e.* Rezil etmek, aşağılamak, maskara etmek; kötülemek; iftira atmak
salıķ Salınmış (BV)	**halıķ халык** *sıf.* Ağırlık, yük; bela
sarāy Saray, ev (BM, CC, GT, İM, TA)	**haray 2 һарай** *fars.* Odunluk, ambar, samanlık, hayvan barınağı
şehvet *ar.* Aşırı istek (Gİ, GT, KF, KFT)	**şehvet шәһүәт** *ar.* 1. Cinsel istek, şehvet 2. Erkek dölü
terge- Tahkik etmek, araştırmak (CC)	**tirgev тиргәу** *e.* 1.Hakaret etmek, sövmek 2.Hor görmek
ţulaz Aşağı, bayağı (TA)	**tolaś толаҫ** *sıf.* Savsak, pasaklı, düzensiz, dağınık
töşe- Döşemek, yaymak (BM, İM, Kİ, KK, TA, TZ) **döşe-** Döşemek, yaymak (Gİ, Kİ, MS)	**tüşev түшәү** *e.* 1.Döşemek, sermek, yaymak 2.Fazla öldürmek, çokça kırmak
vaynaş Oynaş, cariye (TZ) **oynaş** Maşuka, cariye, oynaş (BM, CC, Kİ, TZ)	**uynaş уйнаш** *ism.* Zina, nikahsız cinsel ilişki
yalçı (I) Gündelikçi, ücretle iş gören (CC, İM)	**yalsı ялсы** *ism.mes.* 1. Irgat, hizmetçi 2. Köle
yaman (II) Yaman, yiğit (TZ)	**yaman яман** *sıf.* Kötü, fena, çirkin
yaramsaķ Sadık, itaatli, baş eğen (CC)	**yaramhaķ ярамһаҡ** *sıf.* Yalaka, dalkavuk, şakşakçı, yılışık
yılmaġay Yalabık, sakalsız (TZ)	**yılmaġay йылмағай** *sıf.* Çeşitli hilelerle dalkavukluk yaparak yaşayan
zellet (I) *ar.* Bir suç sebebi ile gözden düşme (Gİ, GT)	**zillet зилләт** *ar.* Aşağılık, rezillik, rüsvalık
zellet (II) *ar.* Yanılma, yanlış	**zillet зилләт** *ar.* Aşağılık, rezillik, rüsvalık

Tablo: 2.13 (devam)

SONUÇ

Diller, tarihsel süreçte hep aynı kalmamıştır. İnsanların bilgileri ve deneyimleri arttıkça dilleri de hem yapı ve ses özellikleri bakımından hem de anlamsal olarak gelişmiştir. Anlam, bir kelime, bir söz, bir davranış ya da olgudan anlaşılan şey, bunların hatırlattığı düşünce veya nesnedir. Anlam insanın zihinsel süreçleri ile ilgili bir konudur. Bunlardan dolayı anlam biliminin en temel konusu anlam olmuştur. Anlam bilimi, bütün dilsel süreçlerin anlam üzerindeki etkisi inceler.

Aslında anlam, açıklanması oldukça güç, her zaman belirsiz özellikler içeren, soyut, somut bir sisteme indirgenemeyen bir olgudur. Ayrıca kullanıldıkları bağlama, toplumdan topluma, kişiden kişiye dahi değişebilmektedir. Anlam süreci dilin kendisi ile uzlaşmaz, dünyanın bir bölümü ile başlar. Dili kullanan kişi, kendisinin arzuladığı, gönderme yapmasını istediği dünyanın bir bölümüne sembolik olarak bağlıdır. Bu durum anlamın açıklanmasını zorlaştırdığı gibi anlam biliminin de açıklanmasını ve tasnif edilmesini zorlaştırmış; günümüzde de devam eden anlam tartışmalarına konu olmuştur.

Çalışmanın konusu olan anlam değişmeleri kısa bir süre içinde oluşmaz. Bazen anlamın değişmesi için yüzyıllar gerekebilir. Toplumsal yapıdaki değişiklikler insanlar tarafından hemen kabul görmez. Bu yüzden toplumsal yapıdaki değişiklikler dilde hemen kendini göstermez. Ölçünlü dilde değişiklikler kabul görse de konuşma dilinde ve ağızlarda değişim daha yavaş bir şekilde gerçekleşir.

Çalışmanın ikinci kısmında ise anlam değişmeleri sınıflandırılarak gösterilmiştir. Anlam değişmeleri; anlam daralması, anlam genişlemesi, başka anlama geçiş, anlam iyileşmesi ve anlam kötüleşmesi başlıkları altında tasnif edilerek tablo halinde gösterilmiştir.

Çalışmanın ikinci bölümündeki ilk başlık anlam daralması başlığıdır. Anlam daralması başlığı altında toplam 225 değişiklik tespit edilebilmiştir. Anlam daralmasının alt başlığı olan özelleşme, anlamlı bir birimin içeriğinin daha dar bir kapsama girmesidir. Örneğin Kıpçak Türkçesinde *abışḳa* 'yaşlı, ihtiyar' anlamında kullanırken, Başkurt Türkçesinde *'yaşlı erkek'* anlamına özelleşme yoluyla geçmiştir. Kelime kavram alanı korumuş, ancak tek bir kavramı anlatır duruma gelmiştir.

Anlam genişlemesi; genelleşme, mecazlaşma, komşuluk, eksiltme, tabu ve örtmece, argo alt başlıklarına ayrılarak sınıflandırılmıştır. Çalışmada toplam 1080 anlam değişmesi anlam genişlemesi başlığı altında tespit edilebilmiştir. Bunun sebebi yeni karşılaşılan kavramlara, nesnelere ve hareketlere çoğunlukla ödünçleme yoluyla değil, dil kendi söz varlığındaki kelimelerin anlam alanlarını genişleterek bu yeni kavramları adlandırmasıdır. Ayrıca dilde önce somut kavramlar daha sonra soyut kavramlar oluşur. Somuttan soyuta geçişte kelimenin somut anlamı bilinir ve aynı ses değerlerine yeni anlam kazandırılır. Ayrıca doğadan insana, insandan doğaya aktarımlarda da anlam genişlemesi olayını görmekteyiz.

Kelimelerin ilk anlamından tamamen farklı, yeni bir kavramı anlatır duruma gelmesi olayı olan başka anlama geçiş olayı da anlam değişmelerinin başlıklarından biridir. Çalışmada en fazla anlam değişikliği, toplam 1159 anlam değişikliğiyle başka anlama geçiş başlığı altında tespit edilebilmiştir. Bunun sebebi Başkurt Türkçesi'nin 20. yüzyıla kadar konuşma dilinde ve sözlü edebiyatta kullanılmış olması ancak 1920 yılından sonra yazı dili olmasıdır. Başkurtlar, 1920 yılından önce Tatar Türkçesi'ni yazı dili olarak kullanmış ve Tatar Türkçesi'nin yazı geleneğinden etkilenmiştir.

Kelimenin ilk anlamının iyileşmesi veya kötüleşmesi sonucu oluşan anlam iyileşmesi ve anlam kötüleşmesi anlam değişmeleri içindedir. Totemistik ve eski devirlerde sıkça görülen anlam olaylarıdır. Bu iki başlık anlam biliminde tartışmalı konulardır. Çünkü iyilik ve kötülük kavramları görecelidir. Bu anlam değişmelerine verilecek örnekler öznel yargılar içerdiği için bazı tartışmalara yol açmaktadırlar.

Sonuç olarak; "Kıpçak Türkçesinden Başkurt Türkçesine Anlam Değişmeleri" adlı çalışmada yaklaşık 15000 kelime incelenmiştir. Kıpçak Türkçesindeki 8300 kelime günümüzde Başkurtlar tarafından kullanılmamaktadır. Bu kelimelerin 3800 ise Başkurt Türkçesinde aynı anlamında hâlâ kullanılmaktadır.

2512 kelime ise anlam değişmesine uğrayarak Başkurt Türkçesi'nde kullanılmaktadır. Anlam değişmelerinin ayrıntılı tablosu aşağıda gösterilmiştir.

Anlam Daralması = 115
Özelleşme = 110
Toplam = 225
Anlam Genişlemesi = 543
Genelleşme = 43
Mecazlaşma = 378
Komşuluk = 80
Eksiltme = 20
Tabu ve Örtmece = 5
Argo = 11
Toplam = 1080
Başka Anlama Geçiş
Yakın Anlama Geçiş = 513
Uzak Anlama Geçiş = 591
Zıt Anlama Geçiş = 55
Toplam = 1159
Anlam İyileşmesi = 11
Anlam Kötüleşmesi = 37
Toplam = 2512

Türkler tarih boyunca çeşitli topraklarda, çeşitli dinlerle ve çeşitli milletlerle iletişim ve alışveriş içinde olmuş ve bu Türk diline yansımıştır. Türkler yaşadıkları her coğrafyada güçlü olmayı ve dilini korumayı bilmiş, diline yeni kavramlar kazandırmıştır. Bu çalışmanın Türk anlam bilimine katkı sağlayacağı, diğer Türk lehçeleri arasında yapılacak art zamanlı anlam bilimi çalışmalarına kılavuz olacağını düşünüyoruz. Diğer Türk lehçelerinde de bu tarz anlam bilimi çalışmaları yapılması Türk dilinin anlam evreninin belirlenmesini sağlayacaktır.

KAYNAKLAR

Ahanov, K. (2013). *Dil Bilimin Esasları* (2. Basım). Ceritoğlu Murat (Çeviri), TDK Yayınları, Ankara.

Akar, A. (2017). *Türk Dili Tarihi* (12. Basım) Ötüken Yayınları, İstanbul.

Aksan, D. (1978). *Anlambilimi ve Türk Anlambilimi (Ana Çizgileriyle)* (2. Basım). Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih – Coğrafya Fakültesi Yayınları, Ankara.

Aksan, D. (2004). *Dilbilim ve Türkçe Yazıları*. Multilingual, İstanbul.

Aksan, D. (2015). *Her Yönüyle Dil Ana Çizgileriyle Dilbilim* (6. Baskı). TDK Yayınları, Ankara.

Aksan, D. (2016). *Anlambilim Konuları ve Türkçenin Anlambilimi*. Bilgi Yayınevi, Ankara.

Argunşah, M. ve Güner, G. (2015). *Codex Cumanicus*. Kesit Yayınları, İstanbul.

Argunşah, M., vd. (2010). *Karahanlıca, Harezmce, Kıpçakça Dersleri*, Kesit Yayınları, İstanbul, ss. 199-206.

Arslan, M. (2015). *Argo*. Türk Dili Dergisi, c. 109, S. 767-768 Kasım-Aralık, ss. 196-221, TDK Yayınları, Ankara.

Arslan-Erol, H. (2002). *Tabu (Taboo) ve Kelimelerin Anlam Alanlarına Etkisi*. Türk Dili Araştırmaları Yıllığı Belleten, c. 11, ss. 35-56. TDK Yayınları, Ankara. Arslan-Erol, H. (2014). *Eski Türkçeden Eski Anadolu Türkçesine Anlam Değişmeleri*. TDK Yayınları, Ankara.

Ata, A. (2002). *Harezm – Altın Ordu Türkçesi*. Türk Dilleri Araştırmaları Dizisi: 36, İstanbul.

Atmaca, E. (2012). *Eski Oğuz Türkçesinden Günümüz Türkiye Türkçesine Kadar Özelleşme Yoluyla Anlam Daralmasına Uğrayan Kelimeler*. Turkish Studies, Vol. 7/2 Spring, ss. 129-143.

Aydın, M. (2014). *Dilbilim El Kitabı Temel Kavramlar ve Konular*. Akademik Kitaplar, İstanbul.

Benzing, J. (1995). *Başkurt Türkçesi*. Argunşah, M. (Çev.), Türk Dünyası Araştırmaları Dergisi, Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı, Sayı 95, İstanbul.

Demirci, K. (2008). *Örtmece (Euphemism) Kavramı Üzerine*. Milli Folklor, Yıl 20, S. 77, ss. 21-34.

Demirci, K. (2014). *Türkoloji İçin Dilbilim: Konular, Kavramlar, Teoriler*. Anı Yayıncılık, Ankara.

Dilâçar, A. (2018). *Dil Yazıları*. TDK Yayınları, Ankara.

Eckmann, J. (2011). *Harezm, Kıpçak ve Çağatay Türkçesi Üzerine Araştırmalar*. Sertkaya, O. F. (Çeviri), TDK Yayınları, Ankara, 3. baskı.

Ercilasun, A. B. (2010). *Başlangıçtan Yirminci Yüzyıla Türk Dili Tarihi*. Akçağ Yayınları, Ankara, 9. baskı.

Ercilasun, A. B., vd. (2007). *Karşılaştırmalı Türk Lehçeleri Grameri.* Akçağ Yayınları, Ankara.

Ergin, M. (2008). *Türk Dil Bilgisi*. Bayrak Yayınları, İstanbul.

Guiraud, P. (1975). *Anlambilim*. Vardar B. (Çeviri), Gelişim Yayınları, İstanbul.

Güner, G. (2013). *Kıpçak Türkçesi Grameri*. Kesit Yayınları, İstanbul.

Güngör, A. (2006). *Tabu-Örtmece (Euphemism) Sözler Üzerine*. A.Ü. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi, S. 29, ss. 69-93.

Huber, E. (2008). *Dilbilime Giriş*. Multilingual Yayınları, İstanbul.

İmer, K. vd. (2013). *Dilbilim Sözlüğü* (2. Baskı). Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi, İstanbul.

Kamalov, İ. (2008). *Başlangıçtan Günümüze Başkurtlar. Tarihten Bugüne*

Başkurtlar Tarih, Dil ve Kültür Üzerine İncelemeler, Özyetgin, A. M., vd. (Ed.), Ötüken Neşriyat, İstanbul.

Karaağaç, G. (2013). *Anlam: Anlam Bilimi ve İletişim*. Kesit Yayınları, İstanbul.

Karaağaç, G. (2017). *Türkçe Üzerine Yazılar*. Akçağ Yayınları, Ankara.

Kılıç, V. (2009). *Anlambilime Giriş Temel Kavramlar*. Papatya Yayıncılık Eğitim, İstanbul.

Kıran, Z. ve Kıran (Eziler) A. (2012). *Dilbilime Giriş* (3. Baskı). Seçkin Yayınları Ankara.

Öner, M. (1998). *Bugünkü Kıpçak Türkçesi*, TDK Yayınları, Ankara.

Öner, M. (2007). *Başkurtça Söz Varlığı Üzerine Notlar*. Türk Dili Araştırma Yıllığı Belleten, c. 2, ss. 89-99.

Öner, M. (2011). *Türkçe Yazıları*. Kesit Yayınları, İstanbul.

Özşahin, M. (2017). *Başkurt Türkçesi Sözlüğü*. TDK Yayınları, Ankara.

Özşahin, M. (2017). *Türkçe ve Komşu Dillerde Ortak Bir Mecazlaşma Örneği*. Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi, S. 6/2, ss. 708-718.

Öztekten, Ö. (2008). *"Tatar – Başkurt Meselesi" ve Başkurtça. Tarihten Bugüne Başkurtlar Tarih, Dil ve Kültür Üzerine İncelemeler*. Özyetgin, A. M., vd. (Ed.), Ötüken Neşriyat, İstanbul.

Özyetgin, A. Melek (2006), *Tarihten Bugüne Türk Dili Alanı*, Chinese Academy Of Social Science, Sino-Foreign Relationship Department Of Institute Of History, Beijing, China.

Rudenko, S.,İ. (2001). *Başkurtlar*. Roza – İklil Kurban (Çev.), Kömen Yayınları, Konya.

Saray, M. (2016), *Başkırt*. TDV İslam Ansiklopedisi, c. 5, ss. 130 – 131.

Sav, B. (2003). *Anlam Değişmeleri Üzerine Artzamanlı Bir İnceleme*. G.Ü. Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi, c. 23. S.1, ss. 147-166.

Tamba-Mecz, I. (1998). *Anlambilim*. Sevil N. (Çeviri), İletişim Yayınları, İstanbul.

Tekin, T. ve Ölmez, M. (2014). *Türk Dilleri*, Bilgesu Yayıncılık, Ankara.

Toparlı, R. ve Vural H. (2004). *Kıpçak Türkçesi*. Dilek Matbaa & Ofset Tesisleri, Sivas.

Toparlı, R., vd. (2007). *Kıpçak Türkçesi Sözlüğü* (2. Baskı). TDK Yayınları, Ankara.

Üçok, N. (2004). *Genel Dilbilim (Lengüistik)*. Multilingual Yayınları, İstanbul.

Vardar, B. (2002). *Açıklamalı Dilbilim Terimleri Sözlüğü*. Multilingual Yayınları, İstanbul.

Yusupov, R. (2008). *Altın Orda ve Başkurtlar (Tarihî – Antropolojik İnceleme)*. *Tarihten Bugüne Başkurtlar Tarih, Dil ve Kültür Üzerine İncelemeler*, Özyetgin, A. M., vd. (Ed.), Ötüken Neşriyat, İstanbul.

Zekiyev, M. Z. (2006). *Mişerler, Başkurtlar ve Dilleri*. Toker, M. (Çev.), Selçuk Üniveristesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi, Sayı 19. ss. 73 – 86.

ÖZ GEÇMİŞ

Oğuz Akyol 1990 yılında Samsun'da doğdu. İlk ve orta öğrenimini burada tamamladı. 2008 yılında Afyon Kocatepe Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Çağdaş Türk Lehçeleri ve Edebiyatları bölümüne başladı. 2012 yılında aynı bölümden mezun oldu. 2015 yılında Gaziantep Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Yeni Türk Dili bilim dalında yüksek lisansa başladı. 2015 yılında Gaziantep Üniversitesi Türkçe Öğretimi Araştırma ve Uygulama Merkezi'nde (TÖMER) çalışmaya başladı. Hâlen aynı kurumda görev yapmaktadır.

VITAE

Oğuz Akyol was born in Samsun in 1990. He completed his primary and secondary education there. He entered the department of contemporary Turkish dialects and literatures, Faculty of Science-Literature, Kocatepe University in 2008. He graduated from this department in 2012. He started his master degree in the field of the new Turkish language of the department of Turkish language and literature, Faculty of Science-Literature, Gaziantep University in 2015. He also started to work at Gaziantep University, Turkish Teaching and Research Center in 2015. He is still working there.